BIBLIOTHECA
SCRIPTORUM GRAECORUM
ET ROMANORUM
TEUBNERIANA

FLAVIUS IOSEPHUS

OPERA OMNIA

EDIDIT

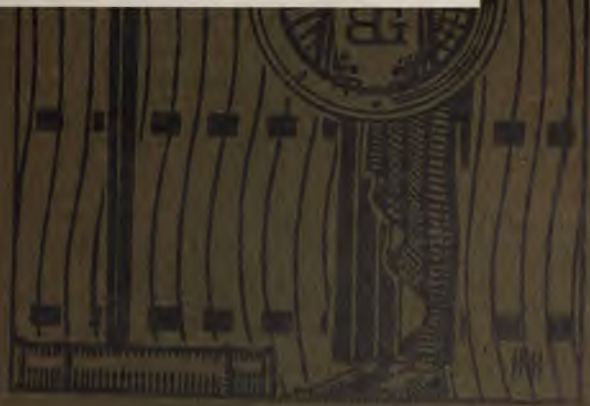
S. A. NABER

I.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI

STANFORD UNIVERSITY
LIBRARY

Josephus, Flavius

FLAVII IOSEPHI

OPERA OMNIA.

POST IMMANUELEM BEKKERUM

RECOGNOVIT

SAMUEL ADRIANUS NABER.

VOLUMEN PRIMUM.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXXVIII.

RP

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

Praefatio.

In Iosephi Antiquitatibus recensendis separatim dicendum est de decem prioribus libris, quorum optimi codices sunt qui sequuntur:

Codex Parisinus Gr. 1421 saec. XIV (*R*).
- Bodleianus miscell. Gr. 186 saec. XV (*O*).
- Marcianus Gr. 381 saec. XIII (*M*).
- Vindobonensis histor. Gr. 2 saec. XI (*S*).
- Parisinus Gr. 1419 saec. XI (*P*).
- Laurentianus plut. 69, 20 saec. XIV (*L*).

Est praeterea epitome (*E*), quam Zonaras (*Zon.*) sequitur, quae sola nonnumquam veram scripturam servavit. Interdum versionis quoque Latinae (*Lat.*) aliquis usus est. De hisce omnibus, uti et de reliquis emendandi subsidiis qui plura cupit, is Niesium adire debebit, cuius praefationem doctissimam et bonis observationibus refertam cum fructu cognoscet.

Inter libros manuscriptos primum locum occupat codex *R*, quocum *O* plerumque conspirat. Ab his duobus discrepant reliqui omnes, qui inter se satis similes sunt, sed originem produnt ab illis diversam. Itaque Niesio, desertis vestigiis superiorum editorum, prae ceteris Regium illum codicem sequi placuit, etiamsi ipse ultro concedat, quod ante pedes positum

est, saepe veriores lectiones in altera librorum familia servatas esse. Quantum video, in ea re Niesius frustra fuit et in adnotatione critica breviter ostendi, me infinitis locis rediisse ad vulgatas reliquorum librorum scripturas, quas longe duco praeferendas. Est varia lectio Antiq. IX § 284, qua Niesius imprimis confidit, sed aut fallor aut falsa specie se decipi passus est, qua de re dicam sicubi ad illum locum pervenero. Codex *R* perite tractatus saepe proderit, sed scatet vitiosis lectionibus et lacunis, quae sine reliquis libris sanari non possunt. Est praeterea sciendum, codicem *M* medium quendam locum tenere saepeque proxime abesse a bonitate codicis Regii. Ex brevi adnotatione, quae mihi sola concessa fuit, lectores non plenissime efficere poterunt, in hoc meo cum Niesio dissensu uter rectius viderit, sed curavi tamen ut locos indicarem, quorum est imprimis in ea quaestione habenda ratio. Ceterum quoties nihil referebat vel plane incerta erat vera scriptura, a Bekkero non recedendum censui.

Scribit Benselerus ad calcem operis de hiatu: 'Libri de bello Iudaico, de Vita Sua et contra Apionem scripti, diligentius, libri quibus Antiquitates Iudaeorum descripsit, negligentius et libri ad Maccabaeos et de Mundo universo falso ei adscripti negligentissime hac in re compositi.' Comparuit mihi in hisce utique decem prioribus libris hiatus ab Iosepho satis diligenter vitatos esse eandemque sententiam tuetur Fr. Krebsius in *der Wochenschrift für klassische Philologie* 1886 p. 1094 itaque feci quod debui, ut ne vocales indecore concurrerent, sed facile

potest fieri, ut in pusilla re quaedam me fugerint. Ad maiorem diligentiam me Dindorfius provocavit, qui in Fleckeisenii Annalibus vol. 99 p. 821 sqq. suscepit probare, Iosephum, quantumvis esset alienus ab Attica elegantia, tamen satis accurate cavisse ne peccaret in nominum et verborum formas itaque ducem secutus sum, Niesio ultra quam decuit neglectum.

Quod in Relationibus Teubnerianis significavi, vir doctissimus A. E. I. Holwerda mihi concredidit inexhaustam gazam observationum in Iosephum, quas pater reliquerat, qui nuper hoc est ante triennium exacta aetate senex octogenarius obiit. Hic ante quinquaginta annos fecit adnotandi initium, quo tempore nondum prodierat Parisina Dindorfii editio indeque factum est quod necesse fuit: quum uterque excuteret Havercampianas copias ipsi Havercampio non usurpatas, millies uterque incidit in easdem correctiones, quae nunc prostant in Dindorfii recensione atque hinc fluxerunt in editionem Bekkeri. Sed eliminatis iis quorum alter antevertendo honorem praecerpsit, haud pauca supersunt egregie observata et correcta, quae nunc primum in lucem prodibunt, quum tempora olim rei laudem scriptori non concesserint. Quodsi quis autem in hoc primo volumine Holwerdae inedita exspectatione pauciora invenerit, scito venerabilem senem anno 1847 edidisse Emendationum Flavianarum specimen, in quo quum procedente opere semper pauciora ex commentariis excerpserit, non mirandum est in operis introitu *inedita* rarescere et editorum numero superari.

Uncinis quadratis inclusi novos paragraphorum numeros, qui Niesio debentur itemque eius exemplum imitatus indicavi Sacri codicis locos, qui Iosepho inter scribendum ante oculos fuerunt.

Ut breviter indicarem, virorum doctorum probabiles coniecturas, his siglis usus sum:

Bk.	indicat	nomen	Bekkeri.
Cocc.	-	-	Cocceii.
Df.	-	-	Dindorfii.
Ern.	-	-	Ernesti.
Hw.	-	-	Holwerdae.
Ns.	-	-	Niesii.
Nr.	-	-	meum ipsius.

Amstelodami, m. Maio 1888.

S. A. N.

Adnotatio Critica.

Archaeol. Libr. prim. § 3. Quidnam est *γραφῇ δηλούσῃ*? An forte latet *δηλῶσαι*? — § 6 *ἄσκησιν ἀρετῆς· τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν* E. — § 7 *ξένης* SPL, *ξένην* rell. — § 8 *ἐμπειρίαις· cognitione* Lat. — § 9 *τοῖς εἰς χρήσιμον ἢ καλόν τι ἄγειν δυναμένοις* Hw. — § 9 *εἰ μεταδιδόναι· οἳ μ.* E. — § 9 *εἴ τινες· οἵτινες* E. — § 13 *πολέμων· civitatum* Lat. — § 19 *οὕτως* (*ὡς*) *παράδειγμα* Ns. — § 22 *ὑποτίμησιν· ἐπίτασιν εἰς κακίαν* E, quod Hw. placuit. — § 27 *κρυπτομένης· καλυπτομένης* EZon. — § 33 *ἀναπαύσασθαι* (*τὸν θεὸν*) *καὶ λαβεῖν* Bk. — § 39 *ἐξ οὗ· δι' οὗ* Nr. — § 44 *προβαλλόμενοι· προβαλόμενοι* Ns. — § 46 *θᾶττον οὐκ ἄν· θᾶττον ἄν* R. — § 49 *τὰ μὲν παρέξειν· τριβόλους μὲν π.* L. — § 52 *σημαίνει δὲ πένθος· σημαίνει δὲ οὐδέν* RO, quod probat Ns. — § 57 *ἀνδρὸς· ἄνδρα* Ns. — § 60 (*εἰς*) *Ναΐδα* Hudson., [*Κάϊς*] Hw. — § 60 *δέῃ* Cocc., *δέοι* vlg. — § 65 *ἀδελφοκτονίας· μείζονα* add. RO. — § 66 *ὅλως·* alii *ἄλλος· ἄλλως* Ns. — § 66 *ἀλλ' οὖν ἀπονοίᾳ* (*γ'*) *ἦν θρασύς* Nr. — § 68 *τῶν αὐτῶν· τῶν αὐτοῦ* Ns. — § 69 *κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες· κατοικήσαντες εὐδαιμόνησαν* Hw. — § 74 *γυναικός* Bk., *γυναικῶν* vlg. — § 79 *σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν· σὺν ἀδελφοῖς πλείοσιν* Hw. et trsp. post *υἱὸς ἦν τοῦ Ἀδάμου*. — § 81 *μῆνα* SP, *κόσμον* rell. — § 82 in aliis libris anni sunt 2656, cf. Niesii Praef. p. XXXV. — § 83 *τριακοστῷ· τριακοσιοστῷ* alii, quod praefert Hw. — § 86 *πρὸς* (*τοῖς*) *ἐνακοσίοις* Nr., uti et § 148. — § 90 *τ' αὐτήν* Ns., *ταύτην* vlg.; item § 98 Ns. *τ' αὐτῆς* pro *ταύτης*. — § 91 *ἐπανῆλθε·* convenit veritas Hebraica, sed discrepant LXX viri; hinc *οὐκ ἐπανῆλθε* EZon. — § 94 *καὶ ἄλλοι πλείους καὶ Νικόλαος·* MSP, reliqui omittunt. — § 95 *Μιλυάδα* Vossius,

Μιννάδα vlg. — § 98 codd. ducunt ad id quod Ns. edidit: *εἰς μακρὸν αὐτῶν γῆρας καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς τάχιον ἐπερχομένων·* vlg. fluxit ex edit. princ. → § 100 *σοφώτερον* Nr., *σῶφρον* vlg. — § 102 *αἴθραν· χώραν* MSPL. — § 103 *παρ' αὐτοῖς ἐκεῖνο· παρὰ τοῖς ἐκεῖ* R. — § 107 *Μῶχός τε καὶ Ἑκαταῖος* Nr., *Ἑστιαῖος* vlg. et idem vitium recurrit § 119, cf. *Mnem*. 1885 p. 352. — § 116 *μῆκος· ὕψος* Ox. — § 119 *ἐνναλίου· ἐναλίου* Gutschmid. — § 121 *μετέβαλεν* Cocc., *μετέβαλον* vlg. — § 129 *τηρεῖ· τήρει* MPLE. — § 130 *ὁρῶν· ὀρέων* Eust. — § 132 *Μεστραίοις· Μεστραῖμου*? Bk. — § 133 *υἱῶν· ἑνός* add. E. — § 138 *ἐπιγόνων* RO, *ἀπογόνων* MSPL. — § 145 [*ἐν*] *τοῖς νῦν* Ns. — § 146 *ἀποδασμόν* M, *ἀπόστολον* RSPE. — § 147 *τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρίας·* Bernard. cum Bocharto, *αὐτὴν Συρίας* vel *Σηρίας* vlg., *τῆς πρὸς αὐτῇ ὀρείας* Ns. — § 147 *ἱστορήσθω* Bk., *ἱστορείσθω* vlg. — § 148 cf. Niesii praef. p. XXXV. — § 152 *ὅπου· ἔνθα* E. — § 152 *τοσαῦθ'* Df., *ταῦθ'* vlg. — § 156 *κἂν προνοῆσαι* Hw. Ns., *καὶ προν.* vlg. — § 156 *καλῶς ἔχειν* Df., *καλῶς ἔχει* vlg. — § 159 *Δαμασκοῦ* om. RO. — § 161 *μεταίρειν· διαίρειν* alii. — § 161 *τῆς ἐκείνων· τῆς ἐκεῖ* E. — § 162 *ἐπιμανές· καταφερές* E. — § 164 *θυομένῳ* RO, *πυθομένῳ* MS PL. — § 165 *συγγένειαν* (*αὐτοῦ*) E. — § 165 *ποιήσασθαι· ποιῆσαι* RO. — § 166 *παρ' ἀλλήλοις· παρ' ἄλλοις* SPL. — § 166 *διαπτύσσων* Scaliger, *διαπτύων* vlg. — § 170 *ἀγαθή· ἀπαθής* Ns. — § 182 *ἔσωσεν· ἐσεσώκει* E. — § 182 *οὐ* (*γὰρ*) *ἄλλην* Ns., *οὐδ' ἂν ἄλλην* vlg. — § 184 *καὶ αἶγα τριετίζουσαν* om. RO. — § 185 *ἐπιπταμένων* Nr., *ἐφιπταμένων* vlg., cf. II § 71. — § 187 *ἐπικατακλίνει* Nr., *ἐπικλίνει* vlg., cf. var. lect. I § 305. — § 187 *αὐτὸν — ἡγμένον· αὐτῶν ἡγμένων* Ns. — § 188 *βασκαίνουσα* Nr., *βασιλίζουσα* vlg. — § 190 *θεόκλυτον· ὃν θεόκλυτον* Vitellius. — § 193 *παραυτίκα* SP, *παραχρῆμα* rell. — § 194 *πλούτῳ· πλήθει* R. — § 195 *τήν τε πόλιν· τάς τε πόλεις* SP. — § 196 *ξενίων· ξενίας* RO. — § 197 *αὐτός* Ns., *αὐτοῖς* vlg. — § 197 *εἰς τὸ μέλλον* (*ἔτος*) Nr. — § 198 *πεμφθείημεν* ROP, *πεμφθείη μέν* vlg. — § 198 *σημανῶν* Exc. Df., *σημαίνων* vlg. — § 200 *ξένια* Ns., *ξενίαν* vlg. — § 200 *μιμητής* Nr., *μαθητής* vlg. — § 201 *ἐπ' αἰσχύνῃ·* nonne *ἐπ' αἰσχύνην*? Nr. — § 201 *ᾐδέσθησαν* SP, *ἐπείσθησαν* rell. — § 212 *πολιτεύσεσθαι* Ns., *πολιτεύεσθαι* vlg.

— § 213 αὐτή Bk., αὕτη vlg. — § 214 ὑστέρῳ Bk., ὑστάτῳ vlg. — § 221 κατὰ φυλάς Hw., καὶ τὰς φυλάς vlg. — § 221 ἀφ' αὑτῶν Bk., ἀπ' αὐτῶν vlg. — § 223 τοιούτου Nr., τούτου vlg. — § 225 ἁπάντων ζώντων· ἁπάντων ἀπαντώντων Ns. — § 227 εὐπορίαν ἀνθρώποις παραγ. Ern., εἰς εὐπορίαν ἀνθρώπους παραγ. vlg., καὶ τῶν οὐκ ὄντων· κἀκ τῶν οὐκ ὄντων Cocc. — § 234 πολυχρονιώτατον· πολυχρονιώτερον Ns. — § 235 αὐτῶν ἔσεσθαι· αὐτοῖς Ern. — § 236 τετυχηκότες SP, ἀκηκοότες rell. — § 237 χοῦν· χούντων Ns. — § 245 παρασχούσης· παρεχούσης E. — § 246 εἰ μηδ' ὕδατος Nr., αἱ μηδ' ὕδατος vlg. — § 249 συλλαμβανόμενον· συλλαμβάνοντα RO. — § 250 οἵας Bk., οἷς vlg. — § 253 δυνατὸν (ὄν) Bk. — § 254 *puellam citius* Lat., quod ducit ad: τὴν παῖδα (τάχιον). — § 258 σήειρον τό Bk., τὸ σήειρον vlg. De Esavi nomine cf. Hw. Spec. p. 15. Ns. Praef. p. XLV. — § 268 ὅσ' ἄν· ὃ ἄν E. — § 271 quid est ἐπαισθόμενος? — § 273 εὐμενής Casaub. et Bern., εὐμενῆ vlg. — § 273 ποιήσας Bk., ποιήσειας RO. — § 276 ἀπολαβεῖν MSPL, λαβεῖν RO, cf. XIII p. 132. 9. — § 280 rectene προσῆκεν pro προσήκει? — § 281 παρουσία· περιουσία Ern. — § 282 μείζοσιν υἱοῖς haec graviter corrupta. — § 284 ποιήσεσθαι Ern., ποιεῖσθαι vlg. — § 284 κρίνει· κρινεῖν Ns. — § 285 ἱδρυμένους· *haurituros* Lat., quod ducit ad ἀρυσομένους. — § 286 μεμαθήκοις Ns., μεμαθήκεις vlg. — § 286 σὺν τοῖς ἐπικατιοῦσι τῶν ποιμένων, malim τῶν ποιμνίων. — § 287 ὑπ' ἠπιότητος Nr., ὑπὸ νηπιότητος vlg. — § 288 οὐχ (οὕτω) ὑπὸ τῆς συγγενείας Nr. — § 294 ἐπαμυνεῖν Nr., ἐπαμύνειν vlg. — 296 πᾶσί τε γὰρ ἡμῖν· πάπποι Ns. Reliqua in hac § conclamata, cf. Hw. Spec. — § 297 ἐνδείξεσθαι Bk., ἐνδείξασθαι vlg. — § 299 οὐκ ἂν πέμψαι Ns., οὐκ ἂν πέμψειν vlg. — § 300 κέκριται· κεκρίσθαι Ns. — § 305 Haverc. adnotavit lect. Hen. et Busb. παρευδοκιμηθῇ, quae non exstat apud Ns., qui fortasse non semper accuratissimus fuit. — § 306 Ἀσὴρ (ὅς) Ns. — § 309 μετὰ δὲ τοῦτον· μετ' αὐτὸν δ' Ns. — § 319 ἔφυγεν ἄν· ἂν ἔπαθεν ἐχθρὸς ἔφυγε RO. Niesio ἔφυγεν spurium videtur. — § 322 κατατίθησι· ἐντίθησιν E. — § 323 [ἀλλά] Nr. — § 328 θᾶττον Nr., ἆσσον vlg. — § 330 ἦσαν — ἥγοντο E. — § 331 ὑπολελειμμένος (μόνος) Nr. — § 333 ἀντιστάντα· ἀντιστάτην RO. — § 336 Δασεῖαν suspectum Ns. —

§ 339 πράξειν τὸν γάμον Nr., παρέξειν vlg. — § 346 πολυχρονιώτερος Ns., πολυχρονιώτατος vlg. cf. § 234.

Libr. secund. § 1 ἀφ' αὑτοῦ Cocc., ἀπ' αὐτοῦ vlg. — § 2 κυνηγέσιον· κυνήγιον R. — § 6 'Ιδουμαίας· 'Ιουδαίας R. — § 8 ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας Nr., ὑπό vlg. — § 9 διὰ ψυχῆς· τὴν τῆς ψυχῆς E. — § 11 συλλογήν· συλλογῇ E. — § 11 ἣν περιεγερθείς· ἥνπερ ἐγερθείς MSPL. — § 12 τέλος· πέρας E. — § 15 ἥσθη Df., ἡσθείς vlg. — § 15 (ὡς) ἐπὶ μεγάλοις Hw. — § 16 ἐντιθέντος· ἐπιτιθέντος E. — § 17 ἕξειν· ἥξειν RMSLE. — § 17 ᾧ συναπολαύσειν αὐτούς Ns., ὧν συναπ. αὐτῷ vlg. — § 18 ἐκτρέφειν· ἐκφέρειν RO. — § 19 ποιμένων· ποιμνίων? Nr., cf. ad I § 286. — § 19 σκυθρωποτέραν Exc. Peiresc., σκυθρωπότερον vlg. — § 23 γεγενημένος Bk., γεγενημένης vlg. — § 27 μετουσίας· περιουσίας T. Faber. — § 28 ὅσα θεὸς 'Ιωσήπῳ δώσει· ὅσ' ἂν ὁ θεὸς 'Ιωσήπῳ δῷ Ns. — § 28 προσήκειν οὖν MSPL, προσεκίνουν R, ὅσα θεὸς 'Ιωσήπῳ δώσει προσήκειν· οὐ τὴν ὀργὴν κ. δ. τ. καλῶς ἔχειν χαλ. Hw., καὶ πρὸς ἐκείνου τὴν ὀργήν Ns. cum Oxon. — § 28 χαρίσηται· χαρίσεται RO. — § 30 ἄμεινον μὲν ἂν οἷς Hw. Bk., ἀμυνομένοις MSPL. — § 30 λέγων· ἔλεγεν Ns. — § 30 πεισθέντας ἔλεγεν SPLat., in rell. om. ἔλεγεν. — § 31 καθίμησεν· καθίησιν RO, cf. § 35. — § 36 οὔθ' ἤ· οὔτ' εἰ E. — § 38 ἐναψάμενος Nr., ἐξαψάμενος vlg. — § 42 ὅσιον· ἄξιον RO. — § 43 σταλήσεσθαι γάρ [τε] Bk. — § 43 ὑπομενεῖν Bk., ὑπομένειν vlg. — § 43 καταπεισθήσεσθαι RO. Cum aliis libris Ns. maluit καταπειθὴς ἔσεσθαι. — § 45 ἐνστάσης Nr., ἐπιστάσης vlg. — § 46 παρακαλούσης· παρακαλουμένης E. — § 46 φρονήσει δέ Df., τε vlg. — § 48 μετέχειν· μετέχει Ns. — § 48 ἀπόλαυσιν Ns., ἀπολαύειν vlg. — § 50 ἐνέδωκε δείσας παθεῖν· ἐνέδωκε καὶ παθεῖν R, quod placuit Ns. — § 50 καὶ ὑπομένειν· κἂν ὑπομένῃ Ns. — § 51 ἀλλὰ χάριν· ἀλλ' οὐ χάριν Hw. Fortasse latet ἄχρι et gravior corruptela est. — § 54 [αὐτῇ] Nr. — § 56 ἄνερ· ὦνερ Ns. — § 60 οὔτ' Df., οὐδ' vlg. bis. — § 62 ὁπότε· εἴποτε RO. — § 63 ὅ τι σημαίνει Oxon., εἴ τι σημ. rell. — § 66 ἐξαιρῶν Df., ἐξαίρων vlg. — § 70 ἄλλος δέ τις Ern., δοῦλος vlg. — § 71 οἷα βασιλεῦσι σκευάζεται· an βασιλεῖ? Nr. — § 72 συμβαλών· συλλαβών RO. — § 73 ἀμφοτέροις ἔλαβε· ἀμφότερα ἔλαχε E. —

§ 73 τεθνηκώς· τετελεκώς SPL. — § 73 αὐτῆς· αὐτοῦ E. — § 80 σύνεσιν· quid tandem est Niesii συνίσειν? — § 80 ὑποστελλόμενον· ὑποστειλάμενος E. — § 81 παρὰ (τὸν) ποταμόν Nr. — § 82 τεταραγμένος ὢν RO. — § 84 ἐσομένων· σημαινομένων E. — § 85 ὑπὸ τῆς — ἀφορίας· ὑπὸ τῆς μετὰ ταῦτα ἐτῶν ἀριθμὸν ἴσων ἀφορίας Hw. — § 88 ἀναλώσωσιν· ἀνήλωσαν Ns. — § 90 ὑφ' ἧς· δι' ἣν E. — § 93 διαγαγούσης Nr., διαγούσης vlg. — § 96 ἀγορᾶς· ἀγοράσαι E. — § 97 προελθών Hw., προελθεῖν vlg. — § 97 καὶ τῶν· ὡς τῶν Ns. — § 97 δυνάμενος Ns., δυναμένοις vlg. — § 97 πῶς ἔχοιεν Nr., ὡς ἔχ. vlg. — § 98 τοσούτους Nr., τοιούτους vlg. — § 102 Ἰωσήπου spurium videtur Nr. — § 103 ἦρται Ern., ᾕρηται vlg. — § 108 τῶν πραγμάτων· τῶν πεπραγμένων Ns. — § 108 ὥσπερ οὐκ αὐτῶν MSPL; perperam Ns. cum RO: ὥσπερ οὖν καὶ τῶν. — § 109 καταφανής· κατάδηλος E. — § 110 ἀγορᾶς· ἀγορασίας ME. — § 112 ἀνόητον· θάνατον MLE. — § 116 οὐδὲν τῶν Ns., αὐτῶν vlg. — § 120 ἐγκλήματα· ἔγκλημα L. — § 121 [λύσας — τοῖς ἀδελφοῖς] om. ROE. — § 121 καταλίποιεν Cocc., καταλάβοιεν vlg. — § 122 παρόντα Nr., περιόντα vlg. — § 122 R perperam post αὐτὸν εἶναι inserit οἰκέτην αὐτοῦ. — § 129 scripsi πυνθάνεσθε et γνώσεσθε pro πυνθάνεσθαι et γνώσεσθαι· ante me pro εἰδότες et κολαζόμενοι male scribebatur εἰδότας et κολαζομένους. — § 135 διαφθονηθῆναι· διαφορηθῆναι? Nr. — § 138 αὐτοὺς ἀδικεῖν· αὐτὸν ἀδικεῖν ROLat. — § 138 βαδίζουσι· hic Ns. praetulit βαδιοῦσι! — § 140 πάντων ἡμῶν· ἄλλου τινός RO. — § 141 πρὸς ἰσχύος· πρὸ ἰσχύος Cocc. — § 143 an forte παρὰ τὴν εὐεργεσίαν? Nr. — § 144 μενοῦσι Ns., μένουσι vlg. — § 147 τῆς ἐπὶ Ἰωσήπῳ λύπης· Df. cum Vat., τελευτῆς vlg. — § 147 καλῶς ἔχον Cocc., ἔχοντι vlg. — § 147 τοὺς οἳ λυπήσονται Cocc., τούτους vlg. — § 149 ἐγέννησεν· γεννήσας Ns. — § 149 καταλείψει Ns., καταλείπει R. — § 150 ἄλλους· ἀλλήλους RO. — § 151 ἀπολομένων Bk., ἀπολουμένων vlg. — § 153 αὐτῷ Hw., αὐτό vlg. — § 154 τοῦτό σου δεησόμεθα Nr., τοσούτου δ. MSP. — § 162 τ' οὖν· γοῦν Ns. — § 163 ἐλθούσης MSP, ἐπελθούσης RO, ἀπελθούσης Ns. — § 165 ὑπομενοῦντος· περιμενοῦντος RO. — § 176 Discrepant LXX viri; convenit veritas Hebraica. — § 182 πληροῦσιν ἀριθμόν· πληροῦται ἀριθμός Ns. — § 186

προσφιλεῖς· gratus Lat. — § 190 *ταύτην παρεχώρουν· ταύτης π.* E Zon. fortasse recte sec. Ns. — § 191 *εὐπορίαν· egestatem* Lat. — § 194 *τοῦτο ὃ δὴ* Bk., *τοῦτο δή* vlg., *τοῦτο δέ* Ns. — § 200 *ἐκόμισαν· ἐξεκόμισαν* E. — § 200 *ἕκαστον* Hw., *ἕκαστος* vlg. — § 203 *ἀνείργοι* Nr., *ἂν εἴργοι* vlg. — § 208 *οὐ (μόνον)* Burius. — § 214 *δόξαιτε* Hw., *δόξητε* vlg. — § 217 *περιεγερθείς· περιχαρὴς ἐγερθείς* RO. — § 217 *ἐσομένου· ἐσομένης* ed. princ., *ἐσόμενοι* Ns. — § 218 *τοὺς φύλακας· τὰς φυλάκας* Ns. — § 219 *ἀπόληται* Df., *ἀπολεῖται* vlg. — § 220 *κοιτίδι· κιστίδι* Exc. Peiresc. Suid. item infra. — § 221 *χρίσαντες· περιχρίσαντες* E Zon. — § 222 *σύνεσιν (οὖσαν)* Hw., *ἰσχύουσαν* inseruerat Df. — § 222 *αὐτὸς τέλους* Ern., *αὐτοτελοῦς* vlg. — § 222 *κατακρίναντας* Nr., *κατακρίνοντας* vlg. — § 222 *περὶ τοῦτο* Bk., *περὶ τούτου* vlg. — § 226 *ὁμόφυλον* Bk., *ὁμοφύλου* vlg. — § 228 *κἀτ' αὐτῷ — κατὰ τὸ συμβεβηκός· κἀπ' αὐτῶν — τῶν συμβεβηκότων* RO. — § 229 Uncini Ernestio debentur. — § 235 *(διὰ) τοῦ γεγονότος* Ern. — § 238 *τραφείς· ἀνατραφείς* E. — § 239 *ἀμυνούμενοι* Ns., *ἀμυνόμενοι* vlg. — § 241 *μαντείας· μάντεις* Ns. — § 242 *οἳ κτεῖναι· εἰ κτεῖναι* M. — § 244 *ἕλασιν* Nr., *ἐλασίαν* vlg. — § 245 *προϊδομένους* Df., *προειδομένους* vlg. — § 246 *ὑπὸ νεφῶν* Nr., *ὑπ' ἐλάφων* vlg. — § 248 *οὐδὲ προμ.· οὐδέν* E. — § 250 *πλημύρας· πληθώρας* RO. — § 252 *τοὺς πιστοτάτους· τὸν πιστότατον* Eust. — § 260 *καὶ ἀπελαυνόντων* deest in R, quem Ns. nunc quidem minime sequi debuerat. — § 260 *δέουσαν πρέπουσαν* RO. — — 266 *θάμνον* Bosius, *θάμνου* vlg. — § 267 *ἀφέντος* Ox., *ἀφιέντος* rell. — § 273 *γενομένην· γεγεννημένην* E. — § 274 *ποιεῖς· ποιήσεις* RO. — § 275 *ἱεροῖς* M, *ἱερείοις* rell. — § 276 *σώσειν* Bk., *σώζειν* vlg. — § 277 *ἀπελθεῖν* E, *ἐλθεῖν* vlg. — § 279 *προϊοῦσι* RO, *προσιοῦσι* vlg. — § 284 *καταπλῆξαι* Ns., *καταπλήξειν* vlg. — § 285 Conclamata verba Df. uncinis circumdedit. Tentarat Bk.: *καὶ ὅτι μὴ μόνος ἔμπειρος αὐτὸς ὢν δύναται· τὸ γὰρ ἐπ' ἀνθρώπῳ παράδοξον εἰς θεὸν ἀναφέρων — ὑπάρχει.* — § 291 *μάθῃ* Nr., *λάθῃ* vlg. — § 293 Coniecit Ns.: *διὰ τὸ μὴ πρότερόν τισι συμβάντων τότε Αἰγυπτίους εἰς πεῖραν ἐλθεῖν.* — § 293 *ἐκείνοις· ἐφ' οἷς* vlg. — § 293 *τραπέν· περιτραπέν* MSPL. — § 296 *ἐνδιαφθειρομένων* Nr., *συνδιαφθειρομένων*

vlg. — § 297 *ἀποθνησκόντων* seclusit Bk. — § 299 *ἡ γῆ* omittendum censet Ns. et pro *ἠφίει* mavult *ἐφίει*. — § 300 *ἀναδιδόμενον* R, *ἀναδιδομένων* vlg. cf. me ad V § 288. — § 302 *τοῦ πάθους* accessit ex E. — § 303 *τοῦτο καί· καὶ τοῦτο* Ns. — § 306 *τἀκριβές* Ns., *ἀκριβὲς* vlg. — § 307 *αἰσθανόμενος* Hw., *αἰσθόμενος* vlg. — § 314 *παύσεσθαι* Ns., *παύσασθαι* vlg. — § 319 *πλείοσιν* (*πρεσβύτερος ἦν*) Hw., *πλεῖον* mavult Ns. — § 320 *ἐπιέναι* Nr., *ἀπιέναι* vlg. — § 320 *ἐνέχεσθαι· ἐντεύξεσθαι* MSPL. — § 322 (*οὓς*) Ns., cf. III § 103. — § 325 *ἀπολαμβανόμενον· ἐπιλαμβανόμενον* Bk. — § 326 *ἀπολεῖσθαι* Ns, *ἀπολέσθαι* vlg. — § 329 *παρεσχηκότι — ἐάσοντι* Df., *παρεσχηκότος — ἐάσοντος* vlg. — § 330 *ἡμᾶς· ὑμᾶς* Ns. — § 332 *ἐφ' οἷς* (*ἂν*) Bk. — § 339 *παρὰ λόγον* R, *παράλογον* vlg. — § 341 *Αἰγύπτιοι δ' ἐλάνθανον· Αἰγυπτίοις· ἐλάνθανον δ'* Ns.

Libr. tert. § 3. *Μάρ*, (*τὸν*) *τόπον* Nr. — § 5 *παίδων* Bern., *παῖδες* vlg. — § 7 *ἀποτομάδος· τομάδος* R. — § 7 *αὐτοῦ τῶν εὐχῶν· αὐτῷ* Ns. — § 8 *ἐπόνουν· laudaverunt dictum* Lat. i. e. *ἐπῄνουν*. — § 10 *διεπίδυε* Hw. coll. XIV p. 210. 21 Bk., *δι' ἐλπίδα* vlg., *διεπήδα* Df. — § 12 *αἰτιώτατον· αἴτιον ὄντα* Nr. — § 13 *τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῖς λίθοις· κατὰ χεῖρας ἐπὶ τοὺς λίθους* RO. — § 14 *ἀπαλλαγήν* Nr., *ἀπαλλαγῆναι* vlg. — § 16 *ἀγαθούς· ἀγαθοὺς ὄντας* Ox. — § 18 *ἀναφευγούσης* Nr., *αὐτούς* Df., *ἀναφυγούσης αὐτοῖς* vlg. — § 19 *μὴ ἀπογινώσκειν* vlg., Df. delevit *μὴ* addito lacunae signo. — § 21 *δι' ὧν ἐπ' αὐτόν· δι' ὧνπερ αὐτόν* R. — § 21 *καταφρονεῖν· κατακρίνειν* R. — § 24 *ἑώρων* (*σῶν*) Bk., (*περὶ*) *τῶν ἐνεστηκότων* Nr. — § 25 *ἐφίσταται* Nr., *ἐφίπταται* vlg. — § 32 *τί τοῦτ' ἐστίν· τὸ τί ἐστιν* Ns. — § 36 *καὶ ἐθεώρουν* SP, *καθεώρων* RO, *καὶ ἐθεώρων* M. — § 36 *λαβὼν* vlg. An *μαθών*? Nr. — § 36 *ἀπολύσειν* Nr., *ἀπολύειν* vlg. — § 40 [*οἱ*] *πρὸς τοῦτο* Ns. — § 40 *ἀλλόφυλον· ἀλλότριον* R. — § 41 *περὶ τῆς ἐρήμου* corruptum Ns. — § 42 *συνιέναι* Cocc., *συνεῖναι* vlg. — § 43 *ἐξηρτυμένους* Ns., *ἐξηρτισμένους* vlg. — § 44 tota deest in RO, uti et permulta alia. — § 47 (*καὶ*) *συγκαλῶν* Df. — § 49 *γεννικόν· γενναῖον* R. — § 50 *πρόπαντος* Df., *πρὸς παντός* ML. — § 51 *ἀρχομένης* SP, *ἠργμένης* rell. — § 53 *ὀρθὰς* Cocc., *αὖθις* vlg. — § 53 *ὁσάκις γὰρ αὐτὰς καθίει· γὰρ ἂν* vlg., sed Ns. *ἂν* delevit et praeterea mavult *καθίοι*(?). —

§ 54 βοηθοῦντα Df., βοηθοῦντας vlg. — § 54 κατὰ κράτος· ἀνὰ κράτος E. — § 55 καιριωτάτην (ταύτην) Ns. — § 57 ἐγκατελήφθη Bk., ἐγκατελείφθη vlg. — § 60 πανωλεθρίᾳ· πανωλεθρί R. — § 66 αὐτός Nr., αὐτοῖς vlg. — § 70 ἀνθρωπίνων· ἀνθρωπείων M. — § 71 συναριθμούμενοι Ns., συναριθμουμένους vlg. — § 72 δοκιμασθέντες· δοκιμασθέντας Ns.(?) — § 74 εἰ καί· εἰ καὶ μή RO. — § 76 δίχα· μὴ δίχα ROM. — § 77 κατελάμβανον E, κατελαμβάνοντο vlg. — § 79 ὑπερίζανε· ὑπεράνω ἀνέσχε RO. — § 79 γινόμενον Bk., γενόμενον vlg. — § 80 ἤθελε· ἔχαιρε R. — § 85 λεγομένων· πεπραγμένων M. — § 89 ὁμοῦ· ἅμα EZon. — § 90 παραγινομένης E, παραγενομένης vlg. — § 90 καὶ τῶν (δέκα) λόγων Ns. — § 95 οὐκ ἔστιν ὃ (τι) Nr. — § 98 πενθεῖν Nr., ὑπονοεῖν vlg. — § 101 ἐγγεγραμμένας [ἐχούσας] Hw. — § 103 θυμιαμάτων· θυμάτων E. — § 105 υἱωνός Bernard., υἱός vlg. — § 108 (τε καὶ ἀργύρου) Bern., *auro et argento* Lat. — § 110 μαλακωτάτη· ποικιλωτάτη R. — § 110 τείχους· *a pariete* Lat. — § 110 κατιοῦσα fort. spurium Ns. — § 111 ἐπικεχαλκευμένος Cocc., ἐπικεχαλκωμένος vlg. — § 113 μήκους et βάθους· μῆκος et βάθος Ns. — § 113 ὄντος· ὄν Ns. — § 113 ἐξετυποῦτο Df., ἐξετυποῦντο vlg. — § 118 τοῦδε — ἐξ ἦσαν abesse malebat Ns. — § 119 Lat.: *ex lateribus autem erant tabulae numero viginti, quarum habebat latitudo mensuram unius et dimidii cubiti, altitudo tertiam partem palmae.* Hinc Ns. in Graeco textu lacunam arguit. — § 119 ἀνελόγει· ἀνηλόγει RO. Cur Ns. hoc recepit? — § 119 βάθος Bern., πλάτος vlg. — § 120 κρίκους. Pluralis Bernardo debetur. — § 120 τεχνητῷ Bk., τέχνῃ τῷ vlg. — § 122 μετὰ· κατά E. — § 122 ἡρμοσμένους· ἀρχομένους vel ἡργμένους Hw. — § 124 ἐξ οὗ· οὗ Ns. — § 124 βαφαῖς συγκεκραμένοις· βαφῆς συγκεκραμένης Ns. — § 131 τριακονταπήχεις Bk., τριάκοντα πήχεις vlg. — § 131 πεποιημέναις· πεποιημέναι Ns. — § 131 (καὶ) κατὰ θύρας Df. — § 134 ἡ δὲ κατασκευή· τῇ δὲ κατασκευῇ Ns. — § 136 προσῆσαν Ns., προσήεσαν RO. — § 136 ἔνετοι egregie RO, μέντοι vlg. cum MSP. — § 137 ὑπ' οὐρανῷ Nr., ὑπ' ἀνθρώπων vlg. — § 138 ταύτην· ταύτην μὲν Ns. — § 140 οὐκ ἐξαιρετοί· οὐκ deletum in M, quod itidem Cocc. placuit. — § 141 κοινωθέν Bern., κοινωθέντας vlg. — § 142

κειμένους deest in RO. — § 143 *ἐπενοήθησαν*. Malim *ἐπενοήθη*. — § 146 *κειμένας* Df., *διακειμένας* vlg. Item § 167. — 147 *ξύλινον* — *σηπόμενον· ξύλου σηπομένου* Cocc. — § 148 *προσῆσαν* Ns., *προσήεσαν* vlg. — § 150 *τοῦ βωμοῦ* E, *τοῦ χρυσέου* vlg. — § 150 *ἐκ χρυσοῦ* Bern., *ἦσαν* vlg. — § 150 *χάλκεα* Bern., *χρύσεα* vlg. — § 151 *χααναίας* Bern., *χαναίας* vlg. — § 152 *διαγορεύει· προαγορεύει* Ns. — § 158 *ἔπειτα σινδών· πεπήγασιν δ' ὧν* M. — § 158 *ὅλῳ* MSPL, *ὅλη* RO. — § 160 *ἀπήρτηνται* E, *ἀπήρτηντο* vlg. — § 161 (*οὐ*) *πλάγιον* Bern. — § 161 *διείργονται· διέρχονται* Cocc. — § 168 *ἀμέθυστος* R, *ἀμέθυσος* Ns., quod miror et saepe alibi non dispicio cur ab R discedat. — § 171 *βάμμασιν· ῥάμμασιν* R. — § 171 *κατακρίμναται* Nr., *κατακρημνᾶται* MSPLE, *κατακρέμαται* Ns., qui laudat VII § 239. — § 172 *ὑπὲρ αὐτὸν* vlg., *ὑπ' αὐτόν* codd. Quid latet? — § 182 *εἰς τοσούτους· τοσούτους* RO. — § 182 *δεκαμοιρίας* Bern., *δώδεκα μοίρας* vlg. — § 183 *τῶν ἰχθύων· τῆς κόχλου* E. — § 184 *δοχθεῖσαν· δειχθεῖσαν* MSPLE. — § 185 *τρόπῳ· τόπῳ* RO. — § 186 *τοσοῦτον* E, *οὕτως* vlg. — § 189 *ἐπεὶ δὲ δεῖ· ἐπεὶ δ' ἤδη δέον* Cocc. — § 190 *ἡμῶν* Lat., *ὑμῶν* vlg. — § 191 *ἐξελέξατο* SP, *ἐπελέξατο* rell. — § 191 *προσδέξεται* Nr., *προσδέχεται* vlg. — § 196 *εἰσέφερον* E, *ἔφερον* vlg. — § 197 *θυμιάματος· θυώματος* SPL. — § 202 (*ἐν*) *τῷ ναῷ* Ns. — § 206 *κριῶν* (*καὶ ἐρίφων*) Bern. — § 206 *προθυμιωμένῳ* ML, *προχριομένων* R, *praelibato* Lat., *προσχριομένῳ* Ns. — § 207 *ἱερείων* SPL, *ἱερῶν* rell. — § 209 *λαβόντος* Ns. Nr., *βαλόντος* vlg. — § 214 *συκοφαντῶν* SPL, *προφητῶν* vlg. — § 214 *τοιοῦτοι γένοιντο* (*οἷοι*) Hw. — § 214 *αὐτοκράτορα γάρ* Hw., *αὐτοκράτορα δέ* vlg. — § 215 *ἀφιγμένην* Nr., *ἀφιγμένων* vlg. — § 218 *ἐπαύσατο· ἐπαύσαντο* E. — § 219 *ἀνέσεις* Ns., *αἰνέσεις* vlg. — § 219 *εὐθυμοῦντες* Cocc., *ἐπιθυμοῦντες* vlg. — § 221 *πεφυραμένων· πεφυρμένων* M. — § 225 *προτέρας· δευτέρας* RO. — § 230 non melius est quod Ns. habet: *θύουσι δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων καὶ ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τὸ περὶ τῶν ἁμαρτάδων τῆς ἱερουργίας τρόπῳ γίνεται*. — § 231 *δαπανήσοντες* Ns., *δαπανήσαντες* vlg. — § 233 *καθαγίζουσιν· καθαγνίζουσιν* Ns. Miror. Cf. § 262 et IV § 54. — § 236 *ὑστέραν· ὑστεραίαν* Ns. — § 238 *παραιτήσεσιν· παραιτήσει* Ns. — § 240 *θύουσιν* Df., *θύουσι δ'* vlg. —

§ 242 περὶ τῷ μείζονι· περὶ τὸν μείζονα Bern. Cocc. — § 248 πήγνυσιν M. h. e. πηγνῦσιν. — § 251 ἀλεσμόν· ἄλεστον alii. — § 251 προσφέρουσι· προσάγουσι MSP. — § 251 τῷ θεῷ· τοῦ θεοῦ Cocc. — § 251 ὁλοκαύτωσιν· ὁλοκάρπωσιν MSPL. — § 255 post ἄμοιρος lacuna est Hw. — § 257 μεμαγμένον· μεμιγμένον ROM. — § 259 ᾧ τε Burius, ὅτε vlg. — § 259 βρωτά R, βρώματα vlg. — § 259 ὑφ' ὧν Nr., ἀφ' ὧν vlg. — § 260 προειπών Nr., προεῖπεν vlg. — § 261 περιττήν Nr., περὶ τήν vlg. — § 262 καθαγίζειν Hw., καθαγνίζειν vlg. — § 266 τῶν λεπρῶν Nr., ὄντων λεπρῶν vlg. — § 267 ἢ (αὐτὸς ἤ) Bern., *ipse aut* Lat. — § 271 (περὶ) τὸν ἄνδρα Cedrenus. — § 272 προκομίσας· προσκομίσας Cedrenus. — § 273 τελεσφορεῖται· τελεσφορεῖ E, fortasse recte Ns. — § 276 γαμεῖν — κεκώλυκε om. E, κεκώλυκεν· ἠξίωσεν ἀλλά Hw. Uncini sunt Dfii. — § 284 (μὴ) καταβαλών Hw. — § 284 ἐξίσταται SPL, ἐξέρχεται R, ἔχεται E, ἐξέχεται Ns. — § 289 μεθιδρυμένῃ Nr. Hw., καθιδρυμένη vlg. — § 291 πηχυαῖον· πηχυαίον Ns. — § 291 ἀρκοῦν· δοκοῦν R OL. — § 292 μιᾷ Cocc., μία vlg. — § 293 μέση· μέρη RO. — § 294 ἐκινεῖτο ed. princ., ἐνέκειτο codd. — § 295 (οὐ) δηλώσομεν Hw. — § 297 εἰς δή Df., δέ vlg. — § 299 (ὅ ἐστιν) ἐπιθυμίας E, λέγοιτ' ἄν Ns., λέγοιτο vlg. — § 304 ἀδιαβάτους Nr., ἀδυνάτους vlg. — § 304 ὁδεύουσι· διοδεύουσι SPL. — § 305 ἔχειν ἐπειρῶντο· ἔχειν (παρασκευάζειν) ἐπειρῶντο Cocc., ἔχειν ἔπειθον Bk. — § 311 ἐξημαρτημένων· ἁμαρτημάτων RO. — § 314 ὑπ' ἀκρασίας· ὑπὸ τῆς ἀκρασίας E. — § 315 προσήσεσθαι Df. Hw., προσοίσεσθαι vlg. — § 316 Uncini sunt Ernestii. — § 317 δύνηται· δύνωνται MSPL. — § 318 ἱερείων ROS, ἱερῶν vlg. — § 321 μέδιμνοι· μόδιοι Hultsch. — § 322 ἀπορίας· ἀφορίας Ns.

Libr. quart. § 1 ἐποίει Ern., ἐπόνει vel ἐπίεζε vlg. — § 2 πονεῖν om. RO. — § 7 ἔχειν Nr., ἕξειν vlg. — § 8 δίχα βουλήσεως SPL, δίχα om. in rell. — § 12 οὐκ ἴσμεν SPL, ἴσμεν rell. — § 14 ἂν τῷ Df., αὐτῷ vlg. — § 15 τυράννου· τυράννων Ns. — § 16 τό [τε] λεληθότως Df. — § 16 (ἀλλὰ) μηδέ Df. — § 20 μετ' εὐπρεπείας (δέ) Df. — § 22 στάντες· πάντες ROM et contra § 154 πάντες· στάντες RO. — § 22 διώκειν M, in aliis ἥκειν. — § 23 τὸν ἱερασόμενον Cocc., τῶν ἱεωσομένωνρ

vlg. — § 23 παραγαγεῖν Ns., παράγειν vlg. — § 27 οὐδὲ συνετὸν Df., οὔτε συνετόν vlg. — § 28 ἐπιλεξάμενος· ἀπελέξατο E. — § 29 Ante οὐ μήν lacuna Ns. — § 29 ἀλλὰ κατὰ κρίσιν ed. Genev., ἀλλὰ μὴ κ. κρ. codd. — § 29 οὐκ ἐκ τοῦ προκριθείς RO. — § 29 συγχωρηθῆναι om. RO. — § 30 προτιμᾶν δὲ Ns. — § 30 τοῦ τό Bigot., τοῦτο vlg. — § 30 μὴ βουλομένων RO, βουλομένων MSPL. — § 31 ἀξιοῦν Ns., ἀξιοῦντα vlg. — § 31 μὴ τὴν ἀσφάλειαν Ox., καὶ τὴν ἀσφ. vlg. — § 31 τινὰ Bern., τινὰς vlg. — § 34 θυμιωμένων· θυομένων SPL. — § 34 sec. Hw. ipsius Mosis verba sunt usque ad κεχειροτονήσεται, coll. IV § 130 et B. Iud III 5, 7. Specim. p. 63. — § 34 κεχαρισμένου (ἐμοῦ) Ns. Difficilis locus est. — § 35 ἐπένευσαν RO, ἐπήνεσαν vlg. — § 37 κατὰ τὰ συγκείμενα· ὑπέρτατα RO. — § 40 κἀπορουμένοις Nr., καὶ δρωμένοις vlg. — § 40 νοηθὲν (οὐθέν) Nr. — § 41 αὐτός Nr., αὐτοῖς vlg. — § 43 ὑπάρχει· ὑπῆρχε RO. — § 47 νικωμένου· compressi Lat. i. e. νικώμενοι. — § 48 ἀποθανόντος delet Bigot. — § 49 δέει τοῦ ταὐτὰ πείσεσθαι Hw., δὲ εἰς τοὺς ταῦτα π. vlg. — § 50 φυλάξειας SPL, φυλάξεις rell. — § 50 ποιήσειας· ποίησον E. — § 50 ἑπομένην· ἐπαγομένην RO. — § 50 ἐκτινύναι M, ἐκτίνειν rell. — § 52 μηδὲ φθῆναι Cocc., μηδ' ὀφθῆναι vel μηδὲ φανῆναι vlg. — § 53 ὀδύραιτο· ὠδύρετο ROML. — § 54 προσδέξεται Ns., προσδέξηται vlg. — § 54 καθήγιζον E, καθηγίαζον MSPL, καθήγνισον R. — § 55 οὔτε Df., οὐδὲ vlg. — § 55 αὐτήν Bk., αὐτό vlg. — § 55 ἄν Bk. inseruit. — § 57 [καὶ] ὅτι τὴν ἰσχύν Ern. — § 58 δύνασθαι· οὐ δύνασθαι R. — § 59 χαλεπωτέραν τ' ἐλάμβανε τῆς Ns. — § 59 παραμενεῖν Df., παραμένειν vlg. — § 60 γενέσθαι Bk., γίνεσθαι vlg. — § 61 τοιούτων· τοσούτων Ns. — § 62 ἀντιποιήσεσθαι Bigot., ἀντιποιήσασθαι vlg. — § 62 τοῦ πλήθους· πρὸς τοῦ πλήθους RO. — § 63 [καὶ] περί Hw., Bk. — § 64 τῶν τε ἀνδρῶν Bk., τῶν τότε ἀνδρῶν vlg. — § 66 παραδόξῳ· παραλόγῳ RO. — § 67 θεραπεύσουσα Bern., θεραπεύουσα vlg. — § 67 περιγράψαντας· ἐπιτρέψαντας RO. — § 68 διέταξε Nr., ἐξέταξε vlg. — § 68 ἴδια· ἰδίᾳ Ns. — § 71 ἀναφέρειν· ἀντεισφέρειν E. — § 72 τούτους δέ· τούτους δεῖ Ns. — § 72 παρῶσι Nr., ἀροῦσι RO, δρῶσι rell. — § 72 κουράς· θυσίας Ox. — § 73 εἰρημένων Bk., ὡρισμένων vlg. — § 73

χρήματα Bk., χρημάτων vlg. — § 73 (ὡρίσθησαν) τοῖς ἱερεῦσι E. — § 76 πίστεις· καὶ ἐγγύας M. — § 76 in epitome legitur: καὶ τὴν τιμὴν τοῦ ὕδατος καταβαλοῦσιν εἰ καὶ τοῦτ' ἀπαιτοῖντο. — § 81 βαπτίσαντές [τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς πηγὴν] ἔρραινον inclusa om. Bk. — § 82 στρατοῦ Nr., στρατηγοῦ vlg., Lat. *in exercitu*. Eadem confusio recurrit § 160 et V § 16. — § 85 μέσης Bigot., πάσης vlg. — § 89 (κατὰ) τὴν πρώτην Bigot. — § 89 (μᾶλλον) ἢ Bigot. — § 91 προθέμενοι Bk., προσθέμενοι vlg. — § 91 πορρωτάτω· πόρρω τοῦ S[3]. — § 92 καταραχθέντας· ταραχθέντας M. — § 94 πᾶσαν Bk., πᾶσιν vlg. — § 94 πόλεων· πολεμίων ROM. — § 95 παρέλαβον E, παρελάμβανον· vlg. — § 95 νάματος Nr., ὀνόματος vlg. — § 100 πολέμους· πολεμίους ROSP. — § 100 καταγαγὼν Ns., καὶ ἀγαγὼν vlg. — § 101 ὀλίγων· δι' ὀλίγων Cocc. — § 102 οὐδ' ἐπέπυστο· οὐδὲν πέπυστο RO. — § 102 ἄλλην (οὐ) Schotanus. — § 102 λόγοις· ὅλοις Hw. — § 103 (καὶ) πρεσβεῦσαι Bern., ἐπρέσβευσε Ns. — § 103 displicet quod Ns. habet: θρασύτερον ὑπὸ τῆς κακοπραγίας κατειλημμένοις οὐκ ἔκρινε. — § 106 ᾧ· οὗ Bigot. — § 107 λιπαρῇ Ern., λιπαρὰν vlg. — § 107 ἀνήρετο· αὖθις ἤρετο E. — § 109 λαβοῦσα· ἀφεῖσα RO. — § 109 συνιέντα· συνιείς codd., quod servavit Ns. — § 113 ὡς (δὲ) Bk. — § 113 τροπήν· τρόπον R, quod miror probavisse Ns. — § 114 ἀνθρώπους· ἀνθρώπων Ns. — § 115 δουλεύσουσαν Ns., δουλεύουσαν vlg. — § 115 (ὡς) παρασχεῖν Ns. — § 117 ἀνήρτηται Cocc., ἀνῄρηται vlg. — § 118 ἑαυτοῦ Nr., ἑαυτῷ vlg. — § 119 λογίζει· παραλογίζει Hw. — § 125 οἰκεῖσθαί πω· πως Df. — § 127 οὔτ' ἄλλη· οὐδ' ἄλλη Ns. — § 128 εἶτ' ἀνθήσουσιν· μᾶλλον ἀνθ. M. — § 128 συμπέσοι δ' (ἂν) Df. — § 130 θεόν· θεούς Bk., qui praeterea delet σέβωσιν. — § 131 συνῆσαν Cocc., συνήεσαν vlg. — § 134 ἡμεῖς· ὑμῖν Bk. — § 138 ἡγεῖσθαι Cocc., ἡγητέον vlg. — § 141 Quod saepissime factum est, in R hic quaedam exciderunt. Vide quoque § 152. — § 143 δ' ἕως Df., δὲ ὡς vlg. — § 144 ἀπολέσθαι· ἀπολέσαι SPL. — § 145 εὐηθείας· συνηθείας ROMLE. — § 148 νυνὶ· νῦν εἰ Ns. — § 148 [οὐκ] ὀκνήσαιμι Df. — § 151 καὶ τῶν λόγων· διὰ τῶν λόγων Hw. — § 155 πάντες suspectum Ns. — § 155 ὅσοι [τε] Ns. — § 155 ἀπέθνησκον· συναπέθνησκον Bk. — § 163 ἀπαθῆ· ἀγαθήν RO.

— § 164 ἐμποδιζόμενοι Cocc., ἐμποδιζομένοις vlg. — § 170 συναπιέναι Cocc., συναπεῖναι vlg. — § 172 ἀρχιερεῖ· ἀρχιερεῖ τῆς ζωῆς E. — § 172 ἐφ' οὗ Bk., ἐφ' ᾧ vlg. — § 174 μέντοι MS PL, δέ τοι alii. — § 175 μέλλουσί τισι Nr., τινι vlg. — § 175 ἀπιέναι E, ἀπεῖναι rell. — § 175 γαμοῖντό τισι· τισι om. E. — § 175 τότε· οὕτω E. — § 177 χρόνου — ἠνυσμένου Hw., χρόνον — ἠνυσμένον vlg. — § 179 εὐδαιμονήσαιτε Df., εὐδαιμονήσητε vlg. — § 179 ἀίδιον παραθέμενος· παραθέμενος om. Bk. — § 180 [ἀτυχήσαιτέ ποτ' ἤ] Df., ἀτυχήσαντές ποτε Hw. — § 181 ἔχετε· ἔχοντες vlg. — § 182 κτησαμένοις· κτησομένοις Ns. — § 182 γέ τοι Ns., γε τό RO. — § 183 δοξαζομένους· δοξαζομένοις, sed cf. § 204 Ns. — § 184 νόμων τε σωφροσύνῃ Ns., νόμῳ τε σωφροσύνης vlg. — § 189 ὥστε trsp. post εἰ τὸ μέλλον Hw. — § 189 ἀσφαλές· ἀσφαλεῖς SPL. — § 190 κτήσεσθε, κεκτήσεσθε Ns. — § 190 ὑπ' αὐτῶν SP, ὑπὸ τῶν rell. — § 191 οὐ φυλαχθέντων· μὴ φυλαχθέντων E. — § 191 μηδένας ὑπολίπησθε· μηδέν' ἂν ὑπολείποισθε Ns. — § 191 ζώντων· τινων RO. — § 192 κατερείπειν· καταρρίπτειν ME. — § 195 ἐπ' αὐτῷ· ἐπ' αὐτόν Ns. — § 196 παρέχων Nr., παρέξων vlg. — § 197 (δ) τούτου χάριν Ns. — § 199 πόλεις τὸ λοιπόν Df., πόλεις τε τὸ λ. vlg. — § 199 πράξετε Bk., πράττετε vlg. — § 200 τ' (ἂν) εἶεν Ns. — § 200 καθάρειοι Nr., καθαροί E, καθάριοι vlg. — § 202 κριμνάσθω. Ita M. — § 203 ἦν (ἂν) Ns. — § 203 τὸν νεών· τῷ νεῷ Hw. — § 203 συνόντες Ern., συνιόντες vlg. — § 204 ἐκ μὲν τῆς· ἐκ μόνης τῆς Ns. — § 206 χεῖρον Nr., χείρω vlg., χείρων Bigot. — § 207 θεῷ κειμήλιον· θεῶν κειμήλιον Cocc. — § 209 ἀφ' οὗ γένοιτ' ἂν Ns., ἐφ' οὗ γένοιτο vlg. — § 213 περίβλεπτον (εἶναι) Cocc. — § 216 ἐνδείξαιτο Df., ἐνδείξηται vlg. — § 216 πονηράς L in marg., reliqui φανεράς. — § 218 παρατεταγμένων· ἀναγομένων vel simile quid Ns. Et quid est νοῶσι? An τολμῶσι? Nr. — § 218 συμβαίνειν Nr., συμβαίνει vlg. — § 218 ἀκέραιον RO om. — § 219 τὸ τελευταῖον· τοὐλάχιστον Ns. — § 220 ἀπεκτονώς Nr., ἀπεκτονηκώς vlg. — § 220 συνελθόντες· συνελθοῦσαι E. — § 221 ἀρότρῳ· ἀρότῳ Ns. — § 224 γένοιτο Nr., ἔσοιτο vlg. — § 225 μήτ' οἰκείας μήτ' ἀλλοτρίας· μήτ' οἰκείους μήτ' ἀλλοτρίους E. — 228 ἀρκεῖ· ἀρκεῖσθαι RO. — § 228 ἄροτον Cocc., ἄροτρον

vlg. — § 230 δεῖ· δεῖν Ns. — § 230 ἀλλ' ὡς· ἄλλως Df. — § 231 ἐλαιώνων ROM, quod miror cur Ns. non receperit; ἐλαιῶν vlg. — § 232 προνοουμένων (μόνον) Ns. — § 234 ὡραίων· ὀπώρων L. — § 235 ἀπεσθίειν Cocc., ἐπεσθίειν vlg. — § 236 ὃν εἰ καί Hw., ἂν εἴη κἂν vlg. — § 235 καθ' ὥραν· καθορᾶν RO. — § 236 (ὡς) ξενίων Ns. — § 237 μόνους Nr., μόνοις vlg. — § 241 προτέλεια· πρωτόλεια SPE. — § 242 τὰς δεκάτας Bern., ταῖς δεκάταις vlg. — § 243 εὐωχίας ἀπαρχαῖς Bk., εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς MSPL, cf. Ns. praef. p. XXXVI. — § 243 ἀπιέναι E, ἀπεῖναι vlg. — § 243 προσκτίσαντα Df., sed parum sufficit. Libri: προσκτήσασθαι. — § 244 νοθεύσας· μοιχεύσας? Nr. — § 245 ἐλευθερίας R, ἐλευθερία ML, ἐλευθερίως Ns. — § 248 ἐκτινύτω RO, ἐκτινέτω vel ἐκτεινέτω MS PLE. — § 248 ἀποτινύτω ROPLE, ἀποτινέτω M. — § 254 προτέρων· πρότερον Ns. — § 258 τὸ βουλητόν· τὸ λυπηρόν SPL, cf. § 263. — § 260 διὰ σύνεσιν· δι' ἀσύνεσιν R. Quid latet? — § 261 τέ σε Ns., δέ γε MSPL. — § 262 τυγχάνουσιν Df., τυγχανόντων vlg. — § 264 ᾧ δ' ἂν Bk., οὐδ' ἂν vlg. — § 265 ἐκτίνων· τιννύων M. — § 267 χωρησάντων· χορηγησάντων ROM. — § 268 ἠνεχυρασμένος Nr., ἠνεχυριασμένος Df., ἐνεχυρασμένος Ns. — § 271 (ἡ) ζημία Df. — § 271 ἀποτινύτω E, ἀποτινέτω vlg. — § 273 ἐλευθέραν· ἐλεύθερα Ns. — § 276 ἄωτον Nr., ἀπόντα et ἄοπτον codd., ἄοπον Bern. — § 284 τέγεσιν Nr., στέγεσιν vlg. — § 287 παρὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν· κατὰ τ. Nr., cf. § 310. — § 287 ἐλάχιστον μέρος Df., ἐλαχίστῳ μέρει vlg. — § 288 alii μεμισήσθω ὅθεν. — § 289 οὐδὲ μήν· οὐ μὴν οὐδέ RO. — § 290 μετὰ τῶν· μετ' αὐτῶν vlg. — § 293 ἀπαράσκευοι Df., ἀπαρασκεύαστοι vlg. — § 293 περιπέσητε Bk., παραπέσητε vlg. — § 294 παράσχοι τοῖς Df., παράσχοιτε vlg. — § 297 ἔχει Nr., ἔχειν vlg. — § 298 σωμάτων· σώματος E. — § 298 ἐθελοκακήσωσι [περὶ τὰς γυναῖκας] Lat. et Richter. — § 300 χρῆν Nr., χρῆναι vlg., cf. V § 202. — § 305 ἀναστῆναι· ἀναβῆναι Bk. — § 305 Σικίμων· Σικιμιτῶν Ns. — § 305 Σικίμων πόλεως Lat. et ed. princ., Σικίμων πόλεως ἐμπεριάγειν vlg. — § 306 παρακροασαμένοις Hw., παρακρουσαμένοις MSP, παρακουσαμένοις Ns. (!) — § 308 οὐκ· οὐκέτ' SPLE. — § 308 διατελεῖ· διετέλει RO. — § 309 μηδὲν εἰς· μηδενός Ns. — § 312 πονή-

σειε SP, ποιήσειε vlg. — § 313 (τὰς) πόλεις Bk. — § 316 ὑμετέρων Bk., ἡμετέρων vlg. — § 316 ἐπίνοιαν ed. Genev., ἐπὶ νοῦν codd. — § 319 κειμένων ὀργισθήσεται RO. — § 320 τελευτῇ Ns., τελευτήν vlg. — § 323 ἔνθεν Nr., ἔνθεν οὗ vgl. — § 326 ἀγάπης Nr., ἀρετῆς vlg.

Libr. quint. § 2 γνωσομένους Ns., γνωσόμενος vlg. — § 2 ἐξήταζε PLE, ἐξέταξε vlg. — § 3 [τῆς — μέρος] Relandus et Ernestius. — § 4 ὁπλίταις πεντακισμυρίοις· ὁπλίσας πεντακισμυρίους M. — § 5 ἐλθόντες E, λαθόντες vlg. — § 7 δειπνοποιησόμενοι Bk., δειπνοποιησάμενοι vlg. — § 7 καὶ (πρῳ) κατήχθησαν Hw. — § 8 ὑπάρχειν· ὑποψίαν παρέχειν Hw. — § 8 ἐπ' αὐτούς SP, πρὸς αὐτούς vlg. — § 9 ἐπὶ τοῦ τέγους E, ἐπὶ τοῦ τείχους vlg. et ita Ns., quod plurimum miror. — § 9 ἀποκρύπτει· κατακρύπτει SP. — § 9 ξένοι τινές· add. εἶεν vlg. — § 9 ἀπαλλαγεῖεν· καὶ ἀπαλλαγέντες E. — § 10 ὁρμήσαντες· διώκειν add. SP. — § 11 ἀπολέσθαι· ἀπολεῖσθαι SP. — § 12 τισὶν Hw., τοῖς vlg. — § 13 περὶ τῶν ROSPL, τῶν rell. — § 13 φοινικίδας· alibi φοινικίδα. — § 16 στρατοῦ· στρατηγοῦ ROMLLat. — § 17 μετ' αὐτούς accessit e SP. — § 19 τύχοι Df., τύχῃ vlg. — § 22 φέροντες· οἱ μὲν ἔφερον Ern. — § 23 οἳ (δὲ) καὶ Hw., [οἳ] Df., [οἳ καὶ] Bk. — § 23 [προῄεσαν] Df. — § 23 κέρασιν [αὐτῶν] Df. — § 23 περαιτέρω SP, περισσότερον rell. — § 24 [τοῦ] πόνου Ns. — § 25 φείσασθαι add. SPL. — § 28 ἐγκαταλαμβανόμενοι Nr., ἐπικαταλ. vlg. — § 29 μέχρι SP, ἄχρι rell. — § 29 οὐδέν· οὐδείς E. — § 30 συμφυγοῦσιν Nr., συμφυγοῦσαν vlg. — § 30 ἥττων Bk., ἥττονα vlg. — § 31 οἰκησόντων· οἰκισάντων Hudson. — § 33 χλαμύδα· χλανίδα Theodoretus. — § 33 ὃ Ern., εἰ ὁ vlg. quod non intelligo quomodo Niesio probari potuerit. — Praeterea λήσεσθαι ROSPL, sed λήσειν Ns. — § 34 ἐλευθερίαν Theodoretus, ἐλευθέριον vlg. — § 34 [ὄνομα]? Nr. — § 35 [εἰς] Ἄνναν Ern. Cf. Steph. Byz. Ἄννα πόλις τῆς Ἰουδαίας ὑπὲρ Ἱεριχοῦντα· τὸ ἐθνικὸν Ἀννίτης, ὡς Ἰώσηπος, καὶ Ἀννιανὸς ἀπὸ τοῦ Ἀννία. — § 36 ἀγγελθέν· ἀγγελθέντος M. — § 37 δακρύοις· δάκρυσιν E. — § 37 μειζόνως ἢ τὸ συμβεβηκὸς εἶχεν Ern., ἦγον Bk. — § 41 διακείμενον· διὰ κενῆς ὂν Hw., uti et Antiq. XVII 2, 4. — § 42 ἱκέτευε SP, ἠρώτα vlg. — § 42 πορίζεσθαι vlg., περισώζεσθαι

R, *περιέσεσθαι* Ns., *παρέσεσθαι?* Nr. — § 44 *πρεπούσης· προσηκούσης* ML. — § 46 cf. Theodoretus p. 201: *τὸ μέντοι γαῖσον, ᾧ τοὺς λοχῶντας διήγειρεν Ἰησοῦς, ἀσπίδα ἡρμήνευσεν ὁ Ἰώσηπος*, cf. Iosuae VIII 18. — § 47 *προσελθόντας· προελθόντας* Ns. — § 47 *φεύγειν· εἰς φυγὴν* E. — § 47 *ἤεσαν* librarii inseruerunt, ut dissimularetur lacuna. — § 49 *οὐ διέγνωσαν· οὐ* om. RO. — § 49 *οὐδὲ γὰρ* Df., *οὔτε γάρ* vlg. — § 49 *πολεμοῦντος αὐτοῦ* Hw., *π. αὐτούς* vlg. — § 50 *διαδρᾶναι· ἀδρὰν εἶναι* RO. — § 52 *πύστιν* Bk., *πίστιν* vlg. — § 52 *ἀνύσαντες* E, *ἀνύσαντας* vlg. — § 53 *τρυχίνας· τριχίνας* RO. — § 54 *πολίτας· πολῖται* Bk. — § 55 *μοχλεύσεσθαι· μοχλεύσασθαι* RO, *βουλεύεσθαι* SP. — § 56 *ἐξαπατήσαντες* RO, *ἐξ ἀπάτης* vlg. — § 58 *τούτους παρόντας — ἰδόντες· ὡς τούτους τε εἶδον παρόντας* R. — § 60 *οὐ προσμένοισι* SP, *προσμίγνυσι* RO, *προσβαίνουσι* MLE. — § 60 *τοῖς πολεμίοις ἐπιπίπτει· ἐπιπίπτει* om. RO. — § 63 *Βηρώθη· Μηρώθη* Masius, cf. B. Iud. III 3, 1; Vit. 37. — § 65 *ποθοῦσιν· μαθοῦσιν* RO. — § 67 *πᾶν ὅτι λάβοι*, alii *πάλιν*. — § 68 *παράσχοι* Ns., *παράσχῃ* vlg. — § 69 *ἐστι· ἔστη* Ns. — § 71 *προσπεριβαλόμενοι* Nr., *προσπεριβαλλόμενοι* vlg. — § 75 *ἐκμετρησάμενοι — κακουργήσαντες* Ns., *ἐκμετρησόμενοι — κακουργήσοντες* vlg. — § 79 [*ἐν*] *ἑβδόμῳ* Ns. — § 81 *Ἰδουμαίαν* ROLat., *Ἰουδαίαν* MSPL. — § 82 *στενώτατος* Bk., *στενότατος* vlg. — § 89 *ἡμίσει· ἡμίσει φυλῆς Μανασσῆ* SPL. — § 89 *δεδηλώκαμεν* Ns., *δεδηλώκειμεν* RO. — § 89 *Ἀραδαίους* Ns, *Ἀριδέους* vlg. — § 90 *τούτῳ μόνῳ· μόνῳ ἂν τούτῳ* Bk. — § 90 *αὐτός* Hw. Nr., *αὐτοὺς* vlg. — § 92 *καὶ ἀργύρου* om. ROM. — § 95 *ἕξομεν ὄντες· ἔξω μένοντες* M. — § 96 *ἐπαξομένοις* Bk, *ἐπαξομένους* vlg. — § 98 *εἶναι· ἀεὶ εἶναι* SP. — § 100 *γενησομένοις· γενησόμενον* Ns., *καὶ σύμβολον* ELat. deest. — § 106 *μήτι* Df., *μήτε* vlg. — § 106 *ὅσιον· θεῖον* SL. — § 108 *παραιτησόμεθα* SPE, *περιστησόμεθα* vlg. — § 108 *πρὸς αὐτῷ· πρὸ αὐτῶν* e corr. ut vid. L, *ante omnia* Lat. — § 109 *ἡμᾶς* Hw. Nr., *ὑμᾶς* vlg. — § 110 *μεταθέμενοι* ML, *μετατιθέμενοι* vlg. — § 113 *ἐξώλεις· ἐξωλείας* RO. — § 114 *μένει* Nr., *μέλλει* vlg. — § 114 *ὅπλα· αἷμα* MSPL. — § 116 (*τιμῇ πάσῃ χρωμένους*) *καὶ εὐσεβείᾳ* SP, quibus omissis Ns. commendat *καὶ τὴν εὐσέβειαν*. — § 116 (*ᾗ*) *μόνῃ* Bk. — § 116 *διαμενεῖν* Nr. Ns., *δια-*

μένειν vlg — § 118 συνέσεως ὤν· ὤν om. ROSPL. — § 120 προσλαβούσῃ Df., καὶ προσλαβοῦσα vlg. — § 120 ἐκείνης· ἐκείνῃ Cocc. — § 120 αὐτῆς τῇ Cocc., αὐτῇ τῇ vlg. — § 122 τὸ λοιπόν· τοὺς λοιπούς E. — § 123 λήσεσθαι· λήσειν τόν E. — § 124 χωρίου· πεδίου ME. — § 125 πύστιν Cocc., πίστιν vlg. — § 128 τῶν δ'· οὐ μὴν καὶ τάς E. — § 128 πεδίων· πεδινῶν? Nr. — § 129 (τοῦ) κινδυνεύειν Nr. — § 131 προσελθόντα· προελθόντα et συλλαβόντα [τινὰ] et ἀναγκαίων τινὰ Ns. — § 131 παραδόντι· παραδιδόντι RO. — § 131 ἐγχειριεῖν Df., ἐγχειρεῖν vlg. — § 132 πολεμίους· πολέμους E. — § 133 χρήσοιντο Bk., χρήσαιντο vlg. — § 134 πολεμεῖν· πονεῖν E. — § 138 αὐτόθι· προσαυτόθι ROM. — § 139 ποι Nr., που vlg. — § 139 καταλάβῃ· καταλάβοι M. — § 141 ξένια Nr., ξενίαν vlg. — § 141 ἤδη τά· ἥδιστα RO. — § 142 ἀπιέναι Df., ἀπεῖναι vlg. — § 144 Λευῖτιν· Λευίτην ROMSPL. — § 145 ὑβρισθέντας· περιυβρισθέντας SP. — § 146 ἐπὶ τὴν ξένην· ἐπὶ τῇ ξένῃ Ns. — § 147 ἀνιάτως· ἀνιαρῶς Ern. — § 148 ξενίαν· οἰκίαν Hw. — § 148 ἐλθόντων om. MSPL — § 149 δυσφορῶν Nr., σωφρόνως vlg. Cf. I § 186 V § 276. 340. — § 154 ἡγοῦντο· ἥγηντο E. — § 154 μετὰ καὶ Df., καὶ codd., μετὰ Cocc. — § 154 ἀμυνούμενοι Ns., ἀμυνόμενοι vlg. — § 161 τῶν θ' Ἑβραίων Hw., (οἱ) τῶν Ἑβραίων Df. Secundum Ns. post ἐξελθεῖν lacuna. — § 162 καθειστήκεσαν Nr., συνειστήκεσαν vlg. — § 164 παρωργισμένοι MSPL, παρωξυμμένοι RO. — § 166 γὰρ ὑπέρ· δὲ ἐπί MSPL. — § 167 δυνηθῆτε Ns., δυνηθείητε vlg. — § 169 συνοικίσαι Ern., συνοικῆσαι vlg. — § 169 κινδυνεύουσαν· κινδυνεύσασαν ML. — § 171 ὡς [ἂν] δυνηθεῖεν Ns. — § 171 ὑφεῖναι Bk., ἐφεῖναι vlg. — § 172 διὰ τῆς ἁρπαγῆς· δι' ἁρπαγῆς LE. — § 173 ὑφορώμεναι· ὑφορῶσαι δεῖ εἶναι M., ὑφορῶσαι δεινὸν εἶναι L. Admodum memorabilis corruptela. — § 179 μετακινηθέντες· μετακινηθέντος O. — § 186 τοὺς φρονήματι cod. Vat. ap Huds., τοῖς φρονήμασι RO, τοὺς φρονήμασι Cocc. — § 187 βασίλειον (ταύτην ἀποδείξας) inser. omnes praeter ELat. ed. princ. Cum aliis omisi. — § 188 τολμῆσαί τε· δέ Ns. — § 193 προσκλίνας· προσκλείσας MLELat. — § 197 δ' ἐκ Df., δέ vlg. — § 197 ἔτεσιν· ἐπ' ἔτεσιν E. — § 200 πλείονι χρόνῳ δαμάσαι· πλεῖον δαμάσαι ἔτι RO. — § 200 σωφρονῶσι διδαχθέντες· σωφρονῶς

συνδιδαχθέντες ROML. — § 202 ἐπισημήναντος Huds., ἀποσημήναντος vlg. — § 203 οὐ φαμένου Df., φαμένου οὐ vlg. Tacet hic Ns., qui saepe neglexit Df. dissert. in Fleckeis. Annal. — § 203 ὅ σοι Bk., ὅσον vlg. — § 203 συναθροίσαντες· συναριθμήσαντες RO. — § 205 χειμών SP, ὄμβρος rell. — § 207 πολλούς· add. αὐτῶν SP. — § 208 διά· κατά RO. — § 208 ἐπεδείκνυε· ἐδείκνυ E. — § 210 τὸν καρπόν· τοὺς καρποὺς E. — § 210 ἐπήγοντο Ns., ὑπήγοντο vlg. — § 212 ἔτους ROSP, θέρους rell. — § 214 τὴν ἐλευθερίαν· τῆς ἐλευθερίας RO, quamobrem Ns. spurium ἀνασώζειν. — § 215 ἀεὶ φίλαντον Nr., αὑτῷ φίλαντον vlg. — § 215 νομίζωσι· νομιοῦσι Ns. — § 221 μέγα φρονοῦν SP, μεγαλοφρονοῦν vlg. — § 223 κέρας οἷς ἀντὶ σάλπιγγος ἐχρῶντο E. — § 224 κατ' ἔθνη Hw., κατὰ τὰ ἔθνη plerique. — § 225 προειρημένον Ns., προειρημένου vlg. — § 225 ἠχήσαντας — κατεάξαντας — ἀλαλάξαντας Ns. Equidem servavi nominativos. — § 227 δυναμένους· absurde Ns. δυναμέναις. Admirabile est, quomodo interdum in clara luce Niesius coecutire maluerit, veluti § 237. 273 alibi. — § 228 ἄγοντες SPE, ἐνάγοντες rell. — § 228 Ἰσραηλιτῶν· ἄποθεν add. RO. — § 230 προαγγεῖλαι Df., προσαγγεῖλαι vlg. — § 231 τῆς ἐπὶ τῶν πολέμων εὐπραγίας Nr., πολεμίων εὐπραξίας vlg. Post εὐπραξίας add. RO φήσας αἰτίους. — § 233 παρ' αὐτῶν· sec. Ern. lacuna propter Iudic. IX 4. — § 234 ἐκπικραινόμενος· ἐμπικραινόμενος E. — § 236 ἀνθρώπειον· ἀνθρωπίνην E. — § 236 ὑπ' ἄλλων· ἀπ' ἄλλων? Nr. — § 238 πυρεῖα Bk., πυρία vlg. — § 238 δεῖν Ns. δεῖ vlg. — § 238 διαφθαρεῖεν vitiosum est. Nr. — § 242 συμμορίας Cocc., συμμορίαν vlg. — § 242 διέφθειρον ML, ἀνῄρουν rell. — § 243 μνηστεύσεσθαι Ns., μνηστεύεσθαι vlg. — § 245 ἐπεκάλεις· ἐνεκάλεις E. — § 246 θορυβούμενος· τεθορυβημένος E. — § 248 συλλεγέντες — ὀχυράν· πέτραν ὀχυρὰν εὑρόντες RO. — § 252 [ὁ θάνατος αὐτοῦ]? Nr. — § 253 τούτοις δὲ· τούτοις δή Ns. — § 256 ἐπέφερον· ἐπεφέροντο M. — § 257 μισθοδοτῶν Nr., μισθοφορῶν vlg. — § 260 ἐστράτευε· πείθεται E. — § 262 παραχωρεῖν. Lacunam notat Ns. — § 262 κατακτησαμένου· καταστησαμένου? Nr. — § 264 καθιερῶσαι τῷ θεῷ· καθιερώσειν ὑποσχέσθαι τῷ θεῷ E. — § 266 μὴ διαβασανίσας· μηδὲ βασανίσας? Nr. — § 266 κατά· uncini sunt Bk. — § 267

κοινώσαιτο Bk., *κοινωνήσαιτο* vlg. — § 269 *ἀλλά*· lacunam indicat Ns. — § 269 *πολύν*· *πάλιν* M. — § 271 *γεγονώς*· alii *γενομένῳ*, quod Ns. suspectum est. — § 273 *διὰ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν εἰρήνην* RO. — § 276 *ὁμολογουμένως* Ns., *ὁμολογούμενος* vlg. — § 277 *ὑφ' ᾧ*· *ὑφ' οὗ* Ns. — § 278 *ἔσται δ'*· *ἔσται δ' ἔλεγεν* E. — § 279 *θαυμάζουσα* Bk., *ἐκθαυμάζουσα* vlg. — § 280 *ὡς ἂν ἀγάγοι*· *ἕως* Ns. — § 281 *ἀρκέσειν*· *ἀρκεῖν* Ns. — § 282 *ἐπένευσε*· *μὲν* add. Ns. — § 283 *ἐπιμεῖναι* — *κομίσῃ* suspecta Ns. — § 285 *ἀπό* Nr., *ὑπό* vlg. — § 286 *Ἑβραίων σύμφορον* RO. — § 287 *ἐντυγχάνει* E, *συντυγχάνει* rell.; itidem § 293 *ἐντυγχάνουσι*· *συντυγχάνουσι* ML. — § 287 *τοῦ χωρίου* Cocc., *τὸ χωρίον* vlg. — § 288 *σμήνει μελιττῶν* — *νενοσσευκότι*· *νενοσσευκότων* !! Ns., cf. IV § 101: *μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν — δηῶσον — καὶ — ἐκπολιορκῆσον*. II § 300 *φθειρῶν ἄπειρόν τι πλῆθος ἔνδοθεν ἀναδιδόμενον*. VI § 3 *μυῶν πλῆθος ἀνελθόν*. — § 289 *προβάντος*· *προβαίνοντος* ML. — § 290 *ὀθόνας — στολάς*· *ὀθόνην — στολήν* E. — § 291 *ἀντεῖχεν*· *ἀντέχειν ἐπειρᾶτο* RO. — § 292 *καὶ ὡς τὰ τρία βαστάσας ἐξ αὐτοῦ κηρία μέλιτος γεγονότα κομίσειεν* RO. — § 293 *χρωμένοις*· *τοῖς χρωμένοις* E. — § 294 *συντυγχάνοντας* ML, *συντυχόντας* rell. — § 297 *αὐτούς*· *αὐτοῖς* Ns. — § 298 *ἀνέγκλητοι* MPL, *ἀνεπίκλητοι* rell. — § 299 *ἐγχειριεῖν* Bk., *ἐγχειρεῖν* vlg. — § 308 *φάμενος* (*ὅτι*) Df. — § 308 *γένοιτο* Nr., *ἔσοιτο* vlg. — § 309 *ἐνίδρυσε*· *ἐνήδρευσε* vlg. — § 312 *ἀληθές*· *ἀληθής* Ns. — § 316 *ἀνατραπέντων* E, *καὶ ἀνατραπέντων* E. — § 320 *δι' οὕς*· *δι' ἣν* vlg. — § 323 (*ἂν*) *καλοίητε* Bk. — § 331 *ἐμοῦ*· *σοῦ* Ns. — § 333 *δεῦρ' ἥκει*· *δ' εὑρήκει* M. — § 340 *αὐτοῖς*· *αὐτός* RO. — § 340 *παιδὶ ἔτ' ὄντι* Df., *παιδί τε* ROSP, *παιδὶ τότε* Ns. — § 343 *κατά*· *post* Lat. — § 343 *παρακαθημένους* Nr., *περικαθισαμένους* vlg. — § 347 *τρεῖς* delet Ern. — § 349 *διυπνισθείς* SPL, *διαυγασθείς* rell. — § 349 *λαλεῖν*· *λέγειν* Exc. Peiresc. — § 349 *χρωμένοις*· *ἀκροωμένοις* Cocc. — § 353 *ἐν τιμῇ* accessit ex SP. — § 357 *ἐνεπλήσθη* Nr., *ἀνεπλήσθη* vlg. — § 358 *ἐπὶ τῷ τοῖς παισὶ συνενηνεγμένῳ* Ns., cf. Praef. XXXIX. — § 358 *ἱκανῶς* MSPL, *ἀκριβῶς* rell. — § 358 *συγχεῖ* Nr., *συνέχει* vlg. — § 361 *ἐπιδεχόμενοι*· *δεχόμενοι* E.

ΦΛΑΟΥΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

ΒΙΒΛΟΣ ΠΡΩΤΗ.

⟨1⟩ Τοῖς τὰς ἱστορίας συγγράφειν βουλομένοις οὐ μίαν οὐδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τῆς σπουδῆς γινομένην αἰτίαν, ἀλλὰ πολλὰς καὶ πλεῖστον ἀλλήλων διαφερούσας. ⟨2⟩ τινὲς μὲν γὰρ ἐπιδεικνύμενοι λόγων δεινότητα καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς θηρώμενοι δόξαν, ἐπὶ τοῦτο τῆς παιδείας τὸ μέρος ὁρμῶσιν· ἄλλοι δὲ χάριν ἐκείνοις φέροντες περὶ ὧν τὴν ἀναγραφὴν εἶναι συμβέβηκε, τὸν εἰς αὐτὴν πόνον καὶ παρὰ δύναμιν ὑπέστησαν· ⟨3⟩ εἰσὶ δ' οἵτινες ἐβιάσθησαν ὑπ' αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης, οἷς πραττομένοις παρέτυχον, ταῦτα γραφῇ δηλούσῃ περιλαβεῖν· πολλοὺς δὲ καὶ χρησίμων μέγεθος πραγμάτων ἐν ἀγνοίᾳ κειμένων προύτρεψε τὴν περὶ αὐτῶν ἱστορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ἐξενεγκεῖν. ⟨4⟩ τούτων δὴ τῶν προειρημένων αἰτιῶν αἱ τελευταῖαι δύο κάμοὶ συμβεβήκασι. τὸν μὲν γὰρ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον ἡμῖν τοῖς Ἰουδαίοις γενόμενον, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ πράξεις καὶ τὸ τέλος οἷον ἀπέβη, πείρᾳ μαθών, ἐβιάσθην ἐκδιηγήσασθαι διὰ τοὺς ἐν τῷ γράφειν λυμαινομένους τὴν ἀλήθειαν, ⟨5⟩ ταύτην δὲ τὴν ἐνεστῶσαν (2) ἐγκεχείρισμαι πραγματείαν νομίζων ἅπασι φανεῖσθαι τοῖς Ἕλλησιν ἀξίαν σπουδῆς· μέλλει γὰρ περιέξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν καὶ τὴν διάταξιν τοῦ πολιτεύματος ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν μεθηρμηνευμένην

γραμμάτων. ⟨6⟩ ἤδη μὲν οὖν καὶ πρότερον διενοήθην, ὅτε τὸν πόλεμον συνέγραφον, δηλῶσαι τίνες ὄντες ἐξ ἀρχῆς Ἰουδαῖοι καὶ τίσι χρησάμενοι τύχαις, ὑφ' οἵῳ τε παιδευθέντες νομοθέτῃ τὰ πρὸς εὐσέβειαν καὶ τὴν ἄλλην ἄσκησιν ἀρετῆς, πόσους τε πολέμους ἐν μακροῖς πολεμήσαντες χρόνοις, εἰς τὸν τελευταῖον ἄκοντες πρὸς Ῥωμαίους κατέστησαν. ⟨7⟩ ἀλλ' ἐπεὶ μείζων ἦν ἡ τοῦδε τοῦ λόγου περιβολή, καθ' αὑτὸν ἐκεῖνον χωρίσας ταῖς ἰδίαις ἀρχαῖς αὐτοῦ καὶ τῷ τέλει τὴν γραφὴν συνεμέτρησα. χρόνου δὲ προϊόντος, ὅπερ φιλεῖ τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι διανοουμένοις, ὄκνος μοι καὶ μέλλησις ἐγίνετο τηλικαύτην μετενεγκεῖν ὑπόθεσιν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ ξένης διαλέκτου συνήθειαν. ⟨8⟩ ἦσαν δέ τινες οἳ πόθῳ τῆς ἱστορίας ἐπ' αὐτήν με προύτρεπον, καὶ μάλιστα δὴ πάντων Ἐπαφρόδιτος, ἀνὴρ ἅπασαν μὲν ἰδέαν παιδείας ἠγαπηκώς, διαφερόντως δὲ χαίρων ἐμπειρίαις πραγμάτων, ἅτε δὴ μεγάλοις μὲν αὐτὸς ὁμιλήσας πράγμασι καὶ τύχαις πολυτρόποις, ἐν ἅπασι δὲ θαυμαστὴν ἐπιδειξάμενος φύσεως ἰσχὺν καὶ προαίρεσιν ἀρετῆς ἀμετακίνητον. ⟨9⟩ τούτῳ δὴ πειθόμενος ὡς ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν δυναμένοις συμφιλοκαλοῦντι, καὶ ἐμαυτὸν αἰσχυνόμενος εἰ δόξαιμι ῥαθυμίᾳ πλέον ἢ τῷ περὶ τὰ κάλλιστα χαίρειν πόνῳ, προθυμότερον ἐπερρώσθην, ἔτι κἀκεῖνο πρὸς τοῖς εἰρημένοις λογισάμενος οὐ παρέργως, περί τε τῶν ἡμετέρων προγόνων, εἰ μεταδιδόναι τῶν τοιούτων ἤθελον, καὶ περὶ τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες αὐτῶν
(3) γνῶναι τὰ παρ' ἡμῖν ἐσπούδασαν. ⟨10⟩ εὗρον τοίνυν ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλεὺς περὶ παιδείαν καὶ βιβλίων συναγωγὴν σπουδάσας, ἐξαιρέτως ἐφιλοτιμήθη τὸν ἡμέτερον νόμον καὶ τὴν κατ'

αὐτὸν διάταξιν τῆς πολιτείας εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν, ⟨11⟩ ὁ δὲ τῶν παρ᾽ ἡμῖν ἀρχιερέων οὐδενὸς ἀρετῇ δεύτερος Ἐλεάζαρος τῷ προειρημένῳ βασιλεῖ ταύτης ἀπολαῦσαι τῆς ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε, πάντως ἀντειπὼν ἂν εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν τὸ μηδὲν ἔχειν τῶν καλῶν ἀπόρρητον. ⟨12⟩ κἀμαυτῷ δὴ πρέπειν ἐνόμισα τοῦ μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον, τῷ βασιλεῖ δὲ πολλοὺς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· οὐδὲ γὰρ πᾶσαν ἐκεῖνος ἔφθη λαβεῖν τὴν ἀναγραφήν, ἀλλ᾽ αὐτὰ μόνα τὰ τοῦ νόμου παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. ⟨13⟩ μυρία δ᾽ ἐστὶ τὰ δηλούμενα διὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ πεντακισχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς ἐμπεριειλημμένης, καὶ παντοῖαι μέν εἰσι παράλογοι περιπέτειαι, πολλαὶ δὲ τύχαι πολέμων καὶ στρατηγῶν ἀνδραγαθίαι καὶ πολιτευμάτων μεταβολαί. ⟨14⟩ τὸ σύνολον δὲ μάλιστά τις ἂν ἐκ ταύτης μάθοι τῆς ἱστορίας, ἐθελήσας αὐτὴν διελθεῖν, ὅτι τοῖς μὲν θεοῦ γνώμῃ κατακολουθοῦσι καὶ τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι παραβαίνειν πάντα κατορθοῦται πέρα πίστεως καὶ γέρας εὐδαιμονία πρόκειται παρὰ θεοῦ, καθ᾽ ὅσον δ᾽ ἂν ἀποστῶσι τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πόριμα, τρέπεται δ᾽ εἰς συμφορὰς ἀνηκέστους ὅ τι ποτ᾽ ἂν ὡς ἀγαθὸν δρᾶν σπουδάσωσιν. ⟨15⟩ ἤδη τοίνυν τοὺς ἐντευξομένους τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ τὴν γνώμην θεῷ προσανέχειν, καὶ δοκιμάζειν τὸν ἡμέτερον νομοθέτην, εἰ τήν τε φύσιν αὐτοῦ ἀξίως κατενόησε καὶ τῇ δυνάμει πρεπούσας ἀεὶ τὰς πράξεις ἀνατέθεικε, πάσης καθαρὸν τὸν περὶ αὐτοῦ φυλάξας λόγον τῆς παρ᾽ ἄλλοις ἀσχήμονος μυθολογίας, ⟨16⟩ καίτοι γε, ὅσον ἐπὶ μήκει χρόνου καὶ

παλαιότητι, πολλὴν ἔχων ἄδειαν ψευδῶν πλασμάτων. γέγονε γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων, ἐφ' ὅσον πλῆθος αἰῶνος οὐδ' αὐτῶν οἱ ποιηταὶ τὰς γενέσεις τῶν θεῶν, μήτι γε τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις ἢ τοὺς νόμους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν.

⟨17⟩ τὰ μὲν οὖν ἀκριβῆ τῶν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς προϊὼν ὁ λόγος κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν σημανεῖ· τοῦτο γὰρ διὰ ταύτης ποιήσειν τῆς πραγματείας ἐπηγγειλάμην,
(4) οὐδὲν προσθείς, οὐδ' αὖ παραλιπών· ⟨18⟩ ἐπειδὴ δὲ τὰ πάντα σχεδὸν ἐκ τῆς τοῦ νομοθέτου σοφίας ἡμῖν ἀνήρτηται Μωυσέος, ἀνάγκη μοι βραχέα περὶ ἐκείνου προειπεῖν, ὅπως μή τινες τῶν ἀναγνωσομένων διαπορῶσι πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος, περὶ νόμων καὶ πράξεων ἔχων τὴν ἀναγραφήν, ἐπὶ τοσοῦτον φυσιολογίας κεκοινώνηκεν. ⟨19⟩ ἰστέον οὖν ὅτι πάντων ἐκεῖνος ἀναγκαιότατον ἡγήσατο τῷ καὶ τὸν ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν πρῶτον θεοῦ φύσιν κατανοῆσαι, καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐκείνου θεατὴν τῷ νῷ γενόμενον οὕτω παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμεῖσθαι, καθ' ὅσον οἷόν τε, καὶ πειρᾶσθαι κατακολουθεῖν· ⟨20⟩ οὔτε γὰρ αὐτῷ ποτ' ἂν γενέσθαι νοῦν ἀγαθὸν τῷ νομοθέτῃ ταύτης ἀπολειπομένῳ τῆς θέας, οὔτε τῶν γραφησομένων εἰς ἀρετῆς λόγον οὐδὲν ἀποβήσεσθαι τοῖς λαβοῦσιν, εἰ μὴ πρὸ παντὸς ἄλλου διδαχθεῖεν ὅτι πάντων πατήρ τε καὶ δεσπότης ὁ θεὸς ὢν καὶ πάντα ἐπιβλέπων τοῖς μὲν ἑπομένοις αὐτῷ δίδωσιν εὐδαίμονα βίον, τοὺς ἔξω δὲ βαίνοντας ἀρετῆς μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς. ⟨21⟩ τοῦτο δὴ παιδεῦσαι Μωυσῆς βουληθεὶς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, τῆς τῶν νόμων θέσεως οὐκ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων

ἤρξατο τοῖς ἄλλοις παραπλησίως, ἀλλ' ἐπὶ τὸν θεὸν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγών, καὶ πείσας ὅτι τῶν ἐπὶ γῆς ἔργων τοῦ θεοῦ τὸ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, ὅτε πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔσχεν ὑπακούοντας, ῥᾳδίως ἤδη περὶ πάντων ἔπειθεν. ⟨22⟩ οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις ἐξακολουθήσαντες τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς θεοὺς τῷ λόγῳ τὴν αἰσχύνην μετέθεσαν, καὶ πολλὴν ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν· ⟨23⟩ ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τὸν θεὸν ἀποφήνας ᾠήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης πειρᾶσθαι μεταλαμβάνειν, καὶ τοὺς μὴ ταῦτα φρονοῦντας μηδὲ μὴν πιστεύοντας ἀπαραιτήτως ἐκόλασε. ⟨24⟩ πρὸς ταύτην οὖν τὴν ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν τοὺς ἀναγνωσομένους παρακαλῶ. φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις οὕτως οὐδὲν οὔτ' ἄλογον αὐτοῖς οὔτε πρὸς τὴν μεγαλειότητα τοῦ θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοστον· πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν, τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου δεξιῶς, τὰ δ' ἀλληγοροῦντος μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. ⟨25⟩ τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας ἑκάστου σκοπεῖν πολλὴ γένοιτ' ἂν ἡ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος, ἣν ἐγὼ νῦν μὲν ὑπερβάλλομαι, θεοῦ δὲ διδόντος ἡμῖν χρόνον πειράσομαι μετὰ ταύτην γράψαι τὴν πραγματείαν. ⟨26⟩ τρέψομαι δ' ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη τῶν πραγμάτων, μνησθεὶς πρότερον ὧν περὶ τῆς τοῦ κόσμου κατασκευῆς εἶπε Μωυσῆς. ταῦτα δ' ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις εὗρον ἀναγεγραμμένα. ἔχει δ' οὕτως.

⟨27⟩ Ἐν ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ 1

§ 27 = Gen. I 1.

τὴν γῆν. ταύτης δ' ὑπ' ὄψιν οὐκ ἐρχομένης, ἀλλὰ βαθεῖ μὲν κρυπτομένης σκότει, πνεύματος δ' αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιθέοντος, γενέσθαι φῶς ἐκέλευσεν ὁ θεός. ⟨28⟩ καὶ γενομένου τούτου κατανοήσας τὴν ὅλην ὕλην, διεχώρισε τό τε φῶς καὶ τὸ σκότος, καὶ τῷ μὲν ὄνομα ἔθετο νύκτα, τὸ δ' ἡμέραν ἐκάλεσεν, ἑσπέραν τε καὶ ὄρθρον τὴν ἀρχὴν τοῦ φωτὸς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν προσαγορεύσας. ⟨29⟩ καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη πρώτη ἡμέρα, Μωυσῆς δ' αὐτὴν μίαν εἶπε· τὴν δ' αἰτίαν ἱκανὸς μέν εἰμι ἀποδοῦναι καὶ νῦν, ἐπεὶ δ' ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων ἰδίᾳ συγγραψάμενος παραδώσειν, εἰς τότε καὶ τὴν περὶ αὐτῆς ἑρμηνείαν ἀναβάλλομαι. ⟨30⟩ μετὰ δὴ τοῦτο τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν τὸν οὐρανὸν τοῖς ὅλοις ἐπιτίθησιν, ὅτι αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνας καθ' αὑτὸν ἠξίωσε τετάχθαι, κρύσταλλόν τε περιπήξας αὐτῷ καὶ νότιον αὐτὸν καὶ ὑετώδη, πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν δρόσων ὠφέλειαν, ἁρμοδίως τῇ γῇ μηχανησάμενος. ⟨31⟩ τῇ δὲ τρίτῃ ἵστησι τὴν γῆν, ἀναχέας περὶ αὐτὴν τὴν θάλατταν· κατ' αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν εὐθὺς φυτά τε καὶ σπέρματα γῆθεν ἀνέτειλε. τῇ δὲ τετάρτῃ διακοσμεῖ τὸν οὐρανὸν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄστροις, κινήσεις αὐτοῖς ἐπιστείλας καὶ δρόμους, οἷς ἂν αἱ τῶν ὡρῶν περιφοραὶ σημαίνοιντο. ⟨32⟩ πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ ζῷά τε κατ' αὐτὴν νηκτὰ καὶ μετάρσια τὰ μὲν κατὰ βυθοῦ τὰ δὲ δι' ἀέρος ἀνῆκε, συνδησάμενος αὐτὰ κοινωνίᾳ καὶ μίξει γονῆς ἕνεκα καὶ τοῦ συναύξεσθαι καὶ πλεονάζειν αὐτῶν τὴν φύσιν. τῇ δ' ἕκτῃ ἡμέρᾳ δημιουργεῖ τὸ τῶν τετραπόδων γένος, ἄρρεν τε καὶ θῆλυ ποιήσας· ἐν ταύτῃ δὲ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε. ⟨33⟩ καὶ τὸν κόσμον ἐν ἓξ ταῖς

§ 28 = Gen. I 4.

πάσαις ἡμέραις Μωυσῆς καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ φησὶ γενέσθαι, τῇ δ' ἑβδόμῃ ἀναπαύσασθαι καὶ λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἔργων ἐκεχειρίαν· ὅθεν καὶ ἡμεῖς σχολὴν ἀπὸ τῶν πόνων κατὰ ταύτην ἄγομεν τὴν ἡμέραν, προσαγορεύοντες αὐτὴν σάββατα. δηλοῖ δ' ἀνάπαυσιν κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον τοὔνομα.

⟨34⟩ καὶ δὴ καὶ φυσιολογεῖν Μωυσῆς μετὰ τὴν 2
ἑβδόμην ἤρξατο, περὶ τῆς τἀνθρώπου κατασκευῆς λέγων οὕτως. ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς λαβών, καὶ πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ καὶ ψυχήν. ὁ δ' ἄνθρωπος οὗτος Ἄδαμος ἐκλήθη, σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ γλῶτταν τὴν Ἑβραίων πυρρόν, ἐπειδήπερ ἀπὸ τῆς πυρρᾶς γῆς φυραθείσης ἐγεγόνει· τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ παρθένος γῆ καὶ ἀληθινή. ⟨35⟩ παρίστησι δ' ὁ θεὸς τῷ Ἀδάμῳ κατὰ γένη τὰ ζῷα, θῆλύ τε καὶ ἄρρεν ἀποδειξάμενος· καὶ τούτοις ὀνόματα τίθησιν, οἷς ἔτι καὶ νῦν καλοῦνται. βλέπων δὲ τὸν Ἄδαμον οὐκ ἔχοντα κοινωνίαν πρὸς τὸ θῆλυ καὶ συνδιαίτησιν (οὐδὲ γὰρ ἦν), ξενιζόμενον δ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις οὕτως ἔχουσι, μίαν αὐτοῦ κοιμωμένου πλευρὰν ἐξελὼν ἐξ αὐτῆς ἔπλασε τὴν γυναῖκα· ⟨36⟩ καὶ ὁ Ἄδαμος προσαχθεῖσαν αὐτὴν ἐγνώρισεν ἐξ ἑαυτοῦ γενομένην. ἐσσὰ δὲ κατὰ τὴν Ἑβραίων διάλεκτον καλεῖται γυνή. τὸ δ' ἐκείνης ὄνομα τῆς γυναικὸς Εὐέα ἦν· σημαίνει δὲ τοῦτο πάντων τῶν ζώντων μητέρα.

⟨37⟩ φησὶ δὲ τὸν θεὸν καὶ παράδεισον πρὸς τὴν 3
ἀνατολὴν καταφυτεῦσαι, παντοίῳ τεθηλότα φυτῷ· ἐν τούτοις δ' εἶναι καὶ τῆς ζωῆς τὸ φυτὸν καὶ ἄλλο τὸ τῆς φρονήσεως, ᾧ διεγινώσκετο τί τ' εἴη τἀγαθὸν καὶ τί τὸ κακόν· ⟨38⟩ εἰς τοῦτον δὲ τὸν κῆπον εἰσαγα-

§ 33 = Gen. II 2. § 37 = Gen. II 8.

γόντα τόν τε Ἄδαμον καὶ τὴν γυναῖκα κελεῦσαι τῶν φυτῶν ἐπιμελεῖσθαι. ἄρδεται δ' οὗτος ὁ κῆπος ὑφ' ἑνὸς ποταμοῦ, πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν γῆν περιρρέοντος, ὃς εἰς τέτταρα μέρη σχίζεται. καὶ Φεισὼν μέν (σημαίνει δὲ πληθὺν τοὔνομα) ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν φερόμενος ἐκδίδωσιν εἰς τὸ πέλαγος, ὑφ' Ἑλλήνων Γάγγης λεγόμενος, ⟨39⟩ Εὐφράτης δὲ καὶ Τίγρις ἐπὶ τὴν Ἐρυθρὰν ἀπίασι θάλατταν· καλεῖται δ' ὁ μὲν Εὐφράτης Φορά, σημαίνει δ' ἤτοι σκεδασμὸν ἢ ἄνθος, Τίγρις δὲ Διγλάθ, δι' οὗ φράζεται τὸ μετὰ στενότητος ὀξύ. Γηὼν δέ, διὰ τῆς Αἰγύπτου ῥέων, δηλοῖ τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀναδιδόμενον ἡμῖν· ὃν δὴ Νεῖλον Ἕλληνες προσαγορεύουσιν.

⟨40⟩ ὁ δὴ τοίνυν θεὸς τὸν Ἄδαμον καὶ τὴν γυναῖκα
4 τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν ἐκέλευσε γεύεσθαι, τοῦ δὲ τῆς φρονήσεως ἀπέχεσθαι, προειπὼν ἁψαμένοις ἐξ αὐτοῦ ὄλεθρον γενησόμενον. ⟨41⟩ ὁμοφωνούντων δὲ κατ' ἐκεῖνον καιρὸν τῶν ζῴων ἁπάντων, ὁ ὄφις συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικὶ φθονερῶς μὲν εἶχεν ἐφ' οἷς αὐτοὺς εὐδαιμονήσειν ᾤετο πεπεισμένους τοῖς τοῦ θεοῦ παραγγέλμασιν, ⟨42⟩ οἰόμενος δὲ συμφορᾷ περιπεσεῖσθαι παρακούσαντας, ἀναπείθει κακοήθως τὴν γυναῖκα γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ τῆς φρονήσεως, ἐν αὐτῷ λέγων εἶναι τήν τε τἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ διάγνωσιν, ἧς γενομένης αὐτοῖς μακάριον καὶ μηδὲν ἀπολείποντα τοῦ θείου διάξειν βίον. ⟨43⟩ καὶ παρακρούεται μὲν οὕτω τὴν γυναῖκα τῆς ἐντολῆς τοῦ θεοῦ καταφρονῆσαι, γευσαμένη δὲ τοῦ φυτοῦ καὶ ἡσθεῖσα τῷ ἐδέσματι καὶ τὸν Ἄδαμον ἀνέπεισεν αὐτῷ χρήσασθαι. ⟨44⟩ καὶ συνίεσάν θ' ἑαυτῶν ἤδη γεγυμνωμένων καὶ τὴν αἰ-

§ 38 = Gen. II 10. § 41 = Gen. III 1.

σχύνην ὕπαιθρον ἔχοντες σκέπην αὐτοῖς ἐπενόουν· τὸ γὰρ φυτὸν ὀξύτητος καὶ διανοίας ὑπῆρχε. φύλλοις οὖν ἑαυτοὺς συκῆς ἐσκέπασαν, καὶ ταῦτα πρὸ τῆς αἰδοῦς προβαλλόμενοι μᾶλλον ἐδόκουν εὐδαιμονεῖν, ὡς ὧν πρότερον ἐσπάνιζον εὑρόντες. ⟨45⟩ τοῦ θεοῦ δ' εἰς τὸν κῆπον ἐλθόντος ὁ μὲν Ἄδαμος, πρότερον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ φοιτῶν, συνειδὼς ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν ὑπεχώρει· τὸν δὲ θεὸν ἐξένιζε τὸ πραττόμενον, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνετο, δι' ἣν πρότερον ἡδόμενος τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίᾳ νῦν φεύγει ταύτην καὶ περιίσταται. ⟨46⟩ τοῦ δὲ μηδὲν φθεγγομένου διὰ τὸ συγγινώσκειν ἑαυτῷ παραβάντι τὴν τοῦ θεοῦ πρόσταξιν, 'ἀλλ' ἐμοὶ μέν' εἶπεν ὁ θεός 'ἔγνωστο περὶ ὑμῶν ὅπως βίον εὐδαίμονα καὶ κακοῦ παντὸς ἀπαθῆ βιώσετε, μηδεμιᾷ ξαινόμενοι τὴν ψυχὴν φροντίδι, πάντων δ' ὑμῖν αὐτομάτων, ὅσα πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ ἡδονὴν συντελεῖ, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνιόντων πρόνοιαν, χωρὶς ὑμετέρου πόνου καὶ ταλαιπωρίας, ὧν παρόντων γῆράς τε θᾶττον οὐκ ἂν ἐπέλθοι καὶ τὸ ζῆν μακρὸν ὑμῖν γένοιτο. ⟨47⟩ νῦν δ' εἰς ταύτην μου τὴν γνώμην ἐνύβρισας, παρακούσας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν· οὐ γὰρ ἐπ' ἀρετῇ τὴν σιωπὴν ἄγεις, ἀλλ' ἐπὶ συνειδότι πονηρῷ.' ⟨48⟩ Ἄδαμος δὲ παρῃτεῖτο τῆς ἁμαρτίας αὐτόν, καὶ παρεκάλει τὸν θεὸν μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ, τὴν γυναῖκα τοῦ γεγονότος αἰτιώμενος καὶ λέγων ὑπ' αὐτῆς ἐξαπατηθεὶς ἁμαρτεῖν. ⟨49⟩ ἡ δ' αὖ κατηγόρει τοῦ ὄφεως. ὁ δὲ θεὸς ἥττονα γυναικείας συμβουλίας αὐτὸν γενόμενον ὑπετίθει τιμωρίᾳ, τὴν γῆν οὐκέτι μὲν οὐδὲν αὐτοῖς τῶν ἑαυτῆς ἀναδώσειν αὐτομάτως εἰπών, πονοῦσι δὲ καὶ τοῖς ἔργοις τριβομένοις τὰ μὲν παρέξειν τῶν δ' οὐκ ἀξιώσειν. Εὐέαν

§ 45 = Gen. III 8.

δὲ τοκετοῖς καὶ ταῖς ἐξ ὠδίνων ἀλγηδόσιν ἐκόλαζεν, ὅτι τὸν Ἄδαμον, οἷς αὐτὴν ὁ ὄφις ἐξηπάτησε, τούτοις παρακρουσαμένη συμφοραῖς περιέβαλεν. ⟨50⟩ ἀφείλετο δὲ καὶ τὸν ὄφιν τὴν φωνήν, ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ κακοηθείᾳ τῇ πρὸς τὸν Ἄδαμον, καὶ ἰὸν ἐντίθησιν ὑπὸ τὴν γλῶτταν αὐτῷ, πολέμιον ἀποδείξας ἀνθρώποις, καὶ ὑποθέμενος κατὰ τῆς κεφαλῆς φέρειν τὰς πληγάς, ὡς ἐν ἐκείνῃ τοῦ τε κακοῦ τοῦ πρὸς ἀνθρώπους κειμένου καὶ τῆς τελευτῆς ῥᾴστης τοῖς ἀμυνομένοις ἐσομένης, ποδῶν τ' αὐτὸν ἀποστερήσας σύρεσθαι κατὰ τῆς γῆς ἰλυσπώμενον ἐποίησεν.

⟨51⟩ καὶ ὁ μὲν θεός, ταῦτα προστάξας αὐτοῖς πάσχειν, μετοικίζει τὸν Ἄδαμον καὶ τὴν Εὐέαν ἐκ τοῦ
2 κήπου εἰς ἕτερον χωρίον, ⟨52⟩ γίνονται δ' αὐτοῖς παῖδες ἄρρενες δύο, προσηγορεύετο δ' αὐτῶν ὁ μὲν πρῶτος Κάϊς (κτῆσιν δὲ σημαίνει τοῦτο μεθερμηνευόμενον τοὔνομα), Ἄβελος δὲ ὁ δεύτερος (σημαίνει δὲ πένθος τοῦτο). γίνονται δ' αὐτοῖς καὶ θυγατέρες. ⟨53⟩ οἱ μὲν οὖν ἀδελφοὶ διαφόροις ἔχαιρον ἐπιτηδεύμασιν. Ἄβελος μὲν γὰρ ὁ νεώτερος δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις παρεῖναι τὸν θεὸν νομίζων ἀρετῆς προυνοεῖτο· ποιμενικὸς δ' ἦν ὁ βίος αὐτῷ· Κάϊς δὲ τά τ' ἄλλα πονηρότατος ἦν καὶ πρὸς τὸ κερδαίνειν μόνον ἀποβλέπων, γῆν τ' ἀροῦν ἐπενόησε πρῶτος, καὶ κτείνει τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ⟨54⟩ θῦσαι τῷ θεῷ δόξαν αὐτοῖς, ὁ μὲν Κάϊς τοὺς ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ τῶν φυτῶν καρποὺς ἐπήνεγκεν, Ἄβελος δὲ γάλα καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοσκημάτων. ὁ δὲ θεὸς ταύτῃ μᾶλλον ἥδεται τῇ θυσίᾳ, τοῖς αὐτομάτοις καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσι τιμώμενος,

§ 50 = Gen. III 14

ἀλλ' οὐχὶ τοῖς κατ' ἐπίνοιαν ἀνθρώπου πλεονέκτου καὶ βίᾳ πεφυκόσιν. ⟨55⟩ ἔνθεν ὁ Κάϊς, παροξυνθεὶς ἐπὶ τῷ προτετιμῆσθαι τὸν Ἄβελον ὑπὸ τοῦ θεοῦ, κτείνει τὸν ἀδελφὸν καὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ποιήσας ἀφανῆ λήσειν ὑπέλαβεν. ὁ δὲ θεὸς συνεὶς τοὖργον, ἧκε πρὸς τὸν Κάϊν περὶ τἀδελφοῦ πυνθανόμενος ποῦ ποτὲ εἴη· πολλῶν γὰρ αὐτὸν οὐκ ἰδεῖν ἡμερῶν, τὸν ἄλλον χρόνον ἅπαντα μετ' αὐτοῦ βλέπων αὐτὸν ἀναστρεφόμενον. ⟨56⟩ ὁ δὲ Κάϊς ἀπορούμενος καὶ οὐκ ἔχων ὅ τι λέγοι πρὸς τὸν θεόν, ἀμηχανεῖν μὲν καὶ αὐτὸς ἔφασκε τὸ πρῶτον ἐπὶ τἀδελφῷ μὴ βλεπομένῳ, παροξυνθεὶς δὲ τοῦ θεοῦ λιπαρῶς ἐγκειμένου καὶ πολυπραγμονοῦντος, οὐκ εἶναι παιδαγωγὸς οὐδὲ φύλαξ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πραττομένων ἔλεγεν. ⟨57⟩ ὁ δὲ θεὸς τοὐντεῦθεν ἤλεγχεν ἤδη τὸν Κάϊν φονέα τἀδελφοῦ γενόμενον· καὶ 'θαυμάζω' φησὶν ὁ θεός 'εἰ περὶ ἀνδρὸς ἀγνοεῖς εἰπεῖν τί γέγονεν, ὃν αὐτὸς ἀπολώλεκας.' ⟨58⟩ τῆς μὲν οὖν ἐπὶ τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτὸν ἠφίει, θυσίαν τ' ἐπιτελέσαντα καὶ δι' αὐτῆς ἱκετεύσαντα μὴ λαβεῖν ὀργὴν ἐπ' αὐτῷ χαλεπωτέραν, ἐπάρατον δ' αὐτὸν ἐτίθει, καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ τιμωρήσεσθαι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἠπείλησε γενεάν, καὶ τῆς γῆς αὐτὸν ἐκείνης ἐκβάλλει σὺν τῇ γυναικί. ⟨59⟩ τοῦ δὲ μὴ θηρίοις ἁλώμενος περιπέσῃ δεδιότος καὶ τοῦτον ἀπόληται τὸν τρόπον, ἐκέλευε μηδὲν ὑφορᾶσθαι σκυθρωπὸν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐκ θηρίων αὐτῷ γενέσθαι δεινὸν διὰ πάσης ἀδεῶς χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον ἐπιβαλών, ᾧ γνώριμος ἂν εἴη, προσέταξεν ἀπιέναι.

⟨60⟩ πολλὴν δ' ἐπελθὼν γῆν ἱδρύεται μετὰ τῆς γυναικὸς Κάϊς ⟨εἰς⟩ Ναΐδα, τόπον οὕτω καλούμενον, 2

§ 55 = Gen. IV 9.

καὶ αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, ἔνθ' αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. οὐκ ἐπὶ νουθεσίᾳ δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει τῆς κακίας, ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκπορίζων αὐτοῦ τῷ σώματι, κἂν μεθ' ὕβρεως τῶν συνόντων δέῃ ταύτην ἔχειν, ⟨61⟩ αὔξων δὲ τὸν οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, πρὸς ἡδονὴν καὶ λῃστείαν τοὺς ἐντυγχάνοντας παρακαλῶν διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ἐπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην μέν, ᾗ πρότερον συνέζων ἄνθρωποι, μέτρων ἐπινοίᾳ καὶ σταθμῶν μετεστήσατο, ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τὸν βίον ἐκ τῆς τούτων ἀμαθίας καὶ τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν περιαγαγών. ⟨62⟩ ὅρους τε γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς οἰκείους καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ Ἀνώχου, τοῦ πρεσβυτάτου παιδός, Ἀνώχαν ἐκάλεσεν. ⟨63⟩ Ἀνώχου δὲ Ἰαρέδης υἱὸς ἦν· ἐκ δὲ τούτου Μαρούηλος, οὗ γίνεται παῖς Μαθουσάλας· τοῦ δὲ Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν αὐτῷ φύντες, Σελλᾶς καὶ Ἀδᾶς. ⟨64⟩ τούτων Ἰώβηλος μέν, ἐξ Ἀδᾶς γεγονώς, σκηνὰς ἐπήξατο καὶ προβατείαν ἠγάπησεν, Ἰούβαλος δέ, ὁμομήτριος ὢν αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε καὶ ψαλτήρια καὶ κιθάρας ἐπενόησε. Θόβελος δὲ τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας γεγονότων, ἰσχύϊ πάντας ὑπερβάλλων, τὰ πολεμικὰ διαπρεπῶς μετῆλθεν, ἐκ τούτων καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν τοῦ σώματος ἐκπορίζων χαλκείαν τε πρῶτος ἐπενόησε. ⟨65⟩ πατὴρ δὲ θυγατρὸς γενόμενος Λάμεχος Νοεμᾶς ὄνομα, ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπιστάμενος ἑώρα δίκην ἑαυτὸν ὑφέξοντα τῆς Κάϊος ἀδελφοκτονίας, τοῦτο ταῖς ἑαυτοῦ γυναιξὶν ἐποίησε

§ 60 = Gen. IV 17.

φανερόν. ⟨66⟩ ἔτι δὲ ζῶντος Ἀδάμου Κάϊος τοὺς ἐκγόνους πονηροτάτους συνέβη γενέσθαι, κατὰ διαδοχὴν καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα τελευτῶντα· πρός τε γὰρ πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς λῃστείαν ὡρμήκεσαν. ὅλως δ' εἴ τις ὀκνηρὸς ἦν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὖν ἀπονοίᾳ ⟨γ'⟩ ἦν θρασύς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

⟨67⟩ Ἄδαμος δ', ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος 3
(ἀπαιτεῖ γὰρ ἡ διήγησις τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον), Ἀβέλου μὲν ἐσφαγμένου, Κάϊος δὲ διὰ τὸν ἐκείνου φόνον πεφευγότος, παιδοποιίας ἐφρόντιζε. καὶ δεινὸς εἶχεν αὐτὸν γενέσεως ἔρως, ἔτη τριάκοντ' ἤδη καὶ διακόσια ἠνυκότα τοῦ βίου, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια τελευτᾷ. ⟨68⟩ γίνονται μὲν οὖν παῖδες αὐτῷ ἄλλοι τε πλείους καὶ Σῆθος· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη λέγειν, πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τῶν ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ οὗτος καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν δυναμένην, ἀρετὴν ἐπετήδευσε, καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος μιμητὰς τῶν αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. ⟨69⟩ οὗτοι πάντες ἀγαθοὶ φύντες γῆν τε τὴν αὐτὴν ἀστασίαστοι κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες, μηδενὸς αὐτοῖς ἄχρι καὶ τελευτῆς δυσκόλου προσπεσόντος, σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ⟨70⟩ ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ ηὑρημένα, μηδὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι, προειρηκότος ἀφανισμὸν Ἀδάμου τῶν ὅλων ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ πληθὺν ὕδατος, στήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου τὴν δ' ἑτέραν ἐκ λίθου, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ ηὑρημένα,

§ 67 = Gen. IV 25.

καὶ αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, ἔνθ' αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. οὐκ ἐπὶ νουθεσίᾳ δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει τῆς κακίας, ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκπορίζων αὐτοῦ τῷ σώματι, κἂν μεθ' ὕβρεως τῶν συνόντων δέῃ ταύτην ἔχειν, ⟨61⟩ αὔξων δὲ τὸν οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, πρὸς ἡδονὴν καὶ λῃστείαν τοὺς ἐντυγχάνοντας παρακαλῶν διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ἐπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην μέν, ᾗ πρότερον συνέζων ἄνθρωποι, μέτρων ἐπινοίᾳ καὶ σταθμῶν μετεστήσατο, ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τὸν βίον ἐκ τῆς τούτων ἀμαθίας καὶ τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν περιαγαγών. ⟨62⟩ ὅρους τε γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς οἰκείους καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ Ἀνώχου, τοῦ πρεσβυτάτου παιδός, Ἀνώχαν ἐκάλεσεν. ⟨63⟩ Ἀνώχου δὲ Ἰαρέδης υἱὸς ἦν· ἐκ δὲ τούτου Μαρούηλος, οὗ γίνεται παῖς Μαθουσάλας· τοῦ δὲ Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν αὐτῷ φύντες, Σελλᾶς καὶ Ἀδᾶς. ⟨64⟩ τούτων Ἰώβηλος μέν, ἐξ Ἀδᾶς γεγονώς, σκηνὰς ἐπήξατο καὶ προβατείαν ἠγάπησεν, Ἰούβαλος δέ, ὁμομήτριος ὢν αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε καὶ ψαλτήρια καὶ κιθάρας ἐπενόησε. Θόβελος δὲ τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας γεγονότων, ἰσχύϊ πάντας ὑπερβάλλων, τὰ πολεμικὰ διαπρεπῶς μετῆλθεν, ἐκ τούτων καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν τοῦ σώματος ἐκπορίζων χαλκείαν τε πρῶτος ἐπενόησε. ⟨65⟩ πατὴρ δὲ θυγατρὸς γενόμενος Λάμεχος Νοεμᾶς ὄνομα, ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπιστάμενος ἑώρα δίκην ἑαυτὸν ὑφέξοντα τῆς Κάϊος ἀδελφοκτονίας, τοῦτο ταῖς ἑαυτοῦ γυναιξὶν ἐποίησε

§ 60 = Gen. IV 17.

φανερόν. ⟨66⟩ ἔτι δὲ ζῶντος Ἀδάμου Κάϊος τοὺς ἐκγόνους πονηροτάτους συνέβη γενέσθαι, κατὰ διαδοχὴν καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα τελευτῶντα· πρός τε γὰρ πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς λῃστείαν ὡρμήκεσαν. ὅλως δ' εἴ τις ὀκνηρὸς ἦν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὖν ἀπονοίᾳ (γ') ἦν θρασύς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

⟨67⟩ Ἄδαμος δ', ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος 3
(ἀπαιτεῖ γὰρ ἡ διήγησις τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον), Ἀβέλου μὲν ἐσφαγμένου, Κάϊος δὲ διὰ τὸν ἐκείνου φόνον πεφευγότος, παιδοποιίας ἐφρόντιζε. καὶ δεινὸς εἶχεν αὐτὸν γενέσεως ἔρως, ἔτη τριάκοντ' ἤδη καὶ διακόσια ἠνυκότα τοῦ βίου, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια τελευτᾷ. ⟨68⟩ γίνονται μὲν οὖν παῖδες αὐτῷ ἄλλοι τε πλείους καὶ Σῆθος· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη λέγειν, πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τῶν ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ οὗτος καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν δυναμένην, ἀρετὴν ἐπετήδευσε, καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος μιμητὰς τῶν αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. ⟨69⟩ οὗτοι πάντες ἀγαθοὶ φύντες γῆν τε τὴν αὐτὴν ἀστασίαστοι κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες, μηδενὸς αὐτοῖς ἄχρι καὶ τελευτῆς δυσκόλου προσπεσόντος, σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ⟨70⟩ ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ ηὑρημένα, μηδὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι, προειρηκότος ἀφανισμὸν Ἀδάμου τῶν ὅλων ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ πληθὺν ὕδατος, στήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου τὴν δ' ἑτέραν ἐκ λίθου, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ ηὑρημένα,

§ 67 = Gen. IV 25.

καὶ αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, ἔνθ' αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. οὐκ ἐπὶ νουθεσίᾳ δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει τῆς κακίας, ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκπορίζων αὐτοῦ τῷ σώματι, κἂν μεθ' ὕβρεως τῶν συνόντων δέῃ ταύτην ἔχειν, ⟨61⟩ αὔξων δὲ τὸν οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, πρὸς ἡδονὴν καὶ λῃστείαν τοὺς ἐντυγχάνοντας παρακαλῶν διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ἐπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην μέν, ᾗ πρότερον συνέζων ἄνθρωποι, μέτρων ἐπινοίᾳ καὶ σταθμῶν μετεστήσατο, ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τὸν βίον ἐκ τῆς τούτων ἀμαθίας καὶ τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν περιαγαγών. ⟨62⟩ ὅρους τε γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς οἰκείους καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ Ἀνώχου, τοῦ πρεσβυτάτου παιδός, Ἀνώχαν ἐκάλεσεν. ⟨63⟩ Ἀνώχου δὲ Ἰαρέδης υἱὸς ἦν· ἐκ δὲ τούτου Μαρούηλος, οὗ γίνεται παῖς Μαθουσάλας· τοῦ δὲ Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν αὐτῷ φύντες, Σελλᾶς καὶ Ἀδᾶς. ⟨64⟩ τούτων Ἰώβηλος μέν, ἐξ Ἀδᾶς γεγονώς, σκηνὰς ἐπήξατο καὶ προβατείαν ἠγάπησεν, Ἰούβαλος δέ, ὁμομήτριος ὢν αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε καὶ ψαλτήρια καὶ κιθάρας ἐπενόησε. Θόβελος δὲ τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας γεγονότων, ἰσχύϊ πάντας ὑπερβάλλων, τὰ πολεμικὰ διαπρεπῶς μετῆλθεν, ἐκ τούτων καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν τοῦ σώματος ἐκπορίζων χαλκείαν τε πρῶτος ἐπενόησε. ⟨65⟩ πατὴρ δὲ θυγατρὸς γενόμενος Λάμεχος Νοεμᾶς ὄνομα, ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπιστάμενος ἑώρα δίκην ἑαυτὸν ὑφέξοντα τῆς Κάϊος ἀδελφοκτονίας, τοῦτο ταῖς ἑαυτοῦ γυναιξὶν ἐποίησε

§ 60 = Gen. IV 17.

φανερόν. ⟨66⟩ ἔτι δὲ ζῶντος Ἀδάμου Κάϊος τοὺς ἐκγόνους πονηροτάτους συνέβη γενέσθαι, κατὰ διαδοχὴν καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα τελευτῶντα· πρός τε γὰρ πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς λῃστείαν ὡρμήκεσαν. ὅλως δ' εἴ τις ὀκνηρὸς ἦν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὖν ἀπονοίᾳ (γ') ἦν θρασύς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

⟨67⟩ Ἄδαμος δ', ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος 3
(ἀπαιτεῖ γὰρ ἡ διήγησις τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον), Ἀβέλου μὲν ἐσφαγμένου, Κάϊος δὲ διὰ τὸν ἐκείνου φόνον πεφευγότος, παιδοποιίας ἐφρόντιζε. καὶ δεινὸς εἶχεν αὐτὸν γενέσεως ἔρως, ἔτη τριάκοντ' ἤδη καὶ διακόσια ἠνυκότα τοῦ βίου, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια τελευτᾷ. ⟨68⟩ γίνονται μὲν οὖν παῖδες αὐτῷ ἄλλοι τε πλείους καὶ Σῆθος· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη λέγειν, πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τῶν ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ οὗτος καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν δυναμένην, ἀρετὴν ἐπετήδευσε, καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος μιμητὰς τῶν αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. ⟨69⟩ οὗτοι πάντες ἀγαθοὶ φύντες γῆν τε τὴν αὐτὴν ἀστασίαστοι κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες, μηδενὸς αὐτοῖς ἄχρι καὶ τελευτῆς δυσκόλου προσπεσόντος, σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ⟨70⟩ ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ ηὑρημένα, μηδὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι, προειρηκότος ἀφανισμὸν Ἀδάμου τῶν ὅλων ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ πλῆθυν ὕδατος, στήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου τὴν δ' ἑτέραν ἐκ λίθου, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ ηὑρημένα,

§ 67 = Gen. IV 25.

καὶ αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, ἔνθ' αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. οὐκ ἐπὶ νουθεσίᾳ δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν ἀλλ' ἐπ' αὐξήσει τῆς κακίας, ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκπορίζων αὐτοῦ τῷ σώματι, κἂν μεθ' ὕβρεως τῶν συνόντων δέῃ ταύτην ἔχειν, ⟨61⟩ αὔξων δὲ τὸν οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, πρὸς ἡδονὴν καὶ λῃστείαν τοὺς ἐντυγχάνοντας παρακαλῶν διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ἐπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην μέν, ᾗ πρότερον συνέζων ἄνθρωποι, μέτρων ἐπινοίᾳ καὶ σταθμῶν μετεστήσατο, ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τὸν βίον ἐκ τῆς τούτων ἀμαθίας καὶ τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν περιαγαγών. ⟨62⟩ ὅρους τε γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς οἰκείους καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ Ἀνώχου, τοῦ πρεσβυτάτου παιδός, Ἀνώχαν ἐκάλεσεν. ⟨63⟩ Ἀνώχου δὲ Ἰαρέδης υἱὸς ἦν· ἐκ δὲ τούτου Μαρούηλος, οὗ γίνεται παῖς Μαθουσάλας· τοῦ δὲ Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν αὐτῷ φύντες, Σελλᾶς καὶ Ἀδᾶς. ⟨64⟩ τούτων Ἰώβηλος μέν, ἐξ Ἀδᾶς γεγονώς, σκηνὰς ἐπήξατο καὶ προβατείαν ἠγάπησεν, Ἰούβαλος δέ, ὁμομήτριος ὢν αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε καὶ ψαλτήρια καὶ κιθάρας ἐπενόησε. Θόβελος δὲ τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας γεγονότων, ἰσχύϊ πάντας ὑπερβάλλων, τὰ πολεμικὰ διαπρεπῶς μετῆλθεν, ἐκ τούτων καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν τοῦ σώματος ἐκπορίζων χαλκείαν τε πρῶτος ἐπενόησε. ⟨65⟩ πατὴρ δὲ θυγατρὸς γενόμενος Λάμεχος Νοεμᾶς ὄνομα, ἐπεὶ τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπιστάμενος ἑώρα δίκην ἑαυτὸν ὑφέξοντα τῆς Κάϊος ἀδελφοκτονίας, τοῦτο ταῖς ἑαυτοῦ γυναιξὶν ἐποίησε

§ 60 = Gen. IV 17.

φανερόν. ⟨66⟩ ἔτι δὲ ζῶντος Ἀδάμου Κάϊος τοὺς ἐκγόνους πονηροτάτους συνέβη γενέσθαι, κατὰ διαδοχὴν καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα τελευτῶντα· πρός τε γὰρ πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς ληστείαν ὡρμήκεσαν. ὅλως δ' εἴ τις ὀκνηρὸς ἦν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ' οὖν ἀπονοίᾳ (γ') ἦν θρασύς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

⟨67⟩ Ἄδαμος δ', ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος 3
(ἀπαιτεῖ γὰρ ἡ διήγησις τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον), Ἀβέλου μὲν ἐσφαγμένου, Κάϊος δὲ διὰ τὸν ἐκείνου φόνον πεφευγότος, παιδοποιίας ἐφρόντιζε. καὶ δεινὸς εἶχεν αὐτὸν γενέσεως ἔρως, ἔτη τριάκοντ' ἤδη καὶ διακόσια ἠνυκότα τοῦ βίου, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια τελευτᾷ. ⟨68⟩ γίνονται μὲν οὖν παῖδες αὐτῷ ἄλλοι τε πλείους καὶ Σῆθος· ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη λέγειν, πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τῶν ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ οὗτος καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν δυναμένην, ἀρετὴν ἐπετήδευσε, καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος μιμητὰς τῶν αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. ⟨69⟩ οὗτοι πάντες ἀγαθοὶ φύντες γῆν τε τὴν αὐτὴν ἀστασίαστοι κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες, μηδενὸς αὐτοῖς ἄχρι καὶ τελευτῆς δυσκόλου προσπεσόντος, σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ⟨70⟩ ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ ηὑρημένα, μηδὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι, προειρηκότος ἀφανισμὸν Ἀδάμου τῶν ὅλων ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ' ἰσχὺν πυρὸς τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ πληθὺν ὕδατος, στήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου τὴν δ' ἑτέραν ἐκ λίθου, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ ηὑρημένα,

§ 67 = Gen. IV 25.

⟨71⟩ ἵν', εἰ καὶ συμβαίη τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι ὑπὸ τῆς ἐπομβρίας, ἡ λιθίνη μείνασα παράσχῃ μαθεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα, δηλοῦσα καὶ πλινθίνην ὑπ' αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μένει δ' ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ γῆν τὴν Σιριάδα.

3 ⟨72⟩ καὶ οὗτοι μὲν ἑπτὰ γενεὰς διέμειναν θεὸν ἡγούμενοι δεσπότην εἶναι τῶν ὅλων, καὶ πάντα πρὸς ἀρετὴν ἀποβλέποντες. εἶτα προϊόντος τοῦ χρόνου μεταβάλλονται πρὸς τὸ χεῖρον ἐκ τῶν πατρίων ἐθισμῶν, μήτε τὰς νενομισμένας τιμὰς ἔτι τῷ θεῷ παρέχοντες μήτε τοῦ πρὸς ἀνθρώπους δικαίου ποιούμενοι λόγον, ἀλλ' ἣν πρότερον εἶχον τῆς ἀρετῆς ζήλωσιν, διπλασίονα τῆς κακίας τότ' ἐπεδείκνυντο δι' ὧν ἔπραττον· ἔνθεν ἑαυτοῖς τὸν θεὸν ἐξεπολέμωσαν. ⟨73⟩ πολλοὶ γὰρ ἄγγελοι θεοῦ γυναιξὶ συμμιγέντες ὑβριστὰς ἐγέννησαν παῖδας, καὶ παντὸς ὑπερόπτας καλοῦ, διὰ τὴν ἐπὶ τῇ δυνάμει πεποίθησιν· ὅμοια γὰρ τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ἑλλήνων καὶ οὗτοι δρᾶσαι παραδίδονται. ⟨74⟩ Νῶεος δὲ τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτῶν δυσχεραίνων καὶ τοῖς βουλεύμασιν ἀηδῶς ἔχων, ἔπειθεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐτοὺς τὴν διάνοιαν καὶ τὰς πράξεις μεταφέρειν. ὁρῶν δ' οὐκ ἐνδιδόντας ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς τῶν κακῶν κεκρατημένους, δείσας μὴ καὶ φονεύσωσιν αὐτόν, μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν τούτοις συνοικουσῶν ἐξεχώρησε τῆς γῆς.

2 ⟨75⟩ ὁ δὲ θεὸς τοῦτον μὲν τῆς δικαιοσύνης ἠγάπησε, κατεδίκαζε δ' οὐκ ἐκείνους μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅσον ἦν ἀνθρώπινον τότε δόξαν αὐτῷ διαφθεῖραι, καὶ ποιῆσαι γένος ἕτερον πονηρίας καθαρόν, ἐπιτεμόμενός τ' αὐτῶν τὸν βίον καὶ ποιήσας ἐτῶν οὐχ

§ 72 = Gen. VI 1.

ὅσα πρότερον ἔξω ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς θάλατταν τὴν ἤπειρον μετέβαλε. ⟨76⟩ καὶ οἳ μὲν οὕτως ἀφανίζονται πάντες, Νώεος δὲ σώζεται μόνος, ὑποθεμένου μηχανὴν αὐτῷ καὶ πόρον πρὸς σωτηρίαν τοῦ θεοῦ τοιαύτην. ⟨77⟩ λάρνακα τετράστεγον κατασκευάσας, πήχεων τὸ μῆκος τριακοσίων, πεντήκοντα δὲ τὸ πλάτος καὶ τριάκοντα τὸ βάθος, εἰς ταύτην σύν τε τῇ μητρὶ τῶν παίδων καὶ ταῖς τούτων γυναιξὶν ἐνέβη, τά τ' ἄλλα ὅσα πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ἐπικουρήσειν ἔμελλεν ἐνθέμενος, ζῷά τε παντοῖα πρὸς διατήρησιν τοῦ γένους αὐτῶν, ἄρρενά τε καὶ θήλεα, συνεισβαλόμενος, ἄλλα τε τούτων ἑπταπλασίονα τὸν ἀριθμόν. ⟨78⟩ ἦν δ' ἡ λάρναξ τούς τε τοίχους καρτερὰ καὶ τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς ἐνδεδεμένη καὶ τὸν ὄροφον, ὡς μηδαμόθεν ἐπικλύζεσθαι μηδ' ἡττᾶσθαι τῆς τοῦ ὕδατος βίας. καὶ ὁ Νώεος μὲν οὕτω μετὰ τῶν οἰκείων διασώζεται· ⟨79⟩ ἦν δ' αὐτὸς μὲν ἀπ' Ἀδάμου δέκατος. Λαμέχου γάρ ἐστιν υἱός, οὗ πατὴρ ἦν Μαθουσάλας· οὗτος δ' ἦν τοῦ Ἀνώχου τοῦ Ἰαρέδου· Μαλουήλου δὲ Ἰαρέδης ἐγεγόνει, ὃς ἐκ Καϊνᾶ τεκνοῦται τοῦ Ἐνώσου σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν· Ἔνωσος δὲ Σήθου υἱὸς ἦν τοῦ Ἀδάμου.
⟨80⟩ συνέβη δὲ τοῦτο τὸ πάθος κατὰ τὸ ἑξακοσιοστὸν 3
ἔτος ἤδη Νωέου τῆς ἀρχῆς, ἐν μηνὶ δευτέρῳ, Δίῳ μὲν ὑπὸ Μακεδόνων λεγομένῳ, Μαρσουάνῃ δὲ ὑφ' Ἑβραίων· οὕτω γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἐνιαυτὸν ἦσαν διατεταχότες. ⟨81⟩ Μωυσῆς δὲ τὸν Νισάν, ὅς ἐστι Ξανθικός, μῆνα πρῶτον ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς ὥρισε, κατὰ τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Ἑβραίους προαγαγών. οὗτος δ' αὐτῷ καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμὰς ἦρχεν· ἐπὶ μέντοι γε πράσεις καὶ ὠνὰς καὶ τὴν ἄλλην διοίκησιν τὸν

§ 76 = Gen. VI 13.

πρῶτον μῆνα διεφύλαξε. τὴν δ' ἐπομβρίαν ἄρξασθαί φησι τῇ ἑβδόμῃ τοῦ προειρημένου μηνὸς καὶ εἰκάδι. ⟨82⟩ χρόνος δ' οὗτος ἀπ' Ἀδάμου τοῦ πρώτου γεγονότος ἐτῶν ὑπῆρξε δισχιλίων διακοσίων ἑξήκοντα δύο. ἀναγέγραπται δ' ὁ χρόνος ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, σημειουμένων μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τῶν τότε καὶ τὰς γενέσεις τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς τελευτάς.

4 ⟨83⟩ Ἀδάμῳ μὲν οὖν τριακοστῷ ἤδη καὶ διακοσιοστῷ ἔτει γεγονότι παῖς Σῆθος γίνεται, ὃς ἐνακόσια [μὲν] καὶ τριάκοντα ἐβίωσεν ἔτη. Σῆθος δὲ κατὰ πέμπτον καὶ διακοσιοστὸν ἔτος ἐγέννησεν Ἔνωσον, ὃς πέντε ζήσας ἔτη καὶ ἐνακόσια Καϊνᾷ τῷ παιδὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν παραδίδωσιν, τεκνώσας αὐτὸν περὶ ἑκατοστὸν καὶ ἐνενηκοστὸν ἔτος. οὗτος ἐβίωσεν ἔτη δώδεκα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις. ⟨84⟩ Καϊνᾶς δὲ βιοὺς δέκα καὶ ἐνακόσια Μαλάηλον υἱὸν ἔσχεν, ἔτει γενόμενον ἑκατοστῷ ἑβδομηκοστῷ. οὗτος ὁ Μαλάηλος ζήσας πέντε πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτακοσίοις ἐτελεύτησεν, Ἰαρέδην καταλιπὼν υἱόν, ὃν ἔτος ἑξηκοστὸν ἤδη καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον γενόμενος ἐγέννησε. ⟨85⟩ τοῦτον εἰς ἐννέα καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις βιώσαντα Ἄνωχος υἱὸς διαδέχεται, γεννηθεὶς περὶ ἔτη δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν τοῦ πατρὸς αὐτῷ τυγχάνοντος. οὗτος ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις ἀνεχώρησε πρὸς τὸ θεῖον· ὅθεν οὐδὲ τελευτὴν αὐτοῦ ἀναγεγράφασι. ⟨86⟩ Μαθουσάλας δὲ Ἀνώχου παῖς κατ' ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν Λάμεχον υἱὸν ἔσχε, περὶ ἔτη γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· ᾧ τὴν ἀρχὴν παρέδωκεν, αὐτὸς αὐτὴν κατασχὼν ἔτη ἐννέα καὶ ἑξή-

§ 83 = Gen. V 6.

κοντα πρὸς (τοῖς) ἐνακοσίοις. ⟨87⟩ *Λάμεχος* δὲ ἄρξας ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἐφ' ἑπτακοσίοις ἔτεσι *Νώεον* τῶν πραγμάτων ἀποδείκνυσι προστάτην τὸν υἱόν, ὃς *Λαμέχῳ* γενόμενος ὄγδοον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἠνυκότι πεντήκοντα καὶ ἐνακοσίοις ἔτεσιν ἦρξε τῶν πραγμάτων. ⟨88⟩ ταῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη τὸν προαναγεγραμμένον συμπληροῖ χρόνον. ἐξεταζέτω δὲ μηδεὶς τὰς τελευτὰς τῶν ἀνδρῶν (τοῖς γὰρ αὐτῶν παισὶ καὶ τοῖς ἐκείνων ἀπογόνοις συμπαρεξέτεινον τὸν βίον), ἀλλὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν μόνον ὁράτω.

⟨89⟩ ἐπισημήναντος δὲ τοῦ θεοῦ καὶ ὕειν ἀρξαμένου τὸ ὕδωρ ἡμέραις τετταράκοντα ὅλαις κατεφέρετο, ὡς ἐπὶ πήχεις πεντεκαίδεκα τὴν γῆν ὑπερσχεῖν. καὶ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον τοῦ μὴ διασωθῆναι πλείονας, φυγῆς ἀφορμὴν οὐκ ἔχοντας. ⟨90⟩ παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ μόλις ἤρξατο ὑποβαίνειν τὸ ὕδωρ ἐφ' ἡμέραις ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ (ἱσταμένου δ' ἦν ἑβδόμη) κατ' ὀλίγον ὑπονοστεῖν ἀπολήγοντος. ἔπειτα τῆς λάρνακος περὶ ἄκραν τινὰ ὄρους σταθείσης κατὰ τὴν *Ἀρμενίαν* συνεὶς ὁ *Νώεος* ἀνοίγει τ' αὐτὴν καὶ θεασάμενος γῆν βραχεῖαν περὶ αὐτήν, ἐπὶ χρηστοτέρας ἤδη γεγονὼς ἐλπίδος ἠρέμει. ⟨91⟩ ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις μᾶλλον ὑποχωροῦντος τοῦ ὕδατος μεθίησι κόρακα, βουλόμενος μαθεῖν εἴ τι καὶ ἄλλο τῆς γῆς ἐκλελειμμένον ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἀσφαλές ἐστιν ἤδη πρὸς ἔκβασιν. ὃ δὲ πᾶσαν εὑρὼν ἔτι λιμναζομένην πρὸς *Νώεον* ἐπανῆλθε. μετὰ δ' ἡμέρας ἑπτὰ περιστερὰν ἐπὶ τὸ γνῶναι τὰ περὶ τὴν γῆν προύπεμψεν· ⟨92⟩ ἧς ἐπανελθούσης πρὸς αὐτὸν πεπηλωμένης ἅμα καὶ θαλλὸν ἐλαίας κομιζούσης, καὶ μαθὼν τὴν γῆν ἀπηλλαγμέ-

§ 87 = Gen. V 30. § 89 = Gen. VII 10.

νην τοῦ ʼκατακλυσμοῦ, μείνας ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας τὰ ζῷα τῆς λάρνακος ἐξαφίησιν, αὐτός τε μετὰ τῆς γενεᾶς προελθὼν καὶ θύσας τῷ θεῷ συνευωχεῖτο τοῖς οἰκείοις. ἀποβατήριον μέντοι τὸν τόπον τοῦτον Ἀρμένιοι καλοῦσιν· ἐκεῖ γὰρ ἀνασωθείσης τῆς λάρνακος ἔτι νῦν οἱ ἐπιχώριοι τὰ λείψανα ἐπιδεικνύουσι.

6 ⟨93⟩ *τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ τούτου καὶ τῆς λάρνακος μέμνηνται πάντες οἱ τὰς βαρβαρικὰς ἱστορίας ἀναγεγραφότες· ὧν ἐστι καὶ Βηρωσὸς ὁ Χαλδαῖος. διηγούμενος γὰρ τὰ περὶ τὸν κατακλυσμὸν οὕτω που διέξεισι· ʽλέγεται δὲ καὶ τοῦ πλοίου ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῶν Κορδυαίων ἔτι μέρος τι εἶναι, καὶ κομίζειν τινὰς τῆς ἀσφάλτου ἀφαιροῦντας. χρῶνται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομιζομένῳ πρὸς τοὺς ἀποτροπιασμούς.ʼ* ⟨94⟩ *μέμνηται δὲ τούτων καὶ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν Φοινικικὴν συγγραψάμενος, καὶ Μνασέας δὲ καὶ ἄλλοι πλείους. καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ καὶ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ περὶ αὐτῶν, λέγων οὕτως·* ⟨95⟩ *ʽἔστιν ὑπὲρ τὴν Μιλυάδα μέγα ὄρος κατὰ τὴν Ἀρμενίαν, Βᾶρις λεγόμενον, εἰς ὃ πολλοὺς συμφυγόντας ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ λόγος ἔχει περισωθῆναι, καί τινα ἐπὶ λάρνακος ὀχούμενον ἐπὶ τὴν ἀκρώρειαν ὀκεῖλαι, καὶ τὰ λείψανα τῶν ξύλων ἐπὶ πολὺ σωθῆναι. γένοιτο δʼ ἂν οὗτος ὅντινα καὶ Μωυσῆς ἀνέγραψεν ὁ Ἰουδαίων νομοθέτης.ʼ*

7 ⟨96⟩ *Νώεος δὲ φοβούμενος μὴ καθʼ ἕκαστον ἔτος ἐπικλύζῃ τὴν γῆν ὁ θεός, φθορὰν ἀνθρώπων καταψηφισάμενος, ἱερεῖα καύσας ἐδεῖτο τοῦ λοιποῦ τὸν θεὸν ἐπὶ τῆς πρώτης μένειν εὐταξίας, καὶ μηδὲν ἔτι τοσοῦ-*

§ 92 = Gen. VIII 13.

τον ἐπενεγκεῖν πάθος ὑφ' οὗ κινδυνεύσει πᾶν ἀπολέσθαι τὸ τῶν ζῴων γένος, ἀλλὰ τετιμωρημένον τοὺς πονηροὺς φειδὼ ποιεῖσθαι τῶν διὰ χρηστότητα περιλειφθέντων καὶ τὸ δεινὸν διαφυγεῖν κεκριμένων· ⟨97⟩ κακοδαιμονεστέρους γὰρ τούτους ἔσεσθαι ἐκείνων καὶ χείρω κακίαν καταδικασθέντας, εἰ μὴ πρὸς τὸ παντελὲς εἶεν σεσωσμένοι, τηρηθεῖεν δ' ἑτέρῳ κατακλυσμῷ, τοῦ μὲν πρώτου τὸν φόβον καὶ τὴν ἱστορίαν μαθόντες, τοῦ δευτέρου δὲ τὴν ἀπώλειαν. ⟨98⟩ εὐμενῶς τ' οὖν αὐτὸν προσδέχεσθαι τὴν θυσίαν παρεκάλει, καὶ μηδεμίαν ὀργὴν ἐπὶ τὴν γῆν ὁμοίαν βαλεῖν, ὅπως ἔργοις τε τοῖς ταύτης προσλιπαροῦντες καὶ πόλεις ἀναστήσαντες εὐδαιμόνως ζῆν ἔχοιεν, καὶ μηδενὸς ὧν καὶ πρὸ τῆς ἐπομβρίας ἀπέλαυον ὑστερήσειαν ἀγαθῶν, εἰς μακρόν τε τὸ γῆρας καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς τάχιον ἐπερχόμενοι. ⟨99⟩ Νωέου δὲ ταύτας ποιησαμένου τὰς 8
ἱκετείας, ὁ θεὸς ἐπὶ δικαιοσύνῃ τὸν ἄνδρα ἀγαπῶν ἐπένευσεν αὐτῷ τὰς εὐχὰς ἐς τέλος ἄξειν, οὔτε τοὺς διεφθαρμένους αὐτὸς λέγων ἀπολέσαι, κακίᾳ δὲ τῇ οἰκείᾳ ταύτην αὐτοὺς ὑποσχεῖν τὴν δίκην, οὔτ' ἂν εἰ γενομένους ἀνθρώπους ἀφανίσαι διεγνώκει, παραγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν βίον· ⟨100⟩ σοφώτερον γὰρ εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι τὸ ζῆν ἢ δόντα τοῦτο διαφθείρειν. ‘ἀλλ' οἷς ἐξύβριζον εἰς τὴν ἐμὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετήν, τούτοις ἐξεβιάσαντό με ταύτην αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τὴν δίκην. ⟨101⟩ παύσομαι δὲ τοῦ λοιποῦ μετὰ τοσαύτης ὀργῆς τὰς τιμωρίας ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν εἰσπραττόμενος, καὶ πολὺ μᾶλλον σοῦ παρακαλοῦντος. εἰ δ' ἐπὶ πλέον ποτὲ χειμάσαιμι, μὴ δείσητε τῶν ὄμβρων τὸ μέγεθος· ⟨102⟩ οὐ γὰρ ἔτι τὴν

§ 97 = Gen. VIII 20.

γῆν ἐπικλύσει τὸ ὕδωρ. παραινῶ μέντοι σφαγῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι καὶ καθαρεύειν φόνου, τοὺς δράσαντάς τι τοιοῦτον κολάζοντας, χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις ζῴοις ἅπασι πρὸς ἃ βούλεσθε καὶ τὰς ὀρέξεις ἔχετε. δεσπότας γὰρ ἁπάντων ὑμᾶς εἶναι πεποίηκα τῶν τε χερσαίων καὶ νηκτῶν καὶ ὅσα τὴν μετάρσιον αἰώραν ἔχει καὶ φοράν, χωρὶς αἵματος· ἐν τούτῳ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή. ⟨103⟩ σημανῶ δὲ ὑμῖν παῦλαν ἐσομένην τοξείᾳ τῇ ἐμῇ' τὴν ἶριν ἀποσημαίνων· τόξον γὰρ εἶναι τοῦ θεοῦ παρ' αὐτοῖς ἐκεῖνο νενόμισται.

καὶ ὁ μὲν θεὸς ταῦτ' εἰπὼν καὶ ὑποσχόμενος ἀπαλ-
9 λάττεται· ⟨104⟩ Νώεος δὲ βιοὺς μετὰ τὴν ἐπομβρίαν πεντήκοντα καὶ τριακόσι' ἔτη καὶ πάντα τὸν χρόνον τοῦτον εὐδαιμόνως διαγαγών, τελευτᾷ ζήσας ἐτῶν ἀριθμὸν ἐνακοσίων καὶ πεντήκοντα. ⟨105⟩ μηδεὶς δὲ πρὸς τὸν νῦν βίον καὶ τὴν βραχύτητα τῶν ἐτῶν ἃ ζῶμεν συμβαλὼν τὸν τῶν παλαιῶν ψευδῆ νομιζέτω τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα, τῷ μηδένα νῦν τοσοῦτον ἐν τῷ βίῳ παρατείνειν χρόνον τεκμαιρόμενος μηδ' ἐκείνους εἰς ἐκεῖνο τὸ μῆκος τῆς ζωῆς ἀφῖχθαι. ⟨106⟩ οἱ μὲν γὰρ θεοφιλεῖς ὄντες καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ γενόμενοι, καὶ διὰ τὰς τροφὰς ἐπιτηδειοτέρας πρὸς πλείονα χρόνον οὔσας, εἰκότως ἔζων πλῆθος τοσοῦτον ἐτῶν. ἔπειτα καὶ δι' ἀρετὴν καὶ τὴν εὐχρηστίαν ὧν ἐπενόουν, ἀστρονομίας καὶ γεωμετρίας, πλέον ζῆν τὸν θεὸν αὐτοῖς παρασχεῖν· ἅπερ οὐκ ἦν ἀσφαλῶς αὐτοῖς προειπεῖν μὴ ζήσασιν ἑξακοσίους ἐνιαυτούς· διὰ τοσούτων γὰρ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται. ⟨107⟩ μαρτυροῦσι δέ μου τῷ λόγῳ πάντες οἱ παρ' Ἕλλησι καὶ παρὰ βαρβάροις συγγραψάμενοι τὰς ἀρχαιολογίας. καὶ γὰρ καὶ

§ 102 = Gen. IX 4.

Μανεθὼν ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφήν, καὶ Βηρωσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγών, καὶ Μῶχός τε καὶ Ἑκαταῖος καὶ πρὸς τούτοις ὁ Αἰγύπτιος Ἱερώνυμος, οἱ τὰ Φοινικικὰ συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις· ⟨108⟩ Ἡσίοδός τε καὶ Ἑκαταῖος καὶ Ἑλλάνικος καὶ Ἀκουσίλαος, καὶ πρὸς τούτοις Ἔφορος καὶ Νικόλαος, ἱστοροῦσι τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια.

περὶ μὲν οὖν τούτων, ὡς ἂν ἑκάστοις ᾖ φίλον, οὕτω σκοπείτωσαν· ⟨109⟩ οἱ δὲ Νωέου παῖδες τρεῖς 4
ὄντες, Σήμας καὶ Ἰαφέθας καὶ Χάμας, ἑκατὸν ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς ἐπομβρίας γεγονότες, πρῶτοι κατελθόντες ἀπὸ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία τὴν ἐν τούτοις οἴκησιν ἐποιήσαντο, καὶ τοὺς ἄλλους, σφόδρα δεδιότας διὰ τὸν κατακλυσμὸν τὰ πεδία καὶ ὀκνηρῶς ἔχοντας πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τόπων κατάβασιν, ἔπεισαν θαρρήσαντας μιμητὰς αὐτῶν γενέσθαι. ⟨110⟩ καὶ τὸ μὲν πεδίον εἰς ὃ πρῶτον αὐτοὺς κατῴκισαν, καλεῖται Σενναάρ· τοῦ δὲ θεοῦ κελεύσαντος αὐτοῖς, εἰ πολυανθρωπήσειαν, στέλλειν ἀποικίας, ἵνα μὴ στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους ἀλλὰ γῆν πολλὴν γεωργοῦντες ἀφθονίας ἀπολαύοιεν τῶν καρπῶν, ὑπ' ἀμαθίας παρήκουσαν τοῦ θεοῦ. καὶ διὰ τοῦτο συμφοραῖς περιπεσόντες ᾔσθοντο τῆς ἁμαρτίας. ⟨111⟩ ἐπεὶ γὰρ ἤνθουν νεότητος πλήθει, πάλιν ὁ θεὸς αὐτοῖς συνεβούλευσε ποιεῖσθαι τὴν ἀποικίαν. οἱ δ' οὐ κατὰ τὴν εὐμένειαν τὴν ἐκείνου νομίζοντες ἔχειν τἀγαθά, τὴν δ' ἰσχὺν αὐτοῖς τὴν οἰκείαν αἰτίαν τῆς εὐπορίας ὑπολαμβάνοντες, οὐκ ἐπείθοντο. ⟨112⟩ προσετίθεσαν δὲ τῷ παρακούειν τῆς τοῦ θεοῦ γνώμης καὶ τὸ κατ' ἐπιβουλὴν ὑπονοεῖν εἰς ἀποικίαν αὐτοὺς παρορμᾶν, ἵνα διαιρεθέντες εὐεπιχειρητότεροι γένοιντο.

§ 109 = Gen. IX 18. § 110 = Gen. XI 2.

2 ⟨113⟩ *ἐξῆρε δ' αὐτοὺς πρός θ' ὕβριν τοῦ θεοῦ καὶ
καταφρόνησιν Νεβρώδης, υἱωνὸς μὲν ὢν Χάμου τοῦ
Νωέου, τολμηρὸς δὲ καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος, ὃς ἔπειθεν
αὐτοὺς μὴ τῷ θεῷ διδόναι τὸ δι' ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν,
ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ταῦτα παρέχειν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι.*
⟨114⟩ *καὶ περιίστη δὲ κατ' ὀλίγον εἰς τυραννίδα τὰ
πράγματα, μόνως οὕτω νομίζων ἀποστήσειν τοὺς ἀν-
θρώπους τοῦ φόβου τοῦ παρὰ τοῦ θεοῦ, εἰ χρώμενοι
τῇ αὐτοῦ δυνάμει διατελοῖεν. ἀμυνεῖσθαί τε τὸν θεὸν
ἠπείλει, πάλιν τὴν γῆν ἐπικλύσαι θελήσαντα· πύργον
γὰρ οἰκοδομήσειν ὑψηλότερον ἢ τὸ ὕδωρ ἀναβῆναι
δυνηθείη, μετελεύσεσθαι δὲ καὶ τῆς τῶν προγόνων*
3 *ἀπωλείας.* ⟨115⟩ *τὸ δὲ πλῆθος πρόθυμον ἦν τοῖς Νε-
βρώδου δόγμασιν ἕπεσθαι, δουλείαν ἡγούμενον τὸ
εἴκειν τῷ θεῷ· καὶ τὸν πύργον ᾠκοδόμουν οὐδὲν ἀπο-
λείποντες σπουδῆς, οὐδὲ πρὸς τοὖργον ὀκνηρῶς ἔχον-
τες. ἐλάμβανε δὲ θᾶττον ὕψος ἢ προσεδόκησεν ἄν τις
ὑπὸ πολυχειρίας,* ⟨116⟩ *τὸ μέντοι πάχος ἦν ἰσχυρὸν
τοσοῦτον ὥσθ' ὑπ' αὐτοῦ μειοῦσθαι τοῖς δρῶσι τὸ
μῆκος. ᾠκοδόμητο δ' ἐκ πλίνθου ὀπτῆς ἀσφάλτῳ συν-
δεδεμένης, ὡς ἂν μὴ περιρρέοι. οὕτω δὲ μεμηνότας
δρῶν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἀφανίσαι μὲν ἐκ παντὸς οὐκ ἔκρι-
νεν,* ⟨117⟩ *ὅτι μηδ' ὑπὸ τῶν πρώτων ἀπολωλότων
σωφρονισθεῖεν, εἰς στάσιν δ' αὐτοὺς ἐνέβαλεν, ἀλλο-
γλώσσους ἀπεργασάμενος καὶ ὑπὸ πολυφωνίας ποιήσας
ἑαυτῶν ἀσυνέτους εἶναι. ὁ δὲ τόπος ἐν ᾧ τὸν πύργον
ᾠκοδόμησαν, νῦν Βαβυλὼν καλεῖται διὰ τὴν σύγχυσιν
τοῦ περὶ τὴν διάλεκτον πρῶτον ἐναργοῦς· Ἑβραῖοι γὰρ
τὴν σύγχυσιν βαβὲλ καλοῦσι.* ⟨118⟩ *περὶ δὲ τοῦ πύργου
τούτου καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων μέμνηται καὶ*

§ 113 = Gen. X 8; XI 3.

Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως· ‛πάντων ὁμοφώνων ὄντων τῶν ἀνθρώπων, πύργον ᾠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ. οἱ δὲ θεοὶ ἀνέμους ἐπιπέμψαντες ἀνέτρεψαν τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν. καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλῶνα συνέβη κληθῆναι τὴν πόλιν.' ⟨119⟩ περὶ δὲ τοῦ πεδίου τοῦ λεγομένου Σενναὰρ ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεύει Ἑκαταῖος, λέγων οὕτως, ‛τῶν δ' ἱερέων τοὺς διασωθέντας, τὰ τοῦ ἐνυαλίου Διὸς ἱερώματα λαβόντας, εἰς Σενναὰρ τῆς Βαβυλωνίας ἐλθεῖν.' 5

⟨120⟩ σκίδνανται δὴ τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, ὑπὸ τῆς ἀλλογλωσσίας τὰς ἀποικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ· καὶ γῆν ἕκαστοι κατελάμβανον τὴν ἐντυχοῦσαν καὶ εἰς ἣν αὐτοὺς ἦγεν ὁ θεός, ὡς πληρωθῆναι πᾶσαν αὐτῶν ἤπειρον, μεσόγειόν τε καὶ παράλιον. εἰσὶ δ' οἳ καὶ περαιωσάμενοι ναυσὶ τὰς νήσους κατῴκισαν. ⟨121⟩ καὶ τῶν ἐθνῶν ἔνια μὲν διασώζει τὰς ὑπὸ τῶν κτισάντων κειμένας προσηγορίας, ἔνια δὲ καὶ μετέβαλεν, τὰ δὲ καὶ πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι δοκοῦν τοῖς παροικοῦσι τροπὴν ἔλαβεν. Ἕλληνες δ' εἰσὶν οἱ τούτου καταστάντες αἴτιοι· ἰσχύσαντες γὰρ ἐν τοῖς ὕστερον ἰδίαν ἐποιήσαντο καὶ τὴν πάλαι δόξαν, καλλωπίσαντες τὰ ἔθνη τοῖς ὀνόμασι πρὸς τὸ συνετὸν αὐτοῖς, καὶ κόσμον θέμενοι πολιτείας ὡς ἀφ' αὐτῶν γεγονόσιν. 6

⟨122⟩ ἦσαν δὲ τῶν Νωέου παίδων υἱοί, ὧν ἐπὶ τιμῇ τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπετίθεσαν οἱ γῆν τινὰ καταλαμβάνοντες. Ἰαφέθου μὲν οὖν τοῦ Νωέου παιδὸς ἦσαν ἑπτὰ υἱοί. κατοικοῦσι δὲ οὗτοι ἀπὸ Ταύρου καὶ Ἀμάνου τῶν ὀρῶν ἀρξάμενοι, καὶ προῆλθον ἐπὶ μὲν τῆς Ἀσίας ἄχρι ποταμοῦ Ταναΐδος, ἐπὶ δὲ τῆς

§ 120 = Gen. XI 9; X 32. § 122 = Gen. X 1.

Εὐρώπης ἕως Γαδείρων, γῆν ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκατῳκηκότος τὰ ἔθνη τοῖς αὑτῶν ἐκάλουν ὀνόμασι. ⟨123⟩ *τοὺς μὲν γὰρ νῦν ὑφ' Ἑλλήνων Γαλάτας καλουμένους, Γομαρεῖς δὲ λεγομένους, Γομάρης ἔκτισε, Μαγώγης δὲ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομασθέντας ᾤκισε, Σκύθας δ' ὑπ' αὐτῶν προσαγορευομένους.* ⟨124⟩ *τῶν δὲ Ἰαφέθου παίδων, Ἰωυάνου καὶ Μάδου, ἀπὸ μὲν τοῦ Μάδου Μαδαῖοι γίνονται ἔθνος, οἳ πρὸς Ἑλλήνων Μῆδοι κέκληνται, ἀπὸ δὲ Ἰωυάνου Ἰωνία καὶ πάντες Ἕλληνες γεγόνασι. κατοικίζει δὲ καὶ Θόβηλος Θοβήλους, οἵτινες ἐν τοῖς νῦν Ἴβηρες καλοῦνται.* ⟨125⟩ *καὶ Μοσοχηνοὶ δ' ὑπὸ Μοσόχου κτισθέντες Καππάδοκες μὲν ἄρτι κέκληνται, τῆς δ' ἀρχαίας αὐτῶν προσηγορίας σημεῖον δείκνυται· πόλις γὰρ ἔστι παρ' αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς συνιέναι δυναμένοις οὕτω ποτὲ προσαγορευθὲν πᾶν τὸ ἔθνος. Θείρας δὲ Θειρᾶς μὲν ἐκάλεσεν ὧν ἦρξεν, Ἕλληνες δὲ Θρᾷκας αὐτοὺς μετωνόμασαν.* ⟨126⟩ *καὶ τοσαῦτα μὲν ἔθνη ὑπὸ τῶν Ἰαφέθου παίδων κατοικεῖται, Γαμάρου δὲ τριῶν υἱῶν γενομένων Ἀσχάναξος μὲν Ἀσχανάξους ᾤκισεν, οἳ νῦν Ῥηγῖνες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλοῦνται, Ῥιφάθης δὲ Ῥιφαθαίους τοὺς Παφλαγόνας λεγομένους, Θοργάμης δὲ Θοργαμαίους, οἳ δόξαν Ἕλλησι Φρύγες ὠνομάσθησαν.* ⟨127⟩ *Ἰωυάνου δὲ τοῦ Ἰαφέθου τριῶν καὶ αὐτοῦ παίδων γενομένων, Ἐλισᾶς μὲν Ἐλισαίους ἐκάλεσεν ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσί, Θαρσὸς δὲ Θαρσεῖς· οὕτω γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ Κιλικία. σημεῖον δέ· Ταρσὸς γὰρ παρ' αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καλεῖται, μητρόπολις οὖσα, τὸ ταῦ πρὸς τὴν κλῆσιν ἀντὶ τοῦ θῆτα μεταβαλλόντων.*

§ 123 = Gen. X 2.

⟨128⟩ Χέθιμος δὲ Χέθιμα τὴν νῆσον ἔσχεν (Κύπρος αὕτη νῦν καλεῖται), καὶ ἀπ' αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι καὶ τὰ πλείω τῶν παρὰ θάλατταν Χεθὶμ ὑφ' Ἑβραίων ὀνομάζεται. μάρτυς δέ μου τοῦ λόγου μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τὴν προσηγορίαν φυλάξαι· Κίτιον γὰρ ὑπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὴν καλεῖται, μηδ' οὕτω διαφυγοῦσα τοῦ Χεθίμου τοὔνομα.

Ἰαφέθου μὲν δὴ παῖδές τε καὶ υἱωνοὶ τοσαῦτα ἔσχον ἔθνη· ⟨129⟩ ὃ δ' ἴσως ὑφ' Ἑλλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο προειπὼν τρέψομαι πρὸς τὴν ἀφήγησιν ὧν κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα διὰ τὸ τῆς γραφῆς εὐπρεπὲς ἡλλήνισται πρὸς ἡδονὴν τῶν ἐντευξομένων· οὐ γὰρ ἐπιχώριος ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος, ἀλλ' ἕν τε αὐτῶν σχῆμα καὶ τελευτὴ μία· Νῶεός γέ τοι Νῶε καλεῖται, καὶ τοῦτον τὸν τύπον ἐπὶ παντὸς τηρεῖ σχήματος. 2

⟨130⟩ οἱ δὲ Χάμου παῖδες τὴν ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμάνου καὶ Λιβάνου τῶν ὀρῶν γῆν κατέσχον, ὅσα πρὸς θάλατταν αὐτῆς ἐτέτραπτο καταλαβόντες, καὶ τὰ μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ ἐξιδιωσάμενοι. αἱ μέντοι προσηγορίαι τῶν μὲν καὶ παντελῶς ἐξίτηλοι γεγόνασιν, ἐνίων δὲ μεταβαλοῦσαι καὶ μεταρρυθμισθεῖσαι πρὸς ἑτέρας δύσγνωστοι τυγχάνουσιν, ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι. ⟨131⟩ τεττάρων γὰρ Χάμου παίδων γενομένων, Χοῦσον μὲν οὐδὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος· Αἰθίοπες γάρ, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν ὑφ' ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντων Χουσαῖοι καλοῦνται. ⟨132⟩ ἐτηρήθη δὲ καὶ Μεστραίοις ἡ κατὰ τὴν προσηγορίαν μνήμη· τὴν γὰρ Αἴγυπτον Μέστρην καὶ Μεστραίους τοὺς Αἰγυπτίους ἅπαντες οἱ ταύτῃ καλοῦμεν. ἔκτισε δὲ καὶ Φούτης τὴν Λιβύην, Φούτους

§ 128 = Gen. X 5.

ἀφ' αὐτοῦ καλέσας τοὺς ἐπιχωρίους. ⟨133⟩ *ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ἐν τῇ Μαύρων χώρᾳ τοῦτ' ἔχων τοὔνομα· ὅθεν καὶ τοὺς πλείστους τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων ἔστιν ἰδεῖν μεμνημένους τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς παρακειμένης αὐτῷ χώρας Φούτης λεγομένης· μετέβαλε δ' ὃ νῦν ἔστιν αὐτῇ ὄνομα ἀπὸ τῶν Μεστραΐμου υἱῶν ἑνός, Λίβυος λεγομένου. μετ' οὐ πολὺ δ' ἐροῦμεν τὴν αἰτίαν δι' ἣν αὐτὴν καὶ Ἀφρικὴν προσαγορεύεσθαι συμβέβηκεν.* ⟨134⟩ *Χανάανος δὲ τέταρτος ὢν Χάμου παῖς τὴν νῦν Ἰουδαίαν καλουμένην οἰκίσας, ἀφ' αὐτοῦ Χαναναίαν προσηγόρευσε. γίνονται δὲ παῖδες ἐξ αὐτῶν, Χούσου μὲν ἕξ, ὧν Σάβας μὲν Σαβαίους, Εὐίλας δὲ Εὐιλαίους ἔκτισεν, οἳ νῦν Γαιτοῦλοι λέγονται, Σαβάθας δὲ Σαβαθηνούς· ὀνομάζονται δὲ Ἀστάβαροι παρ' Ἕλλησιν. οἰκίζει δὲ καὶ Σαβακάθας Σαβακαθηνούς.* ⟨135⟩ *Ῥέγμος δὲ Ῥεγμαίους ᾤκισε, καὶ δύο παῖδας ἔσχεν, ὧν Ἰουδάδας μὲν Ἰουδαδαίους, Αἰθιοπικὸν ἔθνος τῶν ἑσπερίων, οἰκίσας ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπε, Σαβαίους δὲ Σάβας. Νεβρώδης δὲ Χούσου υἱὸς ὑπομείνας παρὰ Βαβυλωνίοις ἐτυράννησεν, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται.* ⟨136⟩ *τῶν δὲ Μεστραΐμου παίδων ὀκτὼ γενομένων, οἳ πάντες τὴν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον, μόνου δὲ Φυλιστίνου τὴν ἐπωνυμίαν ἡ χώρα διεφύλαξε· Παλαιστίνην γὰρ οἱ Ἕλληνες αὐτοῦ τὴν μοῖραν καλοῦσι.* ⟨137⟩ *τῶν δ' ἄλλων, Λουδιείμου καὶ Ἐνεμετιείμου καὶ Λαβιείμου τοῦ μόνου κατοικήσαντος ἐν Λιβύῃ καὶ τὴν χώραν ἀφ' αὐτοῦ καλέσαντος, Νεδέμου τε καὶ Φεθρωσίμου καὶ Χεσλοίμου καὶ Χεφθορίμου, πέρα τῶν ὀνομάτων οὐδὲν ἴσμεν· ὁ γὰρ Αἰθιοπικὸς πόλεμος, περὶ οὗ δηλώσομεν ὕστερον,*

§ 134 = Gen. X 7.

ἀναστάτους αὐτῶν τὰς πόλεις ἐποίησεν. ⟨138⟩ ἐγένοντο δὲ καὶ Χαναάνου παῖδες, Σιδών, ὃς καὶ πόλιν ἐπώνυμον ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, Σιδὼν δ' ὑφ' Ἑλλήνων καὶ νῦν καλεῖται. Ἀμάθιος δὲ Ἀμάθην κατῴκισεν, ἥτις ἐστὶ καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων Ἀμάθη καλουμένη, Μακεδόνες δ' αὐτὴν Ἐπιφάνειαν ἀφ' ἑνὸς τῶν ἐπιγόνων ἐπωνόμασαν. Ἀράδιος δὲ Ἄραδον τὴν νῆσον ἔσχεν, ⟨139⟩ Ἀρουκαῖος δὲ Ἄρκην τὴν ἐν τῷ Λιβάνῳ. τῶν δ' ἄλλων ἑπτά, Χετταίου Ἰεβουσαίου Ἀμορραίου Γεργεσαίου Εὐαίου Ἀσενναίου Σαμαραίου, πλὴν τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις οὐδὲν ἔχομεν· Ἑβραῖοι γὰρ αὐτῶν ἀνέστησαν τὰς πόλεις, ἐκ 3
τοιαύτης αἰτίας ἐν συμφορᾷ γενομένας. ⟨140⟩ Νῶεος, μετὰ τὴν ἐπομβρίαν τῆς γῆς κατασταθείσης εἰς τὴν αὐτῆς φύσιν, ἐπ' ἔργα ἐχώρει, καὶ καταφυτεύσας αὐτὴν ἀμπέλοις, ἡνίκα τοῦ καρποῦ τελεσφορηθέντος καθ' ὥραν ἐτρύγησε καὶ παρῆν εἰς χρῆσιν ὁ οἶνος, θύσας ἐν εὐωχίαις ἦν. ⟨141⟩ μεθυσθεὶς δ' εἰς ὕπνον καταφέρεται, καὶ γεγυμνωμένος παρακόσμως ἔκειτο. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ νεώτατος τῶν παίδων τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιγελῶν δείκνυσιν, οἱ δὲ περιστέλλουσι τὸν πατέρα. ⟨142⟩ καὶ Νῶεος αἰσθόμενος τοῖς μὲν ἄλλοις παισὶν εὐδαιμονίαν εὔχεται, τῷ δὲ Χάμᾳ διὰ τὴν συγγένειαν αὐτῷ μὲν οὐ κατηράσατο, τοῖς δ' ἐκγόνοις αὐτοῦ. καὶ τῶν ἄλλων διαπεφευγότων τὴν ἀράν, τοὺς Χαναάνου παῖδας μέτεισιν ὁ θεός.

καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν· ⟨143⟩ 4
Σήμᾳ δέ, τῷ τρίτῳ Νωέου υἱῶν, πέντε γίνονται παῖδες, οἳ τὴν μέχρι τοῦ κατ' Ἰνδίαν ὠκεανοῦ κατοικοῦσιν Ἀσίαν, ἀπ' Εὐφράτου τὴν ἀρχὴν πεποιημένοι. Ἔλαμος μὲν γὰρ Ἐλαμαίους, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας,

§ 138 = Gen. X 15. § 140 = Gen. IX 20. § 143 = Gen. X 22.

κατέλιπεν· Ἀσσούρας δὲ Νίνον οἰκίζει πόλιν, καὶ τοὺς ὑπηκόους Ἀσσυρίους ἐπωνόμασεν, οἳ μάλιστα ηὐδαιμόνησαν. ⟨144⟩ *Ἀρφαξάδης δὲ τοὺς νῦν Χαλδαίους καλουμένους Ἀρφαξαδαίους ὠνόμασεν, ἄρξας αὐτῶν. Ἀραμαίους δὲ Ἄραμος ἔσχεν, οὓς Ἕλληνες Σύρους προσαγορεύουσιν. οὓς δὲ Λυδοὺς νῦν καλοῦσι, Λούδους δὲ τότε, Λούδας ἔκτισε.* ⟨145⟩ *τῶν δὲ Ἀράμου παίδων τεττάρων ὄντων, Οὖσος μὲν κτίζει τὴν Τραχωνῖτιν καὶ Δαμασκόν (μέση δ' ἐστὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ Κοίλης Συρίας), Ἀρμενίαν δὲ Οὖλος, καὶ Γάθερος Βακτριανούς, Μησᾶς δὲ Μησαναίους· Σπασίνου Χάραξ ἐν τοῖς νῦν καλεῖται.* ⟨146⟩ *Ἀρφαξάδου δὲ παῖς γίνεται Σάλας, τοῦ δὲ Ἕβερος, ἀφ' οὗ τοὺς Ἰουδαίους Ἑβραίους ἀρχῆθεν ἐκάλουν. Ἕβερος δὲ Ἰούκταν καὶ Φάλεκον ἐγέννησεν. ἐκλήθη δὲ Φάλεκος, ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἀποδασμὸν τῶν οἰκήσεων τίκτεται· φάλεκ γὰρ τὸν μερισμὸν Ἑβραῖοι καλοῦσιν.* ⟨147⟩ *Ἰούκτᾳ δὲ τῷ Ἑβέρου παιδὶ ἦσαν υἱοὶ Ἐλμώδαδος, Σάλεφος, Ἀζερμώθης, Εἰραής, Ἐδώραμος, Αἴζηλος, Δέκλας, Ἥβαλος, Ἀβιμάηλος, Σαβεύς, Ὀφείρης, Εὐιλάτης, Ἰώβαβος· οὗτοι ἀπὸ Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινὰ κατοικοῦσι.*

ταῦτα μὲν περὶ τῶν Σήμου παίδων ἱστορήσθω, ⟨148⟩ *ποιήσομαι δὲ περὶ Ἑβραίων τὸν λόγον. Φαλέκου γὰρ τοῦ Ἑβέρου γίνεται παῖς Ῥάγαυος, τούτου δὲ Σεροῦγος, ᾧ Ναχώρης υἱὸς τίκτεται, τούτου δὲ Θάρρος. πατὴρ δ' οὗτος Ἀβράμου γίνεται, ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ Νωέου, δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς (τοῖς) ἐνακοσίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγένετο.* ⟨149⟩ *Θάρρος μὲν γὰρ ἔτει ἑβδομηκοστῷ ποιεῖται τὸν Ἄβρα-*

§ 144 = Gen. X 22. § 148 = Gen. XI 18.

μον, Ναχώρης δὲ Θάρρον εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἤδη γεγονὼς ἐγέννησε. Σερούγῳ δὲ Ναχώρης τίκτεται περὶ ἔτος δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν. Ῥάγαυος δὲ Σεροῦγον ἔσχεν ἔτη τριάκοντα γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ῥάγαυον Φάλεκος ἔσχεν. ⟨150⟩ Ἕβερος δὲ τετάρτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν γεννᾷ Φάλεκον, γεννηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ Σάλα τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατοστόν, ὃν Ἀρφαξάδης ἐτέκνωσε κατὰ πέμπτον καὶ τριακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος πρὸς τοῖς ἑκατόν. Σήμου δὲ υἱὸς Ἀρφαξάδης ἦν, μετ' ἔτη δώδεκα τῆς ἐπομβρίας γενόμενος. Ἄβραμος δ' εἶχεν ἀδελφοὺς Ναχώρην καὶ Ἀράνην. ⟨151⟩ τούτων Ἀράνης μέν, καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον καὶ Σάρραν καὶ Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλει Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων, καὶ τάφος αὐτοῦ μέχρι νῦν δείκνυται· γαμοῦσι δὲ τὰς ἀδελφιδᾶς Μελχὰν μὲν Ναχώρης Σάρραν δὲ Ἄβραμος. ⟨152⟩ Θάρρου δὲ μισήσαντος τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Ἀράνου πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας· ὅπου καὶ Θάρρον τελευτήσαντα θάπτουσιν, ἔτη βιώσαντα πέντε καὶ διακόσια. συνετέμνετο γὰρ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον τὸ ζῆν καὶ βραχύτερον ἐγίνετο, μέχρι τῆς Μωυσέος γενέσεως, μεθ' ὃν ὅρος ἦν τοῦ ζῆν ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι, τοσαῦθ' ὁρίσαντος τοῦ θεοῦ, ὅσα καὶ Μωυσῆν συνέβη βιῶναι. ⟨153⟩ Ναχώρῃ μὲν οὖν ἐκ τῆς Μελχᾶς ὀκτὼ παῖδες ἐγένοντο, Οὖξος, Βάουξος, Καμούηλος, Χάζαδος, Ἄζαυος, Φελδᾶς, Ἰελδάφας, Βαθούηλος. οὗτοι μὲν Ναχώρου παῖδες γνήσιοι· Ταβαῖος γὰρ καὶ Γάαμος καὶ Τάβαος καὶ Μάχας ἐκ Ῥουμᾶς παλλακῆς αὐτῷ γενό-

§ 149 = Gen. XI 26. § 153 = Gen. XXII 20.

νασι. Βαθουήλῳ δὲ τῶν Ναχώρου γνησίων παίδων γίνεται Ῥεβέκκα θυγάτηρ καὶ Λάβανος υἱός.

7 ⟨154⟩ *Ἄβραμος δὲ Λῶτον τὸν Ἀράνου τἀδελφοῦ υἱόν, τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Σάρρας ἀδελφόν, εἰσεποιήσατο, γνησίου παιδὸς ἀπορῶν· καὶ καταλείπει τὴν Χαλδαίαν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη, τοῦ θεοῦ κελεύσαντος εἰς τὴν Χαναναίαν μετελθεῖν, ἐν ᾗ καὶ κατῴκησε καὶ τοῖς ἀπογόνοις κατέλιπε, δεινὸς ὢν συνιέναι τε περὶ πάντων καὶ πιθανὸς τοῖς ἀκροωμένοις, περί τε ὧν εἰκάσειεν οὐ διαμαρτάνων.* ⟨155⟩ *διὰ τοῦτο καὶ φρονεῖν ἐπ' ἀρετῇ μεῖζον τῶν ἄλλων ἠργμένος, καὶ τὴν περὶ τοῦ θεοῦ δόξαν, ἣν ἅπασι συνέβαινεν εἶναι, καινίσαι καὶ μεταβαλεῖν ἔγνω. πρῶτος οὖν τολμᾷ θεὸν ἀποφήνασθαι δημιουργὸν τῶν ὅλων ἕνα· τῶν δὲ λοιπῶν εἰ καί τι πρὸς εὐδαιμονίαν συντελεῖ, κατὰ προσταγὴν τὴν τούτου παρέχειν ἕκαστον, καὶ οὐ κατ' οἰκείαν ἰσχύν.* ⟨156⟩ *εἴκαζε δὲ ταῦτα τοῖς τῆς γῆς καὶ θαλάττης παθήμασι, τοῖς τε περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ πᾶσι τοῖς κατ' οὐρανὸν συμβαίνουσι. δυνάμεως γὰρ αὐτοῖς παρούσης, κἂν προνοῆσαι τῆς καθ' αὑτοὺς εὐταξίας· ταύτης δ' αὖ ὑστεροῦντας φανεροὺς γίνεσθαι μηδ' ὅσα πρὸς τὸ χρησιμώτερον ἡμῖν συνεργοῦσι κατὰ τὴν αὑτῶν ἐξουσίαν ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ κελεύοντος ἰσχὺν ὑπουργεῖν, ᾧ καλῶς ἔχειν μόνῳ τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀπονέμειν.* ⟨157⟩ *δι' ἅπερ Χαλδαίων τε καὶ τῶν ἄλλων Μεσοποταμιτῶν στασιασάντων πρὸς αὐτόν, μετοικεῖν δοκιμάσας κατὰ βούλησιν καὶ βοήθειαν τοῦ θεοῦ τὴν Χαναναίαν ἔσχε γῆν. ἱδρυθείς τ' αὐτόθι βωμὸν ᾠκοδόμησε καὶ θυσίαν ἐτέλεσε τῷ θεῷ.*

§ 154 = Gen. XII 1. § 157 = Gen. XII 6.

⟨158⟩ μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβράμου 2
Βηρωσός, οὐκ ὀνομάζων, λέγων δ' οὕτως· 'μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν δεκάτῃ γενεᾷ παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δίκαιος ἀνὴρ καὶ μέγας καὶ τὰ οὐράνια ἔμπειρος.' ⟨159⟩ Ἑκαταῖος δὲ καὶ τοῦ μνησθῆναι πλέον τι πεποίηκε· βιβλίον γὰρ περὶ αὐτοῦ συνταξάμενος κατέλιπε. Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν λέγει οὕτως· 'Ἀβράμης ἐβασίλευσε Δαμασκοῦ, ἔπηλυς σὺν στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ τῆς γῆς ὑπὲρ Βαβυλῶνος Χαλδαίας λεγομένης.. ⟨160⟩ μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον ἐξαναστὰς καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας σὺν τῷ σφετέρῳ λαῷ εἰς τὴν τότε μὲν Χαναναίαν λεγομένην, νῦν δὲ Ἰουδαίαν, μετῴκησε, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου πληθύσαντες, περὶ ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ διέξειμι τὰ ἱστορούμενα. τοῦ δὲ Ἀβράμου ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ Δαμασκηνῇ τοὔνομα δοξάζεται, καὶ κώμη ἀπ' αὐτοῦ δείκνυται Ἀβράμου οἴκησις λεγομένη.'

⟨161⟩ λιμοῦ δὲ χρόνοις ὕστερον τὴν Χαναναίαν 8
καταλαβόντος, Ἄβραμος τοὺς Αἰγυπτίους εὐδαιμονεῖν πυθόμενος μεταίρειν πρὸς αὐτοὺς ἦν πρόθυμος, τῆς τ' ἀφθονίας τῆς ἐκείνων μεθέξων, καὶ τῶν ἱερέων ἀκροατὴς ἐσόμενος ὧν λέγοιεν περὶ θεῶν· ἢ γὰρ κρείσσοσιν εὑρεθεῖσι κατακολουθήσειν, ἢ μετακοσμήσειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον, αὐτὸς ἄμεινον φρονῶν. ⟨162⟩ ἐπαγόμενος δὲ καὶ τὴν Σάρραν, καὶ φοβούμενος τὸ πρὸς τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων ἐπιμανές, μὴ διὰ τὴν εὐμορφίαν τῆς γυναικὸς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνέλῃ, τέχνην ἐπενόησε τοιαύτην· ἀδελφὸς αὐτῆς εἶναι προσεποιήσατο, κἀκείνην τοῦτο ὑποκρίνασθαι (συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς) ἐδίδαξεν. ⟨163⟩ ὡς δ' ἧκον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέβαινε τῷ Ἀβράμῳ καθὼς ὑπενόησε. τὸ γὰρ κάλ-

§ 161 = Gen. XII 10.

λος ἐξεβοήθη τῆς γυναικὸς αὐτοῦ· διὸ καὶ Φαραώθης ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων, οὐ τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις ἀρκεσθεὶς ἀλλὰ καὶ θεάσασθαι σπουδάσας, οἷός τ' ἦν ἅψασθαι τῆς Σάρρας. ⟨164⟩ ἐμποδίζει δ' ὁ θεὸς τὴν ἄδικον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν νόσῳ τε καὶ στάσει τῶν πραγμάτων. καὶ θυομένῳ περὶ ἀπαλλαγῆς κατὰ μῆνιν θεοῦ τὸ δεινὸν αὐτῷ παρεῖναι ἀπεσήμαινον οἱ ἱερεῖς, ἐφ' οἷς ἠθέλησεν ὑβρίσαι τοῦ ξένου τὴν γυναῖκα. ⟨165⟩ ὃ δὲ φοβηθεὶς ἠρώτα τὴν Σάρραν τίς τ' εἴη καὶ τίνα τοῦτον ἐπάγοιτο· πυθόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Ἄβραμον παρῃτεῖτο· νομίζων γὰρ ἀδελφὴν ἀλλ' οὐ γυναῖκ' αὐτοῦ, σπουδάσαι περὶ αὐτήν, συγγένειαν αὐτοῦ ποιήσασθαι βουλόμενος, ἀλλ' οὐχ ὑβρίσαι κατ' ἐπιθυμίαν ὡρμημένος. δωρεῖταί τ' αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι, καὶ συνῆν Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις· τήν τ' ἀρετὴν αὐτῷ καὶ τὴν ἐπ' αὐτῇ δόξαν
2 *ἐντεῦθεν ἐπιφανεστέραν συνέβη γενέσθαι. ⟨166⟩ τῶν γὰρ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι καὶ τὰ παρ' ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους, συμβάλλων αὐτῶν ἑκάστοις καὶ διαπτύσσων τοὺς λόγους οὓς ἐποιοῦντο περὶ τῶν ἰδίων, κενοὺς καὶ μηδὲν ἔχοντας ἀληθὲς ἀπέφαινε. ⟨167⟩ θαυμασθεὶς οὖν ὑπ' αὐτῶν ἐν ταῖς συνουσίαις ὡς συνετώτατος καὶ δεινὸς ἀνὴρ οὐ νοῆσαι μόνον ἀλλὰ καὶ πεῖσαι λέγων περὶ ὧν ἐπιχειρήσειε διδάσκειν, τήν τ' ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται καὶ τὰ περὶ ἀστρονομίαν παραδίδωσι. ⟨168⟩ πρὸ γὰρ τῆς Ἀβράμου παρουσίας Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς· ἐκ Χαλδαίων γὰρ ταῦτ' ἐπεφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν ἦλθε καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.*

§ 163 = Gen. XII 14.

⟨169⟩ ὡς δ' εἰς τὴν Χαναναίαν ἀφίκετο, μερίζεται 3
πρὸς Λῶτον τὴν γῆν, τῶν ποιμένων αὐτοῖς στασιαζόντων περὶ τῆς χώρας ἐν ᾗ νέμοιεν· τὴν ἐκλογὴν μέντοι καὶ τὴν αἵρεσιν ἐπιτρέπει τῷ Λώτῳ. ⟨170⟩ λαβὼν δ' αὐτὸς τὴν ὑπ' ἐκείνου καταλελειμμένην ὑπώρειαν, ᾤκησεν ἐν τῇ Χεβρὼν πόλει· παλαιοτέρα δ' ἐστὶν ἔτεσιν ἑπτὰ πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου. Λῶτος δὲ τὴν πρὸς τὸ πεδίον κειμένην καὶ ποταμὸν Ἰορδάνην εἶχεν, οὐκ ἄπωθεν τῆς Σοδομιτῶν πόλεως, ἣ τότε μὲν ἦν ἀγαθή, νῦν δὲ ἠφάνισται κατὰ βούλησιν καὶ μῆνιν θεοῦ. τὴν δὲ αἰτίαν κατὰ χώραν σημανῶ.

⟨171⟩ κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἀσσυρίων κρα- 9
τούντων τῆς Ἀσίας, Σοδομίταις ἤνθει τὰ πράγματα, εἴς τε πλοῦτον ἐπιδεδωκότων αὐτῶν καὶ νεότητα πολλήν. βασιλεῖς τ' αὐτοῖς πέντε διεῖπον τὴν χώραν, Βάλλας Βάρσας Σεναβάρης καὶ Συμόβορος, ὅ τε Βαληνῶν βασιλεύς· μοίρας δ' ἦρχον ἕκαστος ἰδίας. ⟨172⟩ ἐπὶ τούτους στρατεύσαντες Ἀσσύριοι, καὶ μέρη τέτταρα ποιήσαντες τῆς στρατιᾶς ἐπολιόρκουν αὐτούς· στρατηγὸς δ' ἑκάστοις ἦν εἷς ἐπιτεταγμένος. γενομένης δὲ μάχης νικήσαντες οἱ Ἀσσύριοι φόρον ἐπιτάττουσι τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. ⟨173⟩ δώδεκα μὲν οὖν ἔτη δουλεύοντες καὶ τοὺς ἐπιταχθέντας αὐτοῖς φόρους τελοῦντες ὑπέμειναν, τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ ἀπέστησαν. καὶ διαβαίνει στρατὸς Ἀσσυρίων ἐπ' αὐτούς, στρατηγούντων Ἀμαραψίδου Ἀριούχου Χοδολλαμόρου Θαδάλου. ⟨174⟩ οὗτοι τήν τε Συρίαν ἅπασαν διηρπάσαντο καὶ τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους κατεστρέψαντο. γενόμενοι δὲ κατὰ τὰ Σόδομα στρατοπεδεύουσι κατὰ τὴν κοιλάδα τὴν λεγομένην Φρέατα ἀσφάλτου· κατ' ἐκεῖνον

§ 169 = Gen. XIII 1. § 171 = Gen. XIV 1.

γὰρ τὸν καιρὸν φρέατα ἦν ἐν τῷ τόπῳ, νῦν μέντοι τῆς Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης ἡ κοιλὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν ἡ Ἀσφαλτῖτις λεγομένη. ⟨175⟩ *περὶ μὲν οὖν τῆς λίμνης ταύτης μετ' οὐ πολὺ δηλώσομεν· τῶν δὲ Σοδομιτῶν συμβαλόντων τοῖς Ἀσσυρίοις, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δ' ᾐχμαλωτίσθησαν· σὺν οἷς καὶ Λῶτος ἤγετο, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.*

10 ⟨176⟩ *Ἀβράμῳ δ' ἀκούσαντι τὴν συμφορὰν αὐτῶν φόβος θ' ἅμα περὶ Λώτου συγγενοῦς ὄντος εἰσῆλθε καὶ οἶκτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων.* ⟨177⟩ *καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας οὐκ ἀνέμεινεν, ἀλλ' ἐπειχθεὶς καὶ κατὰ πέμπτην ἐπιπεσὼν νύκτα τοῖς Ἀσσυρίοις περὶ Δάνον* (*οὕτω γὰρ ἡ ἑτέρα τοῦ Ἰορδάνου προσαγορεύεται πηγή*) *καὶ φθάσας πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε, μηδ' ἐπίνοιαν τῆς συμφορᾶς ἔχοντας, οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι, μάχεσθαι δ' ὑπὸ μέθης ἀδύνατοι, ἔφυγον.* ⟨178⟩ *Ἄβραμος δὲ διώκων εἵπετο, μέχρι καὶ δευτεραίους γινομένους συνήλασεν αὐτοὺς εἰς Ὠβὰ τῆς Δαμασκηνῶν γῆς, ἐπιδείξας ὅτι τὸ νικᾶν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, ἀλλ' ἡ προθυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ γενναῖον κρατεῖ παντὸς ἀριθμοῦ, τριακοσίοις καὶ δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκέταις αὐτοῦ καὶ τρισὶ φίλοις τοσούτου στρατοῦ περιγενόμενος. ὁπόσοι δ' αὐτῶν καὶ διέφυγον, ἀδόξως ἀνέστρεψαν.*

2 ⟨179⟩ *Ἄβραμος δὲ τοὺς τῶν Σοδομιτῶν σώσας αἰχμαλώτους, οἳ ληφθέντες ἔτυχον ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων, καὶ τὸν συγγενῆ Λῶτον, ἀνέζευξε μετ' εἰρήνης. ἀπήν-*

§ 175 = Gen. XIV 10.

τησε δ' αὐτῷ ὁ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς εἰς τόπον τινὰ ὃν καλοῦσι Πεδίον βασιλικόν· ⟨180⟩ ἔνθα ὁ τῆς Σολυμᾶ πόλεως ὑποδέχεται βασιλεὺς αὐτὸν Μελχισεδέκης. σημαίνει δὲ τοῦτο βασιλεὺς δίκαιος· καὶ ἦν δὲ τοιοῦτος ὁμολογουμένως, ὡς διὰ ταύτην αὐτὸν τὴν αἰτίαν καὶ ἱερέα γενέσθαι τοῦ θεοῦ. τὴν μέντοι Σολυμᾶ ὕστερον ἐκάλεσαν Ἱεροσόλυμα. ⟨181⟩ ἐχορήγησε δὲ οὗτος ὁ Μελχισεδέκης τῷ Ἀβράμου στρατῷ ξένια καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων παρέσχε, καὶ παρὰ τὴν εὐωχίαν αὐτόν τ' ἐπαινεῖν ἤρξατο καὶ τὸν θεὸν εὐλογεῖν ὑποχειρίους αὐτῷ ποιήσαντα τοὺς ἐχθρούς. Ἀβράμου δὲ διδόντος καὶ τὴν δεκάτην τῆς λείας αὐτῷ, προσδέχεται τὴν δόσιν. ⟨182⟩ ὁ δὲ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς τὴν μὲν λείαν ἔχειν Ἄβραμον παρεκάλει, τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀπολαβεῖν ἠξίου, οὓς παρὰ τῶν Ἀσσυρίων ἔσωσεν οἰκείους ὄντας. Ἄβραμος δ' οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν, οὐδ' ἄλλην ὠφέλειαν ἐκ τῆς λείας ἐκείνης εἰς αὐτὸν ἥξειν πλὴν ὅσα τροφὴ τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ γένοιτο, μοῖραν μέντοι τινὰ τοῖς φίλοις αὐτοῦ παρέσχε τοῖς συστρατευσαμένοις. Ἐσχώλης δ' ὁ πρῶτος ἐκαλεῖτο καὶ Ἔννηρος καὶ Μαμβρῆς.

⟨183⟩ ἐπαινέσας δ' αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ὁ θεός 'ἀλλ' 3
οὐκ ἀπολεῖς' φησί 'μισθοὺς οὓς ἄξιόν ἐστί σε ἐπὶ τοιαύταις εὐπραγίαις κομίζεσθαι.' τοῦ δ' ὑπολαβόντος καὶ τίς ἂν εἴη χάρις τούτων τῶν μισθῶν, οὐκ ὄντων οἳ διαδέξονται μετ' αὐτόν; (ἔτι γὰρ ἦν ἄπαις), ὁ θεὸς καὶ παῖδ' αὐτῷ γενήσεσθαι καταγγέλλει καὶ πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεάν, ὡς παραπλησίαν αὐτὴν τοῖς ἄστροις ἔσεσθαι τὸν ἀριθμόν. ⟨184⟩ καὶ ὃ μὲν ταῦτ' ἀκούσας θυσίαν προσφέρει τῷ θεῷ, κελευσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. ἦν

§ 180 = Gen. XIV 18.

δ' ὁ τρόπος τῆς θυσίας τοιοῦτος· δάμαλιν τριετίζουσαν καὶ αἶγα τριετίζουσαν καὶ κριὸν ὁμοίως τριετῆ καὶ τρυγόνα καὶ περιστερὰν κελεύσαντος διεῖλε, τῶν ὀρνέων οὐδὲν διελών. ⟨185⟩ εἶτα, πρὶν στῆναι τὸν βωμόν, οἰωνῶν ἐπιπταμένων ἐπιθυμίᾳ τοῦ αἵματος, φωνὴ θεία παρῆν ἀποσημαίνουσα πονηροὺς αὐτοῦ τοῖς ἐκγόνοις γείτονας ἐπ' ἔτη τετρακόσια γενησομένους κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ἐν οἷς κακοπαθήσαντας περιέσεσθαι τῶν ἐχθρῶν, καὶ κρατήσαντας πολέμῳ Χαναναίων ἕξειν αὐτῶν τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις.

4 ⟨186⟩ Ἄβραμος δὲ κατῴκει μὲν περὶ τὴν Ὠγύγην καλουμένην δρῦν (ἔστι δὲ τῆς Χαναναίας τὸ χωρίον, οὐ πόρρω τῆς Ἑβρωνίων πόλεως), δυσφορῶν δ' ἐπὶ γυναικὶ μὴ κυούσῃ ἱκετεύει τὸν θεὸν γονὴν αὐτῷ παιδὸς ἄρρενος παρασχεῖν. ⟨187⟩ τοῦ θεοῦ δὲ θαρρεῖν αὐτὸν παρακελευομένου τοῖς τ' ἄλλοις ἅπασιν ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας ἠγμένον καὶ παίδων ἐσομένων, Σάρρα τοῦ θεοῦ κελεύσαντος ἐπικατακλίνει μίαν τῶν θεραπαινίδων Ἀγάρην ὄνομα, γένος οὖσαν Αἰγυπτίαν, ὡς ἐξ αὐτῆς παιδοποιησομένῳ. ⟨188⟩ καὶ γενομένη ἐγκύμων ἡ θεραπαινὶς ἐξυβρίζειν εἰς τὴν Σάρραν ἐτόλμησε βασκαίνουσα, ὡς τῆς ἡγεμονίας περιστησομένης εἰς τὸν ὑπ' αὐτῆς τεχθησόμενον. Ἀβράμου δ' αὐτὴν πρὸς αἰκίαν παραδόντος τῇ Σάρρᾳ, δρασμὸν ἐπεβούλευσεν οὐχ ὑπομένουσα τὰς ταλαιπωρίας, καὶ τὸν θεὸν ἱκέτευεν οἶκτον αὐτῆς λαβεῖν. ⟨189⟩ ὑπαντιάζει δὲ διὰ τῆς ἐρήμου προϊοῦσαν αὐτὴν ἄγγελος θεῖος, κελεύων πρὸς τοὺς δεσπότας ἐπανιέναι, βίου, γὰρ μείζονος τεύξεσθαι σωφρονοῦσαν· καὶ γὰρ νῦν εἰς τὴν δέσποιναν ἀγνώμονα καὶ αὐθάδη γενομένην ἐν

§ 185 = Gen. XV 13. § 186 = Gen. XIII 18; XVI 1.

τούτοις εἶναι τοῖς κακοῖς. ⟨190⟩ παρακούσασαν μὲν οὖν τοῦ θεοῦ καὶ προσωτέρω χωροῦσαν ἔλεγεν ἀπολεῖσθαι, νοστήσασαν δ' αὐτὴν ὀπίσω γενήσεσθαι μητέρα παιδὸς τῆς γῆς ἐκείνης βασιλεύσοντος. τούτοις πείθεται, καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τοὺς δεσπότας συγγνώμης ἔτυχε. τίκτει δὲ μετ' οὐ πολὺ Ἰσμάηλον· θεόκλυτον ἄν τις εἴποι, διὰ τὸ εἰσακοῦσαι τὸν θεὸν τῆς ἱκεσίας.

⟨191⟩ Ἀβράμῳ μὲν οὖν ἕκτον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν 5
ἔτος γεγονότι ὁ προειρημένος ἐγεννήθη· εἰς ἔνατον δ' αὐτῷ καὶ ἐνενηκοστὸν παρελθόντι ἐπιφανεὶς ὁ θεὸς ἀπήγγειλεν ὡς παῖς αὐτῷ καὶ ἐκ Σάρρας ἔσοιτο. κελεύει δ' αὐτὸν καλέσαι Ἴσακον, δηλῶν ἐσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ' αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς, καὶ ὅτι πολεμήσαντες καθέξουσι τὴν Χαναναίαν ἅπασαν ἀπὸ Σιδῶνος μέχρι Αἰγύπτου. ⟨192⟩ προσέταξε δέ, βουλόμενος τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ συμφυρόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, καὶ τοῦτο ποιεῖν ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ γεννηθῆναι. τὴν αἰτίαν δὲ τῆς περιτομῆς ἡμῶν ἐν ἄλλοις δηλώσω. ⟨193⟩ πυθομένῳ δὲ Ἀβράμῳ καὶ περὶ τοῦ Ἰσμαήλου εἰ ζήσεται, πολυχρόνιόν τ' ἀπεσήμαινεν ὁ θεὸς καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατέρα. καὶ Ἄβραμος μὲν ἐπὶ τούτοις εὐχαριστήσας τῷ θεῷ περιτέμνεται παραυτίκα, καὶ πάντες οἱ παρ' αὐτῷ, καὶ ὁ παῖς Ἰσμάηλος, οὗ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχοντος αὐτὸς ἐνενηκοστὸν πρὸς τοῖς ἐννέα διῆγεν.

⟨194⟩ ὑπὸ δὴ τοῦτον τὸν καιρὸν οἱ Σοδομῖται, 11
πλούτῳ καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἴς τ' ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταὶ καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ὠφε-

§ 191 = Gen. XV 18; XVII 8.

*λειῶν, εἶναί τε μισόξενοι, καὶ τὰς πρὸς ἄλλους ὁμιλίας
ἐκτρέπεσθαι.* ⟨195⟩ *χαλεπήνας οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ θεὸς
ἔγνω τιμωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτούς, καὶ τήν
τε πόλιν αὐτῶν καταστρέψασθαι, καὶ τὴν χώραν οὕτως
ἀφανίσαι ὡς μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ*
2 *αὐτῆς ἀναδοθῆναι.* ⟨196⟩ *ταῦτα τοῦ θεοῦ κρίναντος
περὶ τῶν Σοδομιτῶν, Ἄβραμος θεασάμενος τρεῖς ἀγ-
γέλους (ἐκαθέζετο δὲ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ παρὰ
τῇ θύρᾳ τῆς αὐτοῦ αὐλῆς) καὶ νομίσας εἶναι ξένους,
ἠσπάσατό τ' ἀναστὰς καὶ παρ' αὐτῷ καταχθέντας παρε-
κάλει ξενίων μεταλαβεῖν.* ⟨197⟩ *ἐπινευσάντων δ' ἄρ-
τους τε προσέταξεν εὐθὺς ἐκ σεμιδάλεως γενέσθαι,
καὶ μόσχον θύσας καὶ ὀπτήσας ἐκόμισεν αὐτοῖς ὑπὸ
τῇ δρυῒ κατακειμένοις. οἳ δὲ δόξαν αὐτῷ παρέσχον
ἐσθιόντων, ἔτι τε καὶ περὶ τῆς γυναικὸς ἐπυνθάνοντο
ποῦ ποτ' εἴη τυγχάνουσα ἡ Σάρρα. τοῦ δ' εἰπόντος
ἔνδον εἶναι, ἥξειν ἔφασαν εἰς τὸ μέλλον (ἔτος) καὶ
εὑρήσειν αὐτὴν ἤδη μητέρα γεγενημένην.* ⟨198⟩ *τῆς
δὲ γυναικὸς ἐπὶ τούτῳ μειδιασάσης καὶ ἀδύνατον εἶναι
τὴν τεκνοποιίαν εἰπούσης, αὐτῆς μὲν ἐνενήκοντ' ἔτη
ἐχούσης τοῦ δ' ἀνδρὸς ἑκατόν, οὐκέτι κατέσχον λαν-
θάνοντες, ἀλλ' ἐμήνυσαν ἑαυτοὺς ὄντας ἀγγέλους τοῦ
θεοῦ, καὶ ὅτι πεμφθείημεν ὁ μὲν εἷς σημανῶν περὶ
τοῦ παιδός, οἱ δύο δὲ Σοδομίτας καταστρεψόμενοι.*
3 ⟨199⟩ *ταῦτ' ἀκούσας Ἄβραμος ἤλγησεν ἐπὶ τοῖς
Σοδομίταις, καὶ τὸν θεὸν ἀναστὰς ἱκέτευσε παρακαλῶν
μὴ τοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς συναπολλύναι τοῖς πονη-
ροῖς. τοῦ δὲ θεοῦ φήσαντος μηδέν' εἶναι τῶν Σοδο-
μιτῶν ἀγαθόν (εἰ γὰρ ἐν αὐτοῖς δέκα εἶεν, συγχωρεῖν
ἅπασι τὴν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τιμωρίαν), ὁ μὲν Ἄβρα-*

§ 195 = Gen. XVIII 20. § 197 = Gen. XVIII 7.

μος ἡσύχαζεν, ⟨200⟩ οἱ δὲ ἄγγελοι παρεγένοντο εἰς
τὴν τῶν Σοδομιτῶν πόλιν, καὶ ὁ Λῶτος αὐτοὺς ἐπὶ
ξένια παρεκάλει· λίαν γὰρ ἦν περὶ τοὺς ξένους φιλάν-
θρωπος καὶ μιμητὴς τῆς Ἀβράμου χρηστότητος. οἱ δὲ
Σοδομῖται θεασάμενοι τοὺς νεανίσκους εὐπρεπείᾳ τῆς
ὄψεως διαφέροντας καὶ παρὰ Λώτῳ καταχθέντας, ἐπὶ
βίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτράπησαν. ⟨201⟩
τοῦ δὲ Λώτου παραινοῦντος σωφρονεῖν καὶ μὴ χωρεῖν
ἐπ᾽ αἰσχύνῃ τῶν ξένων, ἀλλ᾽ ἔχειν αἰδῶ τῆς παρ᾽
αὐτῷ καταγωγῆς, εἰ δ᾽ ἔχουσιν ἀκρατῶς, τὰς θυγατέ-
ρας αὐτοῦ ὑπὲρ ἐκείνων ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν λέγον-
τος παρέξειν, οὐδ᾽ οὕτως ἠδέσθησαν. ⟨202⟩ ὁ δὲ θεὸς 4
ἀγανακτήσας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς τολμήμασι, τοὺς μὲν ἠμαύ-
ρωσεν ὡς μὴ δυνηθῆναι τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὴν οἰ-
κίαν εὑρεῖν, Σοδομιτῶν δὲ κατέκρινε πάνδημον ὄλεθρον.
Λῶτος δέ, τοῦ θεοῦ τὴν μέλλουσαν τῶν Σοδομιτῶν
ἀπώλειαν αὐτῷ φράσαντος, ἀπηλλάττετο, τήν τε γυ-
ναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας (δύο δ᾽ ἦσαν ἔτι παρθένοι)
ἀναλαβών· οἱ γὰρ μνηστῆρες ὑπερεφρόνησαν τῆς ἐξό-
δου, εὐήθειαν ἐπικαλοῦντες τοῖς ὑπὸ τοῦ Λώτου λεγο-
μένοις. ⟨203⟩ καὶ ὁ θεὸς ἐνσκήπτει βέλος εἰς τὴν
πόλιν, καὶ σὺν τοῖς οἰκήτορσι κατεπίμπρη, τὴν γῆν
ὁμοίᾳ πυρώσει ἀφανίζων, ὥς μοι καὶ πρότερον λέλε-
κται τὸν Ἰουδαϊκὸν ἀναγράφοντι πόλεμον. ἡ δὲ Λώτου
γυνὴ παρὰ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὴν πόλιν συνεχῶς
ἀναστρεφομένη καὶ πολυπραγμονοῦσα τὰ περὶ αὐτήν,
ἀπηγορευκότος τοῦ θεοῦ τοῦτο μὴ ποιεῖν, εἰς στήλην
ἁλῶν μετέβαλεν. ἱστόρησα δ᾽ αὐτήν· ἔτι γὰρ καὶ νῦν
διαμένει. ⟨204⟩ διαφεύγει δ᾽ αὐτὸς μετὰ τῶν θυγα-
τέρων εἰς βραχύ τι χωρίον κατασχὼν περιγραφὲν ὑπὸ

§ 200 = Gen. XIX 1.

τοῦ πυρός. Ζοὼρ ἔτι καὶ νῦν λέγεται· καλοῦσι γὰρ οὕτως Ἑβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐνταῦθα τοίνυν ὑπό τ' ἀνθρώπων ἐρημίας καὶ τροφῆς ἀπορίας ταλαιπώρως
5 *διῆγεν.* ⟨205⟩ *αἱ δὲ παρθένοι πᾶν ἠφανίσθαι τὸ ἀνθρώπινον γένος ὑπολαβοῦσαι τῷ πατρὶ πλησιάζουσι, προνοήσασαι λαθεῖν. ἐποίουν δὲ τοῦτο ὑπὲρ τοῦ μὴ τὸ γένος ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ παῖδες, ὑπὸ μὲν τῆς πρεσβυτέρας Μώαβος (εἴποι δ' ἄν τις ἀπὸ πατρός)· Ἄμμανον δ' ἡ νεωτέρα ποιεῖται· γένους υἱὸν ἀποσημαίνει τοὔνομα.* ⟨206⟩ *καὶ κτίζει δ' αὐτῶν ὃ μὲν Μωαβίτας, μέγιστον ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθνος, Ἀμμανίτας δ' ὁ ἕτερος. Συρίας τῆς Κοίλης ἐστὶν ἀμφότερα.*

καὶ Λώτῳ μὲν τοιαύτην συνέβη τὴν ἐκ Σοδομιτῶν
12 *ἀναχώρησιν γενέσθαι,* ⟨207⟩ *Ἄβραμος δὲ μετῴκησεν εἰς Γέραρα τῆς Παλαιστίνης, ἐν ἀδελφῆς ἐπαγόμενος σχήματι τὴν Σάρραν, ὅμοια τοῖς πρὶν ὑποκρινάμενος διὰ τὸν φόβον· ἐδεδίει γὰρ Ἀβιμέλεχον τὸν βασιλέα τῶν ἐπιχωρίων, ὃς καὶ αὐτὸς ἐρασθεὶς τῆς Σάρρας φθείρειν οἷός τ' ἦν.* ⟨208⟩ *εἴργεται δὲ τῆς ἐπιθυμίας ὑπὸ νόσου χαλεπῆς αὐτῷ προσπεσούσης ἐκ θεοῦ. καὶ τῶν ἰατρῶν αὐτὸν ἀπεγνωκότων, ὑπνώσας ὄναρ ὁρᾷ, μηδὲν ὑβρίζειν τὴν τοῦ ξένου γυναῖκα. καὶ ῥᾷον διατεθεὶς φράζει πρὸς τοὺς φίλους ὡς ὁ θεὸς αὐτῷ ταύτην ἐπαγάγοι τὴν νόσον ὑπὲρ ἐκδικίας τοῦ ξένου, φυλάττων ἀνύβριστον αὐτῷ τὴν γυναῖκα· μὴ γὰρ ἀδελφὴν οὖσαν ἐπάγεσθαι, νόμῳ δ' αὐτῷ συνοικοῦσαν· ἐπαγγέλλεταί τε παρέξειν ἑαυτὸν εὐμενῆ τὸ λοιπόν, ἀδεοῦς ἐκείνου περὶ τὴν γυναῖκα γενομένου.* ⟨209⟩ *ταῦτ' εἰπὼν μεταπέμπεται τὸν Ἄβραμον συμβουλευσάντων τῶν φίλων, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ τῆς γυναικὸς αὐτὸν ὡς*

§ 205 = Gen. XIX 31. § 207 = Gen. XX 1.

πεισομένης τι τῶν αἰσχρῶν ἐκέλευσε δεδιέναι· θεὸν γὰρ αὐτοῦ κήδεσθαι, καὶ κατὰ τὴν συμμαχίαν τὴν ἐκείνου μεμενηκυῖαν ἀνύβριστον κομίζεσθαι. τοῦ δὲ θεοῦ μάρτυρος ὄντος καὶ τοῦ τῆς γυναικὸς συνειδότος, ἔλεγε μηδ' ἂν ὀρεχθῆναι τὴν ἀρχήν, εἰ γαμετὴν οὖσαν ἠπίστατο· 'ὡς δ' ἀδελφὴν ἀγόμενος σὴν οὐκ ἠδίκουν.' ⟨210⟩ παρακαλεῖ τε πράως ἔχειν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν θεὸν εὐμενῆ ποιεῖν· παρ' αὐτῷ τε μένειν βουλομένῳ πᾶσαν ἀφθονίαν ὑπάρξειν, ἀπιέναι τε προαιρούμενον τεύξεσθαι πομπῆς καὶ πάντων ὅσων καὶ χρῄζων πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο. ⟨211⟩ ταῦτ' εἰπόντος Ἄβραμος οὔτε τὴν συγγένειαν τῆς γυναικὸς ἐψεῦσθαι ἔλεγεν (ἀδελφοῦ γὰρ αὐτὴν εἶναι παῖδα) καὶ δίχα τοιαύτης ὑποκρίσεως οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ἐπιδημίαν ὑπολαβεῖν. ὅσα τ' ἐπὶ τῷ μηδὲν αἴτιος τῆς νόσου γεγονέναι, προθυμηθῆναι δ' αὐτοῦ περὶ τὴν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔφασκεν ἔχειν παρ' αὐτῷ μένειν. ⟨212⟩ καὶ Ἀβιμέλεχος τήν τε γῆν πρὸς αὐτὸν διανέμεται καὶ τὰ χρήματα, καὶ συντίθενται ἀδόλως πολιτεύσεσθαι, ὑπέρ τινος φρέατος ποιούμενοι τὸν ὅρκον, ὃ Βηρσουβαὶ καλοῦσιν· ὅρκου δὲ φρέαρ λέγοιτ' ἄν. οὕτω δ' ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ὠνόμασται.

⟨213⟩ γίνεται δ' Ἀβράμῳ μετ' οὐ πολὺ καὶ παῖς 2
ἐκ Σάρρας, ὡς αὐτῷ ὑπὸ τοῦ θεοῦ προείρητο· ὃν Ἴσακον ὠνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει· διὰ μέντοι τὸ τὴν Σάρραν μειδιᾶσαι τέξεσθαι φήσαντος αὐτὴν τοῦ θεοῦ, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετοῦ πρεσβυτέραν οὖσαν, τὸν υἱὸν οὕτως ἐκάλεσεν. αὐτὴ μὲν γὰρ ἐνενήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν δὲ Ἄβραμος. ⟨214⟩ τίκτεται δὲ παῖς ἑκατέρων τῷ ὑστέρῳ ἔτει· ὃν εὐθὺς μετ' ὀγδόην

§ 209 = Gen. XX 9; XXI 22. § 213 = Gen. XXI 1.

ἡμέραν περιτέμνουσι. κἀξ ἐκείνου μετὰ τοσαύτας ἡμέρας ἔθος ἔχουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ποιεῖσθαι τὰς περιτομάς, Ἄραβες δὲ μετ' ἔτος τρισκαιδέκατον· Ἰσμάηλος γὰρ ὁ κτιστὴς αὐτῶν τοῦ ἔθνους, Ἀβράμῳ γενόμενος ἐκ τῆς παλλακῆς, ἐν τούτῳ περιτέμνεται τῷ χρόνῳ. περὶ οὗ τὸν πάντα λόγον ἐκθήσομαι μετὰ πολλῆς ἀκριβείας.

3 ⟨215⟩ *Σάρρα δὲ γεννηθέντα τὸν Ἰσμάηλον ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Ἀγάρης τὸ μὲν πρῶτον ἔστεργεν, οὐδὲν ἀπολείπουσα τῆς ὡς πρὸς ἴδιον υἱὸν εὐνοίας· ἐτρέφετο γὰρ ἐπὶ τῇ τῆς ἡγεμονίας διαδοχῇ. τεκοῦσα δ' αὐτὴ τὸν Ἴσακον οὐκ ἠξίου παρατρέφεσθαι τούτῳ τὸν Ἰσμάηλον, ὄντα πρεσβύτερον καὶ κακουργεῖν αὐτὸν δυνάμενον τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἀποθανόντος.* ⟨216⟩ *ἔπειθεν οὖν τὸν Ἄβραμον εἰς ἀποικίαν ἐκπέμπειν αὐτὸν μετὰ τῆς μητρός. ὃ δὲ κατὰ μὲν ἀρχὰς οὐ προσετίθετο τὴν αὐτοῦ γνώμην οἷς ἡ Σάρρα ἐσπουδάκει, πάντων ὠμότατον ἡγούμενος εἶναι παῖδα νήπιον καὶ γυναῖκα ἄπορον τῶν ἀναγκαίων ἐκπέμπειν·* ⟨217⟩ *ὕστερον δέ (καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἠρέσκετο τοῖς ὑπὸ τῆς Σάρρας προσταττομένοις) πεισθεὶς παρεδίδου τὸν Ἰσμάηλον τῇ μητρί, μήπω δι' αὐτοῦ χωρεῖν δυνάμενον, ὕδωρ τ' ἐν ἀσκῷ καὶ ἄρτον φερομένην ἐκέλευσεν ἀπιέναι ὁδηγῷ τῇ ἀνάγκῃ χρωμένην.* ⟨218⟩ *ὡς δ' ἀπιοῦσαν ἐπελελοίπει τἀναγκαῖα, ἐν κακοῖς ἦν. ὕδατος δὲ σπανίζοντος, ὑπ' ἐλάτῃ τινὶ θεῖσα τὸ παιδίον ψυχορραγοῦν, ὡς μὴ παρούσης τὴν ψυχὴν ἀφῇ, προῄει πορρωτέρω.* ⟨219⟩ *συντυχὼν δ' αὐτῇ θεῖος ἄγγελος πηγήν τε φράζει παρακειμένην, καὶ κελεύει προνοεῖν τῆς ἀνατροφῆς τοῦ παιδίου· μεγάλα γὰρ αὐτὴν ἀγαθὰ περιμένειν ἐκ τῆς Ἰσμαήλου σωτηρίας. ἡ δ' ἐθάρρησε τοῖς προκατηγγελ-*

§ 215 = Gen. XXI 10.

μένοις, καὶ συμβαλοῦσα ποιμέσι διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν διαφεύγει τὰς ταλαιπωρίας. ⟨220⟩ ἀνδρωθέντι 4
δὴ τῷ παιδὶ γύναιον ἄγεται, τὸ γένος Αἰγύπτιον (ἔνθεν δ' ἦν καὶ αὐτὴ τὸ ἀρχαῖον), ἐξ οὗ παῖδες Ἰσμαήλῳ γίνονται δώδεκα πάντες, Ναβαιώθης, Κήδαρος, Ἀβδέηλος, Μασσάμας, Ἰδούμας, Μάσμας, Μασσῆς, Χόδαδος, Θέμανος, Ἰέτουρος, Νάφαισος, Κέδμας. ⟨221⟩ οὗτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου καθήκουσαν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλατταν κατοικοῦσι, Ναβατηνὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ δ' οὗτοι οἳ τὸ τῶν Ἀράβων ἔθνος κατὰ φυλὰς ἀφ' αὐτῶν καλοῦσι διά τε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν καὶ διὰ τὸ Ἀβράμου ἀξίωμα.

⟨222⟩ Ἴσακον δὲ ὁ πατὴρ Ἄβραμος ὑπερηγάπα 13
μονογενῆ ὄντα καὶ ἐπὶ γήρως οὐδῷ κατὰ δωρεὰν αὐτῷ τοῦ θεοῦ γενόμενον. προυκαλεῖτο δ' εἰς εὔνοιαν καὶ τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὐτὸς ὁ παῖς, ἐπιτηδεύων πᾶσαν ἀρετήν, καὶ τῆς τε τῶν πατέρων θεραπείας ἐχόμενος καὶ περὶ τὴν τοῦ θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδακώς. ⟨223⟩ Ἄβραμος δὲ τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν ἐν μόνῳ τῷ τὸν υἱὸν ἀπαθῆ καταλιπὼν ἐξελθεῖν τοῦ ζῆν ἐτίθετο. τοιούτου μέντοι κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ βούλησιν ἔτυχεν· ὃς διάπειραν αὐτοῦ βουλόμενος λαβεῖν τῆς περὶ αὐτὸν θρησκείας, ἐμφανισθεὶς αὐτῷ καὶ πάνθ' ὅσα εἴη παρεσχημένος καταριθμησάμενος, ⟨224⟩ ὡς πολεμίων τε κρείττονα ποιήσειε καὶ τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν ἐκ τῆς αὐτοῦ σπουδῆς ἔχοι καὶ τὸν υἱὸν Ἴσακον, ᾔτει τοῦτον αὐτῷ θῦμα καὶ ἱερεῖον παρασχεῖν. ἐκέλευέ τε τοῦτον εἰς τὸ Μώριον ὄρος ἀναγαγόντα ὁλοκαυτῶσαι βωμὸν ἱδρυσάμενον· οὕτω

§ 220 = Gen. XXV 12; 1 Paral. I 29. § 222 = Gen. XXII 1. § 224 = Gen. XXII 2.

*γὰρ ἐμφανίσειν τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν, εἰ καὶ τῆς
τοῦ τέκνου σωτηρίας προτιμήσειε τὸ τῷ θεῷ κεχαρι-
2 σμένον. ⟨225⟩ Ἄβραμος δ' ἐπὶ μηδενὶ κρίνων παρ-
ακούειν τοῦ θεοῦ δίκαιον, ἅπαντα δ' ὑπουργεῖν, ὡς ἐκ
τῆς ἐκείνου προνοίας ἁπάντων ζώντων οἷς ἂν εὐμενὴς
ᾖ, ἐπικρυψάμενος πρὸς τὴν γυναῖκα τήν τε τοῦ θεοῦ
πρόρρησιν καὶ ἣν εἶχεν αὐτὸς γνώμην περὶ τῆς τοῦ
παιδὸς σφαγῆς, ἀλλὰ μηδὲ τῶν οἰκετῶν τινὶ δηλώσας
(ἐκωλύετο γὰρ ἂν ὑπηρετῆσαι τῷ θεῷ), λαβὼν τὸν
Ἴσακον μετὰ δύο οἰκετῶν, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἱερουργίαν
ἐπισάξας ὄνῳ, ἀπῄει πρὸς τὸ ὄρος. ⟨226⟩ καὶ δύο
μὲν αὐτῷ ἡμέρας συνώδευσαν οἱ οἰκέται, τῇ τρίτῃ δέ,
ὡς κάτοπτον ἦν αὐτῷ τὸ ὄρος, καταλιπὼν ἐν τῷ πεδίῳ
τοὺς συνόντας μετὰ μόνου τοῦ παιδὸς παραγίνεται εἰς
τὸ ὄρος, ἐφ' οὗ τὸ ἱερὸν Δαυίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον
ἱδρύεται. ⟨227⟩ ἔφερον δὲ σὺν αὐτοῖς ὅσα λοιπὰ πρὸς
τὴν θυσίαν ἦν, πλὴν ἱερείου μόνου. τοῦ δὲ Ἰσάκου
πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος, τόν τε βωμὸν
κατασκευάζοντος, καὶ πυθομένου τί καὶ μέλλοι θύειν
ἱερείου μὴ παρόντος, ὁ δὲ τὸν θεὸν αὐτοῖς παρέξειν
ἔλεγεν, ὄντα ἱκανὸν καὶ τῶν οὐκ ὄντων εὐπορίαν ἀν-
θρώποις παραγαγεῖν καὶ τὰ ὄντα τῶν ἐπ' αὐτοῖς θαρ-
ρούντων ἀφελέσθαι· δώσειν οὖν κἀκείνῳ ἱερεῖον, εἴπερ
εὐμενὴς μέλλει τῇ θυσίᾳ παρατυγχάνειν αὐτοῦ. ⟨228⟩
3 ὡς δ' ὁ βωμὸς παρεσκεύαστο καὶ τὰς σχίζας ἐπενηνό-
χει καὶ ἦν πάντα εὐτρεπῆ, λέγει πρὸς τὸν υἱόν 'ὦ παῖ,
μυρίαις εὐχαῖς αἰτησάμενός σε γενέσθαι μοι παρὰ τοῦ
θεοῦ, ἐπεὶ παρῆλθες εἰς τὸν βίον, οὐκ ἔστιν ὅ τι μὴ
περὶ τὴν σὴν ἀνατροφὴν ἐφιλοτιμησάμην, οὐδ' ἐφ' ᾧ
μᾶλλον εὐδαιμονήσειν ᾤμην ἢ ὥς σε ἴδοιμι ἠνδρω-*

§ 225 = Gen. XXII 3.

μένον καὶ τελευτῶν διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς ἐμαυτοῦ καταλίποιμι. ⟨229⟩ ἀλλ' ἐπεὶ θεοῦ τε βουλομένου σὸς πατὴρ ἐγενόμην καὶ πάλιν τούτῳ δοκοῦν ἀποτίθεμαί σε, φέρε γενναίως τὴν καθιέρωσιν· τῷ θεῷ γάρ σε παραχωρῶ, ταύτης ἀξιώσαντι παρ' ἡμῶν τῆς τιμῆς, ἀνθ' ὧν εὐμενὴς γέγονέ μοι παραστάτης καὶ σύμμαχος, νῦν ἐπιτυχεῖν. ⟨230⟩ ἐπεὶ δ' ἐγεννήθης, ἄπιθι νῦν οὐ τὸν κοινὸν ἐκ τοῦ ζῆν τρόπον, ἀλλ' ὑπὸ πατρὸς ἰδίου θεῷ τῷ πάντων πατρὶ νόμῳ θυσίας προπεμπόμενος, ἄξιον οἶμαί σε κρίναντος αὐτοῦ μήτε νόσῳ μήτε πολέμῳ μήτε ἄλλῳ τινὶ τῶν παθῶν, ἃ συμπίπτειν πέφυκεν ἀνθρώποις, ἀπαλλαγῆναι τοῦ βίου, μετ' εὐχῶν δὲ καὶ ἱερουργίας, ἐκείνου τὴν ψυχὴν τὴν σὴν προσδεξομένου καὶ παρ' αὐτῷ καθέξοντος. ⟨231⟩ ἔσει τέ μοι εἰς κηδεμόνα καὶ γηροκόμον, διὸ καί σε μάλιστα ἀνετρεφόμην, τὸν θεὸν ἀντὶ σαυτοῦ παρεσχημένος.' ⟨232⟩ Ἴσακος δέ (πατρὸς γὰρ ἦν οἵου τετυχηκότα γεν- 4
ναῖον ἔδει τὸ φρόνημα εἶναι) δέχεται πρὸς ἡδονὴν τοὺς λόγους, καὶ φήσας ὡς οὐδὲ γεγονέναι τὴν ἀρχὴν ἦν δίκαιος, εἰ θεοῦ καὶ πατρὸς μέλλει κρίσιν ἀπωθεῖσθαι καὶ μὴ παρέχειν αὑτὸν τοῖς ἀμφοτέρων βουλήμασιν ἑτοίμως, ὅτε καὶ μόνου τοῦ πατρὸς ταῦτα προαιρουμένου μὴ ὑπακούειν ἄδικον ἦν, ὥρμησεν ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ τὴν σφαγήν. ⟨233⟩ κἂν ἐπράχθη τοὔργον, μὴ στάντος ἐμποδὼν τοῦ θεοῦ. βοᾷ γὰρ ὀνομαστὶ τὸν Ἄβραμον, εἴργων τῆς τοῦ παιδὸς σφαγῆς. οὐ γὰρ ἐπιθυμήσας αἵματος ἀνθρωπίνου τὴν σφαγὴν αὐτῷ προστάξαι τοῦ παιδὸς ἔλεγεν, οὐδ' οὗ πατέρα ἐποίησεν αὐτὸν ἀφελέσθαι τούτου βουλόμενος μετὰ τοιαύτης ἀσεβείας, ἀλλὰ δοκιμάσαι θέλων αὐτοῦ τὴν διά-

§ 232 = Gen. XXII 10.

νοιαν εἰ καὶ τοιαῦτα προσταττόμενος ὑπακούοι. ⟨234⟩ μαθὼν δ' αὐτοῦ τὸ πρόθυμον καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας, ἥδεσθαι μὲν οἷς αὐτῷ παρέσχεν, οὐχ ὑστερήσειν δ' αὐτὸν ἀεὶ πάσης ἐπιμελείας καὶ τὸ γένος ἀξιοῦντα, ἔσεσθαί τε τὸν υἱὸν αὐτῷ πολυχρονιώτατον, καὶ βιώσαντα εὐδαιμόνως παισὶν ἀγαθοῖς καὶ γνησίοις παραδώσειν μεγάλην ἡγεμονίαν. ⟨235⟩ προυδήλου τε τὸ γένος αὐτῶν εἰς ἔθνη πολλὰ καὶ πλοῦτον ἐπιδώσειν, καὶ μνήμην αἰώνιον αὐτῶν ἔσεσθαι τοῖς γενάρχαις, τήν τε Χαναναίαν ὅπλοις κατακτησαμένους ζηλωτοὺς ἔσεσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ⟨236⟩ ταῦθ' ὁ θεὸς εἰπὼν κριὸν ἐκ τάφανρο͂ς παρήγαγεν αὐτοῖς εἰς τὴν ἱερουργίαν. οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας ἑαυτοὺς κεκομισμένοι, καὶ τοιούτων ἀγαθῶν ἐπαγγελίας τετυχηκότες, ἠσπάζοντ' ἀλλήλους, καὶ θύσαντες ἀπενόστησαν πρὸς τὴν Σάρραν, καὶ διῆγον εὐδαιμόνως, ἐφ' ἅπασιν οἷς ἐθελήσειαν τοῦ θεοῦ συλλαμβάνοντος αὐτοῖς.

4 ⟨237⟩ καὶ Σάρρα μὲν οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθνήσκει, βιώσασα ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν· θάπτουσι δὲ αὐτὴν ἐν Χεβρῶνι, συγχωρούντων μὲν τῶν Χαναναίων καὶ δημοσίᾳ χοῦν αὐτῆς τὸν τάφον, Ἀβράμου δ' ὠνησαμένου τὸ χωρίον σίκλων τετρακοσίων παρ' Ἐφραΐμου τινὸς ἐκ τῆς Χεβρῶνος. καὶ τὰ μνημεῖα Ἄβραμός τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ταύτῃ κατεσκευάσαντο.

5 ⟨238⟩ γαμεῖ δ' αὐτὸς Χετούραν ὕστερον, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἓξ γίνονται, πρός τε πόνους καρτεροὶ καὶ δεινοὶ συνιέναι. Ζαμβράνης Ἰαζάρης Μαδάνης Μαδιάνης Ἰωσούβακος Σοῦος. φύονται δὲ καὶ τούτοις παῖδες, καὶ Σούου μὲν Σαβαθάνης γίνεται καὶ Δαδάνης,

§ 234 = Gen. XXII 10. § 237 = Gen. XXIII 1. § 238 = Gen. XXV 1; 1 Paral. I 32.

τούτου δὲ Λατούσιμος Ἄσσουρις Λουόμης, Μαδιάνου δὲ Ἐφᾶς Ὠφρὴν Ἄνωχος Ἐβιδᾶς Ἐλδᾶς. ⟨239⟩ τούτοις ἅπασι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς υἱωνοῖς Ἄβραμος ἀποικιῶν στόλους μηχανᾶται, καὶ τήν τε Τρωγλοδῦτιν καταλαμβάνουσι, καὶ [τὴν] τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας ὅσον ἐπὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλατταν καθήκει. λέγεται δ' ὡς οὗτος ὁ Ὠφρὴν στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην κατέσχεν αὐτήν, καὶ οἱ υἱωνοὶ αὐτοῦ κατοικήσαντες ἐν αὐτῇ τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ ἐκείνου ὀνόματος Ἀφρικὴν προσηγόρευσαν. ⟨240⟩ μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ καὶ Ἀλέξανδρος ὁ πολυΐστωρ, λέγων οὕτως 'Κλεόδημος δέ φησιν ὁ προφήτης, ὁ καὶ Μάλχος, ὁ ἱστορῶν τὰ περὶ Ἰουδαίων καθὼς καὶ Μωυσῆς ἱστόρησεν ὁ νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ τῆς Χετούρας Ἀβράμῳ ἐγένοντο παῖδες ἱκανοί.' ⟨241⟩ λέγει δὲ αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς, Ἀφέραν Σουρεὶμ Ἰάφραν. ἀπὸ Σουρεὶμ μὲν τὴν Ἀσσυρίαν κεκλῆσθαι, ἀπὸ δὲ τῶν δύο, Ἀφέρα τε καὶ Ἰάφρα, πόλιν τε Ἄφραν καὶ τὴν χώραν Ἀφρικὴν ὀνομασθῆναι· τούτους γὰρ Ἡρακλεῖ συστρατεῦσαι ἐπὶ Λιβύην καὶ Ἀνταῖον, γήμαντά τε τὴν Ἄφρα θυγατέρα Ἡρακλέα γεννῆσαι υἱὸν ἐξ αὐτῆς Δίδωρον, τούτου δὲ γενέσθαι Σοφῶνα, ἀφ' οὗ τοὺς βαρβάρους Σόφακας λέγεσθαι.

⟨242⟩ Ἰσάκῳ δὲ περὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος γεγονότι 16
γυναῖκα γνοὺς ἀγαγέσθαι ὁ πατὴρ Ἄβραμος Ῥεβέκκαν, Ναχώρου παιδὸς θυγατέρα τἀδελφοῦ, τὸν πρεσβύτατον πέμπει τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν μνηστείαν, ἐνδησάμενος μεγάλαις πίστεσι. ⟨243⟩ γίνονται δ' αὗται τοῦτον τὸν τρόπον· ὑπὸ τοὺς μηροὺς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγαγόντες, ἔπειτ' ἐπικαλοῦνται τὸν θεὸν μάρτυρα τῶν ἐσομένων. ἔπεμπε δὲ καὶ δῶρα τοῖς ἐκεῖ διὰ τὸ

§ 239 = Gen. XXV 6.

σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν ἐκτετιμημένα. ⟨244⟩ οὗτος ἀπερχόμενος χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύεσθαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθους θέρους δ' ὑπ' ἀνυδρίας, ἔτι δὲ καὶ ληστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφεύγειν οὐκ ἐνῆν μὴ προνοοῦσι τούτου τοῖς ὁδεύουσιν, εἰς πόλιν ἀφικνεῖται Χάρραν. καὶ γενόμενος ἐν τοῖς προαστείοις παρθένοις ἐντυγχάνει πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. ⟨245⟩ εὔχεται μὲν οὖν τῷ θεῷ Ῥεβέκκαν, ἥν τῷ παιδὶ Ἄβραμος μνηστευσόμενον αὐτὸν ἐξαπέσταλκεν, εἰ κατὰ νοῦν τὸν αὐτοῦ μέλλει ὁ γάμος οὗτος συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τ' αὐτὴν τῶν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν ἀρ-
2 νουμένων, ἐκείνης δ' αὐτῷ παρασχούσης. ⟨246⟩ καὶ ὃ μὲν ἐπὶ ταύτης ὢν τῆς διανοίας ἐπὶ τὸ φρέαρ παραγίνεται, καὶ παρακαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ παρασχεῖν. τῶν δ' ἐκτρεπομένων ὡς χρῃζουσῶν οἴκαδε κομίζειν ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ παρασχεῖν (καὶ γὰρ οὐδ' εὔληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ), μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῆς πρὸς τὸν ξένον ἐπιπλήττει δυσκολίας, τίνος ἄλλου κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, εἰ μηδ' ὕδατος μετέδοσαν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ⟨247⟩ ὃ δ' ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων γενόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, ἐπῄνει τε τῆς εὐγενείας αὐτὴν καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείου πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν οὐκ ἔφευγεν, ἐπυνθάνετό τε τίνων εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτοῖς ὄνησιν τοιαύτης παιδός· καί 'νυμφεύσειαν' φησίν 'ὡς αὐτοῖς ἐστι κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους.' ⟨248⟩ ἡ δὲ οὐδὲ τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος

§ 244 = Gen. XXIV 10.

ἀπεσήμαινε. καί ‘‘Ρεβέκκα μέν’ φησίν ‘ἐγὼ καλοῦμαι, πατὴρ δ’ ἐμοὶ Βαθούηλος ἦν· ἀλλ’ ὃ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δ’ ἀδελφός ἐστιν ἡμέτερος, τοῦ τ’ οἴκου παντὸς σὺν τῇ μητρὶ προνοούμενος καὶ τῆς ἐμῆς παρθενίας ἐπιμελόμενος.’ ⟨249⟩ τούτων ἀκροασάμενος ἔχαιρέ τε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν θεὸν οὕτως ὁρῶν αὐτῷ τῆς ὁδοῦ σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προκομίσας ὁρμίσκον τε καί τινας κόσμους, οὓς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ τῆς ἐπὶ τῷ πιεῖν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας, δίκαιον λέγων τοιούτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν παρὰ τὰς τοσαύτας παρθένους γενομένην. ⟨250⟩ ἠξίου τε παρ’ αὐτοῖς καταχθῆναι, τοῦ προσωτέρω χωρεῖν τῆς νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρουμένης· κόσμον τε φέρων γυναικεῖον πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλεστέροις ἔφασκεν ἢ τοιούτοις οἵας αὐτῆς ἐπειράθη. τεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ τἀδελφοῦ φιλανθρωπίαν αὐτῆς ἔλεγεν ὡς οὐ δυσχερανοῦσιν ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν ἀρετῆς· οὐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρύς, μισθόν τε τῆς φιλοξενίας τελέσας καὶ δαπάναις ἰδίαις χρησάμενος. ⟨251⟩ ἡ δὲ περὶ μὲν τῆς τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν εἶπεν, ἐμέμφετο δ’ ὡς μικρολόγους ὑπειληφότα· πάντων γὰρ ἀμισθὶ μεθέξειν. δηλώσασα μέντοι Λαβάνῳ πρότερον τἀδελφῷ, συγχωροῦντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν. ⟨252⟩ ὡς οὖν τούτου γενομένου παρῆγε τὸν 3
ξένον, τὰς μὲν καμήλους αὐτοῦ παραλαβόντες οἱ Λαβάνου θεράποντες ἐτημέλουν, αὐτὸς δὲ δειπνήσων εἰσήγετο παρ’ αὐτῷ. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τ’ αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης ‘‘Ἄβραμος Θάρρου μέν ἐστιν υἱός, συγγενὴς δ’ ὑμέτερος· Ναχώρης γὰρ

§ 249 = Gen. XXIV 24.

σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν ἐκτετιμημένα. ⟨244⟩ οὗτος ἀπερχόμενος χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύεσθαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθους θέρους δ' ὑπ' ἀνυδρίας, ἔτι δὲ καὶ ληστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφεύγειν οὐκ ἐνῆν μὴ προνοοῦσι τούτου τοῖς ὁδεύουσιν, εἰς πόλιν ἀφικνεῖται Χάρραν. καὶ γενόμενος ἐν τοῖς προαστείοις παρθένοις ἐντυγχάνει πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. ⟨245⟩ εὔχεται μὲν οὖν τῷ θεῷ Ῥεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Ἄβραμος μνηστευσόμενον αὐτὸν ἐξαπέσταλκεν, εἰ κατὰ νοῦν τὸν αὐτοῦ μέλλει ὁ γάμος οὗτος συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τ' αὐτὴν τῶν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν ἀρ-
2 νουμένων, ἐκείνης δ' αὐτῷ παρασχούσης. ⟨246⟩ καὶ ὃ μὲν ἐπὶ ταύτης ὢν τῆς διανοίας ἐπὶ τὸ φρέαρ παραγίνεται, καὶ παρακαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ παρασχεῖν. τῶν δ' ἐκτρεπομένων ὡς χρῃζουσῶν οἴκαδε κομίζειν ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ παρασχεῖν (καὶ γὰρ οὐδ' εὔληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ), μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῆς πρὸς τὸν ξένον ἐπιπλήττει δυσκολίας, τίνος ἄλλου κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, εἰ μηδ' ὕδατος μετέδοσαν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ⟨247⟩ ὃ δ' ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων γενόμενος, βου-λόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, ἐπῄνει τε τῆς εὐ- νείας αὐτὴν καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' ο- πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν οὐκ ἔφευγεν, νετό τε τίνων εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐ- τοιαύτης παιδός· καί 'νυμφεύσειαν' φησί ἐστὶ κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς αὐτῷ τεξομένην γνησίους.' ⟨248⟩ ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν

§ 244 = Gen. XXIV 10.

[illegible] ἢ παρ' ἄλλοις ἐπιχωριάζειν ἐκτετιμημένα. ⟨244⟩ [illegible] ἐπερχόμενος χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύεσθαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθους, θέρους δ' ὑπ' ἀνυδρίας, ἔτι δὲ καὶ λῃστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφεύγειν οὐκ ἐνῆν μὴ προνοοῦσι τούτου τοῖς ὁδεύουσιν, εἰς πόλιν ἀφικνεῖται Χάρραν. καὶ γενόμενος ἐν τοῖς προαστείοις παρθένοις ἐντυγχάνει πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. ⟨245⟩ εὔχεται μὲν οὖν τῷ θεῷ Ῥεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Ἄβραμος μνηστευσόμενον αὐτὸν ἐξαπέσταλκεν, εἰ κατὰ νοῦν τὸν αὐτοῦ μέλλει ὁ γάμος οὗτος συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τ' αὐτὴν τῶν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν ἀρ-
2 νουμένων, ἐκείνης δ' αὐτῷ παρασχούσης. ⟨246⟩ καὶ ὁ μὲν ἐπὶ ταύτης ὢν τῆς διανοίας ἐπὶ τὸ φρέαρ παραγίνεται, καὶ παρακαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ παρασχεῖν. τῶν δ' ἐκτρεπομένων ὡς χρῄζουσῶν οἴκαδε κομίζειν ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ παρασχεῖν (καὶ γὰρ οὐδ' εὔληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ), μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῆς πρὸς τὸν ξένον ἐπιπλήττει δυσκολίας, τίνος ἄλλου κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, εἰ μηδ' ὕδατος μετέδοσαν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ⟨247⟩ ὁ δ' ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων γενόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, ἐπῄνει τε τῆς εὐγενείας αὐτὴν καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείου πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν οὐκ ἔφευγεν, ἐπυνθάνετό τε τίνων εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτοῖς ὄνησιν τοιαύτης παιδός· καί 'νυμφεύσειαν' φησίν 'ὡς αὐτοῖς ἐστὶ κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους.' ⟨248⟩ ἡ δὲ οὐδὲ τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος

§ 244 = Gen. XXIV 10.

ἀπεσήμαινε. καί 'Ῥεβέκκα μέν' φησίν 'ἐγὼ καλοῦμαι, πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθούηλος ἦν· ἀλλ' ὃ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δ' ἀδελφός ἐστιν ἡμέτερος, τοῦ τ' οἴκου παντὸς σὺν τῇ μητρὶ προνοούμενος καὶ τῆς ἐμῆς παρθενίας ἐπιμελόμενος.' ⟨249⟩ τούτων ἀκροασάμενος ἔχαιρέ τε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν θεὸν οὕτως ὁρῶν αὐτῷ τῆς ὁδοῦ σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προκομίσας ὁρμίσκον τε καί τινας κόσμους, οὓς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ τῆς ἐπὶ τῷ πιεῖν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας, δίκαιον λέγων τοιούτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν παρὰ τὰς τοσαύτας παρθένους γενομένην. ⟨250⟩ ἠξίου τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, τοῦ προσωτέρω χωρεῖν τῆς νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρουμένης· κόσμον τε φέρων γυναικεῖον πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλεστέροις ἔφασκεν ἢ τοιούτοις οἵας αὐτῆς ἐπειράθη. τεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ τἀδελφοῦ φιλανθρωπίαν αὐτῆς ἔλεγεν ὡς οὐ δυσχερανοῦσιν ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν ἀρετῆς· οὐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρύς, μισθόν τε τῆς φιλοξενίας τελέσας καὶ δαπάναις ἰδίαις χρησάμενος. ⟨251⟩ ἡ δὲ περὶ μὲν τῆς τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν εἶπεν, ἐμέμφετο δ' ὡς μικρολόγους ὑπειληφότα· πάντων γὰρ ἀμισθὶ μεθέξειν. δηλώσασα μέντοι Λαβάνῳ πρότερον τἀδελφῷ, συγχωροῦντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν. ⟨252⟩ ὡς οὖν τούτου γενομένου παρῆγε τὸν 3
ξένον, τὰς μὲν καμήλους αὐτοῦ παραλαβόντες οἱ Λαβάνου θεράποντες ἐτημέλουν, αὐτὸς δὲ δειπνήσων εἰσήγετο παρ' αὐτῷ. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τ' αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης '"Αβραμος Θάρρου μέν [illegible]. συγγενὴς δ' ὑμέτερος· Ναχώρης γὰρ

[illegible]XXIV 24.

σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν ἐκτετιμημένα. ⟨244⟩ οὗτος ἀπερχόμενος χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύεσθαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθους θέρους δ' ὑπ' ἀνυδρίας, ἔτι δὲ καὶ λῃστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφεύγειν οὐκ ἐνῆν μὴ προνοοῦσι τούτου τοῖς ὁδεύουσιν, εἰς πόλιν ἀφικνεῖται Χάρραν. καὶ γενόμενος ἐν τοῖς προαστείοις παρθένοις ἐντυγχάνει πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. ⟨245⟩ εὔχεται μὲν οὖν τῷ θεῷ Ῥεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Ἄβραμος μνηστευσόμενον αὐτὸν ἐξαπέσταλκεν, εἰ κατὰ νοῦν τὸν αὐτοῦ μέλλει ὁ γάμος οὗτος συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τ' αὐτὴν τῶν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν ἀρ-
2 νουμένων, ἐκείνης δ' αὐτῷ παρασχούσης. ⟨246⟩ καὶ ὃ μὲν ἐπὶ ταύτης ὢν τῆς διανοίας ἐπὶ τὸ φρέαρ παραγίνεται, καὶ παρακαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ παρασχεῖν. τῶν δ' ἐκτρεπομένων ὡς χρῄζουσῶν οἴκαδε κομίζειν ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ παρασχεῖν (καὶ γὰρ οὐδ' εὔληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ), μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῆς πρὸς τὸν ξένον ἐπιπλήττει δυσκολίας, τίνος ἄλλου κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, εἰ μηδ' ὕδατος μετέδοσαν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ⟨247⟩ ὃ δ' ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων γενόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, ἐπῄνει τε τῆς εὐγενείας αὐτὴν καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείου πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν οὐκ ἔφευγεν, ἐπυνθάνετό τε τίνων εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτοῖς ὄνησιν τοιαύτης παιδός· καί 'νυμφεύσειαν' φησίν 'ὡς αὐτοῖς ἐστὶ κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους.' ⟨248⟩ ἣ δὲ οὐδὲ τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος

§ 244 = Gen. XXIV 10.

ἀπεσήμαινε. καί "Ῥεβέκκα μέν' φησίν 'ἐγὼ καλοῦμαι, πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθούηλος ἦν· ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δ' ἀδελφός ἐστιν ἡμέτερος, τοῦ τ' οἴκου παντὸς σὺν τῇ μητρὶ προνοούμενος καὶ τῆς ἐμῆς παρθενίας ἐπιμελόμενος.' ⟨249⟩ τούτων ἀκροασάμενος ἔχαιρέ τε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν θεὸν οὕτως ὁρῶν αὐτῷ τῆς ὁδοῦ σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προκομίσας ὁρμίσκον τε καί τινας κόσμους, οὓς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ τῆς ἐπὶ τῷ πιεῖν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας, δίκαιον λέγων τοιούτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν παρὰ τὰς τοσαύτας παρθένους γενομένην. ⟨250⟩ ἠξίου τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, τοῦ προσωτέρω χωρεῖν τῆς νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρουμένης· κόσμον τε φέρων γυναικεῖον πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλεστέροις ἔφασκεν ἢ τοιούτοις οἵας αὐτῆς ἐπειράθη. τεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ τἀδελφοῦ φιλανθρωπίαν αὐτῆς ἔλεγεν ὡς οὐ δυσχερανοῦσιν ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν ἀρετῆς· οὐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρύς, μισθόν τε τῆς φιλοξενίας τελέσας καὶ δαπάναις ἰδίαις χρησάμενος. ⟨251⟩ ἡ δὲ περὶ μὲν τῆς τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν εἶπεν, ἐμέμφετο δ' ὡς μικρολόγους ὑπειληφότα· πάντων γὰρ ἀμισθὶ μεθέξειν. δηλώσασα μέντοι Λαβάνῳ πρότερον τἀδελφῷ, συγχωροῦντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν. ⟨252⟩ ὡς οὖν τούτου γενομένου παρῆγε τὸν 3
ξένον, τὰς μὲν καμήλους αὐτοῦ παραλαβόντες οἱ Λαβάνου θεράποντες ἐτημέλουν, αὐτὸς δὲ δειπνήσων εἰσήγετο παρ' αὐτῷ. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τ' αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης "Ἄβραμος Θάρρου μέν ἐστιν υἱός, συγγενὴς δ' ὑμέτερος· Ναχώρης γὰρ

§ 249 = Gen. XXIV 24.

σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν ἐκτετιμημένα. ⟨244⟩ *οὗτος ἀπερχόμενος χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύεσθαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθους θέρους δ' ὑπ' ἀνυδρίας, ἔτι δὲ καὶ λῃστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφεύγειν οὐκ ἐνῆν μὴ προνοοῦσι τούτου τοῖς ὁδεύουσιν, εἰς πόλιν ἀφικνεῖται Χάρραν. καὶ γενόμενος ἐν τοῖς προαστείοις παρθένοις ἐντυγχάνει πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις.* ⟨245⟩ *εὔχεται μὲν οὖν τῷ θεῷ Ῥεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Ἄβραμος μνηστευσόμενον αὐτὸν ἐξαπέσταλκεν, εἰ κατὰ νοῦν τὸν αὐτοῦ μέλλει ὁ γάμος οὗτος συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τ' αὐτὴν τῶν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν ἀρ-*
2 *νουμένων, ἐκείνης δ' αὐτῷ παρασχούσης.* ⟨246⟩ *καὶ ὃ μὲν ἐπὶ ταύτης ὢν τῆς διανοίας ἐπὶ τὸ φρέαρ παραγίνεται, καὶ παρακαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ παρασχεῖν. τῶν δ' ἐκτρεπομένων ὡς χρῃζουσῶν οἴκαδε κομίζειν ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ παρασχεῖν (καὶ γὰρ οὐδ' εὔληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ), μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῆς πρὸς τὸν ξένον ἐπιπλήττει δυσκολίας, τίνος ἄλλου κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, εἰ μηδ' ὕδατος μετέδοσαν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως.* ⟨247⟩ *ὃ δ' ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων γενόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, ἐπῄνει τε τῆς εὐγενείας αὐτὴν καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείου πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν οὐκ ἔφευγεν, ἐπυνθάνετό τε τίνων εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτοῖς ὄνησιν τοιαύτης παιδός· καί 'νυμφεύσειαν' φησίν 'ὡς αὐτοῖς ἐστι κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους.'* ⟨248⟩ *ἣ δὲ οὐδὲ τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος*

§ 244 = Gen. XXIV 10.

ἀπεσήμαινε. καί 'Ῥεβέκκα μέν' φησίν 'ἐγὼ καλοῦμαι, πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθούηλος ἦν· ἀλλ' ὃ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δ' ἀδελφός ἐστιν ἡμέτερος, τοῦ τ' οἴκου παντὸς σὺν τῇ μητρὶ προνοούμενος καὶ τῆς ἐμῆς παρθενίας ἐπιμελόμενος.' ⟨249⟩ τούτων ἀκροασάμενος ἔχαιρέ τε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν θεὸν οὕτως ὁρῶν αὐτῷ τῆς ὁδοῦ σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προκομίσας ὁρμίσκον τε καί τινας κόσμους, οὓς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ τῆς ἐπὶ τῷ πιεῖν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας, δίκαιον λέγων τοιούτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν παρὰ τὰς τοσαύτας παρθένους γενομένην. ⟨250⟩ ἠξίου τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, τοῦ προσωτέρω χωρεῖν τῆς νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρουμένης· κόσμον τε φέρων γυναικεῖον πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλεστέροις ἔφασκεν ἢ τοιούτοις οἵας αὐτῆς ἐπειράθη. τεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ τἀδελφοῦ φιλανθρωπίαν αὐτῆς ἔλεγεν ὡς οὐ δυσχερανοῦσιν ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν ἀρετῆς· οὐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρύς, μισθόν τε τῆς φιλοξενίας τελέσας καὶ δαπάναις ἰδίαις χρησάμενος. ⟨251⟩ ἡ δὲ περὶ μὲν τῆς τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν εἶπεν, ἐμέμφετο δ' ὡς μικρολόγους ὑπειληφότα· πάντων γὰρ ἀμισθὶ μεθέξειν. δηλώσασα μέντοι Λαβάνῳ πρότερον τἀδελφῷ, συγχωροῦντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν. ⟨252⟩ ὡς οὖν τούτου γενομένου παρῆγε τὸν 3
ξένον, τὰς μὲν καμήλους αὐτοῦ παραλαβόντες οἱ Λαβάνου θεράποντες ἐτημέλουν, αὐτὸς δὲ δειπνήσων εἰσήγετο παρ' αὐτῷ. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τ' αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης '"Αβραμος Θάρρου μέν ἐστιν υἱός, συγγενὴς δ' ὑμέτερος· Ναχώρης γὰρ

§ 249 = Gen. XXIV 24.

ὁ τούτων ὦ γύναι τῶν παίδων πάππος ἀδελφὸς ἦν Ἀβράμου ὁμοπάτριός τε καὶ ὁμομήτριος. ⟨253⟩ πέμπει τοίνυν οὗτος πρὸς ὑμᾶς, ἀξιῶν τὴν κόρην ταύτην παιδὶ τῷ ἑαυτοῦ λαβεῖν πρὸς γάμον, ὃς γνήσιός ἐστιν αὐτῷ καὶ μόνος ἐπὶ τοῖς πᾶσι τεθραμμένος, ᾧ τῶν μὲν ἐκεῖ γυναικῶν δυνατὸν ὂν αὐτῷ τὴν εὐδαιμονεστάτην λαβεῖν οὐκ ἠξίωσεν ἀγαγέσθαι, τιμῶν δὲ τὸ γένος τὸν γάμον πολιτεύει τοῦτον. ⟨254⟩ οὗ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν προαίρεσιν μὴ ὑβρίσητε· κατὰ γὰρ θεοῦ βούλησιν τά τ' ἄλλα μοι κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπήντησε καὶ τὴν παῖδα καὶ τὸν ὑμέτερον οἶκον ηὗρον. ἐπεὶ γὰρ πλησίον τῆς πόλεως ἐγενόμην, παρθένους ἰδὼν πολλὰς ἐπὶ τὸ φρέαρ παραγινομένας ηὐξάμην εἰς ταύτην ἐμπεσεῖν· ὃ δὴ καὶ γέγονε. ⟨255⟩ γάμον οὖν ὑπὸ θείας μνηστευόμενον ἐπιφανείας καὶ ὑμεῖς κυρώσατε, καὶ Ἄβραμον τὸν μετὰ τοσαύτης ἀπεσταλκότα σπουδῆς τῷ κατανεῦσαι τὴν κόρην τιμήσατε.' οἳ δέ (καλὰ γὰρ ἦν αὐτοῖς καὶ κεχαρισμένα) τήν τε γνώμην τοῦ θεοῦ συνῆκαν, καὶ πέμπουσιν ἐφ' οἷς ἠξίου τὴν θυγατέρα. γαμεῖ τ' αὐτὴν ὁ Ἴσακος τῶν πραγμάτων εἰς αὐτὸν ἀφικομένων· οἱ γὰρ ἐκ τῆς Χετούρας εἰς τὰς ἀποικίας ἐξεληλύθεσαν.

17 ⟨256⟩ τελευτᾷ δὲ καὶ Ἄβραμος μετ' ὀλίγον, ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος καὶ τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς ἀξίως ὑπὸ τοῦ θεοῦ τετιμημένος. ἐβίωσε δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε πρὸς τοῖς ἑκατόν, καὶ θάπτεται ἐν Χεβρῶνι μετὰ τῆς γυναικὸς Σάρρας ὑπὸ τῶν παίδων Ἰσάκου καὶ Ἰσμαήλου.

18 ⟨257⟩ Ἰσάκῳ δὲ μετὰ τὴν Ἀβράμου τελευτὴν ἐκύει τὸ γύναιον· καὶ τῆς γαστρὸς ἐπὶ μεῖζον ὀγκουμένης ἀγωνιάσας ἀνήρετο τὸν θεόν. φράζει δ' αὐτῷ διδύ-

§ 253 = Gen. XXIV 37. § 257 = Gen. XXV 21.

μους τέξεσθαι τὴν Ῥεβέκκαν, καὶ φερώνυμα ἔσεσθαι τοῖς παισὶν ἔθνη, τοῦ δὲ μείζονος προτερήσειν τὸ δοκοῦν ἔλαττον εἶναι. ⟨258⟩ τίκτεται δ' αὐτῷ μετ' ὀλίγον κατὰ τὴν πρόρρησιν τοῦ θεοῦ δίδυμα παιδία, ὧν τὸ μὲν πρεσβύτερον ἀπὸ κεφαλῆς ἐπὶ τοὺς πόδας δασὺ περιττῶς ἦν, τὸ δὲ νεώτερον εἴχετο προϊόντος αὐτοῦ κατὰ πτέρναν. ἠγάπα δ' ὁ μὲν πατὴρ τὸν πρεσβύτερον, Ἤσαυον τὸν καὶ Σήειρον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τῆς τριχώσεως· Ἑβραῖοι γὰρ σήειρον τὸ τρίχωμα λέγουσιν· Ἰάκωβος δ' ὁ νεώτερος τῇ μητρὶ προσφιλὴς ἦν.

⟨259⟩ λιμοῦ δὲ τὴν γῆν καταλαβόντος Ἴσακος, δόξαν 2
αὐτῷ χωρεῖν εἰς Αἴγυπτον, τῆς χώρας ἀγαθῆς ὑπαρχούσης, ἐπὶ Γεράρων ἀπῄει τοῦ θεοῦ κελεύσαντος. ὑποδέχεται δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ἀβιμέλεχος κατὰ ξενίαν καὶ φιλίαν τὴν Ἀβράμου. καὶ πολλῇ πάνυ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ χρησάμενος κατ' ἀρχάς, ἐπὶ ταύτης ὑπὸ φθόνου μεῖναι πρὸς τὸ πᾶν ἐκωλύθη· ⟨260⟩ ὁρῶν γὰρ τὸν θεὸν τῷ Ἰσάκῳ συμπαρόντα καὶ τοσαύτῃ περὶ αὐτὸν σπουδῇ χρώμενον, ἀπεώσατο αὐτόν. ὃ δὲ τοιούτου πάλιν ἐκ μεταβολῆς τῆς ἀπὸ τοῦ βασκάνου πειραθεὶς Ἀβιμελέχου, τότε μὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν λεγομένην Φάραγγα, χωρίον οὐ μακρὰν Γεράρων· ὀρύττοντι δ' αὐτῷ φρέαρ ποιμένες ἐπιπεσόντες εἰς μάχην ἐχώρησαν, κωλύοντες τοὔργον, καὶ μὴ βουληθέντος φιλονικεῖν ἔδοξαν κεκρατηκέναι. ⟨261⟩ ὑποχωρήσας δὲ ὤρυττεν ἕτερον, καὶ βιασαμένων ἄλλων τινῶν Ἀβιμελέχου ποιμένων καὶ τοῦτο καταλιπὼν ἀνεχώρησεν, εὐγνώμονι λογισμῷ κτώμενος αὐτῷ τὴν ἄδειαν. ⟨262⟩ εἶτα ταὐτομάτου παρασχόντος αὐτῷ τὴν φρεωρυχίαν ἀνεπικώ-

§ 258 = Gen. XXV 25.

λυτον, Ῥοωβὼθ τὸ φρέαρ ὠνόμασεν· εὐρύχωρον ἀποσημαίνει τοὔνομα. τῶν δὲ προτέρων τὸ μὲν Ἔσκον καλεῖται, μάχην ἄν τις αὐτὸ φήσειε, τὸ δ᾽ ἕτερον Σιτεννά· ἔχθραν ἀποσημαίνει τοὔνομα.

3 ⟨263⟩ Ἰσάκῳ μὲν οὖν ἀκμάζειν συνέβαινε τὴν ἰσχὺν ὑπὸ μεγέθους πραγμάτων· Ἀβιμέλεχος δὲ καθ᾽ αὑτοῦ φύεσθαι νομίζων τὸν Ἴσακον, ὑπόπτου μὲν αὐτοῖς καὶ τῆς συνδιαιτήσεως γενομένης, ἐπ᾽ οὐ φανερᾷ δ᾽ ἔχθρᾳ τοῦ Ἰσάκου ὑπεκστάντος, δείσας μὴ τῆς προτέρας αὐτῷ φιλίας οὐδὲν ὄφελος γένηται, πρὸς ἄμυναν ὧν ἔπαθεν Ἰσάκου τραπέντος, φιλίαν ἄνωθεν ποιεῖται πρὸς αὐτόν, ἕνα τῶν στρατηγῶν Φίκολον ἐπαγόμενος. ⟨264⟩ πάντων δὲ τετυχηκὼς ὧν ἠξίου διὰ τὴν Ἰσάκου χρηστότητα, ὀργῆς προσφάτου πρεσβυτέραν χάριν εἰς αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα γεγενημένην προτιμῶντος, ἀπῆρεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ.

4 ⟨265⟩ τῶν δὲ Ἰσάκου παίδων Ἤσαυος, περὶ ὃν μάλιστα ὁ πατὴρ ἐσπουδάκει, τετταράκοντα γεγονὼς ἔτη γαμεῖ Ἄδαν τὴν Ἤλωνος καὶ Ἀλιβάμην τὴν Ἐσεβέωνος, δυναστευόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν θυγατέρας, ἑαυτὸν ποιήσας τῆς περὶ τὸν γάμον ἐξουσίας κύριον, καὶ μηδὲ τῷ πατρὶ συμβουλευσάμενος. ⟨266⟩ οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπέτρεψεν Ἴσακος ἐπ᾽ αὐτῷ τῆς γνώμης γενομένης· οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ δι᾽ ἡδονῆς συνάψασθαι συγγένειαν πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους. οὐ βουλόμενος δ᾽ ἀπεχθὴς εἶναι τῷ παιδὶ κελεύων ἀφίστασθαι τῶν γυναικῶν, σιγᾶν ἔκρινε.

5 ⟨267⟩ γηραιὸς δ᾽ ὢν καὶ τὰς ὄψεις εἰς τὸ παντελὲς ἠφανισμένος, προσκαλεσάμενος τὸν Ἤσαυον καὶ τὸ γῆρας εἰπών, ὡς καὶ δίχα τῆς πηρώσεως καὶ τοῦ κατὰ

§ 263 = Gen. XXVI 26. § 265 = Gen. XXXVI 2.

τὰς ὄψεις πάθους ἐμποδὼν ἦν αὐτῷ θεραπεύειν τὸν θεόν, ἐκέλευσεν ἐξελθεῖν ἐπὶ κυνηγέσιον, καὶ θηρασάμενον ὅσ' ἂν αὐτῷ δυνατὸν γένηται παρασκευάσαι δεῖπνον, ⟨268⟩ ἵνα μετὰ τοῦτο ἱκετεύσῃ τὸν θεὸν σύμμαχον αὐτῷ καὶ συνεργὸν εἰς ἅπαντα παρεῖναι τὸν βίον, ἄδηλον μὲν εἶναι λέγων ὁπότε καὶ τελευτήσειε, πρὸ δὲ τούτου παρασχεῖν αὐτῷ βούλεσθαι τὸν θεὸν ταῖς εὐχαῖς ταῖς ὑπὲρ αὐτοῦ παρακεκλημένον. ⟨269⟩ 6
καὶ Ἤσαυος μὲν ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον ἐξώρμησεν, ἡ δὲ Ῥεβέκκα τὸν θεὸν εἰς εὔνοιαν ἀξιοῦσα τὴν Ἰακώβου παρακαλεῖν καὶ παρὰ τὴν Ἰσάκου γνώμην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐρίφους κατασφάξαντα δεῖπνον παρασκευάζειν. ὁ δὲ Ἰάκωβος ὑπηρέτει τῇ μητρί, πάντα παρ' αὐτῆς πεπυσμένος. ⟨270⟩ ἐπεὶ δ' εὐτρεπὲς ἦν τὸ δεῖπνον, ἐρίφου δέρματι τὸν βραχίονα περιβαλών, ἵνα πιστεύοιτο παρὰ τῷ πατρὶ διὰ τὴν δασύτητα Ἤσαυος εἶναι (τὰ γὰρ ἄλλα πάντ' ὢν ὅμοιος διὰ τὸ εἶναι δίδυμος, τούτῳ μόνῳ διέφερε), καὶ φοβηθεὶς μή, πρὶν γενέσθαι τὰς εὐχάς, εὑρεθεὶς κακουργῶν εἰς τοὐναντίον παροξύνειε τὸν πατέρα ποιήσασθαι ταύτας, προσέφερε τῷ πατρὶ τὸ δεῖπνον. ⟨271⟩ καὶ Ἴσακος ἐπαισθόμενος τῷ κατὰ τὴν φωνὴν ἰδίῳ προσκαλεῖται τὸν υἱόν. τοῦ δὲ τὸν βραχίονα προτείναντος ᾧ τὴν αἰγέαν περιεβέβλητο, ταύτης ἐπαφώμενος 'φωνεῖς μέν' εἶπεν ''Ιακώβῳ παραπλήσιον, κατὰ μέντοι τὸ τῆς τριχὸς βάθος Ἤσαυος εἶναί μοι δοκεῖς.' ⟨272⟩ καὶ μηδὲν ὑπολαβὼν κακοῦρ- 7
γον, δειπνήσας τρέπεται πρὸς εὐχὰς καὶ παράκλησιν τοῦ θεοῦ, 'δέσποτα' λέγων 'παντὸς αἰῶνος καὶ δημιουργὲ τῆς ὅλης οὐσίας, σὺ γὰρ τῷ πατρὶ τὠμῷ μεγάλην ἰσχὺν προύθηκας ἀγαθῶν, κἀμὲ τῶν παρόντων ἠξίωσας, καὶ

§ 267 = Gen. XXVII 1. § 271 = Gen. XXVII 22.

τοῖς ἐξ ἐμοῦ γενομένοις ὑπέσχου βοηθὸς εὐμενὴς καὶ
δοτὴρ ἀεὶ τῶν κρειττόνων ἔσεσθαι. ⟨273⟩ ταῦτ' οὖν
καὶ βεβαίωσον, καὶ μὴ περιίδῃς με διὰ τὴν παροῦσαν
ἀσθένειαν, δι' ἣν καὶ μᾶλλόν σου δεόμενος τυγχάνω.
καί μοι παῖδα τοῦτον εὐμενὴς σῶζε καὶ παντὸς ἀπαθῆ
κακοῦ διαφύλαττε, δοὺς αὐτῷ βίον εὐδαίμονα καὶ κτῆ-
σιν ἀγαθῶν ὅσων σοι δύναμις παρασχεῖν, ποιήσας δ'
αὐτὸν φοβερὸν μὲν ἐχθροῖς, φίλοις δὲ τίμιον καὶ κεχα-
8 ρισμένον.' ⟨274⟩ καὶ ὁ μὲν νομίζων εἰς Ἤσαυον ποιεῖ-
σθαι τὰς εὐχὰς παρεκάλει τὸν θεόν· ἄρτι δ' ἐπέπαυτο
τούτων, καὶ παρῆν Ἤσαυος ἀπὸ τῆς θήρας. καὶ τῆς
διαμαρτίας ὁ Ἴσακος αἰσθανόμενος ἡσυχίαν ἄγει.
Ἤσαυος δ' ἠξίου τῶν ὁμοίων τἀδελφῷ παρὰ τοῦ πα-
τρὸς τυγχάνειν. ⟨275⟩ τοῦ δὲ πατρὸς ἀρνουμένου διὰ
τὸ πάσας εἰς Ἰάκωβον τὰς εὐχὰς ἀνηλωκέναι, πένθος
ἦγεν ἐπὶ τῇ διαμαρτίᾳ. καὶ αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν ἀχθό-
μενος ὁ πατὴρ τὰ μὲν περὶ τὸ κυνηγέσιον καὶ δύναμιν
σώματος ἐν ὅπλοις καὶ πᾶσιν ἔργοις εὐδοκιμήσειν αὐ-
τὸν ἔφασκε, καὶ καρπώσεσθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν
δι' αἰῶνος καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ γένος, δουλεύσειν δὲ
τἀδελφῷ.

9 ⟨276⟩ Ἰάκωβον δὲ φοβούμενον τὸν ἀδελφόν, τιμω-
ρίαν βουλόμενον ἀπολαβεῖν τῆς ἐπὶ ταῖς ἀραῖς διαμαρ-
τίας, ἡ μήτηρ ῥύεται· πείθει γὰρ τὸν ἄνδρα Μεσοπο-
ταμῖτιν ἀγαγέσθαι τῷ Ἰακώβῳ γυναῖκα συγγενῆ. ⟨277⟩
ἤδη γὰρ καὶ τὴν Ἰσμαήλου θυγατέρα, τοῦ πατρὸς
ἄκοντος, Ἤσαυος παρειλήφει πρὸς γάμον Βασεμμάθην.
οὐ γὰρ εὐνόουν τοῖς Χαναναίοις οἱ περὶ τὸν Ἴσακον,
ὥστ' ἐπὶ τοῖς πρότερον αὐτοῦ γάμοις δυσχερῶς δια-

§ 273 = Gen. XXVII 29. § 277 = Gen. XXVIII 6; XXXVI 10.

κειμένων εἰς τὸ ἐκείνοις κεχαρισμένον τὴν Βασεμμάθην
ὁ Ἤσαυος παρέλαβε, μάλιστα περὶ αὐτὴν σπουδάσας.
⟨278⟩ Ἰάκωβος δ' εἰς τὴν Μεσοποταμίαν στελλό- 19
μενος ὑπὸ τῆς μητρὸς κατὰ γάμον τῆς Λαβάνου θυγα-
τρὸς τοῦ ἐκείνης ἀδελφοῦ, ἐπιτρέψαντος Ἰσάκου τὸν
γάμον διὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς βουλήμασι τῆς γυναικός,
διὰ τῆς Χαναναίας ἐπορεύετο, καὶ διὰ τὸ πρὸς τοὺς
ἐπιχωρίους μῖσος παρ' οὐδενὶ μὲν ἠξίου κατάγεσθαι,
⟨279⟩ ὕπαιθρος δ' ηὐλίζετο, τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπ'
αὐτοῦ συμφορουμένοις ἐπιτιθείς. καὶ τοιαύτην κατὰ
τοὺς ὕπνους ὄψιν ὁρᾷ παραστᾶσαν αὐτῷ. κλίμακα
γῆθεν ἔδοξεν ἐφικνουμένην τοῦ οὐρανοῦ βλέπειν, καὶ
διὰ ταύτης ὄψεις κατιούσας σεμνότερον ἢ κατ' ἀνθρώ-
που φύσιν ἐχούσας, καὶ τελευταῖον ὑπὲρ αὐτῆς τὸν
θεὸν ἐναργῶς αὐτῷ φαινόμενον, ὀνομαστί τε καλέσαι
καὶ ποιήσασθαι τοιούτους λόγους. ⟨280⟩ "Ἰάκωβε, 2
πατρὸς ὄντα σε ἀγαθοῦ καὶ πάππου δόξαν ἀρετῆς μεγά-
λης εὑρομένου, κάμνειν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν οὐ προσῆκεν,
ἀλλ' ἐλπίζειν τὰ κρείττονα. ⟨281⟩ καὶ γὰρ ἄφθονος
ἐκδέξεταί σε μεγάλων ἀγαθῶν παρουσία πρὸς τὸ πᾶν
κατὰ τὴν ἐμὴν ἐπικουρίαν. Ἄβραμόν τε γὰρ ἐγὼ ἐκ
τῆς Μεσοποταμίας δεῦρ' ἤγαγον, ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν
συγγενῶν, καὶ πατέρα τὸν σὸν εὐδαίμονα ἀπέφηνα.
ὧν οὐχ ἧττω μοῖραν εἰς σὲ καταθήσομαι. ⟨282⟩ θαρ-
ρῶν οὖν καὶ ταύτην πορεύου τὴν ὁδόν, ἐμοὶ πομπῷ
χρώμενος. ἀνυσθήσεται γάρ σοι γάμος ἐφ' ὃν ἐσπού-
δακας, καὶ γενήσονταί σοι παῖδες ἀγαθοί. τὸ δὲ πλῆ-
θος αὐτῶν ἀριθμοῦ κρεῖττον ἔσται, μείζοσιν υἱοῖς
αὐτῶν καταλιμπάνοντες· οἷς ἐγὼ τὸ ταύτης κράτος τῆς
γῆς δίδωμι καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, οἳ πληρώσουσι πᾶσαν

§ 278 = Gen. XXVIII 1.

ὅσην ἥλιος ὁρᾷ καὶ γῆν καὶ θάλατταν. ⟨283⟩ *ἀλλὰ μήτε κίνδυνον ὑφορῶ μηδένα μήτ' εὐλαβοῦ τὸ πλῆθος τῶν πόνων, ἐμοῦ ποιουμένου τῶν σοι πραχθησομένων πρόνοιαν ἔν τε τοῖς νῦν καὶ πολὺ πλέον ἐν τοῖς ὕστερον.'*

3 ⟨284⟩ *ταῦτα μὲν οὖν ὁ θεὸς Ἰακώβῳ προαγορεύει· ὁ δὲ περιχαρὴς γενόμενος ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις καὶ κατηγγελμένοις φαιδρύνει τε τοὺς λίθους ὡς τηλικούτων ἀγαθῶν ἐπ' αὐτοῖς προρρήσεως γεγενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται θύσειν ἐπ' αὐτῶν, εἰ κτησάμενος βίον ἀπαθὴς ἐπανίοι, καὶ τῷ θεῷ δεκάτην τῶν πεπορισμένων ποιήσεσθαι οὕτως αὖθις ἀφικόμενος. τίμιόν τε κρίνει τὸ χωρίον, ὄνομα αὐτῷ Βηθὴλ θέμενος· σημαίνει δὲ τοῦτο θείαν ἑστίαν κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶτταν.*

4 ⟨285⟩ *προϊὼν δ' ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας χρόνῳ παρῆν εἰς τὴν Χαρράν. καὶ ποιμένας ἐν τοῖς προαστείοις καταλαβὼν καὶ παῖδας ἐφήβους καὶ παρθένους, ὑπέρ τινος ἱδρυμένους φρέατος, συνδιέτριβεν αὐτοῖς χρῄζων ποτοῦ, εἴς τε λόγους αὐτοῖς ἀφικνούμενος ἀνέκρινεν αὐτοὺς εἰ τυγχάνουσι Λάβανόν τινα παρ' αὐτοῖς εἰδότες ἔτι περιόντα.* ⟨286⟩ *οἱ δὲ πάντες ἐπίστασθαί τ' ἔφασαν (οὐ γὰρ εἶναι τοιοῦτον ὥστ' ἀγνοεῖσθαι), καὶ συμποιμαίνειν αὐτοῖς θυγατέρ' αὐτοῦ, ἣν θαυμάζειν ὅτι μήπω παρείη· 'παρὰ γὰρ ταύτης μεμαθήκοις ἂν ἀκριβέστερον ὅσα περὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι ποθεῖς.' ταῦτα δ' αὐτῶν ἔτι λεγόντων παρῆν ἡ παῖς σὺν τοῖς ἐπικατιοῦσι τῶν ποιμένων.* ⟨287⟩ *καὶ δεικνύουσι τὸν Ἰάκωβον αὐτῇ, λέγοντες ὡς ξένος οὗτος ἥκει τὰ περὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἀναπυνθανόμενος. ἡ δ' ἡσθεῖσα ὑπ'*

§ 283 = Gen. XXVIII 15.

ἠπιότητος τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ἰακώβου, ἀνέκρινεν αὐτὸν
τίς τ' ὢν καὶ πόθεν ἥκοι πρὸς αὐτοὺς καὶ ὑπὸ τίνος
χρείας ἠγμένος, ηὔχετο δ' εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς παρ-
έχειν ὧν ἀφικνεῖται δεόμενος. ⟨288⟩ Ἰάκωβος δὲ οὐχ 5
(οὕτω) ὑπὸ τῆς συγγενείας οὐδὲ τῆς διὰ ταύτην εὐ-
νοίας, ἀλλ' ἔρωτι τῆς παιδὸς ἡττηθείς, ἐκπέπληκτό τε
τοῦ κάλλους ὁρῶν οὕτως ἔχουσαν ὡς ὀλίγαι τῶν τότε
γυναικῶν ἤνθουν, καὶ φησίν 'ἀλλ' ἐμοὶ πρὸς σὲ καὶ
πατέρα τὸν σόν, εἴπερ Λαβάνου παῖς τυγχάνεις, οἰκειό-
της ἔστι πρεσβυτέρα τῆς τ' ἐμῆς καὶ σῆς γενέσεως·
⟨289⟩ ἐκ Θάρρου γὰρ Ἄβραμος καὶ Ἀρράνης καὶ Να-
χώρης ἦσαν υἱοί, ὧν Βαθούηλος ὁ σὸς πάππος Ναχώ-
ρου γίνεται παῖς, Ἀβράμου δὲ καὶ τῆς Ἀρράνου Σάρ-
ρας Ἴσακος ἐμὸς πατήρ. ἔγγιον δὲ καὶ νεώτερον τοῦθ'
ἡμεῖς τῆς συγγενείας ὁμήρευμα πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν·
⟨290⟩ Ῥεβέκκα γὰρ μήτηρ ἐμή, Λαβάνου πατρὸς τοῦ
σοῦ ἀδελφή, πατρός τε ταὐτοῦ καὶ μητρός· ἀνεψιοὶ δ'
ἐσμὲν ἡμεῖς ἐγώ τε καὶ σύ. καὶ νῦν δεῦρ' ἥκω ἀσπα-
σόμενός τε ὑμᾶς καὶ τὴν προϋπάρχουσαν ἡμῖν συγγέ-
νειαν ἀνανεωσόμενος.' ⟨291⟩ ἡ δ' ὑπὸ μνήμης, ὁποῖα
φιλεῖ συντυγχάνειν τοῖς νέοις, προπεπυσμένη παρὰ τοῦ
πατρὸς τὰ περὶ τῆς Ῥεβέκκας, καὶ τοὺς γονεῖς εἰδυῖα
ποθοῦντας αὐτῆς τοὔνομα, ὑπὸ τῆς περὶ τὸν πατέρα
εὐνοίας ἔνδακρυς γενομένη περιβάλλει τὸν Ἰάκωβον,
⟨292⟩ καὶ κατασπασαμένη τὴν εὐκταιοτάτην καὶ μεγί-
στην ἡδονὴν αὐτὸν κομίσαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς
οἰκίας ἅπασιν ἔλεγεν, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ
κειμένῳ καὶ πρὸς μόνῃ ταύτῃ τυγχάνοντι· φανεῖσθαι
δ' αὐτῷ παντὸς ἀντάξιον ἀγαθοῦ. χωρεῖν τ' ἐκέλευσεν
ἤδη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἕπεσθαι πρὸς αὐτὸν ἡγου-

§ 288 = Gen. XXIX 10.

μένῃ, καὶ τῆς ἡδονῆς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ πλέον αὐτὸν βραδύνοντα.

6 ⟨293⟩ *ταῦτ' εἰποῦσα παρήγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν*
Λάβανον. καὶ γνωρισθεὶς ὑπὸ τοῦ μήτρωος αὐτός τ'
ἀδεὴς ἦν ἐν φίλοις γενόμενος, κἀκείνοις πολλὴν ἡδο-
νὴν παρεῖχεν ἀδοκήτως ἐπιφανείς. ⟨294⟩ *μετὰ δ' οὐ*
πολλὰς ἡμέρας ὁ Λάβανος χαίρειν μὲν ἐπ' αὐτῷ παρόντι
μειζόνως ἢ ὡς τῷ λόγῳ δηλώσειεν ἔλεγε, τὴν δ' αἰ-
τίαν δι' ἣν ἀφῖκται μητέρα τε καὶ πατέρα πρεσβύτας
καταλιπὼν καὶ θεραπείας τῆς παρ' αὐτοῦ δεομένους,
ἀνεπυνθάνετο· παρέξειν γὰρ αὐτῷ καὶ πρὸς ἅπασαν
ἐπαμυνεῖν χρείαν. ⟨295⟩ *Ἰάκωβος δ' αὐτῷ πᾶσαν τὴν*
αἰτίαν διηγεῖτο, λέγων Ἰσάκῳ γενέσθαι παῖδας διδύ-
μους, αὐτόν τε καὶ Ἤσαυον, ὅν, ἐπεὶ τῶν τοῦ πατρὸς
εὐχῶν διήμαρτε σοφίᾳ τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν γενομένων,
ἀποκτεῖναι ζητεῖν αὐτὸν ὡς ἀφῃρημένον τῆς παρὰ τοῦ
θεοῦ βασιλείας καὶ ἀγαθῶν ὧν ὁ πατὴρ ηὔξατο· ⟨296⟩
ταύτην τ' εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐνθάδε παρουσίας κατὰ
τὴν τῆς μητρὸς ἐντολήν· 'πᾶσί τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ
τυγχάνουσι, καὶ πλέον τοῦ κατ' ἐκείνους συγγενοῦς ἡ
μήτηρ προσλαμβάνει. ἔρυμα δὲ τῆς ἐμῆς' φησίν 'ἀπο-
δημίας σέ τε καὶ τὸν θεὸν ποιούμενος θαρρῶ τοῖς
παροῦσι.'

⟨297⟩ *Λάβανος δὲ καὶ διὰ τοὺς προγόνους ὑπι-*
σχνεῖται πάσης αὐτῷ μεταδώσειν φιλανθρωπίας, καὶ
διὰ τὴν μητέρα, πρὸς ἣν τὴν εὔνοιαν διὰ τῆς περὶ
αὐτὸν σπουδῆς ἐνδείξεσθαι καὶ μὴ παρούσης· ποιμνίων
7 *τε γὰρ αὐτὸν ἐπιμελητὴν καταστήσειν ἔφασκε καὶ προ-*
νομίας ἀντὶ τούτων ἀξιώσειν, καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους
ἀπαλλάττεσθαι γονεῖς βουλόμενον μετὰ δώρων ἐπαν-

§ 293 = Gen. XXIX 13.

ἥξειν καὶ τιμῆς ὅσης εἰκός ἐστι τυχεῖν τὴν οὕτω συγγενῆ. ⟨298⟩ Ἰακώβου δὲ ἀσμένως ταῦτα ἀκούσαντος, καὶ φήσαντος ἡδέως πάντα μένων παρ' αὐτῷ πόνον εἰς ἡδονὴν ὑπομενεῖν τὴν ἐκείνου, μισθὸν δ' ὑπὲρ τούτου λαβεῖν ἀξιοῦντος τὸν Ῥαχήλας γάμον, διά τε τἆλλα τιμῆς ἀξίας παρ' αὐτῷ τυγχάνειν οὔσης καὶ ὅτι διάκονος αὐτῷ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφίξεως γένοιτο (ὁ γὰρ τῆς παιδὸς ἔρως αὐτὸν ἠνάγκαζε ποιήσασθαι τοὺς περὶ τούτου λόγους)· ⟨299⟩ Λάβανος δ' ἡσθεὶς τούτοις ἐπινεύει τὸν γάμον αὐτῷ τῆς παιδός, οὐκ ἄλλον ἀμείνω γαμβρὸν εὐξάμενος ἐλθεῖν. εἰ μέντοι παρ' αὐτῷ μένοι τινὰ χρόνον, τοῦτο ποιήσειν· εἰς γὰρ Χαναναίους οὐκ ἂν πέμψαι τὴν θυγατέρα, μεταμέλειν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦ τῆς ἀδελφῆς κήδους ἐκεῖ συναφθέντος. ⟨300⟩ τοῦ δ' Ἰακώβου τούτοις συγχωροῦντος ἔπτ' ἐτῶν χρόνον συντίθεται· τοσάδε γὰρ αὐτῷ κέκριται θητεῦσαι τῷ πενθερῷ, ἵνα τῆς ἀρετῆς πεῖραν δοὺς ἐπιγνωσθῇ μᾶλλον τίς εἴη. καὶ προσδεξάμενος τὸν λόγον Λάβανος τοῦ χρόνου διελθόντος προυτίθει τὴν εὐωχίαν τῶν γάμων. ⟨301⟩ νυκτὸς δ' ἐπιγενομένης οὐδὲν προῃσθημένῳ τῷ Ἰακώβῳ παρακατακλίνει τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων, πρεσβυτέραν τε τῆς Ῥαχήλας καὶ τὴν ὄψιν οὐκ εὐπρεπῆ. συνελθὼν δ' ἐκεῖνος ὑπὸ μέθης καὶ σκότους, εἶτα μεθ' ἡμέραν γνούς, ἀδικίαν ἐπεκάλει Λαβάνῳ. ⟨302⟩ ὁ δὲ συγγνώμην ᾐτεῖτο τῆς ἀνάγκης, ὑφ' ἧς ταῦτα πράξειεν· οὐ γὰρ κατὰ κακουργίαν αὐτῷ τὴν Λείαν παρασχεῖν, ἀλλ' ὑφ' ἑτέρου μείζονος νενικημένον. τοῦτο μέντοι γ' οὐδὲν ἐμποδίζειν πρὸς τὸν Ῥαχήλας γάμον, ἀλλ' ἐρῶντι δώσειν ταύτην μετ' ἄλλην ἑπτετίαν. πείθεται δ' ὁ Ἰάκωβος· οὐδὲν γὰρ ἔτε-

§ 298 = Gen. XXIX 18.

ρον αὐτῷ ποιεῖν ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐπέτρεπε. καὶ διελθούσης ἄλλης ἑπτετίας τὴν Ῥαχήλαν παρέλαβεν.

8 ⟨303⟩ ἦσαν δ᾽ ἑκατέραις θεραπαινίδες τοῦ πατρὸς δόντος, Ζελφὰ μὲν Λείας Ῥαχήλας δὲ Βάλλα, δοῦλαι μὲν οὐδαμῶς ὑποτεταγμέναι δέ. καὶ τῆς Λείας ἥπτετο δεινῶς ὁ πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἔρως τἀνδρός, προσεδόκα τε παίδων γενομένων ἔσεσθαι τιμία, ἱκέτευέ τε τὸν θεὸν διηνεκῶς. ⟨304⟩ καὶ γενομένου παιδὸς ἄρρενος, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὴν ἐπεστραμμένου τἀνδρός, Ῥούβηλον ὀνομάζει τὸν υἱόν, διότι κατ᾽ ἔλεον αὐτῇ τοῦ θεοῦ γένοιτο· τοῦτο γὰρ σημαίνει τοὔνομα. τεκνοῦνται δὲ αὐτῇ καὶ τρεῖς ἕτεροι μετὰ χρόνον, Συμεὼν (ἀποσημαίνει δὲ τοὔνομα τὸ ἐπήκοον αὐτῇ τὸν θεὸν γεγονέναι), εἶτα Λευίς, κοινωνίας οἷον βεβαιωτής· μεθ᾽ ὃν Ἰούδας. εὐχαριστίαν τοῦτο δηλοῖ. ⟨305⟩ Ῥαχήλα δὲ φοβουμένη μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς ἥττονος παρὰ τἀνδρὸς μοίρας τυγχάνῃ, παρακατακλίνει τῷ Ἰακώβῳ τὴν ἑαυτῆς θεραπαινίδα Βάλλαν. γίνεται δὲ παιδίον ἐξ αὐτῆς Δάν (θεόκριτον ἄν τινες εἴποιεν κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτταν) καὶ μετὰ τοῦτον Νεφθαλείμ, ἀμηχάνητος οἷον, διὰ τὸ ἀντιτεχνάσασθαι πρὸς τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς. ⟨306⟩ τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ Λεία ποιεῖ, πρὸς τὸ τῆς ἀδελφῆς ἔργον ἀντιτεχνασαμένη· παρακατακλίνει γὰρ τὴν αὑτῆς θεράπαιναν. γίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς Ζελφᾶς υἱὸς Γάδας (τυχαῖον ἄν τις καλέσειεν αὐτόν) καὶ μετὰ τοῦτον Ἀσήρ· μακαριστὴς λέγοιτ᾽ ἄν, ἐξ ὧν πρὸς εὔκλειαν τῇ Λείᾳ προσελάμβανε. ⟨307⟩ Ῥουβήλου δὲ τοῦ πρεσβυτάτου τῶν υἱῶν Λείας μανδραγόρου μῆλα κομίζοντος τῇ μητρί, Ῥαχήλα θεασαμένη παρεκάλει μεταδοῦναι, δι᾽ ἐπιθυμίας τοῦ

§ 303 = Gen. XXIX 24.

βρώματος γενομένη. τῆς δ' οὐ πειθομένης, ἀρκεῖσθαι δ' αὐτὴν ἀξιούσης ὅτι τῆς τιμῆς αὐτὴν ἀφέλοιτο τῆς παρὰ τἀνδρός, Ῥαχήλα πεπαίνουσα τὸν θυμὸν τῆς ἀδελφῆς, παραχωρήσειν αὐτῇ τἀνδρὸς ἔλεγε κοιμησομένου παρ' αὐτῇ κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. ⟨308⟩ τῆς δὲ προσιεμένης τὴν χάριν, Ἰάκωβος συγκαθεύδει τῇ Λείᾳ, Ῥαχήλᾳ χαριζόμενος. πάλιν οὖν γίνονται παῖδες αὐτῇ, Ἰσσάχαρις μέν, σημαίνων τὸν ἐκ μισθοῦ γενόμενον, Ζαβουλὼν δέ, ἠνεχυρασμένον εὐνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτήν· θυγάτηρ δὲ Δεῖνα. χρόνοις δ' ὕστερον καὶ Ῥαχήλᾳ γίνεται ὁ Ἰώσηπος υἱός· προσθήκην γενησομένου τινὸς δηλοῖ.

⟨309⟩ τοῦτον ἅπαντα τὸν χρόνον, ἔτη δ' ἐστὶν 9
εἴκοσιν, ἐποίμαινε τῷ πενθερῷ. μετὰ δὲ τοῦτον ἠξίου τὰς γυναῖκας ἀναλαβὼν ἀπαλλάττεσθαι πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ πενθεροῦ μὴ συγχωροῦντος κρύφα τοῦτο ποιεῖν ἐπενόει. ⟨310⟩ τῶν γυναικῶν οὖν ἀπεπειρᾶτο πῶς ἔχοιεν πρὸς τὴν ἀποδημίαν. τῶν δ' ἐχουσῶν ἡδέως, Ῥαχήλα καὶ τοὺς τύπους τῶν θεῶν, οὓς σέβειν πατρίους ὄντας νόμιμον ἦν, συνανελομένη συναπεδίδρασκε μετὰ τῆς ἀδελφῆς, οἵ τε ἑκατέρων παῖδες καὶ αἱ θεραπαινίδες σὺν τοῖς υἱοῖς, εἴ τέ τις ἦν κτῆσις αὐταῖς. ⟨311⟩ ἐπήγετο δὲ Ἰάκωβος καὶ τῶν βοσκημάτων τὴν ἡμίσειαν, Λαβάνου μὴ προεγνωκότος. τοὺς δὲ τύπους τῶν θεῶν ἐπεφέρετο ἡ Ῥαχήλα, καταφρονεῖν μὲν τῆς τοιαύτης τιμῆς τῶν θεῶν διδάξαντος αὐτὴν Ἰακώβου, ἵνα δ', εἰ καταληφθεῖεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς διωχθέντες, ἔχοι τούτοις προσφυγοῦσα συγγνώμης τυγχάνειν. ⟨312⟩ Λάβανος δὲ μεθ' ἡμέραν τρίτην γνοὺς 10
τήν τε Ἰακώβου ἀναχώρησιν καὶ τῶν θυγατέρων, δει-

§ 307 = Gen. XXX 14.

νοπαθῶν ἤλαυνεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ δυνάμεως ἐπειγόμενος. καὶ καθ' ἑβδόμην ἡμέραν ἐπί τινος λόφου καταλαμβάνει προκαθιδρυμένους. ⟨313⟩ καὶ τότε μὲν (ἑσπέρα γὰρ ἦν) ἡσύχαζεν· ὄναρ δ' ὁ θεὸς αὐτῷ ἐπιστὰς παρῄνεσε λαβόντι τὸν γαμβρὸν καὶ τὰς θυγατέρας ἠρεμεῖν καὶ μηδὲν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ θυμοῦ τολμᾶν, σπονδὰς δὲ ποιεῖσθαι πρὸς Ἰάκωβον, αὐτὸς λέγων ἐκείνῳ συμμαχήσειν, εἰ καταφρονήσας αὐτοῦ τῆς ὀλιγότητος χωρήσειεν αὐτῷ διὰ μάχης. ⟨314⟩ Λάβανος δέ, τοιαύτης αὐτῷ ἐκ τοῦ θεοῦ προρρήσεως γεγενημένης, μεθ' ἡμέραν εἰς λόγους τὸν Ἰάκωβον προκαλεσάμενος, καὶ δηλώσας αὐτῷ τὸ ὄναρ, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθε πεισθείς, ἤρξατο κατηγορεῖν αὐτοῦ, προφέρων ὅτι καὶ πένητα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν καὶ πάντων ἄπορον ὑπεδέξατο καὶ παράσχοι πᾶσαν ἀφθονίαν τῆς αὐτοῦ κτήσεως. 'καὶ γὰρ καὶ θυγατέρας τὰς ἐμὰς συνέζευξα, τὴν εὔνοιάν σου τὴν πρὸς ἡμᾶς τούτοις αὐξήσεσθαι λογιζόμενος· ⟨315⟩ σὺ δ' οὔτε τῆς μητρὸς τῆς σεαυτοῦ καὶ [κοινωνίας] ἧς ἔχεις πρὸς ἐμὲ συγγενείας, οὔτε γυναικῶν ἃς ἔγημας αἰδῶ ποιησάμενος, οὔτε τέκνων ὧν εἰμὶ πάππος φροντίσας, ἐχρήσω μοι πολέμου νόμῳ, κτῆσιν μὲν ἄγων τὴν ἐμήν, θυγατέρας δ' ἀναπείσας ἀποδρᾶναι τὸν γεγεννηκότα, ἱερά τε πάτρια βαστάσας οἴχει φερόμενος, ὑπό τε τῶν ἐμῶν τιμηθέντα προγόνων καὶ ὑπ' ἐμοῦ θρησκείας τῆς αὐτῆς ἐκείνοις ἀξιωθέντα. ⟨316⟩ καὶ ταῦθ' ἃ μηδὲ οἱ πολεμήσαντες τοὺς ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς σύ, καὶ τῆς μὲν ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς υἱὸς θυγατέρων δὲ τῶν ἐμῶν ἀνήρ, ξένος δὲ καὶ ἐφέστιος τῆς ἐμῆς οἰκίας γεγενημένος ἔδρασας.' ⟨317⟩ ταῦτ' εἰπόντος Λαβάνου, Ἰάκωβος ἀπελογεῖτο μὴ μόνῳ

§ 313 = Gen. XXXI 24.

πατρίδος ἔρωτα τὸν θεόν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐμφῦσαι, καὶ μετὰ τοσοῦτον χρόνον καλῶς ἔχειν αὐτῷ κατελθεῖν εἰς ταύτην. ⟨318⟩ 'ὑπὲρ δὲ τῆς λείας ἧς ἐγκαλεῖς' φησίν, 'ἀδικῶν αὐτὸς ἂν εὑρεθείης ἐπ' ἄλλῳ κριτῇ· ὑπὲρ γὰρ ἧς ἐχρῆν σε χάριν ἡμῖν ἔχειν καὶ φυλαχθείσης ὑφ' ἡμῶν καὶ πλείονος γεγενημένης, ὑπὲρ ταύτης πῶς οὐ διαμαρτάνεις τῶν δικαίων χαλεπαίνων ἐμοί, εἰ μοῖραν αὐτῆς ὀλίγην λαβόντες ἔχομεν; περὶ μέντοι γε τῶν θυγατέρων, ἴσθι μὴ κατ' ἐμὴν κακουργίαν ἀπαναστήσαντος ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ κατ' εὔνοιαν δικαίαν, ἣν γυναιξὶ γαμεταῖς πρὸς τοὺς συνοικοῦντας εἶναι συμβέβηκεν. ἕπονται τοίνυν οὐχ ὡς ἐμοὶ τοσοῦτον ὅσον τοῖς παισὶν ἑαυτῶν.' ⟨319⟩ καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὸς ἔλεγε, προσενεκάλει δὲ καὶ κατηγορίαν ἐποιεῖτο, ὅτι μητρὸς ὢν ἀδελφὸς τῆς αὐτοῦ, καὶ συζεύξας αὐτῷ τὰς θυγατέρας, ἐπιτάγμασιν ἐκτρυχώσειε χαλεποῖς, εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν ἐν αὐτοῖς κατασχών. καὶ τὰ μὲν προφάσει τῶν γάμων ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα, καίπερ ὄντα χαλεπά, κουφότερα ἔφασκε, χείρω δὲ τὰ μετὰ τοὺς γάμους, καὶ ἅ τις ἐχθρὸς ἔφυγεν ἄν. ⟨320⟩ καὶ γὰρ σφόδρα κακούργως ὁ Λάβανος ἐχρήσατο τῷ Ἰακώβῳ. ὁρῶν γὰρ αὐτῷ τὸν θεὸν πρὸς ὅ τι θελήσειε συλλαμβανόμενον, ὑπισχνεῖτο τῶν τεχθησομένων αὐτῷ παρέξειν ἔσθ' ὅτε μὲν ὅ τι καὶ γένοιτο λευκόν, ποτὲ δ' αὖ τὰ μέλανα τῶν γεννωμένων· ⟨321⟩ πληθυόντων δὲ τῶν ἐπ' ὀνόματι τῷ Ἰακώβου τικτομένων, τὴν μὲν εἰς τὸ παρὸν οὐκ ἐφύλαττε πίστιν, εἰς ἔτος δὲ παρέξειν ἐπηγγέλλετο τὸ ἑξῆς, διὰ τὸ ἐποφθαλμιᾶν τῷ πλήθει τῆς κτήσεως, ἐπαγγελλόμενος μὲν διὰ τὸ δυσέλπιστον γενέσθαι τοσαῦτα, ψευδόμενος δ' ἐπὶ γενομένοις. ⟨322⟩ 11

§ 318 = Gen. XXXI 31. § 320 = Gen. XXX 27.

περὶ μέντοι τῶν ἱερωμάτων ἐκέλευεν ἔρευναν ποιεῖσθαι. δεξαμένου δὲ Λαβάνου τὴν ἔρευναν, Ῥαχήλα πυνθανομένη κατατίθησι τοὺς τύπους εἰς τὴν σάγην τῆς φερούσης αὐτὴν καμήλου· ἐκαθέζετο δέ, φάσκουσα τὴν κατὰ φύσιν κάθαρσιν αὐτῇ ἐνοχλεῖν. ⟨323⟩ καὶ Λάβανος μὲν ἀφίσταται τῆς ἐπὶ πλέον ἐρεύνης, οὐκ ἂν οἰηθεὶς τὴν θυγατέρα μετὰ τοιούτου πάθους τοῖς τύποις προσελθεῖν. ποιεῖται δ' ὅρκους πρὸς Ἰάκωβον μηδενὸς αὐτῷ μνησικακήσειν τῶν γεγονότων, [ἀλλὰ] κἀκεῖνος ἀγαπήσειν αὐτοῦ τὰς θυγατέρας. ⟨324⟩ καὶ τὰς πίστεις τὰς ἐπὶ τούτοις ἐποιήσαντο ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν, ἐφ' οἷς στήλην ἀνέθεσαν κατὰ βωμοῦ σχῆμα· ὅθεν Γαλάδης λέγεται ὁ βουνός, ἀφ' οὗ καὶ νῦν Γαλαδηνὴν καλοῦσι τὴν γῆν.

ἑστιαθέντων δ' ἐπὶ τοῖς ὅρκοις ὁ μὲν Λάβανος ἀνέ-
20 ζευξεν, ⟨325⟩ Ἰακώβῳ δ' εἰς τὴν Χαναναίαν προϊόντι φαντάσματα συνετύγχανεν ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπαγορεύοντα περὶ τῶν ἐς ὕστερον. καὶ τὸν μὲν τόπον ἐκεῖνον προσαγορεύει θεοῦ στρατόπεδον· βουλόμενος δ' εἰδέναι τί ἀδελφὸς περὶ αὐτοῦ φρονεῖ, τοὺς γνωσομένους ἕκαστα μετ' ἀκριβείας προύπεμψε, δεδιὼς αὐτὸν διὰ τὴν προτέραν ὑποψίαν. ⟨326⟩ ἐνετέλλετο δὲ τοῖς πεμπομένοις λέγειν πρὸς τὸν Ἤσαυον ὅτι νομίσας Ἰάκωβος ἄδικον συνδιαιτᾶσθαι αὐτοῦ τῇ ὀργῇ, τῆς χώρας ἑκὼν ὑπεξέλθοι, καὶ νῦν τὸν χρόνον ἱκανὸν ἡγούμενος εἶναι διαλλακτὴν ἐπανήκοι, γυναῖκάς τε καὶ παῖδας ἐπαγόμενος μετὰ τοῦ πορισθέντος βίου, μετὰ τῶν τιμιωτάτων ἑαυτὸν ἐκείνῳ παραδιδούς, ὅτι κρίνει μέγιστον ἀγαθὸν τὸ τἀδελφῷ συμμεταλαμβάνειν τῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ δεδομένων. ⟨327⟩ καὶ οἳ μὲν ταῦτα ἐδήλουν, Ἤσαυος δὲ

§ 322 = Gen. XXXI 32.

περιχαρὴς γίνεται καὶ τἀδελφῷ ὑπήντα σὺν ὁπλίταις τετρακοσίοις. καὶ Ἰάκωβος πυνθανόμενος ἥκειν αὐτὸν ὑπαντησόμενον μετὰ τοσούτων ὁπλιτῶν ἦν περίφοβος. τῷ μέντοι θεῷ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐπέτρεπε, καὶ πρόνοιαν εἶχεν ἐκ τῶν παρόντων ὅπως αὐτὸς ἀπαθὴς σώζοι τοὺς σὺν αὐτῷ, κρατήσας τῶν ἐχθρῶν, εἰ ἐθέλοιεν ἀδικεῖν. ⟨328⟩ νείμας οὖν τοὺς σὺν αὐτῷ, τοὺς μὲν προύπεμπε, τοὺς δὲ λειπομένους θᾶττον ἐκέλευεν ἀκολουθεῖν, ὅπως, εἰ βιασθεῖεν οἱ προπεμφθέντες ἐπιθεμένου τἀδελφοῦ, καταφυγὴν ἔχοιεν τοὺς ἑπομένους. ⟨329⟩ καὶ τοῦτον διατάξας τοὺς σὺν αὐτῷ τὸν τρόπον, πέμπει τινὰς δῶρα κομίζοντας τἀδελφῷ· ὑποζύγια δ' ἦν τὰ πεμπόμενα καὶ πλῆθος τετραπόδων ποικίλων, ἃ δὴ τίμια τοῖς ληψομένοις ἔμελλεν ἔσεσθαι παρὰ τὸ σπανίζειν αὐτῶν. ⟨330⟩ ἦσαν δ' οἱ πεμφθέντες ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστερον ἐντυγχάνοντες πολλοὶ δοκῶσιν· ἀνήσειν γὰρ ὑπὸ τῶν δώρων τῆς ὀργῆς, εἰ διαμένοι τεθυμωμένος. ἔτι μέντοι καὶ λόγοις χρηστοῖς ὁμιλεῖν πρὸς αὐτὸν εἴρητο τοῖς πεμπομένοις.

⟨331⟩ ταῦτα συνθεὶς διὰ πάσης τῆς ἡμέρας, νυ- 2
κτὸς ἐπιγενομένης ἐκίνει τοὺς σὺν αὐτῷ. καὶ χειμάρρουν τινὰ Ἰάβακχον λεγόμενον διαβεβηκότων Ἰάκωβος ὑπολελειμμένος (μόνος) φαντάσματι συντυχὼν διεπάλαιεν, ἐκείνου προκατάρχοντος τῆς μάχης· ⟨332⟩ ἐκράτει τε τοῦ φαντάσματος, ὃ δὴ καὶ φωνῇ χρῆται καὶ λόγοις πρὸς αὐτόν, χαίρειν τε τοῖς γεγενημένοις παραινοῦν καὶ μὴ μικρῶν κρατεῖν ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ θεῖον ἄγγελον νενικηκέναι, καὶ σημεῖον ἡγεῖσθαι τοῦτο μεγάλων ἀγαθῶν ἐσομένων, καὶ τοῦ μηδέποτε τὸ γένος

§ 327 = Gen. XXXII 7.

ἐπιλείπειν αὐτοῦ, μηδ' ὑπέρτερον ἀνθρώπων τινὰ τῆς ἰσχύος ἔσεσθαι τῆς ἐκείνου. ⟨333⟩ ἐκέλευέ τε καλεῖσθαι αὐτὸν Ἰσράηλον· σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν τὸν ἀντιστάντα ἀγγέλῳ θεοῦ. ταῦτα μέντοι προύλεγεν Ἰακώβου δεηθέντος· αἰσθόμενος γὰρ ἄγγελον εἶναι θεοῦ, τίνα μοῖραν ἕξει σημαίνειν παρεκάλει. ⟨334⟩ καὶ τὸ μὲν φάντασμα ταῦτ' εἰπὸν ἀφανὲς γίνεται, ἡσθεὶς δὲ τούτοις Ἰάκωβος Φανούηλον ὀνομάζει τὸν τόπον· σημαίνει δὲ πρόσωπον θεοῦ. καὶ γενομένου διὰ τὴν μάχην ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ νεῦρον τὸ πλατύ, αὐτός τ' ἀπείχετο τῆς τούτου βρώσεως καὶ δι' ἐκεῖνον οὐδ' ἡμῖν ἐστιν ἐδώδιμον.

8 ⟨335⟩ πλησίον δ' ἤδη τὸν ἀδελφὸν πυνθανόμενος, κελεύει προϊέναι τῶν γυναικῶν ἑκατέραν καθ' αὑτὴν μετὰ τῶν θεραπαινίδων, ἵνα πόρρωθεν ἀφορῷεν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν μαχομένων, εἰ τοῦτο θελήσειεν Ἤσαυος. προσεκύνει δ' αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν ἐγγὺς αὐτῷ γινόμενον, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ δόλιον φρονοῦντα. ⟨336⟩ καὶ ὁ Ἤσαυος ἀσπασάμενος αὐτὸν ἀνήρετο τῶν παίδων τὸν ὄχλον καὶ τὰς γυναῖκας, ἠξίου τε [τότε] τὸ πᾶν μαθὼν περὶ αὐτῶν καὶ αὐτὸς μὲν συμβαδίζειν αὐτοῖς πρὸς τὸν πατέρα, Ἰακώβου δὲ προφασιζομένου τὸν κόπον τῶν ὑποζυγίων ὑπεχώρησεν εἰς Σάειραν· ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν δίαιταν, προσαγορεύσας τὸ χωρίον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τριχώσεως Δασεῖαν.

21 ⟨337⟩ Ἰάκωβος δὲ ἀφίκετο εἰς τὰς ἔτι νῦν Σκηνὰς λεγομένας, ὅθεν εἰς Σίκιμον παρῆν· Χαναναίων δ' ἐστὶν ἡ πόλις. τῶν δὲ Σικιμιτῶν ἑορτὴν ἀγόντων, Δεῖνα, ἡ θυγάτηρ ἦν Ἰακώβῳ μόνη, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, ὀψομένη τὸν κόσμον τῶν ἐπιχωρίων γυναικῶν.

§ 333 = Gen. XXXII 28. § 337 = Gen. XXXIV 1.

θεασάμενος δ' αὐτὴν Συχέμης, ὁ Ἐμμώρου τοῦ βασιλέως υἱός, φθείρει δι' ἁρπαγῆς, καὶ διατεθεὶς ἐρωτικῶς ἱκετεύει τὸν πατέρα λαβεῖν αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν κόρην. <338> ὃ δὲ πεισθεὶς ἧκε πρὸς τὸν Ἰάκωβον, δεόμενος τῷ παιδὶ αὐτοῦ Συχέμῃ συζεῦξαι Δεῖναν κατὰ νόμον. Ἰάκωβος δ' οὔτ' ἀντιλέγειν ἔχων διὰ τἀξίωμα τοῦ παρακαλοῦντος οὔτε νόμιμον ἡγούμενος ἀλλοφύλῳ συνοικίζειν τὴν θυγατέρα, ἠξίωσεν ἐπιτρέψαι αὐτῷ βουλὴν ἀγαγεῖν περὶ ὧν παρεκάλει. <339> ἀπῄει μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ἐλπίζων Ἰάκωβον πράξειν τὸν γάμον· Ἰάκωβος δὲ τοῖς παισὶ δηλώσας τήν τε φθορὰν τῆς ἀδελφῆς καὶ τοῦ Ἐμμώρου τὴν δέησιν ἠξίου βουλεύεσθαι τί δεῖ ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν πλείους ἡσύχαζον γνώμης ἀποροῦντες, Συμεὼν δὲ καὶ Λευίς, ὁμομήτριοι τῆς κόρης ἀδελφοί, πρὸς ἀλλήλους συντίθενται τοιάνδε τινὰ πρᾶξιν. <340> οὔσης ἑορτῆς καὶ τῶν Σικιμιτῶν εἰς ἄνεσιν καὶ εὐωχίαν τετραμμένων, νύκτωρ πρώτοις ἐπιβαλόντες τοῖς φύλαξι κτείνουσι κοιμωμένους, καὶ παρελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀναιροῦσι πᾶν ἄρρεν καὶ τὸν βασιλέα σὺν αὐτοῖς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, φείδονται δὲ τῶν γυναικῶν. πράξαντες δὲ ταῦτα δίχα τῆς τοῦ πατρὸς γνώμης ἐπανάγουσι τὴν ἀδελφήν. <341> Ἰακώβῳ 2
δ' ἐκπλαγέντι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν γεγονότων καὶ χαλεπαίνοντι πρὸς τοὺς υἱοὺς ὁ θεὸς παραστὰς ἐκέλευσε θαρρεῖν, ἁγνίσαντι δὲ τὰς σκηνὰς θυσίας ἐπιτελεῖν, ἃς τὸ πρῶτον ἀπιὼν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἐπὶ τῇ ὄψει τοὐνείρου ηὔξατο. <342> ἁγνίζων οὖν τοὺς ἑπομένους ἐντυγχάνει τοῖς Λαβάνου θεοῖς (οὐ γὰρ ἠπίστατο ὑπὸ τῆς Ῥαχήλας κλαπέντας), καὶ αὐτοὺς ἔκρυψεν ἐν Σικίμοις εἰς γῆν ὑπὸ τὴν δρῦν, ἀπάρας

§ 338 = Gen. XXXIV 6.

τε τοὐντεῦθεν ἐν Βηθήλοις ἔθυεν, ὅπου τοὔνειρον ἐθεάσατο χωρῶν πρότερον ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας.

3 ⟨343⟩ ἐντεῦθεν δὲ προϊὼν ἐπεὶ κατὰ τὴν Ἐφραθάνην γίνεται, ἐνθάδε Ῥαχήλαν ἐκ τοκετοῦ θανοῦσαν θάπτει, μόνην τῶν συγγενῶν τῆς ἐν Χεβρῶνι τιμῆς οὐ τυχοῦσαν. πενθήσας δὲ μεγάλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον Βενιαμὶν ἐκάλεσε διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὀδύνην τῇ μητρί. ⟨344⟩ οὗτοι Ἰακώβου παῖδες οἱ πάντες, ἄρρενες μὲν δώδεκα θήλεια δὲ μία. τούτων ὀκτὼ γνήσιοι, ἐκ Λείας μὲν ἕξ, δύο δ' ἐκ Ῥαχήλας, τέτταρες δ' ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύο ἐξ ἑκατέρας, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα πάντων προεῖπον.

22 ⟨345⟩ παρῆν δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ Χεβρῶνα πόλιν ἐν Χαναναίοις κειμένην· ἐκεῖ δὲ Ἴσακος τὴν δίαιταν εἶχε. καὶ βραχέα μὲν ἀλλήλοις συνδιατρίβουσι· τὴν γὰρ Ῥεβέκκαν Ἰάκωβος οὐ κατέλαβε ζῶσαν· θνήσκει δὲ καὶ Ἴσακος μετ' οὐ πολὺ τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ, καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ ἐν Χεβρῶνι, μνημείου προγονικοῦ ἐν αὐτῇ τυγχάνοντος αὐτοῖς. ⟨346⟩ ἐγένετο δ' ὁ Ἴσακος ἀνὴρ θεοφιλής, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ μετ' Ἄβραμον τὸν πατέρα, πολυχρονιώτερος δέ· βιώσας γὰρ ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μετ' ἀρετῆς οὕτως ἀπέθανε.

§ 343 = Gen. XXXV 16.

ΒΙΒΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

⟨1⟩ *Μετὰ δὲ τὴν Ἰσάκου τελευτὴν οἱ παῖδες αὐτοῦ* 1
μερισάμενοι τὴν οἴκησιν πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἣν ἔλα-
βον ταύτην καὶ κατέσχον, ἀλλ᾽ Ἤσαυος μὲν τῆς Χε-
βρωνίας πόλεως ἐκχωρήσας τἀδελφῷ ἐν Σαείρᾳ διῃτᾶτο
καὶ τῆς Ἰδουμαίας ἦρχεν, οὕτω καλέσας τὴν χώραν
ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. Ἔδωμος γὰρ ἐπωνομάζετο, κατὰ τοιαύτην
αἰτίαν τυχὼν τῆς ἐπικλήσεως. ⟨2⟩ *ἀπὸ θήρας ποτὲ*
καὶ πόνου τοῦ περὶ τὸ κυνηγέσιον λιμώττων ἐπανῆλθεν,
ἔτι δ᾽ ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· ἐπιτυχὼν δὲ τἀδελφῷ
φακῆν ἐσκευακότι πρὸς ἄριστον αὑτῷ, ξανθὴν σφόδρα
τὴν χρόαν, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἔτι μᾶλλον ὀρεχθείς, ἠξίου
παρασχεῖν αὐτῷ πρὸς τροφήν. ⟨3⟩ *ὃ δ᾽ ἀποδόσθαι*
τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ τοῦ φαγεῖν, συνεργῷ χρησάμενος
τῇ πείνῃ, τὸν ἀδελφὸν ἠνάγκαζε· κἀκεῖνος ὑπὸ τοῦ
λιμοῦ προαχθεὶς παραχωρεῖ τῶν πρεσβείων αὐτῷ μεθ᾽
ὅρκων. ἔνθεν διὰ τὴν ξανθότητα τοῦ βρώματος ὑπὸ
τῶν ἡλικιωτῶν κατὰ παιδιὰν Ἔδωμος ἐπικληθεὶς (ἔδωμα
γὰρ Ἑβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι) τὴν χώραν οὕτως
προσηγόρευσεν· Ἕλληνες γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τὸ σεμνότερον
Ἰδουμαίαν ὠνόμασαν. ⟨4⟩ *γίνεται δὲ καὶ πατὴρ παί-* 2
δων πέντε τὸν ἀριθμόν, ὧν Ἰάους μὲν καὶ Ἰέγλωμος
καὶ Κόρεος ἐκ γυναικὸς μιᾶς Ὀλιβάμης τοὔνομα, τῶν
δὲ λοιπῶν Ἐλιφάζης μὲν ἐξ Ἄδας Ῥαγούηλος δ᾽ ἐκ
Βασεμάθης ὑπῆρξαν αὐτῷ γεγονότες. ⟨5⟩ *καὶ Ἠσαύου*

§ 1 = Gen. XXXVI 6. § 2 = Gen. XXV 29. § 4 = Gen. XXXVI 1; 1 Paral. I 35.

τε τοὐντεῦθεν ἐν Βηθήλοις ἔθυεν, ὅπου τοὔνειρον ἐθεάσατο χωρῶν πρότερον ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας.

3 ⟨343⟩ ἐντεῦθεν δὲ προϊὼν ἐπεὶ κατὰ τὴν Ἐφραθάνην γίνεται, ἐνθάδε Ῥαχήλαν ἐκ τοκετοῦ θανοῦσαν θάπτει, μόνην τῶν συγγενῶν τῆς ἐν Χεβρῶνι τιμῆς οὐ τυχοῦσαν. πενθήσας δὲ μεγάλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον Βενιαμὶν ἐκάλεσε διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὀδύνην τῇ μητρί. ⟨344⟩ οὗτοι Ἰακώβου παῖδες οἱ πάντες, ἄρρενες μὲν δώδεκα θήλεια δὲ μία. τούτων ὀκτὼ γνήσιοι, ἐκ Λείας μὲν ἕξ, δύο δ' ἐκ Ῥαχήλας, τέτταρες δ' ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύο ἐξ ἑκατέρας, ὧν καὶ τὰ ὀνόματα πάντων προεῖπον.

22 ⟨345⟩ παρῆν δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ Χεβρῶνα πόλιν ἐν Χαναναίοις κειμένην· ἐκεῖ δὲ Ἴσακος τὴν δίαιταν εἶχε. καὶ βραχέα μὲν ἀλλήλοις συνδιατρίβουσι· τὴν γὰρ Ῥεβέκκαν Ἰάκωβος οὐ κατέλαβε ζῶσαν· θνήσκει δὲ καὶ Ἴσακος μετ' οὐ πολὺ τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ, καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ ἐν Χεβρῶνι, μνημείου προγονικοῦ ἐν αὐτῇ τυγχάνοντος αὐτοῖς. ⟨346⟩ ἐγένετο δ' ὁ Ἴσακος ἀνὴρ θεοφιλής, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ μετ' Ἄβραμον τὸν πατέρα, πολυχρονιώτερος δέ· βιώσας γὰρ ἔτη πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μετ' ἀρετῆς οὕτως ἀπέθανε.

§ 343 = Gen. XXXV 16.

ΒΙΒΛΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

⟨1⟩ *Μετὰ δὲ τὴν Ἰσάκου τελευτὴν οἱ παῖδες αὐτοῦ* 1
μερισάμενοι τὴν οἴκησιν πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἣν ἔλαβον ταύτην καὶ κατέσχον, ἀλλ' Ἤσαυος μὲν τῆς Χεβρωνίας πόλεως ἐκχωρήσας τἀδελφῷ ἐν Σαείρᾳ διῃτᾶτο καὶ τῆς Ἰδουμαίας ἦρχεν, οὕτω καλέσας τὴν χώραν ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἔδωμος γὰρ ἐπωνομάζετο, κατὰ τοιαύτην αἰτίαν τυχὼν τῆς ἐπικλήσεως. ⟨2⟩ *ἀπὸ θήρας ποτὲ καὶ πόνου τοῦ περὶ τὸ κυνηγέσιον λιμώττων ἐπανῆλθεν, ἔτι δ' ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· ἐπιτυχὼν δὲ τἀδελφῷ φακῆν ἐσκευακότι πρὸς ἄριστον αὐτῷ, ξανθὴν σφόδρα τὴν χρόαν, καὶ διὰ τοῦτ' ἔτι μᾶλλον ὀρεχθείς, ἠξίου παρασχεῖν αὐτῷ πρὸς τροφήν.* ⟨3⟩ *ὃ δ' ἀποδόσθαι τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ τοῦ φαγεῖν, συνεργῷ χρησάμενος τῇ πείνῃ, τὸν ἀδελφὸν ἠνάγκαζε· κἀκεῖνος ὑπὸ τοῦ λιμοῦ προαχθεὶς παραχωρεῖ τῶν πρεσβείων αὐτῷ μεθ' ὅρκων. ἔνθεν διὰ τὴν ξανθότητα τοῦ βρώματος ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν κατὰ παιδιὰν Ἔδωμος ἐπικληθεὶς (ἔδωμα γὰρ Ἑβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι) τὴν χώραν οὕτως προσηγόρευσεν· Ἕλληνες γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τὸ σεμνότερον Ἰδουμαίαν ὠνόμασαν.* ⟨4⟩ *γίνεται δὲ καὶ πατὴρ παί-* 2
δων πέντε τὸν ἀριθμόν, ὧν Ἰάους μὲν καὶ Ἰέγλωμος καὶ Κόρεος ἐκ γυναικὸς μιᾶς Ὀλιβάμης τοὔνομα, τῶν δὲ λοιπῶν Ἐλιφάζης μὲν ἐξ Ἄδας Ῥαγούηλος δ' ἐκ Βασεμάθης ὑπῆρξαν αὐτῷ γεγονότες. ⟨5⟩ *καὶ Ἠσαύου*

§ 1 = Gen. XXXVI 6. § 2 = Gen. XXV 29. § 4 = Gen. XXXVI 1; 1 Paral. I 35.

μὲν οὗτοι παῖδες ἦσαν, Ἐλιφάζῃ δὲ γίνονται γνήσιοι παῖδες πέντε, Θέμανος Ὄμανος Σώφαρος Γόθαμος καὶ Κένεζος· Ἀμάληκος γὰρ νόθος ἦν, ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γεγονὼς Θαμνάης ὄνομα. ⟨6⟩ οὗτοι κατῴκησαν τῆς Ἰδουμαίας τὴν Γοβολῖτιν λεγομένην καὶ τὴν ἀπ' Ἀμαλήκου κληθεῖσαν Ἀμαληκῖτιν. πολλὴ γὰρ γενομένη ποτὲ ἡ Ἰδουμαία τό τε πάσης αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα, καὶ τοῖς μέρεσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξεν.

2 ⟨7⟩ Ἰακώβῳ δὲ συνέβη παρελθεῖν εἰς εὐδαιμονίας μέγεθος οἷον οὐκ ἄλλῳ τινὶ ῥᾳδίως. πλούτῳ τε γὰρ ὑπερέβαλλε τοὺς ἐπιχωρίους καὶ παίδων ἀρεταῖς ζηλωτὸς καὶ περίβλεπτος ἦν· οὐδενὸς γὰρ ὅλως ὑστέρουν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργα χειρῶν καὶ πόνων ὑπομονὴν ἦσαν εὔψυχοι καὶ δεινοὶ συνιέναι. ⟨8⟩ τοσαύτην δ' ἄρα τὸ θεῖον αὐτοῦ πρόνοιαν ἔσχε καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιμέλειαν ὡς κἀκ τῶν λυπηρῶν αὐτῷ δοξάντων τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀγαθῶν παρασχεῖν, καὶ ποιῆσαι τῆς ἀπ' Αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀναχωρήσεως αἴτιον αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας. ⟨9⟩ Ἰώσηπον ἐκ Ῥαχήλας πεπαιδοποιημένος Ἰάκωβος διά τε τὴν τοῦ σώματος εὐγένειαν καὶ διὰ ψυχῆς ἀρετήν (φρονήσει γὰρ διέφερε) τῶν ἄλλων πλέον υἱῶν ἠγάπα. ⟨10⟩ τούτῳ παρὰ τῶν ἀδελφῶν ἥ τε τοῦ πατρὸς στοργὴ φθόνον ἐκίνησε καὶ μῖσος, ἥ τ' ἐκ τῶν ὀνειράτων, ἃ θεασάμενος τῷ τε πατρὶ καὶ τούτοις ἐμήνυσεν, εὐδαιμονία καταγγελλομένη, ζηλοτυπούντων ἄρα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς τῶν οἰκειοτάτων εὐπραγίας. αἱ δ' ὄψεις, ἃς κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδεν Ἰώσηπος,
2 τοιαίδε ἦσαν. ⟨11⟩ ἐκπεμφθεὶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν

§ 5 = Gen. XXXVI 11. § 7 = Gen. XXXVII 1.

ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ συλλογὴν τῶν καρπῶν θέρους ἀκμάζοντος ὁρᾷ πολὺ τῶν κατὰ τὴν συνήθειαν ἐπιφοιτώντων κατὰ τοὺς ὕπνους ὀνειράτων διαφέρουσαν ὄψιν, ἣν περιεγερθεὶς τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς κρινοῦσιν αὐτῷ τὸ σημαινόμενον, ἐξέθετο, λέγων ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρελθούσης νυκτὸς τὸ μὲν αὐτοῦ δράγμα τῶν πυρῶν ἠρεμεῖν ἐφ' οὗ κατέθηκε τόπου, τὰ δ' ἐκείνων προστρέχοντα προσκυνεῖν αὐτὸ καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. ⟨12⟩ οἳ δὲ συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ καὶ μέγεθος πραγμάτων τὴν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν ἐσομένην, τῷ μὲν Ἰωσήπῳ τούτων οὐδέν, ὡς οὐ γνώριμον αὐτοῖς ὂν τοὖναρ, διεσάφησαν, ἀρὰς δ' ἐποιήσαντο μηδὲν εἰς τέλος παρελθεῖν αὐτῷ ὧν ὑπενόουν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἀπεχθῶς ἔχοντες διετέλουν.

⟨13⟩ τῷ δὲ παρ' αὐτῶν φθόνῳ προσφιλονικῆσαν 3
τὸ θεῖον δευτέραν ὄψιν ἐπιπέμπει τῷ Ἰωσήπῳ πολὺ τῆς προτέρας θαυμασιωτέραν· τὸν γὰρ ἥλιον ἔδοξε, τὴν σελήνην παραλαβόντα καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, ἐπὶ τὴν γῆν κατελθεῖν καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. ⟨14⟩ ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρί, μηδὲν παρὰ τῶν ἀδελφῶν κακόηθες ὑφορώμενος καὶ τούτων παρατυγχανόντων, διεσάφησε, τί καὶ βούλεται σημαίνειν φράσαι παρακαλῶν. ⟨15⟩ ὃ δ' ἥσθη τῷ ὀνείρατι· τὴν γὰρ πρόρρησιν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ συλλαβὼν καὶ μετὰ σοφίας οὐκ ἀσκόπως εἰκάσας, ἔχαιρεν ἐπὶ μεγάλοις τοῖς σημαινομένοις. ⟨16⟩ εὐδαιμονίαν γὰρ τῷ παιδὶ κατήγγελλε, καὶ καιρὸν ἥξειν θεοῦ δόντος καθ' ὃν αὐτὸν ὑπό τε τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔσεσθαι τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον, τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητρὶ καὶ πατρί, τῆς μὲν αὐξούσης ἅπαντα καὶ τρεφούσης,

§ 11 = Gen. XXXVII 5.

τοῦ δ' ἐκτυποῦντος καὶ τὴν ἄλλην ἰσχὺν ἐντιθέντος, εἰκάζων, τοὺς δ' ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς· καὶ γὰρ τούτους ἕνδεκα εἶναι καθάπερ καὶ τοὺς ἀστέρας, ἀπό τε ἡλίου καὶ σελήνης τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντας.

4 ⟨17⟩ *καὶ ὁ μὲν Ἰάκωβος τοιαύτην οὐκ ἀσυνέτως τῆς ὄψεως τὴν κρίσιν ἐποιήσατο, τοὺς δ' ἀδελφοὺς τοῦ Ἰωσήπου σφόδρ' ἐλύπησε τὰ προειρημένα, καὶ διετέθησαν ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τινὶ μέλλοντι τὰ σημαινόμενα διὰ τῶν ὀνειράτων ἀγαθὰ ἕξειν, ἀλλ' οὐκ ἀδελφῷ, καὶ ὧν συναπολαύσειν αὐτοὺς εἰκὸς ἦν, κοινωνοὺς ὡς τῆς γενέσεως οὕτω καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐσομένους·* ⟨18⟩ *ἀνελεῖν τε ὡρμήκεσαν τὸ μειράκιον. καὶ ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλήν, ἐπεὶ τὰ τῆς συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐπὶ Σικίμων τραπέντες (χώρα δ' ἐστὶν αὕτη βόσκειν ἀγαθὴ θρέμματα καὶ νομὰς ἐκτρέφειν) αὐτόθι τῶν ποιμνίων ἐπεμελοῦντο, μὴ προδηλώσαντες τῷ πατρὶ τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν.* ⟨19⟩ *ὃ δ' ὑπὸ τῆς ἀγνοίας καὶ τοῦ μηδ' ἀπὸ τῶν ποιμνίων πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τινὰ τὸν περὶ τῶν παίδων αὐτῷ τἀληθὲς σημαίνειν δυνάμενον, σκυθρωποτέραν τὴν περὶ αὐτῶν διάνοιαν λαμβάνων καὶ περιδεὴς ὢν πέμπει τὸν Ἰώσηπον εἰς τὰ ποίμνια μαθησόμενον τὰ περὶ τῶν*
3 *ἀδελφῶν, καὶ τί πράττοιεν σημανοῦντα.* ⟨20⟩ *οἳ δὲ*
τὸν ἀδελφὸν ὡς εἶδον πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένον, ἥσθησαν μέν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπ' οἰκείου παρουσίᾳ καὶ πατρὸς ἀπεσταλκότος, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἐχθροῦ καὶ ταῖς χερσὶν αὐτῶν κατὰ θείαν βούλησιν παραδοθέντος, ἀναιρεῖν τ' ἤδη καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι καιρὸν ὡρμήκεσαν. ⟨21⟩ *οὕτω δ' αὐτοὺς Ῥούβηλος ὁρῶν ἔχοντας ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν ὁμονοηκό-*

§ 17 = Gen. XXXVII 10.

τας ἐπειρᾶτο κατέχειν, ὑποδεικνὺς τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μύσος, ⟨22⟩ ὡς πονηρὸν μὲν καὶ θεῷ κἀνθρώποις ἀνόσιον δοκοῦν καὶ τὸ μὴ συγγενοῦς ἀνθρώπου χειρουργῆσαι φόνον, πολὺ μέντοι μιαρώτερον τὸ σφαγὴν ἀδελφοῦ δράσαντας ὀφθῆναι, ᾧ πατήρ τ' ἀναιρουμένῳ συναδικεῖται καὶ μήτηρ εἰς πένθος καὶ παιδὸς ἀποστέρησιν, οὐ κατ' ἀνθρώπινον γενομένην νόμον, συγκατασπᾶται. ⟨23⟩ τούτων δ' οὖν αὐτῶν αἰδῶ λαβόντας, καὶ τῷ λογισμῷ τί καὶ πείσονται τεθνηκότος αὐτοῖς παιδὸς ἀγαθοῦ καὶ νεωτάτου παραθεμένους, ἀποσχέσθαι τοῦ τολμήματος παρεκάλει, καὶ τὸν θεὸν δείσαντας, ὃς θεατὴς ἅμα καὶ μάρτυς ἤδη καὶ τῆς βουλῆς αὐτῶν τῆς ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν γεγενημένος ἀποστάντας μὲν τῆς πράξεως ἀγαπήσει, μετανοίᾳ καὶ τῷ σωφρονεῖν εἴξαντας, ⟨24⟩ προελθόντας δ' ἐπὶ τοὔργον οὐκ ἔστιν ἣν οὐκ εἰσπράξεται ἀδελφοκτονίας δίκην, μιάναντας αὐτοῦ τὴν πανταχοῦ παροῦσαν πρόνοιαν καὶ μήτε τῶν ἐπ' ἐρημίᾳ πραττομένων ὑστεροῦσαν μήτε τῶν κατὰ τὰς πόλεις· ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ᾖ, χρὴ δοκεῖν ἐνταῦθα παρεῖναι καὶ τὸν θεόν. ⟨25⟩ τό τε συνειδὸς αὐτοὺς τὸ ἴδιον ἕξειν ἐχθρὸν ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσιν ἔλεγεν, ὃ μήτε τοῖς ἀγαθὸν αὐτὸ ἔχουσι, μήτε τοιοῦτον ὁποῖον αὐτοῖς συνοικήσει τὸν ἀδελφὸν ἀνελοῦσιν, ἔστιν ἀποδρᾶναι. ⟨26⟩ προσετίθει δὲ καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀδελφὸν οὐδ' ἀδικήσαντα κτείνειν ὅσιον, καλὸν δὲ καὶ τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς οὕτω φίλοις ὑπὲρ ὧν ἁμαρτάνειν ἔδοξαν· Ἰώσηπον δ' οὐδὲ πονηρὸν εἰς αὐτοὺς γεγενημένον διαφθεροῦσιν, ᾧ καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀσθενὲς ἔλεον μᾶλλον καὶ τὴν παρ' ἡμῶν ἐρανίζεται κηδεμονίαν.

§ 22 = Gen. XXXVII 21.

⟨27⟩ ἥ τ' αἰτία τῆς ἀναιρέσεως πολὺ χείρω τὴν πρᾶξιν αὐτῶν τίθησι, διὰ φθόνον τῶν ἐσομένων ἀγαθῶν αὐτῷ τοῦ ζῆν ἐξαγαγεῖν διεγνωκότων, ὧν τὸ ἴσον ἀπολαύσουσι κοινωνοῦντες αὐτῷ τῆς μετουσίας, οὐκ ἀλλοτρίων ὄντων ἀλλ' οἰκείων. ⟨28⟩ ἴδια γὰρ αὐτῶν ὑπολαμβάνειν ὅσα θεὸς Ἰωσήπῳ δώσει· προσήκειν οὖν τὴν ὀργὴν καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὺς χαλεπωτέραν ἔσεσθαι νομίζειν, εἰ τὸν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ κεκριμένον τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἄξιον ἀποκτείναντες ἀφαιρήσονται τὸν θεὸν ᾧ ταῦτα χαρίσηται.

2 ⟨29⟩ καὶ ὁ μὲν Ῥούβηλος ταῦτα λέγων καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πλείω, καὶ δεόμενος, ἐπειρᾶτο τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτοὺς ἀποτρέπειν· ἐπεὶ δ' οὐδὲν μετριωτέρους ὑπὸ τῶν λόγων ἑώρα γεγενημένους ἀλλὰ σπεύδοντας ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν, συνεβούλευε τὸ κακὸν αὐτοὺς ἐπιεικέστερον ποιῆσαι τῷ τρόπῳ τῆς ἀναιρέσεως. ⟨30⟩ καὶ γὰρ ἄμεινον μὲν ἂν οἷς παρήνεσε τὸ πρῶτον πεπεῖσθαι λέγων αὐτούς, ἐπεὶ δ' ἐκράτησαν ὥστ' ἀνελεῖν τὸν ἀδελφόν, οὐκ ἔσεσθαι σφόδρα κακοὺς οἷς νῦν παραινεῖ πεισθέντας ἔλεγεν· ἐν γὰρ τούτοις εἶναι καὶ τοὔργον ἐφ' ὃ σπεύδουσιν, οὐ μέντοι τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀπόροις κουφότερον. ⟨31⟩ ἠξίου γὰρ αὐτοὺς αὐτόχειρας μὲν μὴ γενέσθαι τἀδελφοῦ, ῥίψαντας δ' εἰς τὸν παρακείμενον λάκκον οὕτως ἀποθανεῖν ἐᾶσαι, καὶ τό γε μὴ μιανθῆναι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδανεῖν. συναινεσάντων δὲ τούτοις τῶν νεανίσκων, παραλαβὼν Ῥούβηλος τὸ μειράκιον καὶ καλωδίου ἐκδήσας ἠρέμα καθίμησεν εἰς τὸν λάκκον· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἄνυδρος ἦν. καὶ ὃ μὲν τοῦτο ποιήσας ἀπαλλάττεται κατὰ ζήτη-
3 σιν χωρίων πρὸς νομὰς ἐπιτηδείων, ⟨32⟩ Ἰούδας δὲ

§ 27 = Gen. XXXVII 22.

καὶ αὐτὸς ὢν τῶν Ἰακώβου παίδων, ἐμπόρους ἰδὼν Ἄραβας τοῦ Ἰσμαηλιτῶν γένους ἀρώματα καὶ Σύρα φορτία κομίζοντας Αἰγυπτίοις ἐκ τῆς Γαλαδηνῆς, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν Ῥουβήλου τοῖς ἀδελφοῖς συνεβούλευσεν ἀνιμήσασι τὸν Ἰώσηπον ἀπεμπολῆσαι τοῖς Ἄραψιν· <33> ἐκεῖνόν τε γὰρ ὅτι πορρωτάτω γενόμενον καὶ τεθνήξεσθαι παρὰ τοῖς ξένοις, αὐτούς τε τοῦ μιάσματος οὕτως ἀπαλλαγήσεσθαι. δόξαν οὖν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις ἀποδίδονται τὸν Ἰώσηπον ἀνελκύσαντες ἐκ τοῦ λάκκου μνῶν εἴκοσιν, ἑπτακαίδεκα ἐτῶν γεγονότα. <34> Ῥούβηλος δὲ νύκτωρ ἐπὶ τὸν λάκκον ἐλθών, σῶσαι τοὺς ἀδελφοὺς λαθὼν τὸν Ἰώσηπον ἐγνώκει· καὶ ὡς ἀνακαλουμένῳ μὴ ὑπήκουσε, δείσας μὴ ἐφθάρκασιν αὐτὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, κατεμέμφετο τοὺς ἀδελφούς. τῶν δὲ τὸ πραχθὲν αὐτῷ φρασάντων παύεται τοῦ πένθους Ῥούβηλος.

<35> ὡς δὲ ταῦτα περὶ τὸν Ἰώσηπον τοῖς ἀδελφοῖς 4
ἐπέπρακτο, τί ποιήσαντες ἂν ἔξω τῆς ὑπονοίας παρὰ τῷ πατρὶ γενηθεῖεν ἐζήτουν. καὶ δὴ τὸν χιτωνίσκον, ὃν ἀφῖκτο μὲν πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐνδεδυμένος, περιῃρήκεσαν δ' αὐτὸν ὅτε καθίεσαν εἰς τὸν λάκκον, ἔδοξεν αὐτοῖς διασπαράξασιν αἵματι τράγων μολῦναι καὶ τῷ πατρὶ δεῖξαι φέροντας, ὡς ἂν ὑπὸ θηρίων αὐτῷ φανείη διεφθαρμένος. <36> καὶ τοῦτο ποιήσαντες ἧκον πρὸς τὸν πρεσβύτην ἤδη τῶν περὶ τὸν υἱὸν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένον, ἔλεγον δὲ τὸν μὲν Ἰώσηπον οὔτ' ἰδεῖν οὔθ' ᾗ κέχρηται συμφορᾷ μεμαθηκέναι, χιτῶνα δὲ τοῦτον εὑρεῖν ᾑμαγμένον καὶ λελακισμένον· ὅθεν αὐτοῖς ὑπόνοιαν εἶναι περιπεσόντα θηρίοις αὐτὸν ἀπολωλέναι, εἴ γε τοῦτον ἐνδεδυμένος οἴκοθεν ἐστάλη.

§ 32 = Gen. XXXVII 25.

⟨37⟩ Ἰάκωβος δ' ἐπὶ κουφοτέραις ὢν ἐλπίσιν ὡς ἠνδραποδισμένου δῆθεν αὐτῷ τοῦ παιδός, τοῦτον μὲν ἀφίησι τὸν λογισμόν, πίστιν δ' αὐτοῦ τῆς τελευτῆς ἐναργῆ τὸν χιτῶνα ὑπολαβών (καὶ γὰρ ἐγνώρισεν ἐκεῖνον αὐτὸν ὃν ἐνδεδυμένον ἐκπέμποι πρὸς τοὺς ἀδελφούς), ὡς ἐπὶ νεκρῷ τὸ λοιπὸν οὕτω διέκειτο ἐπὶ τῷ μειρακίῳ πενθῶν. ⟨38⟩ καὶ ὡς ἑνὸς πατὴρ ὢν καὶ τῆς ἐξ ἄλλων παραμυθίας ἐστερημένος, οὕτως ἦν παρὰ τῷ κακῷ, πρὶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς συμβαλεῖν, εἰκάζων ὑπὸ θηρίων Ἰώσηπον ἀφανῆ γεγονέναι. ἐκαθέζετο δὲ σακίον ἐναψάμενος καὶ τῇ λύπῃ βαρύς, ὡς μήθ' ὑπὸ παίδων παρηγορούντων αὐτὸν ῥᾴονα γενέσθαι μήτε κάμνοντα τοῖς πόνοις ἀπαγορεύειν.

4 ⟨39⟩ Ἰώσηπον δὲ πωλούμενον ὑπὸ τῶν ἐμπόρων
ὠνησάμενος Πετεφρῆς, ἀνὴρ Αἰγύπτιος ἐπὶ τῶν Φα-
ραώθου μαγείρων τοῦ βασιλέως, εἶχεν ἐν ἁπάσῃ τιμῇ
καὶ παιδείαν τε τὴν ἐλευθέριον ἐπαίδευε, καὶ διαίτῃ
χρήσασθαι κρείττονι τῆς ἐπὶ δούλῳ τύχης ἐπέτρεπεν·
ἐγχειρίζει τε τὴν τῶν κατὰ τὸν οἶκον αὐτῷ πρόνοιαν.
⟨40⟩ ὁ δὲ τούτων τ' ἀπέλαυε, καὶ τὴν ἀρετήν, ἥτις ἦν
περὶ αὐτόν, οὐδ' ὑπὸ τῆς μεταβολῆς ἐγκατέλειπεν, ἀλλὰ
διέδειξε τὸ φρόνημα κρατεῖν τῶν ἐν τῷ βίῳ δυσκόλων
δυνάμενον οἷς ἂν παρῇ γνησίως καὶ μὴ πρὸς τὰς εὐ-
2 πραγίας τὰς κατὰ καιρὸν μόνον ἡρμοσμένον. ⟨41⟩ τῆς
γὰρ τοῦ δεσπότου γυναικὸς διά τε τὴν εὐμορφίαν καὶ
τὴν περὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ δεξιότητα ἐρωτικῶς δια-
τεθείσης, καὶ νομιζούσης, εἰ ποιήσειεν αὐτῷ τοῦτο φα-
νερόν, ῥᾳδίως πείσειν αὐτὸν εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν, εὐτύ-
χημα ἡγησάμενον τὸ τὴν δέσποιναν αὐτοῦ δεηθῆναι,
⟨42⟩ καὶ πρὸς τὸ σχῆμα τῆς τότε δουλείας ἀλλ' οὐ

§ 37 = Gen. XXXVII 33.

πρὸς τὸν τρόπον ἀφορώσης τὸν καὶ παρὰ τὴν μεταβολὴν παραμένοντα, τήν τ' ἐπιθυμίαν αὐτῷ ποιησάσης καταφανῆ καὶ λόγους προσφερούσης περὶ μίξεως, παρέπεμπε τὴν ἀξίωσιν, οὐ κρίνας ὅσιον εἶναι τοιαύτην αὐτῇ δοῦναι χάριν ἐν ᾗ τοῦ πριαμένου καὶ τοσαύτης ἠξιωκότος τιμῆς ἀδικίαν συνέβαινεν εἶναι καὶ ὕβριν, ἀλλὰ κρατεῖν τε τοῦ πάθους κἀκείνην παρεκάλει, τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ τεύξεσθαι τῆς ἐπιθυμίας προβαλλόμενος· ⟨43⟩ σταλήσεσθαι γάρ [τε] αὐτῇ τοῦτο μὴ παρούσης ἐλπίδος· αὐτός τε πάντα μᾶλλον ὑπομενεῖν ἔλεγεν ἢ πρὸς τοῦτο καταπεισθήσεσθαι· καὶ γὰρ εἰ τῇ δεσποίνῃ δοῦλον ὄντα δεῖ ποιεῖν μηδὲν ἐναντίον, ἡ πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν προσταγμάτων ἀντιλογία πολλὴν ἂν ἔχοι παραίτησιν. ⟨44⟩ τῆς δ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὸν ἔρωτα τὸ μὴ προσδοκώσῃ τὸν Ἰώσηπον ἀντίσχειν, καὶ δεινῶς ὑπὸ τοῦ κακοῦ πολιορκουμένη δευτέρᾳ πάλιν πείρᾳ προὐθυμεῖτο κατεργάσασθαι.

⟨45⟩ δημοτελοῦς οὖν ἑορτῆς ἐνστάσης, καθ' ἣν εἰς 3
τὴν πανήγυριν καὶ γυναιξὶ φοιτᾶν νόμιμον ἦν, σκήπτεται νόσον πρὸς τὸν ἄνδρα, θηρωμένη μόνωσιν καὶ σχολὴν εἰς τὸ δεηθῆναι τοῦ Ἰωσήπου. καὶ γενομένης αὐτῇ ταύτης λιπαρεστέρους ἔτι τῶν πρώτων αὐτῷ προσηνέγκατο λόγους, ⟨46⟩ ὡς καλῶς μὲν εἶχεν αὐτῷ μετὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν εἶξαι καὶ μηδὲν ἀντειρηκέναι κατά τε τὴν τῆς παρακαλούσης ἐντροπὴν καὶ τὴν τοῦ πάθους ὑπερβολήν, ὑφ' οὗ βιασθείη δέσποινα οὖσα τοῦ κατ' αὐτὴν ἀξιώματος ταπεινοτέρα γενέσθαι, φρονήσει δὲ καὶ νῦν ἄμεινον ἐνδοὺς καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς παρελθοῦσιν ἄγνωμον διορθώσεται. ⟨47⟩ εἴτε γὰρ δευτέραν δέησιν ἐξεδέχετο, ταύτην γεγονέναι καὶ μετὰ

§ 42 = Gen. XXXIX 8.

πλείονος σπουδῆς· νόσον τε γὰρ προφασίσασθαι καὶ τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς πανηγύρεως τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν προτιμῆσαι· εἴτε τοῖς πρώτοις ὑπ' ἀπιστίας ἀντέκρουσε λογισμοῖς, τοῦ μηδεμίαν κακουργίαν εἶναι κρίνειν σύμβολον τὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν. ⟨48⟩ προσδοκᾶν τε τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὄνησιν, ὧν ἤδη μετέχειν, προσθέμενον αὐτῆς τῷ ἔρωτι, καὶ μειζόνων ἀπόλαυσιν ὑπήκοον γενόμενον, ἄμυναν δὲ καὶ μῖσος παρ' αὐτῆς ἀποστραφέντα τὴν ἀξίωσιν καὶ τοῦ χαρίζεσθαι τῇ δεσποίνῃ τὴν τῆς σωφροσύνης δόκησιν ἐπίπροσθε θέμενον. ⟨49⟩ οὐ γὰρ αὐτὸν τοῦτο ὠφελήσειν, τραπείσης εἰς κατηγορίαν αὐτοῦ καὶ καταψευσαμένης πεῖραν ἐπὶ τἀνδρί· προσέξειν δὲ μᾶλλον τοῖς αὐτῆς λόγοις Πετεφρῆν ἢ τοῖς ἐκείνου, κἂν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀληθείας φέρωνται.

4 ⟨50⟩ ταῦτα λεγούσης τῆς γυναικὸς καὶ δακρυούσης, οὔτ' οἶκτος αὐτὸν μὴ σωφρονεῖν ἔπεισεν οὔτ' ἠνάγκασε φόβος, ἀλλὰ ταῖς δεήσεσιν ἀντέσχε καὶ ταῖς ἀπειλαῖς οὐκ ἐνέδωκε δείσας παθεῖν ἀδίκως, καὶ ὑπομένειν τι τῶν χαλεπωτέρων εἵλετο μᾶλλον ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύειν, χαρισάμενος ἐφ' οἷς αὑτῷ συνῄδει δικαίως ἀπολουμένῳ. ⟨51⟩ γάμου τε αὐτὴν ὑπεμίμνησκε καὶ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα συμβιώσεως, καὶ τούτοις τὸ πλέον νέμειν ἢ τῇ προσκαίρῳ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονῇ παρεκάλει, τῆσδε μὲν καὶ μετάνοιαν ἑξούσης αὖθις ἐπ' ὀδύνῃ γενησομένην, οὐκ ἐπὶ διορθώσει τῶν ἡμαρτημένων, καὶ φόβον τοῦ μὴ κατάφωρον γενέσθαι, ἀλλὰ χάριν τοῦ λαθεῖν ἀγνοουμένου τοῦ κακοῦ, τῆς δὲ πρὸς τὸν ἄνδρα κοινωνίας ἀπόλαυσιν ἐχούσης ἀκίνδυνον. ⟨52⟩ καὶ προσέτι πολλὴν ἔλεγε τὴν ἀπὸ τοῦ συνειδότος καὶ πρὸς τὸν θεὸν παρρησίαν καὶ πρὸς ἀνθρώπους, ὡς

αὐτοῦ δεσπόσει μᾶλλον μείνασα καθαρά, καὶ δεσποίνης ἐξουσίᾳ χρήσεται πρὸς αὐτόν, ἀλλ᾽ οὐ συνεξαμαρτάνοντος αἰδοῖ. πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι θαρρεῖν ἐπὶ γινωσκομένοις τοῖς εὖ βεβιωμένοις ἢ ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ.

⟨53⟩ ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, 5
τὴν τῆς γυναικὸς ὁρμὴν ἐπίσχειν ἐπειρᾶτο καὶ τὸ πάθος αὐτῆς εἰς λογισμὸν ἐπιστρέφειν. ἡ δὲ βιαιότερον ἐχρῆτο τῇ σπουδῇ, καὶ ἐπιβαλοῦσα τὰς χεῖρας ἀναγκάζειν ἀπογνοῦσα τοῦ πείθειν ἤθελεν. ⟨54⟩ ὡς δ᾽ ἐξέφυγεν ὑπ᾽ ὀργῆς ὁ Ἰώσηπος προσκαταλιπὼν καὶ τὸ ἱμάτιον κατεχούσης (καὶ γὰρ αὐτὸ [αὐτῇ] μεθεὶς ἐξεπήδησε τοῦ δωματίου), περιδεὴς γενομένη μὴ κατείπῃ πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ τῆς ὕβρεως περιαλγῶς ἔχουσα, φθάσαι καταψεύσασθαι πρὸς τὸν Πετεφρῆν ἔγνω τοῦ Ἰωσήπου, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τιμωρῆσαι μὲν αὐτῇ δεινῶς ὑπερηφανημένῃ, προλαβεῖν δὲ τὴν διαβολήν, σοφὸν ἅμα καὶ γυναικεῖον ἡγήσατο. ⟨55⟩ καὶ καθῆστο μὲν κατηφὴς καὶ συγκεχυμένη, τὴν ἐπὶ τῷ διαμαρτεῖν τῆς ἐπιθυμίας λύπην ὡς ἐπὶ πείρᾳ διαφθορᾶς πλασαμένη μετ᾽ ὀργῆς, ἐλθόντι δὲ τἀνδρὶ καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ταραχθέντι καὶ πυνθανομένῳ τὴν αἰτίαν, τῆς κατηγορίας τῆς Ἰωσήπου κατήρξατο, ⟨56⟩ καί 'τεθναίης' εἶπεν, 'ἄνερ, ἢ πονηρὸν δοῦλον κοίτην μιᾶναι τὴν σὴν ἐθελήσαντα κόλασον, ὃς οὔθ᾽ οἷος ὢν εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον ἀφῖκται μνησθεὶς ἐσωφρόνησεν, οὔθ᾽ ὅσων ἐκ τῆς σῆς χρηστότητος ἔτυχεν, ἀλλ᾽ ἀχάριστος ὢν ἂν εἰ μὴ πάντα παρεῖχεν αὐτὸν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, ἐπεβούλευσεν ὑβρίσαι γάμον τὸν σόν, καὶ ταῦτ᾽ ἐν ἑορτῇ, τὴν σὴν ἀπουσίαν παραφυλάξας· ὃς ὅσα καὶ

§ 53 = Gen. XXXIX 12.

μέτριος ἐδόκει πρότερον, διὰ τὸν ἐκ σοῦ φόβον ἠρέμει καὶ οὐχὶ φύσει χρηστὸς ἦν. ⟨57⟩ *τοιοῦτον δ' ἄρα τὸ παρ' ἀξίαν αὐτὸν καὶ παρ' ἐλπίδας εἰς τιμὴν παρελθεῖν ἐποίησεν, ὡς δέον, ᾧ τὴν τῆς κτήσεως τῆς σῆς πίστιν καὶ τὴν οἰκονομίαν λαβεῖν ἐξεγένετο καὶ τῶν πρεσβυτέρων οἰκετῶν προτιμηθῆναι, τούτῳ καὶ τῆς σῆς ψαύειν γυναικός.'* ⟨58⟩ *παυσαμένη δὲ τῶν λόγων ἐπεδείκνυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον, ὡς ὅτ' ἐπεχείρει βιάσασθαι καταλιπόντος αὐτό. Πετεφρῆς δὲ μήτε δακρυούσῃ τῇ γυναικὶ μήθ' οἷς ἔλεγε καὶ εἶδεν ἀπιστεῖν ἔχων, τῷ τε πρὸς αὐτὴν ἔρωτι πλέον νέμων, ἐπὶ μὲν τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν οὐκ ἐτρέπετο,* ⟨59⟩ *δοὺς δὲ σωφρονεῖν τῇ γυναικί, πονηρὸν δ' εἶναι κατακρίνας τὸν Ἰώσηπον, τὸν μὲν εἰς τὴν τῶν κακούργων εἱρκτὴν ἐνέβαλεν, ἐπὶ δὲ τῇ γυναικὶ καὶ μᾶλλον ἐφρόνει, κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην αὐτῇ μαρτυρῶν.*

5 ⟨60⟩ *Ἰώσηπος μὲν οὖν πάντ' ἐπὶ τῷ θεῷ ποιησάμενος τὰ περὶ αὐτόν, οὔτ' εἰς ἀπολογίαν οὔτ' ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγονότων δήλωσιν ἐτράπη, τὰ δεσμὰ δὲ καὶ τὴν ἀνάγκην σιγῶν ὑπῆλθεν, ἀμείνον' ἔσεσθαι τῶν δεδεκότων θαρρῶν τὸν τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς καὶ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα θεόν· οὗ πεῖραν τῆς προνοίας εὐθὺς ἐλάμβανεν.* ⟨61⟩ *ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ τήν τ' ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ κατανοήσας ἐν οἷς τάξειεν αὐτὸν καὶ τἀξίωμα τῆς μορφῆς, ὑπανίει τε τῶν δεσμῶν, καὶ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ καὶ κοῦφον ἐποίει, διαίτῃ δὲ χρῆσθαι κρείττονι δεσμωτῶν ἐπέτρεπε.* ⟨62⟩ *τῶν δ' ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τῆς περὶ τἄργα ταλαιπωρίας, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλεῖ κατὰ κοινωνίαν τῆς ὁμοίας συμφορᾶς, τρεπο-*

§ 57 = Gen. XXXIX 18.

μένων, καὶ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακριθεῖεν ἀναπυνθανομένων, ⟨63⟩ οἰνοχόος τοῦ βασιλέως, καὶ σφόδρ' αὐτῷ τιμώμενος, κατ' ὀργὴν δεδεμένος καὶ συνδιαφέρων τῷ Ἰωσήπῳ τὰς πέδας συνηθέστερος αὐτῷ μᾶλλον ἐγένετο, καί (συνέσει γὰρ αὐτὸν ἐδόκει προύχειν) ὄναρ ἰδὼν ἐξέθετο, παρακαλῶν δηλοῦν ὅ τι σημαίνει, μεμφόμενος ὅτι τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἔτι τὸ θεῖον αὐτῷ καὶ τὰς ἐκ τῶν ὀνειράτων φροντίδας προστίθησιν. ⟨64⟩ ἔλεγε δ' οὖν ἰδεῖν κατὰ τοὺς 2
ὕπνους τριῶν κλημάτων πεφυκυίας ἀμπέλου βότρυς ἐξ ἑκάστου ἀποκρέμασθαι, μεγάλους ἤδη καὶ πρὸς τρύγητον ὡραίους, καὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν εἰς φιάλην ὑπέχοντος τοῦ βασιλέως, διηθήσας τε τὸ γλεῦκος δοῦναι τῷ βασιλεῖ πιεῖν, κἀκεῖνον δέξασθαι κεχαρισμένως. ⟨65⟩ τὸ μὲν οὖν ἑωραμένον ἐδήλου τοιοῦτον ὄν, ἠξίου δ', εἴ τι μεμοίραται συνέσεως, φράζειν αὐτῷ τὴν πρόρρησιν τῆς ὄψεως. ὃ δὲ θαρρεῖν τε παρεκάλει καὶ προσδοκᾶν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπολυθήσεσθαι τῶν δεσμῶν, τοῦ βασιλέως ποθήσαντος αὐτοῦ τὴν διακονίαν καὶ πάλιν εἰς ταύτην αὐτὸν ἐπανάξοντος. ⟨66⟩ καρπὸν γὰρ ἐσήμαινεν ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθῷ τὸν θεὸν ἀνθρώποις παρασχεῖν, ὃς αὐτῷ τ' ἐκείνῳ σπένδεται καὶ πίστιν ἀνθρώποις καὶ φιλίαν ὁμηρεύει, διαλύων μὲν ἔχθρας, τὰ πάθη δὲ καὶ τὰς λύπας ἐξαιρῶν τοῖς προσφερομένοις αὐτόν, καὶ πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρων. ⟨67⟩ 'τοῦτον οὖν φὴς ἐκ τριῶν ἀποθλιβέντα βοτρύων χερσὶ ταῖς σαῖς προσέσθαι τὸν βασιλέα. καλὴν τοίνυν ἴσθι σοι τὴν ὄψιν γεγενημένην, καὶ προμηνύουσαν ἄφεσιν τῆς παρούσης ἀνάγκης ἐν τοσαύταις ἡμέραις ἐξ ὅσων κλημάτων τὸν καρπὸν ἐτρύγησας κατὰ τοὺς ὕπνους. ⟨68⟩ μέ-

§ 63 = Gen. XL 4.

μνησο μέντοι τούτων πειραθεὶς τοῦ προκαταγγείλαντός σοι τἀγαθά, καὶ γενόμενος ἐν ἐξουσίᾳ μὴ περιίδῃς ἡμᾶς ἐν οἷς καταλείψεις, πρὸς ἃ δεδηλώκαμεν ἀπερχόμενος· ⟨69⟩ οὐδὲν γὰρ ἐξαμαρτόντες ἐν δεσμοῖς γεγόναμεν, ἀλλ' ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης τὰ τῶν κακούργων ὑπομένειν κατεκρίθημεν, οὐδὲ μετ' οἰκείας ἡδονῆς τὸν ταῦθ' ἡμᾶς ἐργασάμενον ὑβρίσαι θελήσαντες.' τῷ μὲν οὖν οἰνοχόῳ χαίρειν κατὰ τὸ εἰκὸς ἀκούσαντι τοιαύτης τῆς τοῦ ὀνείρατος ἐξηγήσεως ὑπῆρχε, καὶ περιμένειν τῶν δεδηλωμένων τὴν τελευτήν· ⟨70⟩

3 *ἄλλος δέ τις ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν τεταγμένος τοῦ βασιλέως, συνδεδεμένος τῷ οἰνοχόῳ, τοιαύτην ποιησαμένου τοῦ Ἰωσήπου περὶ τῆς ὄψεως ἐκείνου τὴν ἀπόφασιν, εὔελπις ὢν (καὶ γὰρ αὐτὸς ὄναρ ἦν τεθεαμένος) ἠξίωσε τὸν Ἰώσηπον φράσαι τί κἀκείνῳ δηλοῦν βούλεται τὰ διὰ τῆς παρελθούσης νυκτὸς ὀφθέντα. ⟨71⟩ ἦν δὲ τοιαῦτα. 'τρία' φησί 'κανᾶ φέρειν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἔδοξα, δύο μὲν ἄρτων πλέα, τὸ δὲ τρίτον ὄψου τε καὶ ποικίλων βρωμάτων, οἷα βασιλεῦσι σκευάζεται· καταπταμένους δ' οἰωνοὺς ἅπαντα δαπανῆσαι, μηδένα λόγον αὐτοῦ ποιουμένους ἀποσοβοῦντος.' ⟨72⟩ καὶ ὃ μὲν ὁμοίαν τὴν πρόρρησιν ἔσεσθαι τῇ τοῦ οἰνοχόου προσεδόκα, ὁ δὲ Ἰώσηπος συμβαλὼν τῷ λογισμῷ τοὔναρ, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπὼν ὡς ἐβούλετ' ἂν ἀγαθῶν ἑρμηνευτὴς αὐτῷ γεγονέναι καὶ οὐχ οἵων τοὔναρ αὐτῷ δηλοῖ, λέγει δύο τὰς πάσας ἔτι τοῦ ζῆν αὐτὸν ἔχειν ἡμέρας (τὰ γὰρ κανᾶ τοῦτο σημαίνειν), ⟨73⟩ τῇ τρίτῃ δ' αὐτὸν ἀνασταυρωθέντα βορὰν ἔσεσθαι τοῖς πετεινοῖς, οὐδὲν ἀμύνειν ἑαυτῷ δυνάμενον. καὶ δὴ ταῦτα τέλος ὅμοιον οἷς ὁ Ἰώσηπος εἶπεν ἀμφοτέροις ἔλαβε·*

§ 69 = Gen. XL 15.

τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ προειρημένῃ γενέθλιον τεθυκὼς ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν ἀνεσταύρωσε, τὸν δ' οἰνοχόον τῶν δεσμῶν ἀπολύσας ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑπηρεσίας κατέστησεν.

⟨74⟩ Ἰώσηπον δὲ διετῆ χρόνον τοῖς δεσμοῖς κακο- 4
παθοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ οἰνοχόου κατὰ μνήμην τῶν προειρημένων ὠφελούμενον, ὁ θεὸς ἀπέλυσε τῆς εἱρκτῆς τοιαύτην αὐτῷ τὴν ἀπαλλαγὴν μηχανησάμενος. ⟨75⟩ Φαραώθης ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὄψεις ἐνυπνίων θεασάμενος δύο, καὶ μετ' αὐτῶν τὴν ἑκατέρας ἐξήγησιν, ταύτης μὲν ἠμνημόνησε, τῶν δ' ὀνειράτων κατέσχεν. ἀχθόμενος οὖν ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις (καὶ γὰρ ἐδόκει σκυθρωπὰ ταῦτ' αὐτῷ) συνεκάλει μεθ' ἡμέραν Αἰγυπτίων τοὺς λογιωτάτους, χρῄζων μαθεῖν τῶν ὀνειράτων τὴν κρίσιν. ⟨76⟩ ἀπορούντων δ' ἐκείνων ἔτι μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐταράττετο. τὸν δ' οἰνοχόον ὁρῶντα τοῦ Φαραώθου τὴν σύγχυσιν ὑπέρχεται μνήμη τοῦ Ἰωσήπου καὶ τῆς περὶ τῶν ὀνειράτων συνέσεως, ⟨77⟩ καὶ προσελθὼν ἐμήνυσεν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, τήν τ' ὄψιν ἣν αὐτὸς εἶδεν ἐν τῇ εἱρκτῇ, καὶ τὸ ἀποβὰν ἐκείνου φράσαντος, ὅτι τε σταυρωθείη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν, κἀκείνῳ τοῦτο συμβαίη κατ' ἐξήγησιν ὀνείρατος Ἰωσήπου προειπόντος. ⟨78⟩ δεδέσθαι δὲ τοῦτον μὲν ὑπὸ Πετεφρῆ τοῦ ἐπὶ τῶν μαγείρων ὡς δοῦλον· λέγει δὲ αὐτὸν Ἑβραίων ἐν ὀλίγοις εἶναι γένους ἅμα καὶ τῆς τοῦ πατρὸς δόξης. 'τοῦτον οὖν μεταπεμψάμενος, καὶ μὴ διὰ τὴν ἄρτι κακοπραγίαν αὐτοῦ καταγνούς, μαθήσει τὰ ὑπὸ τῶν ὀνειράτων σοι δηλούμενα.' ⟨79⟩ κελεύσαντος οὖν τοῦ βασιλέως εἰς ὄψιν αὐτοῦ τὸν Ἰώσηπον

§ 74 = Gen. XLI 1.

παραγαγεῖν, τὸν μὲν ἥκουσιν ἄγοντες οἱ κεκελευσμένοι, τημελήσαντες κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως· ⟨80⟩
5 *ὃ δὲ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος 'ὦ νεανία' φησί, '(σὺ γάρ μοι νῦν ἄριστος καὶ σύνεσιν ἱκανώτατος ὑπ' οἰκέτου τοὐμοῦ μεμαρτύρησαι) τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν, ὧν καὶ τούτῳ μεταδέδωκας, ἀξίωσον κἀμέ, φράσας ὅσα μοι κατὰ τοὺς ὕπνους ὀνειράτων ὄψεις προδηλοῦσι. βούλομαι δέ σε μηδὲν ὑποστελλόμενον φόβῳ κολακεῦσαι λόγῳ ψευδεῖ καὶ τῷ πρὸς ἡδονήν, ἂν τἀληθὲς σκυθρωπότερον ᾖ.* ⟨81⟩ *ἔδοξα γὰρ παρὰ τὸν ποταμὸν βαδίζων βοῦς ἰδεῖν εὐτραφεῖς ἅμα καὶ μεγέθει διαφερούσας, ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, ἀπὸ τοῦ νάματος χωρεῖν ἐπὶ τὸ ἕλος, ἄλλας δὲ ταύταις τὸν ἀριθμὸν παραπλησίας ἐκ τοῦ ἕλους ὑπαντῆσαι, λίαν κατισχνωμένας καὶ δεινὰς ὀραθῆναι, αἳ κατεσθίουσαι τὰς εὐτραφεῖς καὶ μεγάλας οὐδὲν ὠφελοῦντο, χαλεπῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τετρυχωμέναι.* ⟨82⟩ *μετὰ δὲ ταύτην τὴν ὄψιν διεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ τεταραγμένος, καὶ τί ποτ' εἴη τὸ φάντασμα παρ' ἐμαυτῷ σκοπῶν, καταφέρομαι πάλιν εἰς ὕπνον, καὶ δεύτερον ὄναρ ὁρῶ πολὺ τοῦ προτέρου θαυμασιώτερον, ὅ με καὶ μᾶλλον ἐκφοβεῖ καὶ ταράττει.* ⟨83⟩ *στάχυς ἑπτὰ ἑώρων ἀπὸ μιᾶς ῥίζης ἐκφύντας, καρηβαροῦντας ἤδη καὶ κεκλιμένους ὑπὸ τοῦ καρποῦ καὶ τῆς πρὸς ἀμητὸν ὥρας, καὶ τούτοις ἑτέρους ἑπτὰ στάχυς πλησίον, λιφερνοῦντας καὶ ἀσθενεῖς ὑπ' ἀδροσίας, οἳ δαπανᾶν καὶ κατεσθίειν τοὺς ὡραίους τραπέντες ἔκπληξίν μοι παρέσχον.'*

6 ⟨84⟩ *Ἰώσηπος δ' ὑπολαβὼν 'ὁ ὄνειρος μὲν οὗτος' εἶπεν, 'ὦ βασιλεῦ, καίπερ ἐν δυσὶ μορφαῖς ὀφθείς, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀποσημαίνει τελευτὴν τῶν ἐσο-*

§ 80 = Gen. XLI 15.

μένων. ⟨85⟩ τό τε γὰρ τὰς βοῦς ἰδεῖν, ζῷον ἐπ' ἀρότρῳ πονεῖν γεγενημένον, ὑπὸ τῶν χειρόνων κατεσθιομένας, καὶ οἱ στάχυες ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων δαπανώμενοι, λιμὸν Αἰγύπτῳ καὶ ἀκαρπίαν ἐπὶ τοσαῦτα προκαταγγέλλουσιν ἔτη τοῖς ἴσοις πρότερον εὐδαιμονησάσῃ, ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν τῶν ἐτῶν ὑπὸ τῆς τῶν μετὰ τοσοῦτον ἀριθμὸν ἴσων ἀφορίας ὑπαναλωθῆναι. γενήσεται δ' ἡ σπάνις τῶν ἀναγκαίων σφόδρα δυσκατόρθωτος· ⟨86⟩ σημεῖον δέ, αἱ γὰρ κατισχνωμέναι βόες δαπανήσασαι τὰς κρείττονας οὐκ ἴσχυσαν κορεσθῆναι. ὁ μέντοι θεὸς οὐκ ἐπὶ τῷ λυπεῖν τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις προδείκνυσιν, ἀλλ' ὅπως προεγνωκότες κουφοτέρας συνέσει ποιῶνται τὰς πείρας τῶν κατηγγελμένων. σὺ τοίνυν ταμιευσάμενος τἀγαθὰ τὰ κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον γενησόμενα, ποιήσεις ἀνεπαίσθητον Αἰγυπτίοις τὴν ἐπελευσομένην συμφοράν.'

⟨87⟩ θαυμάσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τὴν φρόνησιν 7
καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Ἰωσήπου, καὶ πυθομένου τίνα καὶ τρόπον προοικονομήσειεν ἐν τοῖς τῆς εὐετηρίας καιροῖς τὰ περὶ τῶν μετὰ ταύτην, ὡς ἂν ἐλαφρότερα γένοιτο τὰ τῆς ἀφορίας, ⟨88⟩ ὑπετίθετο καὶ συνεβούλευε φειδὼ ποιεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν, καὶ μὴ κατὰ περιουσίαν αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιτρέπειν, ἀλλ' ὅσ' ἂν κατὰ τρυφὴν ἀναλώσωσιν ἐκ περιττοῦ, ταῦτα τηρεῖν εἰς τὸν τῆς ἐνδείας καιρόν. ἀποτίθεσθαί τε παρῄνει λαμβάνοντα τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὰ διαρκῆ μόνον εἰς διατροφὴν χορηγοῦντα. ⟨89⟩ Φαραώθης δ' ἀμφοτέρων θαυμάσας Ἰώσηπον, τῆς τε κρίσεως τοῦ ὀνείρατος καὶ τῆς συμβουλίας, αὐτῷ τὴν οἰκονομίαν παραδίδωσιν ὥστε πράττειν ἃ καὶ τῷ πλήθει τῶν Αἰγυπτίων

§ 85 = Gen. XLI 26.

καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέροντα ὑπολαμβάνοι, τὸν ἐξευρόντα τὴν τοῦ πράγματος ὁδὸν καὶ προστάτην ἄριστον αὐτῆς ὑπολαβὼν γενήσεσθαι. ⟨90⟩ ὃ δὲ, ταύτης αὐτῷ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως δοθείσης, σφραγῖδί τε χρῆσθαι τῇ αὐτοῦ καὶ πορφύραν ἐνδύεσθαι, διὰ τῆς γῆς ἁπάσης ἐλαύνων ἐφ' ἅρματος ἦγε τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὸν ἀρκοῦντα πρός τε σπόρον καὶ διατροφὴν ἑκάστοις ἀπομετρῶν, μηδενὶ σημαίνων τὴν αἰτίαν ὑφ' ἧς ταῦτ' ἔπραττε.

6 ⟨91⟩ τριακοστὸν δ' ἔτος ἤδη τῆς ἡλικίας αὐτῷ διεληλύθει, καὶ τιμῆς ἁπάσης ἀπέλαυε παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν Ψοθομφάνηχον, ἀπιδὼν αὐτοῦ πρὸς τὸ παράδοξον τῆς συνέσεως· σημαίνει γὰρ τοὔνομα κρυπτῶν εὑρετήν. γαμεῖ δὲ καὶ γάμον ἀξιολογώτατον· ἄγεται γὰρ Πετεφρῆ θυγατέρα τῶν ἐν Ἡλιουπόλει ἱερέων, συμπράξαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, ἔτι παρθένον, Ἀσενέθην ὀνόματι. ⟨92⟩ ἐκ ταύτης δὲ καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται πρὸ τῆς ἀκαρπίας, Μανασσῆς μὲν ὁ πρεσβύτερος (σημαίνει δ' ἐπίληθον, διὰ τὸ εὐδαιμονήσαντα λήθην εὑρέσθαι τῶν ἀτυχημάτων), ὁ δὲ νεώτερος Ἐφραΐμης· ἀποδιδοὺς δὲ τοῦτο σημαίνει, διὰ τὸ ἀποδοθῆναι αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν προγόνων. ⟨93⟩ τῆς δ' Αἰγύπτου κατὰ τὴν Ἰωσήπου τῶν ὀνειράτων ἐξήγησιν μακαριστῶς ἔτη ἑπτὰ διαγαγούσης, ὁ λιμὸς ἥπτετο τῷ ὀγδόῳ ἔτει, καὶ διὰ τὸ μὴ προῃσθημένοις ἐπιπεσεῖν τὸ κακόν, πονούμενοι χαλεπῶς πάντες ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τὰς τοῦ βασιλέως θύρας συνέρρεον. ⟨94⟩ ὃ δ' Ἰώσηπον ἐκάλει, κἀκεῖνος τὸν σῖτον αὐτοῖς ἀπεδίδοτο, γεγενημένος σωτὴρ ὁμολογουμένως τοῦ πλήθους. καὶ τὴν ἀγορὰν οὐ τοῖς ἐγχωρίοις προυτίθει

§ 90 = Gen. XLI 42.

μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις ὠνεῖσθαι παρῆν, πάντας ἀνθρώπους κατὰ συγγένειαν ἀξιοῦντος ἐπικουρίας τυγχάνειν Ἰωσήπου παρὰ τῶν εὐδαιμονίᾳ χρωμένων.

⟨95⟩ πέμπει δὴ καὶ Ἰάκωβος, τῆς Χαναναίας δει- 2
νῶς ἐκτετρυχωμένης (πάσης γὰρ ἥψατο τῆς ἠπείρου τὸ δεινόν), τοὺς υἱοὺς ἅπαντας εἰς τὴν Αἴγυπτον ὠνησομένους σῖτον, πεπυσμένος ἐφεῖσθαι τὴν ἀγορὰν καὶ ξένοις. μόνον δὲ κατέσχε Βενιαμὶν ἐκ Ῥαχήλας αὐτῷ γεγονότα, ὁμομήτριον δὲ τῷ Ἰωσήπῳ. ⟨96⟩ οἳ μὲν οὖν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντες ἐνετύγχανον τῷ Ἰωσήπῳ, χρῄζοντες ἀγορᾶς· οὐδὲν γὰρ ἦν ὃ μὴ μετὰ γνώμης ἐπράττετο τῆς ἐκείνου· καὶ γὰρ τὸ θεραπεῦσαι τὸν βασιλέα τότε χρήσιμον ἐγίνετο τοῖς ἀνθρώποις, ὅτε καὶ τῆς Ἰωσήπου τιμῆς ἐπιμεληθεῖεν. ⟨97⟩ ὃ δὲ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς οὐδὲν ἐνθυμουμένους περὶ αὐτοῦ διὰ τὸ μειράκιον μὲν αὐτὸς ἀπαλλαγῆναι, εἰς τοῦτο δὲ προελθὼν τῆς ἡλικίας καὶ τῶν χαρακτήρων ἐνηλλαγμένων ἀγνώριστος αὐτοῖς εἶναι, τῷ δὲ μεγέθει τοῦ ἀξιώματος οὐδ' εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν αὐτοῖς δυνάμενος, διεπείραζεν πῶς ἔχοιεν γνώμης περὶ τῶν ὅλων· ⟨98⟩ τόν τε γὰρ σῖτον αὐτοῖς οὐκ ἀπεδίδοτο, κατασκόπους τε τῶν βασιλέως πραγμάτων ἔλεγεν ἥκειν, καὶ πολλαχόθεν μὲν αὐτοὺς συνεληλυθέναι, προφασίζεσθαι δὲ συγγένειαν· οὐ γὰρ εἶναι δυνατὸν ἀνδρὶ ἰδιώτῃ τοσούτους παῖδας καὶ τὰς μορφὰς οὕτως ἐπιφανεῖς ἐκτραφῆναι, δυσκόλου καὶ βασιλεῦσιν οὔσης τῆς τοιαύτης παιδοτροφίας. ⟨99⟩ ὑπὲρ δὲ τοῦ γνῶναι τὰ κατὰ τὸν πατέρα καὶ τὰ συμβεβηκότ' αὐτῷ μετὰ τὴν ἰδίαν ἀπαλλαγὴν ταῦτ' ἔπραττε, μαθεῖν τε βουλόμενος καὶ τὰ περὶ Βενιαμὶν τὸν ἀδελφόν· ἐδεδίει γὰρ μὴ κἀκεῖ-

§ 95 = Gen. XLII 1.

νον, ὁμοίως οἷς εἰς αὐτὸν ἐτόλμησαν, εἶεν ἀπεσκευασμένοι τοῦ γένους.

3 ⟨100⟩ *οἱ δ' ἦσαν ἐν ταραχῇ καὶ φόβῳ, καὶ κίνδυνον τὸν μέγιστον αὐτοῖς ἐπηρτῆσθαι νομίζοντες, καὶ μηδὲν περὶ τἀδελφοῦ κατὰ νοῦν λαμβάνοντες, καταστάντες τε πρὸς τὰς αἰτίας ἀπελογοῦντο, Ῥουβήλου προηγοροῦντος, ὃς ἦν πρεσβύτατος αὐτῶν.* ⟨101⟩ *'ἡμεῖς' γὰρ εἶπεν 'οὐ κατ' ἀδικίαν δεῦρ' ἤλθομεν, οὐδὲ κακουργήσοντες τὰ βασιλέως πράγματα, σωθῆναι δὲ χρῄζοντες καὶ καταφυγὴν τῶν ἐπεχόντων τὴν χώραν ἡμῶν κακῶν τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν ὑπολαβόντες, οὓς οὐχὶ πολίταις μόνον τοῖς αὐτῶν ἀλλὰ καὶ ξένοις ἠκούομεν τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου προτεθεικέναι, πᾶσι τὸ σώζεσθαι τοῖς δεομένοις παρέχειν διεγνωκότας.* ⟨102⟩ *ὅτι δ' ἐσμὲν ἀδελφοὶ καὶ κοινὸν ἡμῖν αἷμα, φανερὸν μὲν καὶ τῆς μορφῆς τὸ οἰκεῖον καὶ μὴ πολὺ παρηλλαγμένον ποιεῖ, πατὴρ δ' ἐστὶν ἡμῖν Ἰάκωβος, ἀνὴρ Ἑβραῖος, ᾧ γινόμεθα δώδεκα παῖδες ἐκ γυναικῶν τεττάρων. ὧν πάντων περιόντων ἦμεν εὐδαίμονες·* ⟨103⟩ *ἀποθανόντος δὲ ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν [Ἰωσήπου] τὰ πράγμαθ' ἡμῖν ἐπὶ τὸ χεῖρον μετέβαλεν. ὅ τε γὰρ πατὴρ μακρὸν ἐπ' αὐτῷ πένθος ἦρται, καὶ ἡμεῖς ὑπό τε τῆς ἐπὶ τῷ τεθνηκότι συμφορᾶς καὶ τῆς τοῦ πρεσβύτου ταλαιπωρίας κακοπαθοῦμεν.* ⟨104⟩ *ἥκομέν τε νῦν ἐπ' ἀγορὰν σίτου, τήν τε τοῦ πατρὸς ἐπιμέλειαν καὶ τὴν τῶν κατὰ τὸν οἶκον πρόνοιαν Βενιαμὶν τῷ νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν πεπιστευκότες. δύνασαι δὲ πέμψας εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον μαθεῖν εἴ τι ψευδές ἐστι τῶν λεγομένων.'*

4 ⟨105⟩ *καὶ Ῥούβηλος μὲν τοιούτοις ἐπειρᾶτο πείθειν*

§ 100 = Gen. XLII 10.

τὸν Ἰώσηπον περὶ αὐτῶν τἀμείνω φρονῆσαι· ὃ δὲ τὸν Ἰάκωβον ζῶντα μαθὼν καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἀπολωλότα, τότε μὲν εἰς τὴν εἱρκτὴν αὐτοὺς ὡς ἐπὶ σχολῆς βασανίσων ἐνέβαλεν, τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν προαγαγὼν αὐτούς, ⟨106⟩ 'ἐπεί' φησί 'διισχυρίζεσθε μήτ' ἐπὶ κακουργίᾳ τῶν βασιλέως ἥκειν πραγμάτων εἶναί τε ἀδελφοὶ καὶ πατρὸς οὗ λέγετε, πείσαιτ' ἄν με ταῦθ' οὕτως ἔχειν, εἰ καταλίποιτε μὲν ἐξ αὐτῶν ἕνα παρ' ἐμοί, μηδὲν ὑβριστικὸν πεισόμενον, ἀποκομίσαντες δὲ τὸν σῖτον πρὸς τὸν πατέρα πάλιν ἔλθοιτε πρὸς ἐμέ, τὸν ἀδελφόν, ὃν καταλιπεῖν ἐκεῖ φατέ, μεθ' ἑαυτῶν ἄγοντες· τοῦτο γὰρ ἔσται πίστωμα τῆς ἀληθείας.' ⟨107⟩ οἳ δ' ἐν μείζοσι κακοῖς ἦσαν, ἔκλαιόν τε καὶ συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἀνωλοφύροντο τὴν Ἰωσήπου συμφοράν, ὡς διὰ τὰ κατ' ἐκείνου βουλευθέντα τιμωροῦντος αὐτοὺς τοῦ θεοῦ τούτοις περιπέσοιεν. Ῥούβηλος δὲ πολὺς ἦν ἐπιπλήττων αὐτοῖς τῆς μετανοίας, ἐξ ἧς ὄφελος οὐδὲν Ἰωσήπῳ γίνεται, φέρειν δ' αὐτοὺς πᾶν ὅ τι καὶ πάθοιεν, κατ' ἐκδικίαν ἐκείνου δρῶντος αὐτὰ τοῦ θεοῦ, καρτερῶς ἠξίου. ⟨108⟩ ταῦτα δ' ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους οὐχ ἡγούμενοι τὸν Ἰώσηπον γλώττης τῆς αὐτῶν συνιέναι· κατήφεια δὲ πάντας εἶχε πρὸς τοὺς Ῥουβήλου λόγους καὶ τῶν πραγμάτων μετάμελος, ὥσπερ οὐκ αὐτῶν ταῦτα ψηφισαμένων ἐφ' οἷς δίκαιον ἔκρινον τὸν θεὸν κολαζόμενοι. ⟨109⟩ βλέπων δ' οὕτως ἀμηχανοῦντας αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ὑπὸ τοῦ πάθους εἰς δάκρυα προύπιπτε, καὶ μὴ βουλόμενος τοῖς ἀδελφοῖς γενέσθαι καταφανὴς ὑπεχώρει, καὶ διαλιπὼν πάλιν ἧκε πρὸς αὐτούς. ⟨110⟩ καὶ Συμεῶνα κατασχὼν ὅμηρον τῆς ἐπανόδου τῶν ἀδελφῶν γενησόμενον, ἐκείνους

§ 105 = Gen. XLII 17.

μεταλαβόντας τῆς ἀγορᾶς τοῦ σίτου προσέταξεν ἀπιέναι, κελεύσας τὸν ὑπηρέτην τἀργύριον, ὃ πρὸς τὴν ὠνὴν εἶεν τοῦ σίτου κεκομικότες, κρύφα τοῖς φορτίοις ἐνθέντα ἀπολύειν κἀκεῖνο κομίζοντας. ⟨111⟩ καὶ ὃ μὲν τὰ ἐντεταλμένα ἔπραττεν, οἱ δὲ Ἰακώβου παῖδες ἐλθόντες εἰς τὴν Χαναναίαν ἀπήγγελλον τῷ πατρὶ τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον αὐτοῖς συμπεσόντα, καὶ ὅτι κατάσκοποι δόξειαν ἀφῖχθαι τοῦ βασιλέως, καὶ λέγοντες ἀδελφοί τ' εἶναι καὶ τὸν ἑνδέκατον οἴκοι καταλιπεῖν παρὰ τῷ πατρὶ ἀπιστηθεῖεν, ὡς καταλίποιέν τε Συμεῶνα παρὰ τῷ στρατηγῷ, μέχρι Βενιαμὶν ὡς αὐτὸν ἀπιὼν πίστις αὐτῷ τῶν εἰρημένων παρ' αὐτῷ γένοιτο· ⟨112⟩ ἠξίουν τε τὸν πατέρα μηδὲν φοβηθέντα πέμπειν σὺν αὐτοῖς τὸν νεανίσκον. Ἰακώβῳ δ' οὐδὲν ἤρεσκε τῶν τοῖς υἱοῖς πεπραγμένων, καὶ πρὸς τὴν Συμεῶνος δὲ κατοχὴν λυπηρῶς φέρων ἀνόητον ἡγεῖτο προστιθέναι καὶ τὸν Βενιαμίν. ⟨113⟩ καὶ ὃ μὲν οὐδὲ Ῥουβήλου δεομένου καὶ τοὺς αὑτοῦ παῖδας ἀντιδιδόντος, ἵν' εἴ τι πάθοι Βενιαμὶν κατὰ τὴν ἀποδημίαν, ἀποκτείνειεν αὐτοὺς ὁ πάππος, πείθεται τοῖς λόγοις· οἳ δ' ἠπόρουν ἐπὶ τοῖς κακοῖς, καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐτάραττε τἀργύριον ἐν τοῖς σακίοις τοῦ σίτου κατακεκρυμμένον εὑρεθέν. ⟨114⟩ τοῦ δὲ σίτου τοῦ κομισθέντος ὑπ' αὐτῶν ἐπιλείποντος καὶ τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἁπτομένου, βιαζομένης αὐτὸν τῆς ἀνάγκης ὁ Ἰάκωβος ἐκπέμπειν ἐγίνωσκε τὸν Βενιαμὶν μετὰ τῶν ἀδελφῶν· ⟨115⟩ οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς εἰς Αἴγυπτον ἀπελθεῖν μὴ μετὰ τῶν ἐπηγγελμένων ἀπερχομένοις. καὶ τοῦ πάθους οὖν χείρονος καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένου, καὶ τῶν υἱῶν δεομένων, οὐκ εἶχεν ὅ τι χρήσαιτο τοῖς παροῦσιν. ⟨116⟩ Ἰούδα

§ 111 = Gen. XLII 29.

δέ, τολμηροῦ τἆλλα τὴν φύσιν ἀνδρός, χρησαμένου πρὸς αὐτὸν παρρησίᾳ, ὡς οὐ προσῆκε μὲν αὐτὸν περὶ τἀδελφοῦ δεδιέναι, οὐδὲ τὰ μὴ δεινὰ δι' ὑποψίας λαμβάνειν, πραχθήσεται γὰρ οὐδὲν τῶν περὶ τὸν ἀδελφὸν ᾧ μὴ παρέσται ὁ θεός, ⟨117⟩ *τοῦτο δὲ συμβήσεσθαι πάντως καὶ παρ' αὐτῷ μένοντι, φανερὰν δ' οὕτως αὐτῶν ἀπώλειαν μὴ καταδικάζειν, μηδὲ τὴν ἐκ Φαραώθου τῆς τροφῆς εὐπορίαν αὐτοὺς ἀφαιρεῖσθαι ἀλόγως περὶ τοῦ παιδὸς δεδιότα, φροντίζειν δὲ καὶ τῆς Συμεῶνος σωτηρίας, μὴ φειδοῖ τῆς Βενιαμὶν ἀποδημίας ἐκεῖνος ἀπόληται, πιστεῦσαι δὲ περὶ αὐτοῦ τῷ θεῷ παραινοῦντος, ὡς αὐτοῦ ἢ σῷον ἐπανάξοντος τὸν υἱὸν αὐτῷ ἢ συγκαταστρέψοντος ἅμ' ἐκείνῳ τὸν βίον,* ⟨118⟩ *πεισθεὶς Ἰάκωβος παρεδίδου τὸν Βενιαμίν, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ σίτου διπλασίονα, τῶν τε παρὰ τοῖς Χαναναίοις γεννωμένων τό τε τῆς βαλάνου μύρον καὶ στακτὴν τερέβινθόν τε καὶ μέλι δωρεὰς Ἰωσήπῳ κομίζειν. πολλὰ δ' ἦν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῇ τῶν παίδων ἐξόδῳ δάκρυα, κἀκείνων αὐτῶν·* ⟨119⟩ *ὃ μὲν γὰρ τοὺς υἱοὺς εἰ κομιεῖται σῴους ἐκ τῆς ἀποδημίας ἐφρόντιζεν, οἳ δέ, εἰ τὸν πατέρα καταλάβοιεν ἐρρωμένον καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης κακωθέντα. ἡμερήσιον δ' αὐτοῖς ἠνύσθη τὸ πένθος. καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης κοπωθεὶς ὑπέμενεν, οἳ δ' ἐχώρουν τὴν ἐπ' Αἴγυπτον, μετὰ κρείττονος ἐλπίδος τὴν ἐπὶ τοῖς παροῦσι λύπην ἰώμενοι.*

⟨120⟩ *ὡς δ' ἦλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον, κατάγονται* 6
μὲν παρὰ τὸν Ἰώσηπον, φόβος δ' αὐτοὺς οὐχ ὁ τυχὼν διετάραττε μὴ περὶ τῆς τοῦ σίτου τιμῆς ἐγκλήματα λάβωσιν ὡς αὐτοί τι κεκακουργηκότες· καὶ πρὸς τὸν ταμίαν τοῦ Ἰωσήπου πολλὴν ἀπολογίαν ἐποιοῦντο,

§ 117 = Gen. XLIII 9.

κατ' οἶκόν τε φάσκοντες εὑρεῖν ἐν τοῖς σακίοις τἀργύριον, καὶ νῦν ἥκειν ἐπανάγοντες αὐτό. ⟨121⟩ τοῦ δὲ μηδ' ὅ τι λέγουσιν εἰδέναι φήσαντος, ἀνείθησαν τοῦ δέους. λύσας τε τὸν Συμεῶνα ἐτημέλει συνεσόμενον τοῖς ἀδελφοῖς. ἐλθόντος δ' ἐν τούτῳ καὶ Ἰωσήπου ἀπὸ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως, τά τε δῶρα παρήγαγον αὐτῷ καὶ πυθομένῳ περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγον ὅτι καταλίποιεν αὐτὸν ἐρρωμένον. ⟨122⟩ ὁ δὲ μαθὼν παρόντα τὸν Βενιαμίν, εἰ οὗτος ὁ νεώτερος αὐτῶν ἀδελφὸς εἴη (καὶ γὰρ ἦν αὐτὸν ἑωρακώς) ἀνέκρινε. τῶν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶναι, θεὸν μὲν ἐπὶ πᾶσιν εἶπεν εἶναι προστάτην, ὑπὸ δὲ τοῦ πάθους προαγόμενος εἰς δάκρυα μεθίστατο, μὴ βουλόμενος καταφανὴς εἶναι τοῖς ἀδελφοῖς. ⟨123⟩ ἐπὶ δεῖπνόν τ' αὐτοὺς παραλαμβάνει, καὶ κατακλίνονται μὲν οὕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί, πάντας δ' αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος δεξιούμενος, διπλασίοσι μοίραις τῶν αὐτῷ παρακειμένων τὸν Βενιαμὶν ἐτίμα.

7 ⟨124⟩ ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον εἰς ὕπνον ἐτράποντο, κελεύει τὸν ταμίαν τόν τε σῖτον αὐτοῖς δοῦναι μεμετρημένον καὶ τὴν τιμὴν πάλιν ἐγκρύψαι τοῖς σακίοις, εἰς δὲ τὸ τοῦ Βενιαμὶν φορτίον καὶ σκύφον ἀργυροῦν, ᾧ πίνων ἔχαιρε, βαλόντα καταλιπεῖν. ⟨125⟩ ἐποίει δὲ ταῦτα διάπειραν βουλόμενος τῶν ἀδελφῶν λαβεῖν, πότερόν ποτε βοηθήσουσι τῷ Βενιαμὶν κλοπῆς ἐναγομένῳ καὶ δοκοῦντι κινδυνεύειν, ἢ καταλιπόντες, ὡς οὐδὲν αὐτοὶ κεκακουργηκότες, ἀπίασι πρὸς τὸν πατέρα. ⟨126⟩ ποιήσαντος δὲ τοῦ οἰκέτου τὰ ἐντεταλμένα, μεθ' ἡμέραν οὐδὲν τούτων εἰδότες οἱ τοῦ Ἰακώβου παῖδες ἀπῄσαν, ἀπειληφότες τὸν Συμεῶνα καὶ διπλῆν χαρὰν

§ 121 = Gen. XLIII 23.

χαίροντες, ἐπί τε τούτῳ κἀπὶ τῷ τὸν Βενιαμὶν ἀποκομίζειν τῷ πατρί, καθὼς ὑπέσχοντο. περιελαύνουσι δ' αὐτοὺς ἱππεῖς, ἄγοντες τὸν οἰκέτην ὃς ἐναπέθετο τῷ τοῦ Βενιαμὶν φορτίῳ τὸν σκύφον. ⟨127⟩ ταραχθέντας δ' ὑπὸ τῆς ἀδοκήτου τῶν ἱππέων ἐφόδου, καὶ τὴν αἰτίαν πυθομένους δι' ἣν ἐπ' ἄνδρας ἐληλύθασιν οἳ μικρὸν ἔμπροσθεν τιμῆς καὶ ξενίας τετυχήκασιν αὐτῶν παρὰ τοῦ δεσπότου, κακίστους ἀπεκάλουν, ⟨128⟩ οἳ μηδ' αὐτὸ τοῦτο, τὴν ξενίαν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τὴν Ἰωσήπου, διὰ μνήμης λαβόντες οὐκ ὤκνησαν εἰς αὐτὸν ἄδικοι γενέσθαι, σκύφον δέ, ᾧ φιλοτησίας αὐτοῖς προύπινεν, ἀράμενοι φέροιεν, κέρδους ἀδίκου τήν τε πρὸς Ἰώσηπον φιλίαν τόν θ' ἑαυτῶν, εἰ φωραθεῖεν, κίνδυνον ἐν δευτέρῳ θέμενοι. ⟨129⟩ τιμωρίαν τ' οὖν αὐτοὺς ὑφέξειν ἠπείλουν, οὐ λαθόντας τὸν θεὸν οὐδ' ἀποδράντας μετὰ τῆς κλοπῆς, εἰ καὶ τὸν διακονούμενον οἰκέτην διέλαθον· πυνθάνεσθέ τε νῦν τί παρόντες εἴημεν, ὡς οὐκ εἰδότες· γνώσεσθε μέντοι κολαζόμενοι αὐτίκα. καὶ ταῦτα καὶ πέρα τούτων εἰς αὐτοὺς λέγων ὁ οἰκέτης ἐνύβριζεν. ⟨130⟩ οἳ δ' ὑπ' ἀγνοίας τῶν περὶ αὐτοὺς ἐχλεύαζον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, καὶ τῆς κουφολογίας τὸν οἰκέτην ἐθαύμαζον, τολμῶντα αἰτίαν ἐπιφέρειν ἀνδράσιν οἳ μηδὲ τὴν τοῦ σίτου τιμὴν ἐν τοῖς σακίοις αὐτῶν εὑρεθεῖσαν κατέσχον, ἀλλ' ἐκόμισαν μηδενὸς εἰδότος τὸ πραχθέν· τοσοῦτον ἀποδεῖν τοῦ γνώμῃ κακουργῆσαι. ⟨131⟩ τῆς μέντοι γ' ἀρνήσεως ἀξιοπιστοτέραν ὑπολαβόντες τὴν ἔρευναν, ἐκέλευον ταύτῃ χρῆσθαι, κἂν εὑρεθῇ τις ὑφῃρημένος, ἅπαντας κολάζειν. οὐδὲν γὰρ ἑαυτοῖς συνειδότες ἦγον παρρησίαν, ὡς ἐδόκουν, ἀκίνδυνον. οἳ δὲ τὴν ἔρευναν μὲν

§ 127 = Gen. XLIV 6.

ἠξίωσαν ποιήσασθαι, τὴν μέντοι τιμωρίαν ἑνὸς ἔφασκον εἶναι τοῦ τὴν κλοπὴν εὑρεθέντος πεποιῆσθαι. ⟨132⟩ τὴν δὲ ζήτησιν ποιούμενοι, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἐκπεριελθόντες κατὰ τὴν ἔρευναν, ἐπὶ τὸν τελευταῖον Βενιαμὶν ἧκον, οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς τὸ ἐκείνου σακίον τὸν σκύφον εἶεν ἀποκεκρυφότες, ἀλλ' ἀκριβῆ τὴν ζήτησιν βουλόμενοι ποιεῖσθαι δοκεῖν. ⟨133⟩ οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τοῦ καθ' αὐτοὺς ἀπηλλαγμένοι δέους ἐν τῇ περὶ τὸν Βενιαμὶν φροντίδι τὸ λοιπὸν ἦσαν, ἐθάρρουν δ' ὡς οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῆς κακουργίας εὑρεθησομένης, ἐκάκιζόν τε τοὺς ἐπιδιώξαντας ὡς ἐμποδίζοντας αὐτοῖς τὴν ὁδὸν δυναμένοις ἤδη προκεκοφέναι. ⟨134⟩ ὡς δὲ τὸ τοῦ Βενιαμὶν φορτίον ἐρευνῶντες λαμβάνουσι τὸν σκύφον, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους εὐθὺς ἐτράπησαν, καὶ τὰς στολὰς ἐπικαταρρήξαντες ἔκλαιόν τε τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ τῇ μελλούσῃ κολάσει τῆς κλοπῆς, ἑαυτούς τε διαψευσαμένους τὸν πατέρα περὶ τῆς Βενιαμὶν σωτηρίας. ⟨135⟩ ἐπέτεινε δὲ τὸ δεινὸν αὐτοῖς καὶ τὸ δόξαντας ἤδη διαφυγεῖν τὰ σκυθρωπὰ διαφθονηθῆναι, τῶν δὲ περὶ τὸν ἀδελφὸν κακῶν καὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἐπ' αὐτῷ λύπης ἐσομένης ἑαυτοὺς αἰτίους ἔλεγον, βιασαμένους ἄκοντα τὸν πατέρα συναποστεῖλαι.

8 ⟨136⟩ οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς παραλαβόντες τὸν Βενιαμὶν ἦγον πρὸς Ἰώσηπον καὶ τῶν ἀδελφῶν ἑπομένων· ὁ δὲ τὸν μὲν ἰδὼν ἐν φυλακῇ τοὺς δ' ἐν πενθίμοις σχήμασι, 'τί δή' φησίν, 'ὦ κάκιστοι, φρονήσαντες ἢ περὶ τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας ἢ περὶ τοῦ θεοῦ τῆς προνοίας, τοιαῦτα πράττειν εἰς εὐεργέτην καὶ ξένον ἐτολμήσατε;' ⟨137⟩ τῶν δὲ παραδιδόντων αὐτοὺς εἰς κόλασιν ἐπὶ τῷ σῴζεσθαι Βενιαμίν, καὶ πάλιν ἀνα-

§ 132 = Gen. XLIV 12.

μιμνησκομένων τῶν εἰς Ἰώσηπον αὐτοῖς τετολμημένων, κἀκεῖνον ἀποκαλούντων μακαριώτερον αὐτῶν, εἰ μὲν τέθνηκεν, ὅτι τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπήλλακται σκυθρωπῶν, εἰ δὲ περίεστιν, ὅτι τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ κατ' αὐτῶν ἐκδικίας τυγχάνει, λεγόντων δ' αὐτοὺς ἀλιτηρίους τοῦ πατρός, ὅτι τῇ λύπῃ, ἣν ἐπ' ἐκείνῳ μέχρι νῦν ἔχει, καὶ τὴν ἐπὶ Βενιαμὶν προσθήσουσι, πολὺς ἦν κἀνταῦθα Ῥούβηλος αὐτῶν καθαπτόμενος. ⟨138⟩ Ἰωσήπου δὲ τοὺς μὲν ἀπολύοντος (οὐδὲν γὰρ αὐτοὺς ἀδικεῖν), ἀρκεῖσθαι δὲ μόνῃ τῇ τοῦ παιδὸς τιμωρίᾳ λέγοντος (οὔτε γὰρ τοῦτον ἀπολύειν διὰ τοὺς οὐδὲν ἐξαμαρτόντας σῶφρον ἔλεγεν οὔτε συγκολάζειν ἐκείνους τῷ τὴν κλοπὴν ἐργασαμένῳ), βαδίζουσι δὲ παρέξειν ἀσφάλειαν ἐπαγγελλομένου, ⟨139⟩ τοὺς μὲν ἄλλους ἔκπληξις ἔλαβε καὶ πρὸς τὸ πάθος ἀφωνία, Ἰούδας δ' ὁ καὶ τὸν πατέρα πείσας ἐκπέμψαι τὸ μειράκιον, καὶ τἆλλα δραστήριος ὢν ἀνήρ, ὑπὲρ τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας ἔκρινε παραβαλέσθαι, ⟨140⟩ καὶ 'δεινὰ μέν' εἶπεν, 'ὦ στρατηγέ, τετολμήκαμεν εἰς σέ, καὶ τιμωρίας ἄξια καὶ τοῦ κόλασιν ὑποσχεῖν ἅπαντας ἡμᾶς δικαίως, εἰ καὶ τἀδίκημα μὴ πάντων ἡμῶν ἀλλ' ἑνὸς τοῦ νεωτάτου γέγονεν· ὅμως δ' ἀπεγνωκόσιν ἡμῖν τὴν δι' αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπὶς ὑπολέλειπται παρὰ τῆς σῆς χρηστότητος, ἐγγυωμένη τὴν τοῦ κινδύνου διαφυγήν. ⟨141⟩ καὶ νῦν μὴ πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀφορῶν, μηδὲ τὸ κακούργημα σκοπῶν, ἀλλὰ πρὸς τὴν σαυτοῦ φύσιν, καὶ τὴν ἀρετὴν σύμβουλον ποιησάμενος ἀντὶ τῆς ὀργῆς, ἣν οἱ τἆλλα μικροὶ πρὸς ἰσχύος λαμβάνουσιν, οὐκ ἐν τοῖς μεγάλοις μόνον ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν αὐτῇ χρώμενοι, γενοῦ πρὸς αὐτὴν μεγαλόφρων καὶ μὴ νικηθῇς

§ 137 = Gen. XLIV 16.

ὑπ' αὐτῆς, ὥστ' ἀποκτεῖναι τοὺς οὐδ' αὐτοὺς ὡς ἰδίας ἔτι τῆς σωτηρίας ἀντιποιουμένους, ἀλλὰ παρὰ σοῦ λαβεῖν αὐτὴν ἀξιοῦντας. ⟨142⟩ καὶ γὰρ οὐδὲ νῦν πρῶτον ἡμῖν παρέξεις αὐτήν, ἀλλὰ καὶ τάχιον ἐλθοῦσιν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου καὶ τὴν εὐπορίαν τῆς τροφῆς ἐχαρίσω, δοὺς ἀποκομίζειν καὶ τοῖς οἰκείοις ὅσα κινδυνεύοντας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διαφθαρῆναι περιέσωσε. ⟨143⟩ διαφέρει δ' οὐδὲν ἢ μὴ περιιδεῖν ἀπολλυμένους ὑπ' ἐνδείας τῶν ἀναγκαίων, ἢ μὴ κολάσαι δόξαντας ἁμαρτεῖν καὶ περὶ τὴν εὐεργεσίαν τὴν ὑπὸ σοῦ λαμπρὰν γενομένην φθονηθέντας. ἡ δ' αὐτὴ χάρις, ἄλλῳ μέντοι τρόπῳ διδομένη. ⟨144⟩ σώσεις γὰρ οὓς εἰς τοῦτο καὶ ἔτρεφες, καὶ ψυχὰς ἃς ὑπὸ λιμοῦ καμεῖν οὐκ εἴασας, τηρήσεις ταῖς σαυτοῦ δωρεαῖς, ὡς θαυμαστὸν ἅμα καὶ μέγα δοῦναί τε ψυχὰς ἡμῖν, καὶ παρασχεῖν δι' ὧν αὗται μενοῦσιν ἀπορουμένοις. ⟨145⟩ οἶμαί τε τὸν θεόν, αἰτίαν παρασκευάσαι βουλόμενον εἰς ἐπίδειξιν τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν περιόντος, ἡμᾶς εἰς τοῦτο περιστῆσαι συμφορᾶς, ἵνα καὶ τῶν εἰς σαυτὸν ἀδικημάτων συγγινώσκων φανῇς ἐπταικόσιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς μόνους τοὺς κατ' ἄλλην πρόφασιν δεομένους ἐπικουρίας φιλάνθρωπος δοκῇς, ⟨146⟩ ὡς μέγα μὲν [γὰρ] καὶ τὸ ποιῆσαί τινας εὖ καταστάντας εἰς χρείαν, ἡγεμονικώτερον δὲ σῶσαι τοὺς ὑπὲρ τῶν εἰς σαυτὸν τετολμημένων δίκην ὀφείλοντας. εἰ γὰρ τὸ περὶ μικρῶν ζημιωμάτων ἀφεῖναι τοὺς πλημμελήσαντας ἔπαινον ἤνεγκε τοῖς ὑπεριδοῦσι, τό γε περὶ τούτων ἀόργητον ὑπὲρ ὧν τὸ ζῆν ὑπεύθυνον τῇ κολάσει γίνεται τῶν ἠδικηκότων, θεοῦ φύσει προσετέθη. ⟨147⟩ καὶ ἔγωγ', εἰ μὴ πατὴρ ἡμῖν ἦν πῶς ἐπὶ παίδων ἀποβολῇ ταλαι-

§ 142 = Gen. XLIV 17.

πωρεῖ διὰ τῆς ἐπὶ Ἰωσήπῳ λύπης ἐπιδεδειγμένος, οὐκ ἂν τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκα περὶ τῆς σωτηρίας λόγους ἐποιησάμην, εἰ μὴ ὅσον τῷ σῷ χαριζόμενος ἤθει, σώζειν αὐτῷ καλῶς ἔχον καὶ τοὺς οἳ λυπήσονται τεθνηκότων οὐκ ἔχοντας, παρείχομεν δ' ἂν αὐτοὺς πεισομένους ὅ τι καὶ θελήσειας. ⟨148⟩ νῦν δ', οὐ γὰρ ἑαυτοὺς ἐλεοῦντες, εἰ καὶ νέοι καὶ μήπω τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπολελαυκότες τεθνηξόμεθα, τὸ δὲ τοῦ πατρὸς λογιζόμενοι καὶ τὸ γῆρας οἰκτείροντες τὸ ἐκείνου, ταύτας σοι τὰς δεήσεις προσφέρομεν, καὶ παραιτούμεθα ψυχὰς τὰς ἑαυτῶν, ἃς σοι τὸ ἡμέτερον κακούργημα πρὸς τιμωρίαν παρέδωκεν· ⟨149⟩ ὃς οὔτε πονηρὸς αὐτὸς οὔτε τοιούτους ἐσομένους ἐγέννησεν, ἀλλὰ χρηστὸς ὢν καὶ πειραθῆναι τοιούτων οὐχὶ δίκαιος, καὶ νῦν μὲν ἀποδημούντων ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν φροντίσι κακοπαθεῖ, πυθόμενος δ' ἀπολωλότας, καὶ δι' ἣν αἰτίαν, οὐχ ὑπομένει· ⟨150⟩ διὰ γὰρ ταύτην πολὺ μᾶλλον τὸν βίον καταλείψει, καὶ τὸ ἄδοξον αὐτὸν τῆς ἡμετέρας καταστροφῆς φθήσεται διαχρησάμενον καὶ κακὴν αὐτῷ ποιήσει τὴν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπαλλαγήν, πρὶν εἰς ἄλλους φοιτῆσαι τὰ καθ' ἡμᾶς, σπεύσαντος ἑαυτὸν εἰς ἀναισθησίαν μεταγαγεῖν. ⟨151⟩ γενόμενος οὖν ἐν τούτῳ τὸν λογισμόν, εἰ καὶ ἡ κακία σε παροξύνει νῦν ἡ ἡμετέρα, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς δίκαιον χάρισαι τῷ πατρί, καὶ δυνηθήτω πλέον ὁ πρὸς ἐκεῖνον ἔλεος τῆς ἡμετέρας πονηρίας· καὶ γῆρας ἐν ἐρημίᾳ βιωσόμενον καὶ τεθνηξόμενον ἡμῶν ἀπολομένων αἴδεσαι, τῷ πατέρων ὀνόματι ταύτην χαριζόμενος τὴν δωρεάν. ⟨152⟩ ἐν γὰρ τούτῳ καὶ τὸν σὲ φύσαντα τιμᾷς καὶ σαυτῷ δίδως, ἀπολαύων μὲν ἤδη τῆς προσηγορίας, ἀπαθὴς δ' ἐπ' αὐτῇ φυλα-

§ 147 = Gen. XLIV 30.

χθησόμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ πάντων πατρός, εἰς ὃν κατὰ κοινωνίαν καὶ αὐτὸς τοῦ ὀνόματος εὐσεβεῖν δόξεις, τοῦ ἡμετέρου πατρὸς οἶκτον λαβὼν ἐφ' οἷς πείσεται τῶν παίδων στερούμενος. ⟨153⟩ σὸν οὖν, ἃ παρέσχεν ἡμῖν ὁ θεός, ταῦτ' ἔχοντ' ἐξουσίαν ἀφελέσθαι, δοῦναι, καὶ μηδὲν ἐκείνου διενεγκεῖν τῇ χάριτι. τῆς γὰρ ἐπ' ἀμφότερον δυνάμεως τετυχηκότα καλὸν ταύτην ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιδείκνυσθαι, καὶ παρὸν καὶ ἀπολλύειν τῆς μὲν κατὰ τοῦτ' ἐξουσίας ὡς μηδ' ὑπαρχούσης ἐπιλανθάνεσθαι, μόνον δ' ἐπιτετράφθαι τὸ σώζειν ὑπολαμβάνειν, καὶ ὅσῳ τις πλείοσι τοῦτο παρέξει, μᾶλλον αὐτῷ φαίνεσθαι διδόντα. ⟨154⟩ σὺ δὲ πάντας ἡμᾶς σώσεις, τἀδελφῷ συγγνοὺς ὑπὲρ ὧν ἠτύχηκεν. οὐδὲ γὰρ ἡμῖν βιώσιμα τούτου κολασθέντος, οἷς γε πρὸς τὸν πατέρα μὴ ἔξεστιν ἀνασωθῆναι μόνοις, ἀλλ' ἐνθάδε δεῖ κοινωνῆσαι τούτῳ τῆς αὐτῆς καταστροφῆς τοῦ βίου. ⟨155⟩ καὶ τοῦτο σοῦ δεησόμεθα, στρατηγέ, κατακρίναντος τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἀποθανεῖν, συγκολάσαι καὶ ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀδικήματος κεκοινωνηκότας. οὐ γὰρ ἀξιώσομεν ἡμεῖς ὡς ἐπὶ λύπῃ τεθνηκότος τἀδελφοῦ ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἀλλ' ὡς ὁμοίως αὐτῷ πονηροὶ γεγονότες οὕτως ἀποθανεῖν. ⟨156⟩ καὶ ὅτι μὲν καὶ νέος ὢν ἥμαρτε καὶ μήπω τῷ φρονεῖν ἐρηρεισμένος, καὶ ὡς ἀνθρώπινον τοῖς τοιούτοις συγγνώμην νέμειν, σοὶ καταλιπὼν παύσομαι περαιτέρω λέγειν, ἵν' εἰ μὲν κατακρίνειας ἡμῶν, τὰ μὴ λεχθέντα δόξῃ βεβλαφέναι πρὸς τὸ σκυθρωπότερον ἡμᾶς, ⟨157⟩ εἰ δ' ἀπολύσειας, κἀκεῖνα τῇ σαυτοῦ χρηστότητι συνιδὼν ἀπεψηφίσθαι νομισθῇς, οὐ σώσας μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ὧν διὰ τοῦτο δικαιότεροι μᾶλλον φανούμεθα τυχεῖν χαριζόμενος, καὶ πλέον

§ 153 = Gen. XLIV 32.

ἡμῶν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας νοήσας σωτηρίας.
⟨158⟩ εἴτ' οὖν κτείνειν αὐτὸν θέλεις, ἐμὲ τιμωρησάμενος ἀντὶ τούτου τῷ πατρὶ τοῦτον ἀπόπεμψον, εἴτε καὶ κατέχειν σοι δοκεῖ δοῦλον, ἐγὼ πρὸς τὰς χρείας σοι ὑπηρετικώτερος, ἀμείνων, ὡς ὁρᾷς, πρὸς ἑκάτερον τῶν παθῶν ὑπάρχων.'

⟨159⟩ Ἰούδας μὲν οὖν πάνθ' ὑπομένειν ὑπὲρ τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας ἡδέως ἔχων, ῥίπτει πρὸ τῶν Ἰωσήπου ποδῶν ἑαυτόν, εἴ πως ἐκμαλάξειε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ καταπραΰνειεν ἀγωνιζόμενος· προύπεσον δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, δακρύοντες καὶ παραδιδόντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς Βενιαμὶν ψυχῆς ἀπολουμένους. ⟨160⟩
ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ μηκέτι 9
δυνάμενος τὴν τῆς ὀργῆς φέρειν ὑπόκρισιν, κελεύει μὲν ἀπελθεῖν τοὺς παρόντας, ἵνα μόνοις ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς ποιήσῃ φανερόν, ἀναχωρησάντων δὲ ποιεῖ γνώριμον ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ φησί ⟨161⟩ 'τῆς μὲν ἀρετῆς ὑμᾶς καὶ τῆς εὐνοίας τῆς περὶ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἐπαινῶ, καὶ κρείττονας ἢ προσεδόκων ἐκ τῶν περὶ ἐμὲ βεβουλευμένων εὑρίσκω, ταῦτα πάντα ποιήσας ἐπὶ πείρᾳ τῆς ὑμετέρας φιλαδελφίας. οὐ φύσει δὲ περὶ ἐμὲ νομίζω πονηροὺς γεγονέναι, θεοῦ δὲ βουλήσει τήν τε νῦν πραγματευομένου τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν ἐς ὕστερον, ἂν εὐμενὴς ἡμῖν παραμείνῃ. ⟨162⟩ πατρός τ' οὖν σωτηρίαν ἐγνωκὼς οὐκ ἐλπισθεῖσαν, καὶ τοιούτους ὑμᾶς ὁρῶν περὶ τὸν ἀδελφόν, οὐδ' ὧν εἰς ἐμὲ δοκεῖτε ἁμαρτεῖν ἔτι μνημονεύω, παύσομαι δὲ τῆς ἐπ' αὐτοῖς μισοπονηρίας, καὶ ὡς συναιτίοις τῶν τῷ θεῷ βεβουλευμένων εἰς τὰ παρόντα χάριν ἔχειν ὁμολογῶ, ⟨163⟩ ὑμᾶς τε βούλομαι καὶ αὐτοὺς λήθην

§ 158 = Gen. XLIV 33.

ἐκείνων λαβόντας ἥδεσθαι μᾶλλον, τῆς τότ' ἀβουλίας εἰς τοιοῦτον ἐλθούσης τέλος, ἢ δυσφορεῖν αἰσχυνομένους ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις. μὴ οὖν δόξῃ λυπεῖν ὑμᾶς τὸ κατ' ἐμοῦ ψῆφον ἐνεγκεῖν πονηρὰν καὶ ἡ ἐπ' αὐτῇ μετάνοια, τῷ γε μὴ προχωρῆσαι τὰ βεβουλευμένα. ⟨164⟩ *χαίροντες οὖν ἐπὶ τοῖς ἐκ θεοῦ γεγενημένοις ἄπιτε, ταῦτα δηλώσοντες τῷ πατρί, μὴ καὶ ταῖς ὑπὲρ ὑμῶν φροντίσιν ἀναλωθεὶς ζημιώσῃ μου τὸ κάλλιστον τῆς εὐδαιμονίας, πρὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὴν ἐμὴν καὶ μεταλαβεῖν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀποθανών.* ⟨165⟩ *αὐτὸν δὲ τοῦτον καὶ γυναῖκας ὑμετέρας καὶ τέκνα καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ὑμῶν ἀναλαβόντες ἐνθάδε μετοικίζεσθε· οὐ γὰρ ἀποδήμους εἶναι δεῖ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τοὺς ἐμοὶ φιλτάτους, ἄλλως τε καὶ τοῦ λιμοῦ λοιπὴν ἔτι πεντετίαν ὑπομενοῦντος.'* ⟨166⟩ *ταῦτ' εἰπὼν Ἰώσηπος περιβάλλει τοὺς ἀδελφούς. οἱ δ' ἐν δάκρυσιν ἦσαν καὶ λύπῃ τῶν ἐπ' αὐτῷ βεβουλευμένων, καὶ τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ἀπολιπεῖν ἐδόκει τὸ εὔγνωμον τἀδελφοῦ.* ⟨167⟩ *καὶ τότε μὲν ἦσαν ἐν εὐωχίᾳ, βασιλεὺς δ' ἀκούσας ἥκοντας πρὸς Ἰώσηπον τοὺς ἀδελφοὺς ἥσθη τε μεγάλως, καὶ ὡς ἐπ' οἰκείῳ διατεθεὶς ἀγαθῷ, παρεῖχεν αὐτοῖς ἁμάξας σίτου πλήρεις καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἀποκομίζειν τῷ πατρί. λαβόντες δὲ πλείω παρὰ τἀδελφοῦ, τὰ μὲν τῷ πατρὶ φέρειν τὰ δ' αὐτοὶ δωρεὰς ἔχειν ἕκαστος ἰδίας, πλειόνων ἠξιωμένου Βενιαμὶν παρ' αὐτούς, ἀπῆσαν.*

7 ⟨168⟩ *ὡς δ' ἀφικομένων τῶν παίδων Ἰάκωβος τὰ περὶ τὸν Ἰώσηπον ἔμαθεν, ὅτι μὴ μόνον εἴη τὸν θάνατον διαπεφευγὼς ἐφ' ᾧ πενθῶν διῆγεν, ἀλλὰ καὶ ζῇ μετὰ λαμπρᾶς εὐδαιμονίας, βασιλεῖ συνδιέπων τὴν*

§ 163 — Gen. XLV 5.

Αἴγυπτον καὶ τὴν ἅπασαν σχεδὸν ἐγκεχειρισμένος αὐ-
τῆς ἐπιμέλειαν, ἄπιστον μὲν οὐδὲν ἐδόκει τῶν ἠγγελ-
μένων, ⟨169⟩ *λογιζόμενος τοῦ θεοῦ τὴν μεγαλουργίαν*
καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, εἰ καὶ τῷ μεταξὺ χρόνῳ
διέλιπεν, ὥρμητο δ' εὐθὺς πρὸς τὸν Ἰώσηπον. ⟨170⟩
ὡς δὲ κατέσχεν ἐπὶ τὸ Ὅρκιον φρέαρ, θύσας αὐτόθι 2
τῷ θεῷ, καὶ φοβούμενος διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν ἐν
Αἰγύπτῳ τῶν παίδων ἐμφιλοχωρησάντων τῇ οἰκήσει
τῇ ἐν αὐτῇ 'μὴ οὐκέτ' εἰς τὴν Χαναναίαν οἱ ἔκγονοι
μετελθόντες κατάσχωσιν αὐτήν, ὡς ὁ θεὸς ἦν ὑπεσχη-
μένος, ⟨171⟩ *ἅμα τε μὴ δίχα θεοῦ βουλήσεως γενο-*
μένης τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀφόδου διαφθαρῇ τὸ γένος
αὐτοῦ, πρὸς δὲ τούτοις δεδιὼς μὴ προεξέλθῃ τοῦ βίου
πρὶν εἰς ὄψιν Ἰωσήπου παραγενέσθαι, καταφέρεται,
στρέφων ἐν ἑαυτῷ τοῦτον τὸν λογισμόν, εἰς ὕπνον.
⟨172⟩ *ἐπιστὰς δ' ὁ θεὸς αὐτῷ, καὶ δὶς ὀνομαστὶ* 3
καλέσας, πυνθανομένῳ τίς ἐστιν 'ἀλλ' οὐ δίκαιον'
εἶπεν ''Ιακώβῳ θεὸν ἀγνοεῖσθαι, τὸν ἀεὶ παραστάτην
καὶ βοηθὸν προγόνοις τε τοῖς σοῖς καὶ μετ' αὐτοὺς
σοὶ γενόμενον. ⟨173⟩ *στερουμένῳ τε γάρ σοι τῆς*
ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταύτην ἐγὼ παρέσχον, καὶ κατ'
ἐμὴν εὔνοιαν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν μόνος σταλεὶς
γάμων τ' ἀγαθῶν ἔτυχες, καὶ παίδων ἐπαγόμενος
πλῆθος καὶ χρημάτων ἐνόστησας. ⟨174⟩ *παρέμεινέ τέ*
σοι γενεὰ πᾶσα προνοίᾳ τῇ ἐμῇ, καὶ ὃν ἀπολωλέναι
τῶν υἱῶν ἐδόκεις Ἰώσηπον, τοῦτον εἰς ἀπόλαυσιν μει-
ζόνων ἀγαθῶν ἤγαγον, καὶ τῆς Αἰγύπτου κύριον, ὡς
ὀλίγῳ διαφέρειν τοῦ βασιλέως, ἐποίησα. ⟨175⟩ *ἥκω*
τε νῦν ὁδοῦ τε ταύτης ἡγεμὼν ἐσόμενος καὶ βίου σοι
τελευτὴν ἐν ταῖς Ἰωσήπου χερσὶ γενησομένην προδη-

§ 169 = Gen. XLV 27.

λῶν, καὶ μακρὸν αἰῶνα τῶν σῶν ἐκγόνων ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ δόξῃ καταγγέλλων, καταστήσων τ' αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ὑπέσχημαι.'

4 ⟨176⟩ *τούτῳ θαρρήσας τῷ ὀνείρατι προθυμότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον σὺν τοῖς υἱοῖς καὶ παισὶ τοῖς τούτων ἀπηλλάττετο. ἦσαν δ' οἱ πάντες ἑβδομήκοντα. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα δηλῶσαι τούτων οὐκ ἐδοκίμαζον, καὶ μάλιστα διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν·* ⟨177⟩ *ἵνα μέντοι παραστήσω τοῖς οὐχ ὑπολαμβάνουσιν ἡμᾶς ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀλλ' Αἰγυπτίους εἶναι, ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων. Ἰακώβου μὲν οὖν παῖδες ἦσαν δώδεκα· τούτων Ἰώσηπος ἤδη προαφῖκτο. τοὺς οὖν μετ' αὐτὸν καὶ τοὺς ἐκ τούτων γεγονότας δηλώσομεν.* ⟨178⟩ *Ῥουβήλου μὲν ἦσαν παῖδες τέτταρες, Ἀνώχης Φαλλοῦς Ἀσσάρων Χάρμις, Συμεῶνος δὲ ἕξ, Ἰαμούηλος Ἰάμεινος Ἰάωδος Ἰάχεινος Σόαρος Σάουλος. τρεῖς δὲ Λευὶ γεγόνασιν υἱοί, Γηρσόμης Κάαθος Μαράριος. Ἰούδᾳ δὲ παῖδες ἦσαν τρεῖς, Σαλᾶς Φάρεσος Ζάρας, υἱωνοὶ δὲ δύο γεγονότες ἐκ Φαρέσου, Ἔσρωνος καὶ Ἄμυρος. Ἰσαχάρου δὲ τέτταρες, Θουλᾶς Φουᾶς Ἰάσουβος Σαμάρωνος.* ⟨179⟩ *τρεῖς δὲ Ζαβουλὼν ἦγεν υἱούς, Σάραδον Ἤλωνα Ἰάληλον. τοῦτο μὲν τὸ ἐκ Λείας γένος, καὶ αὐτὴ συνανῄει καὶ θυγάτηρ αὐτῆς Δεῖνα. τρεῖς οὗτοι καὶ τριάκοντα.* ⟨180⟩ *Ῥαχήλας δὲ παῖδες ἦσαν δύο· τούτων Ἰωσήπῳ μὲν δύο ἐγεγόνεσαν υἱοί, Μανασσῆς καὶ Ἐφραΐμης, Βενιαμὶν δὲ τῷ ἑτέρῳ δέκα, Βολοσσὸρ Βακχάρης Ἀσάβηλος Γήραος Ναιεμάνης Ἴης Ῥῶς Μόμφις Ὀπταῒς Ἄραδος. οὗτοι τετταρεσκαίδεκα πρὸς τοῖς πρότερον κατειλεγμένοις εἰς ἑπτὰ καὶ τετταράκοντα γίνονται τὸν ἀριθμόν.* ⟨181⟩

§ 176 = Gen. XLVI 5.

καὶ τὸ μὲν γνήσιον Ἰακώβῳ γένος τοῦτο ἦν, ἐκ Βάλλας δ' αὐτῷ γίνονται τῆς Ῥαχήλας θεραπαινίδος Δάνος καὶ Νεφθαλῆς, ᾧ τέτταρες εἵποντο παῖδες, Ἰέσηλος Γοῦνις Ἰσσάρης τε καὶ Σέλλιμος· Δάνῳ δὲ μονογενὲς ἦν παιδίον Οὖσις. ⟨182⟩ τούτων προσγινομένων τοῖς προειρημένοις, πεντήκοντα καὶ τεττάρων πληροῦσιν ἀριθμόν. Γάδης δὲ καὶ Ἄσηρος ἐκ Ζελφᾶς μὲν ἦσαν, τῆς Λείας δὲ αὕτη θεραπαινίς· ⟨183⟩ παῖδας δ' ἐπήγοντο Γάδης μὲν ἑπτά, Σαφωνίαν Αὖγιν Σοῦνιν Ἀζαβῶνα Ἀηρίνην Ἐρωέδην Ἀριηλᾶν, Ἀσήρου δ' ἦν θυγάτηρ Σάρα, καὶ ἄρρενες ἀριθμὸν ἕξ, οἷς ὀνόματα Ἰώμνης Ἰσοῦς Ἰσοῦις Βάρις Ἄβαρός τε καὶ Μελχίηλος. τούτων ἑκκαίδεκα ὄντων καὶ προστιθεμένων τοῖς πεντήκοντα καὶ τέτταρσιν ὁ προειρημένος ἀριθμὸς πληροῦται, μὴ συγκαταλεγέντος αὐτοῖς Ἰακώβου.

⟨184⟩ μαθὼν δὲ Ἰώσηπος παραγενόμενον τὸν πατέρα (καὶ γὰρ προλαβὼν Ἰούδας ἀδελφὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν ἄφιξιν) ὑπαντησόμενος ἔξεισι, καὶ καθ' Ἡρώων πόλιν αὐτῷ συνέβαλεν. ὃ δ' ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀπροσδοκήτου τε καὶ μεγάλης γενομένης μικροῦ δεῖν ἐξέλιπεν· ἀλλ' ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν Ἰώσηπος, οὐδ' αὐτὸς μὲν κρατῆσαι δυνηθεὶς ὡς μὴ ταὐτὸ παθεῖν ὑφ' ἡδονῆς, οὐ μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ πατρὶ γενόμενος ἥττων τοῦ πάθους. ⟨185⟩ ἔπειτα τὸν μὲν ἠρέμα κελεύσας ὁδεύειν, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πέντε τῶν ἀδελφῶν ἠπείγετο πρὸς τὸν βασιλέα, φράσων αὐτῷ παραγενόμενον μετὰ τοῦ γένους τὸν Ἰάκωβον. ὃ δὲ τοῦτο χαίρων ἤκουσε, καὶ τὸν Ἰώσηπον ἐκέλευσεν αὐτῷ λέγειν τίνι βίῳ τερπόμενοι διατελοῦσι, ὡς αὐτοῖς τοῦτον ἐπιτρέψειε διάγειν. ⟨186⟩ ὃ δὲ ποιμένας αὐτοὺς ἀγαθοὺς

§ 183 = Gen. XLVI 16.

ἔλεγε, καὶ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἢ τούτῳ μόνῳ προσαν-
έχειν, τοῦ τε μὴ διαζευγνυμένους ἀλλ᾽ ἐν ταὐτῷ τυγ-
χάνοντας ἐπιμελεῖσθαι τοῦ πατρὸς προνοούμενος, τοῦ
τε τοῖς Αἰγυπτίοις εἶναι προσφιλεῖς, μηδὲν πράττοντας
τῶν αὐτῶν ἐκείνοις· Αἰγυπτίοις γὰρ ἀπειρημένον ἦν
6 *περὶ νομὰς ἀναστρέφεσθαι.* ⟨187⟩ *τοῦ δὲ Ἰακώβου*
παραγενομένου πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀσπαζομένου τε
καὶ κατευχομένου περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ, ὁ Φαραώ-
θης ἐπυνθάνετο πόσον ἤδη βεβιωκὼς εἴη χρόνον.
⟨188⟩ *τοῦ δ᾽ ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα γεγονέναι φή-*
σαντος, ἐθαύμασε τοῦ μήκους τῆς ζωῆς τὸν Ἰάκωβον.
εἰπόντος δ᾽ ὡς ἥττονα τῶν προγόνων εἴη βεβιωκὼς ἔτη,
συνεχώρησεν αὐτῷ ζῆν μετὰ τῶν τέκνων ἐν Ἡλιουπόλει·
ἐν ἐκείνῃ γὰρ καὶ οἱ ποιμένες αὐτοῦ τὰς νομὰς εἶχον.
7 ⟨189⟩ *ὁ δὲ λιμὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπετείνετο, καὶ*
τὸ δεινὸν ἀπορώτερον ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐγίνετο,
μήτε τοῦ ποταμοῦ τὴν γῆν ἐπάρδοντος, οὐ γὰρ ηὔξανε,
μήθ᾽ ὕοντος τοῦ θεοῦ, πρόνοιάν τε μηδεμίαν ἑαυτῶν
ὑπ᾽ ἀγνοίας πεποιημένων, καὶ τοῦ Ἰωσήπου τὸν σῖτον
ἐπὶ χρήμασιν αὐτοῖς διδόντος. ὡς δὲ ταῦτ᾽ αὐτοῖς
ἐπέλιπε, τῶν βοσκημάτων ἐωνοῦντο τὸν σῖτον καὶ τῶν
ἀνδραπόδων. ⟨190⟩ *οἷς δὲ καὶ γῆς τις ἦν μοῖρα, ταύ-*
την παρεχώρουν ἐπὶ τιμῇ τροφῆς. οὕτω τε τοῦ βασι-
λέως πάσης αὐτῶν τῆς περιουσίας κυρίου γεγενημένου,
μετῳκίσθησαν ἄλλος ἀλλαχόσε, ὅπως βεβαία γένηται
τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας τούτων ἡ κτῆσις, πλὴν τῶν
ἱερέων· τούτοις γὰρ ἔμενεν ἡ χώρα αὐτῶν. ⟨191⟩
ἐδούλου τ᾽ αὐτῶν οὐ τὰ σώματα μόνον τὸ δεινὸν ἀλλὰ
καὶ τὰς διανοίας, καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἀσχήμονα τῆς τρο-
φῆς εὐπορίαν αὐτοὺς κατηνάγκαζε. λωφήσαντος δὲ τοῦ

§ 187 = Gen. XLVII 8.

κακοῦ, καὶ τοῦ ποταμοῦ τὴν γῆν ἐπιβάντος, καὶ ταύτης τοὺς καρποὺς ἀφθόνως ἐκφερούσης, ⟨192⟩ ὁ Ἰώσηπος εἰς ἑκάστην παραγενόμενος πόλιν, καὶ συλλέγων ἐν αὐταῖς τὸ πλῆθος, τήν τε γῆν αὐτοῖς, ἣν ἐκείνων παραχωρούντων ὁ βασιλεὺς ἔχειν ἐδύνατο καὶ καρποῦσθαι μόνος, εἰς ἅπαν ἐχαρίζετο, καὶ κτῆμα ἴδιον ἡγουμένους φιλεργεῖν παρεκάλει, τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν τῷ βασιλεῖ τελοῦντας ὑπὲρ τῆς χώρας, ἣν δίδωσιν αὐτοῖς οὖσαν αὐτοῦ. ⟨193⟩ τοὺς δὲ παρ' ἐλπίδας κυρίους τῆς γῆς καθισταμένους χαρά τε ἐλάμβανε, καὶ ὑφίσταντο τὰ προστάγματα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τό τ' ἀξίωμα τὸ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις αὐτῷ μεῖζον Ἰώσηπος ἀπεργάζεται, καὶ πλείω γε τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ παρ' αὐτῶν. ὅ τε τοῦ τελεῖν τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν νόμος ἔμεινε καὶ μέχρι τῶν ὕστερον βασιλέων.

⟨194⟩ Ἰάκωβος δὲ ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ 8
διατρίψας, καὶ νόσῳ χρησάμενος, παρόντων αὐτῷ τῶν υἱῶν ἀπέθανεν, ἐπευξάμενος τοῖς μὲν κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ προειπὼν αὐτοῖς κατὰ προφητείαν πῶς μέλλει τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν ἕκαστος κατοικεῖν τὴν Χαναναίαν, τοῦθ' ὃ δὴ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐγένετο. ⟨195⟩ Ἰωσήπου δ' ἐγκώμιον διεξελθών, ὅτι μὴ μνησικακήσειε τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ τούτου πλέον χρηστὸς εἰς αὐτοὺς ἐγένετο, δωρησάμενος αὐτοὺς ἀγαθοῖς οἷς οὐδ' εὐεργέτας τινὲς ἠμείψαντο, προσέταξε τοῖς ἰδίοις παισὶν ἵνα τοὺς Ἰωσήπου παῖδας Ἐφραΐμην καὶ Μανασσῆν εἰς τὸν αὐτῶν ἀριθμὸν προσῶνται, διαιρούμενοι μετ' αὐτῶν τὴν Χαναναίαν, περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν. ⟨196⟩ ἠξίου μέντοι καὶ ταφῆς ἐν Χεβρῶνι τυγχάνειν. τελευτᾷ δὲ βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τριῶν

§ 192 = Gen. XLVII 24.

δέοντα πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, μηδενὸς μὲν τῶν προγόνων ἀπολειφθεὶς ἐπ' εὐσεβείᾳ τοῦ θεοῦ, τυχὼν δ' ἀμοιβῆς ἧς δίκαιον ἦν τοὺς οὕτως ἀγαθοὺς γεγονότας. Ἰώσηπος δέ, συγχωρήσαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, τὸν τοῦ πατρὸς νεκρὸν εἰς Χεβρῶνα κομίσας ἐκεῖ θάπτει πολυτελῶς. ⟨197⟩ *τῶν δ' ἀδελφῶν οὐ βουλομένων αὐτῷ συναποστρέφειν (δέος γὰρ αὐτοὺς εἶχε μὴ τεθνηκότος αὐτοῖς τοῦ πατρὸς τιμωρήσαιτο τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῆς, οὐκέτ' ὄντος ᾧ χαρίζοιτο τὴν πρὸς αὐτοὺς μετριότητα) πείθει μηδὲν ὑφορᾶσθαι, μηδ' ἔχειν αὐτὸν δι' ὑποψίας. ἀγαγὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο, καὶ πάσῃ περὶ αὐτοὺς σπουδῇ χρώμενος οὐκ ἐνέλιπε.*

2 ⟨198⟩ *τελευτᾷ δ' οὗτος ἔτη βιώσας ἑκατὸν καὶ δέκα, θαυμάσιος τὴν ἀρετὴν γενόμενος, καὶ λογισμῷ πάντα διοικῶν καὶ τὴν ἐξουσίαν ταμιευόμενος· ὃ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας αἴτιον αὐτῷ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀλλαχόθεν ἥκοντι καὶ μετὰ τοιαύτης κακοπραγίας μεθ' ἧς προειρήκαμεν, ὑπῆρχεν.* ⟨199⟩ *τελευτῶσι δ' αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοί, ζήσαντες εὐδαιμόνως ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου. καὶ τούτων μὲν τὰ σώματα κομίσαντες μετὰ χρόνον αὐτῶν οἱ ἀπόγονοι καὶ οἱ παῖδες ἔθαψαν ἐν Χεβρῶνι, τὰ δὲ Ἰωσήπου ὀστᾶ ὕστερον, ὅτε μετανέστησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἑβραῖοι, εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκόμισαν·* ⟨200⟩ *οὕτω γὰρ αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐξώρκισε. τούτων οὖν ἕκαστον ὡς ἔσχε καὶ τίσι πόνοις ἐκράτησαν τῆς Χαναναίας σημανῶ, προδιηγησάμενος τὴν αἰτίαν δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.*

9 ⟨201⟩ *Αἰγυπτίοις τρυφεροῖς καὶ ῥᾳθύμοις οὖσι πρὸς πόνους, καὶ τῶν τ' ἄλλων ἡδονῶν ἥττοσι καὶ δὴ*

§ 196 = Gen. XLIX 29. § 198 = Exod. I 6. § 200 = Gen. L 24.

καὶ τῆς κατὰ φιλοκέρδειαν, συνέβη δεινῶς πρὸς τοὺς Ἑβραίους διατεθῆναι κατὰ φθόνον τῆς εὐδαιμονίας. ⟨202⟩ ὁρῶντες γὰρ τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένος ἀκμάζον καὶ δι' ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς τὸ πονεῖν εὐφυΐαν πλήθει χρημάτων ἤδη λαμπρούς, καθ' αὐτῶν αὔξεσθαι τούτους ὑπελάμβανον. ὧν τ' ἦσαν ὑπὸ Ἰωσήπου τετυχηκότες διὰ χρόνου μῆκος λήθην λαβόντες, καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μετεληλυθυίας, δεινῶς ἐνύβριζόν τε τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ ταλαιπωρίας αὐτοῖς ποικίλας ἐπενόουν. ⟨203⟩ τόν τε γὰρ ποταμὸν εἰς διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προσέταξαν διατεμεῖν, τείχη τ' οἰκοδομῆσαι ταῖς πόλεσι καὶ χώματα, ὅπως ἀνείργοι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἕως ἐκείνων ἐπεκβαίνοντα. πυραμίδας τ' ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτρυχον ἡμῶν τὸ γένος, ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι καὶ τοῖς πόνοις γενέσθαι συνήθεις. ⟨204⟩ καὶ τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον ἐπὶ ταύταις διήνυσαν ταῖς ταλαιπωρίαις· ἀντεφιλονίκουν γάρ, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι τοῖς πόνοις ἐξαπολέσαι τοὺς Ἰσραηλίτας θέλοντες, οἳ δ' ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν ἐπιταγμάτων.

⟨205⟩ ἐν τούτοις δ' ὄντων αὐτοῖς τῶν πραγμάτων 2
αἰτία τοῦ μᾶλλον σπουδάσαι περὶ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ γένους ἡμῶν τοὺς Αἰγυπτίους προσεγένετο τοιαύτη. τῶν ἱερογραμματέων τις (καὶ γάρ εἰσι δεινοὶ περὶ τῶν μελλόντων τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν) ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ τεχθήσεσθαί τινα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῖς Ἰσραηλίταις, ὃς ταπεινώσει μὲν τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς Ἰσραηλίτας τραφείς, ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ καὶ δόξαν ἀείμνηστον κτήσεται. ⟨206⟩ δείσας δ' ὁ βασιλεὺς κατὰ γνώμην τὴν ἐκείνου

§ 201 = Exod. I 7.

κελεύει πᾶν τὸ γεννηθὲν ἄρρεν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ῥιπτοῦντας διαφθείρειν, παραφυλάττειν τε τὰς ὠδῖνας τῶν Ἑβραίων γυναικῶν καὶ τοὺς τοκετοὺς αὐτῶν παρατηρεῖν τὰς Αἰγυπτίων μαίας· ⟨207⟩ ὑπὸ γὰρ τούτων αὐτὰς ἐκέλευε μαιοῦσθαι, αἳ διὰ συγγένειαν ἔμελλον μὴ παραβήσεσθαι τὴν τοῦ βασιλέως βούλησιν· τοὺς μέντοι καταφρονήσαντας τοῦ προστάγματος καὶ σώζειν λάθρᾳ τολμήσαντας τὸ τεχθὲν αὐτοῖς, τούτους ἀναιρεῖσθαι σὺν τῇ γενεᾷ προσέταξε. ⟨208⟩ δεινὸν οὖν τοῖς ὑπομένουσι τὸ πάθος, οὐ (μόνον) καθὸ παίδων ἀπεστεροῦντο καὶ γονεῖς ὄντες αὐτοὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν ὑπούργουν τῶν γεννωμένων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίνοια τῆς τοῦ γένους αὐτῶν ἐπιλείψεως, φθειρομένων μὲν τῶν τικτομένων, αὐτῶν δὲ διαλυθησομένων, χαλεπὴν αὐτοῖς καὶ δυσπαραμύθητον ἐποίει τὴν συμφοράν. ⟨209⟩ καὶ οἳ μὲν ἦσαν ἐν τούτῳ τῷ κακῷ, κρατήσειε δ' ἂν οὐδεὶς τῆς τοῦ θεοῦ γνώμης, οὐδὲ μυρίας τέχνας ἐπὶ τούτῳ μηχανησάμενος. ὅ τε γὰρ παῖς ὃν προεῖπεν ὁ ἱερογραμματεύς, τρέφεται λαθὼν τὴν τοῦ βασιλέως φυλακήν, καὶ ἀληθὴς ἐπὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ γενησομένοις ὁ προειπὼν εὑρέθη. γίνεται δὲ οὕτως.

3 ⟨210⟩ Ἀμαράμης τῶν εὖ γεγονότων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, δεδιὼς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἔθνους μὴ σπάνει τῆς ἐπιτραφησομένης νεότητος ἐπιλείπῃ, καὶ χαλεπῶς ἐπ' αὐτῷ φέρων (ἐκύει γὰρ αὐτῷ τὸ γύναιον) ἐν ἀμηχάνοις ἦν. ⟨211⟩ πρὸς ἱκετείαν οὖν τοῦ θεοῦ τρέπεται, παρακαλῶν οἶκτον ἤδη τινὰ λαβεῖν αὐτὸν ἀνθρώπων μηδὲν τῆς εἰς αὐτὸν θρησκείας παραβεβηκότων, δοῦναί τ' ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς ὧν παρ' ἐκεῖνον ἐκακο-

§ 206 = Exod. I 15. § 210 = Exod. II 1.

πάθουν τὸν καιρόν, καὶ τῆς ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ γένους αὐτῶν ἐλπίδος. ⟨212⟩ ὁ δὲ θεὸς ἐλεήσας αὐτὸν καὶ πρὸς τὴν ἱκετείαν ἐπικλασθεὶς ἐφίσταται κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ, καὶ μήτ' ἀπογινώσκειν αὐτὸν περὶ τῶν μελλόντων παρεκάλει, τήν τ' εὐσέβειαν αὐτῶν ἔλεγε διὰ μνήμης ἔχειν καὶ τὴν ὑπὲρ ταύτης ἀμοιβὴν ἀεὶ παρέξειν, ἤδη μὲν καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν δωρησάμενος τὸ γενέσθαι τοσοῦτον πλῆθος αὐτοὺς ἐξ ὀλίγων· ⟨213⟩ καὶ Ἄβραμον μὲν μόνον ἐκ τῆς Μεσοποταμίας εἰς τὴν Χαναναίαν παραγενόμενον εὐδαιμονῆσαι τά τ' ἄλλα καὶ τῆς γυναικὸς αὐτῷ πρὸς γονὴν ἀκάρπως ἐχούσης πρότερον, ἔπειτα κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀγαθῆς πρὸς τοῦτο γενομένης, τεκνῶσαι παῖδας, καὶ καταλιπεῖν μὲν Ἰσμαήλῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τὴν Ἀράβων χώραν, τοῖς δ' ἐκ Χετούρας τὴν Τρωγλοδῦτιν, Ἰσάκῳ δὲ τὴν Χαναναίαν. ⟨214⟩ 'ὅσα τε πολεμῶν κατὰ τὴν ἐμήν' φησί 'συμμαχίαν ἠνδραγάθησε, κἂν ἀσεβεῖς εἶναι δόξαιτε καὶ ὑμεῖς μὴ διὰ μνήμης ἔχοντες. Ἰάκωβον δὲ καὶ τοῖς οὐχ ὁμοφύλοις γνώριμον εἶναι συμβέβηκεν ἐπί τε μεγέθει τῆς εὐδαιμονίας μεθ' ἧς ἐβίωσε καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ κατέλιπεν· οὗ μεθ' ἑβδομήκοντα τῶν πάντων εἰς Αἴγυπτον ἀφικομένου, ὑπὲρ ἑξήκοντά που μυριάδες ἤδη γεγόνατε. ⟨215⟩ νῦν δ' ἐμὲ τοῦ κοινῇ συμφέροντος ὑμῶν ἴστε προνοούμενον καὶ τῆς σῆς εὐκλείας. ὁ παῖς γὰρ οὗτος οὗ τὴν γένεσιν Αἰγύπτιοι δεδιότες κατέκριναν ἀπολλύναι τὰ ἐξ Ἰσραηλιτῶν τικτόμενα, σὸς ἔσται. ⟨216⟩ καὶ λήσεται μὲν τοὺς ἐπ' ὀλέθρῳ παραφυλάττοντας, τραφεὶς δὲ παραδόξως τὸ μὲν Ἑβραίων γένος τῆς παρ' Αἰγυπτίοις ἀνάγκης ἀπολύσει, μνήμης δ', ἐφ' ὅσον μενεῖ χρόνον τὰ σύμπαντα, τεύξεται παρ' ἀνθρώποις,

οὐχ Ἑβραίοις μόνον ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐμοῦ τοῦτο χαριζομένου σοί τε καὶ τοῖς ἐκ σοῦ γενησομένοις. ἔσται δ' αὐτῷ καὶ ἀδελφὸς τοιοῦτος ὥστε τὴν ἐμὴν ἕξειν ἱερωσύνην αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου.'

4 ⟨217⟩ ταῦτα τῆς ὄψεως αὐτῷ δηλωσάσης περιεγερθεὶς ὁ Ἀμαράμης ἐδήλου τῇ Ἰωχεβέδῃ· γυνὴ δ' ἦν αὐτοῦ. καὶ τὸ δέος ἔτι μεῖζον διὰ τὴν τοῦ ὀνείρου πρόρρησιν αὐτοῖς συνίστατο· οὐ γὰρ ὡς περὶ παιδὸς μόνον εὐλαβεῖς ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπὶ μεγέθει τοσαύτης εὐδαιμονίας ἐσομένου. ⟨218⟩ τοῖς μέντοι προκατηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ πίστιν ὁ τοκετὸς τῆς γυναικὸς παρεῖχε, λαθούσης τοὺς φύλακας διὰ τὴν τῶν ὠδίνων ἐπιείκειαν καὶ τὸ μὴ βιαίας αὐτῇ προσπεσεῖν τὰς ἀλγηδόνας. καὶ τρεῖς μὲν μῆνας παρ' αὐτοῖς τρέφουσι λανθάνοντες. ⟨219⟩ ἔπειτα δὲ δείσας Ἀμαράμης μὴ κατάφωρος γένηται καὶ πεσὼν ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως ὀργὴν αὐτός τ' ἀπόληται μετὰ τοῦ παιδίου καὶ τοῦ θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν ἀφανίσειεν, ἔγνω μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ ποιήσασθαι τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν καὶ πρόνοιαν ἢ τῷ λήσεσθαι πεπιστευκὼς (τοῦτο δ' ἦν ἄδηλον) ἐναποκινδυνεύειν οὐ τῷ παιδὶ μόνον κρυφαίως τρεφομένῳ, ἀλλὰ καὶ αὑτῷ· ⟨220⟩ τὸν δὲ θεὸν ἡγεῖτο πᾶσαν ἐκποριεῖν ἀσφάλειαν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ψευδὲς γενέσθαι τῶν εἰρημένων. ταῦτα κρίναντες μηχανῶνται πλέγμα τι βύβλινον ἐμφερὲς τῇ κατασκευῇ κοιτίδι, μέγεθος αὐτῷ ποιήσαντες αὔταρκες εἰς τὸ μετ' εὐρυχωρίας ἐναποκεῖσθαι τὸ βρέφος· ⟨221⟩ ἔπειτα χρίσαντες ἀσφάλτῳ (τῷ γὰρ ὕδατι τὴν διὰ τῶν πλεγμάτων ἀποφράττειν εἴσοδον ἡ ἄσφαλτος πέφυκεν) ἐντι-

§ 217 = Exod. II 2.

θέασι τὸ παιδίον, καὶ κατὰ τοῦ ποταμοῦ βαλόντες εἴασαν ἐπὶ τῷ θεῷ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. καὶ τὸ μὲν ὁ ποταμὸς παραλαβὼν ἔφερε, Μαριάμμη δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ κελευσθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀντιπαρεξῄει, ὅποι φερόμενον χωρήσει ὀψομένη τὸ πλέγμα. ⟨222⟩ ἔνθα καὶ διέδειξεν ὁ θεὸς μηδὲν μὲν τὴν ἀνθρωπείαν σύνεσιν (οὖσαν), πᾶν δ' ὅ τι καὶ βουληθείη πράττειν αὐτὸς τέλους ἀγαθοῦ τυγχάνον, καὶ διαμαρτάνοντας μὲν τοὺς ὑπὲρ ἰδίας ἀσφαλείας ἄλλων κατακρίναντας ὄλεθρον καὶ πολλῇ περὶ τοῦτο χρησαμένους σπουδῇ, σωζομένους δ' ἐκ παραδόξου καὶ σχεδὸν ἐκ μέσου τῶν κακῶν εὑρισκομένους τὴν εὐπραγίαν τοὺς κινδυνεύοντας τῇ τοῦ θεοῦ γνώμῃ. ⟨223⟩ τοιοῦτο γάρ τι καὶ περὶ τὸν παῖδα τοῦτον γενόμενον ἐμφανίζει τὴν ἰσχὺν τοῦ θεοῦ.

⟨224⟩ Θέρμουθις ἦν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως. αὕτη παίζουσα παρὰ τὰς ἠόνας τοῦ ποταμοῦ, καὶ φερόμενον ὑπὸ τοῦ ῥεύματος θεασαμένη τὸ πλέγμα, κολυμβητὰς ἐπιπέμπει, κελεύσασα τὴν κοιτίδα πρὸς ἑαυτὴν ἐκκομίσαι. παραγενομένων δὲ τῶν ἐπὶ τοῦτο σταλέντων, μετὰ τῆς κοιτίδος ἰδοῦσα τὸ παιδίον ὑπερηγάπησε μεγέθους ἕνεκά τε καὶ κάλλους. ⟨225⟩ τοσαύτῃ γὰρ ὁ θεὸς περὶ Μωυσῆν ἐχρήσατο σπουδῇ ὡς ὑπ' αὐτῶν τῶν καταψηφισαμένων διὰ τὴν αὐτοῦ γένεσιν καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκ τοῦ Ἑβραίων γένους ἀπώλειαν ποιῆσαι τροφῆς καὶ ἐπιμελείας ἀξιωθῆναι. κελεύει τε γύναιον ἡ Θέρμουθις ἀχθῆναι παρέξον θηλὴν τῷ παιδίῳ. ⟨226⟩ μὴ προσεμένου δὲ αὐτοῦ τὴν θηλήν, ἀλλ' ἀποστραφέντος καὶ τοῦτ' ἐπὶ πολλῶν ποιήσαντος γυναικῶν, ἡ Μαριάμμη παρατυγχάνουσα τοῖς γινομένοις,

§ 221 = Exod. II 3.

οὐχ ὥστε ἐκ παρασκευῆς δοκεῖν ἀλλὰ κατὰ θεωρίαν, ‘μάτην’ εἶπεν, ‘ὦ βασίλισσα, ταύτας ἐπὶ τροφῇ τοῦ παιδὸς μετακαλεῖ τὰς γυναῖκας, αἳ μηδὲν πρὸς αὐτὸν συγγενὲς ἔχουσιν· εἰ μέντοι τινὰ τῶν Ἑβραΐδων γυναικῶν ἀχθῆναι ποιήσειας, τάχ’ ἂν πρόσοιτο θηλὴν ὁμόφυλον.’ ⟨227⟩ *δόξασαν δὲ λέγειν εὖ κελεύει τοῦτ’ αὐτὴν ἐκπορίσαι καὶ τῶν γαλουχουσῶν τινὰ μετελθεῖν. ἡ δὲ τοιαύτης ἐξουσίας λαβομένη, παρῆν ἄγουσα τὴν μητέρα μηδενὶ γινωσκομένην. καὶ τὸ παιδίον ἀσμενίσαν πως προσφύεται τῇ θηλῇ, καὶ δεηθείσης τῆς βασιλίδος πιστεύεται τὴν τροφὴν τοῦ παιδίου πρὸς τὸ*
6 *πᾶν.* ⟨228⟩ *κἀτ’ αὐτῷ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην κατὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔθετο εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὑσῆς δὲ τοὺς σωθέντας· συνθέντες οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ταύτην τίθενται.* ⟨229⟩ *καὶ ἦν ὁμολογουμένως κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόρρησιν φρονήματός τε μεγέθει καὶ πόνων καταφρονήσει Ἑβραίων ἄριστος. [Ἄβραμος γὰρ αὐτῷ πατὴρ ἕβδομος· Ἀμαράμου μὲν γὰρ αὐτὸς ἦν παῖς, ὁ δὲ Καάθου, οὗ πατὴρ Λευὶς ὁ Ἰακώβου, ὃς ἦν Ἰσάκῳ γενόμενος, Ἀβράμου δὲ οὗτος ἦν.]* ⟨230⟩ *σύνεσις δ’ οὐ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐφύετ’ αὐτῷ, τοῦ δὲ ταύτης μέτρου πολὺ κρείττων καὶ πρεσβυτέρα· διεδείκνυε δὲ ταύτης τὴν περιουσίαν ἐν ταῖς παιδιαῖς, καὶ μειζόνων τῶν ὑπ’ ἀνδρὸς γενησομένων ἐπαγγελίαν εἶχε τὰ τότε πραττόμενα. καὶ τριετεῖ μὲν αὐτῷ γεγενημένῳ θαυμαστὸν ὁ θεὸς τὸ τῆς ἡλικίας ἐξῆρεν ἀνάστημα·* ⟨231⟩ *πρὸς δὲ κάλλος οὐδεὶς ἀφιλότιμος ἦν οὕτως ὡς Μωυσῆν θεασάμενος μὴ ἐκπλαγῆναι τῆς εὐμορφίας. πολλοῖς τε συνέβαινε καθ’ ὁδὸν*

§ 227 = Exod. II 8.

φερομένῳ συντυγχάνουσιν ἐπιστρέφεσθαι μὲν ὑπὸ τῆς ὄψεως τοῦ παιδός, ἀφιέναι δὲ τὰ σπουδαζόμενα καὶ τῇ θεωρίᾳ προσευσχολεῖν αὐτοῦ· καὶ γὰρ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ πολλὴ καὶ ἄκρατος περὶ αὐτὸν οὖσα κατεῖχε τοὺς ὁρῶντας.

⟨232⟩ ὄντα δ' αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις παῖδα 7 ποιεῖται, γονῆς γνησίας οὐ μεμοιραμένη. καί ποτε κομίσασα τὸν Μωυσῆν πρὸς τὸν πατέρα ἐπεδείκνυε τοῦτον, καὶ ὡς φροντίσειε διαδοχῆς, εἰ καὶ βουλήσει θεοῦ μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου· πρὸς αὐτόν τ' ἔλεγεν 'ἀναθρεψαμένη παῖδα μορφῇ τε θεῖον καὶ φρονήματι γενναῖον, θαυμασίως δ' αὐτὸν καὶ παρὰ τῆς τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χάριτος, ἐμαυτῆς μὲν ἡγησάμην παῖδα ποιήσασθαι, τῆς δὲ σῆς βασιλείας διάδοχον.' ⟨233⟩ ταῦτα λέγουσα ταῖς τοῦ πατρὸς χερσὶν ἐντίθησι τὸ βρέφος. ὃ δὲ λαβὼν καὶ προσστερνισάμενος κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τῆς θυγατρὸς ἐπιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καταφέρει δ' ὁ Μωυσῆς εἰς τὴν γῆν, περιελόμενος αὐτὸ κατὰ νηπιότητα δῆθεν, ἐπέβαινέ τε αὐτῷ τοῖς ποσί. ⟨234⟩ καὶ τοῦτ' ἔδοξεν οἰωνὸν ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμενος δ' ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ καὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ προειπὼν ἐπὶ τῇ ταπεινώσει τῆς Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένην, ὥρμησεν ἀποκτεῖναι, καὶ δεινὸν ἀνακραγών ⟨235⟩ 'οὗτος' εἶπε, 'βασιλεῦ, παῖς ἐκεῖνος ὃν κτείνασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ θεὸς ἀφόβοις εἶναι. καὶ μαρτυρεῖ τῇ προαγορεύσει διὰ τοῦ γεγονότος, ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ τῇ σῇ καὶ πατῶν τὸ διάδημα. τοῦτον οὖν ἀνελὼν Αἰγυπτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐτοῦ δέος ἄνες, Ἑβραίοις δὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ δι' αὐτοῦ θράσους ἀφελοῦ.' ⟨236⟩ φθάνει δ' αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα, καὶ πρὸς τὸν φόνον ὀκνηρὸς ἦν

§ 232 = Exod. II 10.

ὁ βασιλεύς, τοιοῦτον αὐτὸν τοῦ θεοῦ παρασκευάσαντος, ᾧ πρόνοια τῆς Μωυσέος σωτηρίας ἦν. ἐτρέφετο οὖν πολλῆς ἐπιμελείας τυγχάνων. καὶ τοῖς μὲν Ἑβραίοις ἐπ' αὐτῷ παρῆν εὐέλπισιν εἶναι περὶ τῶν ὅλων, δι' ὑποψίας δ' εἶχον Αἰγύπτιοι τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ· ⟨237⟩ μηδενὸς δ' ὄντος φανεροῦ δι' ὃ κἂν ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἢ ὁ βασιλεὺς ὄντα καὶ συγγενῆ διὰ τῆς εἰσποιήσεως, ἢ τῶν ἄλλων τις, ᾧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ἐκ τοῦ προειδέναι τὰ μέλλοντα θαρρεῖν παρῆν, ἀπείχοντο τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ.

10 ⟨238⟩ Μωυσῆς μὲν οὖν τῷ προειρημένῳ τρόπῳ γεννηθείς τε καὶ τραφεὶς καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, φανερὰν τοῖς Αἰγυπτίοις τὴν ἀρετὴν ἐποίησε καὶ τὸ ἐπὶ ταπεινώσει μὲν τῇ ἐκείνων ἐπ' αὐξήσει δὲ τῶν Ἑβραίων γεγονέναι, τοιαύτης ἀφορμῆς λαβόμενος. ⟨239⟩ Αἰθίοπες (πρόσοικοι δ' εἰσὶ τοῖς Αἰγυπτίοις) ἐμβαλόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ἔφερον καὶ ἦγον τὰ τῶν Αἰγυπτίων. οἳ δ' ὑπ' ὀργῆς στρατεύουσιν ἐπ' αὐτούς, ἀμυνούμενοι τῆς καταφρονήσεως, καὶ τῇ μάχῃ κρατηθέντες οἳ μὲν αὐτῶν ἔπεσον, οἳ δ' αἰσχρῶς εἰς τὴν οἰκείαν διεσώθησαν φυγόντες. ⟨240⟩ ἐπηκολούθησαν δὲ διώκοντες Αἰθίοπες, καὶ μαλακίας ὑπολαβόντες τὸ μὴ κρατεῖν πάσης τῆς Αἰγύπτου, τῆς χώρας ἐπὶ πλέον ἥπτοντο, καὶ γευσάμενοι τῶν ἀγαθῶν οὐκέτ' αὐτῶν ἀπείχοντο. ὡς δὲ τὰ γειτνιῶντα μέρη πρῶτον αὐτοῖς ἐπερχομένων οὐκ ἐτόλμων ἀντιστρατεύειν, προύβησαν ἄχρι Μέμφεως καὶ τῆς θαλάττης, οὐδεμιᾶς τῶν πόλεων ἀντίσχειν δυνηθείσης. ⟨241⟩ τῷ δὲ κακῷ πιεζόμενοι πρὸς χρησμοὺς Αἰγύπτιοι καὶ μαντείας τρέπονται. συμβουλεύσαντος δ' αὐτοῖς τοῦ θεοῦ συμμάχῳ

§ 238 cf. Artapanus ap. Euseb. praep. evang. IX 27.

χρήσασθαι τῷ Ἑβραίῳ, κελεύει ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα παρασχεῖν τὸν Μωυσῆν στρατηγὸν αὐτῷ γενησόμενον. ⟨242⟩ ἡ δὲ ὅρκους ποιησαμένῳ ὥστε μηδὲν διαθεῖναι κακόν, παραδίδωσιν, ἀντὶ μεγάλης μὲν εὐεργεσίας κρίνουσα τὴν συμμαχίαν, κακίζουσα δὲ τοὺς ἱερέας, οἳ κτεῖναι προαγορεύσαντες αὐτὸν ὡς πολέμιον, οὐκ ᾐδοῦντο νῦν χρῄζοντες αὐτοῦ τῆς ἐπικουρίας. 2 ⟨243⟩ Μωυσῆς δ᾽ ὑπό τε τῆς Θερμούθιδος παρακληθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἡδέως προσδέχεται τοὔργον. ἔχαιρον δ᾽ οἱ ἱερογραμματεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν, Αἰγυπτίων μὲν ὡς τούς τε πολεμίους τῇ ἐκείνου κρατήσοντες ἀρετῇ καὶ τὸν Μωυσῆν ταὐτῷ δόλῳ κατεργασόμενοι, οἱ δὲ τῶν Ἑβραίων ὡς φυγεῖν αὐτοῖς ἐσομένου τοὺς Αἰγυπτίους διὰ τὸ Μωυσῆν αὐτῶν στρατηγεῖν. ⟨244⟩ ὃ δὲ φθάσας πρὶν ἢ πυθέσθαι τοὺς πολεμίους τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, τὸν στρατὸν ἀναλαβὼν ἦγεν, οὐ διὰ τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἔλασιν ἀλλὰ διὰ γῆς. ἔνθα τῆς αὐτοῦ συνέσεως θαυμαστὴν ἐπίδειξιν ἐποιήσατο. ⟨245⟩ τῆς γὰρ γῆς χαλεπῆς οὔσης ὁδευθῆναι διὰ πλῆθος ἑρπετῶν (παμφορωτάτη γάρ ἐστι τούτων, ὡς καὶ τὰ παρ᾽ ἄλλοις οὐκ ὄντα μόνη τρέφειν, δυνάμει τε καὶ κακίᾳ καὶ τῷ τῆς ὄψεως ἀσυνήθει διαφέροντα· τινὰ δ᾽ αὐτῶν ἐστὶ καὶ πετεινά, ὡς λαθόντα μὲν ἀπὸ γῆς κακουργεῖν καὶ μὴ προϊδομένους ἀδικεῖν ὑπερπετῆ γινόμενα) νοεῖ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἀβλαβῆ πορείαν τοῦ στρατεύματος στρατήγημα θαυμαστόν. ⟨246⟩ πλέγματα γὰρ ἐμφερῆ κιβωτοῖς ἐκ βύβλου κατασκευάσας καὶ πληρώσας ἴβεων ἐκόμιζε· πολεμιώτατον δ᾽ ἐστὶ τοῖς ὄφεσι τοῦτο τὸ ζῷον· φεύγουσί τε γὰρ ἐπερχομένας καὶ ἀφιστάμενοι καθάπερ

§ 243 cf. Artapanus ap. Euseb. praep. ev. IX 27.

ὑπὸ νεφῶν ἁρπαζόμενοι καταπίνονται. χειροήθεις δ' εἰσὶν αἱ ἴβεις καὶ πρὸς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἄγριοι. ⟨247⟩ καὶ περὶ μὲν τούτων παρίημι νῦν γράφειν, οὐκ ἀγνοούντων τῶν Ἑλλήνων τῆς ἴβεως τὸ εἶδος. ὡς οὖν εἰς τὴν γῆν ἐνέβαλε τὴν θηριοτρόφον, ταύταις ἀπεμάχετο τὴν τῶν ἑρπετῶν φύσιν ἐπαφεὶς αὐτοῖς καὶ προπολεμούσαις χρώμενος. ⟨248⟩ τοῦτον οὖν ὁδεύσας τὸν τρόπον οὐδὲ προμαθοῦσι παρῆν τοῖς Αἰθίοψι, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τῶν ἐλπίδων ἃς εἶχον ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἀφαιρεῖται, τάς τε πόλεις αὐτῶν ἐπήει καταστρεφόμενος, καὶ φόνος πολὺς τῶν Αἰθιόπων ἐπράττετο. καὶ τῆς διὰ Μωυσῆν εὐπραγίας γευσάμενον τὸ τῶν Αἰγυπτίων στράτευμα πονεῖν οὐκ ἔκαμνεν, ὡς περὶ ἀνδραποδισμοῦ καὶ παντελοῦς ἀναστάσεως τὸν κίνδυνον εἶναι τοῖς Αἰθίοψι. ⟨249⟩ καὶ τέλος συνελαθέντες εἰς Σαβὰ πόλιν βασίλειον οὖσαν τῆς Αἰθιοπίας, ἣν ὕστερον Καμβύσης Μερόην μετωνόμασεν ἀδελφῆς ἰδίας τοῦτο καλουμένης, ἐπολιορκοῦντο. ἦν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τοῦ τε Νείλου περιέχοντος αὐτὴν καὶ κυκλουμένου, ποταμῶν τ' ἄλλων Ἀστάπου καὶ Ἀσταβόρα δυσμάχητον τοῖς πειρωμένοις διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιούντων· ⟨250⟩ ἡ γὰρ πόλις ἐντὸς οὖσα ὡς νῆσος οἰκεῖται, τείχους τ' αὐτῇ καρτεροῦ περιηγμένου, καὶ πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους πρόβλημα τοὺς ποταμοὺς ἔχουσα, χώματά τε μεγάλα μεταξὺ τοῦ τείχους, ὥστε ἀνεπίκλυστον εἶναι βιαιότερον ὑπὸ πλημύρας φερομένων· ἅπερ καὶ τοῖς περαιωσαμένοις τοὺς ποταμοὺς ἄπορον ἐποίει τῆς πόλεως τὴν ἅλωσιν. ⟨251⟩ φέροντι τοίνυν ἀηδῶς τῷ Μωυσεῖ τὴν τοῦ στρατεύματος ἀρ-

§ 247 cf. Artapanus ap. Euseb. praep. ev. IX 27.

γίαν (εἰς χεῖρας γὰρ οὐκ ἐτόλμων ἀπαντᾶν οἱ πολέμιοι) συνέτυχέ τι τοιοῦτον. ⟨252⟩ Θάρβις θυγάτηρ ἦν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως· αὕτη τὸν Μωυσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὴν στρατιὰν καὶ μαχόμενον γενναίως ἀποσκοποῦσα, καὶ τῆς ἐπινοίας τῶν ἐγχειρήσεων θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τ' Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὴν ἐλευθερίαν, τῆς εὐπραγίας ὑπολαμβάνουσα καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ἐπὶ τοῖς κατ' αὐτῶν κατωρθωμένοις, τοῦ περὶ τῶν ὅλων κινδύνου, εἰς ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτοῦ. καὶ περιόντος τοῦ πάθους πέμπει πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τοὺς πιστοτάτους, διαλεγομένη περὶ γάμου. ⟨253⟩ προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ ποιησαμένου πίστεις ἐνόρκους ἦ μὴν ἄξεσθαι γυναῖκα καὶ κρατήσαντα τῆς πόλεως μὴ παραβήσεσθαι τὰς συνθήκας, φθάνει τοὔργον τοὺς λόγους. καὶ μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν Αἰθιόπων εὐχαριστήσας τῷ θεῷ συνετέλει τὸν γάμον ὁ Μωυσῆς, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπήγαγεν εἰς τὴν ἑαυτῶν γῆν.

⟨254⟩ Οἳ δ' ἐξ ὧν ἐσῴζοντο ὑπὸ Μωυσέος, μῖσος 11
ἐκ τούτων πρὸς αὐτὸν ἀνελάμβανον καὶ θερμότερον ἅπτεσθαι τῶν κατ' αὐτοῦ βουλευμάτων ἠξίουν, ὑπονοοῦντες μὲν μὴ διὰ τὴν εὐπραγίαν νεωτερίσειε κατὰ τὴν Αἴγυπτον, διδάσκοντες δὲ τὸν βασιλέα περὶ τῆς σφαγῆς. ⟨255⟩ ὃ δὲ καὶ καθ' αὑτὸν μὲν εἶχε τὴν τοῦ πράγματος ἐπίνοιαν ὑπό τε φθόνου τῆς Μωυσέος στρατηγίας καὶ ὑπὸ δέους ταπεινώσεως· ἐπειχθεὶς δ' ὑπὸ τῶν ἱερογραμματέων οἷός τ' ἦν ἐγχειρεῖν τῇ Μωυσέος ἀναιρέσει. ⟨256⟩ φθάσας δὲ τὴν ἐπιβουλὴν καταμαθεῖν λαθὼν ὑπέξεισι, καὶ τῶν ὁδῶν φυλαττομένων

§ 254 = Exod. II 15.

ποιεῖται διὰ τῆς ἐρήμου τὸν δρασμὸν καὶ ὅθεν ἦν ὑπόνοιαν μὴ λαβεῖν τοὺς ἐχθρούς, ἄπορός τ' ὢν τροφῆς ἀπηλλάττετο τῇ καρτερίᾳ καταφρονῶν. ⟨257⟩ εἴς τε πόλιν Μαδιηνὴν ἀφικόμενος πρὸς τῇ μὲν Ἐρυθρᾷ θαλάττῃ κειμένην, ἐπώνυμον δ' ἑνὸς τῶν Ἀβράμῳ γενομένων ἐκ Χετούρας υἱῶν, καθεσθεὶς ἐπί τινος φρέατος ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἠρέμει, μεσημβρίας οὔσης, οὐ πόρρω τῆς πόλεως. ἐνταῦθ' αὐτῷ συνέβη καὶ πρᾶξις ἐκ διαίτης τῶν αὐτόθι, συστήσασα τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφορ-

2 μὴν παρασχοῦσα. ⟨258⟩ τῶν γὰρ χωρίων δυσύδρων ὄντων προκατελάμβανον οἱ ποιμένες τὰ φρέατα, ὅπως μὴ προεξανηλωμένου τοῦ ὕδατος ὑπὸ τῶν ἄλλων σπανίζοι ποτοῦ τὰ θρέμματα. ⟨259⟩ παραγίνονται οὖν ἐπὶ τὸ φρέαρ ἑπτὰ παρθένοι ἀδελφαί, Ῥαγουήλου θυγατέρες ἱερέως καὶ πολλῆς ἠξιωμένου τιμῆς παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις, αἳ τῶν τοῦ πατρὸς ποιμνίων ἐπιμελόμεναι, διὰ τὸ ταύτην ὑπουργίαν εἶναι καὶ γυναιξὶν ἐπιχώριον παρὰ τοῖς Τρωγλοδύταις, φθάσασαι τὸ αὔταρκες ἐκ τοῦ φρέατος ἀνέσπασαν ὕδωρ τοῖς ποιμνίοις εἰς δεξαμενάς, αἳ πρὸς ἐκδοχὴν τοῦ ὕδατος ἐγεγόνεσαν. ⟨260⟩ ἐπιστάντων δὲ ποιμένων καὶ ἀπελαυνόντων τὰς παρθένους ὥστ' αὐτοὶ τοῦ ὕδατος κρατεῖν, Μωυσῆς δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι περιιδεῖν ἀδικουμένας τὰς κόρας, καὶ τὴν βίαν τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐᾶσαι κρείττονα γενέσθαι τοῦ τῶν παρθένων δικαίου, τοὺς μὲν εἶρξε πλεονεκτεῖν ἐθέλοντας, ταῖς δὲ παρέσχε τὴν δέουσαν βοήθειαν. ⟨261⟩ αἱ δ' εὐεργετηθεῖσαι παρῆσαν πρὸς τὸν πατέρα, τήν θ' ὕβριν τῶν ποιμένων αὐτῷ διηγούμεναι καὶ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ ξένου, παρεκάλουν τε μὴ ματαίαν

§ 257 = Exod. II 15.

αὐτῷ γενέσθαι τὴν εὐποιίαν μηδ' ἀμοιβῆς ὑστεροῦσαν. ὃ δὲ τάς τε παῖδας ἀπεδέξατο τῆς περὶ τὸν εὐηργετηκότα σπουδῆς, καὶ τὸν Μωυσῆν εἰς ὄψιν ἐκέλευεν ἄγειν αὐτῷ τευξόμενον χάριτος δικαίας. ⟨262⟩ ὡς δ' ἧκε, τὴν τῶν θυγατέρων ἀπεσήμαινεν αὐτῷ μαρτυρίαν ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτὸν θαυμάζων οὐκ εἰς ἀναισθήτους εὐεργεσιῶν καταθέσθαι τὴν ἐπικουρίαν ἔλεγεν, ἀλλ' ἱκανοὺς ἐκτῖσαι χάριν καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀμοιβῆς ὑπερβαλεῖν τὸ μέτρον τῆς εὐποιίας. ⟨263⟩ ποιεῖται δ' αὐτὸν υἱὸν καὶ μίαν τῶν θυγατέρων πρὸς γάμον δίδωσι, τῶν τε θρεμμάτων (ἐν τούτοις γὰρ ἡ πᾶσα κτῆσις τὸ παλαιὸν ἦν τοῖς βαρβάροις) ἀποδείκνυσιν ἐπιμελητὴν καὶ δεσπότην.

⟨264⟩ καὶ Μωυσῆς μὲν τοιούτων τυχὼν παρὰ τοῦ 12
Ἰοθόρου (τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίκλημα τῷ Ῥαγουήλῳ) διῆγεν αὐτόθι ποιμαίνων τὰ βοσκήματα. χρόνῳ δ' ὕστερον νέμων ἐπὶ τὸ Σιναῖον καλούμενον ὄρος ἄγει τὰ ποίμνια· ⟨265⟩ τοῦτο δ' ἐστὶν ὑψηλότατον τῶν ταύτῃ ὀρῶν καὶ πρὸς νομὰς ἄριστον, ἀγαθῆς φυομένης πόας καὶ διὰ τὸ δόξαν ἔχειν ἐνδιατρίβειν αὐτῷ τὸν θεὸν οὐ κατανεμηθείσης πρότερον, οὐ τολμώντων ἐμβατεύειν εἰς αὐτὸ τῶν ποιμένων. ἔνθα δὴ καὶ τέρας αὐτῷ τυγχάνει θαυμάσιον· ⟨266⟩ πῦρ γὰρ θάμνον βάτων νεμόμενον τὴν περὶ αὐτὸν χλόην τό τ' ἄνθος αὐτοῦ παρῆλθεν ἀβλαβές, καὶ τῶν ἐγκάρπων κλάδων οὐδὲν ἠφάνισε, καὶ ταῦτα τῆς φλογὸς πολλῆς καὶ ὀξυτάτης ὑπαρχούσης. ⟨267⟩ ὃ δὲ καὶ αὐτὴν μὲν ἔδεισε τὴν ὄψιν παράδοξον γενομένην, κατεπλάγη δ' ἔτι μᾶλλον φωνὴν τοῦ πυρὸς ἀφέντος καὶ ὀνομαστὶ καλέσαντος αὐτὸν καὶ ποιησαμένου λόγους, οἷς τό τε θράσος αὐ-

§ 261 = Exod. II 18.

τοῦ, τολμήσαντος παρελθεῖν εἰς χωρίον εἰς ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων πρότερον ἀφῖκτο διὰ τὸ εἶναι θεῖον, ἐσήμαινε, καὶ συνεβούλευε τῆς φλογὸς ὡς πορρωτάτω χωρεῖν καὶ ἀρκεῖσθαι μὲν οἷς ἑώρακεν, ἀγαθὸν ὄντα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἔκγονον, πολυπραγμονεῖν δὲ μηδὲν ἐπὶ τούτοις περιττότερον. ⟨268⟩ *προηγόρευέ τε τὴν ἐσομένην αὐτῷ δόξαν καὶ τιμὴν παρ᾽ ἀνθρώπων τοῦ θεοῦ συμπαρόντος, καὶ θαρροῦντα ἐκέλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπιέναι, στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα τῆς Ἑβραίων πληθύος ἐσόμενον καὶ τῆς ὕβρεως τῆς ἐκεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαλλάξοντα.* ⟨269⟩ *'καὶ γὰρ γῆν οἰκήσουσι' φησί 'ταύτην εὐδαίμονα, ἣν Ἄβραμος ᾤκησεν ὁ ὑμέτερος πρόγονος, καὶ τῶν πάντων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν, εἰς ταῦτα σοῦ καὶ τῆς σῆς συνέσεως αὐτοῖς ἡγουμένης.' ἐξαγαγόντα μέντοι τοὺς Ἑβραίους ἐκ τῆς Αἰγύπτου θυσίας ἐκέλευε χαριστηρίους ἀφικόμενον εἰς ἐκεῖνον ἐκτελέσαι τὸν τόπον.* ⟨270⟩ *τοσαῦτα*
2 *μὲν ἐκ τοῦ πυρὸς θεοκλυτεῖται, Μωυσῆς δ᾽ ἐκπεπληγμένος οἷς τ᾽ εἶδε καὶ πολὺ μᾶλλον οἷς ἤκουσεν, 'δυνάμει μὲν ἀπιστεῖν' ἔφη 'τῇ σῇ, ὦ δέσποτα, ἣν αὐτός τε θρησκεύω καὶ προγόνοις οἶδα φανερὰν γενομένην, μανιωδέστερον ἢ κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ φρόνησιν ἡγοῦμαι·* ⟨271⟩ *πλὴν ἀπορῶ πῶς ἰδιώτης ἀνὴρ καὶ μηδεμιᾶς ἰσχύος εὐπορῶν ἢ πείσω λόγοις τοὺς οἰκείους ἀφέντας ἣν ἄρτι κατοικοῦσι γῆν ἕπεσθαί μοι πρὸς ἣν αὐτὸς ἡγοῦμαι, ἢ κἂν ἐκεῖνοι πεισθῶσι, πῶς ἂν βιασαίμην Φαραώθην ἐπιτρέψαι τὴν ἔξοδον τούτοις, ὧν τοῖς πόνοις καὶ τοῖς ἔργοις] τὴν οἰκείαν αὔξουσιν*
3 *εὐδαιμονίαν.'* ⟨272⟩ *ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ περὶ πάντων συνεβούλευε θαρρεῖν, ὑπισχνούμενος αὐτὸς παρέσεσθαι,*

§ 267 = Exod. III 2. § 272 = Exod. IV 1.

καὶ οὗ μὲν ἂν δέῃ λόγων, πειθὼ παρέξειν, οὗ δ' ἂν ἔργων, ἰσχὺν χορηγήσειν. ἐκέλευέ τε τὴν βακτηρίαν ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντα πίστιν ὧν ὑπισχνεῖται λαμβάνειν· καὶ ποιήσαντος δράκων εἷρπε, καὶ συνειλούμενος σπειρηδὸν ὡς διώκουσιν ἐπ' ἀμύνῃ τὴν κεφαλὴν ἐπανέτεινεν, εἶτα πάλιν βάκτρον ἦν. ⟨273⟩ μετὰ τοῦτο δὲ καθεῖναι τὴν δεξιὰν εἰς τὸν κόλπον προσέταξεν· ὑπακούσας δὲ λευκὴν καὶ τιτάνῳ τὴν χρόαν ὁμοίαν προεκόμισεν, εἶτ' εἰς τὸ σύνηθες κατέστη. κελευσθεὶς δὲ καὶ τοῦ πλησίον ὕδατος λαβὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχέαι, ὁρᾷ τὴν χρόαν αἱματώδη γενομένην. ⟨274⟩ θαυμάζοντα δ' ἐπὶ τούτοις θαρρεῖν παρεκελεύετο, καὶ βοηθὸν εἰδέναι μέγιστον αὐτῷ συνεσόμενον, καὶ σημείοις πρὸς τὸ πιστεύεσθαι παρὰ πᾶσι χρῆσθαι, ὅτι πεμφθεὶς ὑπ' ἐμοῦ πάντα κατὰ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ποιεῖς. κελεύω δὲ μηδὲν ἔτι μελλήσαντα σπεύδειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπειγόμενον, καὶ μὴ τρίβοντα τὸν χρόνον πλείω ποιεῖν τοῦτον Ἑβραίοις ἐν δουλείᾳ κακοπαθοῦσι.

⟨275⟩ Μωυσῆς δ' οὐκ ἔχων ἀπιστεῖν οἷς ἐπηγγέλ- 4
λετο τὸ θεῖον, θεατής γε τοιούτων βεβαιωμάτων καὶ ἀκροατὴς γενόμενος, εὐξάμενος αὐτῷ καὶ πειραθῆναι ταύτης τῆς δυνάμεως ἐν Αἰγύπτῳ δεηθείς, ἠντιβόλει μηδ' ὀνόματος αὐτῷ γνῶσιν τοῦ ἰδίου φθονῆσαι, φωνῆς δ' αὐτῷ μετεσχηκότι καὶ ὄψεως ἔτι καὶ τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν, ἵνα θύων ἐξ ὀνόματος αὐτὸν παρεῖναι τοῖς ἱεροῖς παρακαλῇ. ⟨276⟩ καὶ ὁ θεὸς αὐτῷ σημαίνει τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν, οὐ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρελθοῦσαν· περὶ ἧς οὔ μοι θεμιτὸν εἰπεῖν.

Μωυσεῖ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα οὐ τότε μόνον, διὰ παντὸς δ' ὁπότε δεηθείη συνετύγχανεν· ἐξ ὧν ὑπὸν-

§ 273 Exod. IV 6.

των πλέον περὶ τῆς ἀληθείας τῷ πυρὶ νέμων καὶ τὸν θεὸν εὐμενῆ παραστάτην ἕξειν πιστεύων τούς τ' οἰκείους σώσειν ἤλπιζε καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κακοῖς περιβαλεῖν.

13 ⟨277⟩ *καὶ πυθόμενος τὸν τῶν Αἰγυπτίων τεθνάναι βασιλέα Φαραώθην, ἐφ' οὗπερ αὐτὸς ἔφυγε, δεῖται Ῥαγουήλου συγχωρῆσαι κατ' ὠφέλειαν αὐτῷ τῶν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον ἀπελθεῖν· καὶ παραλαβὼν τὴν Σαπφώραν ἣν γεγαμήκει, τοῦ Ῥαγουήλου θυγατέρα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας, Γῆρσον καὶ Ἐλεάζαρον, ὥρμησεν εἰς τὴν Αἴγυπτον.* ⟨278⟩ *τῶν δ' ὀνομάτων τούτων Γῆρσος μὲν σημαίνει καθ' Ἑβραίων διάλεκτον ὅτι εἰς ξένην γῆν, Ἐλεάζαρος δὲ συμμάχῳ τῷ πατρῴῳ θεῷ χρησάμενον αὐτὸν Αἰγυπτίους διαφυγεῖν.* ⟨279⟩ *γενομένῳ δ' αὐτῷ πλησίον τῶν ὅρων, ἀδελφὸς Ἀαρὼν ὑπήντησε τοῦ θεοῦ κελεύσαντος· πρὸς ὃν ἀποσημαίνει τὰ ἐν τῷ ὄρει συντυχόντα καὶ τοῦ θεοῦ τὰς ἐντολάς. προϊοῦσι δ' αὐτοῖς ὑπηντίαζον Ἑβραίων οἱ ἀξιολογώτατοι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μεμαθηκότες, οἷς Μωυσῆς τὰ σημεῖα διηγούμενος, ἐπεὶ πιθανὸς οὐκ ἦν, παρέσχεν αὐτῶν τὴν ὄψιν.* ⟨280⟩ *οἳ δ' ὑπ' ἐκπλήξεως τῶν παρὰ δόξαν αὐτοῖς δρωμένων ἀνεθάρρουν καὶ περὶ τῶν ὅλων ἦσαν εὐέλπιδες, ὡς θεοῦ προνοουμένου τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν.*

2 ⟨281⟩ *ἐπεὶ δὲ καταπειθεῖς εἶχεν ἤδη τοὺς Ἑβραίους ὁ Μωυσῆς καὶ οἷς ἂν κελεύσῃ τούτοις ἀκολουθήσειν ὁμολογοῦντας καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐρῶντας, παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα τὴν ἡγεμονίαν νεωστὶ παρειληφότα,* ⟨282⟩ *καὶ ὅσα τ' ὠφελήσειεν Αἰγυπτίους ὑπ' Αἰθιόπων καταφρονουμένους καὶ διαρπαζομένης αὐτῶν τῆς χώρας ἐδήλου, στρατηγίᾳ καὶ πόνοις χρησάμενος*

§ 277 = Exod. IV 18.

ὡς περὶ οἰκείων, ὅτι τε κινδυνεύσειεν ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμοιβὰς οὐ δικαίας κομιζόμενος ἀνεδίδασκεν, ⟨283⟩ τά τε κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος αὐτῷ συντυχόντα καὶ τὰς τοῦ θεοῦ φωνὰς καὶ τὰ πρὸς πίστιν ὧν οὗτος αὐτῷ προστάξειεν ὑπ' αὐτοῦ δειχθέντα σημεῖα καθ' ἕκαστον ἐξετίθετο, παρεκάλει τε μὴ ἀπιστοῦντα τούτοις ἐμποδὼν ἵστασθαι τῇ τοῦ θεοῦ γνώμῃ. ⟨284⟩ χλευά- 3
σαντος δὲ τοῦ βασιλέως, Μωυσῆς ἔργῳ παρέσχεν αὐτῷ βλέπειν τὰ σημεῖα τὰ κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος γενόμενα. ὃ δ' ἀγανακτήσας πονηρὸν αὐτὸν ἀπεκάλει, καὶ πρότερον φυγόντα τὴν παρ' Αἰγυπτίοις δουλείαν καὶ νῦν ἐξ ἀπάτης αὐτοῦ τὴν ἄφιξιν πεποιημένον καὶ τερατουργίαις καὶ μαγείαις καταπλῆξαι ἐπικεχειρηκότα. ⟨285⟩ καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων κελεύει τοὺς ἱερεῖς τὰς αὐτὰς ὄψεις αὐτῷ παρασχεῖν ὁρᾶν, ὡς Αἰγυπτίων σοφῶν ὄντων καὶ τὴν περὶ τούτων ἐπιστήμην. [καὶ ὅτι μὴ μόνος ἔμπειρος ὢν αὐτὸς εἰς θεὸν δύναται· τὸ γὰρ ἐπ' αὐτῷ παράδοξον ἀναφέρων πιθανὸς ὡς παρ' ἀπαιδεύτοις ὑπάρχειν.] καὶ μεθεμένων ἐκείνων τὰς βακτηρίας δράκοντες ἦσαν. ⟨286⟩ Μωυσῆς δ' οὐ καταπλαγείς 'οὐδ' αὐτὸς μέν' εἶπεν, 'ὦ βασιλεῦ, τῆς Αἰγυπτίων σοφίας καταφρονῶ· τοσῷδε μέντοι κρείττονα τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα τῆς τούτων μαγείας καὶ τέχνης φημί, ὅσῳ τὰ θεῖα τῶν ἀνθρωπίνων διαφέρει. δείξω δ' οὐ κατὰ γοητείαν καὶ πλάνην τῆς ἀληθοῦς δόξης τἀμά, κατὰ δὲ θεοῦ πρόνοιαν καὶ δύναμιν φαινόμενα.' ⟨287⟩ καὶ ταῦτ' εἰπὼν μεθίησιν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν βακτηρίαν, κελεύσας αὐτὴν εἰς ὄφιν μεταβαλεῖν. ἡ δ' ἐπείθετο, καὶ τὰς τῶν Αἰγυπτίων βακτηρίας, αἳ δράκοντες ἐδόκουν, περιιοῦσα κατήσθιε, μέχρι πάσας

§ 283 = Exod. VII 10.

ἀνήλωσεν. εἶτ' εἰς τὸ ἑαυτῆς σχῆμα μεταπεσοῦσαν κομίζεται Μωυσῆς.

4 ⟨288⟩ *ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδέν τι μᾶλλον τούτῳ πραχθέντι καταπλήττεται, προσοργισθεὶς δὲ καὶ μηδὲν αὐτῷ προχωρήσειν εἰπὼν ἐκ τῆς κατ' Αἰγυπτίων σοφίας καὶ δεινότητος, κελεύει τὸν ἐπὶ τῶν Ἑβραίων τεταγμένον μηδεμίαν αὐτοῖς ἄνεσιν παρέχειν τοῦ πονεῖν, ἀλλὰ πλείοσι τῶν πρότερον κακοῖς αὐτοὺς καταναγκάζειν.* ⟨289⟩ *ὃ δὲ ἄχυρον αὐτοῖς παρέχων εἰς τὴν πλινθείαν πρότερον, οὐκέτι παρεῖχεν, ἀλλ' ἡμέρας μὲν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ταλαιπωρεῖν ἐποίει, νυκτὸς δὲ συνάγειν τὸ ἄχυρον. καὶ τοῦ δεινοῦ διπλασίονος ὄντος αὐτοῖς, ἐν αἰτίαις Μωυσῆν εἶχον ὡς τῶν ἔργων αὐτοῖς καὶ τῆς ταλαιπωρίας δι' ἐκεῖνον χαλεπωτέρας γεγενημένης.* ⟨290⟩ *ὃ δ' οὔτε πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλὰς ἔκαμνεν οὔτε πρὸς τὰς τῶν Ἑβραίων μέμψεις ἐνεδίδου, τήν τε ψυχὴν παραστησάμενος πρὸς ἑκάτερον, ἐπὶ τῷ πονεῖν καὶ τοῖς οἰκείοις ἐκπορίζειν τὴν ἐλευθερίαν ὑπῆρχε.* ⟨291⟩ *καὶ παραγενόμενος πρὸς τὸν βασιλέα ἔπειθεν αὐτὸν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἐκεῖ θύσοντας τῷ θεῷ (τοῦτο γὰρ αὐτὸν κεκελευκέναι), καὶ μηδὲν ἀντιπράττειν οἷς ἐκεῖνος βούλεται, τὴν δ' εὐμένειαν αὐτοῦ περὶ παντὸς ποιούμενον συγχωρεῖν αὐτοῖς τὴν ἔξοδον, μὴ καὶ μάθῃ τούτων κωλυτὴς γενόμενος αὐτὸν αἰτιάσασθαι, πάσχων ὅσα παθεῖν εἰκὸς τὸν ἀντιπράττοντα θεοῦ προστάγμασι·* ⟨292⟩ *τοῖς γὰρ χόλον ἐφ' αὐτοὺς κινήσασι θεῖον ἐξ ἁπάντων φύεσθαι τὰ δεινά, καὶ οὔτε γῆ τούτοις οὔτε ἀὴρ φίλος οὔτε γοναὶ τέκνων κατὰ φύσιν, ἀλλ' ἐχθρὰ πάντα καὶ πολέμια. πειραθήσεσθαί τε τούτων Αἰγυ-*

§ 288 = Exod. V 5. § 290 = Exod. V 22.

πτίους ἔφασκε, μετὰ καὶ τοῦ τὸν Ἑβραίων λαὸν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, ἀκόντων ἐκείνων.

⟨293⟩ *τοῦ δὲ βασιλέως ἐκφαυλίζοντος τοὺς Μωυ-* 14
σέος λόγους καὶ μηδεμίαν ἐπιστροφὴν ἔτι ποιουμένου, πάθη δεινὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατελάμβανεν· ὧν ἕκαστον ἐκθήσομαι διά τε τὸ μὴ πρότερόν τισι συμβάντα τότε τοῖς Αἰγυπτίοις εἰς πεῖραν ἐλθεῖν, καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι Μωυσῆν μηδὲν ὧν προεῖπεν αὐτοῖς ψευσάμενον ἐπιδεῖξαι, καὶ ὅτι συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις μαθοῦσι φυλάττεσθαι ταὐτὰ ποιεῖν ἐκείνοις, μὴ δυσαρεστήσῃ τὸ θεῖον μηδ' εἰς ὀργὴν τραπὲν ἀμύνηται τῆς ἀδικίας αὐτούς. ⟨294⟩ *ὁ γὰρ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης θεοῦ κελεύσαντος ἐρρύη, πίνεσθαί τε μὴ δυνάμενος, καὶ πηγὴν ἑτέραν ὑδάτων οὐκ ἔχουσιν· οὐχὶ τὴν χρόαν δὲ μόνον ἦν τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις πίνειν ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδύνην προσέφερεν.* ⟨295⟩ *ἦν δὲ τοιοῦτος μὲν Αἰγυπτίοις, Ἑβραίοις δὲ γλυκὺς καὶ πότιμος καὶ μηδὲν τοῦ κατὰ φύσιν παρηλλαγμένος. πρὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσας ὁ βασιλεύς, καὶ δείσας περὶ τῶν Αἰγυπτίων, συνεχώρει τοῖς Ἑβραίοις ἀπιέναι. καὶ τοῦ κακοῦ λωφήσαντος πάλιν τὴν γνώμην μετέβαλεν, οὐκ ἐπιτρέπων τὴν ἄφοδον αὐτοῖς.*

⟨296⟩ *ὁ δὲ θεός, ἀγνωμονοῦντος καὶ μετὰ τὴν* 2
ἀπαλλαγὴν τῆς συμφορᾶς οὐκέτι σωφρονεῖν ἐθέλοντος, ἄλλην τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιφέρει πληγήν. βατράχων πλῆθος ἄπειρον τὴν γῆν αὐτῶν ἐπεβόσκετο· μεστὸς δὲ τούτων καὶ ὁ ποταμὸς ἦν, ὡς διαμωμένους τὸ ποτὸν τῷ τῶν ζῴων ἰχῶρι κεκακωμένον λαμβάνειν ἐναποθνησκόντων καὶ ἐνδιαφθειρομένων τῷ ὕδατι. ⟨297⟩ *ἥ τε χώρα αὐτῶν μεστὴ κακῆς ἦν ἰλύος, γεννωμένων*

§ 293 = Exod VII 13.   § 294 = Exod. VII 20.

τε καὶ ἀποθνησκόντων, τάς τε κατ' οἶκον αὐτῶν διαίτας ἠφάνιζον ἐν βρωτοῖς εὑρισκόμενοι καὶ ποτοῖς καὶ ταῖς εὐναῖς αὐτῶν ἐπιπολάζοντες, ὀσμή τε χαλεπὴ ἦν καὶ δυσώδης [ἀποθνησκόντων] τῶν βατράχων καὶ ζώντων καὶ διεφθαρμένων. ⟨298⟩ *ὑπὸ δὲ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων, τὸν Μωυσῆν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς οἴχεσθαι τοὺς Ἑβραίους λαβόντα. παραχρῆμα τοῦτ' εἰπόντος ἠφάνιστο τῶν βατράχων τὸ πλῆθος καὶ ἥ τε γῆ καὶ ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν κατέστησαν.* ⟨299⟩ *Φαραώθης δέ, ἅμα τοῦ τε πάθους ἀπήλλακτο ἡ γῆ, καὶ τῆς αἰτίας ἐπελέληστο καὶ τοὺς Ἑβραίους κατεῖχε, καὶ ὥσπερ πλειόνων παθημάτων φύσεις βουλόμενος μαθεῖν οὐκέτ' ἠφίει τοῖς περὶ τὸν Μωυσῆν ἐξιέναι, φόβῳ μᾶλλον ἢ φρονήσει ταύτην αὐτοῖς ἐπιτρέπων.*

3 ⟨300⟩ *πάλιν οὖν ἄλλου κακοῦ προσβολῇ μετήει τὸ θεῖον αὐτοῦ τὴν ἀπάτην. φθειρῶν γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξήνθησεν ἄπειρόν τι πλῆθος ἔνδοθεν ἀναδιδόμενον, ὑφ' ὧν κακοὶ κακῶς ἀπώλλυντο, μήτε λουτροῖς μήτε χρίσεσι φαρμάκων διαφθεῖραι τὸ γένος αὐτῶν δυνάμενοι.* ⟨301⟩ *καὶ πρὸς τοῦτο τὸ δεινὸν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ταραχθείς, καὶ δείσας ὁμοῦ τὸν ὄλεθρον τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν αἰσχύνην δὲ τῆς ἀπωλείας λογισάμενος, ἐξ ἡμίσους ὑπὸ φαυλότητος ἠναγκάζετο σωφρονεῖν·* ⟨302⟩ *τοῖς μὲν γὰρ Ἑβραίοις αὐτοῖς ἐδίδου τὴν ἄφοδον, καὶ πρὸς τοῦτο τοῦ πάθους λωφήσαντος τέκνα καὶ γυναῖκας ὅμηρα τῆς ὑποστροφῆς αὐτῶν καταλιπεῖν αὐτοὺς ἠξίου. προσεξαγριαίνει δὴ τὸν θεόν, νομίσας ἀπατήσειν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν, ὥσπερ Μωυσέος, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου, τιμωροῦντος τὴν Αἴγυπτον ὑπὲρ τῶν*

§ 298 = *Exod.* VIII 13.

Ἑβραίων. ⟨303⟩ θηρίων γὰρ παντοίων καὶ πολυτρόπων, ὧν εἰς ὄψιν οὐδεὶς ἀπηντήκει πρότερον, τὴν χώραν αὐτῶν ἐγέμισεν, ὑφ’ ὧν αὐτοί τε ἀπώλλυντο καὶ ἡ γῆ τῆς ἐπιμελείας τῆς παρὰ τῶν γεωργῶν ἀπεστέρητο. εἰ δέ τι καὶ διέφυγε τὴν ὑπ’ ἐκείνοις ἀπώλειαν, νόσῳ τοῦτο καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπομενόντων, ἐδαπανᾶτο.

⟨304⟩ τοῦ δὲ Φαραώθου μηδ’ οὕτως εἴκοντος τοῖς 4
τοῦ θεοῦ βουλήμασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας συναπαίρειν τοῖς ἀνδράσιν ἀξιοῦντος, καταλείπεσθαι δὲ τοὺς παῖδας, οὐκ ἠπόρει τὸ θεῖον τὴν πονηρίαν αὐτοῦ ποικίλοις κακοῖς καὶ μείζοσι τῶν προενδεδημηκότων μετερχόμενον βασανίσαι· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς αὐτοῖς ἐξηλκοῦτο τὰ σώματα, τῶν ἐντὸς διαφθειρομένων, καὶ τὸ πολὺ τῶν Αἰγυπτίων οὕτως ἀπώλλυτο. ⟨305⟩ μηδ’ ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς πληγῆς σωφρονιζομένου τοῦ βασιλέως, χάλαζα, μήτε πρότερον τοῦ κατ’ Αἴγυπτον ἀέρος τοῦτο πεπονθότος μήθ’ ὁμοία τῇ παρ’ ἄλλοις ὥρᾳ χειμῶνος κατιούσῃ, μείζων δὲ τῆς παρὰ τοῖς τὰ βόρεια καὶ τὴν ἄρκτον νεμομένοις, ἔαρος ἀκμάζοντος κατενεχθεῖσα τοὺς καρποὺς αὐτῶν κατέκλασεν. ⟨306⟩ ἔπειτα φῦλον ἀκρίδων ἐπινέμεται τὴν ὑπὸ τῆς χαλάζης μὴ καταβλαβεῖσαν σποράν, ὥστε πρὸς τἀκριβὲς πάσας τοῖς Αἰγυπτίοις τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν καρπῶν ἐλπίδας διολέσαι.

⟨307⟩ ἤρκει μὲν οὖν τὸν δίχα πονηρίας ἀνόητον 5
καὶ τὰ προειρημένα τῶν κακῶν εἰς σύνεσιν καὶ τοῦ συμφέροντος τὴν ἐπίνοιαν ὠφελῆσαι· Φαραώθης δ’ οὐ τοσοῦτον ὑπ’ ἀφροσύνης ὅσον ὑπὸ κακίας, (αἰσθανόμενος γὰρ τῆς αἰτίας, ὅμως ἀντεφιλονίκει τῷ θεῷ) τοῦ κρείττονος ἑκὼν προδότης ἐγένετο. καὶ κελεύει μὲν

§ 303 = Exod. IX 6.

τὸν Μωυσῆν μετά τε γυναικῶν καὶ παίδων ἀπάγειν τοὺς Ἑβραίους, τὴν δὲ λείαν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ἐφθαρμένης αὐτοῖς τῆς οἰκείας. ⟨308⟩ τοῦ δὲ Μωυσέος οὐχὶ δίκαια φήσαντος αὐτὸν ἀξιοῦν (δεῖν γὰρ αὐτοὺς τῷ θεῷ τὰς θυσίας ἐκ τῆς λείας ἐπενεγκεῖν) καὶ τριβομένου διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ χρόνου, σκότος βαθὺ καὶ φέγγους ἄμοιρον περιχεῖται τοῖς Αἰγυπτίοις, ὑφ' οὗ τάς τε ὄψεις ἀποκλειομένοις καὶ τὰς ἀναπνοὰς ἐμφραττομένοις ὑπὸ παχύτητος οἰκτρῶς τ' ἀποθνήσκειν συνέβαινε καὶ δεδιέναι μὴ καταποθῶσιν ὑπὸ τοῦ νέφους. ⟨309⟩ εἶτα τούτου διασκεδασθέντος μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, ὡς οὐ μετενόει πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν Ἑβραίων ὁ Φαραώθης, προσελθὼν ὁ Μωυσῆς φησίν 'ἄχρι πότε ἀπειθεῖς τῇ τοῦ θεοῦ γνώμῃ; κελεύει γὰρ οὗτος ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους, καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρως ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν ὑμᾶς μὴ ταῦτα ποιήσαντας.' ⟨310⟩ ὁ δὲ βασιλεὺς ὀργισθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἠπείλησεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, εἰ πάλιν περὶ τούτων ἐνοχλῶν αὐτῷ προσέλθοι. Μωυσῆς δὲ οὐκέτ' αὐτὸς ποιήσεσθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον, σὺν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν Αἰγυπτίων, παρακαλέσειν τοὺς Ἑβραίους ἀπελθεῖν.

6 ⟨311⟩ καὶ ὃ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἀπαλλάττεται, ὁ δὲ θεὸς δηλώσας ἔτι μιᾷ πληγῇ τοὺς Αἰγυπτίους καταναγκάσειν ἀπολῦσαι τοὺς Ἑβραίους, ἐκέλευσε Μωυσῆν παραγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμην ἔχειν, παρασκευασαμένους τῇ δεκάτῃ τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην, ὃς παρὰ μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμουθὶ καλεῖται, Νισὰν δὲ παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δ' αὐτὸν Ξανθικὸν προσαγορεύουσιν· ἀπάγειν τε τοὺς Ἑβραίους ἅπαντα

§ 308 = Exod. X 25.

ἐπικομιζομένους. ⟨312⟩ καὶ ὁ μὲν ἑτοίμους ἔχων ἤδη τοὺς Ἑβραίους πρὸς τὴν ἔξοδον καὶ διατάξας εἰς φρατριὰς ἐν ταὐτῷ συνεῖχεν· ἐνστάσης δὲ τῆς τετταρεσκαιδεκάτης πάντες πρὸς ἄφοδον ἔχοντες ἔθυον, καὶ τῷ αἵματι τὰς οἰκίας ἥγνιζον, ὑσσώπου κόμαις ἀναλαβόντες, καὶ δειπνήσαντες τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἔκαυσαν ὡς ἐξελευσόμενοι. ⟨313⟩ ὅθεν νῦν ἔτι κατὰ τὸ ἔθος οὕτω θύομεν, τὴν ἑορτὴν Πάσχα καλοῦντες· σημαίνει δ' ὑπερβάσια, διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν ὁ θεὸς αὐτῶν ὑπερβὰς Αἰγυπτίοις ἐναπέσκηψε τὴν νόσον. ἡ γὰρ φθορὰ τῶν πρωτοτόκων κατ' ἐκείνην ἔπεισι τὴν νύκτα τοῖς Αἰγυπτίοις, ὡς συνελθόντας πολλοὺς τῶν περὶ τὸ βασίλειον διαιτωμένων τῷ Φαραώθῃ συμβουλεύειν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους. ⟨314⟩ καὶ Μωυσῆν καλέσας ἐκεῖνος ἀπιέναι προσέταξεν, εἰ τῆς χώρας ἐξέλθοιεν, παύσεσθαι τὴν Αἴγυπτον κακοπαθοῦσαν ὑπολαβών. δώροις τε τοὺς Ἑβραίους ἐτίμων, οἳ μὲν ὑπὲρ τοῦ τάχιον ἐξελθεῖν, οἳ δὲ καὶ κατὰ γειτνιακὴν πρὸς αὐτοὺς συνήθειαν.

⟨315⟩ καὶ οἳ μὲν ἐξῆσαν, κλαιόντων καὶ μετανοούν- 15
των, ὅτι χρήσαιντο χαλεπῶς αὐτοῖς, τῶν Αἰγυπτίων, τὴν δὲ πορείαν ἐποιοῦντο κατὰ Λητοῦς πόλιν, ἔρημον οὖσαν ἐν τοῖς τότε· Βαβυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου καταστρεφομένου τὴν Αἴγυπτον. συντόμως δὲ ποιούμενοι τὴν ἄφοδον, εἰς Βελσεφῶντα χωρίον τριταῖοι παραγίνονται τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάττης. ⟨316⟩ μηδενὸς δὲ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς εὐποροῦντες διὰ τὴν ἐρημίαν, πεφυραμένοις τοῖς ἀλεύροις καὶ πεπηγόσι μόνον ὑπὸ βραχείας θερμότητος τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἄρτοις διετρέφοντο. καὶ τούτοις ἐπὶ τριάκονθ' ἡμέρας ἐχρή-

§ 312 = Exod. XII 21.

σαντο· πρὸς πλείονα γὰρ οὐκ ἐξήρκεσε χρόνον αὐτοῖς ὅσα ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐπεφέροντο, καὶ ταῦτα τὴν τροφὴν ταμιευομένοις καὶ πρὸς ἀνάγκην ἀλλὰ μὴ πρὸς κόρον αὐτῇ χρωμένοις. ⟨317⟩ ὅθεν εἰς μνήμην τῆς τότ' ἐνδείας ἑορτὴν ἄγομεν ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ, τὴν τῶν ἀζύμων λεγομένην. τὸ μὲν οὖν πᾶν πλῆθος τῶν μετανισταμένων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοποῦσιν οὐκ εὐαρίθμητον ἦν, οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες τὴν ἡλι-
2 κίαν περὶ ἑξήκοντα μυριάδας ἦσαν. ⟨318⟩ κατέλιπον δὲ τὴν Αἴγυπτον μηνὶ Ξανθικῷ, πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ κατὰ σελήνην, μετ' ἔτη τριάκοντα καὶ τετρακόσια ἢ τὸν πρόγονον ἡμῶν Ἄβραμον εἰς τὴν Χαναναίαν ἐλθεῖν, τῆς δὲ Ἰακώβου μεταναστάσεως εἰς τὴν Αἴγυπτον γενομένης διακοσίοις πρὸς τοῖς δεκάπεντε ἐνιαυτοῖς ὕστερον. ⟨319⟩ Μωυσεῖ δ' ἐγεγόνει μὲν ἔτος ὀγδοηκοστὸν ἤδη, ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀαρὼν τρισὶ πλείοσιν. ἐπεκομίζοντο δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἰωσήπου ὀστᾶ, ταῦτ' ἐκείνου τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κελεύσαντος.

3 ⟨320⟩ Αἰγύπτιοι δ' ἐπὶ τοῖς Ἑβραίοις ἐξελθοῦσι μετενόουν, καὶ τοῦ βασιλέως δεινῶς φέροντος ὡς κατὰ γοητείαν τὴν Μωυσέος τούτων γεγονότων, ἐπ' αὐτοὺς ἐγνώκεσαν ἐπιέναι. καὶ λαβόντες ὅπλα καὶ παρασκευὴν ἐδίωκον, ὡς ἐπανάξοντες αὐτοὺς εἰ καταλάβοιεν· καὶ γὰρ οὐκέτ' αὐτοὺς ἐνέχεσθαι τῷ θεῷ· τὴν γὰρ ἔξοδον αὐτοῖς γεγονέναι. ⟨321⟩ κρατήσειν δὲ ῥᾳδίως αὐτῶν ὑπέλαβον ἀόπλων τ' ὄντων καὶ ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας κεκοπωμένων. καὶ παρ' ἑκάστων ἀναπυνθανόμενοι ᾗ χωρήσειαν, ἐπέσπευδον τὴν δίωξιν, καίτοι χαλεπῆς οὔσης ὁδευθῆναι τῆς γῆς, οὐ στρατοπέδοις μόνον ἀλλὰ

§ 316 = Exod. XII 39. § 319 = Exod. VII 7; XIII 19. *§ 320* = *Exod. XIV 5.*

καὶ καθ' ἕνα. ⟨322⟩ Μωυσῆς δὲ ταύτῃ τοὺς Ἑβραίους ἀπήγαγεν, ἵν', εἰ μετανοήσαντες οἱ Αἰγύπτιοι διώκειν ἐθέλοιεν, τιμωρίαν τῆς πονηρίας καὶ παραβάσεως τῶν ὡμολογημένων ὑπόσχοιεν, καὶ διὰ Παλαιστινούς, (οὓς) δυσμενῶς ἔχοντας κατὰ παλαιὰν ἀπέχθειαν οὖσαν, ὁπωσοῦν ἐβούλετο λανθάνειν ἀπερχόμενος· ὅμορος γάρ ἐστι τῇ τῶν Αἰγυπτίων χώρᾳ. ⟨323⟩ καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὲν ἄγουσαν εἰς τὴν Παλαιστίνην οὐκ ἀπήγαγε τὸν λαόν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρήμου, πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν καὶ κακοπαθήσας, ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Χαναναίαν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, κελεύσαντος ἀγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος, ἐκεῖ ποιήσοντας τὰς θυσίας. ⟨324⟩ καταλαβόντες δὲ τοὺς Ἑβραίους οἱ Αἰγύπτιοι εἰς μάχην παρεσκευάζοντο. καὶ συνελαύνουσιν αὐτοὺς ὑπὸ πολυχειρίας εἰς ὀλίγον χωρίον· ἑξακόσια γὰρ αὐτοῖς ἅρματα εἵπετο σὺν ἱππεῦσι πεντακισμυρίοις, καὶ ὁπλιτῶν μυριάδες ἦσαν εἴκοσι. τάς θ' ὁδοὺς ἀπεφράγνυσαν αἷς φεύξεσθαι τοὺς Ἑβραίους ὑπελάμβανον, μεταξὺ κρημνῶν αὐτοὺς ἀπροσβάτων καὶ τῆς θαλάττης ἀπολαμβάνοντες· ⟨325⟩ τελευτᾷ γὰρ εἰς αὐτὴν ὄρος ὑπὸ τραχύτητος ὁδῶν ἄπορον καὶ φυγῆς ἀπολαμβανόμενον. τοιγαροῦν ἐν τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θάλατταν τοῦ ὄρους τοὺς Ἑβραίους ἀπέφραττον τῷ στρατοπέδῳ, κατὰ στόμα τοῦτο ἱδρυσάμενοι, ὅπως τὴν εἰς τὸ πεδίον ἔξοδον ὦσιν αὐτοὺς ἀφῃρημένοι.
⟨326⟩ μήτ' οὖν ὑπομένειν πολιορκουμένων τρόπῳ διὰ 4
τὴν ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων δυνάμενοι μήτε φυγῆς εὐπορίαν ὁρῶντες, ὅπλων τε σπανίζοντες, εἰ καὶ μάχεσθαι δόξειεν αὐτοῖς, ἐν ἐλπίδι τοῦ πάντως ἀπολεῖσθαι καθεστήκεσαν, εἰ μὴ παραδώσουσιν ἑαυτοὺς τοῖς Αἰγυ-

§ 322 = Exod. XIII 17. § 324 = Exod. XIV 9.

πτίοις ἐθελουσίως. ⟨327⟩ καὶ τὸν Μωυσῆν ᾐτιῶντο, πάντων ἐπιλελησμένοι τῶν ἐκ θεοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς σημείων γεγονότων, ὡς καὶ τὸν προφήτην παρορμῶντα καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον ὑπ' ἀπιστίας λίθοις ἐθελῆσαι βαλεῖν, παραδιδόναι τε σφᾶς τοῖς Αἰγυπτίοις διεγνωκέναι. ⟨328⟩ πένθος τ' ἦν καὶ ὀδυρμὸς γυναικῶν καὶ παίδων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων τὸν ὄλεθρον, ὄρεσι καὶ θαλάττῃ περικεκλεισμένων καὶ πολεμίοις, καὶ φυγὴν οὐδαμόθεν ἐκ τούτων ἐπινοούντων.

⟨329⟩ Μωυσῆς δέ, καίπερ ἀγριαίνοντος πρὸς αὐτὸν τοῦ πλήθους, οὔτ' αὐτὸς ἐνέκαμνε τῇ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ καὶ τῷ θεῷ κατεφρόνει, τά τ' ἄλλα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὅσα προεῖπε παρεσχηκότος, καὶ μηδὲ τότ' αὐτοὺς ἐάσοντος ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς γενομένους ἢ δουλεύειν ἢ ἀπολέσθαι. ⟨330⟩ καὶ στὰς ἐν μέσοις 'οὐδ' ἀνθρώποις' εἶπε 'καλῶς τὰ παρόντα πεπολιτευμένοις πρὸς ἡμᾶς δίκαιον ἦν ἀπιστεῖν ὡς οὐχ ὁμοίοις ἐσομένοις πρὸς τὰ μέλλοντα· ⟨331⟩ τῆς δὲ τοῦ θεοῦ νῦν ἀπογινώσκειν ὑμᾶς προνοίας μανίας ἔργον ἂν εἴη, παρ' οὗ πάνθ' ὑμῖν ἀπήντηκεν ὅσα δι' ἐμοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς δουλείας οὐδὲ προσδοκῶσιν ὑπέσχετο. μᾶλλον δ' ἐχρῆν ἐν ἀπόροις, ὡς δοκεῖτε, γεγενημένους βοηθὸν ἐλπίζειν τὸν θεόν, οὗ καὶ τὸ νῦν εἰς ταύτην ἡμᾶς περικεκλεῖσθαι τὴν δυσχωρίαν ἔργον, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων, ὅθεν οὔτ' αὐτοὶ νομίζετε σωτηρίαν ἕξειν οὔθ' οἱ πολέμιοι, ἐκ τούτων ῥυσάμενος τήν τ' ἰσχὺν ἐπιδείξηται τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν περὶ ὑμᾶς πρόνοιαν. ⟨332⟩ οὐ γὰρ ἐπὶ μικροῖς τὸ θεῖον τὴν ἑαυτοῦ συμμαχίαν οἷς ἂν εὔνουν ᾖ δίδωσιν, ἀλλ' ἐφ'

§ 327 = Exod. XIV 11.

οἷς ἂν ἀνθρωπίνην ἐλπίδα μὴ βλέπῃ πρὸς τὸ κρεῖττον παροῦσαν. ⟨333⟩ *ὅθεν τοιούτῳ βοηθῷ πεπιστευκότες, ᾧ δύναμις καὶ τὰ μικρὰ ποιῆσαι μεγάλα καὶ τῶν τηλικούτων ἀσθένειαν καταψηφίσασθαι, μὴ καταπέπληχθε τὴν Αἰγυπτίων παρασκευήν, μηδ' ὅτι θάλαττα καὶ κατόπιν ὑμῖν ὄρη φυγῆς ὁδὸν οὐ παρέχοντα, διὰ τοῦτ' ἀπογινώσκετε τῆς σωτηρίας· γένοιτο γὰρ ἂν καὶ ταῦθ' ὑμῖν πεδία τοῦ θεοῦ θελήσαντος, καὶ γῆ τὸ πέλαγος.'*

⟨334⟩ *τοσαῦτα εἰπὼν ἦγεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν θάλατ-* 16
ταν, τῶν Αἰγυπτίων ὁρώντων· ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν, καὶ τῷ πόνῳ τεταλαιπωρημένοι τῆς διώξεως εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν μάχην ὑπερβάλλεσθαι καλῶς ἔχειν ὑπελάμβανον. ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ αἰγιαλῷ Μωυσῆς ἐγεγόνει, λαβὼν τὴν βακτηρίαν τὸν θεὸν ἱκέτευε καὶ σύμμαχον καὶ βοηθὸν ἐκάλει λέγων οὕτως. ⟨335⟩ *'οὐδ' αὐτὸς μὲν ἀγνοεῖς, ὦ δέσποτα, ὅτι φυγεῖν ἡμῖν ἐκ τῶν παρόντων οὔτε κατὰ ῥώμην οὔτε κατ' ἐπίνοιάν ἐστιν ἀνθρωπίνην, ἀλλ' ἤδη τι πάντως σωτήριον στρατῷ, τῷ κατὰ τὴν σὴν βούλησιν ἀφέντι τὴν Αἴγυπτον, σόν ἐστιν ἐκπορίζειν.* ⟨336⟩ *ἡμεῖς τ' ἄλλην ἀπεγνωκότες ἐλπίδα καὶ μηχανὴν εἰς τὴν ἀπὸ σοῦ μόνου καταφεύγομεν, καὶ εἴ τι παρὰ τῆς σῆς προνοίας ἔλθοι ἐξαρπάσαι τῆς Αἰγυπτίων ὀργῆς ἡμᾶς δυνάμενον ἀφορῶμεν. ἀφίκοιτο δὲ τοῦτο ταχέως, τὴν σὴν ἐμφανίζον ἡμῖν δύναμιν, καὶ τὸν λαόν, ὑπ' ἀνελπιστίας καταπεπτωκότα πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάστησον εἰς εὐθυμίαν καὶ τὸ περὶ τῆς σωτηρίας θράσος.* ⟨337⟩ *ἐν οὐκ ἀλλοτρίοις δ' ἐσμὲν τοῖς ἀπόροις, ἀλλὰ σὴ μὲν ἡ θάλαττα, σὸν δὲ τὸ περικλεῖον ἡμᾶς ὄρος, ὡς ἀνοι-*

§ 333 = Exod. XIV 13.

γῆναι μὲν τοῦτο σοῦ κελεύσαντος, ἠπειρωθῆναι δὲ καὶ
τὸ πέλαγος, εἶναι δ' ἡμῖν ἀποδρᾶναι καὶ δι' ἀέρος,
δόξαν ἰσχύι τῇ σῇ τοῦτον ἡμᾶς σώζεσθαι τὸν τρόπον.'
2 ⟨338⟩ τοσαῦτα ἐπιθειάσας τύπτει τῇ βακτηρίᾳ τὴν
θάλατταν, ἣ δ' ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀνεκόπη, καὶ εἰς ἑαυ-
τὴν ὑποχωρήσασα γυμνὴν ἀφίησι τὴν γῆν ὁδὸν Ἑβραί-
οις εἶναι καὶ φυγήν. ⟨339⟩ Μωυσῆς δ' ὁρῶν τὴν
ἐπιφάνειαν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ πέλαγος ἐκκεχωρηκὸς αὐ-
τοῖς τῆς ἰδίας ἠπείρου, πρῶτος ἐνέβαινεν αὐτῇ, καὶ
τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευεν ἕπεσθαι διὰ θείας ὁδοῦ ποιου-
μένους τὴν πορείαν, καὶ τῷ κινδύνῳ τῶν παρόντων
πολεμίων ἡδομένους, καὶ χάριν ἔχοντας διὰ τὴν παρὰ
λόγον οὕτως ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν ἀναφανεῖσαν. ⟨340⟩
3 τῶν δ' οὐκ ὀκνούντων, ἀλλ' ἱεμένων μετὰ σπουδῆς
ὡς συμπαρόντος αὐτοῖς τοῦ θεοῦ, μαίνεσθαι μὲν αὐ-
τοὺς Αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐδόκουν ὡς ἐπὶ πρόδηλον
ὄλεθρον ὁρμωμένους· ἐπεὶ δ' ἑώρων ἀβλαβεῖς ἐπὶ τὸ
πολὺ προκεκοφότας καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον μηδὲ
δυσχερὲς ἀπαντῆσαν, διώκειν ὡρμήκεσαν αὐτοὺς ὡς
κἀκείνοις ἠρεμήσοντος τοῦ πελάγους, καὶ προτάξαντες
τὴν ἵππον κατέβαινον. ⟨341⟩ Ἑβραῖοι δὲ καθοπλιζο-
μένους καὶ τὸν χρόνον εἰς τοῦτο τρίβοντας ἔφθασαν
εἰς τὴν ἀντιπέραν γῆν ἀπαθεῖς ἐκφυγόντες. ὅθεν καὶ
θαρραλεωτέροις συνέβαινε πρὸς τὴν δίωξιν ὡς οὐδὲν
οὐδ' αὐτῶν πεισομένων εἶναι· ⟨342⟩ Αἰγύπτιοι δ'
ἐλάνθανον ἰδίαν ὁδὸν Ἑβραίοις γεγενημένην ἀλλ' οὐχὶ
κοινὴν ἐμβαίνοντες, καὶ μέχρι σωτηρίας τῶν κεκινδυ-
νευκότων πεποιημένην, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῖς ἐπ' ἀπω-
λείᾳ τῇ τούτων ὡρμημένοις χρήσασθαι θέλουσιν. ⟨343⟩
ὡς οὖν ὁ τῶν Αἰγυπτίων στρατὸς ἅπας ἐντὸς ἦν, ἐπι-

§ 338 = Exod. XIV 21.

χεῖται πάλιν ἡ θάλαττα, καὶ περικαταλαμβάνει ῥοώδης ὑπὸ πνευμάτων κατιοῦσα τοὺς Αἰγυπτίους. ὄμβροι τ' ἀπ' οὐρανοῦ κατέβαινον καὶ βρονταὶ σκληραὶ προσεξαπτομένης ἀστραπῆς, καὶ κεραυνοὶ δὲ κατηνέχθησαν. ⟨344⟩ ὅλως δ' οὐδὲν ἦν τῶν ἐπ' ἀπωλείᾳ κατὰ μῆνιν θεοῦ συμπιπτόντων ἀνθρώποις, ὃ μὴ τότε συνῆλθε· καὶ γὰρ νὺξ αὐτοὺς ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε. καὶ οἳ μὲν οὕτως ἀπώλοντο πάντες, ὡς μηδ' ἄγγελον τῆς συμφορᾶς τοῖς ὑπολελειμμένοις ὑποστρέψαι· ⟨345⟩ τοὺς δ' Ἑβραίους οὐδὲ κατασχεῖν ἦν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τῆς 4
παραδόξου σωτηρίας καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀπωλείᾳ, βεβαίως νομίζοντας ἠλευθερῶσθαι τῶν ἀναγκαζόντων δουλεύειν διεφθαρμένων, καὶ τὸν θεὸν οὕτως ἐναργῶς ἔχοντας βοηθοῦντα. ⟨346⟩ καὶ οἳ μὲν αὐτοί τε τὸν κίνδυνον οὕτως ἐκφυγόντες, καὶ προσέτι τοὺς ἐχθροὺς ἐπιδόντες κεκολασμένους ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύονται τῶν πρόσθεν ἀνθρώπων, ἐν ὕμνοις ἦσαν καὶ παιδιαῖς ὅλην τὴν νύκτα, καὶ Μωυσῆς ᾠδὴν εἰς τὸν θεὸν ἐγκώμιόν τε καὶ τῆς εὐμενείας εὐχαριστίαν περιέχουσαν ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ συντίθησιν.

⟨347⟩ ἐγὼ μὲν οὖν ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, 5
οὕτως ἕκαστον τούτων παρέδωκα· θαυμάσῃ δὲ μηδεὶς τοῦ λόγου τὸ παράδοξον, εἰ ἀρχαίοις ἀνθρώποις καὶ πονηρίας ἀπείροις εὑρέθη σωτηρίας ὁδὸς καὶ διὰ θαλάττης, εἴτε κατὰ βούλησιν θεοῦ εἴτε κατὰ ταὐτόματον, ⟨348⟩ ὁπότε καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας χθὲς καὶ πρῴην γεγονόσιν ὑπεχώρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος καὶ ὁδὸν ἄλλην οὐκ ἔχουσι παρέσχε τὴν δι' αὐτοῦ, καταλῦσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν τοῦ θεοῦ θελήσαντος. καὶ τοῦτο

§ 343 = Exod. XIV 24.

πάντες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγραψάμενοι.

⟨349⟩ *περὶ μὲν οὖν τούτων ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ δια-*
6 *λαμβανέτω· τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ ὅπλα τῶν Αἰγυπτίων προσενεχθέντα τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ τῆς βίας τοῦ πνεύματος ἐπ' ἐκεῖνο ἐκδιδούσης, ὁ Μωυσῆς καὶ τοῦτο εἰκάσας τῇ τοῦ θεοῦ προνοίᾳ γεγονέναι, ὅπως μηδ' ὅπλων ὦσιν ἄποροι, συναγαγών, καὶ τούτοις σκεπάσας τοὺς Ἑβραίους, ἦγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, θύσων ἐκεῖ τῷ θεῷ καὶ τὰ σῶστρα τῆς πληθύος ἀποδώσων, καθὼς αὐτῷ καὶ προείρητο.*

ΒΙΒΛΟΣ ΤΡΙΤΗ.

⟨1⟩ Παραδόξου δὲ τοῖς Ἑβραίοις τῆς σωτηρίας οὕτω 1
γενομένης, δεινῶς ἐλύπει πάλιν αὐτούς, ἀγομένους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἡ χώρα τελέως οὖσα ἔρημος καὶ τῶν τε πρὸς τροφὴν αὐτοῖς ἄπορος, σπανίζουσα δὲ καὶ ὕδατος εἰς τοὔσχατον, καὶ μὴ μόνον ἀνθρώποις τι παρασχεῖν ἐνδεής, ἀλλὰ καὶ μηδ' ἄλλο τι τῶν ζῴων ἱκανὴ βόσκειν· ψαφαρὰ γάρ ἐστι, καὶ νοτερὸν ἐξ αὐτῆς οὐδὲν ὅ τι καὶ φῦσαι καρπὸν δύναιτο. τοιαύτην δ' οὖσαν τὴν χώραν ἐξ ἀνάγκης ὥδευον, ἑτέραν ἀπελθεῖν οὐκ ἔχοντες. ⟨2⟩ ἐπεφέροντο δ' ἐκ τῆς προωδοιπορημένης ὕδωρ τοῦ στρατηγοῦ κεκελευκότος, καὶ τούτου δαπανηθέντος ἐκ φρεάτων ἐποιοῦντο τὴν ὑδρείαν ἐπιπόνως διὰ σκληρότητα τῆς γῆς· καὶ τὸ εὑρισκόμενον δὲ πικρὸν ἀλλ' οὐ πότιμον ἦν, καὶ τοῦτο δὲ σπάνιον· ⟨3⟩ ἀφικνοῦνται δὲ τοῦτον ὁδεύοντες τὸν τρόπον περὶ δείλην ὀψίαν εἰς Μάρ, τὸν τόπον οὕτω διὰ τὴν τοῦ ὕδατος κακίαν ὀνομάσαντες (μὰρ γὰρ ἡ πικρία λέγεται), καὶ αὐτόθι τεταλαιπωρημένοι τῷ τε συνεχεῖ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῇ τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ (καὶ γὰρ τότ' αὐτοὺς τελέως ἐπιλελοίπει) κατάγονται. ⟨4⟩ φρέαρ γὰρ ἦν (διὸ καὶ μᾶλλον ἔμειναν) οὐδ' αὐτὸ μὲν ἐξαρκεῖν δυνάμενον τοσούτῳ στρατῷ, βραχεῖαν μέντοι παρέχον αὐτοῖς εὐθυμίαν ἐν ἐκείνοις εὑρεθὲν τοῖς χωρίοις· καὶ γὰρ ἤκουον παρὰ τῶν ἐξερευνώντων μηδὲν ἔμ-

§ 1 = *Exod.* XV 22.

πρόσθεν βαδίζουσιν εἶναι. πικρὸν δὲ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ
καὶ ἄποτον ἦν, οὐκ ἀνθρώποις μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς
2 ὑποζυγίοις ἀφόρητον. ⟨5⟩ ὁρῶν δ' ὁ Μωυσῆς ἀθύ-
μως διακειμένους καὶ τοῦ πράγματος τὸ ἀναντίλεκτον
(οὐ γὰρ καθαρὸς ἦν στρατός, ὥστε τῷ βιαζομένῳ τῆς
ἀνάγκης ἀντιτάξαι τὸ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ διέφθειρε τὸ κατ'
ἐκείνους γενναῖον παίδων τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀσθε-
νέστερος τῆς ἐκ λόγων διδασκαλίας) ἐν χαλεπωτέροις
ἦν, τὴν συμφορὰν τὴν τῶν ἁπάντων ἰδίαν αὐτοῦ ποι-
ούμενος. ⟨6⟩ καὶ γὰρ οὐδ' ἐπ' ἄλλον τινὰ συνέτρεχον
ἀλλ' ἐπ' αὐτόν, ἀντιβολοῦντες, γύναια μὲν ὑπὲρ νηπίων
οἱ δ' ἄνδρες ὑπὲρ ἐκείνων, μὴ περιορᾶν ἀλλ' ἐκπορί-
ζειν αὐτοῖς ἀφορμήν τινα σωτηρίας. ἱκετεύειν οὖν
τρέπεται τὸν θεόν, μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς παρού-
σης κακίας καὶ πότιμον αὐτοῖς παρασχεῖν. ⟨7⟩ καὶ
κατανεύσαντος τοῦ θεοῦ τὴν χάριν, λαβὼν ἀποτομάδος
τὸ ἄκρον ἐν ποσὶν ἐρριμμένης διαιρεῖ μέσην καὶ κατὰ
τὸ μῆκος τὴν τομὴν ποιησάμενος, ἔπειτα μεθεὶς εἰς τὸ
φρέαρ ἔπειθε τοὺς Ἑβραίους τὸν θεὸν ἐπήκοον αὐτοῦ
τῶν εὐχῶν γεγονέναι, καὶ ὑπεσχῆσθαι τὸ ὕδωρ αὐτοῖς
παρέξειν οἷον ἐπιθυμοῦσιν, ἂν πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ
κελευόμενα μὴ ὀκνηρῶς ἀλλὰ προθύμως ὑπουργῶσιν.
⟨8⟩ ἐρομένων δ' αὐτῶν τί καὶ ποιούντων ἂν μετα-
βάλοι τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὸ κρεῖττον, κελεύει τοὺς ἐν ἀκμῇ
περιστάντας ἐξαντλεῖν, λέγων τὸ ὑπολειπόμενον ἔσεσθαι
πότιμον αὐτοῖς προεκκενωθέντος τοῦ πλείονος. καὶ οἳ
μὲν ἐπόνουν, τὸ δ' ὑπὸ τῶν συνεχῶν πληγῶν γεγυμνα-
σμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη πότιμον ἦν.

3 ⟨9⟩ ἄραντες δ' ἐκεῖθεν εἰς Ἦλιν ἀφικνοῦνται, πόρ-
ρωθεν μὲν ἀγαθὴν ὁραθῆναι (καὶ γὰρ φοινικόφυτος

§ 5 = Exod. XV 24.

ἦν), πλησιάζουσι δ' ἀπηλέγχετο πονηρά. καὶ γὰρ οἱ φοίνικες, ὄντες οὐ πλείους ἑβδομήκοντα, δυσαυξεῖς τ' ἦσαν καὶ χαμαίζηλοι δι' ὕδατος ἀπορίαν, ψαφαροῦ τοῦ παντὸς ὄντος χωρίου· ⟨10⟩ οὔτε γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν, δώδεκα οὐσῶν τὸν ἀριθμόν, νοτερόν τι καὶ πρὸς ἄρδευσιν αὐτοῖς διεπίδυε χρήσιμον, ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἐκβλύσαι μηδ' ἀνασχεῖν ἰκμάδες ἦσαν ὀλίγαι, καὶ διαμωμένοις τὴν ψάμμον οὐδὲν ἀπήντα· κἂν εἴ τι δὲ στάζον ἔλαβον εἰς χεῖρας, ἄχρηστον εὑρίσκετο ὑπὸ τοῦ θολερὸν εἶναι. ⟨11⟩ καρπόν τε φέρειν ἦν ἀσθενῆ τὰ δένδρα διὰ σπάνιν τῆς ἐξ ὕδατος εἰς τοῦτ' ἀφορμῆς καὶ παρακλήσεως. εἶχον οὖν ἐν αἰτίᾳ τὸν στρατηγὸν καὶ κατεβόων αὐτοῦ, τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν πεῖραν τῶν κακῶν δι' αὐτὸν πάσχειν λέγοντες. τριακοστὴν γὰρ ἐκείνην ὁδεύοντες ἡμέραν, ὅσα μὲν ἐπεφέροντο πάντ' ἦσαν ἀνηλωκότες, μηδενὶ δὲ περιτυγχάνοντες δυσέλπιδες ἦσαν περὶ τῶν ὅλων. ⟨12⟩ πρὸς δὲ τῷ παρόντι κακῷ τὴν διάνοιαν ὄντες, καὶ ἐν μνήμῃ εἶναι τῶν ὑπηργμένων αὐτοῖς ἔκ τε τοῦ θεοῦ καὶ τῆς Μωυσέος ἀρετῆς καὶ συνέσεως κωλυόμενοι, δι' ὀργῆς τὸν στρατηγὸν εἶχον, καὶ βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν ὡς αἰτιώτατον τῆς ἐν ποσὶ συμφορᾶς. ⟨13⟩ ὁ δ', οὕτως 4
ἀνηρεθισμένου τοῦ πλήθους καὶ πικρῶς ἐπ' αὐτὸν κεκινημένου, τῷ θεῷ θαρρῶν καὶ τῷ συνειδότι τῆς περὶ τοὺς ὁμοφύλους προνοίας, πάρεισιν εἰς μέσους καὶ καταβοώντων καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῖς λίθοις ἐχόντων, ὀραθῆναί τε κεχαρισμένος ὢν καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν πιθανώτατος καταπαύειν ἤρξατο τῆς ὀργῆς, μὴ τῶν παρόντων αὐτοὺς δυσκόλων μεμνημένους λήθην ἔχειν τῶν ἔμπροσθεν εὐεργεσιῶν παρακαλῶν, ⟨14⟩

§ 10 = Exod. XV 27.

μηδ' ὅτι νῦν πονοῦσι, τῆς διανοίας ἐκβάλλειν τὰς τοῦ θεοῦ χάριτας καὶ δωρεάς, ὧν μεγάλων καὶ ἐκ παραδόξου ἔτυχον γενομένων, προσδοκᾶν δὲ καὶ τῆς παρούσης ἀπαλλαγὴν ἀμηχανίας ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ κηδεμονίας, ⟨15⟩ ὃν εἰκὸς δοκιμάζοντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, πῶς τε καρτερίας ἔχουσι καὶ μνήμης τῶν προϋπηργμένων, εἰ μὴ πρὸς ἐκεῖνα γίνοιντο διὰ τὰ ἐν ποσὶ κακά, γυμνάζειν αὐτοὺς τοῖς ἄρτι χαλεποῖς· ⟨16⟩ ἐλέγχεσθαι δ' αὐτοὺς οὐκ ἀγαθοὺς οὔτε περὶ τὴν ὑπομονὴν οὔτε περὶ τὴν μνήμην τῶν εὖ γεγονότων, οὕτω μὲν τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου γνώμης, καθ' ἣν ἐκλελοίπασι τὴν Αἴγυπτον, καταφρονοῦντας, οὕτω δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπηρέτην αὐτοῦ διατεθέντας, καὶ ταῦτα μηδὲν αὐτοὺς διαψευσάμενον περὶ ὧν εἴποι τε καὶ πράττειν κατ' ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κελεύσειε. ⟨17⟩ καταριθμεῖ τ' οὖν πάντα, πῶς τε φθαρεῖεν Αἰγύπτιοι κατέχειν αὐτοὺς παρὰ τὴν τοῦ θεοῦ γνώμην βιαζόμενοι, καὶ τίνα τρόπον ὁ αὐτὸς ποταμὸς ἐκείνοις μὲν αἷμα ἦν καὶ ἄποτος, αὐτοῖς δὲ πότιμος καὶ γλυκύς, ⟨18⟩ πῶς τε διὰ τῆς θαλάττης, ἀναφευγούσης αὐτοὺς πορρωτάτω, καινὴν ὁδὸν ἀπελθόντες αὐτῇ ταύτῃ σωθείησαν μὲν αὐτοί, τοὺς δ' ἐχθροὺς ἐπίδοιεν ἀπολωλότας, ὅτι τε σπανίζοντας ὅπλων εἰς εὐπορίαν ὁ θεὸς καὶ τούτων καταστήσειεν, τά τ' ἄλλα ὅσα πρὸς αὐτῷ τῷ διαφθαρήσεσθαι δόξαντας γεγονέναι καὶ σώσειεν ὁ θεὸς ἐκ παραλόγου καὶ ὡς δύναμις αὐτῷ ... ⟨19⟩ ἀπογινώσκειν δὴ μηδὲ νῦν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν, ἀλλ' ἀοργήτως περιμένειν, λογιζομένους μὲν τὴν ἐπικουρίαν μηδὲ βραδεῖαν γενέσθαι, εἰ μὴ παραυτίκα, πρίν τινος πειραθῆναι δυσκόλου, πάρεστιν, ἡγουμένους δ' οὐ κατ' ὀλιγωρίαν μέλ-

§ 14 = *Exod.* XVI 6.

λειν τὸν θεὸν ἀλλ' ἐπὶ πείρᾳ τῆς ἀνδρείας αὐτῶν καὶ τῆς περὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡδονῆς, ⟨20⟩ ἵνα μάθοι πότερόν ποτε καὶ τροφῆς ἀπορίαν καὶ σπάνιν ὕδατος ὑπὲρ αὐτῆς ἐστὲ ἐνεγκεῖν γενναῖοι, ἢ δουλεύειν μᾶλλον ἀγαπᾶτε καθάπερ τὰ βοσκήματα τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς πρὸς τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας ἀφθόνως τρεφομένοις· ⟨21⟩ δεδιέναι δ' εἰπὼν οὐχ οὕτως ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας (πείσεσθαι γὰρ οὐδὲν κακὸν ἀδίκως ἀποθανών), ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ δι' ὧν ἐπ' αὐτὸν βάλλουσι λίθων τοῦ θεοῦ καταφρονεῖν νομισθῶσιν, ⟨22⟩ ἐπράυνεν αὐτούς, καὶ τῆς μὲν τοῦ βάλλειν ὁρμῆς ἐπέσχε, καὶ εἰς μετάνοιαν ὧν ἔμελλον δρᾶν ἔτρεψε· παθεῖν δ' οὐκ ἀλόγως αὐτοὺς διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦτο νομίσας ἔγνω δεῖν ἐφ' ἱκετείαν τοῦ θεοῦ καὶ παράκλησιν ἐλθεῖν, καὶ ἀναβὰς ἐπί τινα σκοπὴν ὑψηλὴν ᾔτει πόρον τινὰ τῷ λαῷ καὶ τῆς ἐνδείας ἀπαλλαγήν (ἐν αὐτῷ γὰρ εἶναι τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ), ⟨23⟩ συγγινώσκειν τε τοῖς νῦν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπὸ τοῦ λαοῦ πραττομένοις, φύσει δυσαρέστου καὶ φιλαιτίου τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς ἂν ἀτυχῇ γένους ὄντος. ὁ δὲ θεὸς προνοήσειν τ' ἐπαγγέλλεται καὶ παρέξειν ἀφορμὴν ἣν ποθοῦσι. ⟨24⟩ Μωυσῆς δὲ τοῦ θεοῦ ταῦτ' ἀκούσας καταβαίνει πρὸς τὸ πλῆθος. οἳ δ' ὡς ἑώρων καὶ ταῖς ἐπαγγελίαις ταῖς παρὰ τοῦ θεοῦ γεγηθότα, μετέβαλον ἐκ τῆς κατηφείας ἐπὶ τὸ ἱλαρώτερον· καὶ στὰς ἐκεῖνος ἐν μέσοις ἥκειν ἔλεγε φέρων αὐτοῖς παρὰ τοῦ θεοῦ τὴν περὶ τῶν ἐνεστηκότων ἀπόρων ἀπαλλαγήν. ⟨25⟩ καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθος (τρέφει δὲ τοῦτο τοὔρνεον ὡς οὐδὲν ἕτερον ὁ Ἀράβιος κόλπος) ἐφίσταται τὴν μεταξὺ θάλατταν ὑπερ-

§ 20 = Exod. XVI 8.

[illegible]

δὲ μιμούμενοι τὸν [illegible] ἥδοντο τῷ βρώμα[illegible] [illegible] γὰρ ἦν τὴν [illegible] καὶ τὴν ἡδονὴν [illegible] ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ. τὸ δὲ [illegible] τῷ κοριάνδρου σπέρματι. καὶ περὶ τὴν συλλογ[illegible] αὐτοῦ ἐσπουδάκεσαν. ⟨29⟩ προηγγέλλετο δ' [illegible] πᾶσιν ἀσσάρωνα (τοῦτο δ' ἐστὶ μέτρον) εἰς [illegible] ἡμέραν συλλέγειν, ὡς οὐκ ἐπιλείποντος αὐτ[illegible] βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ [illegible] βάνειν δι' ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκ[illegible] περὶ τὴν ἀναίρεσιν. ⟨30⟩ οἱ μέντοι πλέον το[illegible] τεταγμένου μέτρου συναγαγόντες οὐδὲν περι[illegible] εἶχον τοῦ κακοπαθῆσαι· ἀσσάρωνος γὰρ οὐδὲ[illegible] εὕρισκον. τοῦ δ' ὑπολειφθέντος εἰς τὴν [illegible]

§ 25 = Exod. XVI 13.

ὄνησις οὐδ' ἥτις ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. οὕτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ παράδοξον. ⟨31⟩ ἀμύνει δὲ τοῖς ταύτην νεμομένοις τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἀπορίαν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὕεται πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωυσεῖ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν διατροφήν. ⟨32⟩ καλοῦσι δ' Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα· τὸ γὰρ μάν ἐπερώτησις κατὰ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, τί τοῦτ' ἐστὶν ἀνακρίνουσα. καὶ οἳ μὲν χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἀπ' οὐρανοῦ καταπεμφθεῖσιν αὐτοῖς διετέλουν, τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ τετταράκοντ' ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

⟨33⟩ ὡς δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς Ῥαφιδὶν ἧκον, τα- 7
λαιπωρηθέντες ὑπὸ τοῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε ταῖς πρότερον ἡμέραις πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες καὶ τότε παντάπασι ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ἐν κακοῖς ἦσαν καὶ πάλιν δι' ὀργῆς τὸν Μωυσῆν ἐποιοῦντο. ⟨34⟩ ὃ δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους πρὸς μικρὸν ἐκκλίνας ἐπὶ λιτὰς τρέπεται τοῦ θεοῦ, παρακαλῶν, ὡς τροφὴν αὐτοῖς ἔδωκεν ἀπορουμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν παρασχεῖν, διαφθειρομένης καὶ τῆς ἐπὶ τῇ τροφῇ χάριτος ποτοῦ μὴ παρόντος. ⟨35⟩ ὃ δ' οὐκ εἰς μακρὰν τὴν δωρεὰν ἀνεβάλλετο, τῷ δὲ Μωυσεῖ παρέξειν ὑπισχνεῖται πηγὴν καὶ πλῆθος ὕδατος, ὅθεν οὐ προσδοκήσειαν. καὶ κελεύει τῷ βάκτρῳ πλήξαντα τὴν πέτραν ἣν ἑώρων αὐτόθι παρακειμένην, παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τὴν εὐπορίαν οὗ δέονται· φροντίζειν γὰρ καὶ τοῦ μὴ σὺν πόνῳ μηδ' ἐργασίᾳ τὸ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. ⟨36⟩ καὶ Μωυσῆς ταῦτα λαβὼν παρὰ τοῦ θεοῦ παραγίνεται πρὸς τὸν λαὸν περιμένοντα καὶ εἰς αὐτὸν ἀφορῶντα· καὶ γὰρ ἤδη καὶ ἐθεώρουν αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς

§ 32 = Exod. XVI 15.

ελθόν, καὶ ὑπὸ κόπου θ᾽ ἅμα τῆς πτήσεως καὶ πρόσγειον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὂν καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους. οἳ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς τροφὴν αὐτοῖς τοῦ θεοῦ ταύτην μηχανησαμένου, τὴν ἔνδειαν ἰῶντο. καὶ Μωυσῆς ἐπ᾽ εὐχὰς τρέπεται τοῦ θεοῦ, ταχεῖαν καὶ παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν ποιησαμένου τὴν ἐπικουρίαν.

6 ⟨26⟩ εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἀφορμὴν τῆς τροφῆς καὶ δευτέραν αὐτοῖς κατέπεμπεν ὁ θεός. ἀνέχοντος γὰρ τοῦ Μωυσέος τὰς χεῖρας ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς δρόσος κατηνέχθη· καὶ περιπηγνυμένης ταῖς χερσὶ Μωυσῆς, ὑπονοήσας καὶ ταύτην εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς παρὰ τοῦ θεοῦ, γεύεται, καὶ ἡσθείς, ⟨27⟩ τοῦ πλήθους ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι καὶ τῆς ὥρας εἶναι τοῦ ἔτους τὸ γινόμενον, ἀνεδίδασκεν οὐ κατὰ τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀπ᾽ οὐρανοῦ καταφέρεσθαι τὴν δρόσον, ἀλλ᾽ ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ αὐτῶν καὶ διατροφῇ. καὶ γευομένοις τοῦτ᾽ αὐτοῖς παρεῖχε πιστεύειν. ⟨28⟩ οἳ δὲ μιμούμενοι τὸν στρατηγὸν ἥδοντο τῷ βρώματι· μέλιτι γὰρ ἦν τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἡδονὴν ἐμφερές, ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ, τὸ δὲ μέγεθος τῷ κοριάνδρου σπέρματι. καὶ περὶ τὴν συλλογὴν λίαν αὐτοῦ ἐσπουδάκεσαν. ⟨29⟩ παρηγγέλλετο δ᾽ ἐξ ἴσου πᾶσιν ἀσσάρωνα (τοῦτο δ᾽ ἐστὶ μέτρον) εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν, ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς τοῦ βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι᾽ ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτούντων περὶ τὴν ἀναίρεσιν. ⟨30⟩ οἱ μέντοι πλέον τοῦ προστεταγμένου μέτρου συναγαγόντες οὐδὲν περιττότερον εἶχον τοῦ κακοπαθῆσαι· ἀσσάρωνος γὰρ οὐδὲν πλέον εὕρισκον. τοῦ δ᾽ ὑπολειφθέντος εἰς τὴν ἐπιοῦσαν

§ 25 = Exod. XVI 13.

ὄνησις οὐδ' ἥτις ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. οὕτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ παράδοξον. ⟨31⟩ ἀμύνει δὲ τοῖς ταύτην νεμομένοις τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἀπορίαν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὕεται πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωυσεῖ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν διατροφήν. ⟨32⟩ καλοῦσι δ' Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα· τὸ γὰρ μάν ἐπερώτησις κατὰ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, τί τοῦτ' ἐστὶν ἀνακρίνουσα. καὶ οἳ μὲν χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἀπ' οὐρανοῦ καταπεμφθεῖσιν αὐτοῖς διετέλουν, τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ τετταράκοντ' ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

⟨33⟩ ὡς δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς Ῥαφιδὶν ἧκον, τα- 7
λαιπωρηθέντες ὑπὸ τοῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε ταῖς πρότερον ἡμέραις πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες καὶ τότε παντάπασι ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ἐν κακοῖς ἦσαν καὶ πάλιν δι' ὀργῆς τὸν Μωυσῆν ἐποιοῦντο. ⟨34⟩ ὃ δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους πρὸς μικρὸν ἐκκλίνας ἐπὶ λιτὰς τρέπεται τοῦ θεοῦ, παρακαλῶν, ὡς τροφὴν αὐτοῖς ἔδωκεν ἀπορουμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν παρασχεῖν, διαφθειρομένης καὶ τῆς ἐπὶ τῇ τροφῇ χάριτος ποτοῦ μὴ παρόντος. ⟨35⟩ ὃ δ' οὐκ εἰς μακρὰν τὴν δωρεὰν ἀνεβάλλετο, τῷ δὲ Μωυσεῖ παρέξειν ὑπισχνεῖται πηγὴν καὶ πλῆθος ὕδατος, ὅθεν οὐ προσδοκήσειαν. καὶ κελεύει τῷ βάκτρῳ πλήξαντα τὴν πέτραν ἣν ἑώρων αὐτόθι παρακειμένην, παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τὴν εὐπορίαν οὗ δέονται· φροντίζειν γὰρ καὶ τοῦ μὴ σὺν πόνῳ μηδ' ἐργασίᾳ τὸ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. ⟨36⟩ καὶ Μωυσῆς ταῦτα λαβὼν παρὰ τοῦ θεοῦ παραγίνεται πρὸς τὸν λαὸν περιμένοντα καὶ εἰς αὐτὸν ἀφορῶντα· καὶ γὰρ ἤδη καὶ ἐθεώρουν αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς

§ 32 = Exod. XVI 15.

ελθόν, καὶ ὑπὸ κόπου θ' ἅμα τῆς πτήσεως καὶ πρόσγειον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὂν καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους. οἳ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς τροφὴν αὐτοῖς τοῦ θεοῦ ταύτην μηχανησαμένου, τὴν ἔνδειαν ἰῶντο. καὶ Μωυσῆς ἐπ' εὐχὰς τρέπεται τοῦ θεοῦ, ταχεῖαν καὶ παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν ποιησαμένου τὴν ἐπικουρίαν.

6 ⟨26⟩ εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἀφορμὴν τῆς τροφῆς καὶ δευτέραν αὐτοῖς κατέπεμπεν ὁ θεός. ἀνέχοντος γὰρ τοῦ Μωυσέος τὰς χεῖρας ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς δρόσος κατηνέχθη· καὶ περιπηγνυμένης ταῖς χερσὶ Μωυσῆς, ὑπονοήσας καὶ ταύτην εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς παρὰ τοῦ θεοῦ, γεύεται, καὶ ἡσθείς, ⟨27⟩ τοῦ πλήθους ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι καὶ τῆς ὥρας εἶναι τοῦ ἔτους τὸ γινόμενον, ἀνεδίδασκεν οὐ κατὰ τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀπ' οὐρανοῦ καταφέρεσθαι τὴν δρόσον, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ αὐτῶν καὶ διατροφῇ. καὶ γευομένοις τοῦτ' αὐτοῖς παρεῖχε πιστεύειν. ⟨28⟩ οἳ δὲ μιμούμενοι τὸν στρατηγὸν ἥδοντο τῷ βρώματι· μέλιτι γὰρ ἦν τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἡδονὴν ἐμφερές, ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ, τὸ δὲ μέγεθος τῷ κοριάνδρου σπέρματι. καὶ περὶ τὴν συλλογὴν λίαν αὐτοῦ ἐσπουδάκεσαν. ⟨29⟩ παρηγγέλλετο δ' ἐξ ἴσου πᾶσιν ἀσσάρωνα (τοῦτο δ' ἐστὶ μέτρον) εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν, ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς τοῦ βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτούντων περὶ τὴν ἀναίρεσιν. ⟨30⟩ οἱ μέντοι πλέον τοῦ προστεταγμένου μέτρου συναγαγόντες οὐδὲν περιττότερον εἶχον τοῦ κακοπαθῆσαι· ἀσσάρωνος γὰρ οὐδὲν πλέον εὕρισκον. τοῦ δ' ὑπολειφθέντος εἰς τὴν ἐπιοῦσαν

§ 25 = Exod. XVI 13.

ὄνησις οὐδ' ἥτις ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. οὕτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ παράδοξον. ⟨31⟩ ἀμύνει δὲ τοῖς ταύτην νεμομένοις τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἀπορίαν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὕεται πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωυσεῖ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν διατροφήν. ⟨32⟩ καλοῦσι δ' Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα· τὸ γὰρ μάν ἐπερώτησις κατὰ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, τί τοῦτ' ἐστὶν ἀνακρίνουσα. καὶ οἳ μὲν χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἀπ' οὐρανοῦ καταπεμφθεῖσιν αὐτοῖς διετέλουν, τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ τετταράκοντ' ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

⟨33⟩ ὡς δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς Ῥαφιδὶν ἧκον, τα- 7
λαιπωρηθέντες ὑπὸ τοῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε ταῖς πρότερον ἡμέραις πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες καὶ τότε παντάπασι ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ἐν κακοῖς ἦσαν καὶ πάλιν δι' ὀργῆς τὸν Μωυσῆν ἐποιοῦντο. ⟨34⟩ ὃ δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους πρὸς μικρὸν ἐκκλίνας ἐπὶ λιτὰς τρέπεται τοῦ θεοῦ, παρακαλῶν, ὡς τροφὴν αὐτοῖς ἔδωκεν ἀπορουμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν παρασχεῖν, διαφθειρομένης καὶ τῆς ἐπὶ τῇ τροφῇ χάριτος ποτοῦ μὴ παρόντος. ⟨35⟩ ὁ δ' οὐκ εἰς μακρὰν τὴν δωρεὰν ἀνεβάλλετο, τῷ δὲ Μωυσεῖ παρέξειν ὑπισχνεῖται πηγὴν καὶ πλῆθος ὕδατος, ὅθεν οὐ προσδοκήσειαν. καὶ κελεύει τῷ βάκτρῳ πλήξαντα τὴν πέτραν ἣν ἑώρων αὐτόθι παρακειμένην, παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τὴν εὐπορίαν οὗ δέονται· φροντίζειν γὰρ καὶ τοῦ μὴ σὺν πόνῳ μηδ' ἐργασίᾳ τὸ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. ⟨36⟩ καὶ Μωυσῆς ταῦτα λαβὼν παρὰ τοῦ θεοῦ παραγίνεται πρὸς τὸν λαὸν περιμένοντα καὶ εἰς αὐτὸν ἀφορῶντα· καὶ γὰρ ἤδη καὶ ἐθεώρουν αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς

§ 32 = Exod. XVI 15.

ὁρμώμενον. ὡς δ' ἧκεν, ἀπολύσειν αὐτοὺς καὶ ταύτης τῆς ἀνάγκης ἔλεγε τὸν θεόν, καὶ κεχαρίσθαι σωτηρίαν οὐδ' ἐλπισθεῖσαν, ἐκ τῆς πέτρας ποταμὸν αὐτοῖς ῥυήσεσθαι λέγων. ⟨37⟩ τῶν δὲ πρὸς τὴν ἀκοὴν καταπλαγέντων, εἰ ὑπό τε τοῦ δίψους καὶ τῆς ὁδοιπορίας τεταλαιπωρημένοις ἀνάγκη γένοιτο κόπτειν τὴν πέτραν, ὁ Μωυσῆς πλήττει τῇ βακτηρίᾳ, καὶ χανούσης ἐξέβλυσεν ὕδωρ πολὺ καὶ διαυγέστατον. ⟨38⟩ οἳ δὲ τῷ παραδόξῳ τοῦ γεγονότος κατεπλάγησαν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἤδη τὸ δίψος αὐτοῖς ἔληγεν· καὶ πίνουσιν ἡδὺ καὶ γλυκὺ τὸ νᾶμα, καὶ οἷον ἂν εἴη θεοῦ τὸ δῶρον δόντος, ἐφαίνετο. τόν τ' οὖν Μωυσῆν ἐθαύμαζον οὕτως ὑπὸ τοῦ θεοῦ τετιμημένον, καὶ θυσίαις ἠμείβοντο τὴν τοῦ θεοῦ περὶ αὐτοὺς πρόνοιαν. δηλοῖ δ' ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη γραφὴ τὸν θεὸν Μωυσεῖ προειπεῖν οὕτως ἐκ τῆς πέτρας ἀναδοθήσεσθαι ὕδωρ.

2 ⟨39⟩ τοῦ δὲ τῶν Ἑβραίων ὀνόματος ἤδη πολλοῦ κατὰ πάντας διαβοωμένου, καὶ τοῦ περὶ αὐτῶν λόγου φοιτῶντος, ἐν φόβῳ συνέβαινεν οὐ μικρῷ τοὺς ἐπιχωρίους εἶναι, καὶ πρεσβευόμενοι πρὸς ἀλλήλους παρεκάλουν ἀμύνειν καὶ πειρᾶσθαι τοὺς ἄνδρας διαφθείρειν. ⟨40⟩ ἐτύγχανον δ' οἱ πρὸς τοῦτ' ἐνάγοντες οἵ τε τὴν Γοβολῖτιν καὶ οἱ τὴν Πέτραν κατοικοῦντες, οἳ καλοῦνται μὲν Ἀμαληκῖται, μαχιμώτατοι δὲ τῶν ἐκεῖσε ἐθνῶν ὑπῆρχον. ὧν πέμποντες οἱ βασιλεῖς ἀλλήλους τε καὶ τοὺς περιοίκους ἐπὶ τὸν πρὸς Ἑβραίους πόλεμον παρεκάλουν, στρατὸν ἀλλόφυλον καὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀποδράντα δουλείας ἐφεδρεύειν αὐτοῖς λέγοντες, ⟨41⟩ 'ὃν οὐ καλῶς ἔχει περιορᾶν, ἀλλὰ πρὶν ἢ λαβεῖν ἰσχὺν καὶ παρελθεῖν εἰς εὐπορίαν καὶ αὐτοὺς τῆς πρὸς

§ 37 = Exod. XVII 6.

ἡμᾶς κατάρξαι μάχης θαρρήσαντας τῷ μηδὲν αὐτοῖς παρ' ἡμῶν ἀπαντᾶν, καταλύειν ἀσφαλὲς καὶ σῶφρον, δίκην αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς ἐρήμου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' οὐχ ὅταν ταῖς πόλεσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιβάλωσι τὰς χεῖρας. ⟨42⟩ οἱ δ' ἀρχομένην δύναμιν ἐχθρῶν πειρώμενοι καταλύειν ἀγαθοὶ συνιέναι μᾶλλον ἢ οἱ προκόψασαν μείζω κωλύοντες γενέσθαι· οἳ μὲν γὰρ τοῦ περιττοῦ δοκοῦσι νεμεσᾶν, οἳ δ' οὐδεμίαν αὐτοῖς ἀφορμὴν καθ' αὑτῶν ἐῶσι γενέσθαι.' τοιαῦτα τοῖς τε πλησιοχώροις καὶ πρὸς ἀλλήλους πρεσβευόμενοι χωρεῖν τοῖς Ἑβραίοις ἐγνώκεσαν εἰς μάχην.

⟨43⟩ Μωυσεῖ δ' οὐδὲν προσδοκῶντι πολέμιον ἀπορίαν καὶ ταραχὴν ἐνεποίει τὰ τῶν ἐπιχωρίων. καὶ 2
παρόντων ἐπὶ τὴν μάχην ἤδη καὶ κινδυνεύειν δέον, ἐθορύβει χαλεπῶς τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος ἐν ἀπορίᾳ μὲν ὂν ἁπάντων, μέλλον δὲ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους τοῖς ἅπασι καλῶς ἐξηρτυμένους. ⟨44⟩ παραμυθίας οὖν ὁ Μωυσῆς ἤρχετο, καὶ θαρρεῖν παρεκάλει τῇ τοῦ θεοῦ ψήφῳ πεπιστευκότας, ὑφ' ἧς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἠρμένοι κατανικήσειαν τοὺς περὶ αὐτῆς εἰς μάχην αὐτοῖς καθισταμένους. ⟨45⟩ ὑπολαμβάνειν δὲ τὸ μὲν αὐτῶν στράτευμα εἶναι πολὺ καὶ πάντων ἀπροσδεές, ὅπλων χρημάτων τροφῆς, τῶν ἄλλων ὧν παρόντων ἐκ πεποιθήσεως πολεμοῦσιν ἄνθρωποι, κρίνοντας ἐν τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ συμμαχίᾳ ταῦτ' αὐτοῖς παρεῖναι· τὸ δὲ τῶν ἐναντίων ὀλίγον ἄοπλον ἀσθενές, οἷον καὶ μὴ ὑπὸ τοιούτων, οἵοις αὐτοῖς σύνοιδεν οὖσι, νικᾶσθαι βουλομένου τοῦ θεοῦ. ⟨46⟩ εἰδέναι δ' οἷος οὗτος ἐπίκουρος, ἐκ πολλῶν πεπειραμένους καὶ δεινοτέρων τοῦ

§ 43 = Exod. XVII 8.

πολέμου. τοῦτον μὲν γὰρ εἶναι πρὸς ἀνθρώπους· ἃ δ' ἦν αὐτοῖς πρὸς λιμὸν καὶ δίψος ἄπορα καὶ πρὸς ὄρη καὶ θάλατταν ὁδὸν οὐκ ἔχουσι φυγῆς, ταῦτ' αὐτοῖς διὰ τὴν εὐμένειαν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ νενικῆσθαι. νῦν δὲ γενέσθαι παρεκάλει προθυμοτάτους ὡς τῆς ἁπάντων εὐπορίας αὐτοῖς ἐν τῷ κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν κειμένης.

3 ⟨47⟩ καὶ Μωυσῆς μὲν τοιούτοις παρεθάρρυνε τὸ πλῆθος λόγοις, καὶ συγκαλῶν τούς τε φυλάρχους καὶ τῶν ἐν τέλει καθ' ἑκάστους τε καὶ σὺν ἀλλήλοις, τοὺς μὲν νεωτέρους παρεκάλει πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τοὺς δὲ ἀκροᾶσθαι τοῦ στρατηγοῦ. ⟨48⟩ οἳ δ' ἦσαν ἐπὶ τὸν κίνδυνον τὰς ψυχὰς ἠρμένοι καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἑτοίμως ἔχοντες, ἤλπιζον ἀπαλλαγήσεσθαί ποτε τῶν κακῶν, καὶ τὸν Μωυσῆν ἐκέλευον ἄγειν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἤδη καὶ μὴ μέλλειν, ὡς τῆς ἀναβολῆς ἐμποδιζούσης τὴν προθυμίαν αὐτῶν. ⟨49⟩ ὁ δὲ τῆς πληθύος ἀποκρίνας πᾶν τὸ μάχιμον Ἰησοῦν ἐφίστησιν αὐτῷ, Ναυήνου μὲν υἱόν, φυλῆς τῆς Ἐφραϊμίτιδος, ἀνδρειότατον δὲ καὶ πόνους ὑποστῆναι γεννικὸν καὶ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ θρησκεύοντα τὸν θεὸν ἐκπρεπῶς, καὶ Μωυσῆν διδάσκαλον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. ⟨50⟩ βραχὺ δέ τι περὶ τὸ ὕδωρ ἔταξε τῶν ὁπλιτῶν ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν τοῦ τε πρόπαντος στρατοπέδου. καὶ νύκτα μὲν πᾶσαν ἐν παρασκευαῖς ἦσαν, τῶν θ' ὅπλων εἴ τι πεπονηκὸς ἦν ἀναλαμβάνοντες καὶ τοῖς στρατηγοῖς προσέχοντες, ὡς ὁρμήσοντες ἐπὶ τὴν μάχην ὁπότε κελεύσειεν αὐτοὺς Μωυσῆς. διηγρύπνει δὲ καὶ Μωυσῆς, ἀναδιδάσκων τὸν Ἰησοῦν ὃν τρόπον ἐκτάξειε τὸ στρατόπεδον. ⟨51⟩

§ 47 = Exod. XVII 9.

ἀρχομένης δ' ὑποφαίνειν τῆς ἡμέρας, αὖθις τόν τε Ἰησοῦν παρεκάλει μηδὲν χείρονα φανῆναι κατὰ τοὖργον τῆς οὔσης περὶ αὐτὸν ἐλπίδος, δόξαν τε διὰ τῆς παρούσης κτήσασθαι στρατηγίας παρὰ τοῖς ἀρχομένοις ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις· τῶν θ' Ἑβραίων τοὺς ἀξιολογωτάτους ἰδίᾳ παρεκάλει, καὶ σύμπαν ἤδη τὸ πλῆθος ὡπλισμένον παρώρμα. ⟨52⟩ καὶ ὃ μὲν οὕτω παραστησάμενος τὸν στρατὸν τοῖς τε λόγοις καὶ τῇ διὰ τῶν ἔργων παρασκευῇ ἀνεχώρει πρὸς τὸ ὄρος, θεῷ τε καὶ Ἰησοῦ παραδιδοὺς τὸ στράτευμα· ⟨53⟩ προσέμισγον 4
δὲ οἱ πολέμιοι, κἀν χερσὶν ἦν ἡ μάχη, προθυμίᾳ τε καὶ διακελευσμῷ τὰ πρὸς ἀλλήλους χρωμένων. μέχρι μὲν οὖν Μωυσῆς ὀρθὰς ἀνίσχει τὰς χεῖρας, τοὺς Ἀμαληκίτας κατεπόνουν οἱ Ἑβραῖοι. τὸν οὖν πόνον τῆς ἀνατάσεως τῶν χειρῶν ὁ Μωυσῆς οὐχ ὑπομένων (ὁσάκις γὰρ αὐτὰς καθίει, τοσαυτάκις ἐλαττοῦσθαι τοὺς οἰκείους αὐτοῦ συνέβαινε), ⟨54⟩ κελεύει τόν τ' ἀδελφὸν Ἀαρῶνα καὶ τῆς ἀδελφῆς Μαριάμμης τὸν ἄνδρα Ὦρον στάντας ἑκατέρωθεν αὐτοῦ διακρατεῖν τὰς χεῖρας καὶ μὴ ἐπιτρέπειν κάμνειν βοηθοῦντα. καὶ τούτου γενομένου κατὰ κράτος ἐνίκων τοὺς Ἀμαληκίτας οἱ Ἑβραῖοι. καὶ πάντες ἀπωλώλεσαν ἄν, εἰ μὴ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπέσχοντο τοῦ κτείνειν. ⟨55⟩ νίκην δὲ καλλίστην καὶ καιριωτάτην νικῶσιν ἡμῶν οἱ πρόγονοι· καὶ γὰρ τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐκράτησαν καὶ τοὺς περιοίκους ἐφόβησαν, εὐπορήσαντες μεγάλων καὶ λαμπρῶν, ὧν ἐκ τοῦ πονεῖν ἐπέτυχον, ἀγαθῶν. ἑλόντες γὰρ καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, πλούτους τε μεγάλους δημοσίᾳ καὶ κατ' ἰδίαν ἔσχον, οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς πρότερον εὐποροῦντες. ⟨56⟩ ὑπῆρξε

§ 51 = Exod. XVII 9.

δ' αὐτοῖς οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν αὖθις αἰῶνα, τῶν ἀγαθῶν αἰτία κατορθωθεῖσα ἡ προειρημένη μάχη· οὐ γὰρ τὰ σώματα μόνον τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐδούλωσαν ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα, καὶ τοῖς περιοίκοις ἅπασι μετὰ τὴν ἐκείνων ἧτταν ἐγένοντο φοβεροί. αὐτοί τε πλούτου μεγάλου δύναμιν προσέλαβον· ⟨57⟩ πολὺς μὲν γὰρ ἄργυρός τε καὶ χρυσὸς ἐγκατελήφθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σκεύη χαλκᾶ οἷς ἐχρῶντο περὶ τὴν δίαιταν, πολὺ δ' ἐπίσημον πλῆθος ἑκατέρων, ὅσα τε ὑφαντὰ καὶ κόσμοι περὶ τὰς ὁπλίσεις, ἥ τ' ἄλλη θεραπεία καὶ κατασκευὴ ἐκείνων, λεία τε παντοία κτηνῶν, καὶ ὅσα φιλεῖ στρατοπέδοις ἐξωδευκόσιν ἕπεσθαι. ⟨58⟩ φρονήματός τε ὑπεπλήσθησαν ἐπ' ἀνδρείᾳ Ἑβραῖοι, καὶ πολλὴ μεταποίησις ἀρετῆς ἦν αὐτοῖς· πρός τε τῷ πονεῖν ἦσαν ἀεί, τούτῳ πάντα ληπτὰ νομίζοντες εἶναι.

5 ⟨59⟩ καὶ ταύτης μὲν τῆς μάχης τοῦτο τὸ πέρας· τῇ δ' ὑστεραίᾳ Μωυσῆς νεκρούς τ' ἐσκύλευε τῶν πολεμίων καὶ τὰς πανευχίας τῶν φευγόντων συνέλεγεν, ἀριστεῦσί τε τιμὰς ἐδίδου, καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰησοῦν ἐνεκωμίαζε, μαρτυρούμενον ἐφ' οἷς ἔπραξεν ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ. ἀπέθανε δ' Ἑβραίων μὲν οὐδείς, τῶν δὲ πολεμίων ὅσους οὐδ' ἀριθμῷ γνῶναι δυνατὸν ἦν. ⟨60⟩ θύσας δὲ χαριστήρια βωμὸν ἱδρύεται, νικαῖον ὀνομάσας τὸν θεόν, προυφήτευέ τε πανωλεθρίᾳ τοὺς Ἀμαληκίτας ἀπολουμένους καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις διὰ τὸ Ἑβραίοις ἐπιστρατεύσασθαι, καὶ ταῦτ' ἐν ἐρήμῳ τε γῇ καὶ ταλαιπωρουμένοις, τόν τε στρατὸν εὐωχίαις ἀνελάμβανεν.

⟨61⟩ καὶ ταύτην μὲν τὴν μάχην πρώτην μαχεσά-

§ 56 = Exod. XVII 13.

μενοι πρὸς τοὺς κατατολμήσαντας αὐτῶν μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου γενομένην ἔξοδον, οὕτως ἐπολέμησαν· ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν ἐπινικίων ἑορτὴν ἤγαγον, ὁ Μωυσῆς ἀναπαύσας ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας τοὺς Ἑβραίους μετὰ τὴν μάχην προῆγε συντεταγμένους. ⟨62⟩ πολὺ δ' ἦν ἤδη τὸ ὁπλιτικὸν αὐτοῖς. καὶ προϊὼν κατ' ὀλίγον ἐν τριμήνῳ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου κίνησιν παρῆν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἐν ᾧ τά τε περὶ τὸν θάμνον αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ φαντάσματα συντυχεῖν προειρήκαμεν. ⟨63⟩
καὶ Ῥαγουῆλος ὁ πενθερὸς τὴν αὐτοῦ πυνθανόμενος 3
εὐπραγίαν ἀσμένως ἀπήντα, τόν τε Μωυσῆν καὶ τὴν Σαπφώραν δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν. ἥδεται δὲ Μωυσῆς ἐπὶ τῇ τοῦ πενθεροῦ ἀφίξει, καὶ θύσας εὐωχεῖ τὸ πλῆθος τοῦ θάμνου πλησίον, ὃς διεπεφεύγει τοῦ πυρὸς τὴν φλόγωσιν. ⟨64⟩ καὶ τὸ μὲν πλῆθος κατὰ συγγενείας ὡς ἕκαστοι τῆς εὐωχίας μετελάμβανον, Ἀαρὼν δὲ σὺν τοῖς παροῦσι Ῥαγουῆλον προσλαβόμενος ὕμνους τ' ᾖδον εἰς τὸν θεὸν ὡς τῆς σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς ἐλευθερίας αἴτιον καὶ ποριστὴν γεγενημένον, ⟨65⟩ καὶ τὸν στρατηγὸν εὐφήμουν ὡς κατ' ἀρετὴν ἐκείνου πάντων αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἀπηντηκότων. καὶ Ῥαγουῆλος πολλὰ μὲν ἐγκώμια τοῦ πλήθους ἐπὶ τῇ πρὸς τὸν Μωυσῆν εὐχαριστίᾳ διεξήει, ἐθαύμαζε δὲ καὶ τὸν Μωυσῆν τῆς ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν φίλων ἀνδραγαθίας.

⟨66⟩ τῇ δ' ὑστεραίᾳ θεασάμενος ὁ Ῥαγουῆλος τὸν 4
Μωυσῆν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα (διέλυε γὰρ τὰς δίκας τοῖς δεομένοις, πάντων ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων καὶ μόνως ἂν τοῦ δικαίου τυχεῖν ἡγουμένων, εἰ διαιτητὴς αὐτὸς οὗτος γένοιτο· ⟨67⟩ καὶ γὰρ τοῖς ἡττω-

§ 62 = Exod. XIX 1. § 63 = Exod. XVIII 1.

μένοις κοῦφον ἐδόκει τὸ λείπεσθαι, κατὰ δικαιοσύνην, οὐ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ πάσχειν νομίζουσιν), τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγε, μὴ βουλόμενος ἐμποδίζειν τοῖς ἀρετῇ χρῆσθαι τοῦ στρατηγοῦ θέλουσιν, παυσαμένου δὲ τοῦ θορύβου παραλαβὼν καὶ συμμονωθεὶς ἀνεδίδασκεν ἃ χρὴ ποιεῖν, ⟨68⟩ καὶ συνεβούλευε τῆς μὲν ἐπὶ τοῖς ἥττοσι ταλαιπωρίας ἑτέροις ἐκστῆναι, περὶ δὲ τῶν μειζόνων καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ πλήθους ἔχειν τὴν πρόνοιαν αὐτόν· δικάσαι μὲν γὰρ ἀγαθοὺς κἂν ἄλλους Ἑβραίων εὑρεθῆναι, φροντίσαι δὲ τοσούτων μυριάδων σωτηρίας οὐκ ἄλλον τινὰ δύνασθαι μὴ Μωυσῆν γενόμενον. ⟨69⟩ 'αἰσθανόμενος οὖν τῆς ἀρετῆς' φησί 'σαυτοῦ, καὶ οἷος γέγονας ἐπὶ τῷ τὸν λαὸν ὑπουργῶν τῷ θεῷ σώζειν, τὴν μὲν τῶν ἐγκλημάτων δίαιταν ἐπίτρεψον αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ ἐπ' ἄλλων, σὺ δὲ πρὸς μόνῃ τῇ τοῦ θεοῦ θεραπείᾳ κατέχων σεαυτὸν διατέλει, ζητῶν οἷς ἂν τὸ πλῆθος ἀπαλλάξειας τῆς νῦν ἀπορίας. ⟨70⟩ ὑποθήκαις δὲ ταῖς ἐμαῖς περὶ τῶν ἀνθρωπίνων χρησάμενος τὸν στρατὸν ἐξετάσεις ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίους τούτων κεκριμένους ἄρχοντας ἀποδείξεις, εἶτα κατὰ χιλίους. ⟨71⟩ διαιρήσεις δὲ μετ' αὐτοὺς εἰς πεντακοσίους, καὶ πάλιν εἰς ἑκατόν, εἶτ' εἰς πεντήκοντα, ἄρχοντάς τ' ἐπὶ τούτοις τάξεις, οἳ κατὰ τριάκοντα μερισθέντας διακοσμήσουσι, καὶ κατ' εἴκοσι καὶ κατὰ δέκα συναριθμουμένους. ἔστω δέ τις ἐπὶ τούτοις εἷς, τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ τῶν ἀρχομένων ἀριθμοῦ λαμβάνων. ⟨72⟩ οἳ δὲ δοκιμασθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους παντὸς εἶναι ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι περί τε τῶν διαφόρων αὐτοῖς κρινοῦσι, κἂν ᾖ τι μεῖζον, ἐπὶ τοὺς ἐν ἀξιώματι τὴν περὶ τούτου διάγνωσιν ἐπανοί-

§ 67 = Exod. XVIII 17.

σουσιν· ἂν δὲ κἀκείνους διαφύγῃ τὸ περὶ τοῦ πράγματος δύσκολον, ἐπὶ σὲ τοῦτο ἀναπέμψουσιν. ἔσται γὰρ οὕτως ἀμφότερα· καὶ τῶν δικαίων Ἑβραῖοι τεύξονται, καὶ σὺ τῷ θεῷ προσεδρεύων εὐμενέστερον ἂν αὐτὸν ποιήσειας τῷ στρατῷ.'

⟨73⟩ ταῦτα Ῥαγουήλου παραινέσαντος ὁ Μωυσῆς 2
ἀσμένως προσήκατο τὴν συμβουλίαν, καὶ ποιεῖ κατὰ τὴν ὑποθήκην τὴν ἐκείνου, τοῦ τρόπου τὴν ἐπίνοιαν οὐκ ἀποκρυψάμενος, οὐδὲ σφετερισάμενος αὐτήν, ἀλλὰ ποιήσας φανερὸν τὸν ἐξευρηκότα τῷ πλήθει. ⟨74⟩ κἀν τοῖς βιβλίοις δὲ Ῥαγουῆλον ἔγραψεν ὡς εὑρηκότα τὴν διάταξιν τὴν προειρημένην, καλῶς ἔχειν ἡγούμενος τἀληθῆ μαρτυρεῖν τοῖς ἀξίοις, εἰ καὶ δόξαν ἔμελλε φέρειν ἐπιγραφομένῳ τὰ ὑπ' ἄλλων εὑρημένα, ὥστε τὴν Μωυσέος ἀρετὴν κἀκ τούτου καταμαθεῖν

⟨75⟩ ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης εὐκαίρως ἐν ἄλλοις τῆς
γραφῆς δηλώσομεν· Μωυσῆς δὲ συγκαλέσας τὴν πλη- 5
θὺν αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ὄρος ἀπέρχεσθαι τὸ Σιναῖον ἔλεγεν ὡς συνεσόμενος τῷ θεῷ, καί τινα λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξων πρὸς αὐτούς, ἐκείνους δ' ἐκέλευσε πλησίον μετασκηνῶσαι τῷ ὄρει, τὴν γειτνίασιν τοῦ θεοῦ προτιμήσαντας. ⟨76⟩ ταῦτ' εἰπὼν ἄνεισι πρὸς τὸ Σιναῖον, ὑψηλότατον τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὀρῶν τυγχάνον, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν κρημνῶν τὸ ἀπότομον ἀνθρώποις οὐ μόνον οὐκ ὂν ἀναβατόν, ἀλλ' οὐδ' ὁραθῆναι δίχα πόνου τῆς ὄψεως δυνάμενον, ἄλλως τε καὶ διὰ τὸ λόγον εἶναι περὶ τοῦ τὸν θεὸν ἐν αὐτῷ διατρίβειν, φοβερὸν καὶ ἀπρόσιτον. ⟨77⟩ Ἑβραῖοι δὲ κατὰ τὰς Μωυσέος ἐντολὰς μετεσκήνουν καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ

§ 73 = Exod. XVIII 24.

ὄρους κατελάμβανον, ἠρμένοι ταῖς διανοίαις ὡς μετὰ τῆς ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν, ἣν προύτεινεν αὐτοῖς, ἐπανήξοντος Μωυσέος παρὰ τοῦ θεοῦ. ⟨78⟩ *ἑορτάζοντες δὲ τὸν στρατηγὸν περιέμενον, ἁγνεύοντες τήν τ᾽ ἄλλην ἁγνείαν καὶ ἀπὸ συνουσίας τῆς γυναικῶν ἡμέρας τρεῖς, καθὼς ἐκεῖνος αὐτοῖς προεῖπε, καὶ παρακαλοῦντες τὸν θεὸν εὐμενῆ συμβαλόντα Μωυσεῖ δοῦναι δωρεὰν ὑφ᾽ ἧς εὖ βιώσονται. ταῖς τ᾽ οὖν διαίταις ἐχρῶντο πολυτελεστέραις, καὶ τῷ κόσμῳ γυναιξὶν ὁμοῦ τε καὶ τέκνοις ἐκπρεπῶς ἤσκηντο.*

2 ⟨79⟩ *ἐπὶ δύο μὲν οὖν ἡμέρας εὐωχούμενοι διῆγον· τῇ τρίτῃ δέ, πρὶν ἢ τὸν ἥλιον ἀνασχεῖν, νεφέλη θ᾽ ὑπερίζανε τοῦ παντὸς στρατοπέδου τῶν Ἑβραίων, οὐ πρότερον τοῦτο ἰδόντων γινόμενον, καὶ τὸ χωρίον οὗ τὰς σκηνὰς ἦσαν πεποιημένοι περιέγραφε·* ⟨80⟩ *καὶ τοῦ λοιποῦ παντὸς ἐν αἰθρίᾳ τυγχάνοντος, ἄνεμοί τε σφοδροὶ λάβρον κινοῦντες ὑετὸν κατήγιζον, ἀστραπαί τ᾽ ἦσαν φοβεραὶ τοῖς ὁρῶσιν, καὶ κεραυνοὶ κατενεχθέντες ἐδήλουν τὴν παρουσίαν τοῦ θεοῦ οἷς Μωυσῆς ἤθελεν εὐμενοῦς παρατυχόντος.* ⟨81⟩ *καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς βούλεται φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντευξομένων, ἐμοὶ δ᾽ ἀνάγκη ταῦτα ἱστορεῖν καθάπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. τούς γε μὴν Ἑβραίους τά θ᾽ ὁρώμενα καὶ ὁ ταῖς ἀκοαῖς προσβάλλων ψόφος δεινῶς ἐτάραττεν·* ⟨82⟩ *ἀήθεις τε γὰρ ἦσαν αὐτῶν, καὶ ὁ περὶ τοῦ ὄρους διαπεφοιτηκὼς λόγος, ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο φοιτῶντος τοῦ θεοῦ, σφόδρα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέπληττε. κατεῖχον δ᾽ αὑτοὺς πρὸς ταῖς σκηναῖς ἀχθόμενοι, καὶ τόν τε Μωυσῆν ἀπολωλέναι νομίζοντες ὑπ᾽ ὀργῆς τοῦ θεοῦ καὶ περὶ αὑτῶν ὅμοια προσδοκῶντες.*

§ 78 = Exod. XIX 10.

⟨83⟩ οὕτω δ' αὐτῶν διακειμένων ἐπιφαίνεται Μωυσῆς γαῦρός τε καὶ μέγα φρονῶν. 3 ὀφθείς τ' οὖν αὐτὸς ἀπαλλάττει τοῦ δέους αὐτοὺς καὶ περὶ τῶν μελλόντων κρείττονας ὑπετίθετο τὰς ἐλπίδας, αἴθριός τε καὶ καθαρὸς ὁ ἀὴρ τῶν πρὸ ὀλίγου παθῶν ἦν Μωυσέος παραγεγονότος. ⟨84⟩ ἐπὶ τούτοις οὖν συγκαλεῖ τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, ἀκουσόμενον ὧν ὁ θεὸς εἴποι πρὸς αὐτόν. καὶ συναθροισθέντων στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τινὸς ὅθεν ἔμελλον ἅπαντες ἀκούσεσθαι, 'ὁ μὲν θεός' εἶπεν, 'ὦ Ἑβραῖοι, καθάπερ καὶ πρότερον, εὐμενὴς προσεδέξατό με, καὶ βίον θ' ὑμῖν εὐδαίμονα καὶ πολιτείας κόσμον ὑπαγορεύσας πάρεστι καὶ αὐτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον. ⟨85⟩ πρὸς γοῦν αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων ἃ δι' ἐκεῖνον ἡμῖν ἤδη πέπρακται, μὴ καταφρονήσητε τῶν λεγομένων εἰς ἐμὲ τὸν λέγοντα ἀφορῶντες, μηδ' ὅτι γλῶττα ταῦτα ἀνθρωπίνη πρὸς ὑμᾶς λέγει. τὴν γὰρ ἀρετὴν αὐτῶν κατανοήσαντες, ἐπιγνώσεσθε καὶ τὸ μέγεθος τοῦ νενοηκότος καὶ ἐπὶ συμφέροντι τῷ ὑμετέρῳ πρὸς ἐμὲ μὴ φθονήσαντος εἰπεῖν. ⟨86⟩ οὐ γὰρ Μωυσῆς ὁ Ἀμαράμου καὶ Ἰωχαβέδης υἱός, ἀλλ' ὁ τὸν Νεῖλον ἡματωμένον ἀναγκάσας ὑπὲρ ὑμῶν ῥυῆναι καὶ ποικίλοις δαμάσας κακοῖς τὸ τῶν Αἰγυπτίων φρόνημα, ὁ διὰ θαλάττης ὁδὸν ὑμῖν παρασχών, ὁ καὶ τροφὴν ἐξ οὐρανοῦ μηχανησάμενος ἐλθεῖν ἀπορουμένοις, ὁ ποτὸν ἐκ πέτρας ἀναβλύσας σπανίζουσιν, ⟨87⟩ δι' ὃν Ἄδαμος τῶν ἀπὸ γῆς τε καρπῶν καὶ θαλάττης μεταλαμβάνει, δι' ὃν Νῶεος ἐκ τῆς ἐπομβρίας διέφυγεν, δι' ὃν Ἄβραμος ὁ ἡμέτερος πρόγονος ἐξ ἀλήτου τὴν Χαναναίαν κατέσχε γῆν, δι' ὃν Ἴσακος γηραιοῖς ἐτέχθη γονεῦσι, δι' ὃν Ἰάκωβος δώδεκα παίδων ἀρεταῖς ἐκο-

§ 83 = Exod. XIX 14.

σμήθη, δι' ὃν Ἰώσηπος ἐδεσπότευσε τῆς Αἰγυπτίων δυνάμεως, οὗτος ὑμῖν τούτους χαρίζεται τοὺς λόγους δι' ἑρμηνέως ἐμοῦ. ⟨88⟩ σεβάσμιοι δ' ὑμῖν γενέσθωσαν, καὶ τέκνων περιμαχητότεροι καὶ γυναικῶν· εὐδαίμονα γὰρ διάξετε βίον τούτοις ἑπόμενοι, καὶ γῆς ἀπολαύοντες καρπίμου καὶ θαλάττης ἀχειμάστου καὶ τέκνων γονῆς κατὰ φύσιν τικτομένων, καὶ πολεμίοις ἔσεσθε φοβεροί. τῷ θεῷ γὰρ εἰς ὄψιν ἐλθὼν ἀκροατὴς ἀφθάρτου φωνῆς ἐγενόμην· οὕτως ἐκείνῳ τοῦ γένους ὑμῶν καὶ τῆς τούτου μέλει διαμονῆς.'

4 ⟨89⟩ ταῦτ' εἰπὼν προάγει τὸν λαὸν γυναιξὶν ὁμοῦ καὶ τέκνοις, ὡς ἀκούσειαν τοῦ θεοῦ διαλεγομένου πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν πρακτέων, ἵνα μὴ βλαβείη τῶν λεγομένων ἡ ἀρετὴ ὑπὸ ἀνθρωπίνης γλώττης, ἀσθενῶς εἰς γνῶσιν αὐτοῖς παραδιδομένη. ⟨90⟩ πάντες τ' ἤκουον φωνῆς ὑψόθεν παραγινομένης εἰς ἅπαντας, ὡς διαφυγεῖν μηδένα τῶν δέκα λόγων οὓς Μωυσῆς ἐν ταῖς δύο πλαξὶν γεγραμμένους κατέλιπεν· οὓς οὐ θεμιτόν ἐστιν ἡμῖν λέγειν φανερῶς πρὸς λέξιν, τὰς δὲ δυνάμεις αὐτῶν δηλώσομεν.

5 ⟨91⟩ διδάσκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὁ πρῶτος λόγος ὅτι θεὸς ἔστιν εἷς καὶ τοῦτον δεῖ σέβεσθαι μόνον· ὁ δὲ δεύτερος κελεύει μηδενὸς εἰκόνα ζῴου ποιήσαντας προσκυνεῖν, ὁ τρίτος δ' ἐπὶ μηδενὶ φαύλῳ τὸν θεὸν ὀμνύναι, ὁ δὲ τέταρτος παρατηρεῖν τὰς ἑβδομάδας, ἀναπαυομένους ἀπὸ παντὸς ἔργου, ⟨92⟩ ὁ δὲ πέμπτος γονεῖς τιμᾶν, ὁ δ' ἕκτος ἀπέχεσθαι φόνου, ὁ δ' ἕβδομος μὴ μοιχεύειν, ὁ δ' ὄγδοος μὴ κλοπὴν δρᾶν, ὁ δ' ἔνατος μὴ ψευδομαρτυρεῖν, ὁ δὲ δέκατος μηδενὸς ἀλλοτρίου ἐπιθυμίαν λαμβάνειν.

§ 89 = Exod. XX 1.

⟨93⟩ καὶ τὸ μὲν πλῆθος ἀκροασάμενον αὐτοῦ τοῦ 6 θεοῦ περὶ ὧν Μωυσῆς διελέχθη, χαῖρον ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τοῦ συλλόγου διελύθη· ταῖς δ' ἑξῆς φοιτῶντες ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἠξίουν αὐτὸν καὶ νόμους αὐτοῖς παρὰ τοῦ θεοῦ κομίζειν. ⟨94⟩ ὁ δὲ τούτους τε τίθεται καὶ περὶ τῶν ὅλων ὃν ἂν πραχθείη τρόπον ἐν τοῖς αὖθις ἀπεσήμαινε χρόνοις· ὧν μνησθήσομαι κατὰ καιρὸν οἰκεῖον. τοὺς δὲ πλείονας τῶν νόμων εἰς ἑτέραν ἀνατίθεμαι γραφήν, ἰδίαν περὶ αὐτῶν ποιησόμενος ἀφήγησιν.

⟨95⟩ οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐχόντων, ὁ 7 Μωυσῆς πάλιν εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος ἀνῄει, προειπὼν τοῖς Ἑβραίοις. βλεπόντων δ' αὐτῶν ἐποιεῖτο τὴν ἄνοδον. καὶ χρόνου τριβομένου (τετταράκοντα γὰρ ἡμέρας διήγαγεν ἀπ' αὐτῶν) δέος εἶχε τοὺς Ἑβραίους μή τι Μωυσῆς πάθοι, καὶ τῶν συντυχόντων δεινῶν οὐκ ἔστιν ὅ τι οὕτως ἐλύπησεν αὐτοὺς ὡς τὸ νομίζειν Μωυσῆν ἀπολωλέναι. ⟨96⟩ ἦν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἔρις, τῶν μὲν ἀπολωλέναι λεγόντων θηρίοις περιπεσόντα (καὶ μάλιστα ὅσοι πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἦσαν διακείμενοι ταύτην τὴν ψῆφον ἔφερον), τῶν δὲ πρὸς τὸ θεῖον ἀνακεχωρηκέναι. ⟨97⟩ τοὺς δὲ σώφρονας καὶ μηδέτερον τῶν λεγομένων εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν, καὶ τὸ θηρίοις περιπεσόντα ἀποθανεῖν ἀνθρώπινον ἡγουμένους, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ θεοῦ πρὸς αὐτὸν μεταστῆναι διὰ τὴν προσοῦσαν ἀρετὴν εἰκὸς νομίζοντας, πρᾴως ἔχειν οὗτος ὁ λογισμὸς ἐποίει· ⟨98⟩ προστάτου δ' ἠρημῶσθαι καὶ κηδεμόνος ὑπολαμβάνοντες οἵου τυχεῖν οὐκ ἂν ἄλλου δύναιντο, σφόδρα λυπούμενοι διετέλουν, καὶ οὔτε πενθεῖν αὐτοὺς εἴα τὸ προσδοκᾶν

§ 93 = Exod. XX 18. § 95 = Exod. XXXII 1.

τι χρηστὸν περὶ τἀνδρός, οὔτε μὴ λυπεῖσθαι καὶ κατηφεῖν ἠδύναντο. τὸ δὲ στρατόπεδον οὐκ ἐθάρρουν μετάγειν, Μωυσέος αὐτοὺς ἐκεῖ παραμένειν προειρηκότος.

8 ⟨99⟩ ἤδη δὲ τετταράκοντα ἡμερῶν διεληλυθυιῶν καὶ τοσούτων νυκτῶν, παρῆν οὐδενὸς σιτίου τῶν τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένων γεγευμένος. χαρᾶς δ' ἐνέπλησε τὴν στρατιὰν ἐπιφανείς, καὶ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν ἣν εἶχε περὶ αὐτῶν ἀπεδήλου, τόν τε τρόπον καθ' ὃν εὐδαιμονήσουσι πολιτευόμενοι λέγων αὐτῷ κατὰ ταύτας ὑποθέσθαι τὰς ἡμέρας, ⟨100⟩ καὶ σκηνὴν ὅτι βούλεται γενέσθαι αὐτῷ, εἰς ἣν κάτεισι πρὸς αὐτοὺς παραγινόμενος, 'ὅπως καὶ μεταβαίνοντες ἀλλαχοῦ ταύτην ἐπαγώμεθα, καὶ μηκέτι δεώμεθα τῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ἀνόδου, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιφοιτῶν τῇ σκηνῇ παρατυγχάνῃ ταῖς ἡμετέραις εὐχαῖς. ⟨101⟩ γενήσεται δ' ἡ σκηνὴ μέτροις τε καὶ κατασκευῇ οἷς αὐτὸς ὑπέδειξεν, ὑμῶν ἀόκνως ἐχόντων πρὸς τοὔργον.' ταῦτ' εἰπὼν δύο πλάκας αὐτοῖς ἐπιδείκνυσιν, ἐγγεγραμμένας τοὺς δέκα λόγους, ἐν ἑκατέρᾳ πέντε. καὶ χεὶρ ἦν ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ θεοῦ.

6 ⟨102⟩ οἳ δὲ χαίροντες οἷς θ' ἑώρων καὶ οἷς ἤκουον τοῦ στρατηγοῦ, τῆς κατὰ δύναμιν αὐτῶν σπουδῆς οὐκ ἀπελείποντο, ἀλλ' εἰσέφερον ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν καὶ χαλκόν, ξύλα τε τῆς καλλίστης ὕλης καὶ μηδὲν ὑπὸ σήψεως παθεῖν δυνάμενα, αἰγείους τε τρίχας καὶ δορὰς προβάτων, καὶ τὰς μὲν ὑακίνθῳ βεβαμμένας τὰς δὲ φοίνικι· αἳ δὲ πορφύρας ἄνθος, ἕτεραι δὲ λευκὴν παρεῖχον τὴν χρόαν. ⟨103⟩ ἐριά τε τοῖς προειρημένοις ἄνθεσι μεμολυσμένα καὶ λίνου βύσσον, λίθους τε τού-

§ 99 = Exod. XXV 2; XXXII 15. § 101 = Exod. XXXI *18; XXXII 16.* § 102 = Exod. XXXV 5; cf. Exod. XXV 2.

τοις ἐνδεδεμένους οὓς χρυσίῳ καθειργνύντες ἄνθρωποι κόσμῳ χρῶνται πολυτελεῖ, θυμιαμάτων τε πλῆθος συνέφερον· ἐκ γὰρ τοιαύτης ὕλης κατεσκεύαζε τὴν σκηνήν. ἣ δ' οὐδὲν μεταφερομένου καὶ συμπερινοστοῦντος ναοῦ διέφερε. ⟨104⟩ τούτων οὖν κατὰ σπουδὴν συγκομισθέντων, ἑκάστου καὶ παρὰ δύναμιν φιλοτιμησαμένου, ἀρχιτέκτονας τοῖς ἔργοις ἐφίστησι κατ' ἐντολὴν τοῦ θεοῦ οὓς καὶ τὸ πλῆθος ἂν ἐπελέξατο, τῆς ἐξουσίας ἐπ' αὐτῷ γενομένης. ⟨105⟩ τὰ δ' ὀνόματα αὐτῶν (καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται) ταῦτ' ἦν, Βεσελέηλος μὲν Οὐρὶ παῖς, τῆς Ἰούδα φυλῆς, υἱωνὸς δὲ Μαριάμμης τῆς ἀδελφῆς τοῦ στρατηγοῦ, Ἐλίαβος δὲ Ἰσαμάχου, Δάνιδος φυλῆς. ⟨106⟩ τὸ δὲ πλῆθος οὕτως ὑπὸ προθυμίας τοῖς ἐγχειρουμένοις ὑπῆλθεν ὥστε Μωυσῆς ἀνεῖρξεν αὐτούς, ὑποκηρυξάμενος ἀρκεῖν τοὺς ὄντας· τοῦτο γὰρ οἱ δημιουργοὶ προειρήκεσαν. ⟨107⟩ ἐχώρουν οὖν ἐπὶ τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευήν· καὶ Μωυσῆς αὐτοὺς ἕκαστα περὶ τῶν μέτρων, κατὰ τὴν ὑποθήκην τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ μεγέθους, ὅσα τ' ἔδει σκεύη χωρεῖν αὐτὴν ἀνεδίδασκε πρὸς τὰς θυσίας ὑπηρετήσοντα. ἐφιλοτιμοῦντο δὲ καὶ γυναῖκες περί τε στολὰς ἱερατικὰς καὶ περὶ τἆλλα ὅσων ἔχρῃζε τοὔργον κόσμου τε καὶ λειτουργίας ἕνεκα τοῦ θεοῦ.

⟨108⟩ πάντων δ' ἐν ἑτοίμῳ γεγενημένων, χρυσοῦ 2
τε καὶ ἀργύρου καὶ χαλκοῦ καὶ τῶν ὑφαντῶν, προειπὼν ἑορτὴν Μωυσῆς καὶ θυσίας κατὰ τὴν ἑκάστου δύναμιν, ἵστη τὴν σκηνήν. ⟨109⟩ πρῶτον μὲν αἴθριον διαμετρησάμενος τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα πήχεων, ἑκατὸν δὲ τὸ μῆκος, κάμακας ἔστησε χαλκᾶς πεντεπήχεις τὸ ὕψος, καθ' ἑκατέραν πλευρὰν εἴκοσι τῶν

§ 103 = Exod. XXXV 6.

ἐπιμηκεστέρων, δέκα δὲ τῶν ἐν πλάτει κειμένων τῆς κατόπιν. κρίκοι δὲ τῶν καμάκων ἑκάστῃ προσῆσαν. κιονόκρανα μὲν ἀργυρᾶ, βάσεις δὲ χρυσαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς· χαλκαῖ δὲ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. ⟨110⟩ ἐξήπτετο δὲ τῶν κρίκων καλώδια τὴν ἀρχὴν ἥλων χαλκῶν πηχυαίων τὸ μέγεθος ἐκδεδεμένα, οἳ καθ' ἑκάστην κάμακα παρέντες κατὰ τοὐδάφους ἀκίνητον ὑπὸ βίας ἀνέμων τὴν σκηνὴν ἔμελλον παρέξειν. σινδὼν δ' ἐκ βύσσου μαλακωτάτη διὰ πασῶν ἐπῄει, ἀπὸ τοῦ κιονοκράνου κατιοῦσα μέχρι τῆς βάσεως πολλὴ κεχυμένη, περιφράττουσα ἅπαν ἐν κύκλῳ τὸ χωρίον ὡς μηδὲν δοκεῖν τείχους διαφέρειν. ⟨111⟩ καὶ οὕτω μὲν εἶχον αἱ τρεῖς πλευραὶ τοῦ περιβόλου· τῆς δὲ τετάρτης πλευρᾶς (πεντήκοντα γὰρ οὖσα πήχεων ἡ ἑτέρα μέτωπον τοῦ παντὸς ἦν) εἴκοσι μὲν πήχεις ἀνεῴγεσαν κατὰ πύλας, ἐν αἷς ἀνὰ δύο κάμακες εἱστήκεσαν κατὰ μίμησιν πυλώνων, ὅλαις δ' αὐταῖς ἄργυρος ἦν ἐπικεχαλκευμένος πάρεξ τῶν βάσεων· ⟨112⟩ χαλκαῖ γὰρ ἦσαν. ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἑστῶσαι, αἳ τοῖς πυλούχοις ἐνεβεβήκεσαν ἐρηρεισμέναι· καὶ κατ' αὐτῶν δὲ βύσσινον ὕφος σινδόνος ἦν περιηγμένον. ⟨113⟩ τὸ δὲ κατὰ τὰς πύλας, μήκους μὲν ὄντος πήχεων εἴκοσι, πέντε δὲ βάθους, ὕφος ἦν πορφύρας καὶ φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποιημένον, πολλῶν αὐτῷ συνανθούντων καὶ ποικίλων, ὁπόσα μὴ ζῴων ἐξετυποῦτο μορφάς. ⟨114⟩ ἐντὸς δὲ τῶν πυλῶν περιρραντήριον ἦν χαλκοῦν, ὁμοίαν αὐτῷ καὶ τὴν κρηπῖδα παρεχόμενον, ἐξ οὗ τοῖς ἱερεῦσι τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν καὶ τῶν ποδῶν καταχεῖν παρῆν.

⟨115⟩ καὶ ὁ μὲν τοῦ αἰθρίου περίβολος τοῦτον τὸν

§ 109 = Exod. XXVII 18; XXXVII 1; XL 16.

τρόπον ἦν διακεκοσμημένος, τὴν δὲ σκηνὴν ἵστησιν 3
αὐτοῦ κατὰ μέσον, τετραμμένην πρὸς ἀνατολάς, ἵνα πρῶτον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτὴν ἀνιὼν ἀφιῇ τὰς ἀκτῖνας. καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς ἐπὶ πήχεις ἐγήγερτο τριάκοντα, τὸ δ' εὖρος ἐπὶ δέκα διειστήκει· καὶ ὁ μὲν ἕτερος τῶν τοίχων νότιος ἦν, ὁ δ' ἕτερος κατὰ βορρᾶν ἐτέτραπτο, κατόπιν δ' αὐτῆς ἡ δύσις κατελείπετο. ⟨116⟩ ἀνίστασθαι δ' αὐτὴν ἐχρῆν ἐφ' ὅσον προβαίνοι τὸ εὖρος. κίονες δ' ἦσαν ξύλου πεποιημένοι κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν εἴκοσι, τετράγωνοι μὲν τὸ σχῆμα εἰργασμένοι, εἰς δὲ πλάτος διεστῶτες πήχεώς τε καὶ ἡμίσους, τὸ δὲ βάθος δακτύλων τεττάρων. ⟨117⟩ λεπίδες δ' αὐτοῖς ἦσαν ἐπικεχαλκευμέναι πανταχόθεν χρυσαῖ, διά τε τῶν ἔνδοθεν καὶ τῶν ἐκτὸς μερῶν. δύο δ' αὐτῶν ἑκάστῳ προσῆσαν στρόφιγγες, ἐλαυνόμενοι κατὰ δύο βάσεων· αὗται δ' ἀργυραῖ μὲν ἦσαν, πυλὶς δ' ἑκατέρᾳ τούτων προσῆν δεχομένη τὸν στρόφιγγα. ⟨118⟩ τοῦ δὲ κατὰ δύσιν τοίχου κίονες μὲν ἓξ ἦσαν, συνῆσαν δ' ἀλλήλοις ἀκριβῶς ἅπαντες, ὥστε μεμυκότων τῶν ἁρμῶν ὡς ἕνα δοκεῖν εἶναι τοῖχον αὐτῶν τὴν συνέλευσιν, χρυσοῦν τά τ' ἔνδοθεν καὶ τὰ ἐκτός. ⟨119⟩ ἀνελόγει γὰρ ὁ τῶν κιόνων ἀριθμός· εἴκοσι γὰρ ἦσαν. καὶ παρεῖχε βάθος τρίτον σπιθαμῆς ἕκαστος αὐτῶν, ὥστε συμπληροῦσθαι τοὺς τριάκοντα πήχεις ὑπ' αὐτῶν. κατὰ δὲ τὸν ὄπισθεν τοῖχον (ἐννέα γὰρ πήχεις οἱ ἓξ κίονες παρέχονται συνελθόντες) δύ' ἑτέρους ποιοῦνται κίονας ἐκ πήχεως τετμημένους, οὓς ἐγγωνίους ἔθεσαν ἐπ' ἴσης τοῖς μείζοσιν ἠσκημένους. ⟨120⟩ ἕκαστος δὲ τῶν κιόνων κρίκους εἶχε χρυσοῦς κατὰ τὸ ἔξω μέτωπον προσφυεῖς, ὥσπερ ῥίζαις τισὶν ἐμπεπλεγμένους κατὰ στίχον,

§ 116 = Exod. XXVI 18; XXXVI 23.

πρὸς ἀλλήλους τετραμμένους τὴν περιφέρειαν· καὶ ὁ αὐτῶν ἐπίχρυσοι σκυταλίδες ἐλαυνόμεναι, πέντε πήχεω ἑκάστη τὸ μέγεθος, σύνδεσμος ἦσαν τῶν κιόνων, ἐμβαινούσης κατὰ κεφαλὴν σκυταλίδος ἑκάστης τῇ ἑτέρᾳ τεχνητῷ στρόφιγγι, κοχλίου τρόπον δεδημιουργημένῳ. ⟨121⟩ κατὰ δὲ τὸν ὄπισθεν τοῖχον μία φάλαγξ ἦν διὰ πάντων ἰοῦσα τῶν κιόνων, εἰς ἣν ἐνέβαινον πλάγιαι καὶ αἱ τελευταὶ τῶν σκυταλίδων ἐξ ἑκατέρου τοίχου τῶν ἐπιμηκεστέρων· καὶ κρατεῖσθαι συνέβαινεν αὐταῖς γιγγλύμοις τῷ θήλει τοῦ ἄρρενος συνελθόντος. τοῦτο μέντοι πρὸς τὸ μήθ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι μήτ' ἄλλης αἰτίας τὴν σκηνὴν συνεῖχεν, ἀλλ' ἀκίνητον αὐτὴν ἐν ἠρεμίᾳ πολλῇ διαφυλάξειν ἔμελλεν.

4 ⟨122⟩ ἐντὸς δὲ διελὼν τὸ μῆκος αὐτῆς εἰς τρία μέρη, μετὰ δέκα πήχεις ἡρμοσμένους ἐκ τοῦ μυχοῦ τέτταρας ἵστησι κίονας, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἰργασμένους καὶ βάσεσιν ὁμοίαις ἐπικειμένους, διαλείποντας ἀλλήλων κατ' ὀλίγον. τὸ δ' ἐνδοτέρω αὐτῶν ἄδυτον ἦν, τὸ δὲ λοιπὸν ἡ σκηνὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖτο. ⟨123⟩ τὴν μέντοι διαμέτρησιν τὴν τοιαύτην τῆς σκηνῆς πρὸς μίμησιν τῆς τῶν ὅλων φύσεως συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τρίτον αὐτῆς μέρος τὸ ἐντὸς τῶν τεττάρων κιόνων, ὃ τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἄβατον, ὡς οὐρανὸς ἀνεῖτο τῷ θεῷ· οἱ δ' εἴκοσι πήχεις, ὥσπερ γῆ καὶ θάλαττα βάσιμος ἀνθρώποις, οὕτω τοῖς ἱερεῦσι μόνοις ἐπετέτραπτο. ⟨124⟩ κατὰ μέτωπον δέ, ἐξ οὗ τὴν εἴσοδον ἦσαν πεποιημένοι, κίονες ἕστασαν χρυσοῖ χαλκαῖς βάσεσιν ἐφεστῶτες, πέντε τὸν ἀριθμόν. κατεπετάννυσαν δὲ τὴν σκηνὴν ὕφεσι βύσσου καὶ πορφύρας καὶ ὑακίνθου καὶ φοίνικος βαφαῖς συγκεκραμένοις. ⟨125⟩ καὶ πρῶ-

§ 121 = Exod. XXVI 28. § 122 = Exod. XXVI 31.

τον μὲν ἦν πήχεων δέκα πανταχόθεν, ᾧ κατεπετάννυσαν τοὺς κίονας, οἳ διαιροῦντες τὸν νεὼν τὸ ἄδυτον ἔνδον αὑτῶν ἀπελάμβανον. καὶ τοῦτο ἦν τὸ ποιοῦν αὐτὸ μηδενὶ κάτοπτον. καὶ ὁ μὲν πᾶς νεὼς ἅγιον ἐκαλεῖτο, τὸ δ' ἄβατον τὸ ἐντὸς τῶν τεττάρων κιόνων τοῦ ἁγίου τὸ ἅγιον. ⟨126⟩ ὡραῖον δ' ἦν τὸ φάρσος, ἄνθεσι παντοίοις, ὅσα γῆθεν ἀνέρχεται, διαπεποικιλμένον τοῖς τ' ἄλλοις ἅπασιν ἐνυφασμένον ὅσα κόσμον οἴσειν ἔμελλε, πλὴν ζῴων μορφῆς. ⟨127⟩ ἕτερον δὲ τούτῳ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὑφῇ καὶ τῇ χρόᾳ παραπλήσιον τοὺς ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις πέντε κίονας περιέβαλλε, κατὰ γωνίαν ἑκάστου κίονος κρίκου κατέχοντος αὐτό, ἀπὸ κορυφῆς ἄχρι ἡμίσους τοῦ κίονος. τὸ δὲ λοιπὸν εἴσοδος ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν ὑποδυομένοις. ⟨128⟩ ὑπὲρ δὲ τούτου λινοῦν ἦν ἰσομέγεθες φάρσος, ἐφελκόμενον ἀπὸ κάλων ἐπὶ θάτερα, τῶν κρίκων τῷ τε ὕφει καὶ τῷ κάλῳ διακονούντων πρός τε τὸ ἐκπετάννυσθαι καὶ συνελκόμενον ἵστασθαι κατὰ γωνίαν, ἐμποδὼν οὐκ ἐσόμενον πρὸς τὸ κατοπτεύεσθαι, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις· ⟨129⟩ κατὰ δὲ τὰς λοιπάς, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ νιφετώδης, προπεταννύμενον στεγανὸν ἐποίει τὸ ἐκ τῶν βαμμάτων ὕφος. ὅθεν δὴ παρέμεινε τὸ ἔθος καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομησαμένων ἡμῶν, ὥστε τὴν σινδόνα τοιουτότροπον περικεῖσθαι ταῖς εἰσόδοις. ⟨130⟩ δέκα δ' ἄλλα φάρση, πήχεων τὸ πλάτος τεττάρων, τὸ δὲ μῆκος ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, χρυσοῦς ἔχοντα γιγγλύμους, ἐπὶ συναφῇ θήλεάς τε καὶ ἄρρενας συνείλεκτο ὡς ἓν εἶναι δοκεῖν· εἶθ' ὑπερτεινόμενα τοῦ ναοῦ τό τ' ἐφύπερθεν ἐσκίαζε καὶ τῶν τοίχων τοὺς κατὰ πλευρὰν καὶ κατόπιν ἑστῶτας, ἀπὸ τῆς γῆς ὅσον πήχυν

§ 126 = Exod. XXVI 31.

ἀνέχοντα. ⟨131⟩ ἴσαι δὲ τῷ πλάτει καὶ ἄλλαι σινδόνες, μιᾷ πλείους τὸν ἀριθμόν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερβάλλουσαι· τριακονταπήχεις γὰρ ἦσαν. ὑφασμέναι δ' ἐκ τριχῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν ταῖς ἐκ τῶν ἐρίων πεποιημέναι, ἐτέταντο μέχρι τῆς γῆς κεχυμέναι, καὶ κατὰ θύρας ἀετώματι παραπλήσιον καὶ παστάδι παρεῖχον, τοῦ ἑνδεκάτου φάρσους εἰς τοῦτο παρειλημμένου. ⟨132⟩ ἄλλαι δ' ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν κατεσκευασμέναι ὑπερῇσαν, σκέπη καὶ βοήθεια ταῖς ὑφανταῖς ἔν τε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε ὑετὸς εἴη γεγενημέναι. πολλὴ δ' ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πόρρωθεν θεωμένους· τὴν γὰρ χρόαν τοῖς κατὰ τὸν οὐρανὸν συμβαίνουσιν οὐδὲν ἐδόκουν διαφέρειν. ⟨133⟩ αἱ δ' ἐκ τῆς τριχὸς καὶ τῶν διφθερῶν πεποιημέναι κατῇσαν ὁμοίως τῷ περὶ τὰς πύλας ὑφάσματι, τό τε καῦμα καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ὄμβρων ὕβριν ἀπομαχόμεναι.

5 ⟨134⟩ καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοῦτον πήγνυται τὸν τρόπον, γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ θεῷ ξύλων ἰσχυρῶν τὴν φύσιν καὶ σῆψιν παθεῖν οὐ δυναμένων. ἡ δ' ἐρὼν μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν, ἡ δὲ κατασκευὴ τοιαύτη τις ἦν. ⟨135⟩ μῆκος μὲν ἦν αὐτῇ πέντε σπιθαμῶν, τὸ δ' εὖρος καὶ τὸ βάθος τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ τά τ' ἐντὸς καὶ τὰ ἔξωθεν περιελήλατο πᾶσα, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν, στρόφιγξί τε χρυσοῖς τὸ ἐπίθεμα προσηνωμένον εἶχε θαυμαστῶς, ὃ πανταχόθεν ἴσον ἦν, κατ' οὐδέτερον μέρος ἐξοχαῖς τὴν εὐαρμοστίαν λυμαινόμενον. ⟨136⟩ καθ' ἑκάτερον δὲ τοῖχον τῶν ἐπιμηκεστέρων κρίκοι προσῆσαν χρυσοῖ δύο, τοῦ παντὸς διήκοντες ξύλου, καὶ δι' αὐτῶν ἔνετοι σκυταλίδες ἐπίχρυσοι καθ' ἑκά-

§ 131 = Exod. XXVI 7. § 134 = Exod. XXV 10; XXXVII 1.

τερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ᾽ αὐτῶν, ὁπότε δεήσειεν, ἄγοιτο κινουμένη· οὐ γὰρ ἐπὶ ζεύγους ἐκομίζετο, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. ⟨137⟩ τῷ δ᾽ ἐπιθέματι αὐτῆς ἦσαν πρόστυποι δύο· Χερουβεῖς μὲν αὐτοὺς Ἑβραῖοι καλοῦσι, ζῷα δ᾽ ἐστὶ πετεινά, μορφὴν δ᾽ οὐδενὶ τῶν ὑπ᾽ οὐρανῷ ἑωραμένων παραπλήσια. Μωυσῆς δέ φησι τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ προστυπεῖς ἑωρακέναι. ⟨138⟩ ταύτῃ τὰς δύο πλάκας, ἐν αἷς τοὺς δέκα λόγους συγγεγράφθαι συμβεβήκει, ἀνὰ πέντε μὲν εἰς ἑκατέραν ἀνὰ δύο δὲ καὶ ἥμισυ κατὰ μέτωπον, ἐγκατέθετο. καὶ ταύτην ἐν τῷ ἀδύτῳ κατατίθησιν.

⟨139⟩ ἐν δὲ τῷ ναῷ τράπεζαν ἱδρύεται Δελφικαῖς 6
παραπλησίαν, τὸ μῆκος μὲν δύο πήχεων, τὸ δὲ πλάτος ἑνὸς πήχεως, καὶ σπιθαμῶν τριῶν τὸ ὕψος. ἦσαν δ᾽ αὐτῇ πόδες τὰ μὲν ἐξ ἡμίσους ἕως τῶν κάτω τελέως ἐξηρτισμένοι, οἷς Δωριεῖς προστιθέασι ταῖς κλίναις ἐμφερεῖς, τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνατεῖνον τετράγωνοι τῇ ἐργασίᾳ. ⟨140⟩ κοιλαίνεται δὲ καθ᾽ ἕκαστον πλευρόν, κοιλαίνουσά πως κατὰ παλαιστὴν τοὔδαφος, ἕλικος περιθεούσης τό τ᾽ ἄνω καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος. καθ᾽ ἕκαστον δὲ τῶν ποδῶν καὶ ταύτῃ ἐλήλατο κρίκος, οὐκ ἄπωθεν τοῦ ἐπιθέματος δι᾽ ὧν ἦσαν στελεοὶ χρυσοῖ, ξύλου τἄνερθεν ὄντες, ἐξαιρετοί. ⟨141⟩ κοῖλον γὰρ εἶχεν ἐπ᾽ αὐτοῖς τὸ κατὰ τοὺς κρίκους κοινωθέν· οὐδὲ γάρ εἰσι διηνεκεῖς, ἀλλὰ πρὶν συνελθεῖν εἰς τὸ ἄπειρον, εἰς περονίδας τὴν ἀρχὴν τελευτῶντες, ὧν ἡ μὲν εἰς τὸ προανέχον ἐμβαίνει τῆς τραπέζης, ἡ δ᾽ εἰς τὸν πόδα· ⟨142⟩ καὶ τούτοις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐκομίζετο. ἐπὶ ταύτης (ἐτίθετο γὰρ ἐν τῷ νεῷ τετραμμένη πρὸς ἄρκτον οὐ πόρρω τοῦ μυχοῦ) διετίθεσαν ἄρ-

§ 137 = Exod. XXV 18; XXXVII 7.

τους δώδεκα ἀζύμους, καθ' ἓξ ἐπαλλήλους κειμένους, καθαροῦ πάνυ τοῦ ἀλεύρου ἐκ δύο ἀσσαρώνων, ὃ μέτρον Ἑβραίων ἑπτὰ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. ⟨143⟩ ὑπὲρ δὲ τῶν ἄρτων ἐτίθεντο δύο φιάλαι χρυσαῖ, λιβανωτοῦ πλήρεις. μετὰ δ' ἡμέρας ἑπτὰ πάλιν ἄλλοι ἐκομίζοντο ἄρτοι, ἐν τῷ καλουμένῳ ὑφ' ἡμῶν σαββάτῳ· τὴν γὰρ ἑβδόμην ἡμέραν σάββατα καλοῦμεν. τὴν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς ταῦτ' ἐπενοήθησαν ἐν ἑτέροις ἐροῦμεν.

7 ⟨144⟩ κατὰ πρόσωπον δὲ τῆς τραπέζης, τῷ πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον, ἵσταται λυχνία ἐκ χρυσοῦ κεχωνευμένη διάκενος, σταθμὸν ἔχουσα μνᾶς ἑκατόν· Ἑβραῖοι μὲν καλοῦσι κίγχαρες, εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενον γλῶτταν σημαίνει τάλαντον. ⟨145⟩ πεποίηται δὲ σφαιρία καὶ κρίνα σὺν ῥοΐσκοις καὶ κρατηριδίοις· ἑβδομήκοντα δ' ἦν τὰ πάντα· ἐξ ὧν ἀπὸ μιᾶς βάσεως συνετέθη πρὸς ὕψος, ποιήσαντος αὐτὴν συγκειμένην εἰς μοίρας εἰς ὅσας τοὺς πλανήτας καὶ τὸν ἥλιον κατανέμουσιν. ⟨146⟩ ἀπαρτίζεται δ' εἰς ἑπτὰ κεφαλάς, καταλλήλας ἐν στίχῳ κειμένας. λύχνοι δ' ἐπιφέρονται αὐταῖς ἑπτὰ κατὰ μίαν, τῶν πλανητῶν τὸν ἀριθμὸν μεμιμημένοι· ὁρῶσι δ' εἴς τε τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν μεσημβρίαν, λοξῶς αὐτῆς κειμένης.

8 ⟨147⟩ μεταξὺ δ' αὐτῆς καὶ τῆς τραπέζης ἔνδον, ὡς προεῖπον, θυμιατήριον, ξύλινον μέν, ἐξ οὗ καὶ τὰ πρότερα ἦν σκεύη, μὴ σηπόμενον, στερεὰ δὲ περιελήλατ' αὐτῷ λεπίς. πηχυαῖον μὲν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην τὸ πλάτος, ὕψος δὲ διπλάσιον. ⟨148⟩ ἐπῆν δ' ἐσχάρα χρυσῆ ὑπερανεστῶσα, ἔχουσα κατὰ γωνίαν ἑκάστην στέφανον, καὶ τοῦτον δ' ἐκπεριοδεύοντα χρυσοῦν· ᾗ καὶ κρίκοι καὶ σκυταλίδες προσῆσαν, αἷς κατὰ τὰς

§ 143 = Exod. XXV 30. § 147 = Exod. XXX 1.

ὁδοὺς ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. ⟨149⟩ ἵδρυτο δὲ καὶ
πρὸ τῆς σκηνῆς βωμὸς χαλκοῦς, ὑπόξυλος καὶ αὐτός,
ἑκάστην πλευρὰν πέντε πήχεσιν ἐκμεμετρημένος, τὸ δ'
ὕψος τρίπηχυς, ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, χαλ-
καῖς λεπίσιν ἐξησκημένος, δικτύῳ τὴν ἐσχάραν ἐμφερής·
ἐξεδέχετο γὰρ ἡ γῆ τὸ ἀπὸ τῆς ἐσχάρας πῦρ καταφερόμε-
νον, τῆς βάσεως διὰ παντὸς οὐχ ὑποκειμένης. ⟨150⟩ ἀν-
τικρὺ δ' ἐτίθεντο τοῦ βωμοῦ οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν
θυΐσκαις καὶ κρατῆρσιν ἐκ χρυσοῦ· ὅσα δ' ἄλλα σκεύη
πρὸς τὰς ἱερουργίας πεποίητο, χαλκᾶ πάντα ὑπῆρχεν.
⟨151⟩ καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοιαύτη τ' ἦν καὶ τὰ περὶ
αὐτὴν σκεύη, γίνονται δὲ καὶ τοῖς ἱερεῦσι στολαί, πᾶσί 7
τε τοῖς ἄλλοις, οὓς χααναίας καλοῦσι, καὶ δὴ καὶ τῷ
ἀρχιερεῖ, ὃν ἀραβάχην προσαγορεύουσι· σημαίνει δὲ
ἀρχιερέα. τὴν μὲν οὖν τῶν ἄλλων στολὴν τοιαύτην
εἶναι συμβέβηκεν· ⟨152⟩ ὅταν δὲ προσίῃ ταῖς ἱερουρ-
γίαις ὁ ἱερεύς, ἡγνευκὼς ἣν ὁ νόμος ἁγνείαν διαγο-
ρεύει, πρῶτον μὲν περιτίθεται τὸν μενναχασὴν λε-
γόμενον. βούλεται δὲ τοῦτο συνακτῆρα μὲν δηλοῦν,
διάζωμα δ' ἐστὶ περὶ τᾳδοῖα ῥαπτὸν ἐκ βύσσου κλωστῆς
εἰργασμένον, ἐμβαινόντων εἰς αὐτὸ τῶν ποδῶν ὥσπερ
εἰς ἀναξυρίδας· ἀποτέμνεται δ' ὑπὲρ ἥμισυ, καὶ τελευ-
τῆσαν ἄχρι τῆς λαγόνος περὶ αὐτὴν ἀποσφίγγεται.
⟨153⟩ ἐπὶ δὲ τούτῳ λινοῦν ἔνδυμα διπλῆς φορεῖ σιν- 2
δόνος βυσσίνης. χεθομένη μὲν καλεῖται, λινοῦν δὲ τοῦτο
σημαίνει· χεθὼν γὰρ τὸ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν. ⟨154⟩
ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν περιγεγραμ-
μένος τῷ σώματι, καὶ τὰς χειρῖδας περὶ τοῖς βραχίοσι
κατεσφιγμένος, ὃν ἐπιζώννυνται κατὰ στῆθος, ὀλίγον

§ 149 = Exod. XXVII 1. § 153 = Exod. XXVIII 4;
XXXIX 8.

τῆς μασχάλης ὑπεράνω τὴν ζώνην περιάγοντες, πλατεῖαν μὲν ὡς εἰς τέτταρας δακτύλους, διακένως δ' ὑφασμένην ὥστε λεβηρίδα δοκεῖν ὄφεως. ἄνθη δ' εἰς αὐτὴν ἐνύφανται, φοίνικι καὶ πορφύρᾳ μεθ' ὑακίνθου καὶ βύσσου πεποικιλμένα· στήμων δ' ἐστὶ μόνη βύσσος. ⟨155⟩ καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἑλίξεως κατὰ στέρνον καὶ περιελθοῦσα πάλιν δεῖται, καὶ κέχυται μὲν πολλὴ μέχρι καὶ τῶν σφυρῶν, ἕως μηδὲν ὁ ἱερεὺς ἐνεργεῖ· πρὸς γὰρ εὐπρέπειαν οὕτως ἔχει τοῖς ὁρῶσι καλῶς· ὅταν δὲ σπουδάζειν περὶ τὰς θυσίας δέῃ καὶ διακονεῖν, ὅπως μὴ κινουμένης ἐμποδίζηται πρὸς τοὔργον, ἀναβαλλόμενος ἐπὶ τὸν λαιὸν ὦμον φορεῖ. ⟨156⟩ Μωυσῆς μὲν οὖν ἀβανὴθ αὐτὴν ἐκάλεσεν, ἡμεῖς δὲ παρὰ Βαβυλωνίων μεμαθηκότες ἐμίαν αὐτὴν καλοῦμεν· οὕτω γὰρ προσαγορεύεται παρ' αὐτοῖς. οὗτος ὁ χιτὼν κολποῦται μὲν οὐδαμόθεν, λαγαρὸν δὲ παρέχων τὸν βρογχωτῆρα τοῦ αὐχένος, ἁρπεδόσιν ἐκ τῆς ὤας καὶ τῶν κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον ἠρτημέναις ἀναδεῖται ὑπὲρ ἑκατέραν κατακλεῖδα. μασσαβαζάνης δὲ καλεῖ-
3 ται. ⟨157⟩ ὑπὲρ δὲ τῆς κεφαλῆς φορεῖ πῖλον ἄκωνον, οὐ διικνούμενον εἰς πᾶσαν αὐτήν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπερβεβηκότα μέσης. καλεῖται μὲν μασναεμφθής, τῇ δὲ κατασκευῇ τοιοῦτός ἐστιν ὡς στεφάνη δοκεῖν, ἐξ ὑφάσματος λινοῦ ταινία πεποιημένη παχεῖα· καὶ γὰρ ἐπιπτυσσόμενον ῥάπτεται πολλάκις. ⟨158⟩ ἔπειτα σινδὼν ἄνωθεν αὐτὸν ἐκπεριέρχεται διήκουσα μέχρι μετώπου, τήν τε ῥαφὴν τῆς ταινίας καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀπρεπὲς καλύπτουσα, καὶ ὅλῳ δὲ τῷ κρανίῳ γιγνομένη ἐπίπεδον. ἥρμοσται δὲ ἀκριβῶς, ὡς ἂν μὴ περιρρυῇ πονοῦντος περὶ τὴν ἱερουργίαν.

§ 155 = Exod. XXVIII 31; XXXIX 22.

⟨159⟩ καὶ ὁποία μέν ἐστιν ἡ τῶν πολλῶν ἱερέων
στολὴ δεδηλώκαμεν· ὁ δὲ ἀρχιερεὺς κοσμεῖται μὲν καὶ 4
ταύτῃ, παραλιπὼν οὐδὲν τῶν προειρημένων, ἐπενδυ-
σάμενος δ' ἐξ ὑακίνθου πεποιημένον χιτῶνα. ποδήρης
δ' ἐστὶ καὶ οὗτος· μεεὶρ καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν
γλῶτταν. ζώνῃ περισφίγγεται βάμμασιν οἷς ἡ πρότε-
ρον ἤνθει διαπεποικιλμένῃ, χρυσοῦ συνυφασμένου.
⟨160⟩ κατὰ πέζαν δ' αὐτῷ προσερραμμένοι θύσανοι
ῥοῶν τρόπον ἐκ βαφῆς μεμιμημένοι ἀπήρτηνται, καὶ
κώδωνες χρυσοῖ κατὰ πολλὴν ἐπιτήδευσιν τῆς εὐπρε-
πείας, ὥστε μέσον ἀπολαμβάνεσθαι δυοῖν τε κωδώνοιν
ῥοΐσκον καὶ ῥοῶν κωδώνιον. ⟨161⟩ ἔστι δ' ὁ χιτὼν
οὗτος οὐκ ἐκ δυοῖν περιτμημάτων, ὥστε ῥαπτὸς ἐπὶ
τῶν ὤμων εἶναι καὶ τῶν παρὰ πλευράν, φάρσος δ' ἓν
ἐπίμηκες ὑφασμένον σχιστὸν ἔχει βρογχωτῆρα οὐ πλά-
γιον, ἀλλὰ κατὰ μῆκος ἐρρωγότα πρός τε τὸ στέρνον
καὶ μέσον τὸ μετάφρενον. πέζα δ' αὐτῷ προσέρραπται
ὑπὲρ τοῦ μὴ διελέγχεσθαι τῆς τομῆς τὴν δυσπρέπειαν.
ὁμοίως δὲ καὶ ὅθεν αἱ χεῖρες διείργονται σχιστός ἐστιν.

⟨162⟩ ἐπὶ δὲ τούτοις τρίτον ἐνδύεται τὸν λεγόμε- 5
νον μὲν ἐφούδην, Ἑλληνικῇ δ' ἐπωμίδι προσεοικότα.
γίνεται γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον. ὑφανθεὶς ἐπὶ βάθος
πηχυαῖον ἔκ τε χρωμάτων παντοίων καὶ χρυσοῦ συμ-
πεποικιλμένος, ἀπερίπτυκτον τοῦ στέρνου τὸ μέσον
καταλιμπάνει, χειρῖσί τ' ἠσκημένος καὶ τῷ παντὶ σχή-
ματι χιτὼν εἶναι πεποιημένος. ⟨163⟩ τῷ δὲ διακένῳ
τούτου τοῦ ἐνδύματος σύνεισι περίτμημα σπιθαμῆς τὸ
μέγεθος, χρυσῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῖς τῷ ἐφούδῃ βάμμασι
διηνθισμένον. ἐσσὴν μὲν καλεῖται, σημαίνει δὲ τοῦτο
κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτταν λόγιον. ⟨164⟩ πληροῖ δ'

§ 159 = Exod. XXVIII 33; XXXIX 24; cf. Bell. Iud. V 5, 7.

ἀκριβῶς τοῦ ἐφούδου ὅπερ ὑφαίνοντες κατὰ στῆθος ἐξέλιπον. ἑνοῦται δ' ὑπὸ κρίκων χρυσῶν αὐτῷ τε κατὰ γωνίαν ἑκάστην κἀκείνῳ τῶν ἴσων προσκεκοινωμένων, ῥάμματος ὑακίνθου παραληφθέντος εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους κατάδεσιν τοῖς κρίκοις. ⟨165⟩ πρὸς δὲ τὸ μὴ χαλαρὸν εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῶν κρίκων καταλιμπανόμενον, ῥαφὴν αὐτοῦ νήμασιν ὑακινθίνοις ἐπενόησαν. πορποῦσι δὲ τὴν ἐπωμίδα σαρδόνυχες δύο κατὰ τῶν ὤμων, ἑκάτερον τέλος ἐπ' αὐτοὺς ἐπιθέον χρυσοῦν ἔχοντες, πρὸς τὸ ταῖς περονίσιν ἐπιτήδειον εἶναι. ⟨166⟩ ἐγγέγραπται δὲ τούτοις τῶν Ἰακώβου παίδων τὰ ὀνόματα γράμμασιν ἐπιχωρίοις γλώττῃ τῇ ἡμετέρᾳ, καθ' ἓξ τῶν λίθων ἑκατέρωθεν· οἱ πρεσβύτεροι δ' εἰσὶ κατ' ὦμον τὸν δεξιόν. ἐπίασι δὲ καὶ τὸν ἐσσῆνα λίθοι δώδεκα μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντες, οὐ κτητὸς ἀνθρώποις κόσμος διὰ τιμῆς ὑπερβολὴν ὄντες. ⟨167⟩ οὗτοι μέντοι κατὰ στίχον τρεῖς ἐπὶ τεττάρων κείμενοι γραμμῶν ἐνήσκηνται τῷ ὕφει· χρυσὸς δ' αὐτοὺς ἐκπεριέρχεται τὰς ἕλικας ἐντιθεὶς τῷ ὕφει, πρὸς τὸ μὴ διαρρεῖν οὕτω πεποιημένος. ⟨168⟩ καὶ ἡ μὲν πρώτη τριὰς ἐστὶ σαρδόνυξ τόπαζος σμάραγδος, ἡ δευτέρα δ' ἄνθρακα παρέχεται καὶ ἴασπιν καὶ σάπφειρον· τῆς δὲ τρίτης λίγυρος μὲν ἄρχει, εἶτα δ' ἀμέθυστος, ἀχάτης δὲ τρίτος, ἔνατος ὢν τοῖς πᾶσι· τετάρτου δὲ στίχου χρυσόλιθος μὲν πρόκειται, μετὰ δ' αὐτὸν ὄνυξ, εἶτα βήρυλλος, τελευταῖος οὗτος. ⟨169⟩ γράμματα δ' ἐπετέτμητο πᾶσι τῶν Ἰακώβου υἱῶν, οὓς καὶ φυλάρχους νομίζομεν, ἑκάστου τῶν λίθων ὀνόματι τετιμημένου, κατὰ τάξιν ἣν ἕκαστον αὐτῶν γενέσθαι συμβέβηκε. ⟨170⟩ τῶν οὖν κρίκων ἀσθενῶν ὄντων καθ' αὐτοὺς

§ 164 = Exod. XXVIII 7; XXXIX 3.

ἐνεγκεῖν τὸ βάρος τῶν λίθων, ἑτέρους δύο κρίκους μείζονας τῇ πέζῃ τοῦ ἐσσῆνος, ἧπερ ἀνήκει πρὸς τὸν τράχηλον, ἐμβεβηκότας τῷ ὑφάσματι ποιοῦσι, δεξομένους ἁλύσεις εἰργασμένας, αἳ συνῆσαν κατ' ἄκρον τῶν ὤμων σειραῖς ἐκ χρυσοῦ πεπλεγμέναις συνάπτουσαι· ὧν τὸ ἄκρον ἀνεστραμμένον ἐνέβαινε κρίκῳ προύχοντι τῆς νωτιαίας πέζης τοῦ ἐφούδου· ⟨171⟩ καὶ τοῦτ' ἦν ἀσφάλεια τῷ ἐσσῆνι πρὸς τὸ μὴ περιρρεῖν. ζώνη δὲ τῷ ἐσσῆνι προσέρραπται βάμμασιν οἷς προεῖπον μετὰ χρυσοῦ προσφερής, ἣ περιοδεύσασα δεῖται πάλιν ἐπὶ τῇ ῥαφῇ καὶ κατακρίμναται. τοὺς δὲ θυσάνους χρυσαῖ σύριγγες καθ' ἑκατέραν ἄκραν ἐκλαβοῦσαι πάντας ἐμπεριέχουσιν αὗται.

⟨172⟩ πῖλος δ' ἦν μὲν ὁ καὶ πρότερον αὐτῷ, παρα- 6
πλησίως εἰργασμένος τοῖς πᾶσιν ἱερεῦσιν, ὑπὲρ αὐτὸν δὲ συνερραμμένος ἕτερος ἐξ ὑακίνθου πεποικιλμένος· περιέρχεται δὲ στέφανος χρυσοῦς, ἐπὶ τριστιχίαν κεχαλκευμένος· θάλλει δ' ἐπ' αὐτῷ κάλυξ χρυσοῦς τῇ σακχάρῳ βοτάνῃ παρ' ἡμῖν λεγομένῃ ἀπομεμιμημένος, ὑὸς δὲ κύαμον Ἑλλήνων οἱ περὶ τομὰς ῥιζῶν ἐμπείρως ἔχοντες προσαγορεύουσιν. ⟨173⟩ εἰ δέ τις ἢ θεασάμενος τὴν βοτάνην ἀμαθίᾳ τούτου ἀγνοεῖ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἢ τὴν κλῆσιν ἐπιστάμενος οὐκ ἂν ἰδὼν γνωρίσειε, τοῖς οὕτω δὴ ἔχουσι σημανῶ τὸν τρόπον. ⟨174⟩ βοτάνη μέν ἐστιν ὑπὲρ τρεῖς σπιθαμὰς πολλάκις αὐξανομένη τὸ ὕψος, τὴν δὲ ῥίζαν ἐμφερὴς βουνιάδι (ταύτῃ γὰρ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰκάζων αὐτήν), τὰ δὲ φύλλα τοῖς εὐζώμων. ἐκ μέντοι τῶν κλάδων ἀνίησι κάλυκα προσεχῆ τῷ κλωνί· περίεισι δ' αὐτὴν ἔλυτρον, ὅπερ ἀποκρίνεται καθ' αὑτὸ πρὸς τὸν καρπὸν μεταβαλεῖν

§ 170 = Exod. XXVIII 24; XXXIX 15.

ἠργμένης. ὁ δὲ κάλυξ μεγέθους ἐστὶ σκυταλίδος τοῦ μικροῦ δακτύλου, κρατῆρι δ' ἐμφερὴς τὴν περιγραφήν. ⟨175⟩ σημανῶ δὲ καὶ τοῦτο τοῖς οὐ μεμαθηκόσι. σφαιρίδος εἰς δύο μέρη τετμημένης, περὶ τῷ πυθμένι τὴν ἑτέραν τομὴν ἔχει φυόμενος ἀπὸ ῥίζης περιφερής· εἶτα συνιὼν κατ' ὀλίγον, ὑποκοιλαινούσης εὐπρεπῶς τῆς ὑποχωρήσεως, ἀνευρύνεται πάλιν ἠρέμα κατὰ χεῖλος, ὁμοίως ὀμφαλῷ ῥόας τετμημένος. ⟨176⟩ ἐπίθεμα δ' αὐτῷ ἡμισφαίριον προσπέφυκε κἀκριβῶς ἂν εἴποι τις τετορνευμένον, ὑπερανεστώσας ἔχον τὰς ἐντομὰς ἃς εἶπον τῇ ῥόᾳ παραπλησίως βλαστάνειν, ἀκανθώδεις καὶ εἰς ὀξὺ παντελῶς ἀποληγούσας τὸ ἄκρον. ⟨177⟩ φυλάττει δ' ἐπὶ τῷ ἐπιθέματι τὸν καρπὸν διὰ παντὸς τοῦ κάλυκος, ὄντα βοτάνης σπέρματι τῆς σιδηρίτιδος ὅμοιον, ἀφίησι δ' ἄνθος τῷ τῆς μήκωνος πλαταγωνίῳ δυνάμενον δοκεῖν ἐμφερὲς εἶναι. ⟨178⟩ ἐκ τούτου μὲν στέφανος ἐκκεχάλκευται, ὅσον ἀπὸ τοῦ ἰνίου πρὸς ἑκάτερον τῶν κροτάφων· τὸ δὲ μέτωπον ἡ μὲν ἐφιελὶς οὐκ ἔπεισι (λεγέσθω γὰρ οὕτως ὁ κάλυξ), τελαμὼν δ' ἐστὶ χρυσοῦς, ὃς ἱεροῖς γράμμασι τοῦ θεοῦ τὴν προσηγορίαν ἐπιτετμημένος ἐστί.

7 ⟨179⟩ καὶ τοιοῦτος μὲν τοῦ ἀρχιερέως ἐστὶν ὁ κόσμος· θαυμάσειε δ' ἄν τις τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀπέχθειαν, ἣν ὡς ἐκφαυλιζόντων ἡμῶν τὸ θεῖον ὅπερ αὐτοὶ σέβειν προῄρηνται, διατετελέκασιν ἐσχηκότες. ⟨180⟩ εἰ γάρ τις τῆς σκηνῆς κατανοήσειε τὴν πῆξιν καὶ τοῦ ἱερέως ἴδοι τὴν στολήν, τά τε σκεύη οἷς περὶ τὴν ἱερουργίαν χρώμεθα, τόν τε νομοθέτην εὑρήσει θεῖον ἄνδρα καὶ ματαίως ἡμᾶς ὑπὸ τῶν ἄλλων τὰς βλασφημίας ἀκούοντας. ἕκαστα γὰρ τούτων εἰς

§ 179 cf. Bell. Iud. V 5, 4.

ἀπομίμησιν καὶ διατύπωσιν τῶν ὅλων, εἴ τις ἀφθόνως ἐθέλοι καὶ μετὰ συνέσεως σκοπεῖν, εὑρήσει γεγονότα. ⟨181⟩ τήν τε γὰρ σκηνήν, τριάκοντα πήχεων οὖσαν, νείμας εἰς τρία, καὶ δύο μέρη πᾶσιν ἀνεὶς τοῖς ἱερεῦσιν ὥσπερ βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν τόπον, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν ἀποσημαίνει· καὶ γὰρ ταῦτα πᾶσίν ἐστιν ἐπιβατά· τὴν δὲ τρίτην μοῖραν μόνῳ περιέγραψε τῷ θεῷ διὰ τὸ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνεπίβατον εἶναι ἀνθρώποις. ⟨182⟩ ἐπί τε τῇ τραπέζῃ τοὺς δώδεκα θεὶς ἄρτους ἀποσημαίνει τὸν ἐνιαυτὸν τοσούτους μῆνας διῃρημένον. τὴν δὲ λυχνίαν ἐξ ἑβδομήκοντα μορίων ποιήσας συγκειμένην, τὰς τῶν πλανητῶν δεκαμοιρίας ᾐνίξατο, καὶ λύχνους ὑπὲρ αὐτῆς ἑπτά, τῶν πλανητῶν τὴν φοράν· τοσοῦτοι γάρ εἰσι τὸν ἀριθμόν. ⟨183⟩ τά τε φάρση ἐκ τεττάρων ὑφανθέντα τὴν τῶν στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἥ τε γὰρ βύσσος τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικε διὰ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀνεῖσθαι τὸ λίνον, ἥ τε πορφύρα τὴν θάλατταν τῷ πεφοινῖχθαι τῶν ἰχθύων τῷ αἵματι· τὸν δ' ἀέρα βούλεται δηλοῦν ὁ ὑάκινθος, καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη τεκμήριον τοῦ πυρός. ⟨184⟩ ἀποσημαίνει δὲ καὶ ὁ τοῦ ἀρχιερέως χιτὼν τὴν γῆν λινοῦς ὤν, ὁ δ' ὑάκινθος τὸν πόλον, ἀστραπαῖς μὲν κατὰ τοὺς ῥοΐσκους ἀπεικασμένος, βρονταῖς δὲ κατὰ τὸν τῶν κωδώνων ψόφον. καὶ τὴν ἐφαπτρίδα τοῦ παντὸς τὴν φύσιν ἐκ τεττάρων γενέσθαι δοχθεῖσαν τῷ θεῷ, χρυσῷ συνυφασμένην κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι τῆς προσούσης ἅπασιν αὐγῆς. ⟨185⟩ καὶ τὸν ἐσσῆνα μέσον ὄντα τῆς ἐφαπτρίδος ἐν τρόπῳ γῆς ἔταξε· καὶ γὰρ αὕτη τὸν μεσαίτατον τόπον ἔχει. ζώνη τε περιοδεύσασα τὸν

§ 181 cf. Bell. Iud. V 5, 4—7. § 184 cf. Phil. vit. Mos. III § 6. 12.

ὠκεανὸν ἀποσημαίνει· καὶ γὰρ οὗτος ἐμπεριείληφε τὰ πάντα. δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τῶν σαρδονύχων ἑκάτερος, οἷς ἐνεπόρπωσε τὸν ἀρχιερέα· ⟨186⟩ τὴν δὲ δωδεκάδα τῶν λίθων εἴτε τοὺς μῆνας ἐθελήσει τις νοεῖν, εἴτε τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν τῶν ἀστέρων, ὃν ζωδιακὸν κύκλον Ἕλληνες καλοῦσι, τῆς κατ' ἐκεῖνον γνώμης οὐκ ἂν ἁμάρτοι. ⟨187⟩ καὶ ὁ πῖλος δέ μοι δοκεῖ τὸν οὐρανὸν τεκμηριοῦν ὑακίνθινος πεποιημένος (οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ὑπερανετίθετο αὐτῷ τοὔνομα τοῦ θεοῦ) τῇ τε στεφάνῃ ἠγλαϊσμένος, καὶ ταύτῃ χρυσῇ, διὰ τὴν αὐγὴν ᾗ μάλιστα χαίρει τὸ θεῖον.

καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτόν μοι δεδηλώσθω, πολλάκις καὶ ἐν πολλοῖς τὴν ἀρετὴν τοῦ νομοθέτου παρ-
8 εξόντων ἡμῖν διελθεῖν τῶν πραγμάτων· ⟨188⟩ ὡς δὲ τὸ προειρημένον πέρας εἶχε, τῶν ἀναθημάτων μήπω καθιερωμένων, ἐπιστὰς ὁ θεὸς Μωυσεῖ τὴν ἱερωσύνην Ἀαρῶνι τἀδελφῷ προσέταξε δοῦναι ὡς ἁπάντων δι' ἀρετὴν τῆς τιμῆς δικαιοτέρῳ τυχεῖν. καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, τήν τ' ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν διεξῄει καὶ τοὺς κινδύνους οὓς ὑπομείνειεν ὑπὲρ αὐτῶν. ⟨189⟩ μαρτυρούντων δ' ἐφ' ἅπασιν αὐτῷ καὶ τὸ περὶ αὐτὸν πρόθυμον ἐνδεικνυμένων, 'ἄνδρες' εἶπεν 'Ἰσραηλῖται, τὸ μὲν ἔργον ἤδη τέλος ἔχει, οἷον αὐτῷ τε τῷ θεῷ ἥδιστον ἦν καὶ δυνατὸν ἡμῖν· ἐπεὶ δὲ δεῖ τοῦτον τῇ σκηνῇ καταδέχεσθαι, δεῖ πρῶτον ἡμῖν τοῦ ἱερατευσομένου καὶ ὑπηρετήσοντος ταῖς θυσίαις καὶ ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν εὐχαῖς. ⟨190⟩ καὶ ἔγωγε ταύτης ἐμοὶ τῆς σκέψεως ἐπιτραπείσης, ἐμαυτὸν ἂν τῆς τιμῆς ἄξιον ἔκρινα διά τε τὸ φύσει πάντας εἶναι φιλαύτους καὶ ὅτι πόλλ' ἐμαυτῷ καμόντι περὶ

§ 188 = Exod. XXVIII 1; Levit. VIII 1.

σωτηρίας τῆς ὑμετέρας σύνοιδα. νῦν δ' αὐτὸς ὁ θεὸς Ἀαρῶνα τῆς τιμῆς ταύτης ἄξιον ἔκρινε καὶ τοῦτον ᾕρηται ἱερέα, τὸν δικαιότερον μᾶλλον ἡμῶν εἰδώς· ⟨191⟩ ὡς οὗτος ἐνδύσεται στολὴν τῷ θεῷ καθωσιωμένην, καὶ βωμῶν ἐπιμέλειαν ἕξει καὶ πρόνοιαν ἱερείων, καὶ τὰς ὑπὲρ ὑμῶν εὐχὰς ποιήσεται πρὸς τὸν θεὸν ἡδέως ἀκουσόμενον, ὅτι τε κήδεται γένους τοῦ ὑμετέρου, καὶ παρ' ἀνδρὸς ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο γινομένας προσδέξεται ταύτας.' ⟨192⟩ Ἑβραῖοι δ' ἠρέσκοντο τοῖς λεγομένοις καὶ συνῄνουν τῇ τοῦ θεοῦ χειροτονίᾳ. ἦν γὰρ Ἀαρὼν διά τε τὸ γένος καὶ τὴν προφητείαν καὶ τὴν ἀρετὴν τἀδελφοῦ πρὸς τὴν τιμὴν ἁπάντων ἀξιολογώτερος. ἦσαν δ' αὐτῷ καὶ παῖδες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέτταρες, Νάβαδος Ἀβιοῦς Ἐλεάζαρος Ἰθάμαρος.

⟨193⟩ ὅσα δὲ τῶν πρὸς τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευὴν 2
παρεσκευασμένων ἦν περιττά, ταῦτ' ἐκέλευσεν εἰς φάρση σκεπαστήρια τῆς τε σκηνῆς αὐτῆς καὶ τῆς λυχνίας καὶ τοῦ θυμιατηρίου καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν ἀναλῶσαι, ὅπως κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ταῦτα μήτ' ἐξ ὑετοῦ μηδὲν μήτ' ἐκ κονιορτοῦ βλάπτηται. ⟨194/5⟩ τό τε πλῆθος ἀθροίσας πάλιν, εἰσφορὰν αὐτῷ προσέταξεν εἰσφέρειν σίκλου τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον· ὁ δὲ σίκλος νόμισμα Ἑβραῖον ὢν Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέτταρας. ⟨196⟩ οἱ δ' ἑτοίμως ὑπήκουον οἷς ἐκέλευε Μωυσῆς, καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰσφερόντων ἦν ἑξήκοντα μυριάδες καὶ πεντακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. εἰσέφερον δὲ τἀργύριον τῶν ἐλευθέρων οἱ ἀπ' εἴκοσι καὶ ἄνω ἐτῶν ἄχρι πεντήκοντα γεγονότες. τὸ δὲ συγκομισθὲν εἰς τὰς περὶ τὴν σκηνὴν χρείας ἀνηλοῦτο.

§ 191 = Exod. XXVIII 1. § 194 = Exod. XXX 11. § 196 = *Exod. XXXVIII 26.*

3 ⟨197⟩ ἥγνιζε δὲ καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τοὺς ἱερέας, τρόπῳ τοιούτῳ ποιούμενος αὐτῶν τὴν κάθαρσιν. σμύρνης ἐπιλέκτου σίκλους πεντακοσίους καὶ ἴρεως ἴσους, κιναμώμου δὲ καὶ καλάμου (ἔστι δὲ καὶ τοῦτο εἶδος θυμιάματος) ἡμίσειαν τῶν προτέρων ὁλκήν, κεκομμένα δεύειν ἐκέλευσεν, ἐλαίου τ' ἐλαΐνου εἴν (μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ἐπιχώριον δύο χόας Ἀττικοὺς δεχόμενον) ἀναμίξαντας καὶ καθεψήσαντας σκευάσαι τέχνῃ μυρεψῶν χρῖσμα εὐωδέστατον. ⟨198⟩ κἄπειτα τοῦτο λαβὼν αὐτούς τε τοὺς ἱερέας καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν χρίων κεκάθαρκε, τά τε θυμιώμενα (πολλὰ δ' ἐστὶ ταῦτα καὶ ποικίλα κατὰ τὴν σκηνήν) ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ θυμιατηρίου μεγάλης πάνυ τιμῆς ὄντα συνεφέρετο· ὧν παραλείπω τὴν φύσιν ἐκδιηγεῖσθαι, μὴ δι' ὄχλου γένηται τοῖς ἐντυγχάνουσι. ⟨199⟩ δὶς δὲ τῆς ἡμέρας, πρίν τ' ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον καὶ πρὸς δυσμαῖς, θυμιᾶν ἐχρῆν, ἔλαιόν θ' ἁγνίσαντας φυλάττειν εἰς τοὺς λύχνους, ὧν τοὺς μὲν τρεῖς ἐπὶ τῇ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγγειν ἔδει τῷ θεῷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, τοὺς δὲ λοιποὺς περὶ τὴν ἑσπέραν ἅπτοντας.

4 ⟨200⟩ ἁπάντων δ' ἤδη πέρας εἰληφότων, ἔδοξαν ἄριστοι τῶν δημιουργῶν Βεσελέηλος καὶ Ἐλίαβος. τῶν γὰρ ἐξευρημένων τοῖς προτέροις αὐτοὶ προυθυμήθησαν ἀμείνονα προσεξεργάσασθαι, λαβεῖν τ' ἐπίνοιαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τὴν κατασκευὴν ἱκανώτατοι. τούτων μέντοι Βεσελέηλον συνέβη κριθῆναι τὸν κράτιστον. ⟨201⟩ ὁ δὲ πᾶς χρόνος εἰς τοὔργον διῆλθε μηνῶν ἑπτά, καὶ μετὰ τοῦτο ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον, ἐνιαυτὸς αὐτοῖς πρῶτος ἐτελειοῦτο. ἀρχομένου δὲ τοῦ δευτέρου ἔτους, μηνὶ Ξανθικῷ κατὰ Μακε-

§ 197 = Exod. XXX 22. § 200 = Exod. XXXI 2; XXXV 30.

δόνας Νισὰν δὲ καθ' Ἑβραίους, νουμηνίᾳ τὴν σκηνὴν ἀφιεροῦσι καὶ πάνθ' ὅσα περὶ αὐτὴν σκεύη μοι δεδήλωται.

⟨202⟩ ἐπέδειξε δ' αὐτὸν ὁ θεὸς ἡσθέντα τῷ ἔργῳ 5
τῶν Ἑβραίων καὶ μὴ μάτην αὐτοὺς πονήσαντας ὑπερηφανίᾳ τῆς χρήσεως, ἀλλ' ἐπεξενώθη καὶ κατεσκήνωσε τῷ ναῷ τούτῳ. τὴν δὲ παρουσίαν οὕτως ἐποίησεν. ⟨203⟩ ὁ μὲν οὐρανὸς καθαρὸς ἦν, ὑπὲρ δὲ τὴν σκηνὴν μόνην ἤχλυσεν, οὔτε βαθεῖ πάνυ νέφει καὶ πυκνῷ περιλαβὼν αὐτήν, ὥστ' εἶναι δόξαι χειμέριον, οὔτε μὴν λεπτὸν οὕτως ὥστε τὴν ὄψιν ἰσχῦσαί τι δι' αὐτοῦ κατανοῆσαι· ἡδεῖα δ' ἀπ' αὐτοῦ δρόσος ἔρρει καὶ θεοῦ δηλοῦσα παρουσίαν τοῖς τοῦτο καὶ βουλομένοις καὶ πεπιστευκόσι.

⟨204⟩ Μωυσῆς δὲ τοὺς τέκτονας οἵαις εἰκὸς ἦν 6
δωρεαῖς τοὺς τοιαῦτ' εἰργασμένους τιμήσας, ἔθυεν ἐν τῷ τῆς σκηνῆς αἰθρίῳ κατὰ προσταγὴν τοῦ θεοῦ ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων· ⟨205⟩ καὶ δὴ λέγειν ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν μέλλω τὰ πραττόμενα περὶ τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις δηλώσων περί θ' ὧν ὁλοκαυτοῦν κελεύει καὶ ὧν μεταλαμβάνειν τῆς βρώσεως ἐφίησιν ὁ νόμος· κἀκ τοῦ αἵματος τῶν τεθυμένων τήν τε στολὴν τοῦ Ἀαρῶνος καὶ αὐτὸν σὺν τοῖς παισὶν ἔρραινεν, ἀφαγνίσας πηγαίοις τε ὕδασι καὶ μύρῳ, ἵνα τοῦ θεοῦ γίνοιντο. ⟨206⟩ ἐπὶ μὲν οὖν ἡμέρας ἑπτὰ τοῦτον τὸν τρόπον αὐτούς τε καὶ τὰς στολὰς ἐθεράπευε, τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη ἐλαίῳ τε προθυμιωμένῳ καθὼς εἶπον, καὶ τῷ αἵματι τῶν ταύρων καὶ κριῶν σφαγέντων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς κατὰ γένος· τῇ δὲ ὀγδόῃ κατήγγειλεν ἑορτὴν τῷ

§ 202 = Exod. XL 34. § 204 = Exod. XXXIX 23; XXIX 1; Levit. VIII 1.

λαῷ καὶ θύειν προσέταξε κατὰ δύναμιν. ⟨207⟩ *οἱ δ' ἀλλήλοις ἁμιλλώμενοι καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι τὰς θυσίας ἃς ἕκαστος ἐπιφέροι, τοῖς λεγομένοις ὑπήκουον. ἐπικειμένων δὲ τῶν ἱερείων τῷ βωμῷ, αἰφνίδιον ἐξ αὐτῶν πῦρ ἀνήφθη αὐτόματον, καὶ ὅμοιον ἀστραπῆς λαμπηδόνι δρώμενον τῇ φλογὶ πάντ' ἐδαπάνα τὰ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ.*

7 ⟨208⟩ *συνέβη δὲ καὶ Ἀαρῶνι συμφορά τις ἐκ τούτου, λογιζομένῳ ὡς ἐπ' ἀνθρώπῳ καὶ πατρί, γενναίως δ' ὑπ' αὐτοῦ καρτερηθεῖσα, ὅτι καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ συμπίπτοντα στερρὸς ἦν, καὶ κατὰ βούλησιν τοῦ θεοῦ ἡγεῖτο τὸ πάθος γεγονέναι.* ⟨209⟩ *τῶν γὰρ υἱῶν αὐτοῦ τεττάρων ὄντων, ὡς προεῖπον, δύο οἱ πρεσβύτεροι Νάβαδος καὶ Ἀβιοῦς, κομίσαντες ἐπὶ τὸν βωμὸν οὐχ ὧν προεῖπεν Μωυσῆς θυωμάτων ἀλλ' οἷς ἐχρῶντο πρότερον, κατεκαύθησαν, τοῦ πυρὸς ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὁρμὴν λαβόντος καὶ τὰ στέρνα καὶ τὰ πρόσωπα φλέγειν αὐτῶν ἀρξαμένου, καὶ σβέσαι μηδενὸς δυναμένου.* ⟨210⟩ *καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπέθανον, Μωυσῆς δὲ κελεύει τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς βαστάσαντας τὰ σώματα καὶ κομίσαντας τῆς παρεμβολῆς ἔξω θάψαι μεγαλοπρεπῶς. πενθεῖ δ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος, χαλεπῶς ἐπὶ τῷ θανάτῳ παρὰ δόξαν οὕτω γεγενημένῳ διατεθέν·* ⟨211⟩ *μόνους δὲ Μωυσῆς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ τὸν πατέρα μὴ φροντίζειν τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἠξίωσε, προκρίναντας τὴν εἰς τὸν θεὸν τιμὴν τοῦ περὶ αὐτοὺς σκυθρωποῦ· ἤδη γὰρ Ἀαρὼν καὶ τὴν στολὴν τὴν ἱερὰν ἠμφίεστο.*

8 ⟨212⟩ *Μωυσῆς δὴ πᾶσαν τιμὴν παραιτησάμενος, ἣν ἑώρα τὸ πλῆθος αὐτῷ παρέχειν ἕτοιμον, πρὸς μόνῃ*

§ 207 = Levit. IX 24. § 208 = Levit. X 1.

τῇ τοῦ θεοῦ θεραπείᾳ διετέλει. καὶ τῶν μὲν εἰς τὸ Σιναῖον ἀνόδων ἀπείχετο, εἰς δὲ τὴν σκηνὴν εἰσιὼν ἐχρηματίζετο περὶ ὧν ἐδεῖτο παρὰ τοῦ θεοῦ, ἰδιωτεύων καὶ τῇ στολῇ καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγων ἑαυτὸν δημοτικώτερον, καὶ μηδὲν βουλόμενος τῶν πολλῶν διαφέρειν δοκεῖν ἢ μόνῳ τῷ προνοούμενος αὐτῶν βλέπεσθαι. ⟨213⟩ ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους ἔγραφε, καθ' οὓς κεχαρισμένως τῷ θεῷ βιώσονται, μηδὲν ἀλλήλοις ἐγκαλεῖν ἔχοντες. ταῦτα μέντοι κατὰ τὴν ὑπαγόρευσιν τοῦ θεοῦ συνετάττετο.

⟨214⟩ διέξειμι μὲν οὖν περὶ τῆς πολιτείας καὶ τῶν νόμων, ὃ μέντοι περὶ τῆς τοῦ ἀρχιερέως στολῆς παρέ- 9
λιπον, διελθεῖν βούλομαι· οὐδαμόθεν γὰρ συκοφαντῶν κακουργίαις κατέλιπεν ἀφορμήν, εἴ τινες τοιοῦτοι γένοιντο, (οἷοι) παρεγχειρεῖν τῷ τοῦ θεοῦ ἀξιώματι· αὐτοκράτορα γὰρ εἶναι τὸν θεὸν παρατυγχάνειν τοῖς ἱεροῖς κατέλιπεν, ὁπότε θελήσειε, καὶ μὴ παρεῖναι. καὶ τοῦτ' οὐχ Ἑβραίοις δῆλον εἶναι μόνον ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων τοῖς παρατυγχάνουσι. ⟨215⟩ τῶν γὰρ λίθων οὓς ἐπὶ τῶν ὤμων φέρειν τὸν ἀρχιερέα προεῖπον (σαρδόνυχες δ' ἦσαν, καὶ σημαίνειν αὐτῶν τὴν φύσιν ἡγοῦμαι περιττόν, πᾶσιν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένην) συνέβαινε λάμπειν, ὁπότε ταῖς ἱερουργίαις ὁ θεὸς παρείη, τὸν ἕτερον τὸν ἐπὶ τῷ δεξιῷ τῶν ὤμων πεπορπημένον, αὐγῆς ἀποπηδώσης καὶ τοῖς πορρωτάτω φαινομένης, οὐ πρότερον ταύτης ὑπαρχούσης τῷ λίθῳ. ⟨216⟩ θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο τοῖς μὴ τὴν σοφίαν ἐπ' ἐκφαυλισμῷ τῶν θείων ἠσκηκόσιν· ὃ δ' ἐστὶ τούτου θαυμασιώτερον ἐρῶ. διὰ γὰρ τῶν δώδεκα λίθων, οὓς κατὰ στέρνον ὁ ἀρχιερεὺς ἐνερραμμένους τῷ ἐσσῆνι φορεῖ, νίκην μέλλουσι πολεμεῖν προυμήνυεν ὁ

θεός· ⟨217⟩ τοσαύτη γὰρ ἀπήστραπτεν ἀπ' αὐτῶν αὐγὴ μήπω τῆς στρατιᾶς κεκινημένης, ὡς τῷ πλήθει παντὶ γνώριμον εἶναι τὸ παρεῖναι τὸν θεὸν εἰς τὴν ἐπικουρίαν. ὅθεν Ἕλληνες οἱ τὰ ἡμέτερα τιμῶντες ἔθη διὰ τὸ μηδὲν ἀντιλέγειν δύνασθαι τούτοις, τὸν ἐσσῆνα λόγιον καλοῦσιν. ⟨218⟩ ἐπαύσατο μὲν οὖν ὅ τε ἐσσὴν καὶ ὁ σαρδόνυξ τοῦ λάμπειν ἔτεσι διακοσίοις πρότερον ἢ ταύτην ἐμὲ συνθεῖναι τὴν γραφήν, τοῦ θεοῦ δυσχεράναντος ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν νόμων· περὶ ὧν ἐροῦμεν εὐκαιρότερον· τρέψομαι δὲ νῦν ἐπὶ τὸν ἑξῆς λόγον.

⟨219⟩ καθιερωμένης γὰρ ἤδη τῆς σκηνῆς καὶ διακεκοσμημένων τῶν περὶ τοὺς ἱερέας, τό τε πλῆθος ὁμόσκηνον ἑαυτῷ τὸν θεὸν ἔκρινεν εἶναι, καὶ τρέπεται πρὸς θυσίας τε καὶ ἀνέσεις ὡς ἅπασαν ἤδη κακοῦ προσδοκίαν ἀπεωσμένον, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὡς ἀμεινόνων εὐθυμοῦντες· δωρεάς τε τῷ θεῷ, τὰς μὲν κοινῇ τὰς δὲ καὶ κατ' ἰδίαν, ἀνετίθεσαν κατὰ φυλάς. ⟨220⟩ οἵ τε γὰρ φύλαρχοι κατὰ δύο συνελθόντες ἅμαξαν καὶ δύο βοῦς προσκομίζουσιν (ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αὗται) καὶ τὴν σκηνὴν ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις παρεκόμιζον. πρὸς τούτοις ἕκαστος φιάλην τε κομίζει καὶ τρύβλιον καὶ θυΐσκην, τὴν μὲν δαρεικοὺς δέκα δυναμένην καὶ πλήρη θυμιαμάτων. ⟨221⟩ τὸ δὲ τρύβλιον καὶ ἡ φιάλη (ἀργυρᾶ δ' ἦν) σίκλους μὲν δὴ αἱ δύο διακοσίους εἷλκον, εἰς δὲ τὴν φιάλην ἑβδομήκοντα μόνοι δεδαπάνηντο, πλήρεις δ' ἦσαν ἀλεύρων ἐλαίῳ πεφυραμένων, οἷς ἐπὶ τῷ βωμῷ χρῶνται πρὸς τὰς ἱερουργίας. μόσχον τε καὶ κριὸν σὺν ἀρνὶ τῶν ἐτησίων ὁλομελῆ καυθησόμενα, καὶ σὺν αὐτοῖς χίμαρον ἐπὶ παραιτήσει ἁμαρτημάτων. ⟨222⟩ προσῆγε δὲ τῶν ἀρχόντων ἕκαστος καὶ ἑτέρας

§ 219 = Num. VII 1.

θυσίας σωτηρίους λεγομένας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύο τε βοῦς καὶ πέντε κριοὺς σὺν ἀρνάσιν ἐτείοις καὶ ἐρίφοις.

οὗτοι μὲν δὴ θύουσιν ἐφ' ἡμέρας δώδεκα, κατὰ πᾶσαν ἡμέραν εἷς· Μωυσῆς δ' οὐκέτ' ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἀλλ' εἰς τὴν σκηνὴν εἰσιών, ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ θεοῦ περί τε τῶν πρακτέων καὶ τῶν νόμων τῆς συντάξεως, <223> οὓς κρείττονας ἢ κατὰ σύνεσιν ἀνθρωπίνην ὄντας εἰς τὸν ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα συνέβη φυλαχθῆναι, δωρεὰν εἶναι δόξαντας τοῦ θεοῦ, ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τρυφῆς μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων, γραφὴν ἑτέραν ἠξιωκὼς συνθεῖναι περὶ τῶν νόμων· <224> νυνὶ δ' 9
ὀλίγων τινῶν ἐπιμνησθήσομαι τῶν ἐφ' ἁγνείαις καὶ ἱερουργίαις κειμένων· καὶ γὰρ τὸν λόγον μοι περὶ θυσιῶν ἐνεστάναι συμβέβηκε. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι· τούτων δ' ἡ μὲν ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν, ἑτέρα δ' ὑπὸ τοῦ δήμου συντελούμεναι κατὰ δύο γίνονται τρόπους. <225> τῆς μὲν ὁλοκαυτοῦται πᾶν τὸ θυόμενον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαβεν, ἡ δὲ χαριστήριός τ' ἐστι καὶ κατ' εὐωχίαν δρᾶται τῶν τεθυκότων. ἐρῶ δὲ περὶ τῆς προτέρας. <226> ἀνὴρ ἰδιώτης ὁλοκαυτῶν θύει μὲν βοῦν καὶ ἀρνίον καὶ ἔριφον, ταῦτα μὲν ἐπέτεια, τοὺς δὲ βοῦς ἐφεῖται θύειν καὶ προήκοντας. ἄρρενα δ' ὁλοκαυτοῦται τὰ πάντα. <227> σφαγέντων δὲ τούτων τὸν κύκλον τῷ αἵματι δεύουσι τοῦ βωμοῦ οἱ ἱερεῖς, εἶτα καθαρὰ ποιήσαντες διαμελίζουσι, καὶ πάσαντες ἁλσὶν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀνατιθέασι, σχιζῶν ἤδη πεπληρωμένον καὶ πυρὸς φλεγομένου. τοὺς

§ 222 = Num. VII 89. § 224 = Levit. I 1.

δὲ πόδας τῶν ἱερείων καὶ τὰ κατὰ νηδὺν ἐκκαθήραν-
τες ἀκριβῶς τοῖς ἄλλοις καθαγνισθησόμενα προσεπι-
φέρουσι, τὰς δορὰς τῶν ἱερέων λαμβανόντων. καὶ ὁ
2 μὲν τῆς ὁλοκαυτώσεως τρόπος ἐστὶν οὗτος, ⟨228⟩ τὰς
δὲ χαριστηρίους θυσίας ἐπιτελοῦντες ταὐτὰ μὲν ζῷα
θύουσιν, ὁλόκληρα δὲ ταῦτα καὶ τῶν ἐπετείων πρε-
σβύτερα, ἄρρενα μέντοι θήλεσι συνδυαζόμενα. θύσαν-
τες δὲ ταῦτα φοινίσσουσι μὲν αἵματι τὸν βωμόν, τοὺς
δὲ νεφροὺς καὶ τὸν ἐπίπλουν καὶ πάντα τὰ πιμελῆ σὺν
τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος καὶ σὺν αὐτοῖς τὴν οὐρὰν τοῦ
ἀρνὸς ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ· ⟨229⟩ τὸ δὲ στῆθος καὶ
τὴν κνήμην τὴν δεξιὰν τοῖς ἱερεῦσι παρασχόντες ἐπὶ
δύ' ἡμέρας εὐωχοῦνται τοῖς καταλειπομένοις τῶν κρεῶν.
ἃ δ' ἂν περιττεύσῃ, κατακαίουσι.
3 ⟨230⟩ θύουσι δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων, καὶ ὁμοίως
τῷ περὶ τῶν χαριστηρίων τῆς ἱερουργίας τρόπῳ γίνε-
ται. οἱ δ' ἀδύνατοι πορίζειν τὰ τέλεια θύματα περι-
στερὰς ἢ τρυγόνας δύο, ὧν τὸ μὲν ὁλοκαυτοῦται τῷ
θεῷ, τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς βρῶσιν διδόασιν. ἀκρι-
βέστερον δὲ περὶ τῆς θυσίας τῶνδε τῶν ζῴων ἐν τοῖς
περὶ θυσιῶν ἐροῦμεν. ⟨231⟩ ὁ μὲν γὰρ κατ' ἄγνοιαν
εἰς τοῦτο προπεσὼν ἄρνα καὶ ἔριφον θήλειαν τῶν αὐ-
τοετῶν προσφέρει, καὶ τῷ μὲν αἵματι δεύει τὸν βωμὸν
ὁ ἱερεύς, οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τῶν γωνιῶν τὰς
ἐξοχάς· καὶ τούς τε νεφροὺς καὶ τὴν ἄλλην πιμελὴν
σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. οἱ δ'
ἱερεῖς τάς τε δορὰς ἀποφέρονται καὶ τὰ κρέα, ἐπ' ἐκεί-
νης δαπανήσοντες τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ· ὁ γὰρ νόμος
εἰς τὴν αὔριον ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾷ. ⟨232⟩ ὁ δ' ἁμαρ-

§ 228 = Levit. III 1. § 230 = Levit. V 7. § 231 = *Levit. IV 1 sq.*

τῶν μέν, ἑαυτῷ δὲ συνειδὼς καὶ μηδέν' ἔχων τὸν ἐξελέγχοντα, κριὸν θύει, τοῦ νόμου τοῦτο κελεύοντος· οὗ τὰ κρέα κατὰ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθημερὸν σιτοῦνται. οἱ δ' ἄρχοντες ἐφ' οἷς ἡμάρτανον ἐκθυόμενοι ταὐτὰ μὲν κομίζουσι τοῖς ἰδιώταις, διαλλάττουσι δὲ τῷ προσάγειν θύματα ταῦρον καὶ ἔριφον ἄρρενας.

⟨233⟩ νόμος δὲ ταῖς ἰδιωτικαῖς καὶ ταῖς δημοσίαις 4
θυσίαις καὶ ἄλευρον ἐπιφέρεσθαι καθαρώτατον, ἀρνὶ μὲν ἀσσάρωνος μέτρον, κριῷ δὲ δυοῖν, ταύρῳ δὲ τριῶν. τοῦτο καθαγίζουσιν ἐπὶ τῷ βωμῷ μεμαγμένον ἐλαίῳ. ⟨234⟩ κομίζεται γὰρ δὴ καὶ ἔλαιον ὑπὸ τῶν τεθυκότων, ἐπὶ μὲν βοῒ εἱνὸς ἥμισυ, ἐπὶ δὲ κριῷ μέρος τούτου τρίτον τοῦ μέτρου, καὶ τετάρτη μερὶς ἐπ' ἀρνί. ὁ δὲ εἱν μέτρον ἀρχαῖον Ἑβραίων, δύναται δὲ δύο χόας Ἀττικούς. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον τῷ ἐλαίῳ καὶ οἴνου παρῆγον· σπένδουσι δὲ περὶ τὸν βωμὸν τὸν οἶνον. ⟨235⟩ εἰ δέ τις θυσίαν οὐκ ἐπιτελῶν ἐπήνεγκε κατ' εὐχὴν σεμίδαλιν, ταύτης ἀπαρχὴν μίαν ἐπιβάλλει τῷ βωμῷ δράκα· τὴν δὲ λοιπὴν οἱ ἱερεῖς πρὸς τροφὴν λαμβάνουσιν, ἢ ἑψηθεῖσαν (ἐλαίῳ γὰρ συμπεφύραται) ἢ γενομένων ἄρτων. ἱερέως δὲ κομίσαντος καὶ ὁποσονοῦν ὁλοκαυτοῦν ἀναγκαῖον. ⟨236⟩ κωλύει δ' ὁ νόμος θύειν ζῷον αὐθημερινὸν μετὰ τοῦ γεγεννηκότος ἐπὶ ταὐτό, οὐδ' ἄλλως δὲ πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γεννηθέντι διελθεῖν. γίνονται δ' ἄλλαι θυσίαι ὑπὲρ τοῦ τὰς νόσους διαφυγεῖν ἢ κατ' ἄλλας αἰτίας, εἰς ἃς πέμματα σὺν ἱερείοις ἀναλίσκεται· ὧν εἰς τὴν ὑστέραν οὐδὲν ὑπολιπεῖν ἐστὶ νόμιμον, τῶν ἱερέων μέρος ἴδιον λαβόντων.

⟨237⟩ ἐκ δὲ τοῦ δημοσίου ἀναλώματος νόμος ἐστὶν 10

§ 233 = Num. XV 4. § 236 = Levit. XXII 26; II 4.

ἄρνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν σφάττεσθαι τῶν αὐτοετῶν ἀρχομένης θ' ἡμέρας καὶ ληγούσης· κατὰ δ' ἑβδόμην ἡμέραν, ἥτις σάββατα καλεῖται, δύο σφάττουσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερουργοῦντες. ⟨238⟩ τῇ δὲ νουμηνίᾳ τάς τε καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελοῦσι καὶ δύο βοῦς σὺν ἀρνάσιν ἐνιαυσιαίοις ἑπτὰ καὶ κριόν, ἔριφον δ' ἐπὶ παραιτήσεσιν ἁμαρτάδων, εἴ τι κατὰ λήθην γέ-
2 νοιτο. ⟨239⟩ τῷ δ' ἑβδόμῳ μηνί, ὃν Μακεδόνες Ὑπερβερεταῖον καλοῦσι, προσθέντες τοῖς εἰρημένοις ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ θύουσι καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων.

3 ⟨240⟩ δεκάτῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατὰ σελήνην διανηστεύοντες ἕως ἑσπέρας θύουσιν ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ταῦρόν τε καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας ἑπτὰ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ἔριφον. ⟨241⟩ προσάγουσι δὲ δύο πρὸς τούτοις ἐρίφους, ὧν ὃ μὲν ζῶν εἰς τὴν ὑπερόριον ἐρημίαν πέμπεται, ἀποτροπιασμὸς καὶ παραίτησις τοῦ πλήθους παντὸς ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐσόμενος, τὸν δ' ἐν τοῖς προαστείοις εἰς καθαρώτατον ἄγοντες χωρίον αὐτόθι σὺν αὐτῇ καίουσι τῇ δορᾷ, μηδὲν ὅλως καθήραντες. ⟨242⟩ συγκατακαίεται δὲ ταῦρος οὐχ ὑπὸ τοῦ δήμου προσαχθείς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων τοῦ ἀρχιερέως παρασχόντος. οὗ δὴ σφαγέντος, εἰσκομίσας εἰς τὸν ναὸν τοῦ αἵματος ἅμα καὶ τοῦ ἐρίφου, ῥαίνει τῷ δακτύλῳ τὸν ὄροφον ἑπτάκις, τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ τοὔδαφος, καὶ τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν καὶ περὶ τὸν χρυσοῦν βωμόν, καὶ τὸ λοιπὸν περὶ τῷ μείζονι, κομίσας εἰς τὸ αἴθριον. ⟨243⟩ πρὸς τούτοις τὰς ἐξοχὰς καὶ τοὺς νεφροὺς καὶ τὴν πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ

§ 237 = Num. XXVIII 3. § 239 = Num. XXIX 1; *Levit. XVI 8.*

τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. παρέχεται δὲ καὶ κριὸν ὁ ἀρχιερεὺς ὁλοκαύτωσιν τῷ θεῷ.

⟨244⟩ τῇ δὲ πέμπτῃ ταὐτοῦ μηνὸς καὶ δεκάτῃ, τρε- 4
πομένου τὸ λοιπὸν τοῦ καιροῦ πρὸς τὴν χειμερινὴν ὥραν, σκηνὰς πήγνυσθαι κελεύει κατ' οἰκίαν ἕκαστον, τὸ κρύος ὑφορωμένους ἐπὶ φυλακῇ τοῦ ἔτους, ὅτε τε πατρίδων ἐπιτύχοιεν, ⟨245⟩ παραγινομένους εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν ἣν διὰ τὸν ναὸν μητρόπολιν ἕξουσιν, ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ ἑορτὴν ἄγοντας ὁλοκαυτοῦν τε καὶ θύειν τῷ θεῷ τότε χαριστήρια, φέροντας ἐν ταῖς χερσὶν εἰρεσιώνην μυρσίνης καὶ ἰτέας σὺν κράδῃ φοίνικος πεποιημένην τοῦ μήλου τοῦ τῆς περσέας προσόντος. ⟨246⟩ εἶναι δὲ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν τὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως θυσίαν ἐκ τριῶν καὶ δέκα βοῶν καὶ ἀρνῶν ἑνὶ πλειόνων καὶ κριῶν δύο, κατὰ παραίτησιν ἁμαρτιῶν ἐρίφου προστιθεμένου. ταῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις ὁ μὲν αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν κριῶν σὺν τῷ ἐρίφῳ θύεται, ὑφαιροῦντες δ' ἑκάστης ἡμέρας ἕνα τῶν βοῶν εἰς ἑπτὰ καταντῶσιν. ⟨247⟩ ἀνίενται δ' ἀπὸ παντὸς ἔργου κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν, καὶ τῷ θεῷ, καθὰ προειρήκαμεν, μόσχον τε θύουσι καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων παραιτήσεως ἔριφον.

⟨248⟩ καὶ ταῦτα μὲν Ἑβραίοις τὰς σκηνὰς πηγνῦ- 5
σιν ἐπιτελεῖν ἐστὶ πάτριον· τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς Νισὰν παρ' ἡμῖν καλεῖται καὶ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχή, τετταρεσκαιδεκάτῃ κατὰ σελήνην, ἐν κριῷ τοῦ ἡλίου καθεστῶτος (τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ τῆς ὑπ' Αἰγυπτίοις δουλείας ἠλευθερώθημεν), καὶ τὴν θυσίαν ἣν

§ 244 = Levit. XXIII 34. § 246 = Num. XXIX 13.
§ 248 = Levit. XXIII 5.

τότ' ἐξιόντας Αἰγύπτου θῦσαι προεῖπον ἡμᾶς, Πάσχα λεγομένην, δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισε. καὶ δὴ τελοῦμεν αὐτὴν κατὰ φρατρίας, μηδενὸς τῶν τεθυμένων εἰς τὴν ἐπιοῦσαν τηρουμένου. ⟨249⟩ πέμπτῃ δὲ καὶ δεκάτῃ διαδέχεται τὴν τοῦ Πάσχα ἡ τῶν ἀζύμων ἑορτή, ἑπτὰ ἡμέρας οὖσα, καθ' ἣν ἀζύμοις τρέφονται· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταῦροι σφάττονται δύο καὶ κριὸς μὲν εἷς, ἑπτὰ δὲ ἄρνες. καὶ ταῦτα μὲν ὁλοκαυτοῦται, προστιθεμένου τοῖς πᾶσι καὶ ἐρίφου ὑπὲρ ἁμαρτάδων, εἰς εὐωχίαν καθ' ἡμέραν ἑκάστην τοῖς ἱερεῦσι· ⟨250⟩ τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν ἀζύμων ἡμέρᾳ (ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη) τῶν καρπῶν οὓς ἐθέρισαν (οὐ γὰρ ἥψαντο πρότερον αὐτῶν) μεταλαμβάνουσι, καὶ τὸν θεὸν ἡγούμενοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τῆς εὐπορίας τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῆς κριθῆς ἐπιφέρουσι τὸν τρόπον τοῦτον. ⟨251⟩ φρύξαντες τῶν σταχύων τὸ δράγμα καὶ πτίσαντες, καὶ καθαρὰς πρὸς ἀλεσμὸν τὰς κριθὰς ποιήσαντες, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα προσφέρουσι τῷ θεῷ, καὶ μίαν ἐξ αὐτοῦ δράκα ἐπιβαλόντες τῷ βωμῷ τὸ λοιπὸν ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι· καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν. θύουσι δ' ἐπὶ ταῖς ἀπαρχαῖς τῶν καρπῶν ἀρνίον εἰς ὁλοκάρπωσιν τῷ θεῷ.

6 ⟨252⟩ ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος διαγεγενημένης μετὰ ταύτην τὴν θυσίαν (αὗται δ' εἰσὶν αἱ τῶν ἑβδομάδων ἡμέραι τετταράκοντα καὶ ἐννέα) τῇ πεντηκοστῇ, ἣν Ἑβραῖοι Ἀσαρθὰ καλοῦσι (σημαίνει δὲ τοῦτο πεντηκοστήν), προσάγουσι τῷ θεῷ ἄρτον, ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσάρωνας δύο μετὰ ζύμης γεγονότων, θυμάτων δ' ἄρνας δύο. ⟨253⟩ ταῦτα μὲν γὰρ τῷ θεῷ προσ-

§ 249 = Levit. XXIII 6.

ἄγειν νόμιμον μόνον εἰς δεῖπνον τοῖς ἱερεῦσι σκευάζεται, καὶ καταλιπεῖν οὐδέν ἐστιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν συγκεχωρημένον. ὁλοκαυτωθησομένους δὲ μόσχους θύουσι τρεῖς καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας τετταρεσκαίδεκα, ἐρίφους δὲ δύο ὑπὲρ ἁμαρτημάτων. ⟨254⟩ ἔστι δ' οὐδεμία τῶν ἑορτῶν καθ' ἣν οὐχ ὁλοκαυτοῦσιν, οὐδὲ τῶν πόνων τῶν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ἄνεσιν οὐ διδόασιν, ἀλλ' ἐν πάσαις νόμιμον τό τε τῆς θυσίας εἶδος καὶ τὸ τῆς ἀργίας ἀταλαίπωρον, καὶ πρὸς εὐωχίαις εἰσὶ τεθυκότες. ⟨255⟩ ἐκ μέντοι τοῦ κοινοῦ σῖ- 7
τος ὀπτὸς ζύμης ἄμοιρος· ἀσσάρωνες δ' εἴκοσι καὶ τέτταρες εἰς τοῦτο ἀναλοῦνται. ὀπτῶνται δ' ἀνὰ δύο διαιρεθέντες μὲν τῇ πρὸ τοῦ σαββάτου, τῷ δὲ σαββάτῳ πρῳ̈ κομισθέντες ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τίθενται, καθ' ἓξ εἰς ἀλλήλους τετραμμένοι. ⟨256⟩ δύο δὲ χρυσῶν ὑπερκειμένων πινάκων λιβανωτοῦ γεμόντων, διαμένουσιν ἕως τοῦ ἑτέρου σαββάτου· καὶ τότε μὲν ἀντ' ἐκείνων ἄλλοι κομίζονται, οἳ δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρὸς τροφὴν δίδονται, καὶ τοῦ λιβανωτοῦ θυμιωμένου ἐπὶ τῷ ἱερῷ πυρί, ἐφ' ᾧ καὶ ὁλοκαυτοῦσι τὰ πάντα· λιβανωτὸς δ' ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλος ὑπὲρ τῶν ἄρτων προστίθεται. ⟨257⟩ θύει δ' ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων, καὶ δὶς ἑκάστης ἡμέρας τοῦτο ποιεῖ, ἄλευρον ἐλαίῳ μεμαγμένον καὶ πεπηγὸς ὀπτήσει βραχείᾳ· καὶ εἷς μέν ἐστιν ἀσσάρων τοῦ ἀλεύρου, τούτου δὲ τὸ μὲν ἥμισυ πρῳ̈ τὸ δ' ἕτερον δείλης ἐπιφέρει τῷ πυρί. τὸν μὲν οὖν περὶ τούτων λόγον ἀκριβέστερον αὖθις δηλώσομεν· ἱκανὰ δέ μοι δοκεῖ καὶ νῦν περὶ αὐτῶν προειρῆσθαι.

⟨258⟩ Μωυσῆς δὲ τὴν Λευῖτιν φυλὴν τῆς πρὸς 11

§ 255 = Levit. XXIV 5.

τὸν λαὸν κοινωνίας ὑπεξελόμενος ἱερὰν ἐσομένην, ἥγνιζε πηγαίοις ὕδασι καὶ ἀενάοις καὶ θυσίαις ἃς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νομίμους παρέχονται τῷ θεῷ· τήν τε σκηνὴν αὐτοῖς καὶ τὰ σκεύη τὰ ἱερά, καὶ τἆλλα ὅσα πρὸς σκέπην τῆς σκηνῆς ἐπεποίητο, παρέδωκεν, ὅπως ὑφηγουμένων τῶν ἱερέων ὑπηρετήσωσιν· ἤδη γὰρ τῷ θεῷ καθιέρωτο.

2 ⟨259⟩ *καὶ περὶ τῶν ζῴων δὲ διέκρινεν ἕκαστον ᾧ τε τρέφοιντο καὶ οὗ πάλιν ἀπεχόμενοι διατελοῖεν, περὶ ὧν, ἐν οἷς ἂν ἡμῖν ἀφορμὴ τῆς γραφῆς γένηται, διελευσόμεθα, τὰς αἰτίας προστιθέντες ὑφ' ὧν κινηθεὶς τὰ μὲν αὐτῶν βρωτὰ ἡμῖν ἐκέλευσεν εἶναι, τῶν δὲ προσέταξεν ἀπέχεσθαι.* ⟨260⟩ *αἵματος μέντοι παντὸς εἰς τροφὴν ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν, ψυχὴν αὐτὸ καὶ πνεῦμα νομίζων. καὶ κρέως τοῦ τεθνηκότος αὐτομάτως ζῴου τὴν βρῶσιν διεκώλυσεν, ἐπίπλου τε καὶ στέατος αἰγείου καὶ προβατείου καὶ τοῦ τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προειπών.*

3 ⟨261⟩ *ἀπήλασε δὲ τῆς πόλεως καὶ τοὺς λέπρᾳ τὰ σώματα κακωθέντας καὶ τοὺς περιττὴν γονὴν ῥεομένους. καὶ τὰς γυναῖκας δ' αἷς ἡ τῶν κατὰ φύσιν ἔκκρισις ἐπίοι, μετέστησε πρὸς ἡμέραν ἑβδόμην, μεθ' ἣν ὡς ἤδη καθαραῖς ἐνδημεῖν ἐφίησιν.* ⟨262⟩ ὁμοίως *δὲ καὶ τοῖς κηδεύσασι νεκρὸν μετὰ τοσαύτας ἡμέρας νόμιμον τὸ ἐνδημεῖν. τὸν δ' ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν τούτων τῶν ἡμερῶν ἐνεχόμενον ἐν τῷ μιάσματι θύειν νόμιμον ἀμνάδας δύο, ὧν τὴν μὲν ἑτέραν καθαγίζειν δεῖν, τὴν δ' ἑτέραν οἱ ἱερεῖς λαμβάνουσιν.* ⟨263⟩ ὁμοίως *δὲ θύουσι καὶ περὶ τοῦ τὴν γονὴν ῥεομένου.* ὃς *δ'*

§ 258 = Num. III 5. § 259 = Levit. XI 1. § 260 = Levit. XVII 10; XI 39; VII 13. § 261 = Levit. XIII—XV. *§ 262 = Levit. XV 2.*

ἂν κατὰ τοὺς ὕπνους ἀποκρίνῃ γονήν, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ ψυχρὸν ὁμοίως τοῖς κατὰ νόμον γυναικὶ πλησιάζουσιν ἐξουσίαν ἔχει. ⟨264⟩ τοὺς δὲ λεπροὺς εἰς τὸ παντελὲς ἐξήλασε τῆς πόλεως, μηδενὶ συνδιαιτωμένους καὶ νεκροῦ μηδὲν διαφέροντας. ἂν δέ τις ἐξικετεύσας τὸν θεὸν ἀπολυθῇ τῆς νόσου καὶ τὴν ἐρρωμένην κομίσηται χρόαν, ὁ δὴ τοιοῦτος ποικίλαις ἀμείβεται θυσίαις τὸν θεόν, περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν.

⟨265⟩ ὅθεν κἂν καταγελάσειέν τις τῶν λεγόντων 4
Μωυσῆν λέπρᾳ κεκακωμένον αὐτόν τ' ἀπ' Αἰγύπτου φυγεῖν, καὶ τῶν ἐκπεσόντων διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἡγησάμενον εἰς τὴν Χαναναίαν ἀγαγεῖν αὐτούς. ⟨266⟩ εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν ἀληθές, οὐκ ἂν ἐπὶ τῇ αὑτοῦ ἀτιμίᾳ Μωυσῆς τοιαῦτα ἐνομοθέτησεν, οἷς εὔλογον ἦν αὐτὸν καὶ ἑτέρων εἰσηγουμένων ἀντειρηκέναι, καὶ ταῦτα παρὰ πολλοῖς ἔθνεσιν τῶν λεπρῶν καὶ τιμῆς ἀπολαυόντων, οὐ μόνον ὕβρεως καὶ φυγῆς ἀπηλλαγμένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπισημοτάτας στρατείας στρατευομένων καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς πιστευομένων καὶ εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἐξουσίαν ἐχόντων εἰσιέναι. ⟨267⟩ ὥστ' οὐδὲν ἐκώλυε καὶ Μωυσῆν, εἰ τοιούτῳ τινὶ συμπτώματι περὶ τὴν χρόαν ἢ αὐτὸς ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλάττωτο, νομοθετῆσαι περὶ αὐτῶν τὰ κάλλιστα καὶ μηδεμίαν τοιαύτην ὁρίσαι ζημίαν. ⟨268⟩ ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν περὶ ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας προαγόμενοι, Μωυσῆς δὲ τούτων καθαρὸς ὢν ἐν καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις περὶ τῶν νενοσηκότων ἐνομοθέτει, κατὰ τιμὴν τοῦ θεοῦ τοῦτο ποιῶν.

⟨269⟩ ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ 5
δοκεῖ σκοπείτω· τὰς δὲ γυναῖκας, ἐπειδὰν τέκωσιν, εἰς

§ 263 = Levit. XV 16. § 264 = Levit. XIII 1.

τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε καὶ θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι τετταράκονθ' ἡμερῶν, ἂν ἄρρεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ἐπὶ θηλυτοκίαις συμβέβηκεν. εἰσιοῦσαι μέντοι μετὰ τὴν προειρημένην προθεσμίαν θυσίας ἐπιτελοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸν θεὸν διανέμονται.

6 ⟨270⟩ ἂν δ' ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τις αὐτῷ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῆς ἀληλεσμένης ἀσσάρωνα, καὶ μίαν αὐτῆς δράκα ἐπιβαλόντες τῷ θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν· ⟨271⟩ τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τις τῶν ἱερέων κατὰ τὰς πύλας (αἳ δ' εἰσὶ τετραμμέναι πρὸς τὸν νεών) καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον ἀφελών, ἐπιγράφει μὲν τοῦ θεοῦ τὴν προσηγορίαν διφθέρᾳ, κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι περὶ τὸν ἄνδρα, παραβᾶσαν δὲ τὸ σῶφρον τοῦ δεξιοῦ σκέλους ἔξαρθρον γενέσθαι καὶ τὴν γαστέρα πρησθεῖσαν οὕτως ἀποθανεῖν· ἂν δ' ὑπὸ πολλοῦ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς διὰ τοῦτο ζηλοτυπίας προπετῶς ἀνὴρ διὰ τὴν ὑπόνοιαν εἴη κεκινημένος, μηνὶ δεκάτῳ γενέσθαι παιδίον ἄρρεν αὐτῇ. ⟨272⟩ τῶν δ' ὅρκων τελειωθέντων, τῆς διφθέρας ἀπαλείψας τοὔνομα εἰς φιάλην ἐκπιέζει, προκομίσας τ' ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι προστύχοι, καὶ καταπάσας ἐκπιεῖν δίδωσιν. ⟨273⟩ ἡ δ' εἰ μὲν ἀδίκως ἐνεκλήθη, ἐγκύμων τε γίνεται καὶ τελεσφορεῖται κατὰ τὴν γαστέρα, ψευσαμένη δὲ τὸν ἄνδρα ἐπὶ τοῖς γάμοις καὶ τὸν θεὸν ἐπὶ τοῖς ὅρκοις μετ' αἰσχύνης καταστρέφει τὸν βίον, τοῦ τε σκέλους ἐκπεσόντος αὐτῇ καὶ τὴν κοιλίαν ὑδέρου καταλαβόντος.

⟨274⟩ καὶ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν καὶ τῆς ἁγνείας τῆς ἐπ' αὐταῖς ταῦτα Μωυσῆς τοῖς ὁμοφύλοις πρου-

§ 269 = Levit. XII 1. § 270 = Num. V 12.

νόησε, νόμους δὲ αὐτοῖς τοιούτους ἔθετο. μοιχείαν 12
μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπεῖπε, νομίσας εὔδαιμον τὸ περὶ
τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας, καὶ ταῖς τε πόλεσι
καὶ τοῖς οἴκοις συμφέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνη-
σίους. καὶ τὸ μίσγεσθαι δὲ μητράσιν ὡς κακὸν μέ-
γιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν. ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς συν-
εῖναι γαμετῇ καὶ τηθίσι καὶ ἀδελφαῖς καὶ παίδων
γυναιξίν, ὡς ἔκφυλον ἔχον τὴν ἀδικίαν, μεμίσηκεν.
⟨275⟩ ἐκώλυσε δὲ καὶ γυναικὶ μεμιασμένῃ τοῖς κατὰ
φύσιν πλησιάζειν, μηδὲ κτήνεσιν εἰς συνουσίαν φοιτᾶν,
μηδὲ τὴν πρὸς τὰ ἄρρενα μῖξιν τιμᾶν, διὰ τὴν ἐπ'
αὐτοῖς ὥραν ἡδονὴν θηρωμένους παράνομον. κατὰ
δὲ τῶν εἰς ταῦτ' ἐξυβρισάντων θάνατον ὥρισε τὴν
τιμωρίαν.

⟨276⟩ τῶν δ' ἱερέων καὶ διπλασίονα τὴν ἁγνείαν 2
ἐποίησε· τούτων τε γὰρ αὐτοὺς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἴρ-
γει καὶ προσέτι γαμεῖν τὰς ἡταιρηκυίας ἐκώλυσε [μήτε
δούλην μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν αὐτοὺς κεκώλυκε] καὶ
τὰς ἐκ καπηλείας καὶ τοῦ πανδοκεύειν πεπορισμένας
τὸν βίον, μηδὲ τὰς τῶν προτέρων ἀνδρῶν ἐφ' αἱσδη-
ποτοῦν αἰτίαις ἀπηλλαγμένας. ⟨277⟩ τὸν δ' ἀρχιερέα
μέντοι οὐδὲ τεθνηκότος ἀνδρὸς ἠξίωσε γαμεῖν γυναῖκα,
τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν, μόνην δ' αὐτῷ
δέδωκε γαμεῖν παρθένον, καὶ ταύτην φυλάττειν· ὅθεν
οὐδὲ νεκρῷ πρόσεισιν ὁ ἀρχιερεύς, τῶν λοιπῶν οὐ
κεκωλυμένων ἀδελφοῖς καὶ γονεῦσι καὶ παισὶ τοῖς ἑαυ-
τῶν προσιέναι μεταστᾶσιν. ⟨278⟩ ἀφελεῖς δ' εἶναι
πᾶσαν ἀφέλειαν. τὸν δὲ μὴ ὁλόκληρον τῶν ἱερέων
νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερεῖς ἐκέλευσε τὰ γέρα, ἀναβαί-
νειν δ' ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ εἰσιέναι εἰς τὸν ναὸν ἐκώ-

§ 274 = Levit. XX 10.

λυσε. μὴ μόνον δὲ περὶ τὰς ἱερουργίας καθαροὺς εἶναι, σπουδάζειν δὲ καὶ περὶ τὴν αὐτῶν δίαιταν, ὥστ' αὐτὴν ἄμεμπτον εἶναι. ⟨279⟩ καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οἱ τὴν ἱερατικὴν στολὴν φοροῦντες ἄμωμοί τέ εἰσι καὶ περὶ πάντα καθαροὶ καὶ νηφάλιοι, πίνειν οἶνον ἕως ἂν τὴν στολὴν ἔχωσι κεκωλυμένοι. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἱερεῖα θύουσιν ὁλόκληρα καὶ κατὰ μηδὲν λελωβημένα.

3 ⟨280⟩ ταῦτα μὲν οὖν ἤδη καὶ κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τῆς αὐτοῦ γενόμενα Μωυσῆς παρέδωκε· τῶν δ' αὖθις καίπερ ἐπὶ τῆς ἐρημίας διαιτώμενος προυνόησεν, ὅπως ἐπειδὰν τὴν Χαναναίαν λάβωσι τάδε ποιῶσι. ⟨281⟩ δι' ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι τῇ γῇ ἀπό τ' ἀρότρου καὶ φυτείας, ὥσπερ καὶ αὐτοῖς δι' ἑβδόμης ἡμέρας τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων προεῖπεν ἀνάπαυσιν. καὶ τῶν αὐτομάτως ἀναδοθέντων ἀπὸ τῆς γῆς κοινὴν εἶναι τοῖς θέλουσι τὴν χρῆσιν, τῶν θ' ὁμοφύλων καὶ τῶν ἀλλοτριοχώρων, μηδὲν ἐξ αὐτῶν φυλάττοντας. ποιεῖν δὲ καὶ τοῦτο μεθ' ἑβδόμην ἐτῶν ἑβδομάδα. ⟨282⟩ ταῦτα πεντήκοντα μέν ἐστιν ἔτη τὰ πάντα, καλεῖται δὲ ὑφ' Ἑβραίων ὁ πεντηκοστὸς ἐνιαυτὸς ἰώβηλος· ἐν ᾧ οἵ τε χρεῶσται τῶν δανείων ἀπολύονται καὶ οἱ δουλεύοντες ἐλεύθεροι ἀφίενται, οὓς ὄντας ὁμοφύλους καὶ παραβάντας τι τῶν νομίμων τῷ σχήματι τῆς δουλείας ἐκόλασε, θάνατον οὐκ ἐκδεχομένους. ⟨283⟩ ἀποδίδωσι δὲ καὶ τοὺς ἀγροὺς τοῖς ἀρχῆθεν αὐτῶν δεσπόταις τοῦτον τὸν τρόπον. ἐνστάντος τοῦ ἰωβήλου (ἐλευθερίαν δὲ σημαίνει τοὔνομα) συνέρχονται ὅ τ' ἀποδόμενος τὸ χωρίον καὶ ὁ πριάμενος, ⟨284⟩ καὶ λογισάμενοι τοὺς καρποὺς καὶ τὰς εἰς τὸ χωρίον δαπάνας γεγενημένας,

§ 279 = Levit. X 9. § 280 = Levit. XXV 1.

τῶν μὲν καρπῶν πλεονάζειν εὑρεθέντων προσδέχεται τὸν ἀγρὸν ὁ ἀποδόμενος, τοῦ δ' ἀναλώματος ὑπερβάλλοντος, ὑπὲρ τοῦ λείποντος καταβαλὼν τὸ ἱκνούμενον ἐξίσταται τῆς κτήσεως· ἴσων δὲ συναριθμουμένων τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἀποδίδωσι τοῖς καὶ πρότερον νεμηθεῖσι. ⟨285⟩ ταὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς οἰκίαις νόμιμον ἰσχύειν ἠθέλησε ταῖς κατὰ κώμας πεπραμέναις· περὶ γὰρ τῶν ἐν τῇ πόλει πεπραμένων ἔγνωκεν ἑτέρως. εἰ μὲν γὰρ πρὸ τοῦ τελειωθῆναι τὸν ἐνιαυτὸν καταβάλοι τἀργύριον, ἀναγκάζει τὸν πριάμενον ἀποδοῦναι· εἰ δὲ πλῆρες γένοιτο τὸ ἔτος, βεβαιοῖ τὴν κτῆσιν τῷ πριαμένῳ. ⟨286⟩ ταύτην Μωυσῆς τὴν διάταξιν τῶν νόμων, ὅθ' ὑπὸ τὸ Σιναῖον καθιδρύκει τὴν στρατιάν, ἐξέμαθε παρὰ τοῦ θεοῦ, καὶ τοῖς Ἑβραίοις γεγραμμένην παραδίδωσιν.

⟨287⟩ ἐπειδὴ δὲ καλῶς αὐτῷ τὰ περὶ τὴν νομοθε- 4
σίαν ἔχειν ἐδόκει, πρὸς ἐξέτασιν τοῦ στρατοῦ τὸ λοιπὸν ἐτράπη, τῶν πολεμικῶν ἤδη κατὰ νοῦν ἔχων ἅπτεσθαι. προστάττει δὲ τοῖς φυλάρχοις, πλὴν τῆς Λευίτιδος φυλῆς, ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν ἐκμαθεῖν τῶν στρατεύεσθαι δυναμένων· ἱεροὶ γὰρ ἦσαν οἱ Λευῖται καὶ πάντων ἀτελεῖς. ⟨288⟩ γενομένης δὲ τῆς ἐξετάσεως εὑρέθησαν μυριάδες ἑξήκοντα τῶν ὁπλιτεύειν δυναμένων, τῶν ἀπ' εἴκοσιν ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λευὶ κατέλεξεν εἰς τοὺς φυλάρχους Μανασσῆν τὸν Ἰωσήπου παῖδα καὶ Ἐφραΐμην ἀντὶ τοῦ Ἰωσήπου. δέησις δ' ἦν αὕτη Ἰακώβου πρὸς Ἰώσηπον ποιητοὺς αὐτῷ παρασχεῖν τοὺς παῖδας, ὡς καὶ προεῖπον.

⟨289⟩ πηγνύντες δὲ τὴν σκηνὴν μέσην ἀπελάμβα- 5

§ 284 = Levit. XXV 14. § 287—289 = Num. I—III.

νον, τριῶν φυλῶν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην παρασκηνουμένων, ὁδοί τε διὰ μέσων ἐτέτμηντο. καὶ κόσμος ἦν ἀγορᾶς, καὶ τῶν πωλουμένων ἕκαστον ἐν τάξει διέκειτο, καὶ δημιουργοὶ τέχνης ἁπάσης ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἦσαν, οὐδενί τ' ἄλλῳ ἢ πόλει μετανισταμένῃ καὶ μεθιδρυμένῃ ἐῴκει. ⟨290⟩ τὰ δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον, ἔπειτα δ' οἱ Λευῖται, πάντες ὄντες τὸ πλῆθος (ἐξητάσθησαν γὰρ καὶ αὐτοί, τοῦ μὲν ἄρρενος ὅσον τριακοστὴν εἶχεν ἡμέραν γενόμενον) δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα. καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ὑπὲρ τὴν σκηνὴν συνέβαινεν ἑστάναι τὴν νεφέλην, μένειν αὐτοῖς ὡς ἐπιδημοῦντος ἐδόκει τοῦ θεοῦ, τρεπομένης δὲ ταύτης μετανίστασθαι.

⟨291⟩ εὗρε δὲ καὶ βυκάνης τρόπον, ἐξ ἀργύρου ποιησάμενος. ἔστι δὲ τοιαύτη. μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεῖπον, στενὴ δ' ἐστὶ σῦριγξ αὐλοῦ βραχεῖ παχυτέρα, παρέχουσα δ' εὖρος ἀρκοῦν ἐπὶ τῷ στόματι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα ταῖς σάλπιγξι παραπλησίως τελοῦν· ἀσωσρὰ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. ⟨292⟩ γίνονται δὲ δύο, καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς παρακέλευσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο τοῦ πλήθους εἰς τὰς ἐκκλησίας. καὶ μιᾷ μὲν ἀποσημήναντος ἔδει τὰς ἀρχὰς συνελθεῖν σκεψομένας περὶ τῶν οἰκείων, ἀμφοτέραις δὲ συνῆγε τὸ πλῆθος. ⟨293⟩ τῆς δὲ σκηνῆς μετακινουμένης ταῦτ' ἐγίνετο. ἀποσημήναντος γὰρ τὸ πρῶτον, οἱ παρὰ ταῖς ἀνατολαῖς ἐσκηνωκότες ἀνίσταντο, καὶ πρὸς τὴν δευτέραν οἱ πρὸς τὸν νότον αὐτῆς καθεστῶτες. εἶθ' ἡ σκηνὴ λυομένη μέση τῶν προϊουσῶν ἓξ φυλῶν ἐκομίζετο καὶ τῶν ἑπομένων ἕξ·

§ 290 = Num. III 39; IX 18.

Λευῖται δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πάντες ἦσαν. ⟨294⟩ τρίτον δὲ σημήναντος τὸ κατὰ λίβα τετραμμένον τῶν ἐσκηνωκότων μέρος ἐκινεῖτο, καὶ τέταρτον τὸ κατὰ βορρᾶν. ταῖς δὲ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ἐπὶ ταῖς ἱερουργίαις, [πρὸς αἷς] προσάγοντες τὰς θυσίας, καὶ τοῖς σαββάτοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις. θύει δὲ τότε πρῶτον μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Αἰγύπτου τὴν Πάσχα λεγομένην ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

⟨295⟩ καὶ βραχὺ διαλιπὼν ἀπανίσταται τοῦ Σιναίου 13
ὄρους, καὶ τόπους τινὰς ἀμείψας, περὶ ὧν δηλώσομεν, εἴς τι χωρίον Ἐσερμὼθ λεγόμενον παρῆν. κἀκεῖ τὸ πλῆθος πάλιν στασιάζειν ἄρχεται καὶ τὸν Μωυσῆν αἰτιᾶσθαι τῶν τε κατὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτῷ πεπειραμένων, ⟨296⟩ καὶ ὅτι γῆς αὐτοὺς ἀγαθῆς πείσαντος ἀπαναστῆναι τὴν μὲν ἀπολέσειαν, ἀντὶ δ' ἧς ὑπέσχετο παρέξειν εὐδαιμονίας, ἐν ταύταις ἀλῶνται ταῖς ταλαιπωρίαις, ὕδατος μὲν σπανίζοντες, εἰ δὲ καὶ τὴν μάνναν ἐπιλιπεῖν συμβαίη, τέλεον ἀπολούμενοι. ⟨297⟩ πολλὰ δ' εἰς τὸν ἄνδρα καὶ δεινὰ λεγόντων, εἷς δή τις αὐτοῖς παρῄνει μήτε Μωυσέος καὶ τῶν πεπονημένων αὐτῷ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀμνημονεῖν, μήτ' ἀπογινώσκειν τῆς ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείας. τὸ δὲ πλῆθος πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκεκίνητο, καὶ θορυβῆσαν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Μωυσῆν ἐπετείνετο. ⟨298⟩ Μωυσῆς δὲ παραθαρρύνων αὐτοὺς οὕτως ἀπεγνωκότας, ὑπέσχετο, καίπερ αἰσχρῶς ὑπ' αὐτῶν περιυβρισμένος, πλῆθος αὐτοῖς παρέξειν κρεῶν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλ' εἰς πλείονας. ἀπιστούντων δ' ἐπὶ τούτῳ, καί τινος ἐρομένου πόθεν ἂν τοσαύταις εὐπορήσειε μυριάσι τῶν προειρημένων, 'ὁ θεός' εἶπε 'κἀγώ, καίτοι κακῶς ἀκούοντες

§ 294 = Num. IX 1. § 296 = Num. XI 5.

πρὸς ὑμῶν, οὐκ ἂν ἀποσταίημεν κάμνοντες ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τοῦτ' οὐκ εἰς μακρὰν ἔσται.' ⟨299⟩ ἅμα ταῦτ' ἔλεγε καὶ πίμπλαται τὸ στρατόπεδον ὀρτύγων ἅπαν, καὶ ἤθροιζον αὐτοὺς περιστάντες. ὁ μέντοι θεὸς οὐκ εἰς μακρὰν μετέρχεται τοὺς Ἑβραίους τῆς εἰς αὐτὸν θρασύτητος καὶ λοιδορίας· ἀπέθανε γὰρ οὐκ ὀλίγον πλῆθος αὐτῶν. καὶ νῦν ἔτι κατ' ἐπωνυμίαν ὁ χῶρος ὀνομάζεται Καβρωθαβά· ἐπιθυμίας ἂν μνημεῖα λέγοιτο.

14 ⟨300⟩ ἀναγαγὼν δ' αὐτοὺς ἐκεῖθεν ὁ Μωυσῆς εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα, πλησίον οὖσαν τοῖς Χαναναίων ὁρίοις καὶ χαλεπὴν ἐνδιαιτᾶσθαι, εἰς ἐκκλησίαν ἀθροίζει τὸ πλῆθος, καὶ καταστάς 'δύο' φησί 'κρίναντος ἡμῖν τοῦ θεοῦ παρασχεῖν ἀγαθά, ἐλευθερίαν καὶ γῆς κτῆσιν εὐδαίμονος, τὴν μὲν ἤδη δόντος ἔχετε, τὴν δ' ἤδη λήψεσθε· ⟨301⟩ Χαναναίων γὰρ ἐπὶ τοῖς ὅροις καθήμεθα, καὶ κωλύσει τὸ λοιπὸν ἐπιόντας οὐ μόνον οὐ βασιλεὺς οὐ πόλις ἡμᾶς, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πᾶν ἀθροισθὲν αὐτῶν ἔθνος. παρασκευαζώμεθα οὖν πρὸς τοὖργον· οὐ γὰρ ἀμαχητὶ παραχωρήσουσιν ἡμῖν τῆς γῆς, ἀλλὰ μεγάλοις αὐτὴν ἀγῶσιν ἀφαιρεθέντες. ⟨302⟩ πέμψωμεν δὲ κατασκόπους, οἳ τῆς τε γῆς τὴν ἀρετὴν κατανοήσουσι καὶ πόση δύναμις αὐτοῖς. πρὸ δὲ πάντων ὁμονοῶμεν, καὶ τὸν θεόν, ὅς ἐστιν ἐπὶ πᾶσιν ἡμῖν βοηθὸς καὶ σύμμαχος, διὰ τιμῆς ἔχωμεν.'

2 ⟨303⟩ Μωυσέος δὲ ταῦτ' εἰπόντος, τὸ πλῆθος αὐτὸν τιμαῖς ἀμείβεται, καὶ κατασκόπους αἱρεῖται δώδεκα τῶν γνωριμωτάτων, ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἕνα· οἳ διεξελθόντες ἀπὸ τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ τὴν Χαναναίαν ἅπασαν ἐπί τ' Ἀμάθην πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρος, καὶ τήν τε τῆς γῆς φύσιν καὶ τὴν τῶν ἐνοικούν-

§ 299 = Num. XI 31. § 300 = Num. XIII 1.

των ἀνθρώπων ἐξιστορήσαντες παρῆσαν, τετταράκονθ'
ἡμέραις εἰς πᾶν καταχρησάμενοι τοὖργον, ἔτι δὲ καὶ
καρποὺς ὧν ἔφερεν ἡ γῆ κομίζοντες, ⟨304⟩ τῇ τε τού-
των εὐπρεπείᾳ καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀγαθῶν, ἃ τὴν γῆν
ἔχειν διηγοῦντο, πολεμεῖν ἐπαίροντες τὸ πλῆθος, φο-
βοῦντες δὲ πάλιν αὐτὸ τῷ τῆς κτήσεως ἀπόρῳ, ποτα-
μούς τε διαβῆναι λέγοντες ἀδιαβάτους ὑπὸ μεγέθους
ἅμα καὶ βάθους, καὶ ὄρη ἀμήχανα τοῖς ὁδεύουσι, καὶ
πόλεις καρτερὰς τείχεσι καὶ περιβόλων ὀχυρότητι. ⟨305⟩
ἐν δὲ Χεβρῶνι καὶ τῶν γιγάντων ἔφασκον τοὺς ἀπο-
γόνους καταλαβεῖν. καὶ οἱ μὲν κατάσκοποι τεθεαμένοι
πάντων, οἷς μετὰ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἐνέτυ-
χον, μείζω τὰ κατὰ τὴν Χαναναίαν, αὐτοί τε κατεπε-
πλήγεσαν καὶ τὸ πλῆθος οὕτως ἔχειν ἐπειρῶντο· ⟨306⟩
οἳ δ' ἄπορον ἐξ ὧν ἠκροάσαντο τὴν κτῆσιν τῆς γῆς 3
ὑπελάμβανον, καὶ διαλυθέντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας σὺν
γυναιξὶ καὶ παισὶν ὀλοφυρόμενοι διῆγον, ὡς οὐδὲν
ἔργῳ τοῦ θεοῦ βοηθοῦντος, λόγῳ δὲ μόνον ὑπισχνου-
μένου. ⟨307⟩ καὶ τὸν Μωυσῆν πάλιν ᾐτιῶντο καὶ
κατεβόων αὐτοῦ καὶ τἀδελφοῦ Ἀαρῶνος τοῦ ἀρχιερέως.
καὶ πονηρὰν μὲν καὶ μετὰ τῶν εἰς τοὺς ἄνδρας βλασ-
φημιῶν διάγουσι τὴν νύκτα, πρῷ δ' εἰς τὴν ἐκκλησίαν
συντρέχουσι, δι' ἐννοίας ἔχοντες καταλεύσαντες τὸν
Μωυσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέ-
φειν. ⟨308⟩ τῶν δὲ κατασκόπων Ἰησοῦς τε ὁ τοῦ 4
Ναυήνου παῖς, φυλῆς Ἐφραϊμίτιδος, καὶ Χάλεβος, τῆς
Ἰούδα φυλῆς, φοβηθέντες χωροῦσιν εἰς μέσους, καὶ
τὸ πλῆθος κατεῖχον, θαρρεῖν δεόμενοι καὶ μήτε ψευ-
δολογίαν κατακρίνειν τοῦ θεοῦ μήτε πιστεύειν τοῖς ἐκ
τοῦ μὴ τἀληθῆ περὶ τῶν Χαναναίων εἰρηκέναι κατα-

§ 304 = Num. XIII 27. § 306 = Num. XIV 1.

πληξαμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοὺς τῶν ἀγαθῶν παρορμῶσιν· ⟨309⟩ οὔτε γὰρ τῶν ὀρῶν τὸ μέγεθος οὔτε τῶν ποταμῶν τὸ βάθος τοῖς ἀρετὴν ἠσκηκόσιν ἐμποδὼν στήσεσθαι πρὸς τἄργα, καὶ ταῦτα τοῦ θεοῦ συμπροθυμουμένου καὶ ὑπερμαχοῦντος αὐτῶν. 'ἴωμεν οὖν' ἔφασαν 'ἐπὶ τοὺς πολεμίους, μηδὲν ἔχοντες δι' ὑποψίας, ἡγεμόνι τε τῷ θεῷ πεπιστευκότες καὶ ὁδηγοῦσιν ἡμῖν ἑπόμενοι.' ⟨310⟩ καὶ οἳ μὲν ταῦτα λέγοντες ἐπεχείρουν τὴν ὀργὴν καταπραΰνειν τοῦ πλήθους, Μωυσῆς δὲ καὶ Ἀαρών, πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν, τὸν θεὸν ἱκέτευον οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ὅπως τῆς ἀμαθίας παύσῃ τὸ πλῆθος καὶ καταστήσῃ τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀμηχανίας τοῦ παραστάντος αὐτοῖς πάθους τεταραγμένην. παρῆν δ' ἡ νεφέλη καὶ στᾶσα ὑπὲρ τὴν σκηνὴν ἐσήμαινε τὴν
5 ἐπιφάνειαν τοῦ θεοῦ. ⟨311⟩ Μωυσῆς δὲ θαρρήσας πάρεισιν εἰς τὸ πλῆθος, καὶ τὸν θεὸν ἐδήλου κινηθέντα ὑπὸ τῆς ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν, οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἐξημαρτημένων, οἵαν δ' οἱ πατέρες ἐπὶ νουθεσίᾳ τοῖς τέκνοις ἐπιφέρουσι. ⟨312⟩ παρελθόντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ καὶ περὶ τῆς μελλούσης ὑπ' αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαιομένῳ τὸν θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα παθόντες ἐξ αὐτοῦ καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γένοιντο, ὅτι τε νῦν τῇ τῶν κατασκόπων ὑπαχθέντες δειλίᾳ τοὺς ἐκείνων λόγους ἀληθεστέρους τῆς ὑποσχέσεως ἡγήσαιντο τῆς αὐτοῦ· ⟨313⟩ καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας οὐδ' ἐξαφανίσει τὸ γένος αὐτῶν, ὃ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔσχε διὰ τιμῆς· τὴν μέντοι Χαναναίαν οὐ παρέξειν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἀπ'

§ 309 — Num. XIV 8.

αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ⟨314⟩ ἀνεστίους δὲ ποιήσειν καὶ ἀπόλιδας ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τετταράκοντα καταβιῶναι, τῆς παρανομίας ποινὴν ταύτην ἐκτίνοντας. ‘παισὶ μέντοι τοῖς ἡμετέροις παραδώσειν τὴν γῆν ἐκείνην ὑπέσχετο, κἀκείνους τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἑαυτοὺς ὑπ' ἀκρασίας ἐφθονήσατε μετασχεῖν, ποιήσειν δεσπότας.'

2 ⟨315⟩ ταῦτα δὲ Μωυσέος κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ γνώμην διαλεχθέντος, ἐν λύπῃ καὶ συμφορᾷ τὸ πλῆθος ἐγένετο, καὶ τὸν Μωυσῆν παρεκάλει καταλλακτὴν αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν θεὸν καὶ τῆς ἄλης τῆς κατὰ τὴν ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς παρασχεῖν. ὃ δ' οὐκ ἔφασκε τὸν θεὸν τοιαύτην πεῖραν προσήσεσθαι· μὴ γὰρ κατὰ κουφότητα προαχθῆναι τὸν θεὸν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ γνώμῃ καταψηφισάμενον αὐτῶν. ⟨316⟩ οὐ δεῖ δ' ἀπιστεῖν εἰ Μωυσῆς, εἷς ἀνὴρ ὤν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπράυνε καὶ μετήγαγεν εἰς τὸ ἡμερώτερον· ὁ γὰρ θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν ἡττᾶσθαι τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ πλῆθος παρεσκεύαζε, καὶ πολλάκις παρακούσαντες ἀσύμφορον αὐτοῖς τὴν ἀπείθειαν ἐπέγνωσαν [ἀπὸ τοῦ συμφορᾷ περιπεσεῖν].

3 ⟨317⟩ θαυμαστὸς δὲ τῆς ἀρετῆς ἀνήρ, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι περὶ ὧν εἴποι, οὐ παρ' ὃν ἔζη χρόνον ὑπῆρξε μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστίν· οὐδεὶς γοῦν Ἑβραίων ὃς οὐχί, καθάπερ παρόντος αὐτοῦ καὶ κολάσοντος ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν δύνηται. ⟨318⟩ καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν· ἤδη δέ τινες καὶ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην, μηνῶν ὁδὸν τεττάρων ἐλθόντες κατὰ τιμὴν τοῦ παρ'

§ 314 = Num. XIV 33.

πληξαμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοὺς τῶν ἀγαθῶν παρορμῶσιν· ⟨309⟩ οὔτε γὰρ τῶν ὀρῶν τὸ μέγεθος οὔτε τῶν ποταμῶν τὸ βάθος τοῖς ἀρετὴν ἠσκηκόσιν ἐμποδὼν στήσεσθαι πρὸς τἄργα, καὶ ταῦτα τοῦ θεοῦ συμπροθυμουμένου καὶ ὑπερμαχοῦντος αὐτῶν. 'ἴωμεν οὖν' ἔφασαν 'ἐπὶ τοὺς πολεμίους, μηδὲν ἔχοντες δι' ὑποψίας, ἡγεμόνι τε τῷ θεῷ πεπιστευκότες καὶ ὁδηγοῦσιν ἡμῖν ἑπόμενοι.' ⟨310⟩ καὶ οἳ μὲν ταῦτα λέγοντες ἐπεχείρουν τὴν ὀργὴν καταπραΰνειν τοῦ πλήθους, Μωυσῆς δὲ καὶ Ἀαρών, πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν, τὸν θεὸν ἱκέτευον οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ' ὅπως τῆς ἀμαθίας παύσῃ τὸ πλῆθος καὶ καταστήσῃ τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀμηχανίας τοῦ παραστάντος αὐτοῖς πάθους τεταραγμένην. παρῆν δ' ἡ νεφέλη καὶ στᾶσα ὑπὲρ τὴν σκηνὴν ἐσήμαινε τὴν
5 ἐπιφάνειαν τοῦ θεοῦ. ⟨311⟩ Μωυσῆς δὲ θαρρήσας πάρεισιν εἰς τὸ πλῆθος, καὶ τὸν θεὸν ἐδήλου κινηθέντα ὑπὸ τῆς ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν, οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἐξημαρτημένων, οἵαν δ' οἱ πατέρες ἐπὶ νουθεσίᾳ τοῖς τέκνοις ἐπιφέρουσι. ⟨312⟩ παρελθόντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ καὶ περὶ τῆς μελλούσης ὑπ' αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαιομένῳ τὸν θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα παθόντες ἐξ αὐτοῦ καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γένοιντο, ὅτι τε νῦν τῇ τῶν κατασκόπων ὑπαχθέντες δειλίᾳ τοὺς ἐκείνων λόγους ἀληθεστέρους τῆς ὑποσχέσεως ἡγήσαιντο τῆς αὐτοῦ· ⟨313⟩ καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας οὐδ' ἐξαφανίσει τὸ γένος αὐτῶν, ὃ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔσχε διὰ τιμῆς· τὴν μέντοι Χαναναίαν οὐ παρέξειν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἀπ'

§ 309 — Num. XIV 8.

αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ⟨314⟩ ἀνεστίους δὲ ποιήσειν καὶ ἀπόλιδας ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τετταράκοντα καταβιῶναι, τῆς παρανομίας ποινὴν ταύτην ἐκτίνοντας. 'παισὶ μέντοι τοῖς ἡμετέροις παραδώσειν τὴν γῆν ἐκείνην ὑπέσχετο, κἀκείνους τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἑαυτοὺς ὑπ' ἀκρασίας ἐφθονήσατε μετασχεῖν, ποιήσειν δεσπότας.'

⟨315⟩ ταῦτα δὲ Μωυσέος κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ γνώ- 2
μην διαλεχθέντος, ἐν λύπῃ καὶ συμφορᾷ τὸ πλῆθος ἐγένετο, καὶ τὸν Μωυσῆν παρεκάλει καταλλακτὴν αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν θεὸν καὶ τῆς ἄλης τῆς κατὰ τὴν ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς παρασχεῖν. ὃ δ' οὐκ ἔφασκε τὸν θεὸν τοιαύτην πεῖραν προσήσεσθαι· μὴ γὰρ κατὰ κουφότητα προαχθῆναι τὸν θεὸν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ γνώμῃ καταψηφισάμενον αὐτῶν. ⟨316⟩ οὐ δεῖ δ' ἀπιστεῖν εἰ Μωυσῆς, εἷς ἀνὴρ ὤν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπράυνε καὶ μετήγαγεν εἰς τὸ ἡμερώτερον· ὁ γὰρ θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν ἡττᾶσθαι τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ πλῆθος παρεσκεύαζε, καὶ πολλάκις παρακούσαντες ἀσύμφορον αὐτοῖς τὴν ἀπείθειαν ἐπέγνωσαν [ἀπὸ τοῦ συμφορᾷ περιπεσεῖν].

⟨317⟩ θαυμαστὸς δὲ τῆς ἀρετῆς ἀνήρ, καὶ τῆς 3
ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι περὶ ὧν εἴποι, οὐ παρ' ὃν ἔζη χρόνον ὑπῆρξε μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστίν· οὐδεὶς γοῦν Ἑβραίων ὃς οὐχί, καθάπερ παρόντος αὐτοῦ καὶ κολάσοντος ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν δύνηται. ⟨318⟩ καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτοῦ δυνάμεως ἐστίν· ἤδη δέ τινες καὶ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην, μηνῶν ὁδὸν τεττάρων ἐλθόντες κατὰ τιμὴν τοῦ παρ'

§ 314 = Num. XIV 33.

ἡμῖν ἱεροῦ μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ ἀναλωμάτων, καὶ θύσαντες, οὐκ ἴσχυσαν τῶν ἱερείων μεταλαβεῖν, Μωυσέος ἀπηγορευκότος ἐπί τινι τῶν οὐ νομιζομένων οὐδ' ἐκ τῶν πατρίων ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων. ⟨319⟩ καὶ οἳ μὲν μηδὲ θύσαντες, οἳ δ' ἡμιέργους τὰς θυσίας καταλιπόντες, πολλοὶ δ' οὐδ' ἀρχὴν εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν δυνηθέντες ἀπίασιν, ὑπακούειν τοῖς Μωυσέος προστάγμασι μᾶλλον ἢ ποιεῖν τὰ κατὰ βούλησιν τὴν ἑαυτῶν προτιμῶντες, καὶ τὸν ἐλέγξοντα περὶ τούτων αὐτοὺς οὐ δεδιότες, ἀλλὰ μόνον τὸ συνειδὸς ὑφορώμενοι. ⟨320⟩ οὕτως ἡ νομοθεσία τοῦ θεοῦ δοκοῦσα τὸν ἄνδρα πεποίηκε τῆς αὐτοῦ φύσεως κρείττονα νομίζεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦδε τοῦ πολέμου μικρὸν ἔμπροσθεν, Κλαυδίου Ῥωμαίων ἄρχοντος, Ἰσμαήλου δὲ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄντος, καὶ λιμοῦ τὴν χώραν ἡμῶν καταλαβόντος ὡς τεττάρων δραχμῶν πωλεῖσθαι τὸν ἀσσάρωνα, ⟨321⟩ κομισθέντος ἀλεύρου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων εἰς κόρους ἑβδομήκοντα (μέδιμνοι δὲ οὗτοι Σικελοὶ μέν εἰσιν εἷς καὶ τριάκοντα, Ἀττικοὶ δὲ τετταράκοντα εἷς) οὐδεὶς ἐτόλμησε τῶν ἱερέων κρίμνον ἓν φαγεῖν, τοσαύτης ἀπορίας τὴν γῆν κατεχούσης, δεδιὼς τὸν νόμον καὶ τὴν ὀργὴν ἣν καὶ ἐπ' ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τοῖς ἀδικήμασιν ἔχει. ⟨322⟩ ὥστ' οὐ δεῖ θαυμάζειν περὶ τῶν τότε πεπραγμένων, ὁπότε μέχρι καὶ νῦν τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ Μωυσέος γράμματα τηλικαύτην ἰσχὺν ἔχει, ὥστε καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς ὁμολογεῖν ὅτι τὴν πολιτείαν ἡμῖν ὁ καταστησάμενός ἐστι θεὸς διὰ Μωυσέος καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου.

ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὡς αὐτῷ τινι δοκεῖ διαλήψεται.

ΒΙΒΛΟΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

1 ⟨1⟩ Ἑβραίους δ' ὁ κατὰ τὴν ἐρημίαν βίος, ἀηδὴς αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὤν, ἐποίει καὶ κωλύοντος τοῦ θεοῦ τῶν Χαναναίων πεῖραν λαμβάνειν. οὐ γὰρ ἠξίουν τοῖς Μωυσέος πειθαρχοῦντες λόγοις ἠρεμεῖν, ἀλλὰ καὶ δίχα τῆς παρ' ἐκείνου προθυμίας κρατήσειν αὐτοὶ τῶν πολεμίων νομίζοντες κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ, καὶ πραγματεύεσθαι μένειν αὐτοὺς ἀπόρους ὑπενόουν, ἵν' ἀεὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας δέωνται, πολεμεῖν δὲ τοῖς Χαναναίοις ὡρμήκεσαν, ⟨2⟩ λέγοντες τὸν θεὸν οὐχὶ Μωυσεῖ χαριζόμενον ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κηδόμενον αὐτῶν τοῦ ἔθνους διὰ τοὺς προγόνους, ὧν ἐπετρόπευσε, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν πρότερόν τε παρασχεῖν τὴν ἐλευθερίαν καὶ νῦν βουλομένοις πονεῖν ἀεὶ παρέσεσθαι σύμμαχον. ⟨3⟩ εἶναι δὲ καὶ καθ' αὐτοὺς ἱκανοὶ κρατεῖν τῶν ἐθνῶν ἔφασκον, κἂν ἀπαλλοτριοῦν αὐτῶν Μωυσῆς ἐθελήσῃ τὸν θεόν, ὅλως τε συμφέρειν αὐτοῖς τὸ αὐτοκράτορσιν εἶναι, καὶ μὴ χαίροντας ἐπὶ τῷ τῆς παρ' Αἰγυπτίων ἐξελθεῖν ὕβρεως Μωυσῆν τύραννον ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τὴν τούτου βούλησιν, ⟨4⟩ ἐξαπατωμένους ὅτι μόνῳ τὸ θεῖον αὐτῷ προδηλοῖ περὶ τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ὡς οὐχ ἁπάντων ἐκ τῆς Ἀβράμου γενεᾶς ὄντων, ἀλλ' αἴτιον ἕνα τοῦτον τοῦ θεοῦ παρεσχηκότος εἰς τὸ πάντ' αὐτὸν εἰδέναι τὰ μέλλοντα παρ' αὐτοῦ

§ 1 = Num. XIV 40.

μανθάνοντα· ⟨5⟩ δόξειν τε συνετοὺς εἶναι, εἰ τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ καταγνόντες καὶ τῷ θεῷ πιστεύσαντες κτήσασθαι γῆν, ἣν αὐτοῖς ὑπέσχηται, θελήσουσιν, ἀλλὰ μὴ τῷ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ θεοῦ κωλύοντι προσσχοῖεν. ⟨6⟩ τὴν ἀπορίαν οὖν λογιζόμενοι καὶ τὴν ἐρημίαν, ὑφ' ἧς ἔτι ταύτην αὐτοῖς χείρω συνέβαινεν εἶναι δοκεῖν, ἐπὶ τὴν πρὸς τοὺς Χαναναίους μάχην ἦσαν ὡρμημένοι, τὸν θεὸν προστησάμενοι στρατηγόν, ἀλλ' οὐχὶ τὴν παρὰ τοῦ νομοθέτου συνεργίαν περιμένοντες.

2 ⟨7⟩ ὡς οὖν ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔχειν ἔκριναν καὶ τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθον, οἳ μέν, οὐ καταπλαγέντες αὐτῶν τὴν ἔφοδον οὐδὲ τὴν πληθύν, γενναίως αὐτοὺς ἐδέξαντο, τῶν δ' Ἑβραίων ἀποθνήσκουσί τε πολλοὶ καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα, τῆς φάλαγγος αὐτῶν διαλυθείσης, ἀκόσμως διωκόμενον εἰς τὴν παρεμβολὴν συνέφυγε, ⟨8⟩ καὶ τῷ παρ' ἐλπίδας δυστυχῆσαι παντάπασιν ἀθυμοῦν οὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσεδόκα, λογιζόμενον ὅτι καὶ ταῦτα κατὰ μῆνιν θεοῦ πάθοιεν, προεξορμήσαντες ἐπὶ τὸν πόλεμον τῆς ἐκείνου δίχα βουλήσεως.

3 ⟨9⟩ Μωυσῆς δὲ τοὺς μὲν οἰκείους ὁρῶν ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγότας, φοβούμενος δὲ μὴ θαρρήσαντες ἐπὶ τῇ νίκῃ οἱ πολέμιοι καὶ μειζόνων ὀρεχθέντες ἐπ' αὐτοὺς ἔλθοιεν, ἔγνω δεῖν τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν πορρωτέρω τῶν Χαναναίων εἰς τὴν ἔρημον, καὶ τοῦ πλήθους ἐπιτρέψαντος αὐτὸ πάλιν ἐκείνῳ ⟨10⟩ (συνῆκε γὰρ δίχα τῆς αὐτοῦ προνοίας οὐ δυνησόμενον ἐρρῶσθαι τοῖς πράγμασιν) ἀναστήσας τὸ στράτευμα προῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἐνταῦθα νομίζων ἡσυχάσειν αὐτοὺς καὶ μὴ πρότερον τοῖς Χαναναίοις εἰς χεῖ-

§ 6 = Num. XIV 45. § 9 = Num. XIV 25.

ρας ἥξειν, πρὶν ἢ παρὰ τοῦ θεοῦ τὸν εἰς τοῦτο καιρὸν λάβωσιν.

⟨11⟩ ὅπερ δὲ τοῖς μεγάλοις συμβαίνει στρατοπέδοις, 2 καὶ μάλιστα παρὰ τὰς κακοπραγίας, δυσάρκτοις εἶναι καὶ δυσπειθέσι, τοῦτο καὶ τοῖς Ἰουδαίοις συνέπεσεν. ἑξήκοντα γὰρ ὄντες μυριάδες, καὶ διὰ τὸ πλῆθος ἴσως ἂν μηδ' ἐν ἀγαθοῖς ὑποταγέντες τοῖς κρείττοσι, τότε μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τῆς συμφορᾶς ἐξηγανάκτουν καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. ⟨12⟩ στάσις οὖν αὐτούς, οἵαν οὐκ ἴσμεν οὔτε παρ' Ἕλλησιν οὔτε παρὰ βαρβάροις γενομένην, κατέλαβεν, ὑφ' ἧς ἅπαντας ἀπολέσθαι κινδυνεύσαντας ἔσωσε Μωυσῆς, οὐ μνησικακῶν ὅτι παρ' ὀλίγον ἦλθε καταλευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν. ⟨13⟩ οὐδ' ὁ θεὸς δ' ἠμέλησε τοῦ μηδὲν αὐτοὺς παθεῖν τῶν δεινῶν, ἀλλὰ καίπερ εἰς τὸν νομοθέτην αὐτῶν ἐξυβρισάντων καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς αὐτὸς διὰ Μωυσέος αὐτοῖς ἐπέστειλεν, ἐρρύσατο τῶν ἐκ τοῦ στασιάζειν αὐτοῖς ἂν γενομένων δεινῶν εἰ μὴ προυνόησε. τήν τ' οὖν στάσιν καὶ ὅσα μετὰ ταύτην Μωυσῆς ἐπολιτεύσατο διηγήσομαι, προδιελθὼν τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἐγένετο.

⟨14⟩ Κορῆς Ἑβραίων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει 2 καὶ πλούτῳ διαφέρων, ἱκανὸς δ' εἰπεῖν καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ τὸν Μωυσῆν καθεστῶτα χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ φθόνου (καὶ γὰρ φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτοῦ καὶ συγγενής), ἀχθόμενος ὅτι ταύτης τῆς δόξης δικαιότερον ἂν τῷ πλουτεῖν ἐκείνου μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν κατὰ γένος αὐτὸς ἀπέλαυε, ⟨15⟩ παρά τε τοῖς Λευίταις (φυλέται δ' ἦσαν) καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς συγγενέσι κατεβόα, δεινὸν εἶναι

§ 11 = Num. XVI 1.

λέγων Μωυσῆν δόξαν αὑτῷ θηρώμενον κατασκευάσαι καὶ κακουργοῦντα κτήσασθαι ταύτην ἐπὶ προφάσει τοῦ θεοῦ περιορᾶν, παρὰ τοὺς νόμους μὲν τἀδελφῷ τὴν ἱερωσύνην Ἀαρῶνι δόντα, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τοῦ πλήθους ἀλλ' αὐτοῦ ψηφισαμένου, τυράννου δὲ τρόπῳ καταχαριζόμενον τὰς τιμὰς οἷς ἂν θελήσῃ. ⟨16⟩ χαλεπώτερον δὲ τυγχάνειν τοῦ βιάζεσθαι τὸ λεληθότως ἐξυβρίζειν, ὅτι μὴ μόνον ἄκοντας ἀλλὰ μηδὲ συνιέντας τῆς ἐπιβουλῆς τὴν ἰσχὺν ἀφαιρεῖται. ⟨17⟩ ὅστις γὰρ αὑτῷ σύνοιδεν ὄντι λαβεῖν ἀξίῳ, πείθει τυγχάνειν αὐτόν, καὶ ταῦτα βιάσασθαι μὴ θρασυνόμενος· οἷς δ' ἄπορον ἐκ τοῦ δικαίου τιμᾶσθαι, βίαν μέν, ἀγαθοὶ βουλόμενοι δοκεῖν, οὐ προσφέρουσι, τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι δυνατοί. ⟨18⟩ συμφέρειν δὲ τῷ πλήθει τοὺς τοιούτους ἔτι λανθάνειν οἰομένους κολάζειν, καὶ μὴ παρελθεῖν εἰς δύναμιν ἐάσαντας φανεροὺς ἔχειν πολεμίους. ʽτίνα γὰρ καὶ λόγον ἀποδοῦναι δυνάμενος Μωυσῆς Ἀαρῶνι καὶ τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην παρέδωκεν; ⟨19⟩ εἰ μὲν γὰρ τῆς Λευίτιδος φυλῆς τὴν τιμὴν ὁ θεός τινι παρασχεῖν ἔκρινεν, ἐγὼ ταύτης δικαιότερος τυγχάνειν, γένει μὲν ὁ αὐτὸς ὢν Μωυσεῖ, πλούτῳ δὲ καὶ ἡλικίᾳ διαφέρων. εἰ δὲ τῇ πρεσβυτάτῃ τῶν φυλῶν, εἰκότως ἂν ἡ Ῥουβήλου τὴν τιμὴν ἔχοι, λαμβανόντων αὐτὴν Δαθάμνου καὶ Ἀβιράμου καὶ Φαλαοῦς· πρεσβύτατοι γὰρ οὗτοι τῶν ταύτην τὴν φυλὴν νεμομένων καὶ δυνατοὶ χρημάτων περιουσίᾳ.'

3 *⟨20⟩ ἐβούλετο μὲν οὖν ταῦτα λέγων ὁ Κορῆς τοῦ κοινοῦ προνοεῖσθαι δοκεῖν, ἔργῳ δ' εἰς ἑαυτὸν ἐπραγματεύετο τὴν παρὰ τοῦ πλήθους τιμὴν μεταστῆσαι. καὶ ὃ μὲν ταῦτα κακοήθως, μετ' εὐπρεπείας δὲ πρὸς*

§ 15 = Num. XVI 3.

τοὺς φυλέτας ἔλεγε· ⟨21⟩ προϊόντος δ' εἰς τοὺς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἀκροωμένων προστιθεμένων ταῖς κατ' Ἀαρῶνος διαβολαῖς, ἀναπίμπλαται τούτων ἅπας ὁ στρατός. ἦσαν δ' οἱ συντεταγμένοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι τῶν πρώτων ἄνδρες, σπεύδοντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην τὸν Μωυσέος ἀδελφόν, καὶ τοῦτον αὐτὸν ἀτιμοῦν. ⟨22⟩ ἀνηρέθιστο δὲ καὶ τὸ πλῆθος, καὶ βάλλειν τὸν Μωυσῆν ὡρμήκεσαν, εἴς τ' ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο. καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεοῦ στάντες ἐβόων διώκειν τὸν τύραννον καὶ τῆς ἀπ' αὐτοῦ δουλείας ἀπηλλάχθαι τὸ πλῆθος, τῇ τοῦ θεοῦ προφάσει βίαια προστάγματα κελεύοντος· ⟨23⟩ τὸν γὰρ θεόν, εἴπερ αὐτὸς ἦν ὁ τὸν ἱερασόμενον ἐκλεγόμενος, τὸν ἄξιον ἂν εἰς τὴν τιμὴν παραγαγεῖν, οὐχὶ τοῖς πολλῶν ὑποδεεστέροις ταύτην φέροντα προσνεῖμαι, κρίνοντά τε παρασχεῖν Ἀαρῶνι ταύτην, ἐπὶ τῷ πλήθει ποιήσασθαι τὴν δόσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τἀδελφῷ καταλιπεῖν.

⟨24⟩ Μωυσῆς δὲ τὴν Κορέου διαβολὴν ἐκ πολλοῦ 4
προειδὼς καὶ τὸν λαὸν παρωξυμμένον ἰδὼν οὐκ ἔδεισεν, ἀλλὰ θαρρῶν οἷς περὶ τῶν πραγμάτων καλῶς ἐβουλεύετο, καὶ τὸν ἀδελφὸν εἰδὼς κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ προαίρεσιν τῆς ἱερωσύνης τυχεῖν ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν αὑτοῦ χάριν, ἧκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. ⟨25⟩ καὶ πρὸς μὲν τὸ πλῆθος οὐδένα ἐποιήσατο λόγον· πρὸς δὲ τὸν Κορῆν βοῶν ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, δεξιὸς ὢν καὶ κατὰ τἆλλα καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν εὐφυής, 'ἐμοί' φησίν, 'ὦ Κορῆ, καὶ σὺ καὶ τούτων ἕκαστος' (ἀπεδήλου δὲ τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄνδρας) 'τιμῆς ἄξιοι δοκεῖτε, καὶ τὸν ὅμιλον δὲ πάντα τῆς ὁμοίας οὐκ ἀποστερῶ

§ 21 = Num. XVI 3.

τιμῆς, κἂν ὑστερῶσιν ὧν ὑμῖν ἐκ πλούτου καὶ τῆς ἄλλης ἀξιώσεως ὑπάρχει. ⟨26⟩ καὶ νῦν Ἀαρῶνι τὴν ἱερωσύνην οὐκ ἐπειδὴ πλούτῳ προεῖχε (σὺ γὰρ καὶ ἀμφοτέρους ἡμᾶς μεγέθει χρημάτων ὑπερβάλλεις), οὐ μὴν οὔτ' εὐγενείᾳ (κοινὸν γὰρ ἡμῖν τοῦτ' ἐποίησεν ὁ θεός, τὸν αὐτὸν δοὺς προπάτορα) οὔτε διὰ φιλαδελφίαν, ὃ δικαίως ἂν ἕτερος εἶχε, τοῦτο φέρων ἔδωκα τἀδελφῷ. ⟨27⟩ καὶ γὰρ εἰ μὴ φροντίζων τοῦ θεοῦ καὶ τῶν νόμων τὴν τιμὴν ἐχαριζόμην, οὐκ ἂν ἐμαυτῷ παρεὶς δοῦναι παρέσχον ἑτέρῳ, συγγενέστερος ὢν ἐμαυτῷ τἀδελφοῦ, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν οἰκειότερον ἢ πρὸς ἐκεῖνον διακείμενος· καὶ γὰρ οὐδὲ συνετὸν ἐν τοῖς κινδύνοις ἐμαυτὸν ὑποτιθέντα τοῖς ἐκ τοῦ παρανομεῖν ἄλλῳ τὴν διὰ τούτου εὐδαιμονίαν χαρίζεσθαι. ⟨28⟩ ἀλλ' ἐγώ τε κρείττων ἢ κακουργεῖν, ὅ τε θεὸς οὐκ ἂν περιεῖδεν ἑαυτὸν καταφρονούμενον, οὐδ' ὑμᾶς ἀγνοοῦντας ὅ τι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιλεξάμενος τὸν ἱερασόμενον αὐτῷ, τῆς κατὰ τοῦτ' αἰτίας ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν. ⟨29⟩ οὐ μὴν ἐξ ἐμῆς χάριτος λαβών, ἀλλὰ κατὰ κρίσιν θεοῦ, κατατίθησιν αὐτὴν εἰς μέσον ἐπιδικάσιμον τοῖς βουλομένοις, ἐκ τοῦ προκριθεὶς ἤδη τυχεῖν αὐτῆς ἀξιῶν ἐπιτραπῆναι, καὶ τὸ νῦν αὐτῷ συγχωρηθῆναι περὶ αὐτῆς σπουδάσαι, ⟨30⟩ προτιμῶν τοῦ τὸ γέρας ἔχειν τὸ μὴ στασιάζοντας ὑμᾶς ὁρᾶν, καίτοι κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην αὐτοῦ τυγχάνων· ὃ γὰρ ἔδωκεν ὁ θεός, οὐχ ἁμαρτάνομεν τοῦτο καὶ μὴ βουλομένων ὑμῶν λαβεῖν νομίζοντες. ⟨31⟩ ἦν δὲ καὶ τὸ μὴ προσέσθαι παρέχοντος ἐκείνου τὴν τιμὴν ἀσεβές, καὶ πάλιν ἀξιοῦν ἔχειν εἰς ἅπαντα χρόνον μὴ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ βεβαιοῦντος

§ 26 = Num. XVI 5

ἡμῖν τοῦ θεοῦ, παντάπασιν ἀλόγιστον. κρινεῖ τοίνυν πάλιν αὐτὸς τίνα βούλεται τὰς ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῷ θυσίας ἐπιτελεῖν καὶ προεστάναι τῆς εὐσεβείας· ⟨32⟩ ἄτοπον γὰρ Κορῆν, ἐφιέμενον τῆς τιμῆς, τὴν ἐξουσίαν τοῦ τίνι παράσχῃ ταύτην ἀφελέσθαι τὸν θεόν. τῆς οὖν στάσεως καὶ τῆς διὰ τοῦτο ταραχῆς παύσασθε, πρῷ δ' ὅσοι τῆς ἱερωσύνης ἀντιποιεῖσθε, κομίζων ἕκαστος θυμιατήριον οἴκοθεν σὺν θυμιάμασι καὶ πυρὶ πάριτε. ⟨33⟩ καὶ σὺ δέ, Κορῆ, παραχωρήσας τὴν κρίσιν τῷ θεῷ τὴν ἐπὶ τούτοις αὐτοῦ μένε ψηφοφορίαν, ἀλλὰ μὴ σαυτὸν ποίει τοῦ θεοῦ κρείττονα, παραγενοῦ δὲ κριθησόμενος οὕτω περὶ τοῦ γέρως. ἀνεμέσητον δ' οἶμαι καὶ Ἀαρῶνα προσδέξασθαι συγκριθησόμενον, γένους μὲν ὄντα ταὐτοῦ, μηδὲν δὲ μεμφθῆναι τοῖς παρὰ τὴν ἱερωσύνην πεπραγμένοις δυνάμενον. ⟨34⟩ θυμιάσατε οὖν ἐλθόντες ἐν φανερῷ παντὶ τῷ λαῷ· καὶ θυμιωμένων ὑμῶν, οὗπερ ἂν τὴν θυσίαν ἥδιω κρίνῃ ὁ θεός, οὗτος ὑμῖν ἱερεὺς κεχειροτονήσεται·' τῆς ἐπὶ τἀδελφῷ διαβολῆς ὡς κεχαρισμένου τὴν τιμὴν αὐτῷ ῥυόμενος.

⟨35⟩ ταῦτα Μωυσέος εἰπόντος, παύεται καὶ τῆς 3
ταραχῆς τὸ πλῆθος καὶ τῆς εἰς Μωυσῆν ὑποψίας. ἐπένευσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις· καὶ γὰρ ἦν καὶ ἐδόκει χρηστὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν διαλύουσι τὸν σύλλογον, τῇ δ' ἐπιούσῃ συνῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρατευξόμενοι τῇ θυσίᾳ καὶ τῇ δι' αὐτῆς κρίσει τῶν περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. ⟨36⟩ συνέβαινε δ' εἶναι θορυβώδη τὴν ἐκκλησίαν, μετεώρου τοῦ πλήθους ὄντος ἐπ' ἐλπίδι τῶν ἐσομένων, καὶ τῶν μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων εἰ Μωυσῆς ἐλεγχθείη κακουργῶν,

§ 32 = Num. XVI 6.

τῶν δὲ φρονίμων εἰ πραγμάτων ἀπαλλαγείησαν καὶ ταραχῆς· ἐδέδισαν γὰρ μὴ τῆς στάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κόσμος τῆς καταστάσεως. ⟨37⟩ *ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ καταβοᾶν τῶν ἐν τέλει, καὶ πρὸς ὅ τις εἴποι πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην τρέπων, ἐθορύβει. πέμψας δὲ καὶ Μωυσῆς πρὸς Ἀβίραμον καὶ Δαθάμνην ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα καὶ περιμένειν τὴν ἱερουργίαν.* ⟨38⟩ *ὡς δ' οὔτ' ὑπακούσεσθαι τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν καὶ Μωυσῆν οὐ περιόψεσθαι κατὰ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐκ κακουργίας αὐξανόμενον, ἀκούσας τὰ παρ' αὐτῶν ὁ Μωυσῆς, ἀκολουθεῖν αὐτῷ τοὺς προβούλους ἀξιώσας ἀπῄει πρὸς τοὺς περὶ Δαθάμνην, οὐχ ἡγούμενος εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερηφανήσαντας. οἳ δ' οὐδὲν ἀντειπόντες ἠκολούθουν.* ⟨39⟩ *οἱ δὲ περὶ Δαθάμνην πυθόμενοι τὸν Μωυσῆν μετὰ τῶν ἀξιολόγων τῆς πληθύος πρὸς αὐτοὺς παραγενόμενον, προελθόντες γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις πρὸ τῶν σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί καὶ μέλλοι ποιεῖν ὁ Μωυσῆς. οἵ τε θεράποντες ἦσαν περὶ αὐτοὺς ὡς εἰ βίαν τινὰ προσφέροι Μωυσῆς ἀμυνούμενοι.*

2 ⟨40⟩ *ὁ δὲ πλησίον γενόμενος, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνασχών, γεγωνὸν ἐκβοήσας ὡς ἀκουστὸν πάσῃ τῇ πληθύϊ γενέσθαι, 'δέσποτα' φησί 'τῶν ἐπ' οὐρανοῦ τε καὶ γῆς καὶ θαλάττης, (σὺ γὰρ ἐμοὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ πεπραγμένων μάρτυς ἀξιολογώτατος ὡς γνώμῃ τῇ σῇ γίνεται τὰ πάντα, κἀπορουμένοις μηχανὴν ἐξεπόρισας, οἶκτον ἐν πᾶσι δεινοῖς Ἑβραίων ποιησάμενος) ἐλθέ μοι τούτων ἀκροατὴς τῶν λόγων. σὲ γὰρ οὔτε πραττόμενον οὔτε νοηθὲν (οὐθὲν) λανθάνει,* ⟨41⟩

§ 37 = Num. XVI 12.

ὥστ' οὐδὲ φθονήσεις μοι τῆς ἀληθείας, τὴν τούτων ἀχαριστίαν ἐπίπροσθεν θέμενος. τὰ μὲν οὖν πρεσβύτερα τῆς ἐμῆς γενέσεως αὐτὸς οἶσθ' ἀκριβέστερον, οὐκ ἀκοῇ μαθών, ὄψει δὲ τότ' αὐτὸς παρὼν γινομένοις· ἃ δ' ἐπὶ τούτοις, καίπερ ἐπιστάμενοι σαφῶς, ἀδίκως ὑπονοοῦσι, τούτων μοι γενοῦ μάρτυς. ⟨42⟩ ἐγὼ βίον ἀπράγμονα καταστησάμενος ἀνδραγαθίᾳ μὲν ἐμῇ σῇ δὲ βουλῇ, καὶ τοῦτον Ῥαγουήλου μοι τοῦ πενθεροῦ καταλιπόντος, ἀφεὶς τὴν ἐκείνων ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν ἐμαυτὸν ἐπέδωκα ταῖς ὑπὲρ τούτων ταλαιπωρίαις, καὶ πρότερον μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν νῦν δ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μεγάλους ὑπέστην πόνους, καὶ παντὶ δεινῷ τοὐμὸν ἀντιτάξας πρόθυμον. ⟨43⟩ νῦν οὖν ἐπεὶ κακουργεῖν ὑποπτεύομαι παρ' ἀνδράσιν οἷς ἐκ τῶν ἐμῶν καμάτων ὑπάρχει τὸ περιεῖναι, εἰκότως αὐτὸς ὁ τὸ πῦρ ἐκεῖνό μοι φήνας κατὰ τὸ Σιναῖον καὶ τῆς σαυτοῦ φωνῆς ἀκροατὴν τότε στήσας, καὶ θεατὴν τεράτων ὅσα μοι παρέσχεν ἰδεῖν ἐκεῖνος ὁ τόπος ποιήσας, ὁ κελεύσας ἐπ' Αἰγύπτου σταλῆναι καὶ τὴν σὴν γνώμην τούτοις ἐμφανίσαι, ⟨44⟩ ὁ τὴν Αἰγυπτίων εὐδαιμονίαν σείσας, καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῖς δουλείας δρασμὸν ἡμῖν παρασχών, καὶ μικροτέραν ἐμοῦ τὴν Φαραώθου ποιήσας ἡγεμονίαν, ὁ γῆν ἡμῖν ἀμαθῶς ἔχουσι τῶν ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγος, καὶ τὴν ἀνακεκομμένην θάλατταν τοῖς Αἰγυπτίων ἐπικυμήνας ὀλέθροις, ὁ γυμνοῖς οὖσι τὴν ἐξ ὅπλων ἀσφάλειαν χαρισάμενος, ⟨45⟩ ὁ ποτίμους ἡμῖν διεφθαρμένας πηγὰς ῥεῦσαι παρασκευάσας καὶ τελέως ἀποροῦσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν ποτὸν μηχανησάμενος, ὁ τῶν γῆθεν ἀπορουμένους εἰς τροφὴν διασώσας τοῖς ἀπὸ θαλάττης, ὁ καὶ ἀπ' οὐρανοῦ τροφὴν καταπέμψας οὐ πρότερον ἱστορηθεῖσαν, ὁ

νόμων ἐπίνοιαν ἡμῖν ὑποθέμενος καὶ διάταξιν πολιτείας, ⟨46⟩ ἐλθέ, δέσποτα τῶν ὅλων, δικαστής μου καὶ μάρτυς ἀδωροδόκητος, ὡς οὔτε δωρεὰν ἐγὼ παρ' Ἑβραίων τινὸς κατὰ τοῦ δικαίου προσηκάμην, οὔτε πλούτῳ κατέκρινα πενίαν νικᾶν δυναμένην, οὔτ' ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ πολιτευσάμενος εἰς ἀλλοτριωτάτας τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπινοίας πάρειμι, ὡς οὐχὶ σοῦ κελεύσαντος Ἀαρῶνι δοὺς τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ κατ' ἐμὴν χάριν. ⟨47⟩ παράστησον δὴ καὶ νῦν ὅτι πάντα τῇ σῇ προνοίᾳ διοικεῖται καὶ μηδὲν αὐτομάτως ἀλλὰ κατὰ βούλησιν βραβευόμενον τὴν σὴν εἰς τέλος ἔρχεται· ὅτι δὲ φροντίζεις τῶν Ἑβραίους ὀνησόντων, μέτελθε Ἀβίραμον καὶ Δαθάμνην, οἵ σου καταδικάζουσιν ἀναισθησίαν ὡς ὑπ' ἐμῆς τέχνης νικωμένου. ⟨48⟩ ποιήσεις δὲ φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτοῖς δίκην, οὕτω μεμηνότων κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ κοινῶς ἐκ τοῦ ζῆν αὐτοὺς μεταστήσας, μηδ' ὡς ἀποθανόντας κατ' ἀνθρώπινον ἐξεληλυθότας τοῦ βίου φανέντας νόμον, ἀλλὰ χάνοι περὶ αὐτοὺς ἅμα τῇ γενεᾷ καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν ἣν πατοῦσι γῆν. ⟨49⟩ τοῦτο γὰρ σῆς ἐπίδειξις ἂν ἰσχύος ἅπασι γένοιτο καὶ διδασκαλία σωφροσύνης δέει τοῦ ταὐτὰ πείσεσθαι περὶ σοῦ δοξάζοντας οὐχ ὅσια· εὑρεθείην γὰρ ἂν οὕτως ἀγαθὸς ὑπηρέτης ὢν σὺ προστάττεις. ⟨50⟩ εἰ δ' ἀληθεῖς πεποίηνται τὰς κατ' ἐμοῦ διαβολάς, τοὺς μὲν ἀπαθεῖς ἀπὸ παντὸς φυλάξειας κακοῦ, ὃν δ' ἐπηρασάμην ὄλεθρον αὐτοῖς, τοῦτον ποιήσειας ἐμόν· καὶ δίκην εἰσπραξάμενος παρὰ τοῦ τὸν σὸν ἀδικῆσαι θελήσαντος λαόν, τοῦ λοιποῦ βραβεύων ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην, σῶζε τὴν πληθὺν ἑπομένην τοῖς σοῖς προστάγμασιν, ἀπαθῆ τηρῶν αὐτὴν καὶ ἀκοινώ-

§ 46 = Num. XVI 15.

νητον τῆς τῶν ἡμαρτηκότων κολάσεως. σὺ γὰρ αὐτὸς οἶσθα ὡς οὐ δίκαιον ὑπὲρ τῆς ἐκείνων κακίας κοινῇ πάντας Ἰσραηλίτας τιμωρίαν ἐκτινύναι.'

⟨51⟩ ταῦτ' εἰπόντος καὶ δακρύοντος σείεται μὲν 3
αἰφνίδιον ἡ γῆ, σάλου δ' ἐπ' αὐτῆς κινηθέντος, ὥσπερ ἐξ ἀνέμου βίας σαλευομένου κύματος, πᾶς μὲν ἔδεισεν ὁ λαός, πατάγου δὲ καὶ σκληροῦ ῥαγέντος ἤχου κατὰ τὰς ἐκείνων σκηνὰς συνίζησεν ἡ γῆ, καὶ πάνθ' ὅσα φίλα τούτοις ἦν ὑπήνεγκεν εἰς αὑτήν. ⟨52⟩ ἠφανισμένων δ' οὕτως ὡς μηδὲ φθῆναί τινας γνῶναι, συνήει τε πάλιν τῆς γῆς τὸ περὶ ἐκείνοις κεχηνὸς καὶ καθίστατο, ὡς μηδ' εἰ πάθοι τι τῶν προειρημένων φανερὸν εἶναι τοῖς ὁρῶσι. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπώλοντο, ἐπίδειξις τῆς ἰσχύος τοῦ θεοῦ γενόμενοι· ⟨53⟩ ὀδύραιτο δ' ἄν τις οὐ μόνον τῆς συμφορᾶς αὐτούς, καὶ καθ' αὑτὴν οὔσης ἀξίας οἴκτου, ἀλλ' ὅτι καὶ τοιαῦτα παθόντων ἐφήσθησαν οἱ συγγενεῖς. τῶν γὰρ συντεταγμένων ἐκλαθόμενοι πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ συμβεβηκότος ἐβεβαίουν τὴν κρίσιν, καὶ νομίζοντες ὡς ἀλιτηρίους ἀπολωλέναι τοὺς περὶ Δαθάμνην οὐδ' ἐλυποῦντο.

⟨54⟩ Μωυσῆς δὲ καλεῖ τοὺς περὶ τῆς ἱερωσύνης 4
ἁμιλλωμένους διὰ τὴν τῶν ἱερέων δοκιμασίαν, ἵν' οὗ προσδέξεται τὴν θυσίαν ὁ θεὸς ἥδιον, ἐκεῖνος ᾖ κεχειροτονημένος. συνελθόντων δὲ πεντήκοντα καὶ διακοσίων ἀνδρῶν, οἳ καὶ διὰ πατέρων ἀρετὴν ἐτιμῶντο παρὰ τῷ λαῷ καὶ διὰ τὴν αὑτῶν ᾗ κἀκείνους ὑπερεβάλλοντο, προῆλθον καὶ Ἀαρὼν καὶ Κορῆς, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς πάντες καθήγιζον ἐπὶ τοῖς θυμιατηρίοις ὁπόσα κομίζοντες ἔτυχον. ⟨55⟩ ἐξέλαμψε δὲ πῦρ τοσοῦτον ὅσον οὔτε χειροποίητον ἱστόρησέ τις οὔτε γῆθεν

§ 51 = Num. XVI 31.

ἀναδοθὲν καθ' ὑποδρομὴν καύματος, οὔτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης πρὸς αὐτὴν παρατριβείσης αὐτομάτως ἐξεκρούσθη, ἀλλ' ὁποῖον ⟨ἂν⟩ θεοῦ κελεύσαντος ἀφθείη, λαμπρὸν καὶ φλογωδέστατον· ⟨56⟩ ὑφ' οὗ πάντες, οἵ τε διακόσιοι καὶ πεντήκοντα καὶ Κορῆς, ᾄξαντος ἐπ' αὐτοὺς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γεγονέναι. περισώζεται δὲ μόνος Ἀαρών, μηδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαβείς, τῷ τὸν θεὸν εἶναι τὸν οὓς ἔδει καίειν ἀπεσταλκότα. ⟨57⟩ Μωυσῆς δὲ τούτων ἀπολομένων βουλόμενος τὴν τιμωρίαν αὐτῶν μνήμῃ παραδοθῆναι καὶ τοὺς αὖθις ἐσομένους αὐτὴν μαθεῖν, ἐκέλευσεν Ἐλεάζαρον τὸν Ἀαρῶνος υἱὸν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν παρὰ τὸν χαλκοῦν καταθέσθαι βωμόν, ⟨58⟩ ὡς ἂν ὑπόμνησις εἴη τοῖς αὖθις ὧν ἔπαθον, ὅτι τὴν ἰσχὺν τοῦ θεοῦ νομίσειαν ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. καὶ Ἀαρὼν μὲν οὐκέτι τῇ Μωυσέος χάριτι τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχειν δοκῶν, ἀλλὰ τῇ τοῦ θεοῦ κρίσει φανερᾷ γενομένῃ, μετὰ τῶν υἱῶν ἤδη βεβαίως ἀπέλαυε τῆς τιμῆς.

4 ⟨59⟩ *τὴν μέντοι στάσιν οὐδ' οὕτως συνέβη παύσασθαι, πολλῷ δὲ μᾶλλον αὔξειν καὶ φύεσθαι χαλεπωτέραν· ἐλάμβανε δὲ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον προκοπῆς αἰτίαν, ὑφ' ἧς οὐδέποτε λήξειν τὸ δεινὸν εἰκὸς ἦν ἀλλ' εἰς χρόνον παραμενεῖν. ⟨60⟩ οἱ γὰρ ἄνθρωποι πεπιστευκότες ἤδη μηδὲν γίνεσθαι δίχα τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας, οὐκ ἐβούλοντο ταῦτα χωρὶς τῆς εἰς Μωυσῆν χάριτος τοῦ θεοῦ πεπρᾶχθαι, κατηγόρουν δ' αὐτοῦ τὴν ὀργὴν τοῦ θεοῦ γενέσθαι τοσαύτην οὐχ οὕτω διὰ τὴν τῶν κολασθέντων ἀδικίαν ὡς Μωυσέος πραγματευσαμένου, ⟨61⟩ καὶ τοὺς μὲν διεφθάρθαι μηδὲν ἐξαμαρτόντας ἢ ὅτι περὶ τὴν τοῦ θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδά-*

§ 56 = Num. XVI 35.

κεσαν, τὸν δὲ τοιούτων ἀνδρῶν ὀλέθρῳ καὶ πάντων ἀρίστων ἐξημιωκότα τὸν λαόν, πρὸς τῷ μηδεμίαν ὑποσχεῖν δίκην, ἔτι καὶ τὴν ἱερωσύνην ἀναμφίλεκτον τἀδελφῷ παρασχεῖν· ⟨62⟩ οὐδένα γὰρ ἔτ' αὐτῆς ἄλλον ἀντιποιήσεσθαι, καὶ τοὺς πρώτους ὁρῶντα κακῶς ἀπολωλότας. ἔτι γε μὴν καὶ παρὰ τῶν οἰκείων τοῖς διεφθαρμένοις δέησις ἐγένετο πολλὴ τοῦ πλήθους, μειῶσαί τι τῆς Μωυσέος μεγαλαυχίας· ἀσφαλὲς γὰρ αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι.

⟨63⟩ Μωυσῆς δέ (καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ συνιστάμενον 2
ἠκροᾶτο τὸν θόρυβον) δείσας μή τι νεωτερίσωσι πάλιν καὶ γένηταί τι μέγα καὶ χαλεπόν, συνήγαγε τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, [καὶ] περὶ μὲν ὧν ἠκροᾶτο, εἰς ἀπολογίαν οὐ καθιστάμενος, ἵνα μὴ παροξύνῃ τὸ πλῆθος, αὐτὸ δὲ μόνον τοῖς φυλάρχοις προειπὼν κομίζειν τὰ τῶν φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα· ⟨64⟩ λήψεσθαι γὰρ ἐκεῖνον τὴν ἱερωσύνην οὗπερ ἂν ὁ θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ. δόξαν οὖν, κομίζουσιν οἵ τ' ἄλλοι καὶ Ἀαρών, ἐπιγράψας Λευίτην ἐν τῇ βακτηρίᾳ· καὶ ταύτας Μωυσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ θεοῦ κατατίθησι. τῇ δ' ἐπιούσῃ προυκόμισε τὰς βακτηρίας· γνώριμοι δ' ἦσαν, κατασημηναμένων αὐτὰς τῶν τ' ἀνδρῶν οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τοῦ πλήθους. ⟨65⟩ καὶ τὰς μὲν ἄλλας ἐφ' οὗπερ αὐτὰς σχήματος Μωυσῆς παρέλαβεν, ἐπὶ τούτου μεμενηκυίας ἔβλεπον· ἐκ δὲ τῆς Ἀαρῶνος βλαστούς τε καὶ κλάδους ἀναφύντας ἑώρων καὶ καρπὸν ὡραῖον· ἀμύγδαλα δ' ἦν, ἐκ τοιούτου ξύλου τῆς βακτηρίας κατεσκευασμένης. ⟨66⟩ ἐκπλαγέντες δ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς θέας, εἰ καί τισι διὰ μίσους ἦν ὁ Μωυσῆς καὶ Ἀαρών, ἀφέντες τοῦτο θαυμάζειν ἤρξαντο τὴν

§ 63 = Num. XVII 1.

τοῦ θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίσιν, καὶ τὸ λοιπόν, ἐπευφημοῦντες τοῖς δεδογμένοις τῷ θεῷ, συνεχώρουν Ἀαρῶνι καλῶς ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην. καὶ ὃ μὲν τρὶς αὐτὸν τοῦ θεοῦ χειροτονήσαντος βεβαίως εἶχε τὴν τιμήν, ἡ δὲ τῶν Ἑβραίων στάσις πολὺν ἀκμάσασα χρόνον τοῦτον ἐπαύσθη τὸν τρόπον.

3 *⟨67⟩ Μωυσῆς δ' ἐπεὶ πολέμου καὶ στρατείας ἡ τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ θεραπεύσουσα τὸν θεόν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν τοῦ θεοῦ τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευε κατανεῖμαι τοῖς Λευίταις ὀκτὼ καὶ τετταράκοντα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλάς, τῆς τε πρὸ αὐτῶν γῆς περιγράψαντας εἰς δισχιλίους πήχεις ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτοῖς ἀνεῖναι. ⟨68⟩ πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν λαὸν διέταξε τῶν ἐπετείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ φυλὴ παρὰ τοῦ πλήθους λαμβάνει, ταῦτ' ἐστίν· ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδια παρὰ πάντων γίνεται δηλῶσαι.*

4 *⟨69⟩ τῶν μὲν τετταράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα παραχωρῆσαι τοὺς Λευίτας αὐτοῖς προσέταξε, καὶ τῆς δεκάτης ἧς παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. ⟨70⟩ ἔτι δ' ἀπαρχὰς τὸν λαὸν δίκαιον τῷ θεῷ πάντων τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων καρπῶν ἐπιφέρειν· καὶ τῶν τετραπόδων δὲ τῶν εἰς τὰς θυσίας νενομισμένων τὸ γεννηθὲν πρῶτον, ἂν ἄρρεν ᾖ, καταθῦσαι παρασχεῖν τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτοὺς πανοικὶ σιτεῖσθαι ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει· ⟨71⟩ τῶν δ' οὐ νενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς κατὰ*

§ 67 = Num. XVIII 1; XXXV 6. § 68 = Num. XVIII *21.* *§ 70* = Num. XVIII 8.

τοὺς πατρίους νόμους τοὺς δεσπότας τῶν τικτομένων σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς ἀναφέρειν, ἀνθρώπου δὲ πρωτοτόκου πέντε σίκλους. εἶναι δ' ἀπαρχὰς αὐτοῖς καὶ τῆς τῶν προβάτων κουρᾶς, τούς τε πέττοντας τὸν σῖτον καὶ ἀρτοποιουμένους τῶν πεμμάτων αὐτοῖς τινὰ χορηγεῖν. ⟨72⟩ ὅσοι δ' ἂν αὑτοὺς καθιερῶσιν εὐχὴν πεποιημένοι (Ναζιραῖοι δ' οὗτοι καλοῦνται, κομῶντες καὶ οἶνον οὐ προσφερόμενοι), τούτους δέ, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερῶσιν ἐπὶ θυσίᾳ τε παρῶσι, τὰς κουρὰς νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερέας. ⟨73⟩ καὶ οἱ κορβᾶν αὑτοὺς ὀνομάσαντες τῷ θεῷ (δῶρον δὲ τοῦτο σημαίνει καθ' Ἑλλήνων γλῶτταν), βουλομένους ἀφίεσθαι τῆς λειτουργίας τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἀργύριον, γυναῖκα μὲν τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα· ὅσοι δ' ἂν ἐνδεέστερα τῶν εἰρημένων ἔχωσι χρήματα, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι περὶ τούτων ὡς βούλονται δοκιμάσαι. ⟨74⟩ εἶναι δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύουσιν εὐωχίας ἕνεκα τῆς αὑτῶν, ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην κομίζειν τοῖς ἱερεῦσιν ἤνυστρόν τε καὶ χελύνιον καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος. καὶ τοῖς μὲν ἱερεῦσι Μωυσῆς τοσαύτην, πάρεξ ὧν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων θύων ὁ λαὸς δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, εὐπορίαν ἐπενόησε· ⟨75⟩ πάντων δὲ τῶν τοῖς ἱερεῦσι τελουμένων κοινωνεῖν διέταξε καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ θυγατέρας καὶ γυναῖκας, ἔξω τῶν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐπιφερομένων θυσιῶν· ταύτας γὰρ ἐν τῷ ἱερῷ μόνοι δαπανῶσιν οἱ ἄρρενες τῶν ἱερέων αὐθημερόν.

⟨76⟩ ὡς δὲ ταῦτα μετὰ τὴν στάσιν Μωυσῆς διέταξεν, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τοὺς τῆς

§ 71 = Num. XVIII 16. § 72 = Num. VI 2. § 73 = Levit. XXVII 1. § 74 = Deuter. XVIII 3. § 75 = Num. XVIII 8.

Ἰδουμαίας ὅρους ἦλθε, καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ἰδουμαίων πέμψας ἠξίου δίοδον αὐτῷ παρασχεῖν, πίστεις ἃς αὐτὸς ἐθέλοι λαβεῖν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικήσεσθαι, δώσειν ὁμολογῶν, ἀγοράν τε τῷ στρατῷ χορηγῆσαι, εἰ καὶ τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοὺς κελεύσειε καταβαλεῖν. ⟨77⟩ *ὁ δ' οἷς ἐπρεσβεύσατο Μωυσῆς οὐκ ἀρεσκόμενος, οὐδὲ συγχωρῶν τὴν δίοδον, ἔνοπλον τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν προαπήντα τῷ Μωυσεῖ, κωλύσων αὐτοὺς εἰ τολμήσειαν βίᾳ περαιοῦσθαι. καὶ Μωυσῆς (ἄρχειν γὰρ μάχης οὐ συνεβούλευσεν ὁ θεὸς χρωμένῳ) τὴν δύναμιν ὑπανῆγε, διὰ τῆς ἐρήμου ἐκπεριιών.*

6 ⟨78⟩ *τότε δὴ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Μαριάμμην τελευτὴ τοῦ βίου καταλαμβάνει, τετταρακοστὸν ἔτος πεπληρωκυῖαν ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον κατέλιπε, μηνὸς δὲ Ξανθικοῦ νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην. θάπτουσι δ' αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς ὑπέρ τινος ὄρους, ὃ καλοῦσι Σίν· καὶ πενθήσαντα ἐπὶ τριάκονθ' ἡμέρας τὸν λαὸν ἐκάθηρε Μωυσῆς τούτῳ τῷ τρόπῳ.* ⟨79⟩ *μόσχον θήλειαν, ἀρότρου μὲν καὶ γεωργίας ἄπειρον, ὁλόκληρον δέ, ξανθὴν πᾶσαν, μικρὸν ἄπωθεν τοῦ στρατοπέδου προαγαγὼν εἰς χωρίον καθαρώτατον ὁ ἀρχιερεὺς ἔθυσέ τε καὶ τοῦ αἵματος ἑπτάκις ἔρρανε τῷ δακτύλῳ ἀντικρὺ τῆς σκηνῆς τοῦ θεοῦ·* ⟨80⟩ *ἔπειτα καιομένης ὡς εἶχεν ὅλης τῆς δαμάλεως σὺν τῇ δορᾷ καὶ τοῖς ἐντός, ξύλον κέδρινον εἰς μέσον ἐμβάλλουσι τὸ πῦρ καὶ ὕσσωπον καὶ φοινικτὸν ἔριον. συναγαγὼν δ' αὐτῆς ἅπασαν τὴν τέφραν ἁγνὸς ἀνὴρ κατατίθησιν εἰς χωρίον καθαρώτατον.* ⟨81⟩ *τοὺς οὖν ἀπὸ νεκροῦ μεμιασμένους, τῆς τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὴν ἐνιέντες καὶ ὕσσω-*

§ 76 = Num. XX 14. § 78 = Num. XX 1. § 79 = *Num. XIX 1.*

που βαπτίσαντες, ἔρραινον τρίτῃ τε καὶ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν, καὶ καθαροὶ τὸ λοιπὸν ἦσαν. τοῦτο δὲ καὶ κατελθοῦσιν εἰς τὰς κληρουχίας προσέταξε ποιεῖν.

⟨82⟩ μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ πένθει τῆς ἀδελφῆς τοῦ 7
στρατοῦ κάθαρσιν τοιαύτην γενομένην ἀπῆγε τὴν δύναμιν διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς Ἀραβίας. ἐλθὼν δ' εἰς χωρίον ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν Ἄρκην λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην, ⟨83⟩ ἐνταῦθα, ὑψηλοῦ περιέχοντος ὄρους αὐτό, ἀναβὰς Ἀαρὼν ἐπ' αὐτὸ Μωυσέος αὐτῷ δεδηλωκότος ὅτι μέλλοι τελευτᾶν, ἅπαντος τοῦ στρατεύματος ὁρῶντος (κάταντες γὰρ ἦν τὸ χωρίον) ἀποδύεται τὴν ἀρχιερατικὴν στολήν, καὶ παραδοὺς αὐτὴν Ἐλεαζάρῳ τῷ παιδί, πρὸς ὃν διὰ τὴν ἡλικίαν ἡ ἀρχιερωσύνη παραγίνεται, θνήσκει τοῦ πλήθους εἰς αὐτὸν ἀφορῶντος, τῷ μὲν αὐτῷ τελευτήσας ἔτει ᾧ καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀπέβαλε, βιοὺς δ' ἔτη τὰ πάντα τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ⟨84⟩ ἀποθνήσκει δὲ κατὰ σελήνην νουμηνίᾳ, μηνὸς ὄντος τοῦ παρὰ μὲν Ἀθηναίοις Ἑκατομβαιῶνος καλουμένου, Λῴου δὲ παρὰ Μακεδόσιν, Ἀββὰ δὲ παρ' Ἑβραίοις.

⟨85⟩ πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ τοῦ λαοῦ τριακονθήμε- 5
ρον ἄγοντος, ἐπεὶ τοῦτ' ἐλώφησεν, ἀναλαβὼν ἐκεῖθεν Μωυσῆς τὸν στρατὸν παρῆν ἐπὶ ποταμὸν Ἀρνῶνα, ὃς ἐκ τῶν τῆς Ἀραβίας ὀρῶν ὁρμώμενος καὶ διὰ μέσης ἐρήμου ῥέων εἰς τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ Ἀμωρῖτιν. γῆ δ' αὕτη καρποφόρος καὶ πλῆθος ἀνθρώπων τοῖς παρ' αὐτῆς ἀγαθοῖς ἱκανὴ τρέφειν. ⟨86⟩ πρὸς οὖν Σιχῶνα τὸν

§ 81 = Num. XIX 11. § 82 = Num. XX 22. § 84 = Num. XX 29. § 85 = Num. XXI 13.

βασιλεύοντα τῆς χώρας ταύτης ἀπέστειλε Μωυσῆς, τῷ στρατῷ δίοδον αἰτῶν ἐφ' αἷς θελήσειε πίστεσιν, ὥστε μηδὲν ἀδικηθῆναι μήτε τὴν γῆν μήτε τοὺς ἐνοικοῦντας ὧν Σιχὼν ἐκράτει, τοῖς τε κατὰ τὴν ἀγορὰν χρῆσθαι πρὸς τὸ ἐκείνων λυσιτελές, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς πιπράσκειν ἐθέλοιεν. Σιχὼν δ' ἀρνούμενος ὁπλίζει τὸν οἰκεῖον στρατόν, καὶ τοὺς Ἑβραίους διαβαίνειν
2 *τὸν Ἀρνῶνα κωλύειν ἑτοιμότατος ἦν.* ⟨87⟩ *Μωυσῆς δ' ὁρῶν πολεμίως αὐτοῖς τὸν Ἀμορραῖον διακείμενον, οὔτε περιφρονούμενος ἀνέχεσθαι δεῖν ἔγνω, καὶ τοὺς Ἑβραίους τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἀπορίας, ὑφ' ἧς στασιάσαι τε πρότερον αὐτοῖς συνέπεσε καὶ τότε δυσκόλως εἶχον, ἀπαλλάξαι διαγνοὺς ἤρετο τὸν θεὸν εἰ πολεμεῖν αὐτῷ δίδωσι.* ⟨88⟩ *τοῦ δὲ θεοῦ καὶ νίκην ἀποσημήναντος, αὐτὸς θαρραλέως εἶχε πρὸς τὸν ἀγῶνα καὶ τοὺς στρατιώτας παρώρμα, νῦν αὐτοὺς ἀξιῶν τῆς τοῦ πολεμεῖν ἡδονῆς ἀπολαύειν, ὅτ' αὐτῇ συγχωρεῖ χρήσασθαι τὸ θεῖον. οἱ δ' ἧς ἐπόθουν ἐξουσίας λαβόμενοι, καὶ τὰς πανοπλίας ἀναλαβόντες, εὐθέως ἐχώρουν εἰς τοὔργον.* ⟨89⟩ *ὁ δ' Ἀμορραῖος οὐκέτ' ἦν ἐπιόντων ὅμοιος αὐτῷ, ἀλλ' αὐτός τε κατεπλάγη τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ παρέχουσα θᾶττον αὐτὴν εὔψυχον εἶναι δοκεῖν, τότ' ἀπηλέγχθη πεφοβημένη. τὴν πρώτην οὖν σύνοδον οὐχ ὑπομείναντες ἀντιστῆναι καὶ δέξασθαι τοὺς Ἑβραίους τρέπονται, τοῦτ' αὐτοῖς σωτηρίαν ὑπολαβόντες μᾶλλον ἢ τὸ μάχεσθαι παρέξειν.* ⟨90⟩ *ἐθάρρουν γὰρ ταῖς πόλεσιν οὔσαις ὀχυραῖς, παρ' ὧν οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος ἦν εἰς ταύτας συνδιωχθεῖσιν. Ἑβραῖοι γὰρ ὡς ἐνδόντας αὐτοὺς εἶδον, εὐθὺς ἐνέκειντο, καὶ παραλύσαντες αὐ-*

§ 86 = Num. XXI 22.

τῶν τὸν κόσμον εἰς φόβον κατέστησαν. ⟨91⟩ καὶ οἳ μὲν ἀπορραγέντες ἔφευγον ἐπὶ τῶν πόλεων, οἳ δὲ πρὸς τὴν δίωξιν οὐκ ἔκαμνον, ἀλλ' οἷς προπεπονήκεσαν προσεπιταλαιπωρῆσαι προθέμενοι, καὶ σφενδονᾶν τ' ἄριστοι τυγχάνοντες καὶ πᾶσι τοῖς ἑκηβόλοις δεξιοὶ χρῆσθαι, διὰ τὴν ὅπλισιν οὖσαν εὐσταλῆ κοῦφοι πρὸς τὸ διώκειν ὄντες μετέθεον τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς πορρωτάτω τοῦ συλληφθῆναι γεγονότας ταῖς σφενδόναις καὶ τοῖς τοξεύμασι κατελάμβανον. ⟨92⟩ φόνος τ' οὖν γίνεται πολύς, καὶ τραύμασιν ἐπόνουν οἱ διαφεύγοντες. ἔκαμνον δ' ἐπὶ δίψει μᾶλλον ἤ τινι τῶν πολεμικῶν (καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν), καὶ ἐπιθυμίᾳ τοῦ πιεῖν ἐπὶ ποταμὸν τοὺς πλείους καταραχθέντας, καὶ ὅσον συνεστραμμένον ἔφευγε, περιστάντες ἔβαλλον, καὶ πάντας αὐτοὺς ἀκοντίζοντες ἅμα καὶ τοξεύοντες διέφθειρον. ⟨93⟩ ἀποθνήσκει δ' αὐτῶν καὶ Σιχὼν ὁ βασιλεύς. Ἑβραῖοι δὲ τοὺς νεκροὺς ἐσκύλευον καὶ λείαν ἔλαβον, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐκ τῆς γῆς εἶχον, μεστῆς ἔτι τῶν καρπῶν ὑπαρχούσης. ⟨94⟩ καὶ διεξῄει πᾶσαν ἀδεῶς τὸ στράτευμα προνομῇ χρώμενον, ἁλισκομένων καὶ τῶν πόλεων· οὐδὲν γὰρ παρὰ τούτων ἦν ἐμπόδιον, τοῦ μαχίμου παντὸς ἀπολωλότος.

Ἀμορραίους μὲν οὖν τοιοῦτο πάθος κατέλαβεν, οὔτε φρονῆσαι δεινοὺς οὔτ' ἀγαθοὺς κατὰ τοὖργον γεγονότας· Ἑβραῖοι δὲ τὴν ἐκείνων γῆν παρέλαβον. ⟨95⟩ ἔστι δὲ χωρίον ὃ τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον ὅμοιον νήσῳ τὴν φύσιν ὑπάρχει, τοῦ μὲν Ἀρνῶνος ἀπὸ μεσημβρίας ὁρίζοντος αὐτό, Ἰαβάκχου δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτοῦ πλευρὰν περιγράφοντος, ὃς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων ἐκείνῳ καὶ τοῦ νάματος μετα-

§ 91 = Num. XXI 24.

δίδωσι· τὰ μέντοι γε πρὸς τῇ δύσει τοῦ χωρίου περίεισιν αὐτὴν Ἰορδάνης.

3 ⟨96⟩ *οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐπιτίθεται τοῖς Ἰσραηλίταις Ὤγης ὁ τῆς Γαλαδηνῆς καὶ Γαυλανίτιδος βασιλεύς, στρατὸν ἄγων, καὶ σπεύδων μὲν ὡς ἐπὶ συμμαχίαν τὴν Σιχῶνος φίλου τυγχάνοντος, εὑρὼν δ' ἐκεῖνον ἤδη προαπολωλότα καὶ οὕτως ἔγνω τοῖς Ἑβραίοις εἰς μάχην ἐλθεῖν, περιέσεσθαί τε νομίζων καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν διάπειραν βουλόμενος λαβεῖν.* ⟨97⟩ *διαμαρτὼν δὲ τῆς ἐλπίδος αὐτός τ' ἀποθνήσκει κατὰ τὴν μάχην καὶ σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ διαφθείρεται. Μωυσῆς δὲ τὸν ποταμὸν Ἰάβακχον περαιωσάμενος διεξῄει τῆς Ὤγου βασιλείας τάς τε πόλεις καταστρεφόμενος καὶ κτείνων πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας, οἳ καὶ πλούτῳ διέφερον πάντων τῶν ἐκείνῃ ἠπειρωτῶν δι' ἀρετὴν γῆς καὶ πλῆθος χρημάτων.* ⟨98⟩ *Ὤγῃ δὲ μέγεθός τε καὶ κάλλος ἦν οἷον ὀλίγοις σφόδρα· ἦν δὲ καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος ἀνήρ, ὡς ἴσα τὰ τῶν ἔργων εἶναι τοῖς τοῦ μεγέθους καὶ τῆς εὐπρεπείας πλεονεκτήμασι. τὴν δ' ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ τὸ μέγεθος ἐτεκμηριώσαντο κλίνην αὐτοῦ λαβόντες ἐν Ῥαβαθᾶ πόλει τῶν βασιλείων τῆς Ἀμμανίτιδος, τῇ μὲν κατασκευῇ σιδηρᾶν, τεττάρων δὲ πήχεων τὸ εὖρος, μήκει δὲ τοῦ διπλασίονος ἑνὶ πήχει μείζονα.* ⟨99⟩ *τούτου τοίνυν πταίσαντος οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον τοῖς Ἑβραίοις ἐπέδωκε τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιος ἀποθανὼν ὑπῆρξε· καὶ γὰρ πόλεις ἑξήκοντα λαμπρῶς πάνυ τετειχισμένας ὑποτελεῖς ἐκείνῳ παρέλαβον, καὶ λείαν πολλὴν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πάντες εὐπόρησαν.*

§ 96 = Num. XXI 33. § 98 = Deuter. III 11.

⟨100⟩ Μωυσῆς μὲν οὖν στρατοπεδεύει, καταγαγὼν 6
τὴν δύναμιν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, κατὰ τὸ μέγα πεδίον Ἱεριχοῦντος ἀντικρύ. πόλις δ' ἐστὶν εὐδαίμων αὕτη, φοίνικάς τε φέρειν ἀγαθὴ καὶ βάλσαμον νεμομένη. ἤρχοντο δὲ φρονεῖν ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ τὴν πρὸς τοὺς πολέμους ἐπιθυμίαν ὑπερέτεινον. ⟨101⟩ καὶ Μωυσῆς ὀλίγων ἡμερῶν θύσας χαριστήρια πρῶτον τῷ θεῷ, καὶ τὸν λαὸν εὐωχήσας, μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν ἐξέπεμψε δῃῶσον τὴν Μαδιανιτῶν γῆν καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν ἐκπολιορκῆσον. τοῦ δ' ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτοὺς αἰτίαν ἔλαβε τοιαύτην.

⟨102⟩ Βάλακος ὁ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεύς, φιλίας 2
αὐτῷ πατρῴας οὔσης καὶ συμμαχίας πρὸς Μαδιανίτας, ἐπεὶ τοὺς Ἰσραηλίτας τοσοῦτο φυομένους ἑώρα, καὶ περὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων λίαν εὐλαβὴς ἦν (καὶ γὰρ οὐδ' ἐπέπυστο γῆν ἄλλην οὐ πολυπραγμονεῖν τοὺς Ἑβραίους, ἀπηγορευκότος τοῦ θεοῦ, κτησαμένους τὴν Χαναναίων), καὶ θᾶττον ἢ φρονιμώτερον ἐγχειρεῖν ἔγνω τοῖς ὅλοις. ⟨103⟩ καὶ πολεμεῖν μὲν ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις θρασυτέροις γεγενημένοις ὑπὸ τῆς κακοπραγίας κατειλημμένος οὐκ ἔκρινε, κωλῦσαι δέ, εἰ δύναιτο, γενέσθαι μεγάλους, λογιζόμενος καὶ πρεσβεῦσαι πρὸς Μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. ⟨104⟩ οἳ δέ (ἦν γάρ τις ἀπ' Εὐφράτου Βάλαμος, μάντις ἄριστος τῶν τότε καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπιτηδείως ἔχων) πέμπουσι μετὰ τῶν Βαλάκου πρέσβεων ἄνδρας τῶν παρ' αὐτοῖς ἀξιολόγων, παρακαλέσοντας τὸν μάντιν ἐλθεῖν, ὅπως ἐπ' ἐξωλείᾳ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀρὰς ποιήσηται. ⟨105⟩ παραγενομένους δὲ τοὺς πρέσβεις δέχεται ξενίᾳ φιλοφρόνως, καὶ δειπνίσας ἀνέκρινε τὴν τοῦ θεοῦ διάνοιαν, τίς ἐστιν

§ 100 = Num. XXII 1.

αὕτη ἐφ' οἷς Μαδιανῖται παρακαλοῦσι. τοῦ δ' ἐμποδὼν στάντος ἀφικνεῖται πρὸς τοὺς πρέσβεις, προθυμίαν μὲν καὶ σπουδὴν τὴν ἰδίαν ἐμφανίζων αὐτοῖς εἰς ἃ δέονται τυχεῖν, τὸν θεὸν δ' ἀντιλέγειν αὐτοῦ τῇ προαιρέσει δηλῶν, ὃς αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτο κλέος δι' ἀλήθειαν καὶ τὴν ταύτης πρόρρησιν ἀγάγοι· ⟨106⟩ τὸν γὰρ στρατόν, ᾧ καταρασόμενον αὐτὸν ἐλθεῖν παρακαλοῦσι, δι' εὐνοίας εἶναι τῷ θεῷ. συνεβούλευέ τε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν χωρεῖν παρ' αὐτοὺς τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς τοὺς
3 Ἰσραηλίτας καταλυσαμένους. ⟨107⟩ καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτ' εἰπὼν ἀπέλυσε, Μαδιανῖται δέ, Βαλάκου σφόδρα ἐγκειμένου καὶ δέησιν λιπαρῆ προσφέροντος, πάλιν πέμπουσι πρὸς τὸν Βάλαμον. κἀκεῖνος βουλόμενος χαρίζεσθαι τοῖς ἀνδράσιν ἀνήρετο τὸν θεόν. ὃ δὲ καὶ τῆς πείρας δυσχεράνας κελεύει μηδὲν ἀντιλέγειν τοῖς πρέσβεσιν. ὃ δ' οὐχ ὑπολαβὼν ἀπάτῃ ταῦτα τὸν θεὸν κεκελευκέναι, συναπήει τοῖς πρέσβεσι. ⟨108⟩ κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἀγγέλου θείου προσβαλόντος αὐτῷ κατά τι στενὸν χωρίον περιειλημμένον αἱμασιαῖς διπλαῖς, ἡ ὄνος ἐφ' ἧς ὁ Βάλαμος ὠχεῖτο, συνεῖσα τοῦ θείου πνεύματος ὑπαντῶντος, ἀπέκλινε τὸν Βάλαμον πρὸς τὸν ἕτερον τῶν θριγκῶν, ἀναισθήτως ἔχουσα τῶν πληγῶν ἃς ὁ Βάλαμος ἐπέφερεν αὐτῇ, κακοπαθῶν τῇ θλίψει τῇ πρὸς τὸν θριγκόν. ⟨109⟩ ὡς δ' ἐγκειμένου τοῦ ἀγγέλου ἡ ὄνος τυπτομένη ὤκλασε, κατὰ βούλησιν θεοῦ φωνὴν ἀνθρωπίνην λαβοῦσα κατεμέμφετο τὸν Βάλαμον, ὡς ἄδικον ἐπὶ ταῖς πρότερον διακονίαις μηδὲν ἔχοντα ἐγκαλεῖν αὐτῇ πληγὰς ἐπιφέρειν, μὴ συνιέντα ὅτι νῦν κατὰ θεοῦ προαίρεσιν οἷς αὐτὸς ἔσπευσεν ὑπηρετεῖν εἴργεται. ⟨110⟩ ταραττομένου δ'

§ 105 = Num. XXII 8.

αὐτοῦ διὰ τὴν τῆς ὄνου φωνὴν ἀνθρωπίνην οὖσαν, ἐπιφανεὶς καὶ ὁ ἄγγελος ἐναργὴς ἐνεκάλει τῶν πληγῶν, ὡς οὐχὶ τοῦ κτήνους ὄντος αἰτίου, τὴν δ' ὁδὸν αὐτοῦ διακωλύοντος παρὰ γνώμην τοῦ θεοῦ γενομένην. ⟨111⟩ καταδείσας δ' ὁ Βάλαμος οἷός τε ἦν ἀναστρέφειν, ἀλλὰ θεὸς αὐτὸν χωρεῖν τὴν προκειμένην παρώρμησεν, προστάξας, ὅ τι περ αὐτὸς κατὰ νοῦν αὐτῷ ποιήσειε, τοῦτο σημαίνειν. ⟨112⟩ καὶ ὃ μὲν 4 ταῦτα τοῦ θεοῦ κελεύσαντος ἧκει πρὸς Βάλακον, δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως ἐκπρεπῶς, ἠξίου προαχθεὶς ἐπί τι τῶν ὀρῶν σκέψασθαι πῶς τὸ τῶν Ἑβραίων ἔχοι στρατόπεδον. Βάλακος δ' αὐτὸς ἀφικνεῖται τὸν μάντιν σὺν βασιλικῇ θεραπείᾳ φιλοτίμως ἀγόμενος εἰς ὄρος, ὅπερ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ἔκειτο, τοῦ στρατοπέδου σταδίους ἀπέχον ἑξήκοντα. ⟨113⟩ κατιδὼν δ' αὐτοὺς ἐκεῖνος βωμούς τε ἐκέλευσεν ἑπτὰ δείμασθαι τὸν βασιλέα καὶ τοσούτους ταύρους καὶ κριοὺς παραστῆσαι. ὑπουργήσαντος δὲ διὰ ταχέων τοῦ βασιλέως, ὁλοκαυτοῖ τυθέντας. ὡς δὲ τροπὴν εἶδε σημαινομένην, ⟨114⟩ 'ὁ λεὼς' φησιν 'οὗτος εὐδαίμων, ᾧ ὁ θεός τε δίδωσι μυρίων κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ σύμμαχον εἰς ἅπαν καὶ ἡγεμόνα τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν ἐπένευσεν. ὡς οὐδὲν ἔστιν ἀνθρώπειον γένος οὗ μὴ κατ' ἀρετὴν καὶ ζήλωσιν ἐπιτηδευμάτων ἀρίστων καὶ καθαρῶν πονηρίας ὑμεῖς ἀμείνους κριθήσεσθε, καὶ παισὶ βελτίοσιν αὐτῶν ταῦτα καταλείψετε, θεοῦ μόνους ὑμᾶς ἀνθρώπους ἐφορῶντος, καὶ ὅθεν ἂν γένοισθε πάντων εὐδαιμονέστεροι τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἐκπορίζοντος. ⟨115⟩ γῆν τ' οὖν, ἐφ' ἣν ὑμᾶς αὐτὸς ἔστειλε, καθέξετε, δουλεύσουσαν ἀεὶ παισὶν ὑμετέροις, καὶ τοῦ περὶ αὐτῶν κλέους ἐμ-

§ 110 = Num. XXII 28.

πλησθήσεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ θάλαττα. ἀρκέσετε δὲ τῷ κόσμῳ παρασχεῖν ἑκάστῃ γῇ τῶν ἀφ' ὑμετέρου γένους οἰκήτορας. ⟨116⟩ θαυμάζετε τοίνυν, ὦ μακάριος στρατός, ὅτι τοσοῦτος ἐξ ἑνὸς πατρὸς γεγόνατε. ἀλλὰ τὸ νῦν ὑμῶν ὀλίγον ἡ Χαναναία χωρήσει γῆ, τὴν δ' οἰκουμένην οἰκητήριον δι' αἰῶνος ἴστε προκειμένην ὑμῖν· καὶ τὸ πλῆθος ὑμῶν ἔν τε νήσοις καὶ κατ' ἤπειρον βιοτεύσετε ὅσον ἐστὶν οὐδ' ἀστέρων ἀριθμὸς ἐν οὐρανῷ. τοσούτοις δ' οὖσιν οὐκ ἀπαγορεύσει τὸ θεῖον ἀφθονίαν μὲν παντοίων ἀγαθῶν ἐν εἰρήνῃ χορηγοῦν, νίκην δὲ καὶ κράτος ἐν πολέμῳ. παῖδας ἐχθρῶν ἔρως τοῦ πρὸς ὑμᾶς πολέμου λάβοι, καὶ θρασυνθεῖεν ὥστε εἰς ὅπλα καὶ τὰς ὑμετέρας χεῖρας ἐλθεῖν. ⟨117⟩ οὐ γὰρ ἂν ὑποστρέψειέ τις νικηφόρος, οὐδ' ὥστε παῖδας εὐφρᾶναι καὶ γυναῖκας. τοσοῦτον ὑμῖν εὐανδρίας τὸ περιὸν ἐκ θεοῦ προνοίας ἀνήρτηται, ᾧ καὶ τὰ περιττὰ μειοῦν ἰσχὺς καὶ τὰ λείποντα διδόναι.'

5 ⟨118⟩ καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐπεθείαζεν, οὐκ ὢν ἐν ἑαυτοῦ, τῷ δὲ θείῳ πνεύματι πρὸς αὐτὰ κεκινημένος· τοῦ δὲ Βαλάκου δυσχεραίνοντος, καὶ παραβαίνειν αὐτὸν τὰς συνθήκας ἐφ' αἷς αὐτὸν ἀντὶ μεγάλων λάβοι δωρεῶν παρὰ τῶν συμμάχων ἐπικαλοῦντος (ἐλθόντα γὰρ ἐπὶ κατάρᾳ τῶν πολεμίων, ὑμνεῖν αὐτοὺς ἐκείνους καὶ μακαριωτάτους ἀποφαίνειν ἀνθρώπων), ⟨119⟩ 'ὦ Βάλακέ' φησι, 'περὶ τῶν ὅλων λογίζει καὶ δοκεῖς ἐφ' ἡμῖν εἶναί τι περὶ τῶν τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν, ὅταν ἡμᾶς τὸ τοῦ θεοῦ λάβῃ πνεῦμα; φωνὰς γὰρ ἃς βούλεται τοῦτο καὶ λόγους οὐδὲν ἡμῶν εἰδότων ἀφίησιν. ⟨120⟩ ἐγὼ δὲ μέμνημαι μὲν ὧν τε σὺ καὶ Μαδιανῖται δεηθέντες ἐνταυθοῖ με προθύμως ἠγάγετε καὶ δι'

§ 116 = Num. XXIII 10. 22. § 118 = Num. XXIII 11.

ἃ τὴν ἄφιξιν ἐποιησάμην, ἥν τέ μοι δι' εὐχῆς μηδὲν ἀδικῆσαί σου τὴν ἐπιθυμίαν· ⟨121⟩ κρείττων δ' ὁ θεὸς ὧν ἐγὼ χαρίζεσθαι διεγνώκειν. παντελῶς γὰρ ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων παρ' ἑαυτῶν ὑπολαμβάνοντες, ὥστε μὴ ταῦθ' ἅπερ ὑπαγορεύει τὸ θεῖον λέγειν, βιάζεσθαι δὲ τὴν ἐκείνου βούλησιν. οὐδὲν γὰρ ἐν ἡμῖν ἔτι φθάσαντος εἰσελθεῖν ἐκείνου ἡμέτερον. ⟨122⟩ ἔγωγ' οὖν τὸν στρατὸν τοῦτον οὔτ' ἐπαινέσαι προυθέμην οὔτ' ἐφ' οἷς τὸ γένος αὐτῶν ὁ θεὸς ἀγαθοῖς ἐμηχανήσατο διελθεῖν· ἀλλ' εὐμενὴς αὐτοῖς οὗτος ὢν καὶ σπεύδων αὐτοῖς εὐδαίμονα βίον καὶ κλέος αἰώνιον παρασχεῖν, ἐμοὶ τοιούτων ἀπαγγελίαν λόγων ὑπέθετο. ⟨123⟩ νῦν δέ (χαρίζεσθαι γὰρ αὐτῷ σοὶ διὰ σπουδῆς ἐστί μοι καὶ Μαδιανίταις, ὧν ἀπώσασθαί μοι τὴν ἀξίωσιν οὐκ εὐπρεπές) φέρε βωμούς θ' ἑτέρους αὖθις ἐγείρωμεν καὶ θυσίας ταῖς πρὶν παραπλησίας ἐπιτελέσωμεν, εἰ πεῖσαι τὸν θεὸν δυνηθείην ἐπιτρέψαι μοι τοὺς ἀνθρώπους ἀραῖς ἐνδῆσαι.' ⟨124⟩ συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Βαλάκου δὶς μὲν τεθυκότι τὸ θεῖον οὐκ ἐπένευσε τὰς κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀράς· θύσας δὲ καὶ τρίτον, ἄλλων πάλιν ἀνασταθέντων βωμῶν, οὐδὲ τότε μὲν κατηράσατο τοῖς Ἰσραηλίταις, ⟨125⟩ πεσὼν δ' ἐπὶ τὸ στόμα πάθη προύλεγεν ὅσα τε βασιλεῦσιν ἔσται καὶ ὅσα πόλεσι ταῖς ἀξιολογωτάταις, ὧν ἐνίαις οὐδ' οἰκεῖσθαί πω συνέβαινε τὴν ἀρχήν, ἅ τε καὶ προϋπῆρξεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις γενόμενα τοῖς ἀνθρώποις διὰ γῆς ἢ διὰ θαλάττης εἰς μνήμην τὴν ἐμήν· ἐξ ὧν ἁπάντων τέλος λαβόντων ὁποῖον ἐκεῖνος προεῖπε, τεκμαίροιτ' ἄν τις ὅτι καὶ ἔσοιτο πρὸς τὸ μέλλον.

§ 121 = Num. XXIII 12.

6 ⟨126⟩ *Βάλακος δ' ἀγανακτήσας ἐπὶ τῷ μὴ καταράτους γενέσθαι τοὺς Ἰσραηλίτας, ἀποπέμπει τὸν Βάλαμον μηδεμιᾶς τιμῆς ἀξιώσας. ὁ δ' ἀπιὼν ἤδη κἀπὶ τῷ περαιοῦν τὸν Εὐφράτην γενόμενος, τόν τε Βάλακον μεταπεμψάμενος καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν Μαδιανιτῶν,* ⟨127⟩ *'Βάλακέ' φησι 'καὶ τῶν Μαδιανιτῶν οἱ παρόντες (χρὴ γάρ με καὶ παρὰ βούλησιν τοῦ θεοῦ χαρίσασθαι ὑμῖν), τὸ μὲν Ἑβραίων γένος οὐκ ἂν ὄλεθρος παντελὴς καταλάβοι, οὔτ' ἐν πολέμῳ οὔτ' ἐν λοιμῷ καὶ σπάνει τῶν ἀπὸ γῆς καρπῶν, οὔτ' ἄλλη τις αἰτία παράλογος διαφθείρειε.* ⟨128⟩ *πρόνοια γάρ ἐστιν αὐτῶν τῷ θεῷ σώζειν ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς ἐᾶσαι τοιοῦτον πάθος ἐλθεῖν ὑφ' οὗ κἂν ἀπόλοιντο πάντες· συμπέσοι δ' ἂν αὐτοῖς ὀλίγα τε καὶ πρὸς ὀλίγον, ὑφ' ὧν ταπεινοῦσθαι δοκοῦντες εἶτ' ἀνθήσουσιν ἐπὶ φόβῳ τῶν ἐπαγαγόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας.* ⟨129⟩ *ὑμεῖς δ' εἰ νίκην τινὰ πρὸς βραχὺν καιρὸν κατ' αὐτῶν κερδᾶναι ποθεῖτε, τύχοιτ' ἂν αὐτῆς ταῦτα ποιήσαντες. τῶν θυγατέρων τὰς μάλιστ' εὐπρεπεῖς καὶ βιάσασθαι καὶ νικῆσαι τὴν τῶν ὁρώντων σωφροσύνην ἱκανὰς διὰ τὸ κάλλος, ἀσκήσαντες τὴν εὐμορφίαν αὐτῶν ἐπὶ τὸ μᾶλλον εὐπρεπές, πέμψατε πλησίον ἐσομένας τοῦ ἐκείνων στρατοπέδου, καὶ δεομένοις συνεῖναι τοῖς νεανίαις αὐτῶν προστάξατε.* ⟨130⟩ *ἐπειδὰν δὲ κεχειρωμένους ὁρῶσι ταῖς ἐπιθυμίαις, καταλιπέτωσαν, καὶ παρακαλούντων μένειν μὴ πρότερον ἐπινευσάτωσαν, πρὶν ἂν πείσωσιν αὐτοὺς ἀφέντας τοὺς πατρίους νόμους καὶ τὸν τούτους αὐτοῖς θέμενον τιμᾶν θεὸν τοὺς Μαδιανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν σέβωσιν.' οὕτω γὰρ αὐτοῖς τὸν θεὸν ὀργισθήσεσθαι.*

§ 126 = Num. XXIV 11.

⟨131⟩ καὶ ὃ μὲν τοῦθ' ὑποθέμενος αὐτοῖς ᾤχετο, 7
τῶν δὲ Μαδιανιτῶν πεμψάντων τὰς θυγατέρας κατὰ τὴν ἐκείνου παραίνεσιν οἱ τῶν Ἑβραίων ἁλίσκονται νέοι τῆς εὐπρεπείας αὐτῶν, καὶ παραγενόμενοι εἰς λόγους αὐταῖς παρεκάλουν μὴ φθονεῖν αὐτοῖς τῆς τοῦ κάλλους αὐτῶν ἀπολαύσεως μηδὲ τῆς τοῦ πλησιάζειν συνηθείας. αἱ δ' ἀσμένως δεξάμεναι τοὺς λόγους συνῆσαν αὐτοῖς, ⟨132⟩ ἐνδησάμεναι δ' αὐτοὺς τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι, καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἀκμαζούσης, περὶ ἀπαλλαγὴν ἐγίνοντο. τοὺς δ' ἀθυμία δεινὴ πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τῶν γυναικῶν κατέλαβε, καὶ λιπαροῦντες ἐνέκειντο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν, ἀλλὰ γαμετὰς αὐτῶν ἐσομένας αὐτόθι μένειν καὶ δεσποίνας ἀποδειχθησομένας πάντων ὧν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. ⟨133⟩ ταῦτα δ' ὀμνύντες ἔλεγον καὶ τὸν θεὸν μεσίτην ὧν ὑπισχνοῦντο ποιούμενοι, δακρύοντές τε καὶ πανταχόθεν αὐτοὺς ἐλεεινοὺς ταῖς γυναιξὶ κατασκευάζοντες εἶναι. αἱ δ' ὡς δεδουλωμένους αὐτοὺς κατενόησαν καὶ τελέως ὑπὸ τῆς συνηθείας ἐχομένους, ἤρξαντο πρὸς αὐτοὺς λέγειν·
⟨134⟩ 'ἡμῖν, ὦ κράτιστοι νεανιῶν, οἶκοί τε εἰσὶ πα- 8
τρῷοι καὶ κτῆσις ἀγαθῶν ἄφθονος καὶ ἡ παρὰ τῶν γονέων καὶ τῶν οἰκείων εὔνοια καὶ στοργή. κᾆτ' οὐδενὸς τούτων ἀποροῦσαι ἐνθάδ' ἥκουσαι ἡμεῖς εἰς ὁμιλίαν ἥκομεν, οὐδ' ἐμπορευσόμεναι τὴν ὥραν τὴν τοῦ σώματος προσηκάμεθα τὴν ὑμετέραν ἀξίωσιν, ἀλλ' ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ δικαίους ὑπολαβοῦσαι τοιούτοις ὑμᾶς τιμῆσαι ξενίοις δεομένους ἐπείσθημεν. ⟨135⟩ καὶ νῦν, ἐπεὶ φατὲ πρὸς ἡμᾶς φιλοστόργως ἔχειν καὶ λυπεῖσθαι μελλουσῶν ἀναχωρεῖν, οὐδ' αὐταὶ τὴν δέησιν ὑμῶν ἀποστρεφόμεθα, πίστιν δ' εὐνοίας λαβοῦσαι

§ 131 = Num. XXV 1.

τὴν μόνην ἡμῖν ἀξιόλογον νομισθεῖσαν, ἀγαπήσομεν τὸν μεθ' ὑμῶν βίον ὡς γαμεταὶ διανύσαι. ⟨136⟩ δέος γὰρ μὴ καὶ κόρον τῆς ἡμετέρας ὁμιλίας λαβόντες ἔπειθ' ὑβρίσητε καὶ ἀτίμους ἀποπέμψητε πρὸς τοὺς γονεῖς.' συγγινώσκειν τε ταῦτα φυλαττομέναις ἠξίουν. τῶν δ' ἣν βούλονται πίστιν δώσειν ὁμολογούντων, καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιλεγόντων ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτὰς πάθους, ⟨137⟩ 'ἐπεὶ ταῦτα' ἔφασαν 'ὑμῖν δέδοκται, τοῖς δ' ἔθεσι καὶ τῷ βίῳ πρὸς ἅπαντας ἀλλοτριώτατα χρῆσθε, ὡς καὶ τὰς τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους εἶναι καὶ τὰ ποτὰ μὴ κοινὰ τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκη βουλομένους ἡμῖν συνοικεῖν καὶ θεοὺς τοὺς ἡμετέρους σέβειν, καὶ οὐκ ἂν ἄλλο γένοιτο τεκμήριον ἧς ἔχειν τε νῦν εὐνοίας φατὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς ἐσομένης ἢ τὸ τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν θεοὺς προσκυνεῖν. ⟨138⟩ μέμψαιτο δ' ἂν οὐδεὶς εἰ γῆς εἰς ἣν ἀφῖχθε τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προστρέποισθε, καὶ ταῦτα τῶν μὲν ἡμετέρων κοινῶν ὄντων πρὸς ἅπαντας, τοῦ δ' ὑμετέρου πρὸς μηδένα τοιούτου τυγχάνοντος.' δεῖν οὖν αὐτοῖς ἔλεγον ἢ ταὐτὰ πᾶσιν ἡγεῖσθαι ἢ ζητεῖν ἄλλην οἰκουμένην, ἐν ᾗ βιώσονται μόνοι κατὰ τοὺς ἰδίους νόμους.

9 *⟨139⟩ οἱ δ' ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτὰς ἔρωτος κάλλιστα λέγεσθαι ταῦτα ὑπολαβόντες, καὶ παραδόντες ἑαυτοὺς εἰς ἃ προυκαλοῦντο, παρέβησαν τὰ πάτρια, θεούς τε πλείονας εἶναι νομίσαντες, καὶ θύειν αὐτοῖς κατὰ νόμον τὸν ἐπιχώριον τοῖς καθιδρυσαμένοις προθέμενοι, ξενικοῖς τε βρώμασιν ἔχαιρον, καὶ πάντ' εἰς ἡδονὴν τῶν γυναικῶν ἐπὶ τοὐναντίον οἷς ὁ νόμος αὐτῶν ἐκέλευε ποιοῦντες διετέλουν, ⟨140⟩ ὡς διὰ παντὸς ἤδη τοῦ στρατοῦ τὴν παρανομίαν χωρεῖν τῶν νέων καὶ*

§ 136 = Num. XXV 2.

στάσιν αὐτοῖς πολὺ χείρω τῆς προτέρας ἐμπεσεῖν, καὶ κίνδυνον παντελοῦς τῶν ἰδίων ἐθισμῶν ἀπωλείας. ἅπαξ γὰρ τὸ νέον γευσάμενον ξενικῶν ἐθισμῶν ἀπλήστως αὐτῶν ἐνεφορεῖτο, καὶ εἴ τινες τῶν πρώτων ἀνδρῶν διὰ πατέρων ἀρετὰς ἐπιφανεῖς ἦσαν, συνδιεφθείροντο. ⟨141⟩ καὶ Ζαμβρίας ὁ τῆς *Συμεωνίδος* 10
ἡγούμενος φυλῆς, *Χοσβίᾳ* συνὼν *Μαδιανίτιδι*, *Σούρου* θυγατρὶ τῶν ἐκείνῃ δυναστεύοντος ἀνδρός, κελευσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς πρὸ τῶν *Μωυσεῖ* δοχθέντων τὸ πρὸς ἡδονὴν αὐτῇ γενησόμενον, ἐθεράπευεν αὐτὴν οὐ θύων τὰ πάτρια καὶ γάμον ἠγμένος ἀλλόφυλον. ⟨142⟩ ἐν τούτοις δ' ὄντων τῶν πραγμάτων, δείσας *Μωυσῆς* μὴ γένηταί τι χεῖρον, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν λαὸν οὐδενὸς μὲν κατηγόρει πρὸς ὄνομα, μὴ βουλόμενος εἰς ἀπόνοιαν περιστῆσαι τοὺς ἐκ τοῦ λανθάνειν μετανοῆσαι δυναμένους, ⟨143⟩ ἔλεγε δ' ὡς οὐκ ἄξια δρῷεν οὔθ' αὐτῶν οὔτε πατέρων τὴν ἡδονὴν προτιμήσαντες τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ κατὰ τοῦτον βίου· προσήκειν δ' ἕως ἔτι καὶ καλῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι, μεταβαλέσθαι, τὴν ἀνδρείαν ὑπολαμβάνουσιν οὐκ ἐν τῷ βιάζεσθαι τοὺς νόμους ἀλλ' ἐν τῷ μὴ εἴκειν ταῖς ἐπιθυμίαις εἶναι. ⟨144⟩ πρὸς τούτοις δ' οὐδ' εὔλογον ἔφασκε σωφρονήσαντας αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἐρήμου, νῦν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὄντας παροινεῖν, μηδὲ τὰ κτηθέντα ὑπὸ τῆς ἐνδείας δι' εὐπορίαν αὐτῶν ἀπολέσθαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα λέγων ἐπειρᾶτο τοὺς νέους ἐπανορθοῦν καὶ εἰς μετάνοιαν ἄγειν ὧν ἔπραττον· ⟨145⟩ ἀναστὰς δὲ μετ' αὐτὸν 11
Ζαμβρίας 'ἀλλὰ σὺ μέν' εἶπεν, 'ὦ *Μωυσῆ*, χρῶ νόμοις οἷς αὐτὸς ἐσπούδακας, ἐκ τῆς τούτων εὐηθείας τὸ βέβαιον αὐτοῖς παρεσχημένος, ἐπεὶ μὴ τοῦτον αὐτῶν

§ 141 = Num. XXV 6. 14.

ἐχόντων τὸν τρόπον πολλάκις ἂν ἤδη κεκολασμένος ἔγνως ἂν οὐκ εὐπαραλογίστους Ἑβραίους. ⟨146⟩ *ἐμὲ δ' οὐκ ἂν ἀκόλουθον οἷς σὺ προστάττεις τυραννικῶς λάβοις· οὐ γὰρ ἄλλο τι μέχρι νῦν ἢ προσχήματι νόμων καὶ τοῦ θεοῦ δουλείαν μὲν ἡμῖν ἀρχὴν δὲ σαυτῷ κακουργεῖς, ἀφαιρούμενος ἡμᾶς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ κατὰ τὸν βίον αὐτεξούσιον, ὃ τῶν ἐλευθέρων ἐστὶ καὶ δεσπότην οὐκ ἐχόντων.* ⟨147⟩ *χαλεπώτερος δ' ἂν οὕτως Αἰγυπτίων Ἑβραίοις γένοιο, τιμωρεῖν ἀξιῶν κατὰ τοὺς νόμους τὴν ἑκάστου πρὸς τὸ κεχαρισμένον αὐτῷ βούλησιν. πολὺ δ' ἂν δικαιότερον αὐτὸς τιμωρίαν ὑπομένοις, τὰ παρ' ἑκάστοις ὁμολογούμενα καλῶς ἔχειν ἀφανίσαι προῃρημένος, καὶ κατὰ τῆς ἁπάντων δόξης ἰσχυρὰν τὴν σεαυτοῦ κατεσκευακὼς ἀτοπίαν.* ⟨148⟩ *ἐγὼ δ' ἂν στεροίμην εἰκότως ὧν πράττω νῦν, εἰ κρίνας ἀγαθὰ ταῦτα ἔπειτα περὶ αὐτῶν ὁμολογεῖν ἐν τούτοις ὀκνήσαιμι. γύναιόν τε ξενικόν, ὡς φής, ἦγμαι (παρ' ἐμαυτοῦ γὰρ ἀκούσει τὰς ἐμὰς πράξεις ὡς παρ' ἐλευθέρου· καὶ γὰρ οὐδὲ λαθεῖν προυθέμην),* ⟨149⟩ *θύω τε θεοῖς οἷς θύειν μοι νομίζεται, δίκαιον ἡγούμενος παρὰ πολλῶν ἐμαυτῷ πραγματεύεσθαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐν τυραννίδι ζῆν, τὴν ὅλην ἐξ ἑνὸς ἐλπίδα τοῦ βίου παντὸς ἀνηρτηκότα. χαρείη τ' ἂν οὐδεὶς κυριώτερον αὐτὸν περὶ ὧν πράξαιμι γνώμης τῆς ἐμῆς ἀποφαινόμενος.'*

2 ⟨150⟩ *τοῦ δὲ Ζαμβρίου ταῦτα περὶ ὧν αὐτός τ' ἠδίκει καὶ τῶν ἄλλων τινὲς εἰπόντος, ὁ μὲν λαὸς ἡσύχαζε φόβῳ τε τοῦ μέλλοντος, καὶ τὸν νομοθέτην δ' ὁρῶν μὴ περαιτέρω τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ προαγαγεῖν ἐκ τῆς ἀντικρὺ διαμάχης θελήσαντα·* ⟨151⟩ *περιίστατο*

§ 150 = Num. XXV 7.

γὰρ μὴ πολλοὶ τῆς τῶν λόγων ἀσελγείας αὐτοῦ μιμηταὶ γενόμενοι ταράξωσι τὸ πλῆθος. καὶ διαλύεται μὲν ἐπὶ τούτοις ὁ σύλλογος, προεληλύθει δ' ἂν ἐπὶ πλέον ἡ τοῦ κακοῦ πεῖρα μὴ φθάσαντος Ζαμβρίου τελευτῆσαι ἐκ τοιαύτης αἰτίας. ⟨152⟩ Φινεέσης, ἀνὴρ τά τ' ἄλλα τῶν νεωτέρων κρείττων καὶ τῷ τοῦ πατρὸς ἀξιώματι πολὺ τοὺς ἡλικιώτας ὑπερέχων (Ἐλεαζάρου γὰρ τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς ἦν, Μωυσέος δ' ἀδελφόπαιδος υἱός), περιαλγήσας τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ τοῦ Ζαμβρίου, καὶ πρὶν ἰσχυροτέραν γενέσθαι τὴν ὕβριν ὑπὸ τῆς ἀδείας, ἔργῳ τὴν δίκην αὐτὸν εἰσπράξασθαι διαγνούς, καὶ κωλῦσαι διαβῆναι τὴν παρανομίαν εἰς πλείονας τῶν ἀρξαμένων οὐ κολαζομένων, ⟨153⟩ τόλμῃ δὲ ψυχῆς καὶ σώματος ἀνδρείᾳ τοσοῦτον προύχων ὡς μὴ πρότερον, εἴ τινι συσταίη τῶν δεινῶν, ἀπαλλάττεσθαι πρὶν ἢ καταγωνίσασθαι καὶ νίκην τὴν ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν, ἐπὶ τὴν τοῦ Ζαμβρίου σκηνὴν παραγενόμενος αὐτόν τε παίων τῇ ῥομφαίᾳ καὶ τὴν Χοσβίαν ἀπέκτεινεν. ⟨154⟩ οἱ δὲ νέοι πάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιποίησις ἦν καὶ τοῦ φιλοκαλεῖν, μιμηταὶ γενόμενοι τῆς Φινεέσου τόλμης ἀνῄρουν τοὺς ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις Ζαμβρίᾳ τὴν αἰτίαν εἰληφότας. ⟨155⟩ ἀπόλλυνται μὲν οὖν καὶ ὑπὸ τῆς τούτων ἀνδραγαθίας πολλοὶ τῶν παρανομησάντων, ἐφθάρησαν δὲ πάντες καὶ λοιμῷ, ταύτην ἐνσκήψαντος αὐτοῖς τοῦ θεοῦ τὴν νόσον· ὅσοι τε συγγενεῖς ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτοὺς ἐπὶ ταῦτα, συναδικεῖν τῷ θεῷ δοκοῦντες ἀπέθνησκον.

⟨156⟩ ἀπώλλυντο μὲν οὖν ἐκ τῶν τάξεων ἄνδρες οὐκ ἐλάττους τετρακισχιλίων καὶ μυρίων, ὑπὸ δὲ ταύ- 13
της παροξυνθεὶς τῆς αἰτίας Μωυσῆς ἐπὶ τὸν Μαδιανι-

§ 152 = Num. XXV 7.

τῶν ὄλεθρον τὴν στρατιὰν ἐξέπεμψε· περὶ ὧν τῆς ἐπ' αὐτοὺς ἐξόδου μετὰ μικρὸν ἀπαγγελοῦμεν, προδιηγησάμενοι πρῶτον ὃ παρελίπομεν· δίκαιον γὰρ ἐπὶ τούτου τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην μὴ παρελθεῖν ἀνεγκωμίαστον. ⟨157⟩ *τὸν γὰρ Βάλαμον παραληφθέντα ὑπὸ τῶν Μαδιανιτῶν ὅπως ἐπαράσηται τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τοῦτο μὲν οὐ δυνηθέντα θείᾳ προνοίᾳ, γνώμην δ' ὑποθέμενον ᾗ χρησαμένων τῶν πολεμίων ὀλίγου τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος διεφθάρη τοῖς ἐπιτηδεύμασι, νοσησάντων δὴ τινῶν περὶ ταῦτα, μεγάλως ἐτίμησεν ἀναγράψας αὐτοῦ τὰς μαντείας.* ⟨158⟩ *καὶ παρὸν αὐτῷ σφετερίσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν καὶ ἐξιδιώσασθαι, μηδενὸς ἂν γενομένου μάρτυρος τοῦ διελέγξοντος, ἐκείνῳ τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ μνήμης ἠξίωσε.*

⟨159⟩ *καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἂν αὐτοῖς τισὶ δοκῇ, οὕτω*
7 *σκοπείτωσαν· Μωυσῆς δὲ ὑπὲρ ὧν καὶ προείπομεν ἐπὶ τὴν Μαδιανῖτιν γῆν ἔπεμψε στρατιάν, τοὺς πάντας εἰς δισχιλίους καὶ μυρίους, ἐξ ἑκάστης φυλῆς τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἐπιλεξάμενος, στρατηγὸν δ' αὐτῶν ἀπέδειξε Φινεέσην, οὗ μικρῷ πρότερον ἐμνήσθημεν φυλάξαντος τοῖς Ἑβραίοις τοὺς νόμους καὶ τὸν παρανομοῦντα τούτους Ζαμβρίαν τιμωρησαμένου.* ⟨160⟩ *Μαδιανῖται δὲ προπυθόμενοι τὸν στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνοντα καὶ ὅσον οὔπω παρεσόμενον, ἠθροίζοντό τε καὶ τὰς εἰσβολὰς τῆς χώρας, ᾗ προσεδέχοντο τοὺς πολεμίους, ἀσφαλισάμενοι περιέμενον αὐτούς.* ⟨161⟩ *ἐλθόντων δὲ καὶ συμβολῆς γενομένης, πίπτει τῶν Μαδιανιτῶν πλῆθος ἀσυλλόγιστον καὶ ἀριθμοῦ κρεῖττον, οἵ τε βασιλεῖς αὐ-*

§ 156 = Num. XXV 9. § 160 = Num. XXXI 1; Ios. *XIII 21.*

τῶν ἅπαντες. πέντε δ' ἦσαν, Ὦεός τε καὶ Σούρης, ἔτι δὲ Ῥοβέης τε καὶ Οὔρης, πέμπτος δὲ Ῥέκεμος, οὗ πόλις ἐπώνυμος τὸ πᾶν ἀξίωμα τῆς Ἀράβων ἔχουσα γῆς, καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ παντὸς τοῦ Ἀραβίου τοῦ κτίσαντος βασιλέως τοὔνομα Ῥεκέμη καλεῖται, Πέτρα παρ' Ἕλλησι λεγομένη. ⟨162⟩ τραπέντων δὲ τῶν πολεμίων οἱ Ἑβραῖοι διήρπασαν αὐτῶν τὴν χώραν, καὶ πολλὴν λείαν λαβόντες καὶ τοὺς οἰκήτορας γυναιξὶν ἅμα διαφθείραντες μόνας τὰς παρθένους κατέλιπον, τοῦτο Μωυσέος Φινεέσῃ κελεύσαντος, ⟨163⟩ ὃς ἧκεν ἄγων τὸν στρατὸν ἀπαθῆ καὶ λείαν ἄφθονον· βοῦς μὲν γὰρ δισχιλίους καὶ πεντακισμυρίους, ὄις δὲ πεντακισχιλίας πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίας, χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου ἄπειρόν τι πλῆθος κατασκευῆς ᾗ κατ' οἶκον ἐχρῶντο· ὑπὸ γὰρ εὐδαιμονίας καὶ ἁβροδίαιτοι σφόδρα ἐτύγχανον. ἤχθησαν δὲ καὶ αἱ παρθένοι περὶ δισχιλίας καὶ τρισμυρίας. ⟨164⟩ Μωυσῆς δὲ μερίσας τὴν λείαν τῆς μὲν ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν Ἐλεαζάρῳ δίδωσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι, Λευίταις δὲ τῆς ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν μέρος, τὴν δὲ λοιπὴν νέμει τῷ λαῷ. καὶ διῆγον τὸ λοιπὸν εὐδαιμόνως, ἀφθονίας μὲν ἀγαθῶν αὐτοῖς ὑπ' ἀρετῆς γεγενημένης, ὑπὸ μηδενὸς δὲ σκυθρωποῦ ταύτης ἀπολαύειν ἐμποδιζόμενοι.

⟨165⟩ Μωυσῆς δὲ γηραιὸς ἤδη τυγχάνων διάδοχον 2
ἑαυτοῦ Ἰησοῦν καθίστησιν ἐπί τε ταῖς προφητείαις καὶ στρατηγὸν εἴ που δεήσειε γενησόμενον, κελεύσαντος καὶ τοῦ θεοῦ τούτῳ τὴν προστασίαν ἐπιτρέψαι τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ Ἰησοῦς πᾶσαν ἐπεπαίδευτο τὴν περὶ τοὺς νόμους παιδείαν καὶ τὸ θεῖον, Μωυσέος ἐκδιδάξαντος.

§ 161 = Num. XXXI 8. § 165 = Num. XXVII 18.

8 ⟨166⟩ *κἀν τούτῳ δύο φυλαὶ Γάδου τε καὶ Ῥουβήλου καὶ τῆς Μανασσίτιδος ἡμίσεια, πλήθει τετραπόδων εὐδαιμονοῦντες καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, κοινολογησάμενοι παρεκάλουν τὸν Μωυσῆν ἐξαίρετον αὐτοῖς τὴν Ἀμωρῖτιν παρασχεῖν δορίκτητον οὖσαν· ἀγαθὴν γὰρ εἶναι βοσκήματα τρέφειν.* ⟨167⟩ *ὁ δ' ὑπολαβὼν αὐτοὺς δείσαντας τὴν πρὸς Χαναναίους μάχην πρόφασιν εὐπρεπῆ τὴν τῶν βοσκημάτων ἐπιμέλειαν εὑρῆσθαι, κακίστους τ' ἀπεκάλει, καὶ δειλίας εὐσχήμονα πρόφασιν ἐπινοήσαντας αὐτοὺς μὲν βούλεσθαι τρυφᾶν ἀπόνως διάγοντας, πάντων τεταλαιπωρηκότων ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι τὴν αἰτουμένην ὑπ' αὐτῶν γῆν,* ⟨168⟩ *μὴ θέλειν δὲ συναραμένους τῶν ἐπιλοίπων ἀγώνων, γῆν ἣν διαβᾶσιν αὐτοῖς τὸν Ἰορδάνην ὁ θεὸς παραδώσειν ὑπέσχηται, ταύτην λαβεῖν, καταστρεψαμένους οὓς ἐκεῖνος ἀπέδειξεν ἡμῖν πολεμίους.* ⟨169⟩ *οἱ δ' ὁρῶντες ὀργιζόμενον αὐτόν, καὶ δικαίως ἠρεθίσθαι πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν ὑπολαβόντες, ἀπελογοῦντο μὴ διὰ φόβον τῶν κινδύνων μηδὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ πονεῖν μαλακίαν πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν,* ⟨170⟩ *ἀλλ' ὅπως τὴν λείαν ἐν ἐπιτηδείοις καταλιπόντες εὔζωνοι πρὸς τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς μάχας χωρεῖν δύναιντο. ἑτοίμους τ' ἔλεγον αὐτούς, κτίσαντας πόλεις εἰς φυλακὴν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτήσεως αὐτοῦ διδόντος, συναπιέναι τῷ στρατῷ.* ⟨171⟩ *καὶ Μωυσῆς ἀρεσθεὶς τῷ λόγῳ, καλέσας Ἐλεάζαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰησοῦν καὶ τοὺς ἐν τέλει πάντας, συνεχώρει τὴν Ἀμωρῖτιν αὐτοῖς ἐπὶ τῷ συμμαχῆσαι τοῖς συγγενέσιν ἕως ἂν καταστήσωνται τὰ πάντα. λαβόντες οὖν ἐπὶ τούτοις τὴν χώραν, καὶ κτίσαντες πόλεις καρτεράς, τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τἆλλα*

§ 166 = Num. XXXII 1.

ὅσα συμπεριάγειν μέλλουσιν αὐτοῖς ἂν ἦν ἐμπόδια τοῦ πονεῖν, ἀπέθεντο εἰς αὐτάς.

⟨172⟩ οἰκοδομεῖ δὲ καὶ Μωυσῆς τὰς δέκα πόλεις 4
τὰς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ καὶ τετταράκοντα γενησομένας, ὧν τρεῖς ἀπέδειξε τοῖς ἐπ᾽ ἀκουσίῳ φόνῳ φευξομένοις, καὶ χρόνον ἔταξεν εἶναι τῆς φυγῆς τὸν αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ ἐφ᾽ οὗ δράσας τις τὸν φόνον ἔφυγε, μεθ᾽ ὃν συνεχώρει τελευτήσαντα κάθοδον, ἐχόντων ἐξουσίαν τῶν τοῦ πεφονευμένου συγγενῶν κτείνειν, εἰ λάβοιεν ἔξω τῶν ὅρων τῆς πόλεως εἰς ἣν ἔφυγε τὸν πεφονευκότα· ἑτέρῳ δ᾽ οὐκ ἐπετέτραπτο. ⟨173⟩ αἱ δὲ πόλεις αἱ πρὸς τὰς φυγὰς ἀποδεδειγμέναι ἦσαν αἵδε, Βόσορα μὲν ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς Ἀραβίας, Ἀρίμανον δὲ τῆς Γαλαδηνῶν γῆς, καὶ Γαυλανᾶν ἐν τῇ Βατανειάδι. κτησαμένων δ᾽ αὐτῶν καὶ τὴν Χαναναίων γῆν, τρεῖς ἕτεραι πόλεις ἔμελλον ἀνατεθήσεσθαι τῶν Λευιτίδων πόλεων τοῖς φυγάσιν εἰς κατοικισμόν, Μωυσέος ἐπιστείλαντος.

⟨174⟩ Μωυσῆς δέ, προσελθόντων αὐτῷ τῶν πρώ- 5
των τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, καὶ δηλούντων μὲν ὡς τεθνήκοι τις τῶν φυλετῶν ἐπίσημος ἀνὴρ Ὀλοφάντης ὄνομα, παῖδας μὲν οὐ καταλιπὼν ἄρρενας θυγατέρας μέντοι, καὶ πυθομένων εἰ τούτων ὁ κλῆρος ἔσοιτο, φησίν, ⟨175⟩ εἰ μὲν μέλλουσί τισι συνοικεῖν τῶν φυλετῶν, μετὰ τοῦ κλήρου πρὸς αὐτοὺς ἀπιέναι, εἰ δ᾽ ἐξ ἄλλης γαμοῖντό τισι φυλῆς, τὸν κλῆρον ἐν τῇ πατρῴᾳ φυλῇ καταλιπεῖν. καὶ τότε μένειν ἑκάστου τὸν κλῆρον ἐν τῇ φυλῇ διετάξατο.

⟨176⟩ τῶν δὲ τετταράκοντ᾽ ἐτῶν παρὰ τριάκονθ᾽ 8

§ 172 = Deuter. IV 41; Num. XXXV 11. § 174 = Num. XXVII 1. § 176 = Deuter. I 1.

ἡμέρας συμπεπληρωμένων, Μωυσῆς ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ συναγαγών, ὅπου νῦν πόλις ἔστιν Ἀβιλή, φοινικόφυτον δ' ἐστὶ τὸ χωρίον, συνελθόντος τοῦ λαοῦ παντὸς λέγει τοιάδε·

2 ⟨177⟩ *'ἄνδρες συστρατιῶται καὶ τῆς μακρᾶς κοινωνοὶ ταλαιπωρίας, ἐπεί, τῷ θεῷ δοκοῦν ἤδη καὶ τῷ γήραι χρόνου ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἠνυσμένου δεῖ με τοῦ ζῆν ἀπελθεῖν, καὶ τῶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου πραχθησομένων οὐ μέλλω βοηθὸς ὑμῖν ἔσεσθαι καὶ σύμμαχος, κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, δίκαιον ἡγησάμην μηδὲ νῦν ἐγκαταλιπεῖν τοὐμὸν ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας εὐδαιμονίας πρόθυμον,* ⟨178⟩ *ἀλλ' ἀίδιόν θ' ὑμῖν πραγματεύσασθαι τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν καὶ μνήμην ἐμαυτῷ, γενομένων ὑμῶν ἐν ἀφθονίᾳ τῶν κρειττόνων.* ⟨179⟩ *φέρ' οὖν ὑποθέμενος ὃν τρόπον ὑμεῖς τ' ἂν εὐδαιμονήσαιτε καὶ παισὶ τοῖς αὑτῶν καταλίποιτε κτῆσιν ἀγαθῶν ἀίδιον, οὕτως ἀπέλθω τοῦ βίου. πιστεύεσθαι δ' ἄξιός εἰμι διά τε τὰς πρότερον ὑπὲρ ὑμῶν φιλοτιμίας καὶ διὰ τὸ τὰς ψυχὰς ἐπὶ τελευτῇ γινομένας μετ' ἀρετῆς πάσης ὁμιλεῖν.*

⟨180⟩ *ὦ παῖδες Ἰσραήλου, μία πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαθῶν κτήσεως αἰτία·, θεὸς εὐμενής· μόνος γὰρ οὗτος δοῦναί τε ταῦτα τοῖς ἀξίοις καὶ ἀφελέσθαι τῶν ἁμαρτανόντων εἰς αὐτὸν ἱκανός, ᾧ παρέχοντες ἑαυτοὺς οἵους αὐτός τε βούλεται κἀγὼ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ σαφῶς ἐξεπιστάμενος παραινῶ, οὐκ ἂν ὄντες μακαριστοὶ καὶ ζηλωτοὶ πᾶσιν [ἀτυχήσαιτέ ποτ' ἢ] παύσαισθε, ἀλλ' ὧν τε νῦν ὑμῖν ἔστιν ἀγαθῶν ἡ κτῆσις βεβαία μενεῖ, τῶν τ' ἀπόντων ταχεῖαν ἕξετε τὴν παρουσίαν.* ⟨181⟩ *μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ θεὸς βούλεται ἑπε-*

§ 177 = Deuter. XXXI 2. § 180 = Deuter. IV 23.

σθαι, τούτοις πειθαρχεῖτε, καὶ μήτε νομίμων τῶν παρόντων ἄλλην προτιμήσητε διάταξιν, μήτ' εὐσεβείας ἧς νῦν περὶ τὸν θεὸν ἔχετε, καταφρονήσαντες εἰς ἄλλον μεταστήσησθε τρόπον. ταῦτα δὲ πράττοντες ἀλκιμώτατοι μάχας διενεγκεῖν ἁπάντων ἔσεσθε καὶ μηδενὶ τῶν ἐχθρῶν εὐάλωτοι· ⟨182⟩ θεοῦ γὰρ παρόντος ὑμῖν βοηθοῦ, πάντων περιφρονεῖν εὔλογον. τῆς δ' ἀρετῆς ἔπαθλα ὑμῖν μεγάλα κεῖται πρὸς ἅπαντα τὸν βίον κτησαμένοις· αὕτη γέ τοι πρῶτον ἀγαθῶν τὸ πρέσβιστόν ἐστιν, ἔπειτα καὶ τὴν τῶν ἄλλων χαρίζεται περιουσίαν, ⟨183⟩ ὡς καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν χρωμένοις αὐτῇ μακαριστὸν ποιῆσαι τὸν βίον καὶ τῶν ἀλλοφύλων πλέον δοξαζομένους, ἀδήριτόν τε παρὰ τοῖς αὖθις τὴν εὔκλειαν ὑμῖν ὑπάρξαι. τούτων δ' ἂν ἐφικέσθαι δυνηθείητε, εἰ τῶν νόμων, οὓς ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ θεοῦ συνεταξάμην, κατήκοοι καὶ φύλακες γένοισθε καὶ μελετῴητε τὴν σύνεσιν αὐτῶν. ⟨184⟩ ἄπειμι δ' αὐτὸς χαίρων ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς, παρατιθέμενος ὑμᾶς νόμων τε σωφροσύνῃ καὶ κόσμῳ τῆς πολιτείας καὶ ταῖς τῶν στρατηγῶν ἀρεταῖς, οἳ πρόνοιαν ἕξουσιν ὑμῶν τοῦ συμφέροντος. ⟨185⟩ θεός τε ὁ μέχρι νῦν ἡγεμονεύσας ὑμῶν, καθ' οὗ βούλησιν κἀγὼ χρήσιμος ὑμῖν ἐγενόμην, οὐ μέχρι τοῦ δεῦρο ὑμῖν στήσει τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐτοὶ βούλεσθε χρόνον τοῦτον ἔχειν προστάτην ἐν τοῖς τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύμασι μένοντες, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῦ χρήσεσθε τῇ προμηθείᾳ. ⟨186⟩ γνώμας θ' ὑμῖν εἰσηγήσονται τὰς ἀρίστας, αἷς ἑπόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν ἕξετε, ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος καὶ Ἰησοῦς ἥ τε γερουσία καὶ τὰ τέλη τῶν φυλῶν· ὧν ἀκροᾶσθε μὴ χαλεπῶς, γινώσκοντες ὅτι πάντες οἱ

§ 182 = Deuter. IV 23.

ἄρχεσθαι καλῶς εἰδότες καὶ ἄρχειν εἴσονται παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ, τήν τ' ἐλευθερίαν ἡγεῖσθε μὴ τὸ προσαγανακτεῖν οἷς ἂν ὑμᾶς οἱ ἡγεμόνες πράττειν ἀξιῶσιν. ⟨187⟩ *νῦν μὲν γὰρ ἐν τῷ τοὺς εὐεργέτας ὑβρίζειν, ἐν τούτῳ τὴν παρρησίαν τίθεσθε· ὃ δὴ τοῦ λοιποῦ φυλαττομένοις ὑμῖν ἄμεινον ἕξει τὰ πράγματα.* ⟨188⟩ *μηδὲ τὴν ἴσην ἐπὶ τούτοις ὀργήν ποτε λαμβάνετε, ᾗ κατ' ἐμοῦ πολλάκις ἐτολμήσατε χρῆσθαι· γινώσκετε γὰρ ὡς πλεονάκις ἐκινδύνευσα ὑφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων.* ⟨189⟩ *ταῦτα δ' οὐκ ὀνειδίζων ὑμᾶς προυθέμην (οὐ γὰρ ἐπ' ἐξόδου τοῦ ζῆν δυσχεραίνοντας καταλιπεῖν ἠξίουν εἰς ἀνάμνησιν φέρων, μηδὲ παρ' ὃν ἔπασχον αὐτὰ καιρὸν ἐν ὀργῇ γενόμενος) ἀλλ' ὥστε τοῦ σωφρονήσειν ὑμᾶς εἰς τὸ μέλλον κατ' αὐτό γε τοῦτ' ἀσφαλὲς εἶναι, καὶ μηδὲν εἰς τοὺς προεστηκότας ἐξυβρίσαι διὰ πλοῦτον, ὃς ὑμῖν πολὺς διαβᾶσι τὸν Ἰορδάνην καὶ τὴν Χαναναίαν κτησαμένοις περιστήσεται,* ⟨190⟩ *ἐπεὶ προαχθέντες εἰς καταφρόνησιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς ὀλιγωρίαν, ἀπολεῖτε καὶ τὴν εὔνοιαν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ. ποιήσαντες δὲ τοῦτον ἐχθρόν, τήν τε γῆν, ἣν κτήσεσθε, κρατηθέντες ὅπλοις ὑπ' αὐτῶν αὖθις ἀφαιρεθήσεσθε μετὰ μεγίστων ὀνειδῶν, καὶ σκεδασθέντες διὰ τῆς οἰκουμένης πᾶσαν ἐμπλήσετε τὴν γῆν καὶ θάλατταν τῆς αὐτῶν δουλείας.* ⟨191⟩ *ἔσται δ' ὑμῖν τούτων πεῖραν λαμβάνουσιν ἀνωφελὴς ἡ μετάνοια καὶ ἡ τῶν οὐ φυλαχθέντων νόμων ἀνάμνησις. ὅθεν εἰ βούλοισθε τούτους ὑμῖν μένειν, τῶν πολεμίων μηδένας ὑπολίπησθε κρατήσαντες αὐτῶν, ἀλλὰ πάντας ἀπολλύναι κρίνατε συμφέρειν, ἵνα μὴ ζώντων παραγευσάμενοι τῆς ἐκείνων ἐπιτηδεύσεως*

§ 190 = Deuter. IV 26.

διαφθείρητε τὴν πάτριον πολιτείαν. <192> ἔτι δὲ καὶ βωμοὺς καὶ ἄλση καὶ νεὼς ὁπόσους ἔχοιεν κατερείπειν παραινῶ, καὶ δαπανᾶν πυρὶ τὸ γένος αὐτῶν καὶ τὴν μνήμην· βεβαία γὰρ ἂν οὕτως ὑμῖν μόνον ὑπάρξειεν ἡ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀσφάλεια. <193> ἵνα δὲ μὴ δι' ἀμαθίαν τοῦ κρείττονος ἡ φύσις ὑμῶν πρὸς τὸ χεῖρον ἀπονεύσῃ, συνέθηκα ὑμῖν καὶ νόμους, ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ θεοῦ, καὶ πολιτείαν, ἧς τὸν κόσμον φυλάξαντες πάντων ἂν εὐδαιμονέστατοι κριθείητε.'

<194> ταῦτ' εἰπὼν δίδωσιν αὐτοῖς ἐν βιβλίῳ τοὺς 3
νόμους καὶ τὴν διάταξιν τῆς πολιτείας ἀναγεγραμμένην. οἳ δ' ἐδάκρυόν τε καὶ πολλὴν ἐπιζήτησιν ἐποιοῦντο τοῦ στρατηγοῦ, μεμνημένοι τε ὧν κινδυνεύσειε καὶ προθυμηθείη τῆς περὶ αὐτῶν σωτηρίας, καὶ δυσελπιστοῦντες περὶ τῶν μελλόντων ὡς οὐκ ἐσομένης ἄλλης ἀρχῆς τοιαύτης, ἧττόν τε τοῦ θεοῦ προνοησομένου διὰ τὸ Μωυσῆν εἶναι τὸν παρακαλοῦντα. <195> ὧν τ' ἐπὶ τῆς ἐρήμου μετ' ὀργῆς ὁμιλήσειαν αὐτῷ μετανοοῦντες ἤλγουν, ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν εἰς δάκρυα προπεσόντα κρεῖττον καὶ τῆς ἐκ λόγου παρηγορίας τὸ ἐπ' αὐτῷ ποιῆσαι πάθος. Μωυσῆς δ' αὐτοὺς παρηγόρει, καὶ τοῦ δακρύων αὐτὸν ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀπάγων αὐτοὺς χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ παρεκάλει.

<196> καὶ τότε μὲν οὕτω διελύθησαν· βούλομαι δὲ 4
τὴν πολιτείαν πρότερον εἰπὼν τῷ τε Μωυσέος ἀξιώματι καὶ τῆς ἀρετῆς ἀναλογοῦσαν, καὶ μαθεῖν παρέχων δι' αὐτῆς τοῖς ἐντευξομένοις οἷα τὰ καθ' ἡμᾶς ἀρχῆθεν ἦν, οὕτως ἐπὶ τὴν τῶν ἄλλων τραπέσθαι διήγησιν. γέγραπται δὲ πάνθ' ὅσα ἐκεῖνος κατέλιπεν, οὐδὲν ἡμῶν ἐπὶ καλλωπισμῷ προσθέντων, οὐδ' ὅ τι μὴ καταλέλοιπε

§ 192 = Deuter. XII 2. § 194 = Deuter. V 1.

Μωυσῆς. ⟨197⟩ *νενεωτέρισται δ' ἡμῖν τὸ κατὰ γένος ἕκαστα τάξαι· σποράδην γὰρ ὑπ' ἐκείνου κατελείφθη γραφέντα, καὶ ὡς ἕκαστόν τι παρὰ τοῦ θεοῦ πύθοιτο. τούτου χάριν ἀναγκαῖον ἡγησάμην προδιαστείλασθαι, μή καί τις ἡμῖν παρὰ τῶν ὁμοφύλων ἐντυγχανόντων τῇ γραφῇ μέμψις ὡς διημαρτηκόσι γένηται.* ⟨198⟩ *ἔχει δ' οὕτως ἡ διάταξις ἡμῖν τῶν νόμων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν πολιτείαν. οὓς δὲ κοινοὺς ἡμῖν καὶ πρὸς ἀλλήλους κατέλιπε, τούτους ὑπερεθέμην εἰς τὴν περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν ἀπόδοσιν, ἣν συλλαμβανομένου τοῦ θεοῦ μετὰ ταύτην ἡμῖν τὴν πραγματείαν συντάξασθαι πρόκειται.*

5 ⟨199⟩ *ἐπειδὰν τὴν Χαναναίων γῆν κτησάμενοι καὶ σχολὴν ἐπὶ χρήσει τῶν ἀγαθῶν ἔχοντες πόλεις τὸ λοιπὸν ἤδη κτίζειν προαιρῆσθε, ταῦτα ποιοῦντες τῷ θεῷ φίλα πράξετε καὶ τὴν εὐδαιμονίαν βεβαίαν ἕξετε.* ⟨200⟩ *ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς ἐν τῷ καλλίστῳ καὶ δι' ἀρετὴν ἐπιφανεῖ, ἣν ἂν ὁ θεὸς αὑτῷ διὰ προφητείας ἐκλέξηται. καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω, καὶ βωμὸς εἷς ἐκ λίθων μὴ κατειργασμένων ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων, οἳ κονιάματι χρισθέντες εὐπρεπεῖς τ' εἶεν καὶ καθάρειοι πρὸς τὴν θέαν.* ⟨201⟩ *ἡ δ' ἐπὶ τοῦτον πρόσβασις ἔστω μὴ διὰ βαθμίδων, ἀλλὰ προσχώσεως αὐτῷ κατὰ πρανοῦς γενομένης. ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· θεὸς γὰρ εἷς καὶ τὸ Ἑβραίων γένος ἕν.*

6 ⟨202⟩ *ὁ δὲ βλασφημῆσαι τολμήσας θεὸν καταλευσθεὶς κριμνάσθω δι' ὅλης ἡμέρας, καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς θαπτέσθω.*

7 ⟨203⟩ *συνερχέσθωσαν δ' εἰς ἣν ἂν ἀποφήνωσι πό-*

§ 199 = Deuter. XII 5. § 202 = Levit. XXIV 15.

λιν τὸν νεὼν τρὶς τοῦ ἔτους οἱ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἧς ἂν Ἑβραῖοι κρατῶσιν, ὅπως τῷ θεῷ τῶν μὲν ὑπηργμένων εὐχαριστῶσι καὶ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον παρακαλῶσι, καὶ συνόντες ἀλλήλοις καὶ συνευωχούμενοι προσφιλεῖς ὦσι. ⟨204⟩ καλὸν γὰρ εἶναι μὴ ἀγνοεῖν ἀλλήλους, ὁμοφύλους τ' ὄντας καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἐπιτηδευμάτων. τοῦτο δ' ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ἐπιμιξίας αὐτοῖς ὑπάρξειν, τῇ τ' ὄψει καὶ τῇ ὁμιλίᾳ μνήμην αὐτῶν ἐντιθέντας· ἀνεπιμίκτους γὰρ ἀλλήλοις μένοντας ἀλλοτριωτάτους αὑτοῖς νομισθήσεσθαι.

⟨205⟩ ἔστω δὲ καὶ δεκάτης τῶν καρπῶν ἐξαίρεσις 8
ὑμῖν, χωρὶς ἧς διέταξα τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις δίδοσθαι, ἣ πιπρασκέσθω μὲν ἐπὶ τῶν πατρίδων, εἰς δὲ τὰς εὐωχίας ὑπηρετείτω καὶ τὰς θυσίας τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει· δίκαιον γὰρ εἶναι τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένων, ἣν ὁ θεὸς αὐτοῖς κτήσασθαι παρέσχεν, ἐπὶ τιμῇ τοῦ δεδωκότος ἀπολαύειν.

⟨206⟩ ἐκ μισθοῦ γυναικὸς ἡταιρημένης θυσίας μὴ 9
τελεῖν· ἥδεσθαι γὰρ μηδενὶ τῶν ἀφ' ὕβρεως τὸ θεῖον, χεῖρον δ' οὐκ ἂν εἴη τῆς ἐπὶ τοῖς σώμασιν αἰσχύνης. ὁμοίως μηδ' ἂν ἐπ' ὀχεύσει κυνός, ἤτοι θηρευτικοῦ ἢ ποιμνίων φύλακος, λάβῃ τις μισθόν, ἐκ τούτου θύειν τῷ θεῷ.

⟨207⟩ βλασφημείτω δὲ μηδεὶς θεοὺς οὓς πόλεις 10
ἄλλαι νομίζουσι. μηδὲ συλᾶν ἱερὰ ξενικά, μηδ' ἂν ἐπωνομασμένον ᾖ τινὶ θεῷ κειμήλιον λαμβάνειν.

⟨208⟩ μηδεὶς δ' ἐξ ὑμῶν κλωστὴν ἐξ ἐρίου καὶ 11

§ 203 = Deuter. XII 11. § 205 = Deuter. XIV 23. § 206 = Deuter. XXIII 18. § 207 = Exod. XXII 28; Deuter. VII 25.

λίνου στολὴν φορείτω· τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ταύτην ἀποδεδεῖχθαι.

12 ⟨209⟩ συνελθόντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐπὶ ταῖς θυσίαις δι' ἐτῶν ἑπτά, τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς ἐνστάσης, ὁ ἀρχιερεύς, ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ σταθεὶς ἀφ' οὗ γένοιτ' ἂν ἐξάκουστος, ἀναγινωσκέτω τοὺς νόμους πᾶσι· καὶ μήτε γυνὴ μήτε παῖδες εἰργέσθωσαν τοῦ ἀκούειν, ἀλλὰ μηδ' οἱ δοῦλοι· ⟨210⟩ καλὸν γὰρ ταῖς ψυχαῖς ἐγγραφέντας αὐτοὺς καὶ τῇ μνήμῃ φυλαχθῆναι μηδέποτε ἐξαλειφθῆναι δυναμένους. οὕτω γὰρ οὐδὲν ἁμαρτήσονται, μὴ δυνάμενοι λέγειν ἄγνοιαν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων· οἵ τε νόμοι πολλὴν πρὸς ἁμαρτάνοντας ἕξουσι παρρησίαν, ὡς προλεγόντων αὐτοῖς ἃ πείσονται, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἐγγραψάντων διὰ τῆς ἀκοῆς ἃ κελεύουσιν, ⟨211⟩ ὥστ' εἶναι διὰ παντὸς ἔνδον παρ' αὐτοῖς τὴν προαίρεσιν αὐτῶν, ἧς ὀλιγωρήσαντες ἠδίκησαν καὶ τῆς ζημίας αὐτοῖς αἴτιοι γεγόνασι. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ παῖδες πρῶτον τοὺς νόμους, μάθημα κάλλιστον καὶ τῆς εὐδαιμονίας αἴτιον.

18 ⟨212⟩ δὶς δ' ἑκάστης ἡμέρας, ἀρχομένης τ' αὐτῆς καὶ ὁπότε πρὸς ὕπνον ὥρα τρέπεσθαι, μαρτυρεῖν τῷ θεῷ τὰς δωρεὰς ἃς ἀπαλλαγεῖσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς παρέσχε, δικαίας οὔσης φύσει τῆς εὐχαριστίας καὶ γενομένης ἐπ' ἀμοιβῇ μὲν τῶν ἤδη γεγονότων ἐπὶ δὲ προτροπῇ τῶν ἐσομένων. ⟨213⟩ ἐπιγράφειν δὲ καὶ τοῖς θυρώμασιν αὐτῶν τὰ μέγιστα ὧν εὐηργέτησεν αὐτοὺς ὁ θεός, ἔν τε βραχίοσιν ἕκαστον διαφαίνειν· ὅσα τε τὴν ἰσχὺν ἀποσημαίνειν δύναται τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὔνοιαν, φέρειν ἐγγε-

§ 208 = Deuter. XXII 11. § 209 = Deuter. XXXI 10.
§ 211 = Deuter. VI 18; XI 19.

γραμμένα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ βραχίονος, ὡς περίβλεπτον εἶναι πανταχόθεν τὸ περὶ αὐτοὺς πρόθυμον τοῦ θεοῦ.

⟨214⟩ ἀρχέτωσαν δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν ἄνδρες 14
ἑπτὰ οἱ καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν περὶ τὸ δίκαιον σπουδὴν προησκηκότες· ἑκάστῃ δ' ἀρχῇ δύ' ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς τῶν Λευιτῶν φυλῆς. ⟨215⟩ ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες ταῖς πόλεσιν ἐν ἁπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων μήτε θρασύνεσθαί τισιν ἐξεῖναι, τῆς πρὸς τοὺς ἐν ἀξιώματι τῶν ἀνθρώπων αἰδοῦς αὐτοὺς εὐλαβεστέρους, ὥστε τοῦ θεοῦ μὴ καταφρονεῖν, ἀπεργαζομένης. ⟨216⟩ οἱ δὲ δικασταὶ ἀποφαίνεσθαι κύριοι περὶ τοῦ δόξαντος αὐτοῖς ἔστωσαν, πλὴν εἰ μή τι χρήματα λαβόντας τις αὐτοὺς ἐπὶ διαφθορᾷ τοῦ δικαίου ἐνδείξαιτ' ἢ ἄλλην τιν' αἰτίαν προφέροι καθ' ἣν οὐ καλῶς ἐλέγχει αὐτοὺς ἀποφηναμένους. οὔτε γὰρ κέρδει χαριζομένους οὔτ' ἀξιώματι προσῆκον πονηρὰς ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἐπάνω πάντων τιθεμένους. ⟨217⟩ ὁ γὰρ θεὸς ἂν οὕτω δόξειε καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀσθενέστερος ἐκείνων οἷς ἄν τις κατὰ φόβον ἰσχύος προσνείμῃ τὴν ψῆφον κεκρίσθαι. τῆς γὰρ θεοῦ ἰσχύος ἐστὶ τὸ δίκαιον. τοῖς οὖν ἐν ἀξιώμασι τυγχάνουσι καταχαριζόμενός τις ἐκείνους τοῦ θεοῦ δυνατωτέρους ποιεῖ. ⟨218⟩ ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι περὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς παρατεταγμένων ἀποφήνασθαι (συμβαίνειν δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις), ἀκέραιον ἀναπεμπέτωσαν τὴν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ συνελθόντες ὅ τ' ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν.

§ 214 = Deuter. XVI 18.

15 ⟨219⟩ εἷς δὲ μὴ πιστευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ τρεῖς ἢ τὸ τελευταῖον δύο, ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιήσει τὰ προβεβιωμένα. γυναικῶν δὲ μὴ ἔστω μαρτυρία διὰ κουφότητα καὶ θράσος τοῦ γένους αὐτῶν. μαρτυρείτωσαν δὲ μηδὲ δοῦλοι διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀγένειαν, οὓς ἢ διὰ κέρδος εἰκὸς ἢ διὰ φόβον μὴ τἀληθῆ μαρτυρῆσαι. ἂν δέ τις ψευδομαρτυρήσας πιστευθῇ, πασχέτω ταῦτ' ἐλεγχθεὶς ὅσα ὁ καταμαρτυρηθεὶς πάσχειν ἔμελλεν.

16 ⟨220⟩ ἂν δὲ πραχθέντος φόνου ἔν τινι χώρᾳ μὴ εὑρίσκηται ὁ δράσας μηδ' ὑπονοῆταί τις ὡς διὰ μῖσος ἀπεκτονώς, ζητείτωσαν μὲν αὐτὸν μετὰ πολλῆς σπουδῆς, μήνυτρα προθέμενοι· μηδενὸς δὲ μηνύοντος, αἱ ἀρχαὶ τῶν πόλεων τῶν πλησίον τῇ χώρᾳ ἐν ᾗ ὁ φόνος ἐπράχθη, καὶ ἡ γερουσία συνελθόντες μετρείτωσαν ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ κεῖται ὁ νεκρὸς τὴν χώραν. ⟨221⟩ ἣ δ' ἂν ᾖ πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ἐν αὐτῇ δημόσιοι πριάμενοι δάμαλιν, καὶ κομίσαντες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον ἀρότρῳ καὶ φυτοῖς χωρίον, τοὺς τένοντας κοψάτωσαν τῆς βοός, ⟨222⟩ καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τῆς βοὸς οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται καὶ ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης καθαρὰς ἀναβοησάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου, καὶ μήτε δρᾶσαι μήτε δρωμένῳ παρατυχεῖν, ἐπικαλεῖσθαι δ' ἵλεω τὸν θεὸν καὶ μηκέτι τοιοῦτο δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάθος.

17 ⟨223⟩ ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον καὶ ὁ κατ' αὐτὴν βίος, καὶ μὴ λάβοι πόθος ὑμᾶς ἄλλης πολιτείας, ἀλλὰ ταύτην στέργοιτε, τοὺς νόμους ἔχοντες δεσπότας καὶ κατὰ τούτους ἕκαστα πράττοντες. ἀρκεῖ γὰρ ὁ

§ 219 = Deuter. XVII 6; XIX 15. § 220 = Deuter. *XXI 1.*

θεὸς ἡγεμὼν εἶναι. βασιλέως δ' εἰ γένοιτο ἔρως ὑμῖν, ἔστω μὲν οὗτος ὁμόφυλος, πρόνοια δ' αὐτῷ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς διὰ παντὸς ἔστω. ⟨224⟩ παραχωρείτω δ' οὗτος τοῖς μὲν νόμοις καὶ τῷ θεῷ τὰ πλείονα τοῦ φρονεῖν, πραττέτω δὲ μηδὲν δίχα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῆς τῶν γερουσιαστῶν γνώμης, γάμοις τε μὴ πολλοῖς χρώμενος, μηδὲ πλῆθος διώκων χρημάτων μηδ' ἵππων, ὧν αὐτῷ παραγενομένων ὑπερήφανος ἂν τῶν νόμων γένοιτο. κωλυέσθω δ', εἰ τούτων τι διὰ σπουδῆς ἔχοι, γίνεσθαι τοῦ συμφέροντος ὑμῖν δυνατώτερος.

⟨225⟩ ὅρους γῆς μὴ ἐξέστω κινεῖν μήτ' οἰκείας 18
μήτ' ἀλλοτρίας πρὸς οὓς ἐστιν ὑμῖν εἰρήνη· φυλαττέσθω δ' ὥσπερ θεοῦ ψῆφον βεβαίαν εἰς αἰῶνα κειμένην ἀναιρεῖν, ὡς πολέμων ἐντεῦθεν καὶ στάσεων γινομένων, ἐκ τοῦ πλεονεκτοῦντας προσωτέρω χωρεῖν βούλεσθαι τῶν ὅρων. μὴ γὰρ μακρὰν εἶναι τοῦ καὶ τοὺς νόμους ὑπερβαίνειν τοὺς τὸν ὅρον μετακινοῦντας.

⟨226⟩ γῆν ὁ φυτεύσας, πρὸ ἐτῶν τεττάρων ἂν 19
καρπὸν προβάλῃ τὰ φυτά, μήτε τῷ θεῷ ἀπαρχὰς ἐντεῦθεν ἀποφερέτω μήτ' αὐτὸς χρήσθω· οὐ γὰρ κατὰ καιρὸν τοῦτον ὑπ' αὐτῶν ἐνεχθῆναι, βιασαμένης δὲ τῆς φύσεως ἀώρως μήτε τῷ θεῷ ἁρμόττειν μήτ' αὐτῷ τῷ δεσπότῃ χρῆσθαι. ⟨227⟩ τῷ δὲ τετάρτῳ τρυγάτω πᾶν τὸ γενόμενον (τότε γὰρ ὥριον εἶναι) καὶ συναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν κομιζέτω, καὶ σὺν τῇ δεκάτῃ τοῦ ἄλλου καρποῦ μετὰ τῶν φίλων εὐωχούμενος ἀναλισκέτω, καὶ μετ' ὀρφανῶν καὶ χηρευουσῶν γυναικῶν. πέμπτου δ' ἔτους κύριος ἔστω τὰ φυτὰ καρποῦσθαι.

§ 223 = Deuter. XVII 14. § 225 = Deuter. XIX 14; XXVII 17. § 226 = Levit. XIX 23.

20 ⟨228⟩ *τὴν ἀμπέλοις κατάφυτον γῆν μὴ σπείρειν· ἀρκεῖ γὰρ αὐτὴν τρέφειν τοῦτο τὸ φυτὸν καὶ τῶν ἐξ ἀρότρου πόνων ἀπηλλάχθαι. βουσὶν ἀροῦν τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τῶν ἑτέρων ζῴων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλην ἄγοντας, ἀλλὰ κατ' οἰκεῖα γένη κἀκείνοις ποιεῖσθαι τὸν ἄροτον. εἶναι δὲ καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπίμικτα, καὶ μὴ σύνδυο καὶ τρία σπείρειν· οὐ γὰρ τῇ τῶν ἀνομοίων κοινωνίᾳ χαίρειν τὴν φύσιν.* ⟨229⟩ *μηδὲ κτήνεσιν ἐπάγειν ὅσα μὴ συγγενῆ· δέος γὰρ ἐκ τούτου μὴ διαβῇ καὶ μέχρι τῶν ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀτιμία, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ φαῦλα πρότερον λαβοῦσα.* ⟨230⟩ *δεῖ δὲ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον συγκεχωρημένον ἐξ οὗ κατὰ μίμησιν παρατροπή τις τῶν κατὰ τὴν πολιτείαν ἔσοιτο, ἀλλ' ὡς οὐδὲ περὶ τῶν τυχόντων ἠμέληται τοῖς νόμοις, εἰδόσι προνοεῖσθαι τοῦ κατ' αὐτοὺς ἀμέμπτου.*

21 ⟨231⟩ *ἀμῶντας δὲ καὶ συναιροῦντας τὰ θέρη μὴ καλαμᾶσθαι, καταλείπειν δέ τινα καὶ τῶν δραγμάτων τοῖς βίου σπανίζουσιν, ἕρμαιον εἶναι τούτοις πρὸς διατροφήν. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς τρύγης ἀπολείπειν τὰς ἐπιφυλλίδας τοῖς πένησι, καὶ τῶν ἐλαιώνων παρεῖναί τι τοῦ καρποῦ πρὸς συλλογὴν τοῖς ἐξ ἰδίων οὐκ ἔχουσι μεταλαβεῖν.* ⟨232⟩ *οὐ τοσαύτη γὰρ ἂν ἐκ τῆς ἐπ' ἀκριβὲς αὐτῶν συλλογῆς εὐπορία τοῖς δεσπόταις γένοιτο, ὅση χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἔλθοι· τό τε θεῖον τὴν γῆν προθυμοτέραν εἰς τὴν ἐκτροφὴν τῶν καρπῶν ἀπεργάσεται, μὴ τοῦ καθ' αὐτοὺς προνοουμένων λυσιτελοῦς, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων διατροφῆς λόγον ἐχόντων.* ⟨233⟩ *μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τοὺς στά-*

§ 228 = Deuter. XXII 9; Levit. XIX 19. § 231 = Deuter. XXIV 21; Levit. XIX 9.

χυς, ἀποδεῖν τὰ στόματα ἐπὶ τῆς ἅλωος· οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον εἴργειν τοὺς συνειργασμένους τοῦ καρποῦ καὶ περὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ πονήσαντας. ⟨234⟩ μηδ' ὀπώρας ἀκμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθαι τοὺς ὁδῷ βαδίζοντας, ἀλλ' ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ἐπιτρέπειν ἐμπίμπλασθαι, κἂν ἐγχώριοι τυγχάνωσι κἂν ξένοι, χαίροντας ἐπὶ τῷ παρασχεῖν αὐτοῖς τῶν ὡραίων μεταλαμβάνειν. ἀποφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέστω. ⟨235⟩ μηδὲ τρυγῶντες ὧν ἂν εἰς τὰς ληνοὺς κομίζωσιν εἰργέτωσαν τοὺς ὑπαντιάζοντας ἀπεσθίειν· ἄδικον γὰρ ἀγαθῶν, ἃ κατὰ βούλησιν θεοῦ παρῆλθεν εἰς τὸν βίον, φθονεῖν τοῖς ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν μεταλαμβάνειν, τῆς ὥρας ἐν ἀκμῇ τ' οὔσης καὶ σπευδούσης ἀπελθεῖν, ⟨236⟩ ὡς τῷ θεῷ κεχαρισμένον ὄν, εἰ καὶ ὑπ' αἰσχύνης τινὰς ὀκνοῦντας ἅψασθαι λαβεῖν παρακαλοῖεν, ὄντας μὲν Ἰσραηλίτας ὡς κοινωνοὺς καὶ δεσπότας διὰ τὴν συγγένειαν, ἀφιγμένους δ' ἀλλαχόθεν ἀνθρώπους ξενίων τυγχάνειν ἀξιοῦντας, ὧν ὁ θεὸς καθ' ὥραν αὐτοῖς παρέσχεν. ⟨237⟩ ἀναλώματα γὰρ οὐχ ἡγητέον ὅσα τις κατὰ χρηστότητα παρίησιν ἀνθρώποις λαμβάνειν, τοῦ θεοῦ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν χορηγοῦντος οὐκ ἐπὶ τῷ καρποῦσθαι μόνους ἀλλὰ καὶ τῷ τοῖς ἄλλοις μεταδιδόναι φιλοτίμως, καὶ βουλομένου τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν ἰδίαν περὶ τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν εὔνοιαν καὶ τὴν χορηγίαν τῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῖς ἄλλοις ἐμφανίζεσθαι, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος αὐτοῖς κἀκείνοις μεταδιδόντων. ⟨238⟩ ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιήσας πληγὰς μιᾶ λειπούσας τετταράκοντα τῷ δημοσίῳ σκύτει λαβὼν τιμωρίαν ταύτην αἰσχίστην ἐλεύθερος ὑπομενέτω, ὅτι

§ 233 = Deuter. XXV 4. § 234 = Deuter. XXIV 21. § 237 = Deuter. XXIV 19. § 238 = Deuter. XXV 3.

τῷ κέρδει δουλεύσας ὕβρισε τἀξίωμα. ⟨239⟩ καλῶς γὰρ ὑμῖν ἔχει πεπειραμένοις ἐν Αἰγύπτῳ συμφορῶν καὶ κατὰ τὴν ἐρημίαν πρόνοιαν τῶν ἐν τοῖς ὁμοίοις ὑπαρχόντων ποιεῖσθαι, καὶ τυχόντας εὐπορίας ἐξ ἐλέου καὶ προνοίας τοῦ θεοῦ, τὴν αὐτὴν ταύτην ἐξ ὁμοίου πάθους ἀπομερίζειν τοῖς δεομένοις.

22 ⟨240⟩ ταῖς δὲ δεκάταις ταῖς δυσίν, ἃς ἔτους ἑκάστου προεῖπον τελεῖν, τὴν μὲν τοῖς Λευίταις τὴν δ' ἑτέραν πρὸς τὰς εὐωχίας, τρίτην πρὸς αὐταῖς κατ' ἔτος τρίτον συμφέρειν εἰς διανέμησιν τῶν σπανιζόντων, γυναιξί τε χήραις καὶ παισὶν ὀρφανοῖς. ⟨241⟩ τῶν δ' ὡραίων ὅ τι κἂν πρῶτον ἑκάστῳ τύχῃ γενόμενον, εἰς τὸ ἱερὸν κομιζέτωσαν, καὶ τὸν θεὸν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης αὐτὸ γῆς, ἣν αὐτοῖς κτήσασθαι παρέσχεν, εὐλογήσαντες, θυσίας ἃς ὁ νόμος αὐτοῖς ἐπιφέρειν κελεύει ἐπιτελέσαντες, τούτων τὰ προτέλεια τοῖς ἱερεῦσι διδότωσαν. ⟨242⟩ ἐπειδὰν δὲ ταῦτα ποιήσας τις, καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα ταῖς εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας ἀπαρχαῖς ἀπενηνοχώς, ἀπιέναι μέλλῃ πρὸς αὐτὸν οἴκαδε, στὰς ἀντικρὺ τοῦ τεμενίσματος εὐχαριστησάτω μὲν τῷ θεῷ ὅτι τῆς ἀπ' Αἰγυπτίων αὐτοὺς ὕβρεως ἀπαλλάξας γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔδωκε καρποῦσθαι, ⟨243⟩ μαρτυράμενος δ' ὡς τάς τε δεκάτας καὶ τἆλλα κατὰ τοὺς Μωυσέος τελέσειε νόμους, αἰτησάσθω τὸν θεὸν εὐμενῆ καὶ ἵλεων αὐτῷ διὰ παντὸς εἶναι καὶ κοινῇ πᾶσιν Ἑβραίοις διαμένειν, φυλάττοντα μὲν ἃ δέδωκεν αὐτοῖς ἀγαθά, προσκτίσαντα δ' ὅσα δύναται χαρίζεσθαι.

23 ⟨244⟩ γαμείτωσαν δ' ἐν ὥρᾳ γάμου γενόμενοι παρ-

§ 240 = Deuter. XIV 27; XXVI 12. § 242 = Deuter. *XXVI 5.* § 243 = Deuter. XXVI 10.

θένους ἐλευθέρας γονέων ἀγαθῶν· ὁ δὲ μὴ μέλλων ἄγεσθαι παρθένον μὴ ζευγνύσθω συνοικοῦσαν ἄλλῳ νοθεύσας, μηδὲ λυπῶν τὸν πρότερον αὐτῆς ἄνδρα. δούλας δὲ μὴ γαμεῖσθαι τοῖς ἐλευθέροις, μηδ' ἂν ὑπ' ἔρωτος πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται, κρατεῖν δὲ τῆς ἐπιθυμίας τὸ εὐπρεπὲς καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρόσφορον. ⟨245⟩ ἔτι δὲ μηδ' ἡταιρημένης εἶναι γάμον, ἧς δι' ὕβριν τοῦ σώματος τὰς ἐπὶ τῷ γάμῳ θυσίας ὁ θεὸς οὐκ ἂν πρόσοιτο. γένοιτο γὰρ ἂν οὕτω τῶν παίδων τὰ φρονήματα ἐλευθέρια καὶ πρὸς ἀρετὴν ὄρθια, εἰ μὴ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες αἰσχρῶν, μηδ' ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίας συνελθόντων. ⟨246⟩ εἰ δέ τις ὡς παρθένον μνηστευσάμενος ἔπειτα μὴ τοιαύτην εὕροι, δίκην λαχὼν αὐτὸς μὲν κατηγορείτω, χρώμενος εἰς ἀπόδειξιν οἷς ἂν ἔχῃ τεκμηρίοις, ἀπολογείσθω δ' ὁ τῆς κόρης πατὴρ ἢ ἀδελφός, ἢ ὃς ἂν μετὰ τούτους ἐγγυτέρω δοκῇ τοῦ γένους. ⟨247⟩ καὶ κριθεῖσα μὲν ἡ κόρη μὴ ἀδικεῖν συνοικείτω τῷ κατηγορήσαντι, μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐκείνου ἀποπέμπεσθαι αὐτήν, πλὴν εἰ μὴ μεγάλας αἰτίας αὐτῷ παράσχοι καὶ πρὸς ἃς οὐδ' ἂν ἀντειπεῖν δυνηθείη· ⟨248⟩ τοῦ δὲ τολμηρῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκεῖν αἰτίαν καὶ διαβολὴν πρόστιμον ἐκτινύτω, πληγὰς τετταράκοντα μιᾶ λειπούσας λαμβάνων, καὶ πεντήκοντα σίκλους ἀποτινύτω τῷ πατρί. ἂν δ' ἐξελέγξῃ τὴν παιδίσκην ἐφθαρμένην, δημότις μὲν οὖσα τοῦ μὴ σωφρόνως προστῆναι τῆς παρθενίας ἄχρι νομίμων γάμων καταλευέσθω, ἂν δ' ἐξ ἱερέων ᾖ γεγενημένη, καιέσθω ζῶσα. ⟨249⟩ δύο γυναικῶν οὐσῶν τινί, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας ἐν τιμῇ σφόδρα καὶ εὐ-

§ 244 = Deuter. XXII 22; Levit. XXI 7. § 245 = Deuter. XXIII 2. § 246 = Deuter. XXII 13; XXV 3.

νοίᾳ κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καὶ κάλλος ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, τῆς δ' ἑτέρας ἐν ἐλάττονι μοίρᾳ τυγχανούσης, ἂν ὁ ἐκ τῆς ἀγαπωμένης παῖς γενόμενος, νεώτερος ὢν τοῦ ἐκ τῆς ἑτέρας φύντος, ἀξιοῖ διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ πατρὸς εὔνοιαν τῶν πρεσβείων τυγχάνειν ὥστε διπλοῦν τὸ μέρος τῆς πατρῴας οὐσίας λαμβάνειν (τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς νόμοις διεταξάμην), μὴ συγκεχωρήσθω· ⟨250⟩ *ἄδικον γὰρ τὸν τῇ γενέσει πρεσβύτερον, ὅτι τὰ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἥττονα παρὰ τῇ διαθέσει τοῦ πατρός, τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ στέρεσθαι.* ⟨251⟩ *ὁ κόρην ἄλλῳ κατηγγυημένην φθείρας, εἰ μὲν πείσας καὶ πρὸς τὴν φθορὰν συγκάταινον λαβών, ἀποθνησκέτω σὺν αὐτῇ· πονηροὶ γὰρ ὁμοίως ἑκάτεροι, ὃ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἑκουσίως ὑπομεῖναι καὶ προτιμῆσαι τοῦτο τοῦ ἐλευθέρου γάμου τὴν κόρην, ἣ δὲ παρασχεῖν αὑτὴν πεισθεῖσα δι' ἡδονὴν ἢ διὰ κέρδος πρὸς τὴν ὕβριν.* ⟨252⟩ *ἐὰν δέ που μόνῃ περιπεσὼν βιάσηται μηδενὸς βοηθοῦ παρόντος, μόνος ἀποθνησκέτω. ὁ φθείρας παρθένον μήπω κατηγγυημένην αὐτὸς γαμείτω· ἢν δὲ τῷ πατρὶ τῆς κόρης μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντήκοντα σίκλους τιμὴν τῆς ὕβρεως καταβαλλέτω.* ⟨253⟩ *γυναικὸς δὲ τῆς συνοικούσης βουλόμενος διαζευχθῆναι καθ' ἁσδηποτοῦν αἰτίας (πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γίνοιντο), γράμμασι μὲν περὶ τοῦ μηδέποτε συνελθεῖν ἰσχυριζέσθω. λάβοι γὰρ ἂν οὕτως ἐξουσίαν ἡ γυνὴ συνοικεῖν ἑτέρῳ· πρότερον γὰρ οὐκ ἐφετέον. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνον κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος αὐτοῦ θελήσειε γαμεῖν αὐτὴν ὁ πρότερος, μὴ ἐξεῖναι αὐτὴν ἐπανιέναι.* ⟨254⟩ *τὴν ἄτεκνον, τάν-*

§ 249 = Deuter. XXI 15. § 251 = Deuter. XXII 23.
§ 253 = Deuter. XXIV 3.

δρὸς αὐτῇ τετελευτηκότος, ἀδελφὸς ἐκείνου γαμείτω, καὶ τὸν παῖδα τὸν γενόμενον τῷ τοῦ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι τρεφέτω τοῦ κλήρου διάδοχον· τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς δημοσίοις λυσιτελήσει γινόμενον, τῶν οἴκων οὐκ ἐκλειπόντων καὶ τῶν χρημάτων τοῖς συγγενέσι μενόντων, καὶ ταῖς γυναιξὶ κουφισμὸν οἴσει τῆς συμφορᾶς, τοῖς ἔγγιστα τῶν προτέρων ἀνδρῶν συνοικούσαις. ⟨255⟩ ἐὰν δὲ μὴ βούληται γαμεῖν ἀδελφός, ἐπὶ τὴν γερουσίαν ἐλθοῦσα ἡ γυνὴ μαρτυράσθω τοῦθ᾽ ὅτι βουλομένην αὐτὴν ἐπὶ τοῦ οἴκου μένειν καὶ τεκνοῦν ἐξ αὐτοῦ μὴ προσδέχοιτο, ὑβρίζων τὴν τοῦ τεθνηκότος ἀδελφοῦ μνήμην. ἐρομένης δὲ τῆς γερουσίας διὰ ποίαν αἰτίαν ἀλλοτρίως ἔχει πρὸς τὸν γάμον, ἄν τε μικρὰν ἄν τε μείζω λέγῃ, πρὸς ταῦτα ῥεπέτω. ⟨256⟩ ὑπολύσασα δ᾽ αὐτὸν ἡ γυνὴ τἀδελφοῦ τὰ σάνδαλα καὶ πτύσασα αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσωπον, τούτων αὐτὸν ἄξιον εἶναι παρ᾽ αὐτῆς λεγέτω τυγχάνειν, ὑβρίσαντα τὴν τοῦ κατοιχομένου μνήμην. καὶ ὃ μὲν ἐκ τῆς γερουσίας ἀπίτω τοῦτ᾽ ἔχων ὄνειδος πρὸς ἅπαντα τὸν βίον, ἡ δ᾽ ᾧπερ ἂν βουληθῇ τινὶ τῶν δεομένων γαμείσθω. ⟨257⟩ ἂν δ᾽ αἰχμάλωτόν τις λάβῃ παρθένον, ἄν τε καὶ γεγαμημένην, βουλομένῳ συνοικεῖν μὴ πρότερον ἐξέστω εὐνῆς ἅψασθαι καὶ κοινωνίας, πρὶν ἢ ξυραμένην αὐτὴν καὶ πένθιμον σχῆμα ἀναλαβοῦσαν ἀποθρηνῆσαι συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς ἀπολωλότας ἐν τῇ μάχῃ, ⟨258⟩ ὅπως τὸ ἐπ᾽ αὐτοῖς κορέσασα λυπηρὸν ἔπειθ᾽ οὕτως ἐπ᾽ εὐωχίας τράπηται καὶ γάμους· καλὸν γὰρ εἶναι καὶ δίκαιον παιδοποιὸν παραλαμβάνοντα θεραπεύειν αὐτῆς τὸ βουλητόν, ἀλλὰ μὴ τὴν ἰδίαν ἡδονὴν

§ 254 = Deuter. XXV 5. § 255 = Deuter. XXV 7.
§ 257 = *Deuter.* XXI 10.

διώκοντα μόνον τοῦ κατ' αὐτὴν ἀμελεῖν κεχαρισμένου. ⟨259⟩ τριάκοντα δ' ἡμερῶν τῷ πένθει διελθουσῶν (αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τοῖς δακρύοις αὗται τῶν φιλτάτων ταῖς φρονίμοις) τότε χωρεῖν ἐπὶ τὸν γάμον. εἰ δ' ἐμπλησθεὶς τῆς ἐπιθυμίας ὑπερηφανήσειεν αὐτὴν γαμετὴν ἔχειν, μηκέτ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτήν, ἀλλ' ὅπῃ βούλεται χωρεῖν ἀπίτω, τὸ ἐλεύθερον ἔχουσα.

24 ⟨260⟩ ὅσοι δ' ἂν τῶν νεωτέρων περιφρονῶσι τοὺς γονεῖς καὶ τὴν τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμωσιν, ἢ δι' αἰσχύνην ἢ διὰ σύνεσιν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς, πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς νουθετείτωσαν οἱ πατέρες (αὐτάρκεις γὰρ ἐφ' υἱέσιν οὗτοι δικασταί), ⟨261⟩ συνελθεῖν μὲν ἀλλήλοις οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα λέγοντες, οὐδὲ τῆς τῶν χρημάτων αὐξήσεως, κοινῶν τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων γενομένων, ἀλλ' ὅπως παίδων τύχωσιν, οἳ γηροκομήσουσιν αὐτοὺς καὶ ὧν ἂν δέωνται παρ' αὐτῶν ἕξουσι. 'γενόμενόν τέ σε μετὰ χαρᾶς καὶ τοῦ τῷ θεῷ χάριν εἰδέναι τὴν μεγίστην ἀράμενοι διὰ σπουδῆς ἀνεθρέψαμεν, μηδενὸς φειδὼ ποιούμενοι τοῦ καὶ δόξαντος εἰς σωτηρίαν τὴν σὴν καὶ παιδείαν τῶν ἀρίστων εἶναι χρησίμου. ⟨262⟩ νῦν δὲ (συγγνώμην γὰρ δεῖ νέμειν ἐφ' ἁμαρτήμασι νέων) ἀπόχρη σοι ὅσα τῆς εἰς ἡμᾶς τιμῆς ὠλιγώρησας, καὶ μεταβαλοῦ πρὸς τὸ σωφρονέστερον, λογισάμενος καὶ τὸν θεὸν ἐπὶ τοῖς εἰς πατέρας τολμωμένοις χαλεπῶς ἔχειν, ὅτι καὶ αὐτὸς πατὴρ τοῦ παντὸς ἀνθρώπων γένους ἐστί, καὶ συνατιμοῦσθαι δοκεῖ τοῖς τὴν αὐτὴν αὐτῷ προσηγορίαν ἔχουσιν, οὐχ ὧν προσῆκεν αὐτοῖς παρὰ τῶν παίδων τυγχάνουσιν. καὶ ὁ νόμος κολαστὴς γίνεται τῶν τοιούτων

§ 259 = Deuter. XXI 13.

ἀπαραίτητος, οὗ σὺ μὴ πειραθείης.' ⟨263⟩ κἂν μὲν τούτοις θεραπεύηται τὸ τῶν νέων αὔθαδες, ἀπαλλαττέσθωσαν τῶν ἐπὶ τοῖς ἠγνοημένοις ὀνειδῶν· οὕτω γὰρ ἂν ὅ τε νομοθέτης ἀγαθὸς εἴη καὶ οἱ πατέρες εὐτυχεῖς, οὐκ ἐπιδόντες οὔτε υἱὸν κολαζόμενον οὔτε θυγατέρα. ⟨264⟩ ᾧ δ' ἂν οἱ λόγοι καὶ ἡ παρ' αὐτῶν διδασκαλία τοῦ σωφρονεῖν τὸ μηδὲν εἶναι φανῶσιν, ἐχθροὺς δ' ἀσπόνδους ποιῇ αὑτῷ τοὺς νόμους τοῖς συνεχέσι κατὰ τῶν γονέων τολμήμασι, προαχθεὶς ὑπ' αὐτῶν τούτων ἔξω τῆς πόλεως τοῦ πλήθους ἑπομένου καταλευέσθω, καὶ μείνας δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς θέαν τὴν ἁπάντων θαπτέσθω νυκτός. ⟨265⟩ οὕτω δὲ καὶ οἱ ὁπωσοῦν ὑπὸ τῶν νόμων ἀναιρεθῆναι κατακριθέντες. θαπτέσθωσαν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι, καὶ νεκρὸς μηδὲ εἷς γῆς ἄμοιρος κείσθω, περαιτέρω τοῦ δικαίου τιμωρίαν ἐκτίνων.

⟨266⟩ δανείζειν δ' Ἑβραίων ἐπὶ τόκοις ἐξέστω μη- 25
δενὶ μήτε βρωτὸν μήτε ποτόν· οὐ γὰρ δίκαιον προσοδεύεσθαι τοῦ ὁμοφύλου τὰς τύχας, ἀλλὰ βοηθήσαντα ταῖς χρείαις αὐτοῦ κέρδος εἶναι νομίζειν τήν τ' ἐκείνου εὐχαριστίαν καὶ τὴν ἀμοιβὴν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ γενησομένην ἐπὶ τῇ χρηστότητι.

⟨267⟩ οἱ δὲ λαβόντες εἴτ' ἀργύρια εἴτε τινὰ τῶν 26
καρπῶν, ὑγρὸν ἢ ξηρόν, κατὰ νοῦν αὐτοῖς τῶν παρὰ τοῦ θεοῦ χωρησάντων κομίζοντες μεθ' ἡδονῆς ἀποδιδότωσαν τοῖς δοῦσιν, ὥσπερ ἀποθέμενοι εἰς τὰ αὑτῶν καὶ πάλιν, εἰ δεηθεῖεν, ἕξοντες. ⟨268⟩ ἂν δ' ἀναισχυντῶσι περὶ τὴν ἀπόδοσιν, μὴ πρὸς τὴν οἰκίαν βαδί-

§ 264 = Deuter. XXI 21. § 265 = Deuter. XXI 23. § 266 = Deuter. XXIII 19; Levit. XXV 36. § 267 = Deuter. XXIV 10; cf. Exod. XXII 26.

σαντας ἐνεχυράζειν πρὶν ἢ δίκη περὶ τούτου γένηται, τὸ δ' ἐνέχυρον αἰτεῖν ἔξω, καὶ τὸν ὀφείλοντα κομίζειν δι' αὑτοῦ, μηδὲν ἀντιλέγοντα τῷ μετὰ νόμου βοηθείας ἐπ' αὐτὸν ἥκοντι. ⟨269⟩ κἂν μὲν εὔπορος ᾖ ὁ ἠνεχυρασμένος, κατεχέτω τοῦτο μέχρι τῆς ἀποδόσεως ὁ δεδανεικώς· ἂν δὲ πένης, ἀποδιδότω πρὶν ἡλίου δυσμῶν, καὶ μάλιστ' ἂν ἱμάτιον ᾖ τὸ ἐνέχυρον, ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τοῦτο, φύσει τοῦ θεοῦ τοῖς πενομένοις ἔλεον νέμοντος. ⟨270⟩ μύλην δὲ καὶ τὰ περὶ ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον, ὅπως μὴ στέρωνται καὶ τῶν πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων, μηδ' ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

27 ⟨271⟩ ἐπ' ἀνθρώπου μὲν κλοπῇ θάνατος ἔστω ἡ ζημία, ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον ὑφελόμενος τὸ διπλοῦν ἀποτινύτω. κτείνας δ' ἐπὶ τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τις ἀθῷος ἔστω, κἂν ᾖ πρὸς διορύγματι τοίχου· ⟨272⟩ βόσκημα δ' ὁ κλέψας τετραπλῆν τὴν ζημίαν ἀποτινύτω, πλὴν βοός· πενταπλῆν δ' ὑπὲρ τούτου καταβαλλέτω. ὁ δὲ τὸ ἐπιτίμιον ἄπορος διαλύσασθαι δοῦλος ἔστω τοῖς καταδικασαμένοις.

28 ⟨273⟩ πραθεὶς δ' ὁμοφύλῳ τις ἓξ ἔτη δουλευέτω, τῷ δ' ἑβδόμῳ ἐλεύθερος ἀφείσθω. ἐὰν δὲ τέκνων αὐτῷ γενομένων ἐκ δούλης παρὰ τῷ πριαμένῳ διὰ τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα φιλοστοργίαν βούληται δουλεύειν, ἐνιαυτοῦ ἐνστάντος τοῦ ἰωβήλου (πεντηκοστὸς δ' ἐνιαυτός ἐστιν) ἐλευθερούσθω, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα ἐλευθέραν ἐπαγόμενος.

29 ⟨274⟩ ἐὰν δέ τις χρυσίον ἢ ἀργύριον εὕρῃ καθ'

§ 269 = Deuter. XXIV 12. § 270 = Deuter. XXIV 6. *§ 271 = Deuter.* XXIV 7. Exod. XXI 17; XXII 2. § 272 = *Exod. XXII 1.* § 273 = Exod. XXI 2; cf. Deuter. XV 12.

ὁδόν, ἐπιζητήσας τὸν ἀπολωλεκότα, καὶ κηρύξας τὸν
τόπον ἐν ᾧ εὗρεν, ἀποδότω, τὴν ἐκ τῆς ἑτέρου ζημίας
ὠφέλειαν οὐκ ἀγαθὴν ὑπολαμβάνων. ὁμοίως καὶ περὶ
βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχῃ τις κατ' ἐρημίαν πλανωμέ-
νοις, μὴ εὑρεθέντος τοῦ κυρίου παραχρῆμα παρ' αὑτῷ
φυλαττέτω, μαρτυράμενος τὸν θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι
ἀλλότρια.

⟨275⟩ μὴ ἐξεῖναι δὲ παριέναι κτηνῶν τινὶ κακο- 30
παθούντων ὑπὸ χειμῶνος ἢ πεπτωκότων ἐν πηλῷ,
συνδιασώζειν δὲ καὶ τὸν πόνον οἰκεῖον ἡγησάμενον
βοηθεῖν.

⟨276⟩ μηνύειν δὲ καὶ τὰς ὁδοὺς τοῖς ἀγνοοῦσι, 31
καὶ μὴ γέλωτα θηρωμένους αὐτοῖς ἐμποδίζειν πλάνῃ
τὴν ἑτέρου χρείαν.

ὁμοίως μηδὲ βλασφημείτω τις τὸν ἄωτον καὶ τὸν 32
ἐνεόν.

⟨277⟩ ἐν μάχῃ τις, ὅπου μὴ σίδηρος, πληγεὶς παρα- 33
χρῆμα μὲν ἀποθανὼν ἐκδικείσθω ταὐτὸν παθόντος τοῦ
πεπληχότος· ἂν δὲ κομισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας
ἐπὶ πλείονας ἡμέρας ἔπειτ' ἀποθάνῃ, ἀθῷος ἔστω ὁ
πλήξας. σωθέντος δὲ καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς τὴν
νοσηλείαν, ἀποτινύτω πανθ' ὅσα παρὰ τὸν χρόνον τὸν
τῆς κατακλίσεως ἀνήλωσε καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν.
⟨278⟩ ὁ γυναῖκα λακτίσας ἔγκυον, ἂν μὲν ἐξαμβλώσῃ
ἡ γυνή, ζημιούσθω χρήμασιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν ὡς
παρὰ τὸ διαφθαρὲν ἐν τῇ γαστρὶ μειώσας τὸ πλῆθος·
διδόσθω δὲ καὶ τἀνδρὶ τῆς γυναικὸς παρ' αὐτοῦ χρή-
ματα. θνησκούσης δ' ἐκ τῆς πληγῆς καὶ αὐτὸς ἀπο-

§ 274 = Deuter. XXII 1. § 275 = Deuter. XXII 4.
§ 276 = Deuter. XXVII 18; Levit. XIX 14. § 277 = Exod.
XXI 18.

θνησκέτω, ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καταθέσθαι δικαιοῦντος τοῦ νόμου.

34 ⟨279⟩ *φάρμακον μήτε θανάσιμον μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένων Ἰσραηλιτῶν ἐχέτω μηδὲ εἷς. ἐὰν δὲ κεκτημένος φωραθῇ, τεθνάτω, τοῦτο πάσχων ὃ διέθηκεν ἂν ἐκείνους καθ' ὧν τὸ φάρμακον ἦν παρεσκευασμένον.*

35 ⟨280⟩ *ὁ πηρώσας πασχέτω τὰ ὅμοια, στερόμενος οὗπερ ἄλλον ἐστέρησε, πλὴν εἰ μή τι χρήματα λαβεῖν ἐθελήσειεν ὁ πεπηρωμένος, αὐτὸν τὸν πεπονθότα κύριον τοῦ νόμου ποιοῦντος τιμήσασθαι τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος, καὶ συγχωροῦντος ἢν μὴ βούληται γενέσθαι πικρότερος.*

36 ⟨281⟩ *βοῦν τοῖς κέρασι πλήττοντα ὁ δεσπότης ἀποσφαττέτω. εἰ δ' ἐφ' ἅλωος κτείνειέ τινα πλήξας, αὐτὸς μὲν καταλευσθεὶς ἀποθνησκέτω, μηδ' εἰς τροφὴν εὔχρηστος εἶναι κατηξιωμένος· ἐὰν δὲ καὶ ὁ δεσπότης ἐλέγχηται προειδὼς αὐτοῦ τὴν φύσιν καὶ μὴ φυλαξάμενος, καὶ αὐτὸς ἀποθνησκέτω ὡς αἴτιος τῷ ὑπὸ τοῦ βοὸς ἀνῃρημένῳ γεγενημένος.* ⟨282⟩ *ἐὰν δὲ δοῦλον ἢ θεράπαιναν ἀποκτείνῃ βοῦς, αὐτὸς μὲν καταλιθούσθω, τριάκοντα δὲ σίκλους ὁ κύριος τοῦ βοὸς ἀποτινύτω τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀνῃρημένου. βοῦς δ' ἐὰν οὕτω πληγεὶς ἀποθάνῃ, πωλείσθωσαν καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ ὁ πλήξας, καὶ τὴν τιμὴν τὴν ἀμφοτέρων οἱ δεσπόται αὐτῶν διανεμέσθωσαν.*

37 ⟨283⟩ *οἱ δὲ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες ἐπιμελὲς ποιείσθωσαν ὥστε σανίδων ἐπιβολαῖς ἔχειν κεκλεισμένα, οὐχ ὅπως τινὲς εἴργοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς*

§ 279 = Exod. XXII 18. § 280 = Exod. XXI 24. § 281 = *Exod. XXI 28.* § 283 = Exod. XXI 33.

κίνδυνος ὡς ἐμπεσουμένοις ᾖ. ⟨284⟩ οὗ δ' ἂν εἰς ὄρυγμα τοιοῦτον μὴ κλειστὸν ἐμπεσὸν βόσκημά τινος διαφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω. περιβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς τέγεσιν ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα οὐκ ἐάσει τινὰς ἀποκυλισθέντας ἀπολέσθαι.

⟨285⟩ παρακαταθήκην δέ, ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον 38 χρῆμα, ὁ παραλαβὼν φυλακῆς ἀξιούτω, καὶ μηδεὶς ἀποστερῆσαι θρασυνθείη τὸν πεπιστευκότα, μήτ' ἀνὴρ μήτε γυνή, μηδ' εἰ χρυσὸν ἄπειρον μέλλοι κερδαίνειν καταφρονῶν τῷ μηδέν' εἶναι τὸν ἐξελέγξοντα. ⟨286⟩ καθ' ὅλου μὲν γὰρ τὸ συνειδὸς ἐπιστάμενον τὸ αὑτοῦ προσῆκεν ἕκαστον εὖ πράττειν, καὶ μάρτυρι ἀρκούμενον αὑτῷ πάντα ποιεῖν ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον αὐτῷ παρέξει, μάλιστα δὲ τὸν θεόν, ὃν οὐδεὶς πονηρὸς ὢν λανθάνει. ⟨287⟩ εἰ δὲ μηδὲν ἐπίβουλον δρῶν ὁ πιστευθεὶς ἀπολέσειεν, ἀφικόμενος ἐπὶ τοὺς ἑπτὰ κριτὰς ὀμνύτω τὸν θεὸν ὅτι μηδὲν παρὰ τὴν αὑτοῦ βούλησιν ἀπόλοιτο καὶ κακίαν, οὐδὲ χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς, καὶ οὕτως ἀνεπαιτίατος ἀπίτω. χρησάμενος δὲ κἂν ἐλάχιστον μέρος τῶν πεπιστευμένων ἂν ἀπολέσας τύχῃ, τὰ λοιπὰ πάνθ' ἃ ἔλαβεν ἀποδοῦναι κατεγνώσθω. ⟨288⟩ ὁμοίως δὲ τῷ περὶ παρακαταθηκῶν, κἂν μισθόν τις ἀποστερήσῃ τῶν ἐπὶ σώμασι τοῖς αὑτῶν ἐργαζομένων, μεμνήσθω ὅτι οὐκ ἀποστερητέον ἀνδρὸς πένητος μισθόν, εἰδότας ὡς ἀντὶ γῆς καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὁ θεὸς αὐτῷ τοῦτον εἴη παρεσχηκώς. ἀλλὰ μηδ' ἀναβάλλεσθαι τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' αὐθημερὸν ἐκτίνειν, ὡς οὐ βουλομένου τοῦ θεοῦ τῆς ἐξ ὧν πεπόνηκε χρήσεως ὑστερεῖν τὸν εἰργασμένον.

§ 284 = Exod. XXI 33. § 285 = Exod. XXII 7. § 287 = *Exod. XXII* 11. § 288 = Deuter. XXIV 15.

39 ⟨289⟩ *παῖδας ὑπὲρ ἀδικίας πατέρων μὴ κολάζειν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων αὐτῶν ἀρετὴν οἴκτου μᾶλλον ἀξιοῦν ὅτι μοχθηρῶν ἐγένοντο πατέρων, ἢ μίσους φύντας ἐκ φαύλων. οὐδὲ μὴν πατράσιν υἱῶν ἁμαρτίαν λογιστέον, τῶν νέων πολλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἑαυτοῖς ἐπιτρεπόντων ὑπερηφανίᾳ τοῦ διδάσκεσθαι.*

40 ⟨290⟩ *γάλλους ἐκτρέπεσθαι καὶ σύνοδον φεύγειν τὴν μετὰ τῶν ἀφελομένων αὐτοὺς τὸ ἄρρεν καὶ τὸν τῆς παιδοποιίας καρπόν, ὃν ἀνθρώποις ἐπ' αὐξήσει τοῦ γένους ἡμῶν ὁ θεὸς παρέσχεν. ἐλαύνειν δ' οὕτως ὡς ἐπὶ τέκνων σφαγῇ καὶ πρὸς τούτῳ ἀπολλύντας τὸ ἐκείνων αἴτιον·* ⟨291⟩ *δῆλον γὰρ ὡς τῆς ψυχῆς αὐτοῖς τεθηλυσμένης μετεκοσμήσαντο πρὸς τοῦτο καὶ τὸ σῶμα. ὁμοίως δὲ καὶ πᾶν τὸ νομιζόμενον τέρας τοῖς δρῶσι. μὴ ἐξεῖναι δὲ ποιεῖν ἐκτομίας, μήτ' ἀνθρώπους μήτε τῶν ἄλλων ζῴων.*

41 ⟨292⟩ *αὕτη μὲν οὖν ὑμῖν εἰρηνικὴ τῶν νόμων κατὰ τὴν πολιτείαν διάταξις ἔστω, καὶ ὁ θεὸς εὐμενὴς ἀστασίαστον αὐτῆς τὸν κόσμον παρέξεται· γένοιτο δὲ χρόνος μηδὲ εἷς ὃς καινίσει τι τούτων καὶ πρὸς τὸ ἐναντίον μεταβαλεῖ.* ⟨293⟩ *ἐπεὶ δ' ἀνάγκη τὸ ἀνθρώπινον καὶ εἰς ἀβουλήτους ἢ κατὰ προαίρεσιν ταραχὰς καὶ κινδύνους ἐμπεσεῖν, φέρε καὶ περὶ τούτου βραχέα προσδιατάξωμεν, ὡς ἂν προειδότες ἃ χρὴ ποιεῖν ἐν τῇ χρείᾳ τῶν σωτηρίων εὐπορῆτε, καὶ μὴ τότε ἃ δεῖ ποιεῖν ἐπιζητοῦντες ἀπαράσκευοι τοῖς καιροῖς περιπέσητε.*

⟨294⟩ *γῆν ἣν ὑμῖν ὁ θεὸς ἔδωκε πόνων καταφρονοῦσι καὶ ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν ἠσκημένοις, ἀπόλεμον*

§ 289 = Deuter. XXIV 16. § 290 = Deuter. XXIII 1.

μὲν νέμεσθαι παράσχοι τοῖς κεκτημένοις αὐτήν, μήτ' ἀλλοτρίων εἰς αὐτὴν ἐπὶ κακώσει στρατευσάντων, μήτε στάσεως ἐμφυλίου κατασχούσης ὑμᾶς, ὑφ' ἧς τἀναντία πατράσι τοῖς ἑαυτῶν πράττοντες ἀπολεῖτε τὰ ἐκείνοις νομισθέντα· ⟨295⟩ χρώμενοί τε νόμοις, οὓς ἀγαθοὺς δοκιμάσας ὁ θεὸς παραδίδωσι, διατελοίητε. ἔργον δ' ὅ τι ἂν πολεμικὸν ἢ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἢ ὕστερον ἐπὶ παίδων ὑμετέρων γένηται, τοῦθ' ὑπερόριον πραχθείη. ⟨296⟩ μέλλοντας δὲ πολεμεῖν πρεσβείαν καὶ κήρυκας πέμπειν παρὰ τοὺς ἑκουσίως πολεμίους· πρὸ γὰρ τῶν ὅπλων καλὸν εἶναι χρῆσθαι λόγοις πρὸς αὐτούς, δηλοῦντας ὅτι καὶ στρατιὰν πολλὴν ἔχοντες καὶ ἵππους καὶ ὅπλα, καὶ πρὸ τούτων εὐμενῆ τὸν θεὸν καὶ σύμμαχον, ὅμως ἀξιοῦτε μὴ ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν αὐτοῖς, μηδὲ τἀκείνων ἀφαιρουμένους ἀβούλητον αὐτοῖς κέρδος προσλαμβάνειν. ⟨297⟩ καὶ πειθομένων μὲν καλῶς ὑμᾶς ἔχει τὴν εἰρήνην φυλάττειν· εἰ δὲ φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἰσχύι διαφέρουσιν ἀδικεῖν ἐθέλοιεν, στρατὸν ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε, στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ θεῷ, ὑποστράτηγον δὲ χειροτονήσαντες ἕνα τὸν ἀρετῇ προύχοντα· πολυαρχία γάρ, πρὸς τῷ τοῖς ὀξέως τι πράττειν ἀνάγκην ἔχουσιν ἐμπόδιον εἶναι, καὶ βλάπτειν πέφυκε τοὺς χρωμένους. ⟨298⟩ στρατὸν δ' ἄγειν καθαρόν, ἐκ πάντων τῶν ῥώμῃ σωμάτων καὶ ψυχῆς εὐτολμίᾳ διαφερόντων, τὸ δὲ δειλὸν ἀποκρίναντας, μὴ τοὺς πολεμίους παρὰ τοὖργον τραπὲν εἰς φυγὴν ὠφελήσῃ. τούς τε νεωστὶ δειμαμένους οἰκίας, οἷς οὔπω χρόνος ἀπολαύσεως αὐτῶν ἐνιαύσιος, καὶ φυτεύσαντας, οὔπω δὲ καρπῶν μετεσχηκότας, ἐᾶν

§ 296 = Deuter. XX 10. § 298 = Deuter. XXIII 9; XX 5.

κατὰ χώραν, καὶ τοὺς μνηστευσαμένους δὲ καὶ νεωστὶ γεγαμηκότας, μὴ πόθῳ τούτων φειδόμενοι τοῦ ζῆν καὶ τηροῦντες αὐτοὺς εἰς τὴν τούτων ἀπόλαυσιν ἐθελοκακήσωσι.

42 ⟨299⟩ *στρατοπεδευσάμενοι δὲ προνοεῖσθε μή τι τῶν δυσχερεστέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντας δὲ καὶ ξύλων ἀπορουμένους εἰς ποίησιν μηχανημάτων μὴ κείρειν τὴν γῆν ἥμερα δένδρα κόπτοντας, ἀλλὰ φείδεσθαι, λογιζομένους ἐπ' ὠφελείᾳ ταῦτα τῶν ἀνθρώπων γεγονέναι, καὶ φωνῆς ἂν εὐπορήσαντα δικαιολογήσασθαι πρὸς ὑμᾶς ὡς οὐδὲν αἴτια τοῦ πολέμου γεγονότα πάσχει κακῶς παρὰ δίκην, εἰ δύναμις αὐτοῖς ἦν καὶ μετοικήσαντ' ἂν καὶ πρὸς ἄλλην μεταβάντα γῆν.* ⟨300⟩ *κρατήσαντες δὲ μάχῃ τοὺς ἀντιταξαμένους κτείνατε, τοὺς δ' ἄλλους ἐς τὸ τελεῖν ὑμῖν φόρους σώζετε, πλὴν τοῦ Χαναναίων ἔθνους· τούτους γὰρ πανοικὶ χρῆν ἀφανίσαι.*

43 ⟨301⟩ *φυλάττετε δὲ μάλιστα ἐν ταῖς μάχαις ὥστε μήτε γυναῖκα ἀνδρικῇ σκευῇ χρῆσθαι μήτ' ἄνδρα στολῇ γυναικείᾳ.*

44 ⟨302⟩ *πολιτείαν μὲν οὖν τοιάνδε Μωυσῆς κατέλιπε, νόμους δ' ἔτει πρότερον τετταρακοστῷ γεγραμμένους παραδίδωσι, περὶ ὧν ἐν ἑτέρᾳ γραφῇ λέξομεν. ταῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις (συνεχὲς γὰρ ἐξεκλησίασεν) εὐλογίας αὐτοῖς δίδωσι, καὶ κατάρας ἐπὶ τοὺς μὴ κατὰ τοὺς νόμους ζησομένους ἀλλὰ παραβησομένους τὰ ἐν αὐτοῖς διωρισμένα.* ⟨303⟩ *ἔπειτα ποίησιν ἑξάμετρον αὐτοῖς ἀνέγνω ἣν καταλέλοιπεν ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἱερῷ, πρόρ-*

§ 299 = Deuter. XX 19. § 300 = Deuter. XX 13. § 301 = *Deuter.* XXII 5. § 302 = Deuter. XXVII sq. § 303 = *Deuter. XXXI* 19.

ρησιν περιέχουσαν τῶν ἐσομένων, καθ' ἣν γέγονε πάντα καὶ γίνεται, μηδὲν ἐκείνου διημαρτηκότος τῆς ἀληθείας. ⟨304⟩ ταῦτ' οὖν τὰ βιβλία παραδίδωσι τοῖς ἱερεῦσι καὶ τὴν κιβωτόν, εἰς ἣν καὶ τοὺς δέκα λόγους γεγραμμένους ἐν δυσὶ πλαξὶ κατέθετο, καὶ τὴν σκηνήν. τῷ τε λαῷ παρήνεσε κρατήσαντι τῆς γῆς καὶ ἱδρυθέντι μὴ λήθην λαβεῖν τῆς Ἀμαληκιτῶν ὕβρεως, ἀλλὰ στρατεύσαντας ἐπ' αὐτοὺς τιμωρίαν ἀπολαβεῖν ὧν ἐπὶ τῆς ἐρήμου τυγχάνοντας ἐποίησαν κακῶς· ⟨305⟩ ἐξελόντας δὲ τὴν Χαναναίων γῆν, καὶ πᾶσαν διαφθείραντας τὴν ἐν αὐτῇ πληθὺν καθὰ πρέπει, τὸν βωμόν τ' ἀναστῆσαι πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τετραμμένον, οὐ πόρρω τῆς Σικίμων πόλεως μεταξὺ δυοῖν ὀροῖν, Γαριζαίου μὲν τοῦ ἐκ δεξιῶν κειμένου, τοῦ δ' ἐκ λαιῶν Γιβάλου προσαγορευομένου, μερισθεῖσαν δὲ τὴν στρατιὰν καθ' ἓξ φυλὰς ἐπὶ τοῖν δυοῖν ὀροῖν ἀναστῆναι, καὶ σὺν αὐτοῖς Λευίτας τε καὶ τοὺς ἱερέας. ⟨306⟩ καὶ πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζὶν γενομένους εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα τοῖς περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν τῶν νόμων φυλακὴν σπουδάσασιν ὧν τε Μωυσῆς εἶπε μὴ παρακροασαμένοις, εὐφημεῖν δὲ τὰς ἑτέρας, καὶ τούτων πάλιν εὐχομένων τὰς προηγμένας ἐπαινεῖν· ⟨307⟩ ἔπειτα κατὰ ταὐτὰ τοῖς παραβησομένοις κατάρας τίθεσθαι, ὑποφωνούσας ἀλλήλαις ἐπὶ τῇ κυρώσει τῶν λεγομένων. ἀνέγραψε δὲ τὰς εὐλογίας καὶ τὰς κατάρας αὐτός, ὡς μηδέποτε ἐκλιπεῖν τὴν μάθησιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου· ⟨308⟩ ἃς δὴ καὶ τῷ βωμῷ τελευτῶν ἐνέγραψε κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν, ᾗ καὶ στάντα φησὶ τὸν λαὸν θῦσαί τε καὶ ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέ-

§ 304 = Deuter. XXXI 26. § 305 = Deuter. XXVII 4; cf. Ios. VIII 31. § 306 = Ios. VIII 33.

ραν οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον. ταῦτ' οὖν Μωυσῆς διέταξε, καὶ τὸ Ἑβραίων ἔθνος ἀκόλουθα τούτοις ποιοῦν διατελεῖ.

45 ⟨309⟩ τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸν λαὸν σὺν γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις εἰς ἐκκλησίαν συναγαγών, ὡς παρεῖναι καὶ τἀνδράποδα, ὅρκου τῶν νόμων αὐτοὺς φυλακὴν ποιήσασθαι, καὶ τῆς τοῦ θεοῦ διανοίας ἀκριβεῖς λογιστὰς γενομένους, μηδὲν εἰς αὐτοὺς μήτε συγγενείᾳ χαριζομένους μήτ' εἴκοντας φόβῳ, μήτ' ἄλλην καθάπαξ αἰτίαν κυριωτέραν τῆς τῶν νόμων φυλακῆς ὑπολαμβάνοντας παραβῆναι τούτους, ⟨310⟩ ἀλλ' ἄν τέ τις τῶν ἐξ αἵματος συγχεῖν καὶ καταλύειν ἐπιχειρῇ τὴν κατ' αὐτοὺς πολιτείαν ἄν τε πόλις, ἀμύνειν αὐτοὺς καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν, καὶ κρατήσαντας μὲν ἐξ αὐτῶν ἀνασπᾶν θεμελίων καὶ μηδὲ τοὔδαφος τῶν ἀπονοηθέντων, εἰ δυνατόν, καταλιπεῖν· εἰ δ' ἀσθενοῖεν λαβεῖν τὴν τιμωρίαν, αὐτὸ τὸ μὴ κατὰ βούλησιν ἰδίαν ταῦτα γίνεσθαι δεικνύναι.

46 ⟨311⟩ καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὤμνυεν, ἐδίδασκε δ' αὐτοὺς ὡς ἂν αἱ θυσίαι τῷ θεῷ μᾶλλον κεχαρισμέναι γένοιντο, καὶ ὅπως ἂν οἱ στρατεύοντες ἐξίοιεν τεκμηρίῳ χρώμενοι τοῖς λίθοις, ὡς καὶ πρότερον δεδήλωκα. προυφήτευσε δὲ καὶ Ἰησοῦς Μωυσέως παρόντος. ⟨312⟩ ἔπειτα πάνθ' ὅσα πονήσειεν ὑπὲρ τῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας ἔν τε πολέμοις καὶ κατ' εἰρήνην, νόμους τε συντιθεὶς καὶ τὸν τῆς πολιτείας κόσμον συμπορίζων, ἀναλογιζόμενος προεῖπεν ὡς δηλώσειεν αὐτῷ τὸ θεῖον ὅτι παραβάντες τὴν πρὸς αὐτὸν θρησκείαν πειραθήσονται κακῶν, ⟨313⟩ ὡς ὅπλων τ' αὐτοῖς πολεμίων πληρω-

§ 309 = Deuter. XXIX 10. § 311 = Num. XXVIII sq.; *XXVII 18.* § 312 = Deuter. XXVIII 15; XXX 17.

θῆναι τὴν γῆν καὶ κατασκαφῆναι τὰς πόλεις καὶ τὸν νεὼν καταπρησθῆναι, καὶ πραθέντας δουλεύειν ἀνδράσιν οὐδένα ληψομένοις οἶκτον ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς αὐτῶν, μετανοήσειν δ' αὐτοὺς ἐπὶ μηδενὶ χρησίμῳ ταῦτα πάσχοντας. ⟨314⟩ 'ὁ μέντοι θεὸς ὁ κτίσας ὑμᾶς πόλεις τε πολίταις ὑμετέροις ἀποδώσει καὶ τὸν νεών.' ἔσεσθαι δὲ τὴν τούτων ἀποβολὴν οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ πολλάκις.

⟨315⟩ παρορμήσας δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τοὺς Χανα- 47
ναίους στρατιὰν ἐξαγαγεῖν ὡς τοῦ θεοῦ συνεργοῦντος οἷς ἐπιχειρήσειε, καὶ πᾶσαν ἐπευφημήσας τὴν πληθύν, 'ἐπεί' φησί 'πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους καὶ θεὸς τήνδε μοι τὴν ἡμέραν τῆς πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισε, ⟨316⟩ χάριν μὲν αὐτῷ ζῶν ἔτι καὶ παρὼν ὑμῖν ἔχειν ὁμολογῶ προνοίας τε τῆς ὑπὲρ ὑμῶν, ἣν οὐχ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς μόνον τῶν ὑμετέρων ἐποιήσατο κακῶν, ἀλλὰ καὶ δωρεᾶς τῶν κρειττόνων, ὅτι τε πονοῦντί μοι καὶ κατὰ πᾶσαν ἐπίνοιαν τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑμῶν μεταβολῆς φροντίδα λαμβάνοντι συνηγωνίσατο, καὶ παρέσχεν ἅπασαν ἑαυτὸν εὐμενῆ ὑμῖν· ⟨317⟩ μᾶλλον δ' αὐτὸς ἦν ὁ καὶ τὴν ἀφήγησιν αὐτῶν διδοὺς καὶ τὰ τέλη χαριζόμενος, ὑποστρατήγῳ χρώμενος ἐμοὶ καὶ ὑπηρέτῃ ὧν τὸν ὑμέτερον λαὸν εὐεργετεῖν ἠθέλησεν. ⟨318⟩ ἀνθ' ὧν προσευλογῆσαι τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν, ᾧ μελήσει καὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑμῶν, ἀπαλλαττόμενος καλῶς ἔχειν ἡγησάμην, αὐτός τε ταύτην ὀφειλομένην ἀμοιβὴν ἀποδιδούς, καὶ καταλείπων εἰς μνήμην ὑμῖν τὸ σέβειν τε καὶ τιμᾶν προσήκειν τοῦτον ὑμῖν, καὶ τοὺς νόμους, πάντων ὧν τε παρέσχηκε καὶ μένων εὐμενὴς ἔτι παρέξει δώρημα κάλλιστον,

§ 315 = Deuter. XXXI 23. § 316 = Deuter. XXXII.

φυλάττειν, ⟨319⟩ ὡς δεινὸς μὲν ἐχθρὸς καὶ ἄνθρωπος νομοθέτης ὑβριζομένων αὐτῷ τῶν νόμων καὶ μάτην κειμένων· θεοῦ δὲ μὴ πειραθείητε χαλεπαίνοντος ὑπὲρ ἀμελουμένων νόμων, οὓς αὐτὸς γεννήσας ὑμῖν ἔδωκε.'

48 ⟨320⟩ *Μωυσέος* δὲ ταῦτα πρὸς τελευτῇ τοῦ βίου φήσαντος, καὶ μετ' εὐλογίας ἑκάστῃ τῶν φυλῶν προφητεύσαντος τὰ γενησόμενα, τὸ πλῆθος εἰς δάκρυα προύπεσεν, ὡς καὶ τὰς γυναῖκας στερνοτυπουμένας ἐμφανίζειν τὸ ἐπ' αὐτῷ τεθνηξομένῳ πάθος. καὶ οἱ παῖδες δὲ θρηνοῦντες ἔτι μᾶλλον, ὡς ἀσθενέστεροι κρατεῖν λύπης, ἐδήλουν ὅτι τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ μεγαλουργίας παρ' αὐτὴν τὴν ἡλικίαν συνίεσαν. ⟨321⟩ ἦν δὲ κατ' ἐπίνοιαν τοῖς τε νέοις καὶ προβεβηκόσιν ἅμιλλα τῆς λύπης· οἳ μὲν γὰρ εἰδότες οἵου στέροιντο κηδεμόνος, περὶ τοῦ μέλλοντος ἀπεθρήνουν, τοῖς δὲ καὶ περὶ τούτου τὸ πένθος ἦν, καὶ ὅτι μήπω καλῶς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ γεγευμένοις ἀπολείπεσθαι συνέβαινεν αὐτοῦ. ⟨322⟩ τὴν δ' ὑπερβολὴν τῆς τοῦ πλήθους οἰμωγῆς καὶ τῶν ὀδυρμῶν τεκμαίροιτ' ἄν τις ἐκ τοῦ συμβάντος τῷ νομοθέτῃ· καὶ γὰρ πεπεισμένος ἅπαντι τῷ χρόνῳ μὴ δεῖν ἐπὶ μελλούσῃ τελευτῇ κατηφεῖν ὡς κατὰ βούλησιν αὐτὸ πάσχοντας θεοῦ καὶ φύσεως νόμῳ, ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ λαοῦ πραττομένοις ἐνικήθη δακρῦσαι. ⟨323⟩ πορευομένῳ δ' ἔνθεν ἔμελλεν ἀφανισθήσεσθαι, πάντες εἵποντο δεδακρυμένοι. καὶ Μωυσῆς τοὺς μὲν πόρρω τῇ χειρὶ κατασείων μένειν ἠρεμοῦντας ἐκέλευε, τοὺς δ' ἔγγιον λόγοις παρεκάλει μὴ ποιεῖν αὐτῷ δακρυτὴν τὴν ἀπαλλαγὴν ἑπομένους. ⟨324⟩ οἳ δὲ καὶ τοῦτ' αὐτῷ χαρίζεσθαι κρίνοντες, τὸ

§ 320 = Deuter. XXXIII 1.

κατὰ βούλησιν ἀπελθεῖν αὐτῷ τὴν ἰδίαν ἐφεῖναι, κατέχουσιν αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις δακρύοντες. μόνη δ' ἡ γερουσία προύπεμψεν αὐτὸν καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος καὶ ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς. ⟨325⟩ ὡς δ' ἐπὶ τῷ ὄρει τῷ Ἀβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο (τοῦτο δ' ὑψηλὸν Ἱεριχοῦντος καταντικρὺ κεῖται, γῆν ἀρίστην τῶν Χαναναίων καὶ πλείστην παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτοῦ κατοπτεύειν), ἀπέπεμπε τὴν γερουσίαν. ⟨326⟩ ἀσπαζομένου δὲ καὶ τὸν Ἐλεάζαρον αὐτοῦ καὶ Ἰησοῦν, καὶ προσομιλοῦντος αὐτοῖς ἔτι, νέφους αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτὸν στάντος ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δ' αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, δείσας μὴ δι' ὑπερβολὴν τῆς περὶ αὐτὸν ἀγάπης πρὸς τὸ θεῖον αὐτὸν ἀναχωρῆσαι τολμήσωσιν εἰπεῖν.

⟨327⟩ ἐβίωσε δὲ τὸν πάντα χρόνον ἐτῶν εἴκοσι 49
καὶ ἑκατόν, ὧν ἦρξε τὸ τρίτον μέρος ἑνὶ λείποντι μηνί. ἐτελεύτησε δὲ τῷ ὑστάτῳ μηνὶ τοῦ ἔτους, ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρῳ καλουμένῳ Ἀδάρῳ δ' ὑφ' ἡμῶν, νουμηνίᾳ, ⟨328⟩ συνέσει τε τοὺς πώποτ' ἀνθρώπους ὑπερβαλὼν καὶ χρησάμενος ἄριστα τοῖς νοηθεῖσιν, εἰπεῖν τε καὶ πλήθεσιν ὁμιλῆσαι κεχαρισμένος, τά τ' ἄλλα καὶ τῶν παθῶν αὐτοκράτωρ, ⟨329⟩ ὡς μηδ' ἐνεῖναί τι τούτων τῇ ψυχῇ δοκεῖν αὐτοῦ, καὶ γινώσκειν μόνον αὐτῶν τὴν προσηγορίαν ἐκ τοῦ παρ' ἄλλοις αὐτὰ βλέπειν μᾶλλον ἢ παρ' αὐτῷ· καὶ στρατηγὸς μὲν ἐν ὀλίγοις, προφήτης δ' οἷος οὐκ ἄλλος, ὥσθ' ὅ τι φθέγξαιτο δοκεῖν αὐτοῦ λέγοντος ἀκροᾶσθαι τοῦ θεοῦ. πενθεῖ μὲν οὖν αὐτὸν ὁ λαὸς ἐφ' ἡμέρας τριάκοντα, λύπη δ' οὐκ ἄλλη κατέσχεν Ἑβραίους τοσαύτη τὸ μέγεθος ὅση τότε Μωυσέος ἀποθανόντος.

§ 325 = Deuter. XXXII 48; XXXIV 1.

⟨330⟩ *ἐπόθουν δ' αὐτὸν οὐχ οἱ πειραθέντες αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς νόμοις ἐντυγχάνοντες αὐτοῦ δεινὴν ἐποιοῦντο τὴν ἐπιζήτησιν, τὸ περιὸν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς ἐκ τούτων λογιζόμενοι.*

καὶ τὸ μὲν κατὰ Μωυσῆν τέλος τοιοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον.

ΒΙΒΛΟΣ ΠΕΜΠΤΗ.

⟨1⟩ *Μωυσέος δὲ τὸν προειρημένον τρόπον ἐξ ἀν-* 1
θρώπων ἀπογεγονότος, Ἰησοῦς, ἁπάντων ἤδη τῶν ἐπ᾽
αὐτῷ νενομισμένων τέλος ἐχόντων καὶ τοῦ πένθους
λελωφηκότος, παρήγγειλεν ἐπὶ στρατείαν ἕτοιμον εἶναι
τὸ πλῆθος. ⟨2⟩ *πέμπει δὲ κατασκόπους εἰς Ἱεριχοῦντα,*
τήν τε δύναμιν αὐτῶν καὶ τίνα διάνοιαν ἔχουσιν αὐ-
τοὶ γνωσομένους. αὐτὸς δ᾽ ἐξήταζε τὸν στρατὸν ὡς
κατὰ καιρὸν διαβησόμενος τὸν Ἰορδάνην. ⟨3⟩ *ἀνα-*
καλεσάμενος δὲ τοὺς τῆς Ῥουβηλίδος φυλῆς ἄρχοντας
καὶ τοὺς τῆς Γαδίδος καὶ Μανασσήτιδος προεστῶτας
(ἐξ ἡμισείας γὰρ καὶ τῇδε τῇ φυλῇ τὴν Ἀμοραίαν
κατοικεῖν ἐπετέτραπτο [τῆς Χαναναίων γῆς ἕβδομον
οὖσαν μέρος]) ὑπεμίμνησκεν ἃ ὑπέσχηντο Μωυσεῖ, ⟨4⟩
καὶ παρεκάλει χαριζομένους τῇ τ᾽ ἐκείνου προνοίᾳ,
μηδ᾽ ὅτ᾽ ἀπέθνησκε περὶ αὐτοὺς καμούσῃ, τῷ τε κοινῇ
συμφέροντι παρέχειν αὑτοὺς εἰς τὰ παραγγελλόμενα προ-
θύμους. τῶν δ᾽ ἑπομένων ὁπλίταις πεντακισμυρίοις ἀπὸ
τῆς Ἀβίλης ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ἐξῄει σταδίους ἑξήκοντα.

⟨5⟩ *καὶ στρατοπεδεύσαντος εὐθὺς οἱ κατάσκοποι* 2
παρῆσαν, μηδὲν ἀγνοήσαντες τῶν παρὰ τοῖς Χανα-
ναίοις. ἐλθόντες γὰρ τὸ πρῶτον ἅπασαν ἐπ᾽ ἀδείας
τὴν πόλιν αὐτῶν κατενόησαν, τῶν τε τειχῶν ὅσα καρ-
τερὰ καὶ ὅσα μὴ τοῦτον ἔχοι τὸν τρόπον αὐτοῖς ἀσφα-
λῶς, καὶ τῶν πυλίδων αἳ πρὸς εἴσοδον τῷ στρατο-

§ 1 = Ios. I 11. § 2 = Ios. II 1. § 5 = Ios. II 1.

πέδῳ δι' ἀσθένειαν συνέφερον· ⟨6⟩ ἠμέλουν δὲ θεωμένων οἱ ἐντυγχάνοντες, καθ' ἱστορίαν ξένοις προσήκουσαν ἀκριβῶς ἕκαστα πολυπραγμονεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει νομίζοντες, ἀλλ' οὐχὶ διανοίᾳ πολεμίων. ⟨7⟩ ὡς δὲ γενομένης ὀψίας ὑποχωροῦσιν εἴς τι καταγώγιον τοῦ τείχους πλησίον, εἰς ὃ καὶ προήχθησαν δειπνοποιησόμενοι, καὶ περὶ ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς τὸ λοιπὸν ἡ φροντὶς ἦν, ⟨8⟩ μηνύονται τῷ βασιλεῖ περὶ δεῖπνον ὄντι κατασκεψόμενοί τινες τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ τῶν Ἑβραίων στρατοπέδου παρεῖναι, καὶ ὄντες ἐν τῷ τῆς Ῥαχάβης καταγωγίῳ μετὰ πολλῆς τῆς τοῦ λαθεῖν προνοίας ὑπάρχειν. ὃ δ' εὐθὺς πέμψας ἐπ' αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας, ἵνα βασανίσας μάθοι τί καὶ βουλόμενοι παρεῖεν. ⟨9⟩ ὡς δ' ἔγνω τὴν ἔφοδον αὐτῶν ἡ Ῥαχάβη (λίνου γὰρ ἀγκαλίδας ἐπὶ τοῦ τέγους ἔψυχε), τοὺς μὲν κατασκόπους εἰς ταύτας ἀποκρύπτει, τοῖς δὲ πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἔλεγεν ὡς ξένοι τινὲς ἀγνῶτες ὀλίγῳ πρότερον ἢ δῦναι τὸν ἥλιον παρ' αὐτῇ δειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν· οὓς εἰ φοβεροὶ τῇ πόλει δοκοῦσιν ἢ κίνδυνον τῷ βασιλεῖ φέροντες ἧκον, ἀπόνως εἶναι λαβεῖν διωχθέντας. ⟨10⟩ οἱ δέ, τῆς γυναικὸς οὕτως αὐτοὺς ὑπελθούσης, οὐδένα ὑπονοήσαντες δόλον ἀπῆλθον, οὐδ' ἐρευνήσαντες τὸ καταγώγιον. ἐπεὶ δ' ὁρμήσαντες καθ' ἃς ἐνόμιζον αὐτοὺς μάλιστα τῶν ὁδῶν ἀπέρχεσθαι, καὶ κατὰ τὰς εἰς τὸν ποταμὸν φερούσας, οὐδενὶ γνωρίσματι περιετύγχανον, παύονται τοῦ πονεῖν. ⟨11⟩ τοῦ δὲ θορύβου σταλέντος, ἡ Ῥαχάβη καταγαγοῦσα τοὺς ἄνδρας, καὶ τὸν κίνδυνον εἰποῦσα ὃν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ὑπέλθοι σωτηρίας (ἁλοῦσαν γὰρ ἀποκρύπτουσαν αὐτοὺς οὐκ ἂν διαφυγεῖν τὴν ἐκ

§ 6 = Ios. II 1.

τοῦ βασιλέως τιμωρίαν, ἀλλὰ πανοικὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι κακῶς) ⟨12⟩ παρακαλέσασα διὰ μνήμης ἔχειν, ὅταν ἐγκρατεῖς τῆς Χαναναίων γῆς καταστάντες ἀμοιβὴν ἐκτῖσαι δύνωνται τῆς ἄρτι σωτηρίας, χωρεῖν ἐκέλευεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, ὀμόσαντας ἦ μὴν σώσειν αὐτὴν καὶ τὰ αὐτῆς, ὅταν τὴν πόλιν ἑλόντες φθείρωσι πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ παρ' αὐτοῖς γενόμενον· ταῦτα γὰρ εἰδέναι σημείοις τισὶν ἐκ τοῦ θεοῦ διδαχθεῖσαν. ⟨13⟩ οἳ δὲ καὶ περὶ τῶν παρόντων αὐτῇ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, καὶ περὶ τῶν μελλόντων αὖθις ὤμνυον ἔργῳ τὴν ἀμοιβὴν ἀποδώσειν· ἡνίκα δ' ἂν αἴσθηται μελλούσης ἁλίσκεσθαι τῆς πόλεως, συνεβούλευον κτῆσίν τε τὴν αὐτῆς καὶ τοὺς οἰκείους ἅπαντας εἰς τὸ καταγώγιον ἀποθεμένην ἐγκαθεῖρξαι, πρὸ τῶν θυρῶν ἀνατείνασαν φοινικίδας, ὅπως εἰδὼς τὴν οἰκίαν ὁ στρατηγὸς φυλάττηται κακῶς ποιεῖν. ⟨14⟩ 'μηνύσομεν γὰρ αὐτῷ' ἔφασαν 'διὰ τὸ σὸν σώζεσθαι πρόθυμον. εἰ δέ τις ἐν τῇ μάχῃ πέσοι τῶν σῶν, σύ τ' οὐκ ἂν ἡμῖν ἐπενέγκοις αἰτίαν, τόν τε θεόν, ὃν ὀμωμόκαμεν, παραιτούμεθα μηδὲν ὡς ἐπὶ παραβαίνουσι τοὺς ὅρκους δυσχερᾶναι.' ⟨15⟩ καὶ οἳ μὲν ταῦτα συνθέμενοι ἐχώρουν, διὰ τοῦ τείχους καθιμήσαντες ἑαυτούς, καὶ διασωθέντες πρὸς τοὺς οἰκείους ἐδήλωσαν ὅσα πράξαντες ἐπὶ τῆς πόλεως ἧκον. Ἰησοῦς δὲ τῷ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ καὶ τῇ γερουσίᾳ φράζει τὰ τοῖς κατασκόποις ὁμοθέντα πρὸς τὴν Ῥαχάβην· οἳ δ' ἐπεκύρουν τὸν ὅρκον.

⟨16⟩ δεδιότος δὲ τοῦ στρατοῦ τὴν διάβασιν, μέγας γὰρ ἦν ὁ ποταμὸς τῷ ῥεύματι, καὶ οὔτε γεφύραις πορευ- 3
τός (οὐ γὰρ ἔζευκτό πω πρότερον, βουλομένους τε γεφυροῦν οὐχ ἕξειν σχολὴν παρὰ τῶν πολεμίων ὑπελάμ-

§ 12 = Ios. II 12.

βανον) πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων, διαβατὸν αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται ὁ θεὸς ποιήσειν τὸν ποταμόν, μειώσας αὐτοῦ τὸ πλῆθος· ⟨17⟩ καὶ δύ' ἐπισχὼν ἡμέρας Ἰησοῦς διεβίβαζε τὸν στρατὸν καὶ τὴν πληθὺν ἅπασαν τοιούτῳ τρόπῳ. προῇσαν μὲν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν φέροντες, ἔπειτα μετ' αὐτοὺς οἱ Λευῖται, τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν ταῖς θυσίαις σκεύη κομίζοντες· εἵποντο δὲ τοῖς Λευίταις κατὰ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος, μέσους ἔχων παῖδας καὶ γυναῖκας, δεδιὼς περὶ αὐτῶν μὴ βιασθεῖεν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος. ⟨18⟩ ὡς δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρώτοις ἐμβᾶσι πορευτὸς ἔδοξεν ὁ ποταμός, τοῦ μὲν βάθους ἐπεσχημένου, τοῦ δὲ κάχληκος, τῷ μὴ πολὺν εἶναι μηδ' ὀξὺν τὸν ῥοῦν ὥσθ' ὑποφέρειν αὐτὸν τῇ βίᾳ, ἀντ' ἐδάφους κειμένου, πάντες ἤδη θαρραλέως ἐπεραιοῦντο τὸν ποταμόν, οἷον αὐτὸν ὁ θεὸς προεῖπε ποιήσειν, τοιοῦτον κατανοοῦντες. ⟨19⟩ ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως διαβαίη τὸ πλῆθος καὶ τἀσφαλοῦς ἀψάμενον τύχοι. πάντων δὲ διαβάντων ἐξῇσαν οἱ ἱερεῖς, ἐλεύθερον ἀφέντες ἤδη τὸ ῥεῦμα χωρεῖν κατὰ τὴν συνήθειαν. καὶ ὁ μὲν ποταμὸς εὐθὺς ἐκβάντων αὐτὸν τῶν Ἑβραίων ηὔξετο καὶ τὸ ἴδιον ἀπελάμβανε
4 μέγεθος, ⟨20⟩ οἱ δὲ πεντήκοντα προελθόντες στάδια βάλλονται στρατόπεδον ἀπὸ δέκα σταδίων τῆς Ἱεριχοῦντος. Ἰησοῦς δὲ βωμὸν ἐκ τῶν λίθων ὧν ἕκαστος ἀνείλετο τῶν φυλάρχων ἐκ τοῦ βυθοῦ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος, ἱδρυσάμενος, τεκμήριον γενησόμενον τῆς ἀνακοπῆς τοῦ ῥεύματος, ἔθυεν ἐπ' αὐτοῦ τῷ θεῷ, καὶ τὴν φάσκα ἑώρταζον ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, πάντων, ὧν αὐτοῖς πρότερον συνέβαινε σπανίζειν, τότε ῥᾳδίως εὐποροῦντες. ⟨21⟩ τόν τε γὰρ σῖτον ἀκμάζοντα ἤδη

§ 17 = Ios. III 2.

τῶν Χαναναίων ἐθέριζον, καὶ τὰ λοιπὰ λείαν ἦγον· τότε γὰρ αὐτοὺς καὶ ἡ τῆς μάννης ἐπελελοίπει τροφή, χρησαμένους ἐπ' ἔτη τετταράκοντα.

⟨22⟩ ὡς δὲ ταῦτα ποιούντων τῶν Ἰσραηλιτῶν οὐκ 5 ἐπεξῆσαν οἱ Χαναναῖοι, τειχήρεις δ' ἡσύχαζον, πολιορκεῖν αὐτοὺς Ἰησοῦς ἔγνω. καὶ τῇ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς φέροντες (περὶ δ' αὐτὴν ἐν κύκλῳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν· ⟨23⟩ οἳ δὲ καὶ προῆσαν ἑπτὰ κέρασιν αὐτῶν σαλπίζοντες) παρεκάλουν τὸν στρατὸν εἰς ἀλκήν, περιώδευόν τε τὸ τεῖχος ἑπομένης καὶ τῆς γερουσίας. καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων (τούτου γὰρ οὐδὲν ἐποίησαν περαιτέρω) ἀνέζευξαν εἰς τὸ στρατόπεδον. ⟨24⟩ καὶ τοῦτ' ἐφ' ἡμέρας ἓξ ποιησάντων, τῇ ἑβδόμῃ τὸ ὁπλιτικὸν Ἰησοῦς συναγαγὼν καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα τὴν ἅλωσιν αὐτοῖς τῆς πόλεως εὐηγγελίσατο, ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν αὐτοῖς τοῦ θεοῦ ταύτην παρέξοντος, αὐτομάτως καὶ δίχα τοῦ πόνου τοῦ σφετέρου τῶν τειχῶν κατενεχθησομένων. ⟨25⟩ κτείνειν μέντοι γε πάνθ' ὅντινα λάβοιεν παρεκελεύετο, καὶ μήτε κάμνοντας ἀποστῆναι τοῦ φόνου τῶν πολεμίων μήτ' ἐλέῳ παραχωρήσαντας φείσασθαι, μήτε περὶ ἁρπαγὴν γενομένους περιορᾶν φεύγοντας τοὺς ἐχθρούς, ⟨26⟩ ἀλλὰ τὰ μὲν ζῷα πάντα διαφθείρειν, μηδὲν αὐτοὺς εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν λαμβάνοντας· ὅσα δ' ἂν ἄργυρος ᾖ καὶ χρυσός, ταῦτ' ἐκέλευσε συγκομίζοντας ἀπαρχὴν ἐξαίρετον τῶν κατωρθωμένων τῷ θεῷ τηρεῖν, ἐκ τῆς πρῶτον ἁλισκομένης πόλεως εἰληφότας· σώζειν δὲ μόνην Ῥαχάβην καὶ τὴν γενεὰν αὐτῆς διὰ τοὺς γενομένους πρὸς αὐτὴν τοῖς κατασκόποις ὅρκους.

§ 22 = Ios. VI 1.

6 ⟨27⟩ ταῦτ' εἰπὼν καὶ διατάξας τὸν στρατὸν προσ-
ήγαγεν ἐπὶ τὴν πόλιν. περιῆσαν δὲ πάλιν τὴν πόλιν,
ἡγουμένης τῆς κιβωτοῦ καὶ τῶν ἱερέων τοῖς κέρασιν
ἐξοτρυνόντων τὴν δύναμιν πρὸς τοὖργον. καὶ περι-
ελθόντων ἑπτάκις καὶ πρὸς ὀλίγον ἠρεμησάντων, κατ-
έπεσε τὸ τεῖχος μήτε μηχανῆς μήτ' ἄλλης βίας αὐτῷ
7 προσενεχθείσης ὑπὸ τῶν Ἑβραίων. ⟨28⟩ οἳ δ' εἰσελ-
θόντες εἰς Ἱεριχοῦντα πάντας ἔκτεινον, τῶν ἐν αὐτῇ
πρὸς τὴν παράδοξον τοῦ τείχους ἀνατροπὴν καταπε-
πληγότων, καὶ τοῦ φρονήματος αὐτοῖς πρὸς ἄμυναν
ἀχρείου γεγονότος. ἀνῃροῦντο δ' οὖν ἐν ταῖς ὁδοῖς
ἀποσφαττόμενοι καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις ἐγκαταλαμβανόμε-
νοι· ⟨29⟩ παρῃτεῖτο δ' οὐδὲν αὐτούς, ἀλλὰ πάντες
ἀπώλλυντο μέχρι καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ νε-
κρῶν ἡ πόλις ἦν ἀνάπλεως, καὶ διέφυγεν οὐδέν. τὴν
δὲ πόλιν ἐνέπρησαν ἅπασαν καὶ τὴν χώραν. ⟨30⟩ καὶ
τὴν Ῥαχάβην σὺν τοῖς οἰκείοις εἰς τὸ καταγώγιον συμ-
φυγοῦσιν ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι, καὶ πρὸς αὐτὸν Ἰη-
σοῦς ἀχθείσῃ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τῆς σωτηρίας τῶν
κατασκόπων, καὶ μηδὲν τῆς εὐεργεσίας ταύτης ἔλεγεν
ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς ἥττων φανήσεσθαι. δωρεῖται δ' αὐ-
τὴν εὐθὺς ἀγροῖς καὶ διὰ τιμῆς εἶχε τῆς πάσης. ⟨31⟩
8 τῆς δὲ πόλεως εἰ καί τι παρέλθοι τὸ πῦρ, κατέσκαπτε,
καὶ κατὰ τῶν οἰκησόντων, εἴ τις πορθηθεῖσαν ἀνεγεί-
ρειν ἐθελήσειεν, ἀρὰς ἔθετο, ὅπως θεμελίους μὲν τει-
χῶν βαλλόμενος στερηθῇ τοῦ πρώτου παιδός, τελειώ-
σας δὲ τὸν νεώτατον τῶν παίδων ἀποβάλῃ. τῆς δὲ
ἀρᾶς τὸ θεῖον οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ὑστέροις
ἀπαγγελοῦμεν τὸ περὶ αὐτὴν πάθος γενόμενον.

⟨32⟩ ἄπειρον δέ τι πλῆθος ἐκ τῆς ἁλώσεως συν-

§ 27 = Ios. VI 15. § 31 = 3 Reg. XVI 34.

αθροίζεται ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ καὶ προσέτι χαλκοῦ, 9
μηδενὸς παραβάντος τὰ δεδογμένα, μηδ' εἰς ἰδίαν ὠφέ-
λειαν αὐτὰ διαρπασαμένων, ἀλλ' ἀποσχομένων ὡς ἤδη
τῷ θεῷ καθιερωμένων. καὶ ταῦτα μὲν Ἰησοῦς τοῖς
ἱερεῦσιν εἰς τοὺς θησαυροὺς παραδίδωσι καταθέσθαι.

⟨33⟩ καὶ Ἱεριχοῦς μὲν τοῦτον ἀπώλετο τὸν τρό- 10
πον, Ἄχαρος δέ τις, Ζεβεδίου παῖς ὢν ἐκ τῆς Ἰούδα
φυλῆς, εὑρὼν χλαμύδα βασίλειον ἐκ χρυσοῦ μὲν πᾶσαν
ὑφασμένην, μᾶζαν δὲ χρυσοῦ σταθμὸν ἕλκουσαν σί-
κλων διακοσίων, καὶ δεινὸν ἡγησάμενος, ὃ κινδυνεύσας
ηὕρετο κέρδος, τοῦτο τῆς ἰδίας χρείας ἀφελόμενος δοῦ
ναι φέρων τῷ θεῷ καὶ μὴ δεομένῳ, ὄρυγμα βαθὺ ποι-
ήσας ἐν τῇ αὐτοῦ σκηνῇ κατώρυξεν εἰς τοῦτο, λήσε-
σθαι νομίζων ὡς τοὺς συστρατιώτας, οὕτω καὶ τὸν
θεόν. ⟨34⟩ ἐκλήθη δ' ὁ τόπος ἐν ᾧ τὸ στρατόπεδον 11
ἐβάλετο Ἰησοῦς, Γάλγαλα. σημαίνει δὲ τοῦτο ἐλευθε-
ρίαν ὄνομα· διαβάντες γὰρ τὸν ποταμὸν ἐλευθέρους
αὑτοὺς ἤδη ἀπό τε τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς ἐν τῇ
ἐρήμῳ ταλαιπωρίας ἐγίνωσκον. ⟨35⟩ μετὰ δ' ὀλίγας 12
ἡμέρας τῆς Ἱεριχοῦντος συμφορᾶς πέμπει τρισχιλίους
ὁπλίτας Ἰησοῦς εἰς Ἄνναν πόλιν ὑπὲρ τῆς Ἱεριχοῦντος
κειμένην αἱρήσοντας· οἳ συμβαλόντων αὐτοῖς τῶν Ἀν-
νιτῶν τραπέντες ἀποβάλλουσιν ἄνδρας ἓξ καὶ τριά-
κοντα. ⟨36⟩ τοῦτ' ἀγγελθὲν τοῖς Ἰσραηλίταις λύπην
τε μεγάλην καὶ δεινὴν ἐποίησεν ἀθυμίαν, οὐ κατὰ τὸ
οἰκεῖον τῶν ἀπολωλότων, καί τοί γε πάντων ἀνδρῶν
ἀγαθῶν καὶ σπουδῆς ἀξίων διεφθαρμένων, ἀλλὰ κατ'
ἀπόγνωσιν· ⟨37⟩ πιστεύοντες γὰρ ἤδη τῆς γῆς ἐγκρα-
τεῖς εἶναι καὶ σῷον ἕξειν ἐν ταῖς μάχαις τὸν στρατόν,

§ 33 = Ios. VII 1 § 34 = Ios. V 9. § 35 = Ios. VII 2.

οὕτω τοῦ θεοῦ προϋπεσχημένου, τεθαρρηκότας παρα-
δόξως ἑώρων τοὺς πολεμίους. καὶ σάκους ἐπενδύντες
ταῖς στολαῖς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐν δακρύοις ἦσαν
καὶ πένθει, τροφῆς οὐδεμίαν ἐπιζήτησιν ποιούμενοι,
18 μειζόνως δὲ τὸ συμβεβηκὸς εἶχον ἀχθόμενοι. ⟨38⟩ βλέ-
πων δ' οὕτως ὁ Ἰησοῦς τήν τε στρατιὰν καταπεπλη-
γυῖαν καὶ περὶ τῶν ὅλων πονηρὰν ἤδη τὴν ἐλπίδα
λαμβάνουσαν, παρρησίαν λαμβάνει πρὸς τὸν θεόν.
⟨39⟩ 'ἡμεῖς' γὰρ εἶπεν 'οὐχ ὑπ' αὐθαδείας προήχθη-
μεν ὥστε ταύτην ὑπαγαγέσθαι τοῖς ὅπλοις τὴν γῆν,
ἀλλὰ Μωυσέος τοῦ σοῦ δούλου πρὸς τοῦθ' ἡμᾶς ἐξε-
γείραντος, ᾧ διὰ πολλῶν τεκμηρίων ἐπηγγέλλου κτή-
σασθαι παρέξειν ἡμῖν τήνδε τὴν γῆν, καὶ τὸν στρατὸν
ἡμῶν ἀεὶ τῶν πολεμίων ποιήσειν τοῖς ὅπλοις κρείτ-
τονα. ⟨40⟩ τινὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς ὑποσχέσεις ἡμῖν
ἀπήντησε τὰς σάς· νῦν δὲ παρὰ δόξαν ἐπταικότες καὶ
τῆς δυνάμεώς τινας ἀποβαλόντες, ἐπί τε τούτοις ὡς
οὐ βεβαίων τῶν παρὰ σοῦ καὶ ὧν προεῖπε Μωυσῆς
ἀχθόμεθα, καὶ χεῖρον ἡ τῶν μελλόντων ἐλπὶς ἡμᾶς
ἀνιᾷ τῇ πρώτῃ πείρᾳ τοιαύτῃ συντυχόντας. ⟨41⟩ ἀλλὰ
σύ, δέσποτα (δύναμις γάρ σοι τούτων ἴασιν εὑρεῖν),
τό τε παρὸν ἡμῶν λυπηρόν, νίκην παρασχόμενος, καὶ
τὸ περὶ τῶν αὖθις δύσελπι διακείμενον οὕτω τῆς δια-
14 νοίας ἔξελε.' ⟨42⟩ ταῦτα μὲν Ἰησοῦς ἐπὶ στόμα πεσὼν
τὸν θεὸν ἱκέτευε· χρηματίσαντος δ' ἀνίστασθαι τοῦ
θεοῦ καὶ καθαίρειν τὸν στρατὸν μιάσματος ἐν αὐτῷ γε-
γονότος κλοπῆς τε τῶν καθιερωμένων αὐτῷ χρημάτων
τετολμημένης (διὰ γὰρ ταῦτα τὴν νῦν αὐτοῖς ἧτταν
συμπεσεῖν, ἀναζητηθέντος δὲ τοῦ δράσαντος καὶ κολα-
σθέντος νίκην αὐτοῖς ἀεὶ ποριζέσθαι τῶν πολεμίων),

§ 38 = Ios. VII 7.

φράζει ταῦτα πρὸς τὸν λαὸν Ἰησοῦς, ⟨43⟩ καὶ καλέσας Ἐλεάζαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει κατὰ φυλὴν ἐκλήρου. τούτου δὲ τὸ τετολμημένον ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς δηλοῦντος, κατὰ φρατρίας πάλιν ταύτης προτίθησι τὸν κλῆρον. τὸ δὲ ἀληθὲς τοῦ κακουργήματος περὶ τὴν Ἀχάρου συγγένειαν ηὑρίσκετο. ⟨44⟩ κατ' ἄνδρα δὲ τῆς ἐξετάσεως γινομένης λαμβάνουσι τὸν Ἄχαρον. ὃ δ' οὐκ ἔχων ἔξαρνος εἶναι, δεινῶς αὐτὸν τοῦ θεοῦ ἐκπεριελθόντος, ὡμολόγει τε τὴν κλοπὴν καὶ τὰ φώρια παρῆγεν εἰς μέσον. καὶ οὗτος μὲν εὐθὺς ἀναιρεθεὶς ἐν νυκτὶ ταφῆς ἀτίμου καὶ καταδίκῳ πρεπούσης τυγχάνει, ⟨45⟩ Ἰησοῦς δ' ἁγνίσας τὸν στρα- 15
τὸν ἐξῆγεν ἐπὶ τὴν Ἄνναν αὐτός, καὶ νυκτὸς τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδραις προλοχίσας ὑπὸ τὸν ὄρθρον συμβάλλει τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ μετὰ θράσους αὐτοῖς διὰ τὴν προτέραν νίκην ἐπιόντων, ὑποχωρεῖν προσποιησάμενος ἕλκει τῷ τρόπῳ τούτῳ μακρὰν αὐτοὺς τῆς πόλεως, διώκειν οἰομένους καὶ ὡς ἐπὶ νίκῃ καταφρονοῦντας· ⟨46⟩ ἔπειτ' ἀναστρέψας τὴν δύναμιν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς ποιεῖ, σημεῖά τε δοὺς ἃ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐνέδραις συνετέτακτο, κἀκείνους ἐπὶ τὴν μάχην ἐξανίστησιν. οἳ δ' εἰσεπήδων εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἔνδον περὶ τοῖς τείχεσιν ὄντων, ἐνίων δὲ καὶ πρὸς θέαν τῶν ἔξω τὴν γνώμην περισπωμένων. ⟨47⟩ καὶ οἳ μὲν τὴν πόλιν ᾕρουν καὶ πάντας τοὺς ἐντυγχάνοντας ἔκτεινον, Ἰησοῦς δὲ τοὺς προσελθόντας εἰς τὰς χεῖρας βιασάμενος φεύγειν τρέπεται. συνελαυνόμενοι δ' ὡς εἰς ἀκέραιον τὴν πόλιν, ἐπεὶ καὶ ταύτην ἐχομένην ἑώρων καὶ καταπιμπραμένην ὁμοῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέλαβον, διὰ τῶν ἀγρῶν ᾖσαν σκεδασθέντες, ἀμύνειν

§ 43 = Ios. VII 16.

αὐτοῖς ὑπὸ μονώσεως οὐ δυνάμενοι. ⟨48⟩ *τοιαύτης δὲ τῆς συμφορᾶς τοὺς Ἀννίτας καταλαβούσης, παίδων τ' ὄχλος ἑάλω καὶ γυναικῶν καὶ θεραπείας καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς ἄπειρόν τι πλῆθος. ἀγέλας τε βοσκημάτων ἔλαβον οἱ Ἑβραῖοι καὶ χρήματα πολλά (καὶ γὰρ πλούσιον ἦν τὸ χωρίον), καὶ ταῦτα πάντα τοῖς στρατιώταις Ἰησοῦς διένειμε γενόμενος ἐν Γαλγάλοις.*

16 ⟨49⟩ *Γαβαωνῖται δὲ κατοικοῦντες ἔγγιστα τοῖς Ἱεροσολύμοις, τά τε τοῖς Ἱεριχουντίοις συμβεβηκότα πάθη καὶ τὰ τοῖς Ἀννίταις δρῶντες, καὶ πρὸς σφᾶς μεταβήσεσθαι τὸ δεινὸν ὑπονοοῦντες, Ἰησοῦν μὲν παρακαλεῖν οὐ διέγνωσαν (οὐδὲ γὰρ τεύξεσθαί τινος τῶν μετρίων ὑπελάμβανον, ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ Χαναναίων ἔθνους παντὸς πολεμοῦντος αὐτοῦ),* ⟨50⟩ *Κεφηρίτας δὲ καὶ Καριαθιαριμίτας γείτονας ὄντας αὐτοῖς ἐπὶ συμμαχίαν παρεκάλουν, οὐδ' αὐτοὺς διαφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον λέγοντες εἰ φθάσειαν αὐτοὶ ληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, συνασπίσαντες δ' αὐτοῖς διέγνωσαν διαδρᾶναι τὴν δύναμιν αὐτῶν.* ⟨51⟩ *προσδεξαμένων δὲ τοὺς λόγους αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Ἰησοῦν φιλίαν σπεισομένους, οὓς μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐδοκίμαζον ἱκανοὺς πρᾶξαι τὰ συμφέροντα τῷ πλήθει.* ⟨52⟩ *οἳ δ' ὁμολογεῖν αὐτοὺς Χαναναίους ἐπισφαλὲς ἡγούμενοι, διαφεύξεσθαι δὲ τὸν διὰ τοῦτο κίνδυνον ὑπολαμβάνοντες, εἰ λέγοιεν ἑαυτοὺς μὴ προσήκειν κατὰ μηδὲν Χαναναίοις ἀλλὰ πορρωτάτω τούτων κατοικεῖν, ἥκειν τε κατὰ πύστιν τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ πολλὴν ἀνύσαντες ὁδὸν ἔφασκον, καὶ τεκμήριον τοῦ λόγου τούτου τὸ σχῆμα ὑπεδείκνυον·* ⟨53⟩ *τὰς γὰρ ἐσθῆτας καινὰς ὅτ' ἐξῇσαν οὔσας ὑπὸ τοῦ χρόνου τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῖς*

§ 48 = Ios. VIII 21.

τετρῖφθαι· τρυχίνας γὰρ εἰς τὸ ταῦτα πιστοῦσθαι πρὸς αὐτῶν ἐπίτηδες ἔλαβον. ⟨54⟩ στάντες οὖν εἰς μέσους ἔλεγον ὡς πεμφθεῖεν ὑπὸ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ τῶν περιοίκων πόλεων, πλεῖστον ἀπεχουσῶν τῆσδε τῆς γῆς, ποιησόμενοι πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐφ' αἷς πάτριον αὐτοῖς ἐστὶ συνθήκαις· μαθόντες γὰρ ἐκ θεοῦ χάριτος καὶ δωρεᾶς τὴν Χαναναίων αὐτοῖς γῆν κτήσασθαι δεδόσθαι, τούτοις τε λίαν ἔλεγον ἥδεσθαι καὶ πολίτας ἀξιοῦν αὐτῶν γενέσθαι. ⟨55⟩ καὶ οἳ μὲν ταῦτα λέγοντες καὶ ἐπιδεικνύντες τὰ τεκμήρια τῆς ὁδοιπορίας, παρεκάλουν ἐπὶ συνθήκας καὶ φιλίαν τοὺς Ἑβραίους· Ἰησοῦς δὲ πιστεύσας οἷς ἔλεγον, ὡς οὐκ εἶεν τοῦ Χαναναίων ἔθνους, ποιεῖται πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς γερουσίας ὄμνυσιν ἕξειν τε φίλους καὶ συμμάχους, καὶ μηδὲν μοχλεύσεσθαι κατ' αὐτῶν ἄδικον, τοῖς ὅρκοις ἐπισυναινέσαντος τοῦ πλήθους. ⟨56⟩ καὶ οἳ μὲν ὧν ἤθελον τυχόντες ἐξαπατήσαντες ἀπῆσαν πρὸς ἑαυτούς· Ἰησοῦς δὲ τῆς Χαναναίας στρατεύσας εἰς τὴν ὑπώρειαν, καὶ μαθὼν οὐ πόρρω τῶν Ἱεροσολύμων τοὺς Γαβαωνίτας κατῳκημένους καὶ τοῦ γένους ὄντας τῶν Χαναναίων, μεταπεμψάμενος αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει τῆς ἀπάτης αὐτοῖς ἐνεκάλει. ⟨57⟩ τῶν δ' οὐκ ἄλλην ἀφορμὴν σωτηρίας ἔχειν ἢ ταύτην προφασιζομένων, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπ' αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης καταφυγεῖν, συγκαλεῖ τὸν ἀρχιερέα Ἐλεάζαρον καὶ τὴν γερουσίαν, καὶ δημοσίους αὐτοὺς δικαιούντων ποιεῖν ἐπὶ τῷ μὴ παραβῆναι τὸν ὅρκον, ἀποδείκνυσιν εἶναι τοιούτους.

⟨58⟩ καὶ οἳ μὲν τῆς καταλαβούσης αὐτοὺς συμφορᾶς τοιαύτην φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν ηὕροντο· τοῦ δὲ 17

§ 54 = Ios. IX 9.

τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέως χαλεπῶς φέροντος ἐπὶ τῷ μετατάξασθαι πρὸς τὸν Ἰησοῦν τοὺς Γαβαωνίτας, καὶ τοὺς τῶν πλησίον ἐθνῶν παρακαλέσαντος βασιλέας συνάρασθαι τῷ κατ' αὐτῶν πολέμῳ, τούτους παρόντας σὺν αὐτῷ (τέτταρες δ' ἦσαν) οἱ Γαβαωνῖται ἰδόντες καὶ στρατοπεδευσαμένους ἐπί τινι πηγῇ τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν παρασκευάζεσθαι πρὸς πολιορκίαν, ἐπεκαλοῦντο σύμμαχον Ἰησοῦν· ⟨59⟩ ἐν τούτοις γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ πράγματα, ὡς ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων ἀπολεῖσθαι προσδοκᾶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ Χαναναίων γένους στρατευσάντων σωθήσεσθαι διὰ τὴν γενομένην φιλίαν ὑπολαμβάνειν. ⟨60⟩ καὶ Ἰησοῦς πανστρατιᾷ σπεύσας ἐπὶ τὴν βοήθειαν, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀνύσας, ὄρθριος οὐ προσμένουσι τοῖς πολεμίοις ἐπιπίπτει, καὶ τραπεῖσιν εἵπετο διώκων διὰ χωρίων ἐπικλινῶν· Βήθωρα καλεῖται. ἔνθα καὶ τὴν τοῦ θεοῦ συνεργίαν ἔμαθεν, ἐπισημήναντος αὐτοῦ βρονταῖς τε καὶ κεραυνῶν ἀφέσει καὶ χαλάζης καταφορᾷ μείζονος τῆς συνήθους. ⟨61⟩ ἔτι γε μὴν καὶ τὴν ἡμέραν αὐξηθῆναι πλέον, ὡς ἂν μὴ καταλαβοῦσα νὺξ ἐπίσχῃ τὴν τῶν Ἑβραίων προθυμίαν, συνέπεσεν, ὥστε καὶ λαμβάνει τοὺς βασιλέας Ἰησοῦς ἔν τινι κρυπτομένους σπηλαίῳ κατὰ Μακκηδά, καὶ κολάζει πάντας. ὅτι δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐπέδωκε τότε καὶ τοῦ συνήθους ἐπλεόνασε, δηλοῦται διὰ τῶν ἀνακειμένων ἐν τῷ ἱερῷ γραμμάτων.

18 ⟨62⟩ *κατεστραμμένων δ' οὕτω τῶν περὶ τοὺς βασιλέας οἳ τοὺς Γαβαωνίτας πολεμήσοντες ἐστράτευσαν, ἐπανήει πάλιν τῆς Χαναναίας ἐπὶ τὴν ὀρεινὴν Ἰησοῦς, καὶ πολὺν τῶν ἐν αὐτῇ φόνον ἐργασάμενος καὶ λείαν*

§ 58 = Ios. X 1.

λαβὼν παρῆν εἰς τὸ ἐν Γαλγάλοις στρατόπεδον. ⟨63⟩ τοῦ δὲ περὶ τῆς Ἑβραίων ἀρετῆς λόγου πολλοῦ φοιτῶντος εἰς τοὺς περιοίκους, κατάπληξις εἶχε τοὺς ἀκούοντας τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος, καὶ στρατεύουσιν ἐπ᾽ αὐτοὺς οἱ περὶ Λίβανον ὄρος βασιλεῖς ὄντες Χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς πεδίοις τῶν Χαναναίων Παλαιστινοὺς προσλαβόντες στρατοπεδεύουσι πρὸς Βηρώθῃ πόλει τῆς Γαλιλαίας τῆς ἄνω, Κεδέσης οὐ πόρρω· Γαλιλαίων δ᾽ ἐστὶ καὶ τοῦτο τὸ χωρίον. ⟨64⟩ τοῦ δὲ στρατοῦ παντὸς ὁπλιτῶν μὲν ἦσαν μυριάδες τριάκοντα, μύριοι δ᾽ ἱππῆς καὶ ἅρματα δισμύρια. καταπλήττει δὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐτόν τε Ἰησοῦν καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ κρείττονος εὐλαβεστέρως εἶχον δι᾽ ὑπερβολὴν τοῦ δέους. ⟨65⟩ τοῦ θεοῦ δ᾽ ἐξονειδίσαντος αὐτοῖς τὸν φόβον καὶ τί πλέον τῆς παρ᾽ αὐτοῦ βοηθείας ποθοῦσιν, ὑποσχομένου τε νικήσειν τοὺς ἐχθροὺς καὶ κελεύσαντος τούς θ᾽ ἵππους ἀχρήστους ποιῆσαι καὶ τὰ ἅρματα πυρῶσαι, θαρραλέος πρὸς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ θεοῦ γενόμενος ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ⟨66⟩ καὶ διὰ πέμπτης ἡμέρας ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐλθὼν συνάπτει, καὶ καρτερὰ μάχη γίνεται, καὶ φόνος κρείττων πίστεως παρὰ τοῖς ἀκροωμένοις. διώκων δ᾽ ἐπὶ πλεῖστον ἐξῆλθε, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων διέφθειρεν. καὶ οἱ βασιλεῖς πάντες ἔπεσον, ⟨67⟩ ὥστε τῶν ἀνθρώπων ἐπιλελοιπότων πρὸς τὸ κτείνεσθαι τοὺς ἵππους Ἰησοῦς αὐτῶν ἀνῄρει καὶ τὰ ἅρματα ἐνεπίμπρη, τήν τε χώραν ἐπ᾽ ἀδείας διεπορεύετο, μηδενὸς τολμῶντος εἰς μάχην ἐπεξελθεῖν, ἀλλὰ πολιορκίᾳ τὰς πόλεις αἱρῶν καὶ πᾶν ὅ τι λάβοι φονεύων.

§ 62 = Ios. XI 1.

19 ⟨68⟩ *ἔτος δὲ πέμπτον ἤδη παρεληλύθει, καὶ Χαναναίων οὐκέτ' οὐδεὶς ὑπελέλειπτο, πλὴν εἰ μή τινες ὀχυρότητι τειχῶν διέφυγον. Ἰησοῦς δ' ἐκ τῶν Γαλγάλων ἀναστρατοπεδεύσας εἰς τὴν ὀρεινὴν ἵστη τὴν ἱερὰν σκηνὴν κατὰ Σιλοῦν πόλιν (ἐπιτήδειον γὰρ ἐδόκει τὸ χωρίον διὰ κάλλος, ἕως οἰκοδομεῖν ναὸν αὐτοῖς τὰ πράγματα παράσχοι),* ⟨69⟩ *καὶ χωρήσας ἐντεῦθεν ἐπὶ Σικίμων σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ βωμόν θ' ἵστησιν ὅπου προεῖπε Μωυσῆς, καὶ νείμας τὴν στρατιὰν ἐπὶ μὲν τῷ Γαριζὶν ὄρει τὴν ἡμίσειαν ἵστησι μοῖραν, ἐπὶ δὲ τῷ Γιβάλῳ τὴν ἡμίσειαν, ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι, καὶ τὸ Λευϊτικὸν καὶ τοὺς ἱερέας.* ⟨70⟩ *θύσαντες δὲ καὶ ἀρὰς ποιησάμενοι, καὶ ταύτας ἐπὶ τῷ βωμῷ γεγραμμένας καταλιπόντες, εἰς τὴν Σιλοῦν ἀνέζευξαν.*

20 ⟨71⟩ *Ἰησοῦς δ' ἤδη γηραιὸς ὤν, καὶ τὰς τῶν Χαναναίων πόλεις ὁρῶν οὐκ εὐαλώτους ὑπό τε τῆς τῶν χωρίων ἐν οἷς ἦσαν ὀχυρότητος καὶ τῆς τῶν τειχῶν ἰσχύος, ἃ τῇ φυσικῇ τῶν πόλεων πλεονεξίᾳ προσπεριβαλόμενοι προσεδόκων τοὺς πολεμίους ἀφέξεσθαι πολιορκίας δι' ἀπόγνωσιν τοῦ λαβεῖν* ⟨72⟩ *(καὶ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἑαυτῶν οἱ Χαναναῖοι μαθόντες τοὺς Ἰσραηλίτας ποιησαμένους τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, πρὸς τῷ τὰς πόλεις καρτερὰς ποιεῖν ἐκεῖνον ἅπαντ' ἦσαν τὸν χρόνον), συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὴν Σιλοῦν ἐκκλησίαν παραγγέλλει.* ⟨73⟩ *καὶ σπουδῇ συνδραμόντων, τά τ' ἤδη κατωρθωμένα καὶ τὰς γεγενημένας πράξεις, ὡς εἰσὶν ἄρισται καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ παρασχόντος αὐτὰς ἄξιαι καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν νόμων οἷς κατακολουθοῦσιν, ἔλεγε, βασιλεῖς τε τριάκοντα καὶ*

§ 68 = Ios. XVIII 1. § 69 = Ios. VIII 30. § 71 = Ios. XI 23. § 72 = Ios. XIII 1. § 73 = Ios. XXIV 1; XII 1.

ἕνα, τολμήσαντας αὐτοῖς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, κεκρατῆσθαι δηλῶν, καὶ στρατιάν, ὅση ποτὲ κατελπίσασα τῆς αὐτῶν δυνάμεως εἰς μάχην συνῆψεν, ἅπασαν διαφθαρεῖσαν, ὡς μηδὲ γενεὰν αὐτοῖς ὑπολελεῖφθαι. ⟨74⟩ τῶν δὲ πόλεων ἐπειδήπερ αἳ μὲν ἑαλώκεσαν, πρὸς ἃς δὲ δεῖ χρόνου καὶ μεγάλης πολιορκίας διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα καὶ τὴν ἐπὶ ταύτῃ τῶν οἰκητόρων πεποίθησιν, ἠξίου τοὺς ἐκ τῆς περαίας τοῦ Ἰορδάνου συνεξορμήσαντας αὐτοῖς καὶ τῶν κινδύνων συναραμένους, ὄντας συγγενεῖς, ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα, χάριν αὐτοῖς ὧν συνέκαμον ὁμολογοῦντας· ⟨75⟩ ἕνα τε κατὰ φυλήν, ἀρετῇ προύχειν μαρτυρηθέντα, πέμπειν, οἳ τὴν γῆν ἐκμετρησάμενοι πιστῶς καὶ μηδὲν κακουργήσαντες δηλώσουσιν ἡμῖν ἀδόλως αὐτῆς τὸ μέγεθος.

⟨76⟩ καὶ Ἰησοῦς μὲν τούτους ποιησάμενος τοὺς 21
λόγους συγκάταινον ἔσχε τὸ πλῆθος, καὶ ἄνδρας τοὺς ἐκμετρησομένους τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, παραδοὺς αὐτοῖς τινὰς γεωμετρίας ἐπιστήμονας, οὓς τἀληθὲς οὐκ ἔμελλε λήσεσθαι διὰ τὴν τέχνην, ἐντολὰς δοὺς ἀποτιμήσασθαι τῆς τε εὐδαίμονος ἰδίᾳ τὸ μέτρον γῆς καὶ τῆς ἧττον ἀγαθῆς. ⟨77⟩ ἡ γὰρ φύσις τῆς Χαναναίων γῆς τοιαύτη τίς ἐστιν ὡς ἴδοι τις ἂν πεδία μεγάλα καὶ καρποὺς φέρειν ἱκανώτατα καὶ συγκρινόμενα μὲν ἑτέρᾳ γῇ πανευδαίμονα νομισθησόμενα, τοῖς δ' Ἱεριχουντίων χωρίοις παραβαλλόμενα καὶ τοῖς Ἱεροσολυμιτῶν τὸ μηδὲν ἀναφανησόμενα. ⟨78⟩ καίτοι παντελῶς ὀλίγην αὐτῶν εἶναι τὴν γῆν συμβέβηκε, καὶ ταύτης ὀρεινὴν τὴν πολλήν, ἀλλ' ὑπερβολὴν εἰς καρπῶν ἐκτροφήν τε καὶ κάλλος οὐκ ἀπολέλοιπεν ἑτέρᾳ. καὶ διὰ τοῦτο τιμητοὺς μᾶλλον ἢ μετρητοὺς τοὺς κλή-

§ 74 = Ios. XXII 1. § 75 = Ios. XVIII 4.

ρους εἶναι δεῖν ὑπέλαβε, πολλάκις ἑνὸς πλέθρου κἂν χιλίων ἀνταξίου γενομένου. ⟨79⟩ *οἱ δ' ἄνδρες οἱ πεμφθέντες (δέκα δ' ἦσαν) περιοδεύσαντές τε καὶ τιμησάμενοι τὴν γῆν, ἐν ἑβδόμῳ μηνὶ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν εἰς Σιλοῦντα πόλιν, ἔνθα τὴν σκηνὴν ἑστάκεσαν.*

22 ⟨80⟩ *καὶ Ἰησοῦς Ἐλεάζαρόν τε καὶ τὴν γερουσίαν σὺν τοῖς φυλάρχοις παραλαβών, νέμει ταῖς ἐννέα φυλαῖς καὶ τῶν Μανασσητῶν τοῖς ἡμίσεσι, κατὰ μέγεθος ἑκάστης τῶν φυλῶν τὴν μέτρησιν ποιησάμενος.* ⟨81⟩ *κληρώσαντος δ' αὐτοῦ, ἡ μὲν Ἰούδα λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν Ἰδουμαίαν, παρατείνουσαν μὲν ἄχρι τῶν Ἱεροσολύμων, τὸ δ' εὖρος ἕως τῆς Σοδομίτιδος λίμνης καθήκουσαν. ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ἀσκάλων καὶ Γάζα.* ⟨82⟩ *Συμεωνὶς δέ (δευτέρα γὰρ ἦν) ἔλαχε τῆς Ἰδουμαίας τὴν Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Ἀραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Βενιαμῖται δὲ τὴν ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάττης μὲν τὸ μῆκος, τὸ δὲ πλάτος Ἱεροσολύμοις ὁριζομένην καὶ Βεθήλοις. στενώτατος δ' ὁ κλῆρος οὗτος ἦν διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν· Ἱεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἔλαβον.* ⟨83⟩ *ἡ δ' Ἐφραΐμου φυλὴ τὴν ἄχρι Γαζάρων ἀπὸ Ἰορδάνου ποταμοῦ μηκυνομένην ἔλαχεν, εὐρεῖαν δ' ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα τελευτᾷ πεδίον. τῆς δὲ Μανασσήτιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ἰορδάνου μέχρι Δώρων πόλεως, πλάτος δ' ἐπὶ Βηθησάνων, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται.* ⟨84⟩ *καὶ μετὰ τούτους Ἰσάχαρις, Κάρμηλον τὸ ὄρος καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ μήκους ποιησαμένη τέρματα, τὸ δ' Ἰταβύριον ὄρος τοῦ πλάτους. Ζαβυλωνῖται δὲ τὴν μέχρι Γεννησαρίτιδος*

§ 79 = Ios. XVIII 8. § 81 = Ios. XV 1. § 82 = Ios. XIX 1—9. § 83 = Ios. XVI 5. § 84 = Ios. XIX 17.

λίμνης, καθήκουσαν δὲ περὶ Κάρμηλον καὶ θάλατταν ἔλαχον. ⟨85⟩ τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ Καρμήλου κοιλάδα προσαγορευομένην διὰ τὸ καὶ τοιαύτην εἶναι, Ἀσηρῖται φέρονται πᾶσαν, τὴν ἐπὶ Σιδῶνος τετραμμένην. Ἄρκη δὲ πόλις ὑπῆρχεν αὐτοῖς ἐν τῇ μερίδι, ἡ καὶ Ἐκδίπους. ⟨86⟩ τὰ δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς τετραμμένα μέχρι Δαμασκοῦ πόλεως καὶ τῆς Γαλιλαίας τὰ καθύπερθεν Νεφθαλῖται παρέλαβον, ἕως τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ τῶν τοῦ Ἰορδάνου πηγῶν, αἳ τὴν ὁρμὴν ἐκ τοῦ ὄρους ἔχουσι τούτου, καθήκοντος τοῖς ὅροις κατὰ τὰ βόρεια πόλεως Ἄρκης παροικούσης. ⟨87⟩ Δανῖται δὲ τῆς κοίλης ὅσα πρὸς δυόμενον τέτραπται τὸν ἥλιον λαγχάνουσιν, Ἀζώτῳ καὶ Δώροις ὁριζόμενοι, Ἰάμνειάν τε πᾶσαν καὶ Γέτταν, ἀπ' Ἀκάρωνος ἕως τοῦ ὄρους ἐξ οὗ ἡ Ἰούδα ἦρκτο φυλή.

⟨88⟩ καὶ ἓξ μὲν ἔθνη τῶν υἱέων τοῦ Χαναναίου 23
φέροντα τὴν ἐπωνυμίαν διεῖλεν οὕτως Ἰησοῦς, καὶ τὴν γῆν ταῖς ἐννέα καὶ τῇ ἡμισείᾳ φυλαῖς ἔδωκε νέμεσθαι· ⟨89⟩ τὴν γὰρ Ἀμορῖτιν, καὶ αὐτὴν οὕτως ἀφ' ἑνὸς τῶν Χαναναίου παίδων καλουμένην, Μωυσῆς ἤδη προειληφὼς νενεμήκει ταῖς δυσὶ φυλαῖς καὶ τῷ ἡμίσει· τοῦτο δὲ καὶ πρότερον δεδηλώκαμεν. τὰ δὲ περὶ Σιδῶνα καὶ Ἀρουκαίους καὶ Ἀμαθαίους καὶ Ἀραδαίους ἀδιακόσμητα ἦν.

⟨90⟩ Ἰησοῦς δέ, τοῦ γήρως ἐμποδίζοντος ἤδη πράτ- 24
τειν ὅσα καὶ νοήσειε, τῶν τε μετ' αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν παραλαβόντων ἀμελῶς προστάντων τοῦ κοινῇ συμφέροντος, παρήγγειλε φυλῇ ἑκάστῃ τοῦ γένους τῶν Χαναναίων μηδὲν ὑπολείπειν ἐν τῇ κατακεκληρωμένῃ γῇ (τὴν γὰρ ἀσφάλειαν αὐτοῖς καὶ τὴν φυλακὴν τῶν

§ 85 = Ios. XIX 24.

πατρίων ἐθῶν ἐν τούτῳ μόνῳ βλαφθῆναι καὶ Μωυσῆν αὐτοῖς ἤδη προειπεῖν καὶ τοῦτ' αὐτὸς πεπεῖσθαι). ⟨91⟩ *καὶ τοῖς Λευίταις δὲ τὰς ὀκτὼ καὶ τριάκοντα πόλεις ἀποδιδόναι· προειλήφεσαν γὰρ ἤδη κατὰ τὴν Ἀμοραίαν τὰς δέκα. τούτων τρεῖς ἀπονέμει τοῖς φυγάσιν οἰκεῖν ἐν αὐταῖς (πολλὴ γὰρ ἦν πρόνοια τοῦ μηδὲν ὧν Μωυσῆς διέταξε παραλιπεῖν), τῆς μὲν οὖν Ἰούδα φυλῆς Χεβρῶνα, Σίκιμα δὲ τῆς Ἐφραΐμου, Κεδέσην δὲ τῆς Νεφθαλίτιδος· ἔστι δὲ τῆς καθύπερθεν Γαλιλαίας τοῦτο τὸ χωρίον.* ⟨92⟩ *νέμει δὲ καὶ τῆς λείας ὅσ' ἦν ἔτι λοιπά· πλείστη δ' ἐγεγόνει, καὶ μεγάλους πλούτους περιεβέβληντο καὶ κοινῇ πάντες καὶ κατ' ἰδίαν ἕκαστος, χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ ἐσθήτων καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς ἕνεκα, τετραπόδων δὲ πλήθους, ὅσων οὐδ' ἀριθμὸν μαθεῖν ἦν, προσγενομένου.*

25 ⟨93⟩ *μετὰ δὴ ταῦτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν στρατὸν τοῖς ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην κατὰ τὴν Ἀμοραίαν ἱδρυμένοις (συνεστράτευον δ' αὐτοῖς πεντακισμύριοι ὁπλῖται) ἔλεξε τάδε. ‛ἐπεὶ ὁ θεός, πατὴρ καὶ δεσπότης τοῦ Ἑβραίων γένους, γῆν τε κτήσασθαι ταύτην ἔδωκε, καὶ κτηθεῖσαν εἰς ἅπαν ἡμετέραν φυλάξειν ὑπέσχηται,* ⟨94⟩ *συνεργίας δὲ τῆς παρ' ὑμῶν κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνου δεομένοις αὐτοὺς εἰς ἅπαντα προθύμους ἐδώκατε, δίκαιον ὑμᾶς, μηδενὸς ἔτι δυσκόλου περιμένοντος, ἀναπαύσεως ἤδη τυχεῖν φειδοῖ τῆς προθυμίας ὑμῶν, ἵν' εἰ καὶ πάλιν δεήσειεν ἡμῖν αὐτῆς, ἄοκνον ἔχωμεν εἰς τὰ κατεπείξοντα καὶ μὴ τοῖς νῦν καμοῦσαν αὖθις βραδυτέραν.* ⟨95⟩ *χάρις τε οὖν ὑμῖν ὧν συνήρασθε κινδύνων, καὶ οὐχὶ νῦν μόνον, ἀλλὰ εἰς ἅπαν οὕτως ἕξομεν, ὄντες ἀγαθοὶ μεμνῆσθαι τῶν*

§ 90 = Ios. XXIII 1. § 93 = Ios. XXII 1.

φίλων καὶ παρὰ τῇ διανοίᾳ κρατεῖν ὅσα παρ' αὐτῶν ἡμῖν ὑπῆρξεν, ὅτι τε τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῖν ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς ἀνεβάλεσθε, καὶ συμπονήσαντες εἰς ἃ νῦν εὐνοίᾳ θεοῦ κατέστημεν, ἔπειθ' οὕτως ἐκρίνατε αὐτῶν μεταλαμβάνειν. ⟨96⟩ γέγονε δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς ἐκ τῶν σὺν ἡμῖν πόνων πλοῦτος ἄφθονος, λείαν τε πολλὴν ἐπαξομένοις καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, καὶ τὸ τούτων ἔτι πλέον, ἡ παρ' ἡμῶν εὔνοια καὶ τὸ πρὸς ὅ τι βουληθείητε κατ' ἀμοιβὴν πρόθυμον. οὔτε γὰρ ὧν Μωυσῆς προεῖπεν ἀπελείφθητε, καταφρονήσαντες ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθόντος, οὔτ' ἔστιν οὐδὲν ἐφ' ᾧ μὴ χάριν ὑμῖν οἴδαμεν. ⟨97⟩ χαίροντας οὖν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς κληρουχίας ἀπολύομεν, καὶ παρακαλοῦμεν μηδένα τῆς πρὸς ἡμᾶς συγγενείας ὅρον ὑπολαμβάνειν, μηδ', ὅτι μεταξὺ ποταμὸς οὗτός ἐστιν, ἑτέρους ἡμᾶς νομίσητε καὶ οὐχὶ Ἑβραίους. Ἀβράμου γὰρ ἅπαντές ἐσμεν οἵ τ' ἐνθάδε κἀκεῖ κατοικοῦντες, θεός τε εἷς ὃς τούς τε ἡμετέρους προγόνους καὶ τοὺς ὑμῶν αὐτῶν παρήγαγεν εἰς τὸν βίον· ⟨98⟩ οὗ τῆς θρησκείας ἐπιμελεῖσθε, καὶ πολιτείας, ἣν αὐτὸς διὰ Μωυσέος διέταξε, φυλακὴν ἔχετε τὴν πᾶσαν, ὡς ἐμμενόντων μὲν τούτοις καὶ τοῦ θεοῦ παρέξοντος εὔνουν εἶναι καὶ σύμμαχον ἑαυτόν, ἐκτραπέντων δ' εἰς ἑτέρων ἐθνῶν μίμησιν ἀποστραφησομένου τὸ γένος ὑμῶν.' ⟨99⟩ ταῦτ' εἰπών, καὶ καθ' ἕνα τοὺς ἐν τέλει καὶ κοινῇ τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀσπασάμενος, αὐτὸς μὲν ὑπέμεινε, προύπεμπε δ' αὐτοὺς ὁ λαὸς οὐκ ἀδακρυτί, καὶ μόλις ἀλλήλων ἀπελύθησαν.

⟨100⟩ διαβᾶσα δὲ τὸν ποταμὸν ἥ τε Ῥουβηλὶς φυλὴ 26
καὶ Γαδίς, καὶ ὅσοι τῶν Μανασσητῶν αὐτοῖς συνεί-

§ 99 = Ios. XXII 6.

ποντο, βωμὸν ὑπὲρ τῆς ὄχθης ἱδρύονται τοῦ Ἰορδάνου, μνημεῖον τοῖς ἔπειτα γενησομένοις καὶ σύμβολον τῆς πρὸς τοὺς πέραν κατῳκημένους οἰκειότητος. ⟨101⟩ *ἀκούσαντες δ' οἱ πέραν βωμὸν ἱδρῦσθαι τοὺς ἀπολυθέντας οὐ μεθ' ἧς ἐκεῖνοι γνώμης ἀνέστησαν αὐτόν, ἀλλ' ἐπὶ νεωτερισμῷ καὶ ξενικῶν εἰσαγωγῇ θεῶν, οὐκ ἤθελον ἀπιστεῖν, ἀλλὰ περὶ τὴν θείαν θρησκείαν τὴν διαβολὴν πιθανὴν νομίζοντες ἐν ὅπλοις ἦσαν, ὡς ἐπ' ἀμύνῃ τῶν τὸν βωμὸν ἱδρυσαμένων περαιωσόμενοι τὸν ποταμὸν καὶ κολάσοντες αὐτοὺς τῆς παρατροπῆς τῶν πατρίων ἐθῶν·* ⟨102⟩ *οὐ γὰρ ἐδόκει τὴν συγγένειαν αὐτοὺς λογίζεσθαι καὶ τἀξίωμα τῶν τὴν αἰτίαν εἰληφότων, ἀλλὰ τὸ τοῦ θεοῦ βουλητὸν καὶ ᾧ τρόπῳ τιμώμενος χαίρει.* ⟨103⟩ *καὶ οἳ μὲν ἐστράτευσαν ὑπ' ὀργῆς, ἐπέσχε δ' αὐτοὺς Ἰησοῦς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος καὶ ἡ γερουσία, λόγοις συμβουλεύοντες ἀπόπειραν αὐτῶν τῆς γνώμης λαβεῖν πρῶτον, ἔπειτ' ἂν κακοήθη μάθωσι τὴν διάνοιαν αὐτῶν, τότε τοῖς ὅπλοις χωρεῖν ἐπ' αὐτούς.* ⟨104⟩ *πέμπουσιν οὖν πρεσβευτὰς πρὸς αὐτούς, Φινεέσην τὸν υἱὸν Ἐλεαζάρου καὶ δέκα σὺν αὐτῷ τῶν ἐν τιμῇ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, μαθησομένους τί καὶ φρονήσαντες τὸν βωμὸν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ διαβάντες ἔστησαν.* ⟨105⟩ *ὡς δὲ περαιωσαμένων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικομένων ἐκκλησία συνελέγη, στὰς Φινεέσης μείζω μὲν αὐτοὺς ἁμαρτεῖν ἔλεγεν ἢ ὥστε λόγοις ἐπιτιμηθέντας νενουθετῆσθαι πρὸς τὰ μέλλοντα· πλὴν οὐ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς παρανομίας ἀπιδόντας εὐθὺς ἐφ' ὅπλα καὶ τὴν ἐκ χειρῶν τιμωρίαν ὁρμῆσαι, πρὸς δὲ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ τάχα καὶ λόγοις ἂν σωφρονῆσαι σκοπήσαντας, οὕτω ποιήσα-*

§ 101 = Ios. XXII 12.

σθαι τὴν πρεσβείαν, ⟨106⟩ ἵνα τὴν αἰτίαν μαθόντες ὑφ' ἧς προήχθητε τὸν βωμὸν κατασκευάσαι, μή τι προπετεῖς δοκῶμεν ὅπλοις μετιόντες ὑμᾶς κατὰ λογισμὸν ὅσιον ποιησαμένους τὸν βωμόν, εἰ δ' ἄδικον, δικαίως ἀμυνώμεθα τῆς διαβολῆς ἐλεγχθείσης ἀληθοῦς. ⟨107⟩ οὐ γὰρ ἠξιοῦμεν ἡμᾶς πείρᾳ τῆς τοῦ θεοῦ γνώμης ἐντὸς γεγενημένους, καὶ νόμων ὧν αὐτὸς ἡμῖν δέδωκεν ἀκροατὰς ὑπάρχοντας, διαζευχθέντας ἡμῶν καὶ παρόντας εἰς τὸν ἴδιον κλῆρον, ὃν κατὰ χάριν τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου περὶ ὑμᾶς προνοίας ἐλάχετε, λήθην λαβεῖν αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὴν κιβωτὸν καταλιπόντας καὶ βωμὸν ὃς ὑμῖν πάτριος, ξενικοὺς θεοὺς ἐπιφέρειν, τοῖς Χαναναίων κακοῖς προσκεχωρηκότας. ⟨108⟩ ἀλλ' οὐδὲν ἀδικεῖν δόξετε μετανοήσαντες καὶ μὴ περαιτέρω μανέντες, νόμων δὲ πατρίων αἰδῶ καὶ μνήμην λαβόντες. ἂν δ' ἐπιμένητε τοῖς ἡμαρτημένοις, οὐ παραιτησόμεθα τὸν ὑπὲρ τῶν νόμων πόνον, ἀλλὰ περαιωσάμενοι τὸν Ἰορδάνην τούτοις βοηθήσομεν καὶ πρὸς αὐτῷ τῷ θεῷ, μηδὲν ὑμᾶς Χαναναίων διαφέρειν ὑπολαμβάνοντες, ἀλλ' ὁμοίως ἐκείνοις διαφθείροντες. ⟨109⟩ μὴ γὰρ νομίσητε τῷ διαβεβηκέναι τὸν ποταμὸν καὶ τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ἔξω γεγονέναι· πανταχοῦ δ' ἐν τοῖς τούτου ἐστέ, καὶ ἀποδρᾶναι τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀπὸ ταύτης δίκην ἀδύνατον. εἰ δ' οἴεσθε τὴν ἐνθάδε παρουσίαν ὑμῖν ἐμπόδιον εἶναι τοῦ σωφρονεῖν, οὐδὲν κωλύσει πάλιν τὴν γῆν ἡμᾶς ἀναδάσασθαι καὶ ταύτην ἀνεῖναι μηλόβοτον. ⟨110⟩ ἀλλ' εὖ ποιήσετε σωφρονήσαντες κἀπὶ νεαροῖς μεταθέμενοι τοῖς ἁμαρτήμασι. καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς πρὸς παίδων καὶ γυναικῶν μὴ παρασχεῖν ἡμῖν ἀνάγκην

§ 106 = Ios. XXII 16.

ἀμύνασθαι. ὡς οὖν τῆς ὑμετέρας αὐτῶν σωτηρίας καὶ τῶν φιλτάτων ὑμῖν ἐν τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ κειμένης, οὕτω βουλεύεσθε, λόγοις ἡττηθῆναι συμφέρειν ὑπολαμβάνοντες ἢ πεῖραν ἔργων καὶ πολέμου περιμένειν.'

27 ⟨111⟩ *τοσαῦτα τοῦ Φινεέσου διαλεχθέντος, οἱ προεστῶτες τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο περὶ τῶν ἐγκεκλημένων αὐτοῖς ἀπολογεῖσθαι καὶ μήτε συγγενείας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστήσεσθαι μήτε κατὰ νεωτερισμὸν ἀναστῆσαι τὸν βωμὸν λέγειν,* ⟨112⟩ *ἀλλὰ θεόν θ' ἕνα γινώσκειν τὸν Ἑβραίοις ἅπασι κοινὸν καὶ τὸν πρὸ τῆς σκηνῆς βωμὸν χαλκοῦν, ᾧ τὰς θυσίας ποιήσειν. τὸν μέντοι γε νῦν ἀνασταθέντα, δι' ὃν καὶ ὕποπτοι γεγόνασιν, οὐ κατὰ θρησκείαν ἱδρῦσθαι, 'σύμβολον δὲ ὅπως εἴη καὶ τεκμήριον εἰς τὸν αἰῶνα τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος, καὶ ἀνάγκη τοῦ σωφρονεῖν καὶ τοῖς πατρίοις ἐμμένειν, ἀλλ' οὐχὶ παραβάσεως ἀρχή, ὡς ὑπονοεῖτε.* ⟨113⟩ *μάρτυς δ' ἡμῖν τοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ τὸν βωμὸν αἰτίᾳ κατασκευάσαι γένοιτο ὁ θεὸς ἀξιόχρεως. ὅθεν ἀμείνονα περὶ ἡμῶν ἔχοντες ὑπόληψιν μηδὲν καταγινώσκετε τούτων ἐφ' οἷς ἐξώλεις εἶναι δίκαιοι πάντες, ὅσοι τοῦ Ἀβράμου γένους ὄντες νεωτέροις ἐπιχειροῦσιν ἔθεσι καὶ τοῦ συνήθους τρόπου παρηλλαγμένοις.'*

28 ⟨114⟩ *ταῦτ' εἰπόντας ἐπαινέσας ὁ Φινεέσης παρῆν πρὸς Ἰησοῦν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀνήγγειλε τῷ λαῷ. ὃ δὲ χαίρων ὅτι μηδεμία ἀνάγκη στρατολογεῖν αὐτοὺς μένει, μηδ' εἰς ὅπλα καὶ πόλεμον ἐξαγαγεῖν κατ' ἀνδρῶν συγγενῶν, χαριστηρίους ὑπὲρ τούτων τῷ θεῷ θυσίας ἐπετέλει. καὶ διαλύσας μετὰ ταῦτα τὸ πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας κληρουχίας Ἰησοῦς αὐτὸς ἐν Σικίμοις διῆγεν.* ⟨115⟩ *ἔτει δ' ὕστερον εἰκοστῷ (ὑπέργηρως*

§ 111 = Ios. XXII 21.

γὰρ ἦν) μεταπεμψάμενος τοὺς ἐπ' ἀξιώματος μάλιστα τῶν πόλεων καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὴν γερουσίαν, καὶ τοῦ πλήθους ὅσον ἦν ἐφικτὸν αὐτῷ συναγαγών, ἐπεὶ παρῆσαν, τάς τε εὐεργεσίας τοῦ θεοῦ ἁπάσας ἀνεμίμνησκεν αὐτούς (πολλαὶ δ' ἦσαν τοῖς ἐκ ταπεινοῦ σχήματος εἰς τοῦτο δόξης καὶ περιουσίας προελθοῦσι), ⟨116⟩ φυλάττειν τε τὴν τοῦ θεοῦ προαίρεσιν ἔχουσαν οὕτω πρὸς αὐτοὺς παρεκάλει, τιμῇ πάσῃ χρωμένους καὶ εὐσεβείᾳ, ᾗ μόνῃ φίλον αὐτοῖς διαμενεῖν τὸ θεῖον. αὐτῷ γὰρ καλῶς ἔχειν, ἀπιέναι μέλλοντι τοῦ ζῆν, παραίνεσιν αὐτοῖς τοιαύτην καταλιπεῖν, κἀκείνους ἠξίου διὰ μνήμης ποιήσασθαι τὴν παρακέλευσιν.

⟨117⟩ καὶ ὃ μὲν τοσαῦτα πρὸς τοὺς παρόντας δια- 29
λεχθεὶς τελευτᾷ, βιοὺς ἑκατὸν ἔτη καὶ δέκα, ὧν Μωυσεῖ μὲν ἐπὶ διδασκαλίᾳ τῶν χρησίμων συνδιέτριψε τετταράκοντα, στρατηγὸς δὲ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν γίνεται πέντε καὶ εἴκοσι, ⟨118⟩ ἀνὴρ μήτε συνέσεως ὢν ἐνδεὴς μήτε τοῦ τὰ νοηθέντα πρὸς τοὺς πολλοὺς σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἄπειρος, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἄκρος, πρός τε τἆργα καὶ τοὺς κινδύνους εὔψυχος καὶ μεγαλότολμος, πρυτανεῦσαί τε τὰ κατὰ τὴν εἰρήνην δεξιώτατος καὶ πρὸς ἅπαντα καιρὸν τὴν ἀρετὴν ἡρμοσμένος. ⟨119⟩ θάπτεται δὲ ἐν πόλει Θαμνᾷ τῆς Ἐφραΐμου φυλῆς. θνήσκει δ' ὑπ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεύς, Φινεέσῃ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην καταλιπών, καὶ μνημεῖον αὐτῷ καὶ τάφος ἐν Γαβαθᾷ πόλει τυγχάνει.

⟨120⟩ μετὰ δὲ τὴν τούτων τελευτὴν Φινεέσης προ- 2
φητεύει κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ βούλησιν, ἐπ' ἐξωλείᾳ τοῦ Χαναναίων γένους τῇ Ἰούδα φυλῇ παρασχεῖν τὴν ἡγε-

§ 115 = Ios. XXIV 1. § 119 = Iudic. II 8.

μονίαν (καὶ γὰρ τῷ λαῷ διὰ σπουδῆς ἦν μαθεῖν τί
καὶ τῷ θεῷ δοκεῖ), προσλαβούσῃ τὴν Συμεωνίδα φυ-
λήν, ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων τῶν ἐκείνης ὑποτελῶν καὶ
τοὺς ἐν αὐτῆς τῇ κληρουχίᾳ ταὐτὸ ποιῶσιν. ⟨121⟩
2 Χαναναῖοι δ', ἀκμαζόντων αὐτοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν και-
ρὸν τῶν πραγμάτων, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ Βεζέκην
αὐτοὺς ὑπέμενον, τῷ βασιλεῖ τῶν Βεζεκηνῶν Ἀδωνι-
βεζέκῳ τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτρέψαντες (τὸ δ' ὄνομα τοῦτο
σημαίνει Βεζεκηνῶν κύριος· ἀδωνὶ γὰρ τῇ Ἑβραίων
διαλέκτῳ κύριος λέγεται), ἤλπιζόν τε κρατήσειν τῶν
Ἰσραηλιτῶν διὰ τὸ τεθνάναι Ἰησοῦν. ⟨122⟩ συμμί-
ξαντες δ' αὐτοῖς οἱ Ἰσραηλῖται ταῖς δυσὶ φυλαῖς αἷς
προεῖπον ἐμαχέσαντο λαμπρῶς, καὶ κτείνουσι μὲν αὐ-
τῶν ὑπὲρ μυρίους, τρεψάμενοι δὲ τὸ λοιπὸν καὶ διώ-
κοντες αἱροῦσι τὸν Ἀδωνιβέζεκον, ὃς ἀκρωτηριασθεὶς
ὑπ' αὐτῶν φησίν ⟨123⟩ 'ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἄρα
λήσεσθαι θεὸν ἔμελλον, τάδε πεπονθὼς ἃ κατὰ δυοῖν
καὶ ἑβδομήκοντα βασιλέων πρᾶξαι πρότερον οὐκ ἐνε-
τράπην.' ⟨124⟩ καὶ ζῶντα μὲν κομίζουσιν ἕως Ἱερο-
σολύμων, τελευτήσαντα δὲ γῇ θάπτουσι. καὶ διεξῆσαν
αἱροῦντες τὰς πόλεις, πλείστας τε λαβόντες ἐπολιόρκουν
Ἱεροσόλυμα. καὶ τὴν μὲν κάτω λαβόντες σὺν χρόνῳ
πάντας ἔκτειναν τοὺς ἐνοικοῦντας, χαλεπὴ δ' ἦν ἡ
καθύπερθεν αὐτοῖς αἱρεθῆναι τειχῶν ὀχυρότητι καὶ
3 φύσει τοῦ χωρίου. ⟨125⟩ ὅθεν μετεστρατοπέδευσαν
εἰς Χεβρῶνα· καὶ ταύτην ἑλόντες κτείνουσι πάντας.
ὑπελέλειπτο δὲ τὸ τῶν γιγάντων ἔτι γένος, οἳ διὰ σω-
μάτων μεγέθη καὶ μορφὰς οὐδὲν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώ-
ποις παραπλησίας παράδοξον ἦσαν θέαμα καὶ δεινὸν
ἄκουσμα. δείκνυται καὶ νῦν ἔτι τούτων ὀστᾶ μηδὲν

§ 120 = Iudic. I 1.

τοῖς ὑπὸ πύστιν ἐρχομένοις ἐοικότα. ⟨126⟩ καὶ τοῦτο μὲν τοῖς Λευίταις ἐξαίρετον γέρας ἔδοσαν μετὰ καὶ τῶν δισχιλίων πήχεων, τὴν δὲ γῆν Χαλέβῳ δωρεὰν ἔδοσαν κατὰ Μωυσέος ἐντολάς· οὗτος δ' ἦν τῶν κατασκόπων εἷς ὧν ἔπεμψε Μωυσῆς εἰς τὴν Χαναναίαν. ⟨127⟩ διδόασι δὲ καὶ τοῖς Ἰοθόρου τοῦ Μαδιανίτου ἀπογόνοις (Μωυσέος γὰρ ἦν γαμβρός) γῆν ἵνα νέμοιντο· τὴν γὰρ πατρίδα καταλιπόντες ἠκολουθήκεσαν ἐκείνοις καὶ συνῆσαν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

⟨128⟩ ἡ δὲ Ἰούδα φυλὴ καὶ Συμεωνὶς τὰς μὲν 4
κατὰ τὴν ὀρεινὴν τῆς Χαναναίας πόλεις εἷλον, τῶν δ' ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρὸς θαλάττῃ Ἀσκάλωνά τε καὶ Ἄζωτον. διαφεύγει δ' αὐτοὺς Γάζα καὶ Ἀκκάρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπυρίας κακῶς ἐποίουν τοὺς ἐπελθόντας.

καὶ αἵδε μὲν αἱ φυλαὶ μεγάλως ἐκ τοῦ πολεμεῖν εὐδαιμονήσασαι ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις καὶ κατατίθενται τὰ ὅπλα· ⟨129⟩ Βενιαμῖται δέ (τούτων 5
γὰρ ἦν Ἱεροσόλυμα) τοῖς οἰκήτορσιν αὐτῶν συνεχώρησαν φόρους τελεῖν, καὶ οὕτω παυσάμενοι πάντες οἱ μὲν τοῦ κτείνειν οἱ δὲ τοῦ κινδυνεύειν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν εὐσχόλουν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ τὴν Βενιαμῖτιν μιμησάμεναι ἐποίουν, καὶ τοῖς τελουμένοις ἀρκούμενοι φόροις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις ἀπολέμοις εἶναι.

⟨130⟩ ἡ δ' Ἐφραΐμου πολιορκοῦσα Βέθηλα, τέλος 6
οὐδὲν ἄξιον τοῦ χρόνου καὶ τῶν πόνων εὕρισκε τῆς πολιορκίας. οἱ δὲ καίπερ ἀχθόμενοι τῇ καθέδρᾳ προσεκαρτέρουν· ⟨131⟩ ἔπειτα συλλαβόντες τινὰ τῶν ἐν τῇ πόλει προσελθόντα ἐπὶ κομιδῇ τῶν ἀναγκαίων, τι-

§ 126 = Iudic. I 9; Ios. XXI 11.

νὰς πίστεις ἔδοσαν αὐτῷ παραδόντι τὴν πόλιν σώσειν αὐτόν τε καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἐπὶ τούτοις ὤμνυε τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐγχειριεῖν. καὶ ὃ μὲν οὕτω προδοὺς σώζεται μετὰ τῶν οἰκείων, οἳ δ' ἀποκτείναντες ἅπαντας τοὺς ἐνοικοῦντας εἶχον τὴν πόλιν.

7 ⟨132⟩ καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους μαλακῶς εἶχον οἱ Ἰσραηλῖται, τῆς δὲ γῆς καὶ τῶν ταύτης ἔργων ἐπεμελοῦντο. τῶν δὲ κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῖς ἐπιδιδόντων, ὑπὸ τρυφῆς καὶ ἡδονῆς τοῦ κόσμου ὠλιγώρουν, καὶ τῆς πολιτείας τῶν νόμων οὐκέτ' ἦσαν ἀκριβεῖς ἀκροαταί. ⟨133⟩ παροξυνθὲν δ' ἐπὶ τούτοις τὸ θεῖον ἀναιρεῖ πρῶτον μὲν ὡς φείσαιντο παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην τῶν Χαναναίων, ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι χρήσοιντο πολλῇ κατ' αὐτῶν ὠμότητι καιροῦ λαβόμενοι. ⟨134⟩ οἳ δὲ καὶ πρὸς τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ δυσθύμως εἶχον καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀηδῶς, πολλά τε παρὰ τῶν Χαναναίων λαβόντες καὶ πρὸς τοὺς πόνους ἤδη διὰ τὴν τρυφὴν ἐκλελυμένοι. ⟨135⟩ καὶ συνέβαινεν ἤδη τὴν ἀριστοκρατίαν διεφθάρθαι, καὶ τὰς γερουσίας οὐκ ἀπεδείκνυσαν οὐδ' ἀρχὴν ἄλλην οὐδεμίαν τῶν πρότερον νενομισμένων, ἦσαν δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ἡδονῇ τοῦ κερδαίνειν προσδεδεμένοι. καὶ διὰ τὴν πολλὴν ἄδειαν στάσις αὐτοὺς πάλιν καταλαμβάνει δεινή, καὶ προήχθησαν εἰς τὸ πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

8 ⟨136⟩ Λευίτης ἀνὴρ τῶν δημοτικωτέρων, τῆς Ἐφραΐμου κληρουχίας ὢν καὶ ἐν ἐκείνῃ κατοικῶν, ἄγεται γύναιον ἀπὸ Βηθλεέμων· τῆς δὲ Ἰούδα φυλῆς τοῦτ' ἔστι τὸ χωρίον. ἐρῶν δὲ σφόδρα τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἡττημένος ἠτύχει, τῶν παρ' ἐκείνης οὐχ

§ 131 = Iudic. I 25. § 132 = Iudic. II 11. § 136 = Iudic. XIX 1.

ὁμοίων πειρώμενος. ⟨137⟩ ἀλλοτρίως δ' αὐτῆς ἐχούσης καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐκκαιομένου τῷ πάθει, μέμψεις συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγίνοντο· καὶ τέλος ἡ γυνὴ πρὸς αὐτὰς βαρυνομένη, καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα πρὸς τοὺς γονεῖς παραγίνεται μηνὶ τετάρτῳ. χαλεπῶς δὲ φέρων ἀνὴρ ἐπὶ τῷ ἔρωτι ἧκε πρὸς τοὺς πενθερούς, καὶ διαλυσάμενος τὰς μέμψεις καταλλάττεται πρὸς αὐτήν. ⟨138⟩ καὶ τέτταρας μὲν ἡμέρας αὐτόθι διαιτᾶται φιλοφρονουμένων αὐτὸν τῶν γονέων, τῇ δὲ πέμπτῃ δόξαν ἀπιέναι πρὸς αὑτὸν περὶ δείλην ἔξεισι· βράδιον γὰρ ἀπέλυον οἱ γονεῖς τὴν θυγατέρα καὶ τῆς ἡμέρας τριβὴν ἐποιοῦντο. θεράπων δ' αὐτοῖς εἷς εἵπετο, καὶ ὄνος ἦν αὐτοῖς, ἐφ' ἧς ὠχεῖτο τὸ γύναιον. ⟨139⟩ γενομένων δ' αὐτῶν κατὰ Ἱεροσόλυμα (σταδίους δ' ἐληλύθεσαν ἤδη τριάκοντα) συνεβούλευεν ὁ θεράπων καταχθῆναί ποι, μὴ καί τι καὶ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς ὁδεύοντας καταλάβῃ δύσκολον, καὶ ταῦτα οὐδὲ πόρρω πολεμίων ὄντας, τοῦ καιροῦ πολλάκις ἐπισφαλῆ καὶ ὕποπτα ποιοῦντος καὶ τὰ φίλα. ⟨140⟩ τῷ δ' οὐκ ἤρεσεν ἡ γνώμη παρ' ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ξενοῦσθαι (*Χαναναίων* γὰρ ἦν ἡ πόλις), ἀλλὰ προελθόντας εἴκοσι στάδια εἰς οἰκείαν ἠξίου κατάγεσθαι πόλιν. καὶ κρατήσας τῇ γνώμῃ παρῆν εἰς *Γαβὰν* φυλῆς τῆς *Βενιαμίτιδος*. ⟨141⟩ ἤδη δ' ὀψίας οὔσης καὶ μηδενὸς ἐπὶ ξένια τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτὸν παρακαλοῦντος, πρεσβύτης ἐξ ἀγροῦ κατιών, τῆς μὲν Ἐφραϊμίτιδος φυλῆς ὢν ἐν δὲ τῇ Γαβᾷ διαιτώμενος, συντυγχάνων αὐτῷ τίς τ' ὢν ἤρετο καὶ δι' ἃς αἰτίας στελλόμενος σκότους ἤδη τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὑτῷ λαμβάνοι. ⟨142⟩ ὁ δὲ *Λευίτης* μὲν ἔφησεν εἶναι, γύναιον δὲ παρὰ τῶν γονέων ἄγων πρὸς αὑτὸν

§ 137 = Iudic. XIX 3.

ἀπιέναι· τὴν δ' οἴκησιν ἐδήλωσε τυγχάνειν ἐν τῇ Ἐφραΐμου κληρουχίᾳ. ὁ δὲ πρεσβύτης καὶ διὰ τὴν συγγένειαν καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν φυλὴν νέμειν, καὶ μὴν διὰ τὴν συντυχίαν, παρ' αὐτὸν ξενισθησόμενον ἦγε. ⟨143⟩ νεανίαι δέ τινες τῶν Γαβαηνῶν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τὸ γύναιον θεασάμενοι καὶ τὴν εὐπρέπειαν θαυμάσαντες, ἐπεὶ παρὰ τῷ πρεσβύτῃ κατηγμένην ἔμαθον, καταφρονήσαντες τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς ὀλιγότητος ἧκον ἐπὶ τὰς θύρας. τοῦ δὲ πρεσβύτου παρακαλοῦντος ἀπαλλάττεσθαι καὶ μὴ προσφέρειν βίαν μηδ' ὕβριν, ἠξίουν αὐτὸν παρασχόντα τὴν ξένην πραγμάτων ἀπηλλάχθαι. ⟨144⟩ ὡς δὲ συγγενῆ τε λέγοντος καὶ Λευῖτιν τοῦ πρεσβύτου, καὶ δράσειν αὐτοὺς δεινὰ ὑφ' ἡδονῆς εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας, ὠλιγώρουν τοῦ δικαίου καὶ κατεγέλων, ἠπείλουν δ' ἀποκτείνειν αὐτὸν ἐμποδίζοντα ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν, ⟨145⟩ εἰς ἀνάγκην περιηγμένος καὶ μὴ βουλόμενος τοὺς ξένους περιιδεῖν ὑβρισθέντας, τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς αὐτοῖς παρεχώρει, πληρώσειν τε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοὺς λέγων νομιμώτερον δίχα τῆς εἰς τοὺς ξένους ὕβρεως, αὐτός τε μηδὲν ἀδικήσειν οὓς ὑπεδέξατο τούτῳ τῷ τρόπῳ νομίζων. ⟨146⟩ ὡς δ' οὐδὲν τῆς σπουδῆς τῆς ἐπὶ τὴν ξένην ἐνεδίδοσαν, ἀλλ' ἐνέκειντο ταύτην παραλαβεῖν ἀξιοῦντες, ὃ μὲν ἱκέτευε μηδὲν τολμᾶν παράνομον, οἳ δ' ἁρπασάμενοι καὶ προσθέμενοι μᾶλλον τῷ βιαίῳ τῆς ἡδονῆς ἀπήγαγον πρὸς αὐτοὺς τὴν γυναῖκα, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐμπλησθέντες τῆς ὕβρεως ἀπέλυσαν περὶ ἀρχομένην ἡμέραν. ⟨147⟩ ἡ δὲ τεταλαιπωρημένη τοῖς συμβεβηκόσι παρῆν ἐπὶ τὴν ξενίαν, καὶ ὑπὸ λύπης ὧν ἐπεπόνθει καὶ τοῦ μὴ τολμᾶν ὑπ' αἰσχύνης εἰς

§ 143 = Iudic. XIX 22.

ὄψιν ἐλθεῖν τἀνδρί (τοῦτον γὰρ μάλιστα τοῖς γεγενημένοις ἔχειν ἀνιάτως ἐλογίζετο) καταπεσοῦσα τὴν ψυχὴν ἀφίησιν. ⟨148⟩ ὁ δ' ἀνὴρ αὐτῆς οἰόμενος ὕπνῳ βαθεῖ κατεσχῆσθαι τὴν γυναῖκα καὶ μηδὲν σκυθρωπὸν ὑφορώμενος, ἀνεγείρειν ἐπειρᾶτο, παραμυθήσασθαι διεγνωκώς, ὡς οὐκ ἐξ ἑκουσίου γνώμης αὑτὴν παράσχοι τοῖς καθυβρίσασιν, ἀλλ' ἁρπασαμένων ἐπὶ τὴν ξενίαν ἐλθόντων αὐτῶν. ⟨149⟩ ὡς δὲ τελευτήσασαν ἔμαθεν, δυσφορῶν πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν ἐπιθέμενος τῷ κτήνει νεκρὰν τὴν γυναῖκα κομίζει πρὸς αὑτόν, καὶ διελὼν αὐτὴν κατὰ μέλος εἰς μέρη δώδεκα διέπεμψεν εἰς ἑκάστην φυλήν, ἐντειλάμενος τοῖς κομίζουσι λέγειν τοὺς αἰτίους τῆς τελευτῆς τῇ γυναικὶ καὶ τὴν παροινίαν ταῖς φυλαῖς.

⟨150⟩ οἱ δ' ὑπό τε τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς τῶν 9
βεβιασμένων κακῶς διατεθέντες, πρότερον οὐδενὸς τοιούτου πεῖραν εἰληφότες, ὑπ' ὀργῆς ἀκράτου καὶ δικαίας εἰς τὴν Σιλοῦν συλλεγέντες καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς ἀθροισθέντες εἰς ὅπλα χωρεῖν εὐθὺς ὥρμηντο καὶ χρήσασθαι τοῖς Γαβαηνοῖς ὡς πολεμίοις. ⟨151⟩ ἐπέσχε δ' αὐτοὺς ἡ γερουσία, πείσασα μὴ δεῖν ὀξέως οὕτω πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἐκφέρειν πόλεμον πρὶν ἢ λόγοις διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἐγκλημάτων, τοῦ νόμου μηδ' ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἐφιέντος δίχα πρεσβείας καὶ τοιαύτης πρὸς τὸ μετανοῆσαι πείρας τοὺς δόξαντας ἀδικεῖν στρατιὰν ἀγαγεῖν. ⟨152⟩ καλῶς οὖν ἔχειν τῷ νόμῳ πειθομένους πέμψαι πρὸς τοὺς Γαβαηνοὺς ἐξαιτοῦντας τοὺς αἰτίους, καὶ παρεχομένων μὲν ἀρκεῖσθαι τῇ τούτων κολάσει, καταφρονησάντων δὲ τότε τοῖς ὅπλοις αὐτοὺς ἀμύνασθαι. ⟨153⟩ πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Γαβαη-

§ 148 = Iudic. XIX 28.

νοὺς κατηγοροῦντες τῶν νεανίσκων τὰ περὶ τὴν γυναῖκα, καὶ πρὸς τιμωρίαν αἰτοῦντες τοὺς δράσαντας μὲν οὐ νόμιμα, γενομένους δὲ δικαίους ἀντ' αὐτῶν ἐκείνων ἀποθανεῖν. ⟨154⟩ οἱ δὲ Γαβαηνοὶ οὔτε τοὺς νεανίσκους ἐξέδοσαν, καὶ δεινὸν ἀλλοτρίοις ὑπακούειν προστάγμασιν ἡγοῦντο πολέμου φόβῳ, μηδενὸς ἀξιοῦντες εἶναι χείρους ἐν τοῖς ὅπλοις μήτε διὰ πλῆθος μήτε δι' εὐψυχίαν. ἦσαν δ' ἐν παρασκευῇ μεγάλῃ μετὰ καὶ τῶν ἄλλων φυλετῶν· συναπενοήθησαν γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀμυνούμενοι βιαζομένους.

⟨155⟩ ὡς δὲ τοιαῦτα ἠγγέλθη τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ παρὰ τῶν Γαβαηνῶν, ὅρκους ποιοῦνται μηδένα σφῶν ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα, στρατεύσειν τ' ἐπ' αὐτούς, μᾶλλον αὐτοῖς δι' ὀργῆς ὄντες ἢ τοῖς Χαναναίοις τοὺς προγόνους ἡμῶν παρειλήφαμεν γενομένους. ⟨156⟩ παραχρῆμά τ' ἐξῆγον ἐπ' αὐτοὺς τὸ στρατόπεδον μυριάδας τετταράκοντα ὁπλιτῶν, Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτικὸν ἦν δισμυρίων καὶ πεντακισχιλίων καὶ ἑξακοσίων, ὧν ἦσαν εἰς πεντακοσίους ταῖς λαιαῖς τῶν χειρῶν σφενδονᾶν ἄριστοι· ⟨157⟩ ὥστε καὶ μάχης πρὸς τῇ Γαβᾷ γενομένης τρέπουσιν οἱ Βενιαμῖται τοὺς Ἰσραηλίτας, ἄνδρες τε πίπτουσιν ἐξ αὐτῶν εἰς δισμυρίους καὶ δισχιλίους. ἐφθάρησαν δ' ἴσως ἂν καὶ πλείονες, εἰ μὴ νὺξ αὐτοὺς ἐπέσχε καὶ διέλυσε μαχομένους. ⟨158⟩ καὶ οἱ μὲν Βενιαμῖται χαίροντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν πόλιν, οἱ δ' Ἰσραηλῖται καταπεπληγότες ὑπὸ τῆς ἥττης εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν συμβαλόντων οἱ Βενιαμῖται κρατοῦσι, καὶ θνήσκουσι τῶν Ἰσραηλιτῶν ὀκτακισχίλιοι καὶ μύριοι, ⟨159⟩ καὶ δείσαντες τὸν φόνον ἐξέλιπον τὸ στρατόπεδον. παραγε-

§ 154 = Iudic. XX 14.

νόμενοι δ' εἰς Βέθηλα πόλιν ἔγγιστα κειμένην, καὶ νηστεύσαντες κατὰ τὴν ὑστεραίαν τὸν θεὸν ἱκέτευον διὰ Φινεέσου τοῦ ἀρχιερέως παύσασθαι τῆς ὀργῆς τῆς πρὸς αὐτούς, καὶ ταῖς δυσὶν αὐτῶν ἥτταις ἀρκεσθέντα δοῦναι νίκην καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων. ὁ δὲ θεὸς ἐπαγγέλλεται ταῦτα διὰ Φινεέσου προφητεύσαντος.

⟨160⟩ ποιήσαντες οὖν τὴν στρατιὰν δύο μέρη, τὴν 11
μὲν ἡμίσειαν προλοχίζουσι νυκτὸς περὶ τὴν πόλιν, οἱ δ' ἡμίσεις συνέβαλλον τοῖς Βενιαμίταις, ὑπεχώρουν τ' ἐγκειμένων. ⟨161⟩ καὶ ἐδίωκον οἱ Βενιαμῖται, τῶν θ' Ἑβραίων ὑποφευγόντων ἠρέμα καὶ ἐπὶ πολύ, θελόντων εἰς ἅπαν αὐτοὺς ἐξελθεῖν, ἀναχωροῦσιν εἵποντο, ὡς καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει πρεσβύτας καὶ νέους ὑπολειφθέντας δι' ἀσθένειαν συνεκδραμεῖν αὐτοῖς, πασσυδὶ βουλομένους χειρώσασθαι τοὺς πολεμίους. ὡς δὲ πολὺ τῆς πόλεως ἀπέσχον, ἐπαύσαντο μὲν φεύγοντες οἱ Ἑβραῖοι, ἐπιστραφέντες δ' ἵστανται πρὸς μάχην, καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐνέδραις οὖσι τὸ σημεῖον αἴρουσιν ὃ συνέκειτο. ⟨162⟩ οἳ δ' ἐξαναστάντες μετὰ βοῆς ἐπῆσαν τοῖς πολεμίοις. οἳ δ' ἅμα τ' ἠπατημένους αὑτοὺς ᾔσθηντο καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ καθειστήκεσαν· καὶ εἴς τι κοῖλον συνελαθέντας καὶ φαραγγῶδες χωρίον περιστάντες κατηκόντισαν, ὥστε πάντας διαφθαρῆναι πλὴν ἑξακοσίων. ⟨163⟩ οὗτοι δὲ συστραφέντες καὶ πυκνώσαντες ἑαυτούς, καὶ διὰ μέσων ὠσάμενοι τῶν πολεμίων, ἔφυγον ἐπὶ τὰ πλησίον ὄρη, καὶ κατασχόντες ἱδρύθησαν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες περὶ δισμυρίους ὄντες καὶ πεντακισχιλίους ἀπέθανον. ⟨164⟩ οἱ δ' Ἰσραηλῖται τήν τε Γαβὰν ἐμπιμπρᾶσι καὶ τάς τε γυναῖκας καὶ τῶν ἀρρένων τοὺς μὴ ἐν ἀκμῇ διεχρήσαντο, τάς τ'

§ 159 = Iudic. XX 26.

ἄλλας τῶν Βενιαμιτῶν πόλεις ταὐτὰ δρῶσιν. οὕτω τ' ἦσαν παρωργισμένοι ὡς καὶ Ἰάβισον, τῆς Γαλαδίτιδος οὖσαν, ὅτι μὴ συμμαχήσειεν αὐτοῖς κατὰ τῶν Βενιαμιτῶν, πέμψαντες μυρίους καὶ δισχιλίους ἐκ τῶν τάξεων ἐκέλευσαν ἀνελεῖν. ⟨165⟩ καὶ φονεύουσι τὸ μάχιμον τῆς πόλεως οἱ πεμφθέντες σὺν τέκνοις καὶ γυναιξί, πλὴν τετρακοσίων παρθένων. ἐπὶ τοσοῦτον ὑπ' ὀργῆς προήχθησαν, τῷ κατὰ τὴν γυναῖκα πάθει προσλαβόντες καὶ τὸ κατὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.

12 ⟨166⟩ μετάνοια δ' αὐτοὺς λαμβάνει τῆς τῶν Βενιαμιτῶν συμφορᾶς, καὶ νηστείαν ἐπ' αὐτοῖς προέθεντο, καίτοι δίκαια παθεῖν αὐτοὺς ἀξιοῦντες εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας. καὶ τοὺς διαφυγόντας αὐτῶν ἑξακοσίους διὰ πρεσβευτῶν ἐκάλουν· καθίδρυντο γὰρ ὑπὲρ πέτρας τινὸς Ῥοᾶς καλουμένης κατὰ τὴν ἔρημον. ⟨167⟩ οἱ δὲ πρέσβεις, ὡς οὐκ ἐκείνοις τῆς συμφορᾶς μόνοις γεγενημένης ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν συγγενῶν ἀπολωλότων ὀδυρόμενοι, πράως ἔπειθον φέρειν καὶ συνελθεῖν εἰς ταὐτό, καὶ μὴ παντελῆ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ὄλεθρον τό γ' ἐπ' αὐτοῖς καταψηφίσασθαι· 'συγχωροῦμεν δ' ὑμῖν' ἔλεγον 'τὴν ἁπάσης τῆς φυλῆς γῆν καὶ λείαν ὅσην ἂν ἄγειν δυνηθῆτε.' ⟨168⟩ οἳ δέ, τῶν καθ' ἑαυτοὺς θεοῦ ψήφῳ γεγονότων καὶ κατ' ἀδικίαν τὴν αὐτῶν, γνωσιμαχήσαντες κατῆσαν εἰς τὴν πάτριον φυλὴν πειθόμενοι τοῖς προκαλουμένοις. οἱ δ' Ἰσραηλῖται γυναῖκας αὐτοῖς τὰς τετρακοσίας ἔδοσαν παρθένους τὰς Ἰαβίτιδας, περὶ δὲ τῶν διακοσίων ἐσκόπουν ὅπως κἀκεῖνοι γυναικῶν εὐπορήσαντες παιδοποιῶνται. ⟨169⟩ γεγενημένων δ' αὐτοῖς ὅρκων ὥστε μηδενὶ Βενιαμίτῃ συνοικίσαι θυγατέρα, πρὸ τοῦ πολέμου, οἳ μὲν ὀλιγω-

§ 164 = Iudic. XXI 10.

ρεῖν συνεβούλευον τῶν ὀμωμοσμένων ὡς ὑπ᾽ ὀργῆς ὀμόσαντες, οὐ γνώμῃ καὶ κρίσει, τῷ δὲ θεῷ μηδὲν ἐναντίον ποιήσειν εἰ φυλὴν ὅλην κινδυνεύουσαν ἀπολέσθαι σῶσαι δυνηθεῖεν, τάς τ᾽ ἐπιορκίας οὐχ ὅταν ὑπ᾽ ἀνάγκης γένωνται χαλεπὰς εἶναι καὶ ἐπισφαλεῖς, ἀλλ᾽ ὅταν ἐν κακουργίᾳ τολμηθῶσι· ⟨170⟩ τῆς δὲ γερουσίας πρὸς τὸ τῆς ἐπιορκίας ὄνομα σχετλιασάσης, ἔφη τις τούτοις τε γυναικῶν εὐπορίαν ἔχειν εἰπεῖν καὶ τήρησιν τῶν ὅρκων. ἐρομένων δὲ τὴν ἐπίνοιαν, 'ἡμῖν' εἶπε 'τρὶς τοῦ ἔτους εἰς Σηλὼ συνιοῦσιν ἕπονται κατὰ πανήγυριν αἱ γυναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες· ⟨171⟩ τούτων καθ᾽ ἁρπαγὴν ἐφείσθω γαμεῖν Βενιαμίταις ἃς δυνηθεῖεν, ἡμῶν οὔτε προτρεπομένων οὔτε κωλυόντων. πρὸς δὲ τοὺς πατέρας αὐτῶν δυσχεραίνοντας καὶ τιμωρίαν λαμβάνειν ἀξιοῦντας φήσομεν αὐτοὺς αἰτίους, φυλακῆς ἀμελήσαντας τῶν θυγατέρων, ὅτι τε δεῖ τῆς ὀργῆς ἐπὶ Βενιαμίτας ὑφεῖναι, χρησαμένους αὐτῇ θᾶττον καὶ ἀμέτρως.' ⟨172⟩ καὶ οἳ μὲν τούτοις πεισθέντες ψηφίζονται τὸν διὰ τῆς ἁρπαγῆς γάμον τοῖς Βενιαμίταις, ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς οἱ μὲν διακόσιοι, κατὰ δύο καὶ τρεῖς, πρὸ τῆς πόλεως ἐνήδρευον παρεσομένας τὰς παρθένους ἔν τ᾽ ἀμπελῶσι καὶ χωρίοις ἐν οἷς λήσειν ἔμελλον, ⟨173⟩ αἳ δὲ μετὰ παιδιᾶς, οὐδὲν ὑφορώμεναι τῶν μελλόντων, ἀφυλάκτως ὥδευον, οἳ δὲ σκεδασθεισῶν εἴχοντο ἐξαναστάντες. καὶ οὗτοι μὲν οὕτω γαμήσαντες ἐπ᾽ ἔργα τῆς γῆς ἐχώρησαν, καὶ πρόνοιαν ἐποιήσαντο πάλιν εἰς τὴν προτέραν εὐδαιμονίαν ἐπανελθεῖν. ⟨174⟩ Βενιαμιτῶν μὲν οὖν ἡ φυλὴ κινδυνεύσασα τελέως ἐκφθαρῆναι, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ κατὰ τὴν Ἰσραηλιτῶν σοφίαν σώζεται, ἤνθησέ

§ 169 = Iudic. XXI 18.

τε παραχρῆμα καὶ ταχεῖαν εἴς τε τὸ πλῆθος καὶ τἆλλα πάντα ἐποιήσατο τὴν ἐπίδοσιν.

3 ⟨175⟩ οὗτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος οὕτω παύεται· ὅμοια δὲ τούτοις παθεῖν καὶ τὴν Δανῖτιν συνέβη φυλήν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης εἰς τοῦτο προαχθεῖσαν. ⟨176⟩ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκλελοιπότων ἤδη τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἄσκησιν καὶ πρὸς τοῖς ἔργοις ὄντων τῆς γῆς, Χαναναῖοι καταφρονήσαντες αὐτῶν συνεποιήσαντο δύναμιν, οὐδὲν μὲν αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶντες, ὡς δὲ βεβαίαν τὴν τοῦ ποιήσειν κακῶς τοὺς Ἑβραίους ἐλπίδα λαβόντες, ἐπ᾽ ἀδείας τὸ λοιπὸν οἰκεῖν τὰς πόλεις ἠξίουν. ⟨177⟩ ἅρματά τ᾽ οὖν συμπαρεσκευάζοντο καὶ τὸ ὁπλιτικὸν συνεκρότουν, αἵ τε πόλεις αὐτῶν συνεφρόνουν, καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς τὴν Ἀσκάλωνα καὶ Ἀκκάρωνα παρεσπάσαντο, ἄλλας τε πολλὰς τῶν ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ Δανίτας εἰς τὸ ὄρος ἠνάγκασαν συμφυγεῖν, οὐδ᾽ ὀλίγον αὐτοῖς ἐπιβατὸν τοῦ πεδίου καταλιπόντες. ⟨178⟩ οἳ δ᾽ οὔτε πολεμεῖν ὄντες ἱκανοὶ γῆν τ᾽ οὐκ ἔχοντες ἀρκοῦσαν πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πέντε ἄνδρας εἰς τὴν μεσόγειον, κατοψομένους γῆν εἰς ἣν μετοικίσαιντο. οἳ δ᾽ οὐ πόρρω τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ ἐλάττονος Ἰορδάνου τῶν πηγῶν, κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως, ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς προελθόντες, καὶ κατασκεψάμενοι γῆν ἀγαθὴν καὶ πάμφορον, σημαίνουσι τοῖς αὐτῶν, οἳ δ᾽ ὁρμηθέντες στρατῷ κτίζουσιν αὐτόθι πόλιν Δάνα, ὁμώνυμον τῷ Ἰακώβου παιδί, φυλῆς δ᾽ ἐπώνυμον τῆς αὐτῶν.

2 ⟨179⟩ τοῖς δ᾽ Ἰσραηλίταις προύβαινεν ὑπό τ᾽ ἀπειρίας τοῦ πονεῖν τὰ κακὰ καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ θεῖον ὀλιγωρίας· μετακινηθέντες γὰρ ἅπαξ τοῦ κόσμου τῆς

§ 175 = Iudic. I 18; I 34. § 178 = Iudic. XVIII 1.

πολιτείας, ἐφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδονὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν βιοῦν, ὡς καὶ τῶν ἐπιχωριαζόντων παρὰ τοῖς Χαναναίοις ἀναπίμπλασθαι κακῶν. ⟨180⟩ ὀργίζεται τοίνυν αὐτοῖς ὁ θεός, καὶ ἣν σὺν πόνοις μυρίοις εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο, ταύτην ἀπέβαλον διὰ τρυφήν. στρατεύσαντος γὰρ ἐπ' αὐτοὺς Χουσάρθου τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως, πολλούς τε τῶν παραταξαμένων ἀπώλεσαν καὶ πολιορκούμενοι κατὰ κράτος ᾑρέθησαν. ⟨181⟩ εἰσὶ δ' οἳ διὰ φόβον ἑκουσίως αὐτῷ προσεχώρησαν, φόρους τε τοῦ δυνατοῦ μείζονας ἐπιταγέντες ἐτέλουν καὶ ὕβρεις παντοίας ὑπέμενον ἕως ἐτῶν ὀκτώ. μεθ' ἃ τῶν κακῶν οὕτως ἠλευθερώθησαν.

⟨182⟩ τῆς Ἰούδα φυλῆς τις Ὀθνίηλος τοὔνομα, 3
Κενέζου υἱός, δραστήριος ἀνὴρ καὶ τὸ φρόνημα γενναῖος, χρησθὲν αὐτῷ μὴ περιορᾶν ἐν τοιαύτῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀνάγκῃ κειμένους ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν αὐτοὺς ἐξαιρεῖσθαι τολμᾶν, παρακελευσάμενος συλλαμβάνεσθαι τῶν κινδύνων τινὰς αὐτῷ (ὀλίγοι δ' ἦσαν οἷς αἰδὼς ἐπὶ τοῖς τότε παροῦσιν ἐτύγχανε καὶ προθυμία μεταβολῆς) ⟨183⟩ πρῶτον μὲν τὴν παρ' αὐτοῖς οὖσαν φρουρὰν τοῦ Χουσάρθου διαφθείρει, προσγενομένων δὲ πλειόνων τῶν συναγωνιζομένων ἐκ τοῦ μὴ διαμαρτεῖν περὶ τὰ πρῶτα τῆς ἐπιχειρήσεως μάχην τοῖς Ἀσσυρίοις συνάπτουσι, καὶ πρὸς τὸ παντελὲς αὐτοὺς ἀπωσάμενοι περαιοῦσθαι τὸν Εὐφράτην ἐβιάζοντο. ⟨184⟩ Ὀθνίηλος δέ, ὡς ἔργῳ πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς τῆς ἀνδραγαθίας, γέρας ὑπὲρ αὐτῆς λαμβάνει παρὰ τοῦ πλήθους ἀρχήν, ὥστε κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἄρξας ἐπ' ἔτη τετταράκοντα καταστρέφει τὸν βίον.

⟨185⟩ τελευτήσαντος δὲ τούτου πάλιν τὰ τῶν Ἰσραη- 4

§ 179 = Iudic. III 4.

λιτῶν ὑπ' ἀναρχίας ἐνόσει πράγματα, καὶ τῷ μὴ διὰ τιμῆς ἄγειν τὸν θεὸν μηδὲ τοῖς νόμοις ὑπακούειν ἔτι μᾶλλον ἐκακοῦντο, ⟨186⟩ *ὡς καταφρονήσαντα αὐτῶν τῆς ἀκοσμίας τῆς κατὰ τὴν πολιτείαν Ἐγλῶνα τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐξενεγκεῖν, καὶ πολλαῖς μάχαις αὐτῶν κρατήσαντα καὶ τοὺς φρονήματι τῶν ἄλλων διαφέροντας ὑποτάξαντα πρὸς τὸ παντελὲς αὐτῶν τὴν δύναμιν ταπεινῶσαι, καὶ φόρους αὐτοῖς ἐπιτάξαι τελεῖν.* ⟨187⟩ *καθιδρύσας δ' αὑτῷ ἐν Ἱεριχοῦντι βασίλειον, οὐδὲν τῆς εἰς τὸ πλῆθος κακώσεως παρέλιπεν εἴς τε πενίαν αὐτοὺς κατέστησεν, εἰς ὀκτωκαίδεκ' ἔτη. λαβὼν δ' οἶκτον ὁ θεὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐφ' οἷς ἔπασχον, καὶ ταῖς ἱκετείαις αὐτῶν ἐπικλασθείς, ἀπήλλαξε τῆς ὑπὸ τοῖς Μωαβίταις ὕβρεως. ἠλευθερώθησαν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ.*

2 ⟨188⟩ *τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς νεανίας, Ἠούδης μὲν τοὔνομα Γηρὰ δὲ πατρός, τολμῆσαί τ' ἀνδρειότατος καὶ τῷ σώματι πρὸς τἄργα χρήσασθαι δυνατώτατος, τῶν χειρῶν τὴν ἀριστερὰν ἀμείνων κἀπ' ἐκείνης τὴν ἅπασαν ἰσχὺν ἔχων, κατῴκει μὲν ἐν Ἱεριχοῦντι καὶ αὐτός,* ⟨189⟩ *συνήθης δὲ γίνεται τῷ Ἐγλῶνι, δωρεαῖς αὐτὸν θεραπεύων καὶ ὑπερχόμενος, ὡς διὰ τοῦτο καὶ τοῖς περὶ τὸν βασιλέα προσφιλῆ τυγχάνειν αὐτόν.* ⟨190⟩ *καί ποτε σὺν δυσὶν οἰκέταις δῶρα τῷ βασιλεῖ φέρων ξιφίδιον κρύφα τῷ δεξιῷ σκέλει περιδησάμενος εἰσήει πρὸς αὐτόν· ὥρα δ' ἦν θέρους, καὶ τῆς ἡμέρας ἤδη μεσούσης ἀνεῖντο αἱ φυλακαί, ὑπό τε τοῦ καύματος καὶ πρὸς ἄριστον τετραμμένων.* ⟨191⟩ *δοὺς οὖν τὰ δῶρα τῷ Ἐγλῶνι ὁ νεανίσκος (διέτριβε δ' ἔν τινι δωματίῳ δεξιῶς πρὸς θέρος ἔχοντι) πρὸς ὁμιλίαν ἐτρά-*

§ 186 = Iudic. III 13.

πετο. μόνοι δ' ἦσαν, τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς ἐπεισιόντας τῶν θεραπόντων ἀπιέναι κελεύσαντος διὰ τὸ πρὸς Ἠούδην ὁμιλεῖν. ⟨192⟩ καθῆστο δ' ἐπὶ θρόνου, καὶ δέος εἰσῄει τὸν Ἠούδην μὴ διαμάρτῃ καὶ μὴ δῷ καιρίαν πληγήν. ἀνίστησιν οὖν αὐτόν, ὄναρ εἰπὼν ἔχειν ἐκ προστάγματος αὐτῷ δηλῶσαι τοῦ θεοῦ. ⟨193⟩ καὶ ὃ μὲν πρὸς τὴν χαρὰν τὴν τοῦ ὀνείρατος ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου, πλήξας δ' αὐτὸν ὁ Ἠούδης εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸ ξιφίδιον ἐγκαταλιπὼν ἔξεισι προσκλίνας τὴν θύραν. οἱ δὲ θεράποντες ἠρέμουν, εἰς ὕπνον τετράφθαι νομίζοντες τὸν βασιλέα. ⟨194⟩ ὁ δ' Ἠού- 3
δης τοῖς Ἱεριχουντίοις ἀποσημαίνων κρυπτῶς παρεκάλει τῆς ἐλευθερίας ἀντιλαμβάνεσθαι. οἳ δ' ἀσμένως τοῦτ' ἀκούσαντες αὐτοί τ' εἰς τὰ ὅπλα ᾖσαν καὶ διέπεμπον εἰς τὴν χώραν τοὺς ἀποσημαίνοντας κέρασιν οἰῶν· τούτοις γὰρ συγκαλεῖν τὸ πλῆθος πάτριον ἦν. ⟨195⟩ οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐγλῶνα πολὺν μὲν χρόνον ἠγνόουν τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος· ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, δείσαντες μή τι νεώτερον εἴη περὶ αὐτὸν γεγονός, εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ νεκρὸν εὑρόντες ἐν ἀμηχανίᾳ καθειστήκεσαν. καὶ πρὶν τὴν φρουρὰν συστραφῆναι, τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν αὐτοῖς ἐπέρχεται πλῆθος. ⟨196⟩ καὶ οἳ μὲν παραχρῆμα ἀναιροῦνται, οἳ δ' εἰς φυγὴν τρέπονται ὡς ἐπὶ τὴν Μωαβῖτιν σωθησόμενοι· ἦσαν δ' ὑπὲρ μυρίους. καὶ Ἰσραηλῖται προκατειληφότες τοῦ Ἰορδάνου τὴν διάβασιν, διώκοντες ἔκτεινον, καὶ κατὰ τὴν διάβασιν πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσιν, διέφυγέ τ' οὐδὲ εἷς τὰς χεῖρας αὐτῶν. ⟨197⟩ καὶ οἱ μὲν Ἑβραῖοι τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς ὑπὸ τοῖς Μωαβίταις δουλείας ἀπηλλάγησαν· Ἠούδης δ' ἐκ τῆς αἰτίας ταύ-

§ 192 = Iudic. III 20.

της τιμηθεὶς τῇ τοῦ πλήθους παντὸς ἡγεμονίᾳ, τελευτᾷ τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν ὀγδοήκοντα κατασχών, ἀνὴρ καὶ δίχα τῆς προειρημένης πράξεως ἐπαίνου δίκαιος τυγχάνειν. καὶ μετὰ τοῦτον Σανάγαρος ὁ Ἀνάθου παῖς αἱρεθεὶς ἄρχειν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχῆς ἔτει κατέστρεψε τὸν βίον.

5 ⟨198⟩ Ἰσραηλῖται δὲ πάλιν (οὐδὲν γὰρ ἐπὶ διδαχῇ τοῦ κρείττονος ἐλάμβανον τῶν πρότερον ἠτυχημένων ὑπό [τε] τοῦ μήτε σέβειν τὸν θεὸν μήθ' ὑπακούειν τοῖς νόμοις), πρὶν ἢ καὶ τῆς ὑπὸ Μωαβίταις ἀναπνεῦσαι δουλείας πρὸς ὀλίγον, ὑπὸ Ιαβίνου τοῦ τῶν Χαναναίων βασιλέως καταδουλοῦνται. ⟨199⟩ οὗτος γὰρ ἐξ Ἀσώρου πόλεως ὁρμώμενος (αὕτη δ' ὑπέρκειται τῆς Σεμεχωνίτιδος λίμνης) στρατοῦ μὲν ὁπλιτῶν τριάκοντα ἔτρεφε μυριάδας, μυρίους δ' ἱππέας, τρισχιλίων δ' ἁρμάτων ηὐπόρει. ταύτης οὖν στρατηγὸς τῆς δυνάμεως ὁ Σισάρης, τιμῆς τῆς πρώτης παρὰ τῷ βασιλεῖ τυγχάνων, συνελθόντας πρὸς αὐτὸν τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκάκωσε δεινῶς, ὥστ' αὐτοῖς ἐπιτάξαι τελεῖν φόρους.

2 ⟨200⟩ εἴκοσι μὲν οὖν ἔτη ταῦτα πάσχοντες ἤνυσαν, μήτ' αὐτοὶ φρονεῖν ὑπὸ τῆς δυστυχίας ὄντες ἀγαθοί, καὶ τοῦ θεοῦ πλείονι χρόνῳ δαμάσαι θέλοντος αὐτῶν τὴν ὕβριν διὰ τὴν περὶ αὐτὸν ἀγνωμοσύνην, ἵνα μεταθέμενοι τοῦ λοιποῦ σωφρονῶσι, διδαχθέντες τὰς συμφορὰς αὐτοῖς ἐκ τῆς περιφρονήσεως τῶν νόμων ὑπάρξαι. Δεβώραν δέ τινα προφῆτιν ⟨201⟩ (μέλιτταν δὲ σημαίνει τοὔνομα κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν) ἱκέτευον δεηθῆναι τοῦ θεοῦ λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν καὶ μὴ περιιδεῖν ἀπολλυμένους αὐτοὺς ὑπὸ Χαναναίων. ὁ δὲ θεὸς ἐπένευσε σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ στρατηγὸν αἱρεῖται Βάρα-

§ 197 = Iudic. III 30.

*κον τῆς Νεφθαλίτιδος ὄντα φυλῆς. Βάρακος δ' ἐστὶν
ἀστραπὴ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν.* ⟨202⟩ *μετα-* 3
*πεμψαμένη δ' ἡ Δεβώρα τὸν Βάρακον, ἐπιλέξαντα τῶν
νέων μυρίους ἐκέλευσε χωρεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους·
ἀποχρῆναι γὰρ τοσούτους, τοῦ θεοῦ προειρηκότος καὶ
νίκην ἐπισημήναντος.* ⟨203⟩ *Βαράκου δ' οὐ φαμένου
στρατηγήσειν μὴ κἀκείνης αὐτῷ συστρατηγούσης, ἀγα-
νακτήσασα 'σὺ μέν' εἶπε 'γυναικὶ παραχωρεῖς ἀξιώμα-
τος ὃ σοὶ δέδωκεν ὁ θεός, ἐγὼ δ' οὐ παραιτοῦμαι.'
καὶ συναθροίσαντες μυρίους ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς
Ἰταβυρίῳ τῷ ὄρει.* ⟨204⟩ *ἀπήντα δ' αὐτοῖς ὁ Σισά-* 4
*ρης τοῦ βασιλέως κελεύσαντος, καὶ στρατοπεδεύονται
τῶν πολεμίων οὐκ ἄπωθεν. τοὺς δ' Ἰσραηλίτας καὶ
τὸν Βάρακον καταπλαγέντας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων
καὶ ἀναχωρεῖν διεγνωκότας ἡ Δεβώρα κατεῖχε, τὴν
συμβολὴν ποιεῖσθαι κατ' ἐκείνην κελεύουσα τὴν ἡμέ-
ραν· νικήσειν γὰρ αὐτοὺς καὶ συλλήψεσθαι τὸν θεόν.*
⟨205⟩ *συνῆσαν οὖν, καὶ προσμιγέντων αὐτῶν χειμὼν
ἐπιγίνεται μέγας καὶ ὕδωρ πολὺ καὶ χάλαζα, τόν τε
ὑετὸν κατὰ πρόσωπον ἤλαυνε τῶν Χαναναίων ἄνεμος,
ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν ἐπισκοτῶν ὡς τὰς τοξείας ἀχρήστους
αὐτοῖς εἶναι καὶ τὰς σφενδόνας· οἵ θ' ὁπλῖται διὰ τὸ
κρύος χρῆσθαι τοῖς ξίφεσιν οὐκ εἶχον.* ⟨206⟩ *τοὺς δ'
Ἰσραηλίτας ἧττόν τ' ἔβλαπτε κατόπιν γινόμενος ὁ χει-
μών, καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς βοηθείας τοῦ θεοῦ
θάρσος ἐλάμβανον, ὥστ' εἰς μέσους ὠσάμενοι τοὺς
πολεμίους, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. καὶ οἳ μὲν ὑπὸ
τῶν Ἰσραηλιτῶν, οἳ δ' ὑπὸ τῆς οἰκείας ἵππου ταρα-
χθέντες ἔπεσον, ὡς ὑπὸ τῶν ἁρμάτων πολλοὺς ἀποθα-
νεῖν.* ⟨207⟩ *Σισάρης δὲ καταπηδήσας τοῦ ἅρματος,*

§ 202 = Iudic. IV 6.

ὡς εἶδε τὴν τροπὴν γινομένην, φυγὼν ἀφικνεῖται παρά τινα τῶν Κενετίδων γυναῖκα, Ἰάλην ὄνομα, ἣ κρύψαι τ' ἀξιώσαντα δέχεται καὶ ποτὸν αἰτήσαντι δίδωσι γάλα διεφθορὸς ἤδη. ⟨208⟩ ὁ δὲ πιὼν τοῦ μέτρου δαψιλέστερον εἰς ὕπνον τρέπεται· ἡ δ' Ἰάλη κοιμωμένου σιδηροῦν ἧλον ἐλάσασα σφύρῃ διὰ τοῦ στόματος κατὰ τοῦ χελυνίου διέπειρε τοὔδαφος, καὶ τοῖς περὶ τὸν Βάρακον μικρὸν ὕστερον ἐλθοῦσιν ἐπεδείκνυε τῇ γῇ προσηλωμένον. ⟨209⟩ καὶ οὕτω μὲν ἡ νίκη αὕτη περιέστη, κατὰ τὰ ὑπὸ Δεβώρας εἰρημένα, εἰς γυναῖκα, Βάρακος δὲ στρατεύσας ἐπ' Ἄσωρον Ἰαβῖνόν τε ὑπαντιάσαντα κτείνει, καὶ τοῦ στρατηγοῦ πεσόντος καθελὼν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, στρατηγεῖ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπ' ἔτη τετταράκοντα.

6 ⟨210⟩ τελευτήσαντος δὲ Βαράκου καὶ Δεβώρας κατὰ
τὸν αὐτὸν καιρόν, μετὰ ταῦτα Μαδιανῖται παρακαλέ-
σαντες Ἀμαληκίτας τε καὶ Ἄραβας στρατεύουσιν ἐπὶ
τοὺς Ἰσραηλίτας, καὶ μάχῃ τε νικῶσι τοὺς συμβαλόν-
τας, καὶ τὸν καρπὸν δῃώσαντες τὴν λείαν ἀπήγοντο.
⟨211⟩ τοῦτο δὲ ποιούντων ἐπ' ἔτη ἑπτά, εἰς τὰ ὄρη
τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνεστάλη τὸ πλῆθος καὶ τῶν πεδίων
ἐξεχώρουν, ὑπονόμους τε καὶ σπήλαια ποιησάμενοι,
πᾶν ὅ τι τοὺς πολεμίους διέφυγεν ἐν τούτοις εἶχον
φυλάττοντες· ⟨212⟩ οἱ γὰρ Μαδιανῖται καθ' ὥραν
ἔτους στρατεύοντες, τὸν χειμῶνα γεωργεῖν τοῖς Ἰσραη-
λίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πεπονηκότων αὐτῶν εἰς
ἃ βλάπτωσι. λιμὸς δ' ἦν καὶ σπάνις τροφῆς, καὶ τρέ-
πονται πρὸς ἱκετείαν τοῦ θεοῦ, σώζειν αὐτοὺς παρα-
2 καλοῦντες. ⟨213⟩ καὶ Γεδεὼν ὁ Ἰωάσου παῖς, Μανασ-
σίτιδος φυλῆς ἐν ὀλίγοις, δράγματα σταχύων φερόμενος

§ 208 = Iudic. IV 21.

κρυπτῶς εἰς τὴν ληνὸν ἔκοπτε· τοὺς γὰρ πολεμίους ἐδεδίει φανερῶς τοῦτο ποιεῖν ἐπὶ τῆς ἅλωος. φαντάσματος δ' αὐτῷ παραστάντος νεανίσκου μορφῇ καὶ φήσαντος εὐδαίμονα καὶ φίλον τῷ θεῷ, ὑποτυχὼν 'τοῦτο γοῦν' ἔφη 'τεκμήριον τῆς εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον, τῇ ληνῷ με νῦν ἀνθ' ἅλωος χρῆσθαι.' ⟨214⟩ θαρρεῖν δὲ παρακελευσαμένου καὶ πειρᾶσθαι τὴν ἐλευθερίαν ἀνασώζειν, ἀδυνάτως ἔχειν ἔλεγε· τήν τε γὰρ φυλὴν ἐξ ἧς ὑπῆρχε πλήθους ὑστερεῖν, καὶ νέον αὐτὸν εἶναι καὶ τηλικούτων πραγμάτων ἐπινοίας ἀσθενέστερον. ὁ δὲ θεὸς αὐτὸς ἀναπληρώσειν τὸ λεῖπον ἐπηγγέλλετο, καὶ νίκην παρέξειν Ἰσραηλίταις αὐτοῦ στρατηγοῦντος.

⟨215⟩ τοῦτ' οὖν διηγούμενος ὁ Γεδεὼν τισι τῶν 3
νέων ἐπιστεύετο, καὶ παραχρῆμα πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἕτοιμον ἦν τὸ στρατιωτικὸν μυρίων ἀνδρῶν. ἐπιστὰς δὲ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ θεὸς τῷ Γεδεῶνι τήν τ' ἀνθρωπίνην φύσιν ἀεὶ φίλαυτον οὖσαν ἐδήλου καὶ πρὸς τοὺς ἀρετῇ διαφέροντας ἀπεχθανομένην, ὅπως τε μὴ τὴν νίκην παρέντες τοῦ θεοῦ δοκεῖν νομίζωσιν ἰδίαν, ὡς πολὺς στρατὸς ὄντες καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀξιόμαχος. ⟨216⟩ ἵνα μάθωσιν οὖν βοηθείας τῆς αὐτοῦ ὂν τοὖργον, συνεβούλευε περὶ μεσοῦσαν τὴν ἡμέραν, ἐν ἀκμῇ τοῦ καύματος ὄντος, ἄγειν τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὸν ποταμόν, καὶ τοὺς μὲν κατακλιθέντας καὶ οὕτω πίνοντας εὐψύχους ὑπολαμβάνειν, ὅσοι δ' ἐσπευσμένως καὶ μετὰ θορύβου πίνοντες τύχοιεν, τούτους δὴ νομίζειν ὑπὸ δειλίας τοῦτο πάσχειν, καταπεπληγότας τοὺς πολεμίους. ⟨217⟩ ποιήσαντος δὲ τοῦ Γεδεῶνος κατὰ τὰς τοῦ θεοῦ ὑποθήκας, τριακόσιοι ἄνδρες ηὑρέθησαν ταῖς χερσὶ μετὰ φόβου προσενεγκάμενοι τὸ ὕδωρ τετα-

§ 213 = Iudic. VI 11.

ποντο
μνημ
πρὸς
ἀκοί
θένι
ἀλλ
ἤθε
δια
ἀμ
πο
πι
αι

ηματισθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν, ⟨223⟩ καὶ κατὰ τετάρτην μάλιστα φυλακὴν προσῆγε τὴν αὑτοῦ στρατιὰν Γεδεών, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν· ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. ἐκόμιζον δὲ πάντες ἀμφορέας κενοὺς καὶ λαμπάδας ἡμμένας ἐν αὐταῖς, ὅπως μὴ κατάφωρος τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κριοῦ κέρας· ἐχρῶντο δὲ τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. ⟨224⟩ χωρίον δὲ πολὺ κατεῖχε τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον (πλείστην γὰρ αὐτοῖς εἶναι συνέβαινε κάμηλον), καὶ κατ' ἔθνη νεμηθέντες ὑφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. ⟨225⟩ οἱ δ' Ἑβραῖοι, προειρημένον αὐτοῖς, ὁπόταν γένωνται πλησίον τῶν πολεμίων, ἐκ συνθήματος σάλπιγξί τ' ἠχήσαντες καὶ τοὺς ἀμφορέας κατάξαντες, ὁρμῆσαι μετὰ τῶν λαμπάδων ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀλαλάξαντες καὶ νικᾶν θεοῦ Γεδεῶνι βοηθήσοντος, τοῦτ' ἐποίησαν. ⟨226⟩ ταραχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔτι ὑπνοῦντας καὶ δείματα· νὺξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ θεὸς τοῦτ' ἤθελεν. ἐκτείνοντο δ' ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων διὰ τὸ τῇ γλώττῃ διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ καταστάντες εἰς ταραχὴν πᾶν τὸ προστυχὸν ἀνῄρουν, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. ⟨227⟩ φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας τῆς Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν, καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ χαράδραις περιειλημμένῳ, οὐ δυναμένους διαπερᾶναι, χωρίῳ, καὶ περιστάντες κτείνουσιν ἅπαντας καὶ δύο τῶν βασιλέων, Ὠρηβόν τε καὶ Ζῆβον. ⟨228⟩ οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων τοὺς περιλειφθέντας τῶν στρατιωτῶν ἄγοντες (ἦσαν δ' ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι) στρατοπεδεύονται πόρρω πολὺ

§ 223 = Iudic. VII 16.

ραγμένως· ἔφησέ τε ὁ θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον δὴ ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου, μέλλοντες εἰς τὴν ἐπιοῦσαν περαιοῦσθαι.

4 ⟨218⟩ Γεδεῶνος δ' ἐν φόβῳ καθεστῶτος (καὶ γὰρ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν αὐτῷ ὁ θεὸς προειρήκει), τοῦ δέους αὐτὸν ἀπαγαγεῖν βουλόμενος κελεύει προσλαβόντα ἕνα τῶν στρατιωτῶν πλησίον χωρεῖν ταῖς Μαδιανιτῶν σκηναῖς· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. ⟨219⟩ πεισθεὶς δ' ᾔει, Φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα παραλαβών, καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινὶ καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγούμενον τῷ συσκηνοῦντι, ὥστ' ἀκούειν τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν· μᾶζαν ἐδόκει κριθίνην, ὑπ' εὐτελείας ἀνθρώποις ἄβρωτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν πάντων. ⟨220⟩ ὁ δὲ σημαίνειν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τὴν ὄψιν ἔκρινε, λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτῷ συνιδεῖν ἐπῆλθε, πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον εὐτελέστατον ὁμολογεῖσθαι τυγχάνειν, ‘τοῦ δ' Ἀσιανοῦ παντὸς τὸ Ἰσραηλιτῶν ἔστιν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγενημένον, ὅμοιον δὲ τῷ κατὰ κριθὴν γένει· ⟨221⟩ καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις νῦν μέγα φρονοῦν, τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεὼν καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τὴν μᾶζαν φὴς ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέπουσαν, δέδια μὴ ὁ θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐπινένευκε.’

5 ⟨222⟩ Γεδεῶνα δ' ἀκούσαντα τὸ ὄναρ ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε, καὶ προσέταξεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δ' ἕτοιμοι πρὸς τὰ παραγγελλόμενα φρο-

§ 218 = Iudic. VII 9.

νηματισθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν, ⟨223⟩ καὶ κατὰ τετάρτην μάλιστα φυλακὴν προσῆγε τὴν αὑτοῦ στρατιὰν Γεδεών, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν· ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. ἐκόμιζον δὲ πάντες ἀμφορέας κενοὺς καὶ λαμπάδας ἡμμένας ἐν αὐταῖς, ὅπως μὴ κατάφωρος τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κριοῦ κέρας· ἐχρῶντο δὲ τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. ⟨224⟩ χωρίον δὲ πολὺ κατεῖχε τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον (πλείστην γὰρ αὐτοῖς εἶναι συνέβαινε κάμηλον), καὶ κατ' ἔθνη νεμηθέντες ὑφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. ⟨225⟩ οἱ δ' Ἑβραῖοι, προειρημένον αὐτοῖς, ὁπόταν γένωνται πλησίον τῶν πολεμίων, ἐκ συνθήματος σάλπιγξί τ' ἠχήσαντες καὶ τοὺς ἀμφορέας κατάξαντες, ὁρμῆσαι μετὰ τῶν λαμπάδων ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀλαλάξαντες καὶ νικᾶν θεοῦ Γεδεῶνι βοηθήσοντος, τοῦτ' ἐποίησαν. ⟨226⟩ ταραχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔτι ὑπνοῦντας καὶ δείματα· νὺξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ θεὸς τοῦτ' ἤθελεν. ἐκτείνοντο δ' ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων διὰ τὸ τῇ γλώττῃ διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ καταστάντες εἰς ταραχὴν πᾶν τὸ προστυχὸν ἀνῄρουν, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. ⟨227⟩ φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας τῆς Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν, καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ χαράδραις περιειλημμένῳ, οὐ δυναμένους διαπερᾶναι, χωρίῳ, καὶ περιστάντες κτείνουσιν ἅπαντας καὶ δύο τῶν βασιλέων, Ὠρηβόν τε καὶ Ζῆβον. ⟨228⟩ οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων τοὺς περιλειφθέντας τῶν στρατιωτῶν ἄγοντες (ἦσαν δ' ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι) στρατοπεδεύονται πόρρω πολὺ

§ 223 = Iudic. VII 16.

ραγμένως· ἔφησέ τε ὁ θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον δὴ ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου, μέλλοντες εἰς τὴν ἐπιοῦσαν περαιοῦσθαι.

4 ⟨218⟩ Γεδεῶνος δ' ἐν φόβῳ καθεστῶτος (καὶ γὰρ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν αὐτῷ ὁ θεὸς προειρήκει), τοῦ δέους αὐτὸν ἀπαγαγεῖν βουλόμενος κελεύει προσλαβόντα ἕνα τῶν στρατιωτῶν πλησίον χωρεῖν ταῖς Μαδιανιτῶν σκηναῖς· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. ⟨219⟩ πεισθεὶς δ' ᾔει, Φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα παραλαβών, καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινὶ καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγούμενον τῷ συσκηνοῦντι, ὥστ' ἀκούειν τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν· μᾶζαν ἐδόκει κριθίνην, ὑπ' εὐτελείας ἀνθρώποις ἄβρωτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν πάντων. ⟨220⟩ ὁ δὲ σημαίνειν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τὴν ὄψιν ἔκρινε, λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτῷ συνιδεῖν ἐπῆλθε, πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον εὐτελέστατον ὁμολογεῖσθαι τυγχάνειν, 'τοῦ δ' Ἀσιανοῦ παντὸς τὸ Ἰσραηλιτῶν ἔστιν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγενημένον, ὅμοιον δὲ τῷ κατὰ κριθὴν γένει· ⟨221⟩ καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις νῦν μέγα φρονοῦν, τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεὼν καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τὴν μᾶζαν φὴς ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέπουσαν, δέδια μὴ ὁ θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐπινένευκε.'

5 ⟨222⟩ Γεδεῶνα δ' ἀκούσαντα τὸ ὄναρ ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε, καὶ προσέταξεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δ' ἕτοιμοι πρὸς τὰ παραγγελλόμενα φρο-

§ 218 = Iudic. VII 9.

νηματισθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν, ⟨223⟩ καὶ κατὰ τετάρτην μάλιστα φυλακὴν προσῆγε τὴν αὑτοῦ στρατιὰν Γεδεών, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν· ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. ἐκόμιζον δὲ πάντες ἀμφορέας κενοὺς καὶ λαμπάδας ἡμμένας ἐν αὐταῖς, ὅπως μὴ κατάφωρος τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κριοῦ κέρας· ἐχρῶντο δὲ τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. ⟨224⟩ χωρίον δὲ πολὺ κατεῖχε τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον (πλείστην γὰρ αὐτοῖς εἶναι συνέβαινε κάμηλον), καὶ κατ' ἔθνη νεμηθέντες ὑφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. ⟨225⟩ οἱ δ' Ἑβραῖοι, προειρημένον αὐτοῖς, ὁπόταν γένωνται πλησίον τῶν πολεμίων, ἐκ συνθήματος σάλπιγξί τ' ἠχήσαντες καὶ τοὺς ἀμφορέας κατάξαντες, ὁρμῆσαι μετὰ τῶν λαμπάδων ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀλαλάξαντες καὶ νικᾶν θεοῦ Γεδεῶνι βοηθήσοντος, τοῦτ' ἐποίησαν. ⟨226⟩ ταραχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔτι ὑπνοῦντας καὶ δείματα· νὺξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ θεὸς τοῦτ' ἤθελεν. ἐκτείνοντο δ' ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων διὰ τὸ τῇ γλώττῃ διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ καταστάντες εἰς ταραχὴν πᾶν τὸ προστυχὸν ἀνῄρουν, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. ⟨227⟩ φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας τῆς Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν, καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ χαράδραις περιειλημμένῳ, οὐ δυναμένους διαπερᾶναι, χωρίῳ, καὶ περιστάντες κτείνουσιν ἅπαντας καὶ δύο τῶν βασιλέων, Ὠρηβόν τε καὶ Ζῆβον. ⟨228⟩ οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων τοὺς περιλειφθέντας τῶν στρατιωτῶν ἄγοντες (ἦσαν δ' ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι) στρατοπεδεύονται πόρρω πολὺ

§ 223 = Iudic. VII 16.

ραγμένως· ἔφησέ τε ὁ θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον δὴ ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου, μέλλοντες εἰς τὴν ἐπιοῦσαν περαιοῦσθαι.

4 ⟨218⟩ *Γεδεῶνος δ' ἐν φόβῳ καθεστῶτος (καὶ γὰρ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν αὐτῷ ὁ θεὸς προειρήκει), τοῦ δέους αὐτὸν ἀπαγαγεῖν βουλόμενος κελεύει προσλαβόντα ἕνα τῶν στρατιωτῶν πλησίον χωρεῖν ταῖς Μαδιανιτῶν σκηναῖς· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος.* ⟨219⟩ *πεισθεὶς δ' ἧει, Φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα παραλαβών, καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινὶ καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγούμενον τῷ συσκηνοῦντι, ὥστ' ἀκούειν τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν· μᾶζαν ἐδόκει κριθίνην, ὑπ' εὐτελείας ἀνθρώποις ἄβρωτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν πάντων.* ⟨220⟩ *ὃ δὲ σημαίνειν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τὴν ὄψιν ἔκρινε, λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτῷ συνιδεῖν ἐπῆλθε, πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον εὐτελέστατον ὁμολογεῖσθαι τυγχάνειν, 'τοῦ δ' Ἀσιανοῦ παντὸς τὸ Ἰσραηλιτῶν ἔστιν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγενημένον, ὅμοιον δὲ τῷ κατὰ κριθὴν γένει·* ⟨221⟩ *καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις νῦν μέγα φρονοῦν, τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεὼν καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τὴν μᾶζαν φὴς ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέπουσαν, δέδια μὴ ὁ θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐπινένευκε.'*

5 ⟨222⟩ *Γεδεῶνα δ' ἀκούσαντα τὸ ὄναρ ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε, καὶ προσέταξεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δ' ἕτοιμοι πρὸς τὰ παραγγελλόμενα φρο-*

§ 218 = Iudic. VII 9.

νηματισθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν, ⟨223⟩ καὶ κατὰ τετάρτην μάλιστα φυλακὴν προσῆγε τὴν αὑτοῦ στρατιὰν Γεδεών, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν· ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. ἐκόμιζον δὲ πάντες ἀμφορέας κενοὺς καὶ λαμπάδας ἡμμένας ἐν αὐταῖς, ὅπως μὴ κατάφωρος τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ κριοῦ κέρας· ἐχρῶντο δὲ τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. ⟨224⟩ χωρίον δὲ πολὺ κατεῖχε τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον (πλείστην γὰρ αὐτοῖς εἶναι συνέβαινε κάμηλον), καὶ κατ' ἔθνη νεμηθέντες ὑφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. ⟨225⟩ οἱ δ' Ἑβραῖοι, προειρημένον αὐτοῖς, ὁπόταν γένωνται πλησίον τῶν πολεμίων, ἐκ συνθήματος σάλπιγξί τ' ἠχήσαντες καὶ τοὺς ἀμφορέας κατάξαντες, ὁρμῆσαι μετὰ τῶν λαμπάδων ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἀλαλάξαντες καὶ νικᾶν θεοῦ Γεδεῶνι βοηθήσοντος, τοῦτ' ἐποίησαν. ⟨226⟩ ταραχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔτι ὑπνοῦντας καὶ δείματα· νὺξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ θεὸς τοῦτ' ἤθελεν. ἐκτείνοντο δ' ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων, οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων διὰ τὸ τῇ γλώττῃ διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ καταστάντες εἰς ταραχὴν πᾶν τὸ προστυχὸν ἀνῄρουν, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. ⟨227⟩ φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας τῆς Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν, καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ χαράδραις περιειλημμένῳ, οὐ δυναμένους διαπερᾶναι, χωρίῳ, καὶ περιστάντες κτείνουσιν ἅπαντας καὶ δύο τῶν βασιλέων, Ὠρηβόν τε καὶ Ζῆβον. ⟨228⟩ οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων τοὺς περιλειφθέντας τῶν στρατιωτῶν ἄγοντες (ἦσαν δ' ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι) στρατοπεδεύονται πόρρω πολὺ

§ 223 = Iudic. VII 16.

τῶν Ἰσραηλιτῶν. Γεδεὼν δ' οὐκ ἀπηγορεύκει πονῶν, ἀλλὰ διώξας μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ συμβαλὼν ἅπαντας διέφθειρε τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας, Ζεβὴν καὶ Σαλμανάν, αἰχμαλώτους λαβὼν ἀνήγαγεν. ⟨229⟩ *ἀπέθανον δ' ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ Μαδιανιτῶν τε καὶ τῶν συστρατευσαμένων αὐτοῖς Ἀράβων περὶ μυριάδας δώδεκα. λεία τε πολλή, χρυσὸς καὶ ἄργυρος καὶ ὑφὴ καὶ κάμηλος καὶ ὑποζύγια, λαμβάνεται τοῖς Ἑβραίοις. Γεδεὼν δὲ παραγενόμενος εἰς Ἐφρὰν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, κτείνει τοὺς τῶν Μαδιανιτῶν βασιλέας.*

6 ⟨230⟩ *ἡ δ' Ἐφραΐμιος φυλὴ τῇ Γεδεῶνος εὐπραγίᾳ δυσχεραίνουσα στρατεύειν ἐπ' αὐτὸν διεγνώκει, τὸ μὴ προαγγεῖλαι τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῖς τὴν κατὰ τῶν πολεμίων ἐγκαλοῦντες. Γεδεὼν δὲ μέτριος ὢν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, οὐκ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοκράτορι χρησάμενος λογισμῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι χωρὶς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ κελεύσαντος· τὴν δὲ νίκην οὐχ ἧττον αὐτῶν ἔφασκεν ἰδίαν ἢ τῶν ἐστρατευκότων εἶναι.* ⟨231⟩ *καὶ τούτοις παρηγορήσας αὐτῶν τὴν ὀργὴν τοῖς λόγοις μᾶλλον τοὺς Ἑβραίους ὠφέλησε τῆς ἐπὶ τῶν πολέμων εὐπραγίας· ἐμφυλίου γὰρ αὐτοὺς στάσεως ἄρχειν μέλλοντας ἐρρύσατο. τῆς μέντοι γ' ὕβρεως ταύτης ἡ φυλὴ δίκην ἐξέτισεν, ἣν δηλώσομεν κατὰ καιρὸν ἴδιον.*

7 ⟨232⟩ *Γεδεὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι βουλόμενος, βιασθεὶς ἔσχεν αὐτὴν ἐπ' ἔτη τετταράκοντα, βραβεύων αὐτοῖς τὰ δίκαια, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων, κύρια τὰ πάντα ἦν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. καὶ ὁ μὲν γηραιὸς τελευτήσας ἐν Ἐφρὰν*

§ 228 = Iudic. VII 25. § 230 = Iudic. VIII 1.

τῇ πατρίδι θάπτεται, ⟨233⟩ παῖδες δ' ἦσαν αὐτῷ γνή- 7
σιοι μὲν ἑβδομήκοντα (πολλὰς γὰρ ἔγημε γυναῖκας),
νόθος δ' εἷς ἐκ παλλακῆς Δρούμας, Ἀβιμέλεχος τοὔ-
νομα, ὃς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἀναχωρήσας
εἰς Σίκιμα πρὸς τοὺς ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς (ἐντεῦθεν
γὰρ ἦν) καὶ λαβὼν ἀργύριον παρ' αὐτῶν, οἳ διὰ πλῆ-
θος ἀδικημάτων ἦσαν ἐπίσημοι, ⟨234⟩ ἀφικνεῖται σὺν
αὐτοῖς εἰς τὸν πατρῷον οἶκον καὶ κτείνει πάντας τοὺς
ἀδελφούς, πλὴν Ἰωαθάμου· σώζεται γὰρ οὗτος διαφυ-
γεῖν εὐτυχήσας. Ἀβιμέλεχος δ' εἰς τυραννίδα τὰ πράγ-
ματα μεθίστησι, κύριον αὑτὸν ὅ τι βούλεται ποιεῖν
ἀντὶ τῶν νομίμων ἀποδείξας, καὶ δεινῶς πρὸς τοὺς
τοῦ δικαίου προϊσταμένους ἐκπικραινόμενος. ⟨235⟩
καί ποτε δημοτελοῦς Σικίμοις οὔσης ἑορτῆς, καὶ τοῦ 2
πλήθους παντὸς ἐκεῖ συνειλεγμένου, ἀδελφὸς αὐτοῦ
Ἰωάθαμος, ὃν καὶ διαφυγεῖν ἔφαμεν, ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ
ὄρος τὸ Γαριζίν (ὑπέρκειται δὲ τῆς Σικίμων πόλεως),
ἐκβοήσας εἰς ἐπήκοον, τοῦ πλήθους ἡσυχίαν αὐτῷ πα-
ρασχόντος ἠξίου μαθεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. ⟨236⟩
γενομένης δὲ σιγῆς εἶπεν ὡς τὰ δένδρα φωνὴν ἀνθρώ-
πειον προϊέμενα, συνόδου γενομένης αὐτῶν, δεηθείη
συκῆς ἄρχειν αὐτῶν. ἀρνησαμένης δ' ἐκείνης διὰ τὸ
τῆς τιμῆς τῆς ἐπὶ τοῖς καρποῖς οἰκείας οὔσης ἀπολαύ-
ειν, οὐχ ὑπ' ἄλλων ἔξωθεν προσγινομένης, τὰ δένδρα
τῆς ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι φροντίδος οὐκ ἀπελείπετο, ἐδόκει
δ' αὐτοῖς ἀμπέλῳ τὴν τιμὴν παρασχεῖν· ⟨237⟩ καὶ ἡ
ἄμπελος χειροτονουμένη τοῖς αὐτοῖς τῇ συκῇ χρησα-
μένη λόγοις παρῃτεῖτο τὴν ἀρχήν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ
τῶν ἐλαιῶν ποιησαμένων, ῥάμνος (ἐδεήθη γὰρ αὐτῆς
ὥστε παραλαβεῖν τὴν βασιλείαν τὰ δένδρα· ⟨238⟩

§ 233 = Iudic. VIII 30.

πυρεῖα δ' ἀγαθὴ παρασχεῖν τῶν ξύλων ἐστίν) ὑπισχνεῖται τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι καὶ ἀόκνως ἔχειν. δεῖν μέντοι συνιζάνειν αὐτὰ ὑπὸ τὴν σκιάν· εἰ δ' ὄλεθρον ἐπ' αὐτῇ φρονοῖεν, ὑπὸ τοῦ ἐνόντος πυρὸς διαφθαρεῖεν. ⟨239⟩ 'ταῦτα δ' οὐ γέλωτος ἕνεκα' φησί 'λέγω', ὅτι δὲ πολλῶν ἀγαθῶν ἐκ Γεδεῶνος πεπειραμένοι περιορῶσιν Ἀβιμέλεχον ἐπὶ τῶν ὅλων ὄντα πραγμάτων, σὺν αὐτῷ τοὺς ἀδελφοὺς ἀποκτείναντες, ὃν πυρὸς οὐδὲν διοίσειν. καὶ ὃ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ὑπεχώρησε καὶ διῃτᾶτο λανθάνων ἐν τοῖς ὄρεσι, δεδιὼς ἐπ' ἔτη τρία τὸν Ἀβιμέλεχον· ⟨240⟩ μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς ἑορτῆς οἱ Σικιμῖται (μετενόησαν γὰρ ἐπὶ τοῖς Γεδεῶνος υἱοῖς πεφονευμένοις) ἐξελαύνουσι τὸν Ἀβιμέλεχον τῆς πόλεως καὶ τῆς φυλῆς. ὁ δὲ κακοῦν τὴν πόλιν ἐφρόντιζεν. τῆς δ' ὥρας τῆς τοῦ τρυγᾶν γενομένης ἐδέδισαν συλλέγειν τὸν καρπὸν προϊόντες, μή τι δράσῃ κακὸν αὐτοὺς Ἀβιμέλεχος. ⟨241⟩ ἐπιδημήσαντος δὲ πρὸς αὐτοὺς τῶν ἀρχόντων τινὸς Γαάλου σὺν ὁπλίταις καὶ συγγενέσι τοῖς αὐτοῦ, φυλακὴν οἱ Σικιμῖται δέονται παρασχεῖν αὐτοῖς, ἕως ἂν τρυγήσωσι. προσδεξαμένου δ' ἐκείνου τὴν ἀξίωσιν προῆσαν, καὶ Γαάλης σὺν αὐτοῖς, τὸ οἰκεῖον ἄγων ὁπλιτικόν. ⟨242⟩
3 *ὅ τ' οὖν καρπὸς μετ' ἀσφαλείας συνάγεται, καὶ δειπνοῦντες κατὰ συμμορίας φανερῶς ἀπετόλμων ἤδη βλασφημεῖν τὸν Ἀβιμέλεχον, οἵ τ' ἄρχοντες ἐνέδραις καταλαμβανόμενοι τὰ περὶ τὴν πόλιν, πολλοὺς τῶν Ἀβιμελέχου συλλαμβάνοντες διέφθειρον.*

4 *⟨243⟩ Ζέβουλος δέ τις τῶν Σικιμιτῶν ἄρχων, ξένος ὢν Ἀβιμελέχου, ὅσα παροξύνειε Γαάλης τὸν δῆμον, πέμπων ἀγγέλους ἐμήνυεν αὐτῷ, καὶ παρῄνει λοχᾶν*

§ 239 = Iudic. IX 16.

πρὸ τῆς πόλεως· πείσειν γὰρ Γαάλην ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτόν, καὶ τὸ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνῳ τυγχάνειν ὥστ' ἀμύνασθαι· γενομένου γὰρ τούτου διαλλαγὰς αὐτῷ μνηστεύσεσθαι πρὸς τὸν δῆμον. ⟨244⟩ ὅ τ' οὖν Ἀβιμέλεχος ἐκάθισεν ἐνεδρεύων, καὶ ὁ Γαάλης ἀφυλακτοτέρως διέτριβεν ἐπὶ τοῦ προαστείου, καὶ Ζέβουλος σὺν αὐτῷ. ἰδὼν δ' ὁπλίτας ἐπιφερομένους Γαάλης πρὸς Ζέβουλον ἔλεγεν ἄνδρας αὐτοῖς ἐπιέναι καθωπλισμένους. ⟨245⟩ τοῦ δὲ σκιὰς εἶναι φαμένου τῶν πετρῶν, πλησίον ἤδη γενομένων τἀκριβὲς κατανοῶν οὐ σκιὰς ἔλεγε ταῦτ' εἶναι, λόχον δ' ἀνδρῶν. καὶ Ζέβουλος 'οὐ σὺ μέντοι' φησίν ''Ἀβιμελέχῳ κακίαν ἐπεκάλεις; τί οὖν οὐκ ἐπιδείκνυσαι τὸ τῆς ἀρετῆς μέγεθος εἰς μάχην αὐτῷ συμβαλών;' ⟨246⟩ Γαάλης δὲ θορυβούμενος συνάπτει τοῖς Ἀβιμελέχου, καὶ πίπτουσι μέν τινες τῶν σὺν αὐτῷ, φεύγει δ' αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς ἄλλους ἀγόμενος. καὶ Ζέβουλος πολιτεύεται Γαάλην ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως, κατηγορήσας ὡς μαλακῶς πρὸς τοὺς Ἀβιμελέχου στρατιώτας ἀγωνίσαιτο. ⟨247⟩ Ἀβιμέλεχος δὲ πυθόμενος ἐξελευσομένους αὖθις κατὰ τρυγητὸν τοὺς Σικιμίτας, ἐνέδραις προλοχίζεται τὰ περὶ τὴν πόλιν· καὶ προελθόντων ἡ μὲν τρίτη μοῖρα τῆς στρατιᾶς καταλαμβάνει τὰς πύλας, ἀφαιρησομένη τὴν εἴσοδον τοὺς πολίτας, οἱ δ' ἄλλοι σκιδναμένους μεταθέουσι, πανταχοῦ τε φόνος ἦν. ⟨248⟩ καὶ κατασκάψας εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν (οὐ γὰρ ἀντέσχε πρὸς τὴν πολιορκίαν), ἅλας κατὰ τῶν ἐρειπίων σπείρας προῆγε, καὶ Σικιμῖται πάντες οὕτως ἀπώλοντο. ὅσοι δὲ κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες διέφυγον τὸν κίνδυνον, οὗτοι συλλεγέντες ἐπί τινα πέτραν ὀχυρὰν ἐπ' αὐτῆς ἱδρύοντο, τειχίσαι τε

§ 244 = Iudic. IX 34.

ταύτην παρεσκευάζοντο. ⟨249⟩ ἔφθη τε, τὴν διάνοιαν αὐτῶν Ἀβιμέλεχος μαθών, ἐλθεῖν ἐπ᾽ αὐτοὺς μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ φακέλους ὕλης ξηρᾶς περιβαλὼν τῷ χωρίῳ, δι᾽ αὐτοῦ φέρων ταὐτὸ ποιεῖν τῇ στρατιᾷ παρεκελεύσατο. καὶ ταχέως περιληφθείσης ἐν κύκλῳ τῆς πέτρας τοῖς ξύλοις, πῦρ ἐμβάλλουσιν ὅσα τε μᾶλλον ἐξάπτειν φύσιν ἔχει, καὶ μεγίστην αἴρουσι φλόγα ⟨250⟩ καὶ διαφεύγει μὲν ἀπὸ τῆς πέτρας οὐδείς, ἀλλ᾽ ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο, ἄνδρες μὲν περὶ πεντακοσίους καὶ χιλίους, τὸ δ᾽ ἄλλο πλῆθος ἱκανόν.

καὶ Σικιμίταις μὲν τοιαύτη συμφορὰ συνέπεσε, μείζων καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτῇ λύπης γενομένη, πλὴν ὅτι κατὰ δίκην, ἐπ᾽ ἀνδρὸς εὐεργέτου συνθεῖσι κακὸν τηλικοῦτον. ⟨251⟩ Ἀβιμέλεχος δὲ τοῖς Σικιμιτῶν κακοῖς καταπλήξας τοὺς Ἰσραηλίτας, μειζόνων ἐφιέμενος δῆλος ἦν, καὶ μηδαμοῦ περιγράψων τὴν βίαν, εἰ μὴ πάντας ἀπολέσειεν. ἤλαυνεν οὖν ἐπὶ Θήβας, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς αἱρεῖ, πύργου δ᾽ ὄντος ἐν αὐτῇ μεγάλου, εἰς ὃν πᾶν τὸ πλῆθος συνέφυγε, πολιορκεῖν τοῦτον παρεσκευάζετο. ⟨252⟩ καὶ αὐτὸν πλησίον ὁρμῶντα τῶν πυλῶν γυνὴ θραύσματι μύλης βαλοῦσα κατὰ τῆς κεφαλῆς τυγχάνει. πεσὼν δ᾽ Ἀβιμέλεχος τὸν ὑπασπιστὴν παρεκάλει κτείνειν αὐτόν, μὴ τῆς γυναικὸς ὁ θάνατος αὐτοῦ δόξειεν ἔργον. καὶ ὃ μὲν τὸ προσταχθὲν ἐποίει, ⟨253⟩ ὃ δὲ τοιαύτην ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς παρανομίας ποινὴν ἐξέτισε καὶ τῶν εἰς Σικιμίτας αὐτῷ τετολμημένων. τούτοις δὲ κατὰ τὴν Ἰωαθάμου μαντείαν ἡ συμφορὰ συνέπεσε. τὸ μέντοι σὺν Ἀβιμελέχῳ στράτευμα, πεσόντος αὐτοῦ σκεδασθέν, ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.

§ 249 = Iudic. IX 48.

6 ⟨254⟩ τῶν δ' Ἰσραηλιτῶν τὴν ἡγεμονίαν Ἰαείρης ὁ Γαλαδηνὸς ἐκ τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς παραλαμβάνει, ἀνὴρ τά τ' ἄλλα εὐδαίμων καὶ παῖδας ἀγαθοὺς πεποιημένος, τριάκοντα μὲν τὸν ἀριθμόν, ἱππεύειν δ' ἀρίστους καὶ τῶν κατὰ τὴν Γαλαδηνὴν πόλεων ἀρχὰς ἐγκεχειρισμένους. οὗτος δύο καὶ εἴκοσι ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχὼν τελευτᾷ γηραιός, καὶ ταφῆς ἐν Καμῶνι πόλει τῆς Γαλαδηνῆς ἀξιοῦται.

7 ⟨255⟩ πάντα δὲ τὰ τῶν Ἑβραίων εἰς ἀκοσμίαν καὶ ὕβριν τοῦ θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπεφέρετο, καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν Ἀμμανῖται καὶ Παλαιστινοὶ στρατῷ μεγάλῳ διήρπαξον τὴν χώραν, καὶ τὴν Περαίαν ἅπασαν κατασχόντες καὶ ἐπὶ τὴν τῶν λοιπῶν ἤδη κτῆσιν διαβαίνειν ἐτόλμων. ⟨256⟩ Ἑβραῖοι δὲ σωφρονισθέντες ὑπὸ τῶν κακῶν, εἰς ἱκετείας ἐτρέποντο τοῦ θεοῦ καὶ θυσίας ἐπέφερον, παρακαλοῦντες αὐτὸν μετριάσαντα καὶ πρὸς τὴν δέησιν αὐτῶν ὑπαχθέντα παύσασθαι τῆς ὀργῆς. ὁ δὲ θεὸς μεταβαλόμενος εἰς τὸ ἡμερώτερον ἔμελλεν αὐτοῖς βοηθεῖν.

8 ⟨257⟩ Ἀμμανιτῶν δ' ἐστρατευκότων ἐπὶ τὴν Γαλαδηνήν, ὑπήντων οἱ ἐπιχώριοι πρὸς τὸ ὄρος, δεόμενοι τοῦ στρατηγήσοντος. ἦν δέ τις Ἰεφθής, ἀνὴρ διὰ τὴν πατρῴαν ἀρετὴν δυνατὸς καὶ δι' οἰκείαν ἑαυτοῦ στρατιάν, ἣν ἔτρεφεν αὐτὸς μισθοδοτῶν. ⟨258⟩ πρὸς τοῦτον οὖν πέμψαντες ἠξίουν αὐτὸν συμμαχεῖν, ἐπαγγελλόμενοι παρασχεῖν εἰς ἅπαντ' αὐτῷ τὸν χρόνον τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. ὃ δ' οὐ προσίεται τὴν παράκλησιν αὐτῶν, ἐγκαλῶν ὅτι μὴ βοηθήσειαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀδικουμένῳ περιφανῶς· ⟨259⟩ οὐ γὰρ ὄντα ὁμομήτριον αὐτοῖς ἀλλὰ ξένον κατὰ τὴν μητέρα, δι'

§ 254 = Iudic. X 3.

ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐπαχθεῖσαν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ πατρός, ἐξέβαλον, καταφρονήσαντες τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας. ⟨260⟩ *καὶ ὃ μὲν διέτριβεν ἐν τῇ Γαλαδίτιδι καλουμένῃ χώρᾳ, πάντας τοὺς ὁποθενοῦν παραγινομένους πρὸς αὐτὸν ἐπὶ μισθῷ δεχόμενος· ἐκλιπαρησάντων δ' αὐτῶν καὶ ὀμοσάντων εἰς ἀεὶ παρέξειν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν ἐστρά-*
9 *τευε.* ⟨261⟩ *καὶ ποιησάμενος ὀξεῖαν τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν, ἐν πόλει Μασφαθῇ καθίσας τὸν στρατόν, πρεσβείαν πέμπει παρὰ τὸν Ἀμμανίτην, αἰτιώμενος τῆς ἁλώσεως. ὃ δ' ἀντιπέμψας ᾐτιᾶτο τῶν Ἰσραηλιτῶν τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ τῆς Ἀμοραίας αὐτοὺς ἠξίου παραχωρεῖν ὡς πατρῴας οὔσης ἀρχῆθεν.* ⟨262⟩ *ἀποκρινάμενος δ' ὁ Ἰεφθὴς ὡς οὔτε τῆς Ἀμοραίας τοῖς προγόνοις αὐτῶν εὐλόγως ἐγκαλοῦσι, χάριν τε μᾶλλον τῆς Ἀμμανίτιδος αὐτοῖς ἔχειν ὀφείλουσι παρεθείσης (δυνατὸν γὰρ Μωυσεῖ καὶ ταύτην λαβεῖν), παραχωρεῖν τ' ἰδίας εἰπὼν γῆς ἣν θεοῦ κατακτησαμένου ὑπὲρ τριακόσι' ἔτη νέμονται, μάχεσθαι*
10 *πρὸς αὐτοὺς ἔφησεν.* ⟨263⟩ *καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτ' εἰπὼν ἀπέλυσεν, αὐτὸς δ' εὐξάμενος νίκην, καὶ θυσιάσειν ὑποσχόμενος ἂν σῶος εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποστρέψῃ, καὶ πᾶν ὅ τι καὶ πρῶτον αὐτῷ συντύχοι ἱερουργήσειν, συμβαλών τε νικᾷ παρὰ πολὺ καὶ φονεύων ἐδίωκε μέχρι πόλεως Μαλιάθης, καὶ διαβὰς εἰς τὴν Ἀμμανῖτιν πόλεις τ' ἠφάνισε πολλὰς καὶ λείαν ἤλασε καὶ τοὺς οἰκείους δουλείας ἀπήλλαξεν, ὀκτωκαίδεκ' ἔτη ταύτην ὑπομείναντας.* ⟨264⟩ *ἀναστρέφων δὲ συμφορᾷ περιπίπτει κατ' οὐδὲν ὁμοίᾳ τοῖς κατωρθωμένοις αὐτῷ. ὑπήντησε γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῷ· μονογενὴς δ' ἦν, ἔτι παρθένος. ὃ δ' ἀνοιμώξας ἐπὶ τῷ μεγέθει τοῦ πά-*

§ 260 = Iudic. XI 3.

θους, κατεμέμφετο τῆς περὶ τὴν ὑπάντησιν σπουδῆς τὴν θυγατέρα· ⟨265⟩ καθιερῶσαι γὰρ αὐτὴν τῷ θεῷ. τῇ δὲ τὸ συμβησόμενον οὐκ ἀηδῶς προσέπεσεν, ἐπὶ νίκῃ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλευθερίᾳ τῶν πολιτῶν τεθνηξομένῃ· παρεκάλεσε δέ, δύο μῆνας αὐτῇ παρασχόντα πρὸς τὸ μετὰ τῶν πολιτῶν ἀποθρηνῆσαι τὴν νεότητα, τότε ποιεῖν τὰ κατ' εὐχήν. ⟨266⟩ συγχωρήσας δὲ [κατὰ] τὸν προειρημένον χρόνον, μετὰ τοῦτον διελθόντα θύσας τὴν παῖδα ὡλοκαύτωσεν, οὔτε νόμιμον οὔτε θεῷ κεχαρισμένην θυσίαν ἐπιτελῶν, μὴ διαβασανίσας τῷ λογισμῷ τὸ γενησόμενον, οἷον τὸ πραχθὲν δόξει τοῖς ἀκούσασι.

⟨267⟩ τῆς δ' Ἐφραΐμου φυλῆς ἐπ' αὐτὸν στρατευ- 11
σάσης, ὅτι μὴ κοινώσαιτο τὴν ἐπ' Ἀμμανίτας ἔλασιν αὐτοῖς ἀλλὰ μόνος καὶ τὴν λείαν ἔχοι καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις δόξαν, πρῶτον μὲν ἔλεγεν ὡς οὔτε λάθοιεν αὐτοὺς οἱ συγγενεῖς πολεμούμενοι, καλούμενοί τε πρὸς συμμαχίαν οὐ παρεγένοντο, δέον καὶ πρὸ δεήσεως ἐγνωκότας ἐπειχθῆναι, ⟨268⟩ ἔπειθ' ὡς ἄδικα πράττειν ἐπιχειροῦσι τοῖς πολεμίοις οὐ τολμήσαντες εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἐπὶ δὲ τοὺς συγγενεῖς ὡρμηκότες· ἠπείλει τε σὺν τῷ θεῷ λήψεσθαι δίκην παρ' αὐτῶν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν. ⟨269⟩ ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ συνέβαλεν αὐτοῖς ἐλθοῦσι μετὰ στρατιᾶς ἣ μετάπεμπτος ἐκ τῆς Γαλαδηνῆς ἐληλύθει, φόνον τε πολὺν αὐτῶν εἰργάσατο, καὶ διώκων τραπέντας, προλαβὼν μέρει τινὶ προαπεσταλμένῳ τοῦ Ἰορδάνου τὰς διαβάσεις, κτείνει περὶ δισχιλίους καὶ τετρακισμυρίους γεγονότας. ⟨270⟩
αὐτὸς δ' ἄρξας ἓξ ἔτη τελευτᾷ, καὶ θάπτεται ἐν τῇ ἑαυ- 12
τοῦ πατρίδι Σεβεῇ· τῆς Γαλαδηνῆς δ' ἐστὶν αὕτη.

§ 265 = Iudic. XI 37.

13 ⟨271⟩ τελευτήσαντος δὲ Ἰεφθοῦ τὴν ἀρχὴν Ἀψάνης παραλαμβάνει, φυλῆς ὢν Ἰούδα, Βηθλεέμων δὲ πόλεως. τούτῳ δὲ παῖδες ἦσαν ἑξήκοντα, τριάκοντα μὲν ἄρρενες αἱ λοιπαὶ δὲ θυγατέρες, οὓς καὶ πάντας ζῶντας κατέλιπε, τὰς μὲν ἀνδράσιν ἐκδούς, τοῖς δὲ γυναῖκας ἠγμένος. πράξας δ' οὐδὲν ἐν τῷ ἑπτέτει γεγονὼς χρόνῳ λόγου καὶ μνήμης ἄξιον, γηραιὸς ὢν ἀπέθανε, καὶ ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυγχάνει.

14 ⟨272⟩ Ἀψάνους δ' οὕτως ἀποθανόντος οὐδ' ὁ μετ' αὐτὸν παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν Ἤλων, ἐπ' ἔτη δέκα κατασχὼν αὐτήν, φυλῆς ὢν τῆς Ζαβούλου, ἔπραξέ τι σπουδῆς ἄξιον.

15 ⟨273⟩ Ἄβδων δ' Ἑλλήλου παῖς, φυλῆς μὲν τῆς Ἐφραϊμίτιδος πόλεως δὲ τῆς Φαραθωνιτῶν γεγονώς, αὐτοκράτωρ ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς μετ' Ἤλωνα, μόνης ἂν τῆς εὐπαιδίας μνημονευθείη, μηδὲν ἔργον διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἄδειαν τῶν πραγμάτων λαμπρὸν μηδ' αὐτὸς εἰργασμένος. ⟨274⟩ υἱεῖς δ' ἦσαν αὐτῷ τετταράκοντα, καὶ τούτων γενεὰς καταλιπόντων τριάκοντα ἤλαυνέ τε σὺν αὐτοῖς οὖσιν ἑβδομήκοντα, πᾶσιν ἱππάζειν ἀρίστοις γεγενημένοις, καὶ πάντας ὑπὲρ γῆς ἀπολιπὼν θνήσκει γηραιός, καὶ ταφῆς ἐν Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει.

8 ⟨275⟩ μετὰ δὲ τοῦτον Παλαιστινοὶ τελευτήσαντα
κρατοῦσι τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ φόρους παρ' αὐτῶν
ἐλάμβανον ἐπ' ἔτη τετταράκοντα. ταύτης δ' ἐλευθε-
2 ροῦνται τῆς ἀνάγκης τούτῳ τῷ τρόπῳ. ⟨276⟩ Μανώ-
χης τις, Δανιτῶν ἐν ὀλίγοις ἄριστος καὶ τῆς πατρίδος
ὁμολογουμένως πρῶτος, εἶχε γύναιον ἐπ' εὐμορφίᾳ
περίβλεπτον καὶ τῶν καθ' αὐτὸ διαφέρον. παίδων δ'

§ 271 = Iudic. XII 8.

οὐ γινομένων αὐτῷ, δυσφορῶν ἐπὶ τῇ ἀπαιδίᾳ τὸν θεὸν ἱκέτευεν, ἐπὶ τὸ προάστειον συνεχῶς φοιτῶν μετὰ τῆς γυναικός, δοῦναι διαδοχὴν αὐτοῖς γνησίαν· μέγα δ' ἐστὶ τοῦτο τὸ πεδίον. ⟨277⟩ ἦν δὲ καὶ μανιώδης ὑπ' ἔρωτος ἐπὶ τῇ γυναικὶ καὶ διὰ τοῦτο ζηλότυπος ἀκρατῶς. μονωθείσῃ δὲ τῇ γυναικὶ φάντασμα ἐπιφαίνεται, ἄγγελος τοῦ θεοῦ, νεανίᾳ καλῷ παραπλήσιον καὶ μεγάλῳ, εὐαγγελιζόμενον αὐτῇ παιδὸς γονὴν κατὰ θεοῦ πρόνοιαν, καλοῦ τε καὶ ῥώμην ἐπιφανοῦς, ὑφ' ᾧ πονήσειν Παλαιστινοὺς ἀνδρουμένῳ. ⟨278⟩ παρῄνει τε τὰς κόμας αὐτῷ μὴ ἀποκείρειν· ἔσται δ' αὐτῷ πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν ποτὸν ἀποστροφή, τοῦ θεοῦ τοῦτο προστάττοντος, πρὸς ὕδωρ δὲ μόνον οἰκειότης. καὶ ὃ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ᾤχετο, κατὰ βούλησιν ἐλθὼν τοῦ θεοῦ, ⟨279⟩ ἡ δὲ τἀνδρὶ παραγενομένῳ τὰ περὶ τοῦ ἀγγέλου 3
ἐκδιηγήσατο, θαυμάζουσα τοῦ νεανίσκου τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος, ὡς ἐκεῖνον ἐκ τῶν ἐπαίνων εἰς ἔκπληξιν κατὰ ζηλοτυπίαν περιστῆναι καὶ ὑπόνοιαν τὴν ἐκ τοιούτου πάθους κινουμένην. ⟨280⟩ ἡ δὲ βουλομένη τὴν ἄλογον τἀνδρὸς λύπην σταλῆναι, τὸν θεὸν ἱκέτευε πάλιν πέμψαι τὸν ἄγγελον, ὡς ἂν καὶ τἀνδρὶ αὐτῆς ὀραθείη. καὶ παραγίνεται πάλιν κατὰ χάριν τοῦ θεοῦ ὁ ἄγγελος, ὄντων ἐν τῷ προαστείῳ, καὶ τῇ γυναικὶ φαίνεται τἀνδρὸς μεμονωμένῃ. ἡ δ' ἐπιμεῖναι δεηθεῖσα ὡς ἂν ἀγάγοι τὸν ἄνδρα, συγχωρήσαντος μέτεισι τὸν Μανώχην. ⟨281⟩ ὃ δὲ θεασάμενος οὐδ' οὕτως ἐπαύσατο τῆς ὑπονοίας, ἠξίωσέ τε καὶ αὐτῷ δηλοῦν ὅσα καὶ τῇ γυναικὶ μηνύσειεν. ἀρκέσειν δὲ φράσαντος ταύτην μόνην εἰδέναι, τίς εἴη λέγειν ἐκέλευεν, ἵνα τοῦ παιδὸς γενομένου χάριν αὐτῷ καὶ δωρεὰν παράσχωσιν.

§ 277 = Iudic. XIII 3.

⟨282⟩ *τοῦ δὲ μηδὲ τινῶν αὐτῷ δεῖσθαι φήσαντος (οὐδὲ γὰρ κατὰ χρείαν ταῦτα εὐαγγελίσασθαι περὶ τῆς τοῦ παιδὸς γονῆς), τοῦ δὲ μεῖναι παρακαλοῦντος καὶ ξενίων μετασχεῖν, οὐκ ἐπένευσε·* ⟨283⟩ *πεισθεὶς δ' ὅμως λιπαροῦντος ἐπιμεῖναι ὡς ἂν ξένιον αὐτῷ τι κομίσῃ, καὶ θύσαντος ἔριφον τοῦ Μανώχου καὶ τοῦτον ὀπτᾶν τῇ γυναικὶ κελεύσαντος, ἐπεὶ πάντ' ἦν εὐτρεπῆ, προσέταξεν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀποθέσθαι τούς τ' ἄρτους καὶ τὰ κρέα χωρὶς τῶν ἀγγείων.* ⟨284⟩ *καὶ ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἣ εἶχε τῶν κρεῶν, τὰ δὲ λάμψαντος πυρὸς ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, καὶ ὁ ἄγγελος διὰ τοῦ καπνοῦ ὥσπερ ὀχήματος ἀνιὼν εἰς οὐρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἦν. Μανώχην δὲ φοβούμενον μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ θεοῦ γενήσοιτο, θαρρεῖν ἡ γυνὴ παρεκελεύετο· ἐπὶ γὰρ συμφέροντι τῷ αὐτῶν τὸν θεὸν αὐτοῖς ὀραθῆναι.*

4 ⟨285⟩ *καὶ κύει τ' ἐκείνη καὶ φυλακὴν εἶχε τῶν ἐντολῶν, καὶ γενόμενον τὸ παιδίον Σαμψῶνα καλοῦσιν· ἰσχυρὸν δ' ἀποσημαίνει τοὔνομα. ηὔξετο δ' ὁ παῖς ῥᾳδίως, καὶ δῆλος ἦν προφητεύσων ἀπὸ τῆς περὶ τὴν δίαιταν σωφροσύνης καὶ τῆς τῶν τριχῶν ἀνέσεως.*

5 ⟨286⟩ *ἀφικόμενος δὲ μετὰ τῶν γονέων εἰς Θαμνὰ πόλιν τῶν Παλαιστινῶν, πανηγύρεως ἀγομένης, ἐρᾷ παρθένου τῶν ἐπιχωρίων, παρακαλεῖ τε τοὺς γονεῖς ἄγεσθαι πρὸς γάμον αὐτῷ τὴν κόρην. τῶν δ' ἀρνουμένων διὰ τὸ μὴ ὁμόφυλον εἶναι, τοῦ θεοῦ κατὰ τὸ Ἑβραίοις συμφέρον ἐπινοοῦντος τὸν γάμον, ἐκνικᾷ μνηστεύσασθαι τὴν παρθένον.* ⟨287⟩ *συνεχῶς δ' ἀπερχόμενος πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς ἐντυγχάνει λέοντι, καὶ γυμνὸς ὢν ἐκδεξάμενος αὐτὸν ἄγχει ταῖς χερσί,*

§ 282 = Iudic. XIV 16.

καὶ εἰς τοῦ χωρίου τὸ ὑλῶδες ἐνδοτέρω τῆς ὁδοῦ ῥίπτει τὸ θηρίον. ⟨288⟩ πάλιν τ' ἀπιὼν πρὸς τὴν 6
κόρην ἐπιτυγχάνει σμήνει μελιττῶν ἐν τῷ στήθει τοῦ λέοντος ἐκείνου νενοσσευκότι, καὶ ἀνελόμενος τρία μέλιτος κηρία σὺν τοῖς λοιποῖς δώροις οἷς ἐκόμιζε δίδωσι τῇ παιδί. ⟨289⟩ τῶν δὲ Θαμνιτῶν παρὰ τὴν εὐωχίαν τὴν τῶν γάμων (εἱστία γὰρ αὐτοὺς ἅπαντας) διὰ δέος τῆς ἰσχύος τοῦ νεανίσκου τριάκοντα δόντων αὐτῷ τοὺς ἀκμαιοτάτους, λόγῳ μὲν ἑταίρους ἐσομένους, ἔργῳ δὲ φύλακας μή τι παρακινεῖν ἐθελήσειε, τοῦ πότου προβάντος καὶ παιδιᾶς οὔσης, οἷα φιλεῖ παρὰ τοὺς τοιούτους καιρούς, ὁ Σαμψὼν εἶπεν ⟨290⟩ 'ἀλλὰ προβάλλοντος ἐμοῦ λόγον εἰ λύσετε τοῦτον ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ ποιούμενοι τὴν ζήτησιν, ὀθόνας τε καὶ στολὰς γέρας τῆς συνέσεως κατ' ἄνδρα ἕκαστον φέρεσθε παρ' ἐμοῦ.' φιλοτιμουμένων δ' ὁμοῦ τε συνετῶν δόξαν καὶ κέρδος εὑρέσθαι, καὶ λέγειν ἀξιούντων, φησὶν ὅτι τὸ πάμβορον γεγεννήκοι βορὰν ἡδεῖαν ἐξ αὐτοῦ καὶ πάνυ ἀηδοῦς ὄντος. ⟨291⟩ τῶν δ' ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις οὐ δυναμένων ἐξευρεῖν τὸ νοούμενον, παρακαλούντων δὲ τὴν κόρην μαθοῦσαν παρὰ τἀνδρὸς αὐτοῖς μηνῦσαι (καὶ γὰρ ἠπείλουν αὐτὴν ἐμπρήσειν τοῦτο μὴ παρασχοῦσαν), ὁ Σαμψών, δεομένης τῆς κόρης εἰπεῖν αὐτῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν, ⟨292⟩ ἐγκειμένης δ' αὐτῆς καὶ εἰς δάκρυα προπιπτούσης καὶ τεκμήριον τιθεμένης τῆς πρὸς αὐτὴν δυσνοίας τὸ μὴ λέγειν αὐτῇ, μηνύει τὰ περὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῇ τοῦ λέοντος, καὶ ὅτι μελίττας εὑρὼν ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ τρία βαστάσας μέλιτος κηρία κομίσειεν αὐτῇ. ⟨293⟩ καὶ ὃ μὲν οὐδὲν ὑφορώμενος δολερὸν σημαίνει τὸ πᾶν, ἣ δ' ἐκφέρει τὸν λόγον τοῖς

§ 288 = Iudic. XIV 8.

⟨282⟩ τοῦ δὲ μηδὲ τινῶν αὐτῷ δεῖσθαι φήσαντος (οὐδὲ γὰρ κατὰ χρείαν ταῦτα εὐαγγελίσασθαι περὶ τῆς τοῦ παιδὸς γονῆς), τοῦ δὲ μεῖναι παρακαλοῦντος καὶ ξενίων μετασχεῖν, οὐκ ἐπένευσε· ⟨283⟩ πεισθεὶς δ' ὅμως λιπαροῦντος ἐπιμεῖναι ὡς ἂν ξένιον αὐτῷ τι κομίσῃ, καὶ θύσαντος ἔριφον τοῦ Μανώχου καὶ τοῦτον ὀπτᾶν τῇ γυναικὶ κελεύσαντος, ἐπεὶ πάντ' ἦν εὐτρεπῆ, προσέταξεν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀποθέσθαι τούς τ' ἄρτους καὶ τὰ κρέα χωρὶς τῶν ἀγγείων. ⟨284⟩ καὶ ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἣ εἶχε τῶν κρεῶν, τὰ δὲ λάμψαντος πυρὸς ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, καὶ ὁ ἄγγελος διὰ τοῦ καπνοῦ ὥσπερ ὀχήματος ἀνιὼν εἰς οὐρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἦν. Μανώχην δὲ φοβούμενον μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ θεοῦ γενήσοιτο, θαρρεῖν ἡ γυνὴ παρεκελεύετο· ἐπὶ γὰρ συμφέροντι τῷ αὐτῶν τὸν θεὸν αὐτοῖς ὁραθῆναι.

4 ⟨285⟩ καὶ κύει τ' ἐκείνη καὶ φυλακ… ε τῶν
ἐντολῶν, καὶ γενόμενον τὸ παιδίον Σα… λοῦ-
σιν· ἰσχυρὸν δ' ἀποσημαίνει τοὔνομα… δ' ὁ
παῖς ῥᾳδίως, καὶ δῆλος ἦν προφητεύσ… περὶ
τὴν δίαιταν σωφροσύνης καὶ τῆς τῶν … σεως·

5 ⟨286⟩ ἀφικόμενος δὲ μετ… γονέω… ὰ πό-
λιν τῶν Παλαιστινῶν, π… ως ἀ… παρ
θένου τῶν ἐπιχωρίων, … εἶ τ… ἔγ
σθαι πρὸς γάμον αὐτῷ … ην. … γου
νων διὰ τὸ μὴ ὁμόφ… ντὰ
Ἑβραίοις συμφέρον ἐ…
μνηστεύσασθαι τὴν πα…
ερχόμενος πρὸς τοὺς …
καὶ γυ… ὧν ἐκδεξα…

§ … XIV 1 …

δεηθεῖσι. κατ᾽ οὖν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ᾽ ἣν ἔδει τὸν προβληθέντα λόγον αὐτῷ διασαφεῖν, πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον συνελθόντες φασίν 'οὔτε λέοντος ἀηδέστερόν τι τοῖς ἐντυγχάνουσιν οὔθ᾽ ἥδιον μέλιτος τοῖς χρωμένοις.' ⟨294⟩ καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν οὐδὲ γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἥτις ὑμῖν ἐκφέρει τὸν ἡμέτερον λόγον. κἀκείνοις μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λείαν ποιησάμενος Ἀσκαλωνιτῶν τοὺς κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ συντυγχάνοντας (Παλαιστινοὶ δ᾽ εἰσὶ καὶ οὗτοι), τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον παραιτεῖται. καὶ ἡ παῖς ἐκφαυλίσασα τῆς ὀργῆς αὐτόν, συνῆν τῷ αὐτοῦ φίλῳ νυμφοστόλῳ γεγονότι.

7 ⟨295⟩ πρὸς δὲ τὴν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυνθεὶς ἅπαντας ἔγνω σὺν αὐτῇ Παλαιστινοὺς μετέρχεσθαι. θέρους δ᾽ ὄντος καὶ πρὸς ἀμητὸν ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας καὶ τῶν οὐρῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαιστινῶν. ⟨296⟩ καὶ φθείρεται μὲν οὕτως αὐτοῖς ὁ καρπός· Παλαιστινοὶ δὲ γνόντες Σαμψῶνος εἶναι τοὖργον καὶ τὴν αἰτίαν δι᾽ ἣν ἔπραξε, πέμψαντες τοὺς ἄρχοντας εἰς Θαμνά, τὴν γενομένην αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τοὺς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

8 ⟨297⟩ Σαμψὼν δὲ πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαιστινῶν ἀποκτείνας Αἰτὰν κατῴκει· πέτρα δ᾽ ἐστὶν ὀχυρὰ τῆς Ἰούδα φυλῆς. Παλαιστινοὶ δ᾽ ἐστράτευον ἐπὶ τὴν φυλήν. τῶν δ᾽ οὐ δικαίως λεγόντων τιμωρίαν αὐτοὺς εἰσπράττεσθαι περὶ τῶν Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, φόρους αὐτοὺς τελοῦντας, εἰ βούλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. ⟨298⟩ οἱ δ᾽ ἀνέγκλητοι βουλόμενοι τυγχάνειν

§ 294 = Iudic. XIV 19.

παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τρισχιλίοις ὁπλίταις, καὶ καταμεμψάμενοι τῶν εἰς Παλαιστινοὺς αὐτῷ τετολμημένων, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Ἑβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἥκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον δῶσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἑκοντὶ τοῦθ' ὑπομένειν. <299> ὁ δὲ λαβὼν ὅρκους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτων ποιήσειν περιττότερον ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειριεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας ἑαυτὸν ἐν τῇ τῶν φυλετῶν τίθησιν ἐξουσίᾳ, κἀκεῖνοι δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαιστινοῖς. <300> καὶ γενομένων κατά τι χωρίον ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὴν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην, πάλαι δ' ἦν ἀνώνυμον, οὐκ ἄπωθεν ἐστρατοπεδευκότων τῶν Παλαιστινῶν, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ βοῆς ὡς ἐπὶ κατωρθωμένοις οἷς ἐβούλοντο, διαρρήξας τὰ δεσμὰ Σαμψών, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα παρὰ ποσὶν οὖσαν, εἰς τοὺς πολεμίους ὤσατο, καὶ παίων αὐτοὺς τῇ σιαγόνι κτείνει εἰς χιλίους, τοὺς δ' ἄλλους τρέπεται ταραχθέντας.

<301> Σαμψὼν δὲ μεῖζον ἢ χρὴ ἐπὶ τούτῳ φρονῶν, 9
οὐ κατὰ θεοῦ συνεργίαν ἔλεγε τοῦτο συμβῆναι, τὴν δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπέγραψε τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν τοὺς δ' εἰς φυγὴν τραπῆναι διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ δέους αὐχῶν. <302> δίψους δ' αὐτὸν ἰσχυροῦ κατασχόντος, κατανοῶν ὡς οὐδέν ἐστιν ἀνθρώπειος ἀρετή, τῷ θεῷ πάντα προσεμαρτύρει, καὶ καθικέτευε μηδὲν τῶν εἰρημένων πρὸς ὀργὴν λαβόντα τοῖς πολεμίοις αὐτὸν ἐγχειρίσαι, παρασχεῖν δὲ βοήθειαν πρὸς τὸ δεινὸν καὶ ῥύσασθαι τοῦ κακοῦ. <303> πρὸς οὖν τὰς ἱκετείας ἐπικλασθεὶς ὁ θεὸς πηγὴν κατά

§ 298 = Iudic. XV 11.

δεηθεῖσι. κατ᾽ οὖν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ᾽ ἣν ἔδει τὸν προβληθέντα λόγον αὐτῷ διασαφεῖν, πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον συνελθόντες φασίν ‘οὔτε λέοντος ἀηδέστερόν τι τοῖς ἐντυγχάνουσιν οὔθ᾽ ἥδιον μέλιτος τοῖς χρωμένοις.’ ⟨294⟩ καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν οὐδὲ γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἥτις ὑμῖν ἐκφέρει τὸν ἡμέτερον λόγον. κἀκείνοις μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λείαν ποιησάμενος Ἀσκαλωνιτῶν τοὺς κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ συντυγχάνοντας (Παλαιστινοὶ δ᾽ εἰσὶ καὶ οὗτοι), τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον παραιτεῖται. καὶ ἡ παῖς ἐκφαυλίσασα τῆς ὀργῆς αὐτόν, συνῆν τῷ αὐτοῦ φίλῳ νυμφοστόλῳ γεγονότι.

7 ⟨295⟩ πρὸς δὲ τὴν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυνθεὶς ἅπαντας ἔγνω σὺν αὐτῇ Παλαιστινοὺς μετέρχεσθαι. θέρους δ᾽ ὄντος καὶ πρὸς ἀμητὸν ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας καὶ τῶν οὐρῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαιστινῶν. ⟨296⟩ καὶ φθείρεται μὲν οὕτως αὐτοῖς ὁ καρπός· Παλαιστινοὶ δὲ γνόντες Σαμψῶνος εἶναι τοὔργον καὶ τὴν αἰτίαν δι᾽ ἣν ἔπραξε, πέμψαντες τοὺς ἄρχοντας εἰς Θαμνά, τὴν γενομένην αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τοὺς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

8 ⟨297⟩ Σαμψὼν δὲ πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαιστινῶν ἀποκτείνας Αἰτὰν κατῴκει· πέτρα δ᾽ ἐστὶν ὀχυρὰ τῆς Ἰούδα φυλῆς. Παλαιστινοὶ δ᾽ ἐστράτευον ἐπὶ τὴν φυλήν. τῶν δ᾽ οὐ δικαίως λεγόντων τιμωρίαν αὐτοὺς εἰσπράττεσθαι περὶ τῶν Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, φόρους αὐτοὺς τελοῦντας, εἰ βούλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. ⟨298⟩ οἱ δ᾽ ἀνέγκλητοι βουλόμενοι τυγχάνειν

§ 294 = Iudic. XIV 19.

παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τρισχιλίοις ὁπλίταις, καὶ καταμεμψάμενοι τῶν εἰς Παλαιστινοὺς αὐτῷ τετολμημένων, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Ἑβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἥκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον δῶσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἑκοντὶ τοῦθ' ὑπομένειν. ⟨299⟩ ὁ δὲ λαβὼν ὅρκους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτων ποιήσειν περιττότερον ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειριεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας ἑαυτὸν ἐν τῇ τῶν φυλετῶν τίθησιν ἐξουσίᾳ, κἀκεῖνοι δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαιστινοῖς. ⟨300⟩ καὶ γενομένων κατά τι χωρίον ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὴν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην, πάλαι δ' ἦν ἀνώνυμον, οὐκ ἄπωθεν ἐστρατοπεδευκότων τῶν Παλαιστινῶν, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ βοῆς ὡς ἐπὶ κατωρθωμένοις οἷς ἐβούλοντο, διαρρήξας τὰ δεσμὰ Σαμψών, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα παρὰ ποσὶν οὖσαν, εἰς τοὺς πολεμίους ὤσατο, καὶ παίων αὐτοὺς τῇ σιαγόνι κτείνει εἰς χιλίους, τοὺς δ' ἄλλους τρέπεται ταραχθέντας.

⟨301⟩ Σαμψὼν δὲ μεῖζον ἢ χρὴ ἐπὶ τούτῳ φρονῶν, 9
οὐ κατὰ θεοῦ συνεργίαν ἔλεγε τοῦτο συμβῆναι, τὴν δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπέγραψε τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν τοὺς δ' εἰς φυγὴν τραπῆναι διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ δέους αὐχῶν. ⟨302⟩ δίψους δ' αὐτὸν ἰσχυροῦ κατασχόντος, κατανοῶν ὡς οὐδέν ἐστιν ἀνθρώπειος ἀρετή, τῷ θεῷ πάντα προσεμαρτύρει, καὶ καθικέτευε μηδὲν τῶν εἰρημένων πρὸς ὀργὴν λαβόντα τοῖς πολεμίοις αὐτὸν ἐγχειρίσαι, παρασχεῖν δὲ βοήθειαν πρὸς τὸ δεινὸν καὶ ῥύσασθαι τοῦ κακοῦ. ⟨303⟩ πρὸς οὖν τὰς ἱκετείας ἐπικλασθεὶς ὁ θεὸς πηγὴν κατὰ

§ 298 = Iudic. XV 11.

δεηθεῖσι. κατ' οὖν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ' ἣν ἔδει τὸν προβληθέντα λόγον αὐτῷ διασαφεῖν, πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον συνελθόντες φασίν 'οὔτε λέοντος ἀηδέστερόν τι τοῖς ἐντυγχάνουσιν οὔθ' ἥδιον μέλιτος τοῖς χρωμένοις.' ⟨294⟩ καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν οὐδὲ γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἥτις ὑμῖν ἐκφέρει τὸν ἡμέτερον λόγον. κἀκείνοις μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λείαν ποιησάμενος Ἀσκαλωνιτῶν τοὺς κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ συντυγχάνοντας (Παλαιστινοὶ δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι), τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον παραιτεῖται. καὶ ἡ παῖς ἐκφαυλίσασα τῆς ὀργῆς αὐτόν, συνῆν τῷ αὐτοῦ φίλῳ νυμφοστόλῳ γεγονότι.

7 ⟨295⟩ πρὸς δὲ τὴν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυνθεὶς ἅπαντας ἔγνω σὺν αὐτῇ Παλαιστινοὺς μετέρχεσθαι. θέρους δ' ὄντος καὶ πρὸς ἀμητὸν ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας καὶ τῶν οὐρῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαιστινῶν. ⟨296⟩ καὶ φθείρεται μὲν οὕτως αὐτοῖς ὁ καρπός· Παλαιστινοὶ δὲ γνόντες Σαμψῶνος εἶναι τοὖργον καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἔπραξε, πέμψαντες τοὺς ἄρχοντας εἰς Θαμνά, τὴν γενομένην αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τοὺς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

8 ⟨297⟩ Σαμψὼν δὲ πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαιστινῶν ἀποκτείνας Αἰτὰν κατῴκει· πέτρα δ' ἐστὶν ὀχυρὰ τῆς Ἰούδα φυλῆς. Παλαιστινοὶ δ' ἐστράτευον ἐπὶ τὴν φυλήν. τῶν δ' οὐ δικαίως λεγόντων τιμωρίαν αὐτοὺς εἰσπράττεσθαι περὶ τῶν Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, φόρους αὐτοὺς τελοῦντας, εἰ βούλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. ⟨298⟩ οἳ δ' ἀνέγκλητοι βουλόμενοι τυγχάνειν

§ 294 = Iudic. XIV 19.

παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τρισχιλίοις ὁπλίταις, καὶ καταμεμψάμενοι τῶν εἰς Παλαιστινοὺς αὐτῷ τετολμημένων, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Ἑβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἥκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον δῶσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἑκοντὶ τοῦθ' ὑπομένειν. ⟨299⟩ ὁ δὲ λαβὼν ὅρκους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτων ποιήσειν περιττότερον ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειριεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας ἑαυτὸν ἐν τῇ τῶν φυλετῶν τίθησιν ἐξουσίᾳ, κἀκεῖνοι δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαιστινοῖς. ⟨300⟩ καὶ γενομένων κατά τι χωρίον ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὴν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην, πάλαι δ' ἦν ἀνώνυμον, οὐκ ἄπωθεν ἐστρατοπεδευκότων τῶν Παλαιστινῶν, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ βοῆς ὡς ἐπὶ κατωρθωμένοις οἷς ἐβούλοντο, διαρρήξας τὰ δεσμὰ Σαμψών, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα παρὰ ποσὶν οὖσαν, εἰς τοὺς πολεμίους ὤσατο, καὶ παίων αὐτοὺς τῇ σιαγόνι κτείνει εἰς χιλίους, τοὺς δ' ἄλλους τρέπεται ταραχθέντας.

⟨301⟩ Σαμψὼν δὲ μεῖζον ἢ χρὴ ἐπὶ τούτῳ φρονῶν, 9
οὐ κατὰ θεοῦ συνεργίαν ἔλεγε τοῦτο συμβῆναι, τὴν δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπέγραψε τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν τοὺς δ' εἰς φυγὴν τραπῆναι διὰ τοῦ παρ' αὐτοῦ δέους αὐχῶν. ⟨302⟩ δίψους δ' αὐτὸν ἰσχυροῦ κατασχόντος, κατανοῶν ὡς οὐδέν ἐστιν ἀνθρώπειος ἀρετή, τῷ θεῷ πάντα προσεμαρτύρει, καὶ καθικέτευε μηδὲν τῶν εἰρημένων πρὸς ὀργὴν λαβόντα τοῖς πολεμίοις αὐτὸν ἐγχειρίσαι, παρασχεῖν δὲ βοήθειαν πρὸς τὸ δεινὸν καὶ ῥύσασθαι τοῦ κακοῦ. ⟨303⟩ πρὸς οὖν τὰς ἱκετείας ἐπικλασθεὶς ὁ θεὸς πηγὴν κατά

§ 298 = Iudic. XV 11.

τινος πέτρας ἀνίησιν ἡδεῖαν καὶ πολλήν· ὅθεν ὁ Σαμψὼν ἐκάλει τὸ χωρίον Σιαγόνα, καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τοῦτο λέγεται.

10 ⟨304⟩ *μετὰ δὲ ταύτην τὴν μάχην Σαμψὼν καταφρονῶν τῶν Παλαιστινῶν εἰς Γάζαν ἀφικνεῖται, κἄν τινι τῶν καταγωγίων διέτριβε. μαθόντες δὲ τῶν Γαζαίων οἱ ἄρχοντες τὴν αὐτόθι παρουσίαν αὐτοῦ, τὰ πρὸ τῶν πυλῶν ἐνέδραις καταλαμβάνουσιν, ὅπως ἐξιὼν μὴ λάθῃ.* ⟨305⟩ *Σαμψὼν δέ (οὐ γὰρ λανθάνουσιν αὐτὸν ταῦτα μηχανησάμενοι) περὶ μεσοῦσαν ἤδη τὴν νύκτα ἀναστὰς ἐνράσσει ταῖς πύλαις, αὐταῖς τε φλιαῖς καὶ μοχλοῖς, ὅση τ' ἄλλη περὶ αὐταῖς ἦν ξύλωσις, ἀράμενος κατωμαδὸν εἰς τὸ ὑπὲρ Χεβρῶνος ὄρος φέρων κατατίθησι.*

11 ⟨306⟩ *παρέβαινε δ' ἤδη τὰ πάτρια καὶ τὴν οἰκείαν δίαιταν παρεχάρασσε ξενικῶν μιμήσει ἐθισμῶν, καὶ τοῦτ' ἀρχὴ αὐτῷ κακοῦ γίνεται. γυναικὸς γὰρ ἑταιριζομένης παρὰ τοῖς Παλαιστινοῖς ἐρασθείς, Δαλίλης τοὔνομα, συνῆν αὐτῇ,* ⟨307⟩ *καὶ τῶν Παλαιστινῶν οἱ τοῦ κοινοῦ προεστῶτες ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν πείθουσιν ἐπαγγελίαις μαθεῖν παρὰ τοῦ Σαμψῶνος τὴν αἰτίαν τῆς ἰσχύος, ὑφ' ἧς ἄληπτός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς. ἡ δὲ παρὰ πότον καὶ τοιαύτην συνουσίαν θαυμάζουσα τὰς πράξεις αὐτοῦ ἐτεχνίτευε μαθεῖν τίνι τρόπῳ τοσοῦτον προύχει κατ' ἀρετήν.* ⟨308⟩ *ὁ δὲ Σαμψών (ἔτι γὰρ φρονεῖν ἰσχυρὸς ἦν) ἀντηπάτα τὴν Δαλίλην, φάμενος ὅτι, εἰ κλήμασιν ἑπτὰ δεθείη ἀμπελίνοις ἔτι καὶ περιειλεῖσθαι δυναμένοις, ἀσθενέστερος ἂν πάντων γένοιτο.* ⟨309⟩ *ἡ δὲ τότε μὲν ἡσύχασεν, ἀποσημήνασα δὲ τοῖς ἄρχουσι τῶν Παλαιστινῶν ἐνίδρυσε τῶν στρατιωτῶν*

§ 304 = Iudic. XVI 1.

ἔνδον τινάς, καὶ καθεύδοντα μεθύοντα κατέδησε τοῖς κλήμασι κατὰ τὸ ἰσχυρότατον, ἔπειτ᾿ ἀνεγείρασα ἐδήλου παρεῖναί τινας ἐπ᾿ αὐτόν. ⟨310⟩ ὁ δὲ ῥήξας τὰ κλήματα βοηθεῖν ὡς ἐπερχομένων αὐτῷ τινῶν ἐπειρᾶτο. καὶ ἡ γυνή, συνεχῶς ὁμιλοῦντος αὐτῇ τοῦ Σαμψῶνος, δεινῶς ἔχειν ἔλεγεν εἰ κατ᾿ ἀπιστίαν εὐνοίας τῆς πρὸς αὐτὸν μὴ λέγοι ταῦθ᾿ ἅπερ δεῖται, ὡς οὐ σιγησομένης ὅσα μὴ γινώσκεσθαι συμφέρειν οἶδεν αὐτῷ. ⟨311⟩ τοῦ δὲ πάλιν ἀπατῶντος αὐτὴν καὶ φήσαντος ἑπτὰ κάλοις δεθέντα τὴν ἰσχὺν ἀπολεῖν, ἐπεὶ καὶ τοῦτο ποιήσασα οὐδὲν ἤνυσε, τρίτον ἐνυφῆναι τὰς κόμας αὐτοῦ ἐμήνυσεν. ⟨312⟩ ὡς δ᾿ οὐδὲ τούτου γενομένου ἀληθὲς ηὑρίσκετο, δεομένης τελευταῖον ὁ Σαμψών (ἔδει γὰρ αὐτὸν συμφορᾷ περιπεσεῖν) χαρίζεσθαι βουλόμενος τῇ Δαλίλῃ, ‛ἐμοῦ' φησίν ‛ὁ θεὸς κήδεται, καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου πρόνοιαν γεννηθεὶς κόμην ταύτην τρέφω, παρεγγυήσαντος μὴ ἀποκείρειν τοῦ θεοῦ· τὴν γὰρ ἰσχὺν εἶναί μοι κατὰ τὴν ταύτης αὔξησιν καὶ παραμονήν.' ⟨313⟩ ταῦτα μαθοῦσα καὶ στερήσασα τῆς κόμης αὐτὸν παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις, οὐκέτ᾿ ὄντα ἰσχυρὸν ἀμύνασθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν. οἳ δ᾿ ἐκκόψαντες αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς δεδεμένον ἄγειν παρέδοσαν.

⟨314⟩ προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ηὔξετο ἡ κόμη τῷ 12
Σαμψῶνι. καὶ ἑορτῆς οὔσης τοῖς Παλαιστινοῖς δημοτελοῦς καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ γνωριμωτάτων ἐν ταὐτῷ εὐωχουμένων (οἶκος δ᾿ ἦν δύο κιόνων στεγόντων αὐτοῦ τὸν ὄροφον) ἄγεται μεταπεμψαμένων ὁ Σαμψὼν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅπως ἐνυβρίσωσιν αὐτῷ παρὰ τὸν πότον. ⟨315⟩ ὁ δὲ δεινότερον τῶν κακῶν ὑπολαμβάνων τὸ μὴ δύνασθαι ὑβριζόμενος ἀμύνασθαι, τὸν χειρα-

§ 310 = Iudic. XVI 9.

γωγοῦντα παῖδα πείθει, προσαναπαύσασθαι χρήζειν εἰπὼν ὑπὸ κόπου, τοῖς κίοσιν αὐτὸν ἐγγὺς ἀγαγεῖν. ⟨316⟩ ὡς δ' ἧκεν, ἐνσεισθεὶς αὐτοῖς ἐπικαταβάλλει τὸν οἶκον, ἀνατραπέντων τῶν κιόνων, τρισχιλίοις ἀνδράσιν, οἳ πάντες ἀπέθανον, ἐν αὐτοῖς δὲ καὶ Σαμψών. καὶ τὸν μὲν τοιοῦτο κατέσχε τέλος, ἄρξαντα τῶν Ἰσραηλιτῶν εἴκοσιν ἔτη, ⟨317⟩ θαυμάζειν δ' ἄξιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ περὶ τὴν τελευτὴν μεγαλόφρονος τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς ὀργῆς τῆς μέχρι τοῦ τελευτᾶν πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ τὸ μὲν ὑπὸ γυναικὸς ἁλῶναι δεῖ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προσάπτειν ἥττονι ἁμαρτημάτων οὔσῃ, μαρτυρεῖν δ' ἐκείνῳ τὴν εἰς τἆλλα πάντα τῆς ἀρετῆς περιουσίαν. οἱ δὲ συγγενεῖς ἀράμενοι τὸ σῶμα αὐτοῦ θάπτουσιν ἐν Σαριασᾷ τῇ πατρίδι μετὰ τῶν συγγενῶν.

9 ⟨318⟩ μετὰ δὲ τὴν Σαμψῶνος τελευτὴν προύστη τῶν Ἰσραηλιτῶν Ἠλεὶ ὁ ἀρχιερεύς. ἐπὶ τούτου λιμῷ τῆς χώρας κακοπαθούσης αὐτῶν, Ἐλιμέλεχος ἐκ Βηθλεέμων (ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς) ἀντέχειν τῷ δεινῷ μὴ δυνάμενος, τήν τε γυναῖκα Νααμὶν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γεγενημένους Χελλίωνα καὶ Μάλλωνα, ἐπαγόμενος εἰς τὴν Μωαβῖτιν μετοικίζεται, ⟨319⟩ καὶ προχωρούντων αὐτῷ κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων ἄγεται τοῖς υἱοῖς γυναῖκας Μωαβίτιδας, Χελλίωνι μὲν Ὀρφάν, Ῥούθην δὲ Μάλλωνι. διελθόντων δὲ δέκ' ἐτῶν ὅ τε Ἐλιμέλεχος καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παῖδες δι' ὀλίγου τελευτῶσι, ⟨320⟩ καὶ ἡ Νααμὶς πικρῶς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι φέρουσα καὶ τὴν ὑπ' ὄψιν τῶν φιλτάτων ἐρημίαν οὐχ ὑπομένουσα, δι' οὓς καὶ τῆς πατρίδος ἐξεληλύθει, πάλιν εἰς αὐτὴν ἀπηλ-

§ 316 = Iudic. XVI 29. § 318 = Ruth. I 1.

λάττετο· καὶ γὰρ ἤδη καλῶς τὰ κατ' αὐτὴν ἐπυνθάνετο χωρεῖν. ⟨321⟩ οὐκ ἐκαρτέρουν δὲ διαζευγνύμεναι αὐτῆς αἱ νύμφαι, οὐδὲ παραιτουμένη βουλομένας συνεξορμᾶν πείθειν ἐδύνατο, ἀλλ' ἐγκειμένων εὐξαμένη γάμον εὐτυχέστερον αὐταῖς οὗ διημαρτήκεσαν παισὶ τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν κτῆσιν, ὅτι τε τὰ πρὸς αὐτὴν οὕτως ἐστί, ⟨322⟩ μένειν αὐτόθι παρεκάλει, καὶ μὴ συμμεταλαμβάνειν αὐτῇ βούλεσθαι πραγμάτων ἀδήλων τὴν πάτριον γῆν καταλιπούσας. ἡ μὲν οὖν Ὀρφὰ μένει πεισθεῖσα, τὴν δὲ Ῥούθην μὴ πεισθεῖσαν ἀπήγαγε, κοινωνὸν παντὸς τοῦ προστυχόντος γενησομένην.

⟨323⟩ ἐλθοῦσαν δὲ Ῥούθην μετὰ τῆς πενθερᾶς εἰς 2
τὴν Βηθλεέμων Βόαζος, Ἐλιμελέχου συγγενὴς ὤν, δέχεται ξενίᾳ. καὶ ἡ Ναμίς, προσαγορευόντων αὐτὴν ὀνομαστί, 'δικαιότερον' εἶπε 'Μάραν ἂν καλοίητέ με·' σημαίνει δὲ καθ' Ἑβραίων γλῶτταν Ναμὶς μὲν εὐτυχίαν, Μάρα δ' ὀδύνην. ⟨324⟩ ἀμητοῦ δ' ὄντος ἐξῄει καλαμησομένη κατὰ συγχώρησιν τῆς πενθερᾶς ἡ Ῥούθη, ὅπως τροφῆς εὐποροῖεν, καὶ εἰς τὸ Βοάζου τυχαίως ἀφικνεῖται χωρίον. παραγενόμενος δὲ Βόαζος μετ' ὀλίγον καὶ θεασάμενος τὴν κόρην ἀνέκρινε τὸν ἀγροκόμον περὶ τῆς παιδός. ὃ δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν παρ' αὐτῆς ἅπαντα προπεπυσμένος ἐδήλου τῷ δεσπότῃ. ⟨325⟩ ὃ δὲ τῆς περὶ τὴν πενθερὰν εὐνοίας ἅμα καὶ μνήμης τοῦ παιδὸς αὐτῆς ᾧ συνῴκησεν ἀσπασάμενος τὴν κόρην, καὶ εὐξάμενος αὐτῇ πεῖραν ἀγαθῶν, καλαμᾶσθαι μὲν αὐτὴν οὐκ ἠξίωσε, θερίζειν δὲ πᾶν ὅ τι καὶ δύναιτο καὶ λαμβάνειν ἐπιτρέπει, προστάξας τῷ ἀγροκόμῳ μηδὲν αὐτὴν διακωλύειν ἄριστόν τε παρέχειν αὐτῇ καὶ ποτόν,

§ 321 = Ruth. I 8.

ὁπότε σιτίζοι τοὺς θερίζοντας. ⟨326⟩ Ῥούθη δ' ἄλφιτα λαβοῦσα παρ' αὐτοῦ ἐφύλαξε τῇ ἑκυρᾷ, καὶ παρῆν ὀψὲ κομίζουσα μετὰ τῶν σταχύων· ἐτετηρήκει δ' αὐτῇ καὶ ἡ Ναάμις ἀπόμοιραν βρωμάτων τινῶν, οἷς αὐτὴν ἐπολυώρουν οἱ γειτονεύοντες. διηγεῖται δ' αὐτῇ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Βοάζου πρὸς αὐτὴν εἰρημένα. ⟨327⟩ δηλωσάσης δ' ἐκείνης ὡς συγγενής ἐστι καὶ τάχ' ἂν δι' εὐσέβειαν προνοήσειεν αὐτῶν, ἐξῄει πάλιν ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ἐπὶ καλάμης συλλογὴν σὺν ταῖς τοῦ Βοάζου θεραπαινίσιν.

3 ⟨328⟩ ἐλθὼν δὲ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας καὶ Βόαζος, ἤδη τῆς κριθῆς λελικμημένης, ἐπὶ τῆς ἅλωος ἐκάθευδε. τοῦτο πυθομένη ἡ Ναάμις τεχνᾶται παρακατακλίνειν τὴν Ῥούθην αὐτῷ (καὶ γὰρ ἔσεσθαι χρηστὸν αὐταῖς ὁμιλήσαντα τῇ παιδί), καὶ πέμπει τὴν κόρην ὑπνωσομένην αὐτοῦ παρὰ τοῖς ποσίν. ⟨329⟩ ἡ δέ (πρὸς οὐδὲν γὰρ ἀντιλέγειν τῶν ὑπὸ τῆς ἑκυρᾶς κελευομένων ὅσιον ἡγεῖτο) παραγίνεται, καὶ παραυτίκα μὲν λανθάνει τὸν Βόαζον βαθέως καθυπνωκότα, περιεγερθεὶς δὲ περὶ μέσην νύκτα καὶ αἰσθόμενος τῆς ἀνθρώπου παρακατακειμένης ἀνέκρινε τίς εἴη. ⟨330⟩ τῆς δ' εἰπούσης τοὔνομα καὶ φαμένης ὡς αὐτὸν δεσπότην συγχωρεῖν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἄγει, ὄρθριος δέ, πρὶν ἢ τοὺς οἰκέτας ἄρξασθαι κινεῖσθαι πρὸς τοὖργον, περιεγείρας αὐτὴν κελεύει τῶν κριθῶν λαβοῦσαν ὅ τι καὶ δύναιτο πορεύεσθαι πρὸς τὴν ἑκυράν, πρὶν ὀφθῆναί τισιν αὐτόθι κεκοιμημένην· φυλάττεσθαι γὰρ σῶφρον τὴν ἐπὶ τοιούτοις διαβολήν, καὶ μάλιστ' ἐπὶ μὴ γεγονόσι. ⟨331⟩ 'περὶ μέντοι τοῦ παντὸς οὕτω' φησίν 'ἔσται· ἐρωτᾶν τὸν ἔγγιστα ἐμοῦ τῷ γένει τυγχάνοντα,

§ 326 = Ruth. II 18.

εἰ σοῦ χρεία γαμετῆς ἐστὶν αὐτῷ, καὶ λέγοντι μὲν ἀκολουθήσεις ἐκείνῳ, παραιτουμένου δὲ νόμῳ σε συνοικήσουσαν ἄξομαι.'

⟨332⟩ ταῦτα τῇ ἑκυρᾷ δηλωσάσης εὐθυμία κατεῖχεν 4 αὐτάς, ἐν ἐλπίδι τοῦ πρόνοιαν ἕξειν αὐτῶν Βόαζον γενομένας. κἀκεῖνος ἤδη μεσούσης τῆς ἡμέρας κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν τήν τε γερουσίαν συνῆγε, καὶ μεταπεμψάμενος τὴν Ῥούθην ἐκάλει καὶ τὸν συγγενῆ· καὶ παραγενομένου φησίν ⟨333⟩ 'Ἐλιμελέχου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ κλήρων κρατεῖς;' ὁμολογήσαντος δὲ συγχωρούντων τῶν νόμων κατ' ἀγχιστείαν, 'οὐκ οὖν' φησὶν ὁ Βόαζος 'ἐξ ἡμισείας δεῖ μεμνῆσθαι τῶν νόμων, ἀλλὰ πάντα ποιεῖν κατ' αὐτούς. Μάλλωνος γὰρ δεῦρ' ἥκει γύναιον, ὅπερ, εἰ θέλεις τῶν ἀγρῶν κρατεῖν, γαμεῖν σε δεῖ κατὰ τοὺς νόμους.' ⟨334⟩ ὁ δὲ Βοάζῳ καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῆς γυναικὸς παρεχώρει, συγγενεῖ μὲν ὄντι καὶ αὐτῷ τῶν τετελευτηκότων, εἶναι δὲ καὶ γυναῖκα λέγων αὐτῷ καὶ παῖδας ἤδη. ⟨335⟩ μαρτυράμενος οὖν ὁ Βόαζος τὴν γερουσίαν, ἐκέλευσε τῇ γυναικὶ ὑπολῦσαι αὐτὸν προσελθοῦσαν κατὰ τὸν νόμον καὶ πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον. γενομένου δὲ καὶ τούτου Βόαζος γαμεῖ τὴν Ῥούθην, καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς μετ' ἐνιαυτὸν ἄρρεν. ⟨336⟩ τοῦτο ἡ Νααμὶς τιθηνουμένη κατὰ συμβουλίαν τῶν γυναικῶν Ὠβήδην ἐκάλεσεν ἐπὶ γηροκομίᾳ τῇ αὐτῆς τραφησόμενον· Ὠβήδης γὰρ κατὰ διάλεκτον τὴν Ἑβραίων ἀποσημαίνει δουλεύων. Ὠβήδου δὲ γίνεται Ἰεσσαῖος, τούτου Δαυίδης ὁ βασιλεύσας καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν.

⟨337⟩ τὰ μὲν οὖν κατὰ Ῥούθην ἀναγκαίως διηγη-

§ 332 = Ruth. III 16.

σάμην, ἐπιδεῖξαι βουλόμενος τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν, ὅτι τούτῳ παράγειν ἐφικτόν ἐστιν εἰς ἀξίωμα λαμπρὸν καὶ τοὺς ἐπιτυχόντας, εἰς οἷον ἀνήγαγε καὶ Δαυίδην
10 *ἐκ τοιούτων γενόμενον·* ⟨338⟩ *Ἑβραῖοι δέ, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ὑπενεχθέντων, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστινοῖς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. Ἠλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ δύο παῖδες ἦσαν, Ὀφνίς τε καὶ Φινεέσης.* ⟨339⟩ *οὗτοι καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὑβρισταὶ γενόμενοι καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς οὐδενὸς ἀπείχοντο παρανομήματος, καὶ τὰ μὲν ἐφέροντο τῶν γερῶν κατὰ τιμήν, ἃ δ' ἐλάμβανον αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ, γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ παραγινομένας ὕβριζον φθοραῖς, ταῖς μὲν βίαν προσφέροντες, τὰς δὲ δώροις ὑπαγόμενοι· τυραννίδος δ' οὐδὲν ἀπέλειπεν ὁ βίος αὐτῶν.* ⟨340⟩ *ὅ τ' οὖν πατὴρ αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις χαλεπῶς εἶχεν, ὅσον οὔπω προσδοκῶν ἥξειν ἐκ θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις, τό τε πλῆθος ἐδυσφόρει. κἀπειδὴ φράζει τὴν ἐσομένην συμφορὰν ὁ θεὸς τοῖς παισὶν αὐτοῦ τῷ τ' Ἠλεὶ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, παιδὶ ἔτ' ὄντι, τότε φανερὸν ἐπὶ τοῖς υἱοῖς πένθος ἦγε.*

2 ⟨341⟩ *βούλομαι δὲ τὰ περὶ τοῦ προφήτου πρότερον διεξελθὼν ἔπειθ' οὕτω τὰ περὶ τοὺς Ἠλεὶ παῖδας εἰπεῖν, καὶ τὴν δυστυχίαν τὴν τῷ παντὶ λαῷ Ἑβραίων γενομένην.* ⟨342⟩ *Ἀλκάνης Λευίτης ἀνήρ, τῶν ἐν μέσῳ πολιτῶν, τῆς Ἐφραΐμου κληρουχίας, Ἀρμαθὰν πόλιν κατοικῶν, ἐγάμει δύο γυναῖκας, Ἄνναν τε καὶ Φενάνναν. ἐκ δὴ ταύτης καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται· τὴν δ' ἑτέραν ἄτεκνον οὖσαν ἀγαπῶν διετέλει.* ⟨343⟩ *ἀφικομένου δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν τοῦ Ἀλκάνου εἰς Σιλὼ πόλιν θῦσαι (ἐνταῦθα γὰρ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ*

§ 338 = 1 Reg. II 12.

ἐπεπήγει, καθὼς προειρήκαμεν) καὶ πάλιν κατὰ τὴν εὐωχίαν νέμοντος μοίρας κρεῶν ταῖς τε γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, ἡ Ἄννα θεασαμένη τοὺς τῆς ἑτέρας παῖδας τῇ μητρὶ παρακαθημένους, εἰς δάκρυά τε προύπεσε καὶ τῆς ἀπαιδίας αὑτὴν ὠλοφύρετο καὶ τῆς μονώσεως. ⟨344⟩ καὶ τῆς τἀνδρὸς παραμυθίας τῇ λύπῃ κρατήσασα, εἰς τὴν σκηνὴν ᾤχετο τὸν θεὸν ἱκετεύουσα δοῦναι γονὴν αὐτῇ καὶ ποιῆσαι μητέρα, ἐπαγγελλομένη τὸ πρῶτον αὐτῇ γενησόμενον καθιερώσειν ἐπὶ διακονίᾳ τοῦ θεοῦ, δίαιταν οὐχ ὁμοίαν τοῖς ἰδιώταις ποιησόμενον. ⟨345⟩ διατριβούσης δ' ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς πολὺν χρόνον, Ἠλεὶ ὁ ἀρχιερεύς (ἐκαθέζετο γὰρ πρὸ τῆς σκηνῆς) ὡς παροινοῦσαν ἐκέλευσεν ἀπιέναι. τῆς δὲ πιεῖν ὕδωρ φαμένης, λυπουμένην δ' ἐπὶ παίδων ἀπορίᾳ τὸν θεὸν ἱκετεύειν, θαρρεῖν παρεκελεύετο, παρέξειν αὐτῇ παῖδα τὸν θεὸν καταγγέλλων. ⟨346⟩ παραγενομένη 3
δ' εὔελπις πρὸς τὸν ἄνδρα, τροφὴν χαίρουσα προσηνέγκατο, καὶ ἀναστρεψάντων εἰς τὴν πατρίδα κύειν ἤρξατο. καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, ὃν Σαμούηλον προσαγορεύουσι· θεαίτητον ἄν τις εἴποι. παρῆσαν οὖν ὑπὲρ τῆς τοῦ παιδὸς γενέσεως θύσοντες, δεκάτας τ' ἔφερον. ⟨347⟩ ἀναμνησθεῖσα δ' ἡ γυνὴ τῆς εὐχῆς τῆς ἐπὶ τῷ παιδὶ γεγενημένης παρεδίδου τῷ Ἠλεί, ἀνατιθεῖσα τῷ θεῷ προφήτην γενησόμενον. κόμη τ' οὖν αὐτῷ ἀνεῖτο, καὶ ποτὸν ὕδωρ ἦν. καὶ Σαμούηλος μὲν ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε τρεφόμενος, Ἀλκάνῃ δ' ἐκ τῆς Ἄννης υἱεῖς τε ἄλλοι γίνονται καὶ τρεῖς θυγατέρες.

⟨348⟩ Σαμούηλος δὲ πεπληρωκὼς ἔτος ἤδη δωδέκατον προυφήτευε. καί ποτε κοιμώμενον ὀνομαστὶ ἐκάλεσεν ὁ θεός. ὃ δὲ νομίσας ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως πε-

§ 344 = 1 Reg. 1 11.

φωνῆσθαι παραγίνεται πρὸς αὐτόν. οὐ φαμένου δὲ καλέσαι τοῦ ἀρχιερέως, ὁ θεὸς εἰς τρὶς τοῦτο ποιεῖ. ⟨349⟩ καὶ Ἠλεὶ διυπνισθείς φησι πρὸς αὐτόν ʽἀλλ' ἐγὼ μέν, Σαμούηλε, σιγὴν ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον, θεὸς δ' ἐστὶν ὁ καλῶν. ἀλλὰ σήμαινε πρὸς αὐτὸν ὅτι παρατυγχάνω.' καὶ τοῦ θεοῦ φθεγξαμένου πάλιν ἀκούσας ἠξίου λαλεῖν ἐπὶ τοῖς χρωμένοις· οὐ γὰρ ὑστερήσειν αὐτὸν ἐφ' οἷς θελήσειε διακονίας. ⟨350⟩ καὶ ὁ θεός ʽἐπεί' φησί ʽπαρατυγχάνεις, μάνθανε συμφορὰν Ἰσραηλίταις ἐσομένην λόγου μείζονα καὶ πίστεως τοῖς παρατυγχάνουσι, καὶ τοὺς Ἠλεὶ δὲ παῖδας ἡμέρᾳ μιᾷ τεθνηξομένους, καὶ τὴν ἱερωσύνην μετελευσομένην εἰς τὴν Ἐλεαζάρου οἰκίαν· Ἠλεὶ γὰρ τῆς ἐμῆς θεραπείας μᾶλλον τοὺς υἱοὺς καὶ παρὰ τὸ συμφέρον αὐτοῖς ἠγάπησε.' ⟨351⟩ ταῦτα βιασάμενος ὅρκοις εἰπεῖν αὐτῷ τὸν προφήτην Ἠλεί (οὐ γὰρ ἐβούλετο λυπεῖν αὐτὸν λέγων) ἔτι μᾶλλον βεβαιοτέραν εἶχε τὴν προσδοκίαν τῆς τῶν τέκνων ἀπωλείας. Σαμουήλου δ' ηὔξετο ἐπὶ πλέον ἡ δόξα, πάντων ὧν προυφήτευεν ἀληθινῶν βλεπομένων.

11 ⟨352⟩ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν Παλαιστινοὶ στρατεύσαντες ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας στρατοπεδεύονται κατὰ πόλιν Ἀφεκάν. δεξαμένων δ' ἐξ ὀλίγου τῶν Ἰσραηλιτῶν, συνῆσαν εἰς τὴν ἐχομένην καὶ νικῶσιν οἱ Παλαιστινοί, καὶ κτείνουσι μὲν τῶν Ἑβραίων εἰς τετρακισχιλίους, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος συνδιώκουσιν εἰς τὸ
2 στρατόπεδον. ⟨353⟩ δείσαντες δὲ περὶ τῶν ὅλων οἱ Ἑβραῖοι πέμπουσιν ὡς τὴν γερουσίαν καὶ τὸν ἀρχιερέα, τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ κελεύοντες κομίζειν, ἵνα παρούσης αὐτῆς παραταττόμενοι κρατῶσι τῶν πολεμίων, ἀγνοοῦντες ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ καταψηφισάμενος αὐ-

§ 349 = 1 Reg. III 8.

τῶν τὴν συμφορὰν τῆς κιβωτοῦ, δι' ὃν καὶ ταύτην ἐν τιμῇ συνέβαινεν εἶναι. ⟨354⟩ παρῆν τ' οὖν ἡ κιβωτὸς καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς, τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἐπιστείλαντος, εἰ ληφθείσης τῆς κιβωτοῦ ζῆν ἐθελήσουσιν, εἰς ὄψιν αὐτῷ μὴ παραγίνεσθαι. Φινεέσης δ' ἤδη καὶ ἱερᾶτο, τοῦ πατρὸς αὐτῷ παρακεχωρηκότος διὰ τὸ γῆρας. ⟨355⟩ θάρσος οὖν ἐπιγίνεται πολὺ τοῖς Ἑβραίοις ὡς διὰ τὴν ἄφιξιν τῆς κιβωτοῦ περιεσομένοις τῶν πολεμίων· κατεπλήττοντο δὲ οἱ πολέμιοι, δεδιότες τὴν παρουσίαν τῆς κιβωτοῦ τοῖς Ἰσραηλίταις. ταῖς μέντοι γε ἑκατέρων προσδοκίαις οὐχ ὅμοιον ἀπήντησε τοὖργον, ⟨356⟩ ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης, ἣν μὲν ἤλπιζον νίκην Ἑβραῖοι, τῶν Παλαιστινῶν αὕτη γίνεται, ἣν δ' ἐφοβοῦντο ἧτταν οὗτοι, ταύτην Ἑβραῖοι παθόντες ἔγνωσαν αὐτοὺς μάτην ἐπὶ τῇ κιβωτῷ τεθαρρηκότας· ἐτράπησάν τε γὰρ εὐθὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντες τῶν πολεμίων καὶ ἀπέβαλον εἰς τρισμυρίους, ἐν οἷς ἔπεσον καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς, ἥ τε κιβωτὸς ἤγετο πρὸς τῶν πολεμίων.

⟨357⟩ ἀπαγγελθείσης δὲ τῆς ἥττης εἰς τὴν Σιλὼ 3
καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς κιβωτοῦ (Βενιαμίτης γάρ τις αὐτοῖς ἄγγελος ἀφικνεῖται νεανίας παρατετευχὼς τῷ γεγονότι) πένθους ἐνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις. ⟨358⟩ καὶ Ἠλεὶ ὁ ἀρχιερεύς (ἐκαθέζετο γὰρ καθ' ἑτέρας τῶν πυλῶν ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου) ἀκούσας οἰμωγῆς, καὶ νομίσας νεώτερόν τι πεπρᾶχθαι περὶ τοὺς οἰκείους, καὶ μεταπεμψάμενος τὸν νεανίαν, ὡς ἔγνω τὰ κατὰ τὴν μάχην, ῥᾴων ἦν ἐπί τε τοῖς παισὶ καὶ τοῖς συνενηνεγμένοις περὶ τὸ στρατόπεδον ὡς ἂν προεγνωκὼς παρὰ τοῦ θεοῦ τὸ συμβησόμενον καὶ προαπηγγελκὼς (συγχεῖ

§ 354 = 1 Reg. IV 4.

γὰρ ἱκανῶς τὰ παρὰ τὴν προσδοκίαν συντυχόντα δεινά)· ⟨359⟩ ὡς δὲ καὶ τὴν κιβωτὸν ἤκουσεν ᾐχμαλωτίσθαι πρὸς τῶν πολεμίων, ὑπὸ τοῦ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ τοῦτο προσπεσεῖν περιαλγήσας, ἀποκυλισθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου τελευτᾷ, ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα βιώσας ἔτη τὰ πάντα, καὶ τούτων τὰ τετταράκοντα κατασχὼν τὴν ἀρχήν.

4 *⟨360⟩ θνήσκει δὲ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ Φινεέσου τοῦ παιδὸς γυνή, μὴ καρτερήσασα ζῆν ἐπὶ τῇ τἀνδρὸς δυστυχίᾳ. κυούσῃ γὰρ αὐτῇ προσηγγέλθη τὸ περὶ τὸν ἄνδρα πάθος, τίκτει δ' ἑπταμηνιαῖον παῖδα, ὃν καὶ ζήσαντα Ἰοχάβην προσηγόρευσαν (σημαίνει δ' ἀδοξίαν τοὔνομα) διὰ τὴν προσπεσοῦσαν δύσκλειαν τότε τῷ στρατῷ.*

5 *⟨361⟩ ἦρξε δὲ πρῶτος Ἠλεὶ Ἰθαμάρου τῆς ἑτέρου τῶν Ἀαρῶνος υἱῶν οἰκίας· ἡ γὰρ Ἐλεαζάρου οἰκία τὸ πρῶτον ἱερᾶτο, παῖς παρὰ πατρὸς ἐπιδεχόμενοι τὴν τιμήν. ἐκεῖνός τε Φινεέσῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ παραδίδωσι, ⟨362⟩ μεθ' ὃν Ἀβιεζέρης υἱὸς ὢν αὐτοῦ τὴν τιμὴν παραλαβὼν παιδὶ αὐτοῦ Βουκὶ τοὔνομα αὐτὴν κατέλιπεν, παρ' οὗ διεδέξατο Ὄζις υἱὸς ὤν, μεθ' ὃν Ἠλεὶ ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, περὶ οὗ νῦν ἦν ὁ λόγος, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνου μέχρι τῶν κατὰ τὴν Σολομῶνος βασιλείαν καιρῶν. τότε δ' οἱ Ἐλεαζάρου πάλιν αὐτὴν ἀπέλαβον.*

§ 359 = 1 Reg. IV 18. § 361 = 1 Paral. VI 4.

B. G. TEUBNER
IN LEIPZIG UND BERLIN.

Juni 1910.

A. Ausgaben griechischer und lateinischer Schriftsteller.

1a. Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum Teubneriana. [8.]

Diese Sammlung hat die Aufgabe, die gesamten noch vorhandenen Erzeugnisse der griechischen und römischen Literatur in neuen, wohlfeilen Ausgaben zu veröffentlichen, soweit dies zugunsten der Wissenschaft oder der Schule wünschenswert ist. Die Texte der Ausgaben beruhen auf den jeweils neuesten Ergebnissen der kritischen Forschung, über die die beigefügte adnotatio critica, die sich teils in der praefatio, teils unter dem Text befindet, Auskunft gibt. Die Sammlung wird ununterbrochen fortgesetzt werden und in den früher erschienenen Bänden durch neue, verbesserte Ausgaben stets mit den Fortschritten der Wissenschaft Schritt zu halten suchen.

Die Sammlung umfaßt zurzeit gegen 550 Bände, die bei einmaligem Bezuge statt ca. 1800 Mark geheftet, 2050 Mark gebunden zum Vorzugspreise von ca. 1350 Mark, bzw. 1600 Mark abgegeben werden.

Alle Ausgaben sind auch gleichmäßig in Leinwand gebunden käuflich!

Textausgaben der griechischen und lateinischen Klassiker.

Die mit einem * bezeichneten Werke sind Neuerscheinungen seit Anfang 1909.

a. Griechische Schriftsteller.

Aeliani de nat. anim. ll. XVII, var. hist., epistt., fragmm. Rec. R. Hercher. 2 voll. ℳ 12.20 **13.20.**
—— **varia historia.** Rec. R. Hercher. ℳ 1.50 **1.90.**
Aeneae commentarius poliorceticus. Rec. A. Hug. ℳ 1.35 **1.75.**
*—— **tacticus.** Ed. R. Schöne. [U. d. Pr.]
Aeschinis orationes. Ed. Fr. Blass. Ed. II. min. ℳ 2.80 **3.30.**
—— —— —— Ed. maior (m. Index v. Preuss). ℳ 9.20 **9.80.**
Aeschyli tragoediae. Iter. ed. H. Weil. ℳ 2.40 **3.—**
Einzeln jede Tragödie (Agamemnon. Choëphorae. Eumenides. Persae. Prometheus. Septem c. Th. Supplices) ℳ —.40 **—.70.**
—— **cantica.** Dig. O. Schroeder. ℳ 2.40 **2.80.**
——] **Scholia in Persas.** Rec. O. Dähnhardt. ℳ 3.60 **4.20.**
Aesopicae fabulae. Rec. C. Halm. ℳ —.90 **1.30.**
Alciphronis Rhetoris epistularum lib. IV. Ed. M. A. Schepers. ℳ 3.20 **3.60.**
Alexandri Lycopol. c. Manich. Ed. A. Brinkmann. ℳ 1.— **1.25.**
Alypius: s. Musici.
Ammo: s. Maximus.
Anacreontis carmina. Ed. V. Rose. Ed. II. ℳ 1.— **1.40.**
Anaritius: s. Euclid. suppl.
Andocidis orationes. Ed. Fr. Blass. Ed. III. ℳ 1.40 **1.80.**
Annae Comnenae Alexias. Rec. A. Reifferscheid. 2 voll. ℳ 7.50 **8.60.**
***Anonymi chronographia syntomos e cod.** Matrit. No. 121 (nunc 4701). Ed. Ad. Bauer. ℳ 2.— **2.40.**
Anonymus de incredibilibus: s. Mythographi.
Anthologia Graeca epigr. Palat. c. Plan. Ed. H Stadtmueller.
Vol. I: Pal. l. I—VI (Plan. l. V—VII). ℳ 6.— **6.60.**
Vol. II. P. 1: Pal. l. VII (Plan. l. III). ℳ 8.— **8.60.** [P. 2 in Vorb.]
*Vol. III. P. 1: Pal. l. IX. (Epp. 1—563. Plan. l. I) ℳ 8.— **8.60.** [P. 2 in Vorb.]
—— **lyrica** s. lyr. Graec. rell. Ed. Th. Bergk. Ed. IV cur. E. Hiller et O. Crusius. ℳ 3.— **3.60.**
Antiphontis orationes et fragmenta. Ed. Fr. Blaß. Ed. II. ℳ 2.10 **2.50.**
Antonini, M. Aurel., commentarr. ll. XII. Rec. I. Stich. Ed. II. ℳ 2.40 **2.80.**

Die **fetten** *Ziffern* verstehen sich für **gebun**[...]mplare.

Antoninus Liberalis: s. Mythographi.

Apocalypsis Anastasiae. Ed. R. Homburg. *M.* 1.20 **1.60.**

Apollodori bibliotheca: s. Mythographi. Vol. I.

Apollonius Pergaeus. Ed. et Lat. interpr. est I. L. Heiberg. 2 voll. *M.* 9.— **10.—**

Apollonii Rhodii Argonautica. Rec. R. Merkel. *M.* 1.50 **1.90.**

Appiani hist. Rom. Ed. L. Mendelssohn. 2 voll. [Vol. I. *M.* 4.50 **5.—** Vol. II. Ed. P. Viereck. Ed. II. *M.* 6.— **6.60.**] *M.* 10.50 **11.60.**

Archimedis opera omnia. Ed. et Latine vertit I. L. Heiberg. 3 voll. *M.* 18.— **19.80.** *Ed. II. Vol. I. *M.* 6.— **6.60.**

Aristeae ad Philocratem epistula c. cet. de vers. LXX interpr. testim. Ed. P. Wendland. *M.* 4.— **4.50.**

Aristophanis comoediae. Ed. Th. Bergk. 2 voll. Ed. II. *M.* 4.— **5.—**

Vol. I: Acharn., Equites, Nubes, Vespae, Pax. *M.* 2.—, **2.50.**

— II: Aves, Lysistrata, Thesmoph., Ranae, Eccles., Plutus. *M.* 2.— **2.50.**

Einzeln jedes Stück *M.* —.60 **—.90.**

*—— cantica. Dig. O. Schroeder. *M.* 2.40 **2.80.**

Aristotelis ars rhetorica. Ed. A. Roemer. Ed. II. *M.* 3.60 **4.—**

—— **de arte poetica l.** Rec. W. Christ. *M.* —.60 **—.90.**

—— **ethica Nicomachea.** Rec. Fr. Susemihl. Ed. II cur. O. Apelt. *M.* 2.40 **2.80.**

—— **magna moralia.** Rec. Fr. Susemihl. *M.* 1.20 **1.60.**

[—— **ethica Eudemia.**] Eudemi Rhodii ethica. Adi. **de virtutibus et vitiis l.** rec. Fr. Susemihl. *M.* 1.80 **2.20.**

—— **politica.** Post Fr. Susemihlium rec. O. Immisch. *M.* 3.— **3.50.**

—— **oeconomica.** Rec. Fr. Susemihl. *M.* 1.50 **1.90.**

—— *Πολιτεία Ἀθηναίων.* Ed. Fr. Blass. Ed. IV. *M.* 1.80 **2.20.**

*—— —— Post Fr. Blassium ed. Th. Thalheim. *M.* 1.50 **1.90.**

—— **de animalibus historia.** Ed. L. Dittmeyer. *M.* 6 — **6.60.**

—— **de partib. anim. ll. IV.** Ed. B. Langkavel. *M.* 2.80 **3.20.**

*—— **de animalium motu.** Ed. Fr. Littig. [In Vorb.]

—— **physica.** Rec. C. Prantl. [z. Zt. vergr. Neuaufl. i. Vorb.]

—— **de coelo et de generatione et corruptione.** Rec. C. Prantl. *M.* 1.80 **2.20.**

—— **quae feruntur de coloribus, de audibilibus, physiognomonica.** Rec. C. Prantl. *M.* —.60 **—.90.**

Aristotelis quae feruntur de plantis, de mirab. auscultat., mechanica, de lin. insec., ventorum situs et nomina, de Melisso Xenophane Gorgia. Ed. O. Apelt. *M.* 3.— **3.40.**

—— **de anima ll. III.** Rec. Guil. Biehl. *M.* 1.20 **1.60.**

—— **parva naturalia.** Rec. Guil. Biehl. *M.* 1.80 **2.20.**

—— **metaphysica.** Rec. Guil. Christ. Ed. II. *M.* 2.40 **2.80.**

—— **qui fereb. libror. fragmenta.** Coll. V. Rose. *M.* 4.50 **5.—**

[—— ——] **Divisiones quae vulgo dicuntur Aristoteleae.** Ed. H. Mutschmann. *M.* 2.80 **3.20.**

——: s. a. Musici.

Arriani Anabasis. Rec. Car. Abicht. [z. Zt. vergr.]

—— **quae exstant omnia.** Ed. A. G. Roos. Vol. I. Anabasis. Ed. maior. Mit 1 Tafel. *M.* 3.60 **4.20.**

—— **Anabasis.** Ed. A. G. Roos. Ed. min. *M.* 1.80 **2.20.**

—— **scripta minora.** Edd. R. Hercher et A. Eberhard. Ed. II. *M.* 1.80 **2.20.**

Athenaei dipnosophistae ll. XV. Rec. G. Kaibel. 3 voll. *M.* 17.10 **18.90.**

Autolyci de sphaera quae movetur l., de ortibus et occasibus ll. II. Ed. Fr. Hultsch. *M.* 3.60 **4.—**

Babrii fabulae Aesopeae. Rec. O. Crusius. Acc. fabul. dactyl. et iamb. **rell. Ignatii et al. testrast. iamb.** rec. a C. Fr. Mueller. Ed. maior. *M.* 8.40 **9.—** Rec. O. Crusius. Ed. minor. *M.* 4.— **4.60.**

—— —— Ed. F. G. Schneidewin. *M.* —.60 **1.—**

Bacchius: s. Musici.

Bacchylidis carmina. Ed. Fr. *Blass.* Ed. III. *M.* 2.40 **2.90.**

Batrachomyomachia: s. Hymni Homerici.

Bio: s. Bucolici.

Blemyomachia: s. Eudocia Augusta.

Bucolicorum Graecorum Theocriti, Bionis, Moschi reliquiae. Rec. H. L. Ahrens. Ed. II. *M.* —.60 **1.—**

Caecilii Calactini fragmenta. Ed. R. Ofenloch. *M.* 6.— **6.60.**

Callistratus: s. Philostratus (min.).

Callinici de vita S. Hypatii l. Edd. Sem. Philol. Bonn. sodales. *M.* 3.— **3.40.**

Cassianus Bassus: s. Geoponica.

Cebetis tabula. Ed. C. Praechter. *M.* —.60 **—.90.**

Chronica minora. Ed. C. Frick. **Vol. I. Acc. Hippolyti Romani praeter Canonem Paschalem fragmm. chronol.** *M.* 6.80 **7.40.**

Claudianus: s. Eudocia Augusta.

Die ***fetten*** **Ziffern verstehen sich für gebundene Exemplare.**

Cleomedis de motu circulari corporum caelestium ll. II. Ed. H. Ziegler. ℳ 2.70 **3.20.**

Colluthus: s. Tryphiodorus.

Cornuti theologiae Graecae compendium. Rec. C. Lang. ℳ 1.50 **2.—**

Corpusculum poesis epicae Graecae ludibundae. Edd. P. Brandt et C. Wachsmuth. 2 fascc. ℳ 6.— **7.—**

***Damascii vita Isidori.** Ed. J. Hardy. [In Vorb.]

Demades: s. Dinarchus.

Demetrii Cydon. de contemn. morte or. Ed. H. Deckelmann. ℳ 1.— **1.40.**

***Demetrii** *Τύποι Ἐπιστολικοί* **et Libanii** *Ἐπιστολιμαῖοι Χαρακτῆρες* ed. V. Weichert. [U. d. Presse.]

Demosthenis orationes. Rec. G. Dindorf. Ed. IV. cur. Fr. Blass. Ed. maior. [Mit adnot. crit.] 3 voll. je ℳ 2.80 **3.20.** Ed. minor. [Ohne die adnot. crit.] 3 voll. je ℳ 1.80 **2.20.** 6 partes. je ℳ —.90 **1.20.**

- Vol. I. Pars 1. Olynthiacae III. Philippica I. De pace. Philippica II. De Halonneso. De Chersoneso. Philippicae III. IV. Adversus Philippi epistolam. Philippi epistola. De contributione. De symmoriis. De Rhodiorum libertate. De Megalopolitis. De foedere Alexandri. ℳ —.90 **1.20.**
- — I. Pars 2. De corona. De falsa legatione. ℳ —.90 **1.20.**
- — II. Pars 1. Adversus Leptinem. Contra Midiam. Adversus Androtionem. Adversus Aristocratem. ℳ —.90 **1.20.**
- — II. Pars 2. Adversus Timocratem. Adversus Aristogitonem II. Adversus Aphobum III. Adversus Onetorem II. In Zenothemin. In Apaturium. In Phormionem. In Lacritum. Pro Phormione. In Pantaenetum. In Nausimachum. In Boeotum de nomine. In Boeotum de dote. ℳ —.90 **1.20.**
- — III. Pars 1. In Spudiam. In Phaenippum. In Macartatum. In Leocharem. In Stephanum II. In Euergum. In Olympiodorum. In Timotheum. In Polyclem. Pro corona trierarchica. In Callippum. In Nicostratum. In Cononem. In Calliclem. ℳ —.90 **1.20.**
- — III. Pars 2. In Dionysodorum. In Eubulidem. In Theocrinem. In Neaeram. Oratio funebris. Amatoria. Prooemia. Epistolae. Index historicus. ℳ —.90 **1.20.**

Didymus de Demosthene. Recc. H. Diels et W. Schubart. ℳ 1.20 **1.50.**

Dinarchi orationes adiectis Demadis qui fertur fragmentis *ὑπὲρ τῆς δωδεκαετίας.* Ed. Fr. Blass. Ed. II. ℳ 1.— **1.40.**

Diodori bibliotheca hist. Edd. Fr. Vogel et C. Th. Fischer. 6 voll. Voll. I—III. je ℳ 6.— **6.60.** Vol. IV. ℳ 6.80 **7.40.** Vol. V. ℳ 5.— **5.60.** [Vol. VI in Vorb.]

Diodori bibliotheca hist. Ed. L. Dindorf. 5 voll. Vol. I u. II. [Vergr.] Vol. III u. IV. je ℳ 3.—. Vol. V. ℳ 3.75.

Diogenis Oenoandensis fragmenta. Ord. et expl. J. William. ℳ 2.40 **2.80.**

Dionis Cassii Cocceiani historia Romana. Ed. J. Melber. 5 voll. Vol. I. ℳ 6.— **6.60.** Vol. II. ℳ 4.80 **5.40.** [Die weiteren Bände in Vorb.]

—— —— Ed. L. Dindorf. 5 voll. je ℳ 2.70. [Vol. I—III vergr.]

Dionis Chrysostomi orationes. Rec. L. Dindorf. 2 voll. Vol. I. [Vergr.] Vol. II. ℳ 2.70 **3.60.** [Neubearbeitung von A. Sonny in Vorb.]

Dionysi Halic. antiquitates Romanae. Ed. C. Jacoby. 4 voll. ℳ 16.— **18.40.**

—— **opuscula.** Edd. H. Usener et L. Radermacher. Vol. I. ℳ 6.— **6.60.**

—— —— Vol. II. Fasc. I. ℳ 7.—

*—— —— Vol. II. Fasc. II. [In Vorb.]

Diophanti opera omnia c. Gr. commentt. Ed. P. Tannery. 2 voll. ℳ 10.— **11.—**

Divisiones Aristoteleae, s. Aristoteles.

Eclogae poetarum Graec. Ed. H. Stadtmueller. ℳ 2.70 **3.20.**

Epicorum Graec. fragmenta. Ed. G. Kinkel. Vol. I. ℳ 3.— **3.50.**

Epicteti dissertationes ab Arriano dig. Rec. H. Schenkl. Acc. fragmm., enchiridion, gnomolog. Epict., rell., indd. Ed. maior. ℳ 10.— **10.80.** Ed. minor. ℳ 6.— **6.60.**

Epistulae privatae graecae in pap. aet. Lagid. serv. Ed. St. Witkowski. ℳ 3.20 **3.60.**

Eratosthenis catasterismi: s. Mythographi III. 1.

***Erotici scriptores Graeci.** Ed. A. Mewaldt. [In Vorb.]

Euclidis opera omnia. Edd. I. L. Heiberg et H. Menge.

- Voll. I-V. **Elementa.** Ed. et Lat. interpr. est Heiberg. ℳ 24.60 **27.60.**
- — VI. **Data.** Ed. H. Menge. ℳ 5.— **5.60.**
- — VII. **Optica, Opticor. rec. Theonis, Catoptrica,** c. scholl. ant. Ed. Heiberg. ℳ 5.— **5.60.** [Forts. in Vorb.]

—— —— —— Supplem.: **Anaritii** comm. ex interpr. Gher. Crem. ed. M. Curtze. ℳ 6.— **6.60.**

——: s. a. Musici.

Eudociae Augustae, Procli Lycii, Claudiani carmm. Graec. rell. Acc. **Blemyomachiae** fragmm. Rec. A. Ludwich. ℳ 4.— **4.40.**

—— **violarium.** Rec. I. Flach. ℳ 7.50 **8.10.**

***Euripidis cantica** dig. O. Schroeder. [Unter der Presse.]

— **tragoediae.** Rec. A. Nauck. Ed. III. 3 voll. ℳ 7.80 **9.30.**

Vol. I: Alcestis. Andromacha. Bacchae Hecuba. Helena. Electra. Heraclidae Hercules furens. Supplices. Hippolytus. ℳ 2.40 **2.90.**

— II: Iphigenia Aulidensis. Iphigenia Taurica. Ion. Cyclops. Medea. Orestes. Rhesus. Troades. Phoenissae. ℳ 2.40 **2.90.**

— III: Perditarum tragoediarum fragmenta. ℳ 3.— **3.50.**

Einzeln jede Tragödie ℳ —.40 **—.70.**

Eusebii opera. Rec. G. Dindorf. 4 voll. ℳ 23.60 **25.80.**

Fabulae Aesopicae: s. Aesop. fab.

Fabulae Romanenses Graec. conscr. Rec. A. Eberhard. Vol. I. [Vergr. Forts. erscheint nicht.]

Favonii Eulogii disp. de somnio Scipionis. Ed. A. Holder. ℳ 1.40 **1.80.**

Florilegium Graecum in usum primi gymnasiorum ordinis collectum a philologis Afranis. kart. Fasc. 1—10 je ℳ **—.50;** Fasc. 11—15 je ℳ **—.60.**

Hierzu unentgeltlich an Lehrer: Index argumentorum et locorum.

Außer der Verwendung bei den Maturitätsprüfungen hat diese Sammlung den Zweck, dem Primaner das Beste und Schönste aus der griech. Literatur auf leichte Weise zugänglich zu machen und den Kreis der Altertumsstudien zu erweitern.

Galeni Pergameni scripta minora. Recc. I. Marquardt, I. Müller, G. Helmreich. 3 voll. ℳ 7.50 9.20.

— **institutio logica.** Ed. C. Kalbfleisch. ℳ 1.20 **1.60.**

— **de victu attenuante l.** Ed. C. Kalbfleisch. ℳ 1.40 **1.80.**

— **de temperamentis.** Ed. G. Helmreich. ℳ 2.40 **2.80.**

— **de usu partium ll. XVII.** Rec. G. Helmreich. 2 voll. Vol. I. Libb. I—VIII. Vol. II. Libb. IX—XVII. je ℳ 8.— **8.60.**

Gaudentius: s. Musici.

Geoponica sive Cassiani Bassi Schol. de re rustica eclogae. Rec. H. Beckh. ℳ 10.— **10.80.**

Georgii Acropol. annales. Rec. A. Heisenberg. Vol. I. II. 11.60 **14.—**

Georgii Cypri descriptio orbis Romani. Acc. **Leonis imp. diatyposis genuina.** Ed. H. Gelzer. Adi. s. 4 tabb. geograph. ℳ 3.— **3.50.**

Georgii Monachi Chronicon. Ed. C. de Boor. Vol. I. II. ℳ 18.— **19.20.**

Heliodori Aethiopic. ll. X. Ed. I. Bekker. ℳ 2.40 **2.90.**

Hephaestionis enchiridion. c. comm. vet. ed. M. Consbruch. ℳ 8.— **8.60.**

***Heracliti quaestiones Homericae.** Edd. Societatis Philologae Bonnensis sodales. ℳ 3.60 **4.—**

—: s. a. Mythographi.

Hermippus, anon. christ. de astrologia dialogus. Edd. C. Kroll et P. Viereck. ℳ 1.80 **2.20.**

Herodiani ab excessu divi Marci ll. VIII. Ed. I. Bekker. ℳ 1.20 **1.60.**

Herodoti historiarum ll. IX. Ed. H. R. Dietsch. Ed. II cur. H. Kallenberg. 2 voll. [je ℳ 1.35 **1.80**] ℳ 2.70 **3.60.**

Vol. I: Lib. 1—4. Fasc. I: Lib. 1. 2. ℳ —.80 **1.10.**

Fasc. II: Lib. 3. 4. ℳ —.80 **1.10.**

— II: Lib. 5—9. Fasc. I: Lib. 5. 6. ℳ —.60 **—.90.**

Fasc. II: Lib. 7. ℳ —.45 **—.75.**

Fasc. III: Lib. 8. 9. ℳ —.60 **—.90.**

***Herondae mimiambi.** Acc. **Phoenicis** Coronistae, **Mattii** mimiamb. **fragmm.** Ed. O. Crusius. Ed. IV minor. ℳ 2.40 **2.80.** Ed. maior. [U. d. Pr.]

Heronis Alexandrini opera. Vol. I. Druckwerke u. Automatentheater, gr. u. dtsch. v. W. Schmidt. Im Anh. Herons Fragm. üb. Wasseruhren, **Philons** Druckw., **Vitruv** z. Pneumatik. ℳ 9.— **9.80.** Suppl.: D. Gesch. d. Textüberliefrg. Gr. Wortregister. ℳ 3.— **3.40.**

— — Vol. II. Fasc. I. Mechanik u. Katoptrik, hrsg. u. übers. von L. Nix u. W. Schmidt. Im Anh. Excerpte aus **Olympiodor, Vitruv, Plinius, Cato, Pseudo-Euclid.** Mit 101 Fig. ℳ 8.— **8.80.**

— — Vol. III. Vermessungslehre u. Dioptra, griech. u. deutsch hrsg. von H. Schöne. M. 116 Fig. ℳ 8.— **8.80.**

Hesiodi carmina. Rec. A. Rzach. Ed. II. ℳ 1.80 **2.30.**

Hesychii Milesii qui fertur de viris ill. l. Rec. I. Flach. ℳ —.80 **1.10.**

Hieroclis synecdemus. Acc. fragmenta ap. Constantinum Porphyrog. servata et nomina urbium mutata. Rec. A. Burckhardt. ℳ 1.20 **1.60.**

Hipparchi in Arati et Eudoxi Phaenomena comm. Rec. C. Manitius. ℳ 4.— **4.60.**

Hippocratis opera. 7 voll. Recc. H. Kuehlewein et I. Ilberg. Vol. I (cum tab. phototyp.). ℳ 6.— **6.60.** Vol. II. ℳ 5.— **5.50.** [Fortsetz. noch unbestimmt.]

Historici Graeci minores. Ed. L. Dindorf. 2 voll. [z. Zt. vergr. Neubearb. in Vorb.]

Homeri carmina. Ed. Guil. Dindorf: **Ilias.** Ed. Guil. Dindorf. Ed. V cur. C. Hentze. 2 partes. [je ℳ —.75 **1.10.**] ℳ 1.50 **2.20.** [In 1 Band geb. ℳ 2.—] Pars I: Il. 1—12. Pars II: Il. 13—24.
Odyssea. Ed. Guil. Dindorf. Ed. V cur. C. Hentze. 2 partes. [je ℳ —.75 **1.10.**] ℳ 1.50 **2.20.** [In 1 Band geb. ℳ 2.—] Pars I: Od. 1—12. Pars II: Od. 13—24.
—— —— Rec. A. Ludwich. 2 voll. Ed. min. [je ℳ —.75 **1.10.**] ℳ 1.50 **2.20.**

Hymni Homerici acc. epigrammatis et Batrachomyomachia. Rec. A. Baumeister. ℳ —.75 **1.10.**

Hyperidis orationes. Ed. Fr. Blaß. Ed. III. [Vergr. Neubearb. v. Jensen in Vorb.]

Iamblichi protrepticus. Ed. H. Pistelli. ℳ 1.80 **2.20.**
—— **de communi math. scientia l.** Ed. N. Festa. ℳ 1.80 **2.20.**
—— **in Nicomachi arithm. introduct. l.** Ed. H. Pistelli. ℳ 2.40 **2.80.**
*—— **vita Pythagorae.** Ed. L. Deubner. [In Vorb.]

Ignatius Diaconus: s. Babrius u. Nicephorus.

Inc. auct. Byzant. de re milit. l. Rec. R. Vári. ℳ 2.40 **2.80.**

Inscriptiones Graecae ad inlustrandas dialectos selectae. Ed. F. Solmsen. *Ed. III. ℳ 1.60 **2.—**
*—— **Latinae Graecae bilingues.** Ed. F. Zilken. [In Vorb.]

Ioannes Philoponus: s. Philoponus.

Iosephi opera. Rec. S. Q. Naber. 6 voll. ℳ 26.— **29.—**

Isaei orationes. Ed. C. Scheibe. ℳ 1.20 **1.60.**
—— Ed. Th. Thalheim. ℳ 2.40 **2.80.**

Isocratis orationes. Rec. H. Benseler. Ed. II cur. Fr. Blass. 2 voll. ℳ 4.— **4.80.**

***Iuliani imp. quae supers. omnia.** Rec. C. F. Hertlein. 2 voll. [Vergr. Neubearbeit. von Fr. Cumont u. J. Bidez in Vorb.]

Iustiniani imp. novellae. Ed. C. E. Zachariae a Lingenthal. 2 partes. ℳ 10.50 **11.60.**
—— —— —— Appendix (I). ℳ —.60 **1.—**
—— —— —— Appendix (II). **De dioecesi Aegyptiaca lex ab imp. Iustiniano anno 554 lata.** ℳ 1.20 **1.60.**

Leonis diatyposis: s. Georgius Cyprius.

***Libanii opera.** Rec. R. Foerster. Vol. I—V. ℳ 55.— **59.40.** Vol. VI. [Unter d. Presse.]
*—— Ἐπιστολιμαῖοι Χαρακτῆρες s. Demetrius.

Luciani opera. Rec. C. Jacobitz. [6 part. je ℳ 1.05 **1.40.**] 3 voll. ℳ 6.30 **7.80.**
—— Ed. N. Nilén. Vol. I. Fasc. I. lib. I—XIV. ℳ 2.80 **3.20.** Fasc. II. [U. d. Pr.]

Luciani opera Prolegg. ℳ 1.— **1.25.**

[——] **Scholia in Lucianum.** Ed. H. Rabe. ℳ 6.— **6.60.**

Lycophronis Alexandra. Rec. G. Kinkel. ℳ 1.80 **2.20.**

Lycurgi or. in Leocratem. Ed. Fr. Blass. Ed. maior. ℳ —.90 **1.30.** Ed. minor. ℳ —.60 **—.90.**

Lydi l. de ostentis et Calendaria Graeca omnia. Ed. C. Wachsmuth. Ed. II. ℳ 6.— **6.60.**
—— **de mensibus l.** Ed. R. Wünsch. ℳ 5.20 **5.80.**
—— **de magistratibus l.** Ed. R. Wünsch. ℳ 5.— **5.60.**

Lysiae orationes. Rec. Th. Thalheim. Ed. maior. ℳ 3.— **3.60.** Ed. minor. ℳ 1.20 **1.60.**

Marci Diaconi vita Porphyrii, episcopi Gazensis. Edd. soc. philol. Bonn. sodales. ℳ 2.40 **2.80.**

Maximi et Ammonis carminum de actionum auspiciis rell. Acc. anecdota astrologica. Rec. A. Ludwich. ℳ 1.80 **2.20.**

***Maximi Tyrii philosophumena.** Ed. H. Hobein. ℳ 12.— **12.60.**

***Menandrea.** Ed. A. Körte. Ed. maior ℳ 3.— **3.40.** Ed. minor ℳ 2.— **2.40.**

Metrici scriptores Graeci. Ed. R. Westphal. Vol. I: Hephaestion. ℳ 2.70 **3.20.**

Metrologicorum scriptorum reliquiae. Ed. F. Hultsch. 2 voll. Vol. I: Scriptores Graeci. ℳ 2.70 **3.20.** [Vol. II: Scriptores Romani. ℳ 2.40 **2.80.**] ℳ 5.10 **6.—**

Moschus: s. Bucolici.

Musici scriptores Graeci. Aristoteles, Euclides, Nicomachus, Bacchius, Gaudentius, Alypius et melodiarum veterum quidquid exstat. Rec. C. Ianus. Ann. s. tabulae. ℳ 9.— **9.80.**
—— —— —— Supplementum: Melodiarum rell. ℳ 1.20 **1.60.**

Musonii Rufi reliquiae. Ed. O. Hense. ℳ 3.20 **3.80.**

Mythographi Graeci. Vol. I: **Apollodori** bibliotheca, **Pediasimi** lib. de Herculis laboribus. Ed. R. Wagner. ℳ 3.60 **4.20.**
—— Vol. II. Fasc. I: **Parthenii** lib. περὶ ἐρωτικῶν παθημάτων, ed. P. Sokolowski. **Antonini Liberalis** μεταμορφώσεων συναγωγή, ed. E. Martini. ℳ 2.40 **2.80.** Suppl.: **Parthenius**, ed. E. Martini. ℳ 2.40 **2.80.**
—— Vol. III. Fasc. I: **Eratosthenis** catasterismi. Ed. Olivieri. ℳ 1.20 **1.60.**
—— Vol. III. Fasc. II: **Palaephati** περὶ ἀπίστων, **Heracliti** lib. περὶ ἀπίστων, **Excerpta Vaticana** (vulgo Anonymus de incredibilibus). Ed. N. Festa. ℳ 2.80 **3.20.**

Naturalium rerum scriptores Graeci minores. Vol. I: Paradoxographi, Antigonus, Apollonius, Phlegon, Anonymus Vaticanus. Rec. O. Keller. ℳ 2.70 **3.10.**

Nicephori archiepiscopi opuscc. hist. Ed C. de Boor. Acc. **Ignatii Diaconi vita Nicephori.** ℳ 3.30 **3.70.**

— **Blemmydae curr. vitae et carmina.** Ed. A. Heisenberg. ℳ 4.— **4.40**

Nicomachi Geraseni introductionis arithm. ll. II. Rec. R. Hoche. ℳ 1.80 **2.20.**

—: s. a. Musici.

Nonni Dionysiacorum ll. XLVIII. Rec. A. Koechly. Voll. I u. II. je ℳ 6.— **6.60.**

*— — Rec. A. Ludwich. Vol. I. Libri I—XXIV. ℳ 6.— **6.60.** Vol. II. [U. d. Pr.]

— **paraphrasis s. evangelii Ioannei.** Ed. A. Scheindler. ℳ 4.50 **5.—**

***Olympiodori in Plat. Phaedon.** Ed. W. Norvin. [In Vorb.]

Palaephatus: s. Mythographi.

Parthenius: s. Mythographi.

Patrum Nicaenorum nomina Graece, Latine, Syriace, Coptice, Arabice, Armeniace. Edd. H. Gelzer, H. Hilgenfeld, O. Cuntz. ℳ 6.— **6.60.**

Pausaniae Graeciae descriptio. Rec. Fr. Spiro. Voll. I—III. ℳ 7.60 **9.—**

Pediasimus: s. Mythographi.

Philodemi volumina rhetorica. Ed. S. Sudhaus. 2 voll. u. Suppl. ℳ 11.— **12.60.**

— **de musica ll.** Ed. I. Kempe. ℳ 1.50 **2.—**

— *π. οἰκονομίας* lib. Ed. Chr. Jensen. ℳ 2.40 **2.80.**

*— *π. τοῦ καθ' Ὅμηρον ἀγαθοῦ βασιλέως* lib. Ed. Al. Olivieri. ℳ 2.40 **2.80.**

Philoponi de opificio mundi ll. Rec. W. Reichardt. ℳ 4.— **4.60.**

— **de aeternitate mundi c. Proclum.** Ed. H. Rabe. ℳ 10.— **10.80.**

Philostrati (mai.) opera. Ed. C. L. Kayser. 2 voll. [z. Zt. vergr.]

— **imagines.** Recc. O. Benndorf et C. Schenkl. ℳ 2.80 **3.20.**

Philostrati (min.) imagines et Callistrati descriptiones. Recc. C. Schenkl et Aem. Reisch. ℳ 2.40 **2.80.**

Physiognomonici scriptores Graeci et Latini. Rec. R. Foerster. 2 voll. Vol. I. II. ℳ 14.— **15.20.**

Phoenix Coloph.: s. Herondas.

Pindari carmina. Ed. W. Christ. Ed. II. ℳ 1.80 **2.20.**

— — ed O Schroeder. ℳ 2.40 **2.80.**

[—] **Scholia vetera in Pindari carmina.** 2 voll. Vol. I. Scholia in Olympionicas. Rec. A. B. Drachmann. ℳ 8.— **8.60.** *[Vol. II in Vorb.]*

Platonis dialogi secundum Thrasylli tetralogias dispositi. Ex recogn. C. F. Hermanni et M. Wohlrab. 6 voll. ℳ 14.— **17.50.** [Voll. I. III. IV. V. VI. je ℳ 2.40 **3.—** Vol. II. ℳ 2.— **2.50.**]

Auch in folgenden einzelnen Abteilungen:

Nr. 1. Euthyphro. Apologia Socratis. Crito. Phaedo. ℳ —.70 **1.—**

— 2. Cratylus. Theaetetus. ℳ 1.— **1.40.**

— 3. Sophista. Politicus. ℳ 1.— **1.40.**

— 4. Parmenides. Philebus. ℳ —.90 **1.30.**

— 5. Convivium. Phaedrus. ℳ —.70 **1.—**

— 6. Alcibiades I et II. Hipparchus. Erastae. Theages. ℳ —.70 **1.—**

— 7. Charmides. Laches. Lysis. ℳ —.70 **1.—**

— 8. Euthydemus. Protagoras. ℳ —.70 **1.—**

— 9. Gorgias. Meno. ℳ 1.— **1.40.**

— 10. Hippias I et II. Io. Menexenus. Clitophon. ℳ —.70 **1.—**

— 11. Rei publicae libri decem. ℳ 1.80 **2.20.**

— 12. Timaeus. Critias. Minos. ℳ 1.— **1.40.**

— 13. Legum libri XII. Epinomis. ℳ 2.40 **3.—**

— 14. Platonis quae feruntur epistolae XVIII. Acc. definitiones et septem dialogi spurii. ℳ 1.20 **1.60.**

— 15. Appendix Platonica continens isagogas vitasque antiquas, scholia, Timaei glossar., indices. ℳ 2.— **2.40.**

Inhalt von Nr. 1— 3 = Vol. I.
— 4— 6 = Vol. II.
— 7—10 = Vol. III.
— 11. 12 = Vol. IV.
— 13 = Vol. V.
— 14. 15 = Vol. VI.

Plotini Enneades praem. Porphyrii de vita Plotini deque ordine librorum eius libello. Ed. R. Volkmann. 2 voll. ℳ 9.— **10.20.**

Plutarchi vitae parallelae. Rec. C. Sintenis. 5 voll. Ed. II. ℳ 13.60 **16.10.** [Vol. I. ℳ 2.80 **3.30.** Vol. II. ℳ 3.40 **4.—**. Voll. III—IV. je ℳ 2.50 **3.—**. Vol. V. ℳ 2.40 **2.80.**

Auch in folgenden einzelnen Abteilungen:

Nr. 1. Theseus et Romulus, Lycurgus et Numa, Solon et Publicola. ℳ 1.50 **1.90.**

— 2. Themistocles et Camillus, Pericles et Fabius Maximus, Alcibiades et Coriolanus. ℳ 1.50 **1.90.**

— 3. Timoleon et Aemilius Paulus, Pelopidas et Marcellus. ℳ 1.20 **1.60.**

— 4. Aristides et Cato, Philopoemen et Flamininus, Pyrrhus et Marius. ℳ 1.40 **1.80.**

Plutarchi vitae parallelae.
Nr. 5. Lysander et Sulla, Cimon et Lucullus. ℳ 1.20 **1.60.**
— 6. Nicias et Crassus, Sertorius et Eumenes. ℳ 1.— **1.40.**
— 7. Agesilaus et Pompeius. ℳ 1.— **1.40.**
— 8. Alexander et Caesar. ℳ 1.— **1.40.**
— 9. Phocion et Cato minor. ℳ —.80 **1.10.**
— 10. Agis et Cleomenes, Tib. et C. Gracchi. ℳ —.80 **1.10.**
— 11. Demosthenes et Cicero. ℳ —.80 **1.10.**
— 12. Demetrius et Antonius. ℳ —.80 **1.10.**
— 13. Dio et Brutus. ℳ 1.20 **1.60.**
— 14. Artaxerxes et Aratus, Galba et Otho. ℳ 1.40 **1.80.**

Inhalt von Nr. 1. 2 = Vol. I.
— 3—5 = Vol. II.
— 6—8 = Vol. III.
— 9—12 = Vol. IV.
— 13. 14 = Vol. V.

*—— —— Edd. Cl. Lindskog, J. Mewaldt et K. Ziegler. 3 Bde. [In Vorb.]

—— **moralia.** Rec. G. N. Bernardakis. 7 voll. je ℳ 5.— **5.60.**

Polemonis declamationes duae. Rec. H. Hinck. ℳ 1.— **1.40.**

Polyaeni strategematicon ll. VIII. Rec E. Woelfflin. Ed. II cur. J. Melber. ℳ 7.50 **8.—**

Polybii historiae. Rec. L. Dindorf. Ed. II cur. Th. Büttner-Wobst. 5 voll. ℳ 20.60 **23.60.**

Polystrati Epic. *π. ἀλόγου καταφρονήσεως.* Ed. C. Wilke. ℳ 1.20 **1.60.**

Porphyrii opuscc. sel. Rec. A. Nauck. Ed. II. ℳ 3.— **3.50.**

—— **sententia ad intelligibilia ducentes.** Ed. B. Mommert. ℳ 1.40 **1.80.**

——: s. a. Plotinus.

Procli Lycii carmina: s. Eudocia Augusta.

Procli Diadochi in primum Euclidis elementorum librum commentarii. Rec. G. Friedlein. ℳ 6.75 **7.30.**

—— **in Platonis rem publicam commentarii.** Ed. G. Kroll. 2 voll. Vol. I. ℳ 5.— **5.60.** Vol. II. ℳ 8.— **8.60.**

—— **in Platonis Timaeum commentaria.** Ed. E. Diehl. Vol. I—III. ℳ 30.— **32.20.**

—— **in Platonis Cratylum commentaria.** Ed. G. Pasquali. ℳ 3.— **3.40.**

*—— **hypotyposis astronomicarum positionum.** Ed. C. Manitius. ℳ 8.— **8.60.**

Procopii Caesariensis opera omnia. Rec. I. Haury. Voll. I. II. je ℳ 12.— **12.80.** Vol. III 1. ℳ 3.60 **4.—**

Prophetarum vitae fabulosae. Edd. H. Gelzer et Th. Schermann. ℳ 5.60 **6.—**

Ptolemaei opera. Ed. I. L. Heiberg. Vol. I. Syntaxis. P. I. libri I—VI. ℳ 8.— **8.60.** P. II. libri VII—XIII. ℳ 12.— **12.60.** Vol. II. Op. astron. min. ℳ 9.— **9.60.**

Quinti Smyrnaei Posthomericorum ll. XIV. Rec. A. Zimmermann. ℳ 3.60 **4.20.**

Repertorium griech. Wörterverzeichnisse u. Speziallexika v. H. Schöne. ℳ —.80 **1.—**

Rhetores Graeci. Rec. L. Spengel. 3 voll. Vol. I. Ed. C. Hammer. ℳ 4.20 **4.80.** [Voll. II u. III vergr. Neubearb. in Vorb.]

Scriptores erotici, s. Erotici scriptores.

—— **metrici,** siehe: Metrici scriptores.

—— **metrologici,** siehe: Metrologici scriptores.

—— **originum Constantinopolit.** Rec. Th. Preger. 2 fascc. ℳ 10.— **11.20.**

—— **physiognomonici,** siehe: Physiognomonici scriptores.

—— **sacri et profani.**
Fasc. I: s. Philoponus.
Fasc. II: s. Patrum Nicaen. nomm.
Fasc. III: s. Zacharias Rhetor.
*Fasc. IV: s. Stephanus von Taron.
Fasc. V: E. Gerland, Quellen z. Gesch. d. Erzbist. Patras. ℳ 6.— **6.60.**

Sereni Antinoensis opuscula. Ed. I. L. Heiberg. ℳ 5.— **5.50.**

***Sextus Empiricus.** Ed. H. Mutschmann. 3 voll. [In Vorb.]

Simeonis Sethi syntagma. Ed. B. Langkavel. ℳ 1.80 **2.20.**

Sophoclis tragoediae. Rec. Guil. Dindorf. Ed. VI cur. S. Mekler. Ed. maior. ℳ 1.65 **2.20.** Ed. minor. ℳ 1.35 **1.80.**
Einzeln jede Tragödie (Aiax. Antigone. Electra. Oedipus Col. Oedipus Tyr. Philoctetes. Trachiniae) ℳ —.30 **—.60.**

Sophoclis cantica. Dig. O. Schroeder. ℳ 1.40 **1.80.**

[——] **Scholia in S. tragoedias vetera.** Ed. P. N. Papageorgios. ℳ 4.80 **5.40.**

Stephanus von Taron. Edd. H. Gelzer et A. Burckhardt. ℳ 5.60 **6.—**

Stobaei florilegium. Rec. A. Meineke. 4 voll. [vergr.]

—— **eclogae.** Rec. A. Meineke. 2 voll. [z. Zt. vergr.]

Strabonis geographica. Rec. A. Meineke. 3 voll. ℳ 10.80 **12.60**

***Synkellos.** Ed. W. Reichardt. [U. d. Pr.]

Die ***fetten*** *Ziffern* verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Syriani in Hermogenem comm. Ed. H. Rabe. 2 voll. ℳ 3.20 **4.10.**

Testamentum Novum Graece ed. Ph. Buttmann. Ed. IV. ℳ 2.25 **2.75.**

Themistii paraphrases Aristotelis ll. Ed. L. Spengel. 2 voll. ℳ 9.— **10.20.**

Theocritus: s. Bucolici.

Theodoreti Graec. affect. curatio. Rec. H. Raeder. ℳ 6.— **6.60.**

Theodori Prodromi catomyomachia. Ed. B. Hercher. ℳ —.50 **—.75.**

Theonis Smyrnaei expositio rer. mathemat. ad leg. Platonem util. Rec. E. Hiller. ℳ 3.— **3.50.**

Theophrasti Eresii opera. Rec. F. Wimmer. 3 voll. [Vol. I. II. vergr.] Vol. III. ℳ 2.40.

*— π. λέξεως libri fragmenta. Coll. A. Mayer. ℳ 5.— **5.40.**

Theophylacti Simocattae historiae. Ed. K. de Boor. ℳ 6.— **6.60.**

Thucydidis de bello Peloponnesiaco ll. VIII. Rec. C. Hude. Ed. maior. 2 voll. [je ℳ 2.40 **3.—**] ℳ 4.80 **6.—** Ed. min[or] 2 voll. [je ℳ 1.20 **1.80**] ℳ 2.40 **3.6[0].**

Tryphiodori et Colluthi carmm. Ed. [G.] Weinberger. ℳ 1.40 **1.80.**

***Xenophontis expeditio Cyri.** Rec. W. Gemoll. Ed. maior. ℳ 2.40 **3.—.** Ed. minor. ℳ —.80 **1.10.**

— **historia Graeca.** Rec. O. Keller. Ed. minor. ℳ —.90 **1.30.**

— — Rec. L. Dindorf. ℳ —.90.

— **institutio Cyri.** Rec. A. Hug. Ed. maior ℳ 1.50 **2.—** Ed. minor ℳ —.90 **1.3[0].**

— **commentarii.** Rec. W. Gilbert. Ed. maior ℳ 1.— **1.40.** Ed. minor ℳ —.[..] **—.75.**

— **scripta minora.** Rec. L. Dindorf. 2 fascc. ℳ 1.40 **2.10.**

*— P. I: Oeconomicus, Symposion, Hiero, Agesilaus, Apologia. Ed. Th. Thalheim. ℳ 1.40 **1.80.**

Zacharias Rhetor, Kirchengeschichte. Deutsch hrsg. v. K. Ahrens u. G. Krüger. ℳ 10.— **10.80.**

Zonarae epitome historiarum. Ed. L. Dindorf. 6 voll. ℳ 27.20 **30.80.**

b. Lateinische Schriftsteller.

[**Acro.**] **Pseudacronis scholia in Horatium vetustiora.** Rec. O. Keller. Vol. I/II. ℳ 21.— **22.60.**

Ammiani Marcellini rer. gest. rell. Rec. V. Gardthausen. 2 voll. [z. Zt. vergr. Neubearb. in Vorb.]

Ampelius, ed. Woelfflin, siehe: Florus.

Anthimi de observatione ciborum epistola. Ed. V. Rose. Ed. II. ℳ 1.— **1.25.**

Anthologia Latina sive poesis Latinae supplementum.

Pars I: Carmm. in codd. script. rec. A. Riese. 2 fascc. Ed. II. ℳ 8.80 **10.—**

— II: Carmm. epigraphica conl. Fr. Buecheler. 3 fascc. Fasc. I. ℳ 4.— **4.60.** Fasc. II. ℳ 5.20 **5.80.** [Fasc. III. Ed. Lommatzsch in Vorb.]

Suppl.: s. Damasus.

Anthologie a. röm. Dichtern v. O. Mann. ℳ —.60 **—.90.**

***Apulei opera.** Vol. I. Metamorphoses. Ed. R. Helm. ℳ 3.— **3.40.** Vol. II. Fasc. I. Apologia. Rec. R. Helm. ℳ 2.40 **2.80.** Vol. II. Fasc. II. Florida. Ed. R. Helm. ℳ 2.40. **2.80.** Vol. III. De philosophia ll. Ed. P. Thomas. ℳ 4.— **4.40.**

— **apologia et florida.** Ed. J. v. d. Vliet. ℳ 4.— **4.50.**

***Augustini de civ. dei ll. XXII.** Rec. B. Dombart. Ed. III. 2 voll. Vol. I. Lib. I—XIII. ℳ 5.— **5.60.** Vol. II. Lib. XIV—XXII. ℳ 4.20 **4.80.**

Augustini confessionum ll. XIII. Rec. P. Knöll. ℳ 2.70 **3.20.**

Aulularia sive Querolus comoedia. Ed. R. Peiper. ℳ 1.50 **2.—**

Ausonii opuscula. Rec. R. Peiper. Adi[ecta] est tabula. ℳ 8.— **8.60.**

Avieni Aratea. Ed. A. Breysig. ℳ 1.— **1.40.**

Benedicti regula monachorum. Rec. Ed. Woelfflin. ℳ 1.60 **2.—**

Boetii de instit. arithmetica ll. II, de instit. musica ll. V. Ed. G. Friedlein. ℳ 5.10 **5.60.**

— **commentarii in l. Aristotelis** περὶ ἑρμηνείας. Rec. C. Meiser. 2 partes. ℳ 8.70 **9.70.**

Caesaris comment. cum A. Hirti aliorumque supplementis. Rec. B. Kübler. 3 voll.

Vol. I: **de bello Gallico.** Ed. min. ℳ —.75 **1.10.** Ed. mai. ℳ 1.40 **1.80.**

— II: **de bello civili.** Ed. min. ℳ —.60 **—.90.** Ed. mai. ℳ 1.— **1.40.**

— III. P. I: **de b. Alex., de b. Afr.** Rec. E. Woelfflin. Ed. min. ℳ —.70 **1.—** Ed. mai. ℳ 1.10 **1.50.**

— III. P. II: **de b. Hispan., fragmenta, indices.** ℳ 1.50 **1.90.**

— — — Rec. B. Dinter. Ausg. in 1 Bd. (ohne d. krit. praefatio). ℳ 1.50 **2.10.**

— — **de bello Gallico.** Ed. minor. Ed. II. ℳ —.75 **1.10.**

— — **de bello civili.** Ed. minor. Ed. II. ℳ —.60 **—.90.**

Calpurni Flacci declamationes. Ed. G. Lehnert. ℳ 1.40 **1.80.**

*Cassiodorii institutiones divinarum et saecularium artium. Ed. Ph. Stettner. [In Vorb.]

Cassii Felicis de medicina l. Ed. V. Rose. ℳ 3.— 3.40.

Catonis de agri cultura l. Rec. H. Keil. ℳ 1.— 1.40.

Catulli carmina. Recens. L. Mueller. ℳ —.45 —.75.

——, Tibulli, Propertii carmina. Rec. L. Mueller. ℳ 3.— 3.60.

Celsi de medicina ll. Ed. C. Daremberg. ℳ 3.— 3.50.

Censorini de die natali l. Rec. Fr. Hultsch. ℳ 1.20 1.60.

Ciceronis scripta. Edd. F. W. Müller et G. Friedrich. 4 partes. 10 voll. ℳ 26.20 30.60.

Pars I: Opera rhetorica, ed. Friedrich. 2 voll. Vol. I. ℳ 1.60 2.— Vol. II. ℳ 2.40 2.80.

— II: Orationes, ed. Müller. 3 voll. je ℳ 2.40 2.80.

— III: Epistulae, ed. Müller. 2 voll. [Vol. I. ℳ 3.60 4.20. Vol. II. ℳ 4.20 4.80.] ℳ 7.80 9.—

— IV: Scripta philosophica, ed. Müller. 3 voll. je ℳ 2.40 2.80.

Auch in folgenden einzelnen Abteilungen:

Nr. 1. Rhetorica ad Herennium, ed. Friedrich. ℳ —.80 1.10.

— 2. De inventione, ed. Friedrich. ℳ —.80 1.10.

— 3. De oratore, ed. Friedrich. ℳ 1.10 1.50.

— 4. Brutus, ed. Friedrich. ℳ —.70 1.—

— 5. Orator, ed. Friedrich. ℳ —.50 —.75.

— 6. De optimo genere oratorum, partitiones et topica, ed. Friedrich. ℳ —.50 —.75.

— 7. Orationes pro P. Quinctio, pro Sex. Roscio Amerino, pro Q. Roscio comoedo, ed. Müller. ℳ —.70 1.—

— 8. Divinatio in Q. Caecilium, actio in C. Verrem I, ed. Müller. ℳ —.50 —.75.

— 9a. Actionis in C. Verrem II sive accusationis ll. I—III, ed. Müller. ℳ 1.— 1.40.

— 9b. —— —— ll. IV. V, ed. Müller. ℳ —.50 —.75.

— 10. Orationes pro M. Tullio, pro M. Fonteio, pro A. Caecina, de imperio Cn. Pompeii (pro lege Manilia), ed. Müller. ℳ —.50 —.75.

Ciceronis scripta. Edd. F. W. Müller et G. Friedrich.

Nr. 11. Orationes pro A. Cluentio Habito, de lege agr. tres, pro C. Rabirio perduellionis reo, ed. Müller. ℳ —.80 1.10.

— 12. Orationes in L. Catilinam, pro L. Murena, ed. Müller. ℳ —.70 1.—

— 13. Orationes pro P. Sulla, pro Archia poeta, pro Flacco, ed. Müller. ℳ —.50 —.75.

— 14. Orationes post reditum in senatu et post reditum ad Quirites habitae, de domo sua, de haruspicum responso, ed. Müller. ℳ —.70 1.—

— 15. Orationes pro P. Sestio, in P. Vatinium, pro M. Caelio, ed. Müller. ℳ —.70 1.—

— 16. Orationes de provinciis consularibus, pro L. Cornelio Balbo, in L. Calpurnium Pisonem, pro Cn. Plancio, pro Rabirio Postumo, ed. Müller. ℳ —.70 1.—

— 17. Orationes pro T. Annio Milone, pro M. Marcello, pro Q Ligario, pro rege Deiotaro, ed. Müller. ℳ —.50 —.75.

— 18. Orationes in M. Antonium Philippicae XIV, ed. Müller. ℳ —.90 1.30.

— 19. Epistt. ad fam. l. I—IV, ed. Müller. ℳ —.90 1.30.

— 20. Epistt. ad fam. l. V—VIII, ed. Müller. ℳ —.90 1.30.

— 21. Epistt. ad fam. l. IX—XII, ed. Müller. ℳ —.90 1.30.

— 22. Epistt. ad fam. l. XIII—XVI, ed. Müller. ℳ —.90 1.30.

— 23. Epistulae ad Quintum fratrem, Q. Ciceronis de petitione ad M. fratrem epistula, eiusdem versus quidam de signis XII, ed. Müller. ℳ —.60 —.90.

— 24. Epistt. ad Att. l. I—IV, ed. Müller. ℳ 1.— 1.40.

— 25. Epistt. ad Att. l. V—VIII, ed. Müller. ℳ 1.— 1.40.

— 26. Epistt. ad Att. l. IX—XII, ed. Müller. ℳ 1.— 1.40.

— 27. Epistt. ad Att. l. XIII—XVI, ed. Müller. ℳ 1.— 1.40.

— 28. Epistt. ad Brutum et epist. ad Octavium, ed. Müller. ℳ —.60 —.90.

— 29. Academica, ed. Müller. ℳ —.70 1.—

— 30. De finibus, ed. Müller. ℳ 1.— 1.40.

— 31. Tusculanae disputationes, ed. Müller. ℳ —.80 1.10.

— 32. De natura deorum, ed. Müller. ℳ —.70 1.—

Ciceronis scripta. Edd. F. W. Müller et G. Friedrich.

Nr. 33. De divinatione, de fato, ed Müller. *M* —.70 **1.—**

— 34. De re publica, ed. Müller *M* —.70 **1.—**

— 35. De legibus, ed. Müller. *M* —.70 **1.—**

— 36. De officiis, ed. Müller. *M* —.70 **1.—**

— 37. Cato Maior de senectute, Laelius de amicitia, Paradoxa, ed. Müller. *M* —.50 **—.75.**

Inhalt von

Nr. 1. 2 = Pars I, vol. I.
— 3—6 = Pars I, vol. II.
— 7—9 = Pars II, vol. I.
— 10—14 = Pars II, vol. II.
— 15—18 = Pars II, vol. III.
— 19—23 = Pars III, vol. I.
— 24—28 = Pars III, vol. II.
— 29—31 = Pars IV, vol. I.
— 32—35 = Pars IV, vol. II.
— 36. 37 u. Fragm. = Pars IV, vol. III.

—— **orationes selectae XXI.** Rec. C. F. W. Müller. 2 partes. *M* 1.70 **2.30.**

Pars I: Oratt. pro Roscio Amerino, in Verrem ll. IV et V, pro lege Manilia, in Catilinam, pro Murena. *M* —.80 **1.10.**

— II: Oratt. pro Sulla, pro Archia, pro Sestio, pro Plancio, pro Milone, pro Marcello, pro Ligario, pro Deiotaro, Philippicae I. II. XIV. *M* —.90 **1.20.**

—— **orationes selectae XIX.** Edd., indices adiecc. A. Eberhard et C. Hirschfelder. Ed. II. *M* 2.— **2.50.**

Oratt. pro Roscio Amerino, in Verrem ll. IV. V, de imperio Pompei, in Catilinam IV, pro Murena, pro Ligario, pro rege Deiotaro, in Antonium Philippicae I. II, divinatio in Caecilium.

—— **epistolae.** Rec. A. S. Wesenberg. 2 voll. [je *M* 3.— **3.60.**] *M* 6.— **7.20.**

—— **epistolae selectae.** Ed. R. Dietsch. 2 partes. [P. I. *M* 1.— **1.40.** P. II. *M* 1.50 **2.—**] *M* 2.50 **3.40.**

—— **de virtut. l. fr.** Ed. H. Knoellinger. *M* 2.— **2.40.**

[——] **Scholia in Ciceronis orationis Bobiensia** ed. P. Hildebrandt. *M* 8.— **8.60.**

Claudiani carmina. Rec. J. Koch. *M* 3.60 **4.20.**

Claudii Hermeri mulomedicina Chironis. Ed. E. Oder. *M* 12.— **12.80.**

Commodiani carmina. Rec. E. Ludwig. 2 partt. *M* 2.70 **3.50.**

[Constantinus.] Inc. auct. de C. Magno eiusque matre Helena libellus. Ed. E. Heydenreich. *M* —.60 **—.90.**

Cornelius Nepos: s. **Nepos.**

***Curtii Rufi hist. Alexandri Magni.** Iterum rec. E. Hedicke. Ed. maior *M* 3.60 **4.20.** Ed. minor *M* 1.20 **1.60.**

—— Rec. Th. Vogel. [vergr.]

Damasi epigrammata. Acc. Pseudodamasiana. Rec. M. Ihm. Adi. est tabula *M* 2.40 **2.80.**

Dictys Cretensis ephem. belli Troiani ll. VI. Rec. F. Meister. [z. Zt. vergr. Neubearb. in Vorb.]

Donati comm. Terenti. Acc. **Eugraphi commentum et scholia Bembina.** Ed P. Wessner. I. *M* 10 — **10.80.** Vol. II *M* 12.— **12.80.** *Vol. III, 1. *M* 8.— **8.50.**

—— **interpretat. Vergil.** Ed. H. Georgii 2 voll. *M* 24.— **26.—**

Dracontii carmm. min. Ed. Fr. de Duhn. *M* 1.20 **1.60.**

Eclogae poetar. Latin. Ed. S. Brandt. Ed. III. *M* 1.— **1.20.**

Eugraphius: s. Donatus.

Eutropii breviarium hist. Rom. Rec. Fr. Ruehl. *M* —.45 **—.75.**

Firmici Materni matheseos ll. VIII. Edd. W. Kroll et F. Skutsch. Fasc. I. *M* 4.— **4.50.** Fasc. II. [U. d. Pr.]

—— —— **de errore profan. relig.** Ed K. Ziegler. *M* 3.20 **3.60.**

Flori, L., Annaei, epitomae ll. II et P. Annii Flori fragmentum de Vergilio. Ed. O. Rossbach. *M* 2.80 **3.20.**

Frontini strategematon ll. IV. Ed. G. Gundermann. *M* 1.50 **1.90.**

***Frontonis epistulae ad. M. Caesarem** ed. E. Hauler. [U. d. Pr.]

Fulgentii, Fabii Planciadis, opera. Acc. Gordiani Fulgentii de aetatibus mundi et hominis et S. Fulgentii episcopi super Thebaiden. Rec. R. Helm. *M* 4.— **4.50.**

Gai institutionum commentt. quattuor. Rec. Ph. Ed. Huschke. Ed. II cur. E. Seckel et B. Kübler *M* 2.80 **3.20.**

Gelli noctium Attic. ll. XX. Rec. C. Hosius. 2 voll. *M* 6.80 **8.—**

Gemini elementa astronomiae. Rec. C. Manitius. *M* 8.— **8.60.**

Germanici Caesaris Aratea. Ed. A. Breysig. Ed. II. Acc. Epigramm. *M* 2 — **2.40.**

Grammaticae Romanae fragm. Coll. rec. H. Funaioli. Vol. I. *M* 12.— **12.60.**

Grani Liciniani quae supersunt. Rec. M. Flemisch. *M* 1.— **1.30.**

Hieronymi de vir. inlustr. l. Acc. **Gennadi catalogus viror. inlustr.** Rec. G. Herding. *M* 2.40 **2.80.**

Historia Apollonii, regis Tyri. Rec. A. Riese. Ed. II. *M* 1.40 **1.80.**

Historicorum Roman. fragmenta. Ed. H. Peter. *M* 4.50 **5.—**

Horatii Flacci opera. Rec. L. Mueller Ed. maior [vergr.] Ed. minor [vergr.]

—— —— Rec. F. Vollmer. Ed. maior. *M* 2.— **2.40.** Ed. minor. *M* 1.— **1.40.**

Die [illegible] Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Hygini grammatici l. de munit. castr. Rec. G. Gemoll. ℳ —.75 **1.10.**

***Imperatorum romanorum acta.** P. I. Inde ab Augusto usque ad Hadriani mortem. Coll. O. Haberleitner. [Unter d. Presse.]

Incerti auctoris de Constantino Magno eiusque matre Helena libellus prim. Ed. E. Heydenreich. ℳ —.60 **—.90.**

***Inscriptiones Latinae Graecae bilingues.** Ed. F. Zilken. [In Vorb.]

*— **Latinae Caesaris morte antiquiores.** Ed. K. Witte. [In Vorb.]

Iurisprudentiae anteiustinianae quae supersunt. In usum maxime academicum rec., adnot. Ph. Ed. Huschke. Ed. V. ℳ 6.75 **7.40.**

*— — Ed. VI auct. et emend. edd. E. Seckel et B. Kübler. 2 voll. Vol. I. ℳ 4.40 **5.—** [Vol. II in Vorb.]

— — **Supplement: Bruchstücke a. Schriften röm. Juristen.** Von E. Huschke. ℳ —.75 **1.—**

Iurisprudentiae antehadrianae quae supersunt. Ed. F. P. Bremer. Pars I. ℳ 5.— **5.60.** Pars II. Sectio I. ℳ 8.— **8.60.** II. ℳ 8.— **8.80.**

Iustiniani institutiones. Ed. Ph. Ed. Huschke. ℳ 1.— **1.40.**

Iustini epitoma hist. Philipp. Pompei Trogi ex rec. Fr. Ruehl. Acc. prologi in Pompeium Trogum ab A. de Gutschmid rec. ℳ 1.60 **2.20.**

Iuvenalis satirarum ll. Rec. C. F. Hermann. ℳ —.60 **—.90.**

Iuvenci ll. evangelicorum IV. Rec. C. Marold. ℳ 1.80 **2.20.**

Lactantius Placidus: s. Statius. Vol. III.

Livi ab urbe condita libri. Recc. G. Weissenborn et M. Müller. 6 partes. ℳ 8.10 **11.10.** Pars I—III. Ed. II c. M. Müller je ℳ 1.20 **1.70.** Pars IV. Ed. II c. M. Müller. Pars V—VI je ℳ 1.50 **2.—**

Pars I—V auch in einzelnen Heften:
Pars I fasc. I: Lib. 1— 3. ℳ —.70 **1.10.**
— I fasc. II: Lib. 4— 6. ℳ —.70 **1.10.**
— II fasc. I: Lib. 7—10. ℳ —.70 **1.10.**
— II fasc. II: Lib. 21—23. ℳ —.70 **1.10.**
— III fasc. I: Lib. 24—26. ℳ —.70 **1.10.**
— III fasc. II: Lib. 27—30. ℳ —.70 **1.10.**
— IV fasc. I: Lib. 31—35. ℳ —.85 **1.25.**
— IV fasc. II: Lib. 36—38. ℳ —.85 **1.25.**
— V fasc. I: Lib. 39—40. ℳ —.85 **1.25.**
— — Ed. II ed. G. Heraeus. ℳ —.85 **1.25.**
Pars V fasc. II: Lib. 41—140. ℳ —.85 **1.25.**
*— VI: Fragmenta et index. [In Vorb.]

*— **periochae, fragmenta Oxyrhynchi reperta et Iulii Obsequentis prodigiorum liber.** Ed. O. Rossbach. ℳ 2.80 **3.20.**

Lucani de bello civ. ll. X. It. Ed. C. Hosius. ℳ 4.40 **5.—**

***[Lucanus.] Adnotationes super Lucanum.** Ed. J. Endt. ℳ 8.— **8.60.**

Lucreti Cari de rerum natura ll. VI. Ed. A. Brieger. Ed. II. ℳ 2.10 **2.50.** Appendix einzeln ℳ —.30.

Macrobius. Rec. F. Eyssenhardt. Ed. II. ℳ 8.— **8.60.**

Marcelli de medicamentis. Ed. G. Helmreich. ℳ 3.60 **4.20.**

Martialis epigrammaton ll. Rec. W. Gilbert. ℳ 2.70 **3.20.**

***Martianus Capella.** Ed. A. Dick. [In Vorb.]

Melae, Pomponii, de chorographia libri. Ed. C. Frick. ℳ 1.20 **1.60.**

Metrologicorum scriptorum reliquiae. Ed. F. Hultsch. Vol. II: Scriptores Romani. ℳ 2.40 **2.80.** [Vol. I: Scriptores Graeci. ℳ 2.70 **3.20.**] 2 voll. ℳ 5.10 **6.—**

Minucii Felicis Octavius. Rec. Herm. Boenig. ℳ 1.60 **2.—**

Mulomedicina Chironis: s. Claudius.

Nepotis vitae. Ed. C. Halm. Ed. II cur. A. Fleckeisen. ℳ —.30 **—.60.**

— — m. Schulwörterbuch v. H. Haacke-Stange. 15. Auflage. ℳ **1.75.**

Nonii Marcelli de conpendiosa doctrina libb. XX. Ed. W. M. Lindsay. Vol. I—III: lib. I—XX et ind. ℳ 17.20 **19.—**

Orosii hist. adv. paganos ll. VII. Rec. C. Zangemeister. ℳ 4.— **4.50.**

Ovidius Naso. Rec. R. Merkel. 3 tomi. ℳ 2.90 **4.10.**
Tom. I: Amores. Heroides. Epistulae. Medicamina faciei femineae. Ars amatoria. Remedia amoris. Ed. II cur. R. Ehwald. ℳ 1.— **1.40.**
Tom. II: Metamorphoses. Ed. II. ℳ —.90 **1.30.**
Tom. III: Tristia. Ibis. Ex Ponto libri. Fasti. Ed. II. ℳ 1.— **1.40.**

— **tristium ll. V.** Ed. R. Merkel. ℳ —.45 **—.75.**

— **fastorum ll. VI.** Ed. R. Merkel. ℳ —.60 **—.90.**

— **metamorphoseon delectus Siebelisianus.** Ed. Fr. Polle. Mit Index. ℳ —.70 **1.—.**

Palladii opus agriculturae. Rec. J. C. Schmitt. ℳ 5.20 **5.60.**

Panegyrici Latini XII. Rec. Aem. Baehrens. ℳ 3.60 **4.20.**

Patrum Nicaenorum nomina Graece, Latine, Syriace, Coptice, Arabice, Armeniace. Edd. H. Gelzer, H. Hilgenfeld, O. Cuntz. ℳ 6.— **6.60.**

Pelagonii ars veterinaria. Ed. M. Ihm. ℳ 2.40 **2.80.**

Persii satirarum l. Rec. C. Hermann. ℳ —.30 **—.60.**

Phaedri fabulae Aesopiae. Rec. L. Mueller. ℳ —.30 **—.60.**

— — mit Schulwörterbuch von A. Schaubach. 3. Aufl. ℳ —.90 **1.30.**

Die ***fetten*** *Ziffern* verstehen sich für **gebundene** Exemplare

Physiognomonici scriptores Graeci et Latini. Rec. R. Foerster. 2 voll. [Vol. I. *M* 8.— **8.60.** Vol. II. *M* 6.— **6.60.**] *M* 14.— **15.20.**

Plauti comoediae. Recc. F. Goetz et Fr. Schoell. 7 fascc. *M* 10.50 **14.—**

Fasc. I. Amphitruo, Asinaria, Aulularia Praec. de Plauti vita ac poesi testim. vet. *M* 1.50 **2.—**

— II. Bacchides, Captivi, Casina. Ed. II. *M* 1.50 **2.—**

— III. Cistellaria, Curculio, Epidicus. *M* 1.50 **2.—**

— IV. †Menaechmi, Mercator, †Miles glor. *M* 1.50 **2.—**

— V. †Mostellaria, Persa, †Poenulus. *M* 1.50 **2.—**

— VI. †Pseudolus, †Rudens, Stichus. *M* 1.50 **2.—**

— VII. †Trinummus, Truculentus, fragmenta. Acc. conspectus metrorum. *M* 1.50 **2.—**

Einzeln die mit † bezeichneten Stücke je *M* —.60 **—.90**, die übrigen je *M* —.45 **—.75.** Supplementum (De Plauti vita ac poesi testimonia veterum. Conspectus metrorum) *M* —.45 **—.75.**

***Plini naturalis historia.** Rec. C. Mayhoff. 6 voll. Ed. II. [Vol. I. *M* 8.— **8.60.** Vol. II. Ed. III. *M* 8.— **8.60.** Vol. III. *M* 4.— **4.50.** Voll. IV. V. je *M* 6.— **6.60.** Vol. VI. (Index.) Ed. Jan. *M* 3.— **3.50.**] *M* 35.— **38.40.**

—— **ll. dubii sermonis VIII rell.** Coll. I. W. Beck. *M* 1.40 **1.80.**

—— **(iun.) epistulae.** [vergr.]

—— Rec. R. C. Kukula. *M* 3.— **3.60.**

Plinii Secundi quae fertur una cum Gargilii Martialis medicina. Ed. V. Rose. *M* 2.70 **3.10.**

Poetae Latini minores. Rec. Aem. Baehrens. 6 voll. [Voll. II u. VI vergr.] *M* 20.10 **23.40.**

*—— —— Rec. F. Vollmer. Vol. I. Appendix Vergiliana. *M* 2.40 **2.80.**

Pomponius Mela: s. Mela.

Porphyrionis commentarii in Horatium. Rec. G. Meyer. *M* 5.— **5.60.**

Prisciani euporiston ll. III. Ed. V. Rose. Acc. **Vindiciani Afri quae feruntur rell.** *M* 7.20 **7.80.**

Propertii elegiae. Rec. L. Mueller. *M* —.90 **1.20.**

*—— —— Ed. K. Hosius. [In Vorb.]

Pseudacronis scholia in Horatium. Ed. O. C. Keller. Vol. I. *M* 9.— **9.80** vol. II. *M* 12.— **12.80.**

Quintiliani instit. orat. ll. XII. Rec. Ed. Bonnell. 2 voll. [vol. I vergr.] je *M* 1.80 **2.20.**

—— —— **liber X.** Rec. C. Halm. *M* —.30 **—.60.**

Quintiliani instit. Ed. L. Radermacher. Pars I. *M* 3.— **3.50.** [Pars II in Vorb.]

—— **declamationes.** Rec. C. Ritter. *M* 4.80 **5.40.**

—— **decl. XIX maiores.** Ed. G. Lehnert. *M* 12.— **12.60.**

Remigii Autissiodor. in art. Donati min. commentum. Ed. W. Fox. *M* 1.80 **2.20.**

Sallusti Catilina, Iugurtha, ex historiis orationes et epistulae. Ed. A. Eussner. *M* —.45 **—.75.**

Scaenicae Romanorum poesis fragmenta. Rec. O. Ribbeck. Ed. III. Vol. I Tragicorum fragmm. *M* 4.— **4.60.** Vol. II. Comicorum fragmm. *M* 5.— **5.60.**

Scribonii Largi conpositiones. Ed. G. Helmreich. *M* 1.80 **2.20.**

Scriptores historiae Augustae. Iterum rec. H. Peter. 2 voll. *M* 7.50 **8.60.**

Senecae opera quae supersunt. Vol. I. Fasc. I. **Dialog. ll. XII.** Ed. E. Hermes. *M* 3.20 **3.80.** Vol. I. Fasc. II. **De beneficiis. De clementia.** Ed. C. Hosius. *M* 2.40 **2.80.** Vol. II. **Naturalium quaest. ll. VIII.** Ed. A. Gercke. *M* 3.60 **4.20.** Vol. III. **Ad Lucil. epist. mor.** Ed. O. Hense. *M* 5.60 **6.20.** Vol. IV. ***Fragm., Ind.** Ed. E. Bickel. [In Vorb.]

—— **Suppl.** Rec. Fr. Haase. *M* 1.80 **2.40.**

—— **tragoediae.** Recc. R. Peiper et G. Richter. Ed. II. *M* 5.60 **6.20.**

Senecae (rhetoris) oratorum et rhetorum sententiae, divisiones, colores. Ed. A. Kiessling. *M* 4.50 **5.—**

Sidonius Apollin. Rec. P. Mohr. *M* 5.60 **6.20.**

Sili Italici Punica. Ed. L. Bauer. 2 voll. je *M* 2.40 **2.80.**

Sorani gynaeciorum vetus translatio Latina cum add. Graeci textus rell. Ed. V. Rose. *M* 4.80 **5.40.**

Statius. Edd. A. Klotz et R. Jahnke. Vol. I: Silvae. Rec. A. Klotz. *M* 2.— **2.50.**

— II. Fasc. I: Achilleis. Rec. A. Klotz et O. Müller. *M* 1.20 **1.60.**

— II. Fasc. II: Thebais. Rec. A. Klotz. *M* 8.— **8.60.**

— III: Lactantii Placidi scholia in Achilleidem. Ed. R. Jahnke. *M* 8.— **8.60.**

Suetoni Tranquilli opera. Rec. M. Ihm. Ed. minor. 2 voll. Vol. I. De vita Caesarum libri VIII. *M* 2.40 **2.80.** [Vol. II in Vorb.]

—— —— Rec. C. L. Roth. 2 fascc. [Fasc. I vergr.] Fasc. II. De grammaticis et rhetoribus. *M* —.80 **1.20.**

Tacitus. Rec. C. Halm. Ed. IV. 2 tomi *M* 2.40 **3.20.**

Tomus I. Libb. ab excessu divi Augusti. *M* 1.20 **1.60.** [Fasc. I: Lib. I—VI. *M* —.75 **1.10.** Fasc. II: Lib. XI—XVI. *M* —.75 **1.10.**]

Tacitus. Tomus II. Historiae et libb. minores. ℳ 1.20 **1.60.** [Fasc. I: Historiae. ℳ —.90 **1.30.** Fasc. II: Germania. Agricola. Dialogus. ℳ —.45 **—.75.**

Terenti comoediae. Rec. A. Fleckeisen. Ed. II. ℳ 2.10 **2.60.**

Jedes Stück (Adelphoe, Andria, Eunuchus, Hauton Timorumenos, Hecyra, Phormio) ℳ —.45 **—.75.**

—] **Scholia Terentiana.** Ed. Fr. Schlee. ℳ 2.— **2.40.**

Tibulli ll. IV. Rec. L. Mueller. ℳ —.45 **—.75.**

Ulpiani fragmenta. Ed. E. Huschke. Ed. V. ℳ —.75 **1.10.**

Valeri Alexandri Polemi res gestae Alexandri Macedonis. Rec. B. Kuebler. ℳ 4.— **4.50.**

Valerii Flacci Argonautica. Rec. Aem. Baehrens. [Vergr.]

*— — Ed. S. Sudhaus. [In Vorb.]

Valeri Maximi factorum et dictorum memorab. ll. IX. Cum Iulii Paridis et Ianuarii Nepotiani epitomis. Rec. C. Kempf. Ed. II. ℳ 7.20 **7.80.**

Varronis rer. rustic. rell. Rec. H. Keil. ℳ 1.60 **2.—**

Vegeti Renati digestorum artis mulomedicinae libri. Ed. E. Lommatzsch. ℳ 6.— **6.60.**

— — **epitoma rei milit.** Rec. C. Lang. Ed. II. ℳ 3.90 **4.40.**

***Vellei Paterculi hist. Roman. rell.** Ed. C. Halm. ℳ 1.— **1.40.**

— — Rec. Fr. Haase. ℳ —.60 **—.90.**

Vergili Maronis opera. Rec. O. Ribbeck Ed. II. ℳ 1.50 **2.—**

— **Aeneis.** Rec. O. Ribbeck. ℳ —.90 **1.30.**

— **Bucolica et Georgica.** Rec. O. Ribbeck. ℳ —.45 **—.75.**

— **Bucolica, Georgica, Aeneis.** Rec. O. Güthling. 2 tomi. ℳ 1.35 **2.05.**

Tom. I: Bucolica. Georgica. ℳ —.45 **—.75.** — II: Aeneis. ℳ —.90 **1.30.**

*[—] **Scholia in Vergilii Bucolica etc.** Ed. Funaioli. [In Vorb.]

Virgili Grammatici opera. Ed. J. Huemer. ℳ 2.40 **2.80.**

Vitruvii de architectura ll. X. Ed. V. Rose. Ed. II. ℳ 5.— **5.60.**

1b. Bibliotheca scriptorum medii aevi Teubneriana. [8.]

Alberti Stadensis Troilus. Ed. Th. Merzdorf. ℳ 3.— **3.40.**

Amarcii sermonum ll. IV. Ed. M. Manitius. ℳ 2.25 **2.60.**

Canabutzae in Dionysium Halic. comm. Ed. M. Lehnerdt. ℳ 1.80 **2.20.**

Christus patiens. Tragoedia Gregorio Nazianzeno falso attributa. Rec. I. G. Brambs. ℳ 2.40 **2.80.**

Comoediae Horatianae tres. Ed. R. Jahnke. ℳ 1.20 **1.60.**

Egidii Corboliensis viaticus de signis et sympt. aegritud. ed. V. Rose. ℳ 2.80 **3.20.**

Guilelmi Blesensis Aldae comoedia. Ed. C. Lohmeyer. ℳ —.80 **1.20.**

Hildegardis causae et curae. Ed. P. Kaiser. ℳ 4.40 **5.—**

Horatii Romani porcaria. Ed. M. Lehnerdt. ℳ 1.20 **1.60.**

Hrotsvitae opera. Ed. K. Strecker. ℳ 4.— **4.60.**

Odonis abbatis Cluniacensis occupatio. Ed. A. Swoboda. ℳ 4.— **4.60.**

Thiofridi Epternacensis vita Willibrordi metrica. Ed. K. Rossberg. ℳ 1.80 **2.20.**

Vitae sanctorum novem metricae. Ed. Guil. Harster. ℳ 3.— **3.50.**

***Vita s. Genovefae virginis** ed. C. Künstle. [U. d. Pr.]

1c. Bibliotheca scriptorum Latinorum recentioris aetatis. Edidit Iosephus Frey. [8.]

Epistolae sel. viror. clar. saec. XVI. XVII. Ed. E. Weber. ℳ 2.40 **2.80.**

Manutii, Pauli, epistulae sel. Ed. M. Fickelscherer. ℳ 1.50 **2.—**

Mureti scripta sel. Ed. I. Frey. 2 voll. ℳ 2.40 **3.20.**

Ruhnkenii elogium Tib. Hemsterhusii. Ed. I. Frey. ℳ —.45 **—.70.**

2. Sammlung wissenschaftlicher Kommentare zu griechischen und römischen Schriftstellern. [gr. 8.]

Mit der Sammlung wissenschaftlicher Kommentare zu griechischen und römischen Literaturwerken hofft die Verlagsbuchhandlung einem wirklichen Bedürfnis zu begegnen. Das Unternehmen soll zu einer umfassenderen und verständnisvolleren Beschäftigung mit den Hauptwerken der antiken Literatur als den vornehmsten Äußerungen des klassischen Altertums auffordern und anleiten.

Apologeten, zwei griechische. Von J. Geffcken. ℳ 10.— **11.—**
Aetna. Von S. Sudhaus. ℳ 6.— **7.—**
Catulli Veronensis liber. Von G. Friedrich. ℳ 12.— **13.—**
Lucretius de rer. nat. Buch III. Von R. Heinze. ℳ 4.— **5.—**
***Philostratos über Gymnastik.** Von J. Jüthner. ℳ 10.— **11.—**
Sophokles Elektra. Von G. Kaibel. ℳ 6.— **7.—**
Vergilius Aeneis Buch VI. Von E. Norden. ℳ 12.— **13.—**

In Vorbereitung:

Clemens Alex. Paidagogos. Von Schwartz.
Lukian Philopseudes. Von R. Wünsch.
Ovid Heroiden. Von R. Ehwald.
Pindar Pythien. Von O. Schröder.
Properz. Von Jacoby.
Tacitus Germania. Von G. Wissowa.

---

3. Einzeln erschienene Ausgaben.

[gr. 8, wenn nichts anderes bemerkt.]

Die meisten der nachstehend aufgeführten Ausgaben sind bestimmt, wissenschaftlichen Zwecken zu dienen. Sie enthalten daher mit wenigen Ausnahmen den vollständigen kritischen Apparat unter dem Texte; zum großen Teil sind sie — wie dies dann in der Titelangabe bemerkt ist — mit kritischem und exegetischem Kommentar versehen.

a. Griechische Schriftsteller.

Acta apostolorum: s. Lucas.

Aeschinis orationes. Ed., scholia adi. F. Schultz. ℳ 8.—

— **orat. in Ctesiphontem.** Rec., expl. A. Weidner. ℳ 3.60.

Aeschyli Agamemnon. Ed. R. H. Klausen. Ed. alt. cur. R. Enger. ℳ 3.75.

— **Agamemnon.** Griech. u. deutsch mit Komm. von K. H. Keck. ℳ 9.—

— **fabulae et fragmm.** Rec. G. Dindorf. 4. ℳ 4.—

— **Septem ad Thebas.** Rec. Fr. Ritschelius. Ed. II. ℳ 3.—

Alciphronis rhet. epistolae. Ed. A. Meineke. ℳ 4.—

Ἀλφάβητος τῆς ἀγάπης. Das ABC der Liebe. E. Sammlung rhod. Liebeslieder. Hrsg. v. W. Wagner. ℳ 2.40.

Anthologiae Planudeae appendix Barberino-Vaticana. Rec. L. Sternbach. ℳ 4.—

Apollonius' von Kitium illustr. Kommentar z. d. Hippokrat. Schrift π. ἄρθρων. Hrsg. v. H. Schöne. Mit 31 Tafeln in Lichtdr. 4. ℳ 10.—

Aristophanis fabulae et fragmm. Rec. G. Dindorf. 4. ℳ 6.—

— **ecclesiazusae.** Rec. A. von Velsen. ℳ 2.40.

— **equites.** Rec. A. von Velsen. Ed. II cur. K. Zacher. ℳ 3.—

*— **pax.** Ed. K. Zacher. ℳ 5.— **6.—**

— **Plutus.** Rec. A. von Velsen. ℳ 2.—

— **thesmophoriazusae.** Rec. A. von Velsen. Ed. II. ℳ 2.—

Aristotelis ars rhet. cum adnotatione L. Spengel. Acc. vet. translatio Latina. 2 voll. ℳ 16.—

— **politica** cum vet. translatione G. de Moerbeka. Rec. Fr. Susemihl. ℳ 18.—

— **ethica Nicomachea.** Ed. et comment. instr. G. Ramsauer. Adi. est Fr. Susemihlii epist. crit. ℳ 12.—

Artemidori onirocritica. Rec. R. Hercher. ℳ 8.—

Bionis epitaphius Adonidis. Ed. H. L. Ahrens. ℳ 1.50.

Bucolicorum Graec. Theocriti, Bionis et Moschi reliquiae. Ed. H. L. Ahrens. 2 tomi. ℳ 21.60.

*Die **fetten** Ziffern* verstehen sich für **gebundene** Exemplare.

Callimachea. Ed. O. Schneider. 2 voll. ℳ 33.—
Vol. I. Hymni cum scholiis vet. ℳ 11.—
— II. Fragmenta. Indices. ℳ 22.—

Carmina Graeca medii aevi. Ed. G. Wagner. ℳ 9.—

—— **popularia Graeciae recentioris.** Ed. A. Passow. ℳ 14.—

Christianor. carmm. Anthologia Graeca. Edd. W. Christ et M. Paranikas. ℳ 10.—

Comicorum Atticorum fragmenta. Ed. Th. Kock. 3 voll. ℳ 48.—
Vol. I. Antiquae comoediae fragmenta. ℳ 18.—
— II. Novae comoediae fragmenta. Pars I. ℳ 14.—
— III. Novae comoediae fragmenta. P. II. Comic. inc. aet. fragm. Fragm. poet. Indices. Suppl. ℳ 16.—

***Corpus fabularum Aesopicarum.** Ed. O. Crusius, A. Hausrath, P. Knoell, P. Marc. [In Vorb.]

—— **medicorum Graecorum.** Vol. XI, 1. Philumeni de venenatis animalibus eorumque remediis ed. M. Wellmann. ℳ 2.80.

Demetrii Phalerei de elocutione libellus. Ed. L. Radermacher. ℳ 5.—

Demosthenis oratt. de corona et de falsa legatione. Cum argumentis Graece et Latine ed. I. Th. Voemelius. ℳ 16.—

—— **orat. adv. Leptinem.** Cum argumentis Graece et Latine ed. I. Th. Voemel. ℳ 4.—

—— **de corona oratio.** In usum schol. ed. I. H. Lipsius. Ed. II. ℳ 1.60.

Περὶ διαλέκτων excerptum ed. R. Schneider. ℳ —.60.

Didymi Chalcenteri fragmenta. Ed. M. Schmidt. ℳ 9.—

Dionysii Thracis ars grammatica. Ed. G. Uhlig. ℳ 8.—

Διονυσίου ἢ Λογγίνου περὶ ὕψους. **De sublimitate libellus.** Ed. O. Iahn. Tert. ed. I. Vahlen. ℳ 2.80 **3.20.**

Epicurea. Ed. H. Usener (Anast. Neudruck.) ℳ 12.— **13.—.**

***[Epiphanius.]** Quaestiones Epiphanianae metrologicae et criticae. Scr. O. Viedebantt. [U. d. Pr.]

Eratosthenis carminum reliquiae. Disp. et expl. Ed. E. Hiller. ℳ 3.—

—— geographische Fragmente, hrsg. von Berger. ℳ 8.40.

Etymologicum Gudianum quod vocatur. Rec. et apparatum criticum indicesque adi. Al. de Stefani. Fasc. I: Litteras A-B cont. ℳ 10.—

Euripidis fabulae et fragmenta. Rec. G. Dindorf. 4. ℳ 9.—

Euripidis fabulae. Edd. R. Prinz et N. Wecklein. ℳ 46.60.
Vol. I. Pars I. Medea. Ed. II. ℳ 2.40.
— I. — II. Alcestis. Ed. II. ℳ 1.80.
— I. — III. Hecuba. Ed. II. ℳ 2.40.
— I. — IV. Electra. ℳ 2.—
— I. — V. Ion. ℳ 2.80.
— I. — VI. Helena. ℳ 3.—
— I. — VII. Cyclops. Ed. II. ℳ 1.40.
— II. — I. Iphigenia Taurica. ℳ 2.40.
— II. — II. Supplices. ℳ 2.—
— II. — III. Bacchae. ℳ 2.—
— II. — IV. Heraclidae. ℳ 2.—
— II. — V. Hercules. ℳ 2.40.
— II. — VI. Iphigenia Aulidensis. ℳ 2.80.
— III. — I. Andromacha. ℳ 2.40.
— III. — II. Hippolytus. ℳ 2.80.
— III. — III. Orestes. ℳ 2.80.
— III. — IV. Phoenissae. ℳ 2.80.
— III. — V. Troades. ℳ 2.80.
— III. — VI. Rhesus. ℳ 3.60.

—— **tragoediae.** Edd. A. J. E. Pflugk, R. Klotz et N. Wecklein. (Mit latein. Kommentar.)
Medea. Ed. III. ℳ 1.50. — Hecuba. Ed. III. ℳ 1.20. — Andromacha. Ed. II. ℳ 1.20. — Heraclidae. Ed. II. ℳ 1.20. — Helena. Ed. II. ℳ 1.20. — Alcestis. Ed. II. ℳ 1.20. — Hercules furens. Ed. II. ℳ 1.80. — Phoenissae. Ed. II. ℳ 2.25. — Orestes. ℳ 1.20. — Iphigenia Taurica. ℳ 1.20. — Iphigenia quae est Aulide. ℳ 1.20.

Eusebii canonum epitome ex Dionysii Telmaharensis chronico petita. Verterunt notisque illustrarunt C. Siegfried et H. Gelzer. 4. ℳ 6.—

Galeni de placitis Hippocratis et Platonis. Rec. I. Müller. Vol. I. Prolegg., text. Graec., adnot. crit., vers. Lat. ℳ 20.—

Gnomica I. Sexti Pythagorici, Clitarchi, Euagrii Pontici sententiae. Ed. A. Elter. gr. 4. ℳ 2.40.

—— **II. Epicteti et Moschionis sententiae.** Ed. A. Elter. gr. 4. ℳ 1.60.

Grammatici Graeci recogniti et apparatu critico instructi. 8 partes. 15 voll. Lex.-8.
Pars I. Vol. I. Dionysii Thracis ars grammatica. Ed. G. Uhlig. ℳ 8.—
Pars I. Vol. III. Scholia in Dionysii Thracis artem grammaticam. Rec. A. Hilgard. ℳ 36.—
Pars II. Vol. I. Apollonii Dyscoli quae supersunt. Ed. R. Schneider und G. Uhlig. 2 Fasc. ℳ 26.—
*Pars II. Vol. II. Syntax des Apollonius. Ed. G. Uhlig. [U. d. Pr.]
*Pars II. Vol. III. Librorum Apollonii deperditorum fragmm. [In Vorb.]
Pars III. Vol. I. Herodiani technici reliquiae. Ed. A. Lentz. Tom. I. ℳ 20.—

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exem

Grammatici Graeci recogniti et apparatu critico instructi. 8 partes. 15 voll. Lex.-8.
Pars III. Vol. II. Herodiani technici reliquiae. Ed. A. Lentz Tom. II. 2 Fasc. *M.* 34.—
Pars IV. Vol. I. Theodosii canones et Choerobosci scholia in canones nominales. Rec. A. Hilgard. *M.* 14.—
Pars IV. Vol. II. Choerobosci scholia in canones verbales et Sophronii excerpta e Characis commentario. Rec. A. Hilgard. *M.* 22.—
[Fortsetzung in Vorb.]

Herodas' Mimiamben, hrsg. v. R. Meister. Lex.-8. [Vergr. Neue Aufl. in Vorb.]

Herodiani ab excessu d. Marci ll. VIII. Ed. L. Mendelssohn. *M.* 6.80.

— **technici rell.** Ed., expl. A. Lentz. 2 tomi. Lex.-8. *M.* 54.—

Herodots II. Buch m. sachl. Erläut. hrsg. v. A. Wiedemann. *M.* 12.—

Ἡσιόδου τὰ ἅπαντα ἐξ ἑρμηνείας Κ. Σίττλ. *M.* 10.—

Hesiodi quae fer. carmina. Rec. R. Rzach. Acc. Homeri et Hesiodi certamen. *M.* 18.—

— — Rec. A. Köchly, lect. var. subscr. G. Kinkel. Pars I. *M.* 5.— [Fortsetzung erscheint nicht.]

— — Rec. et ill. C. Goettling. Ed. III. cur. I. Flach. *M.* 6.60.

[—] **Glossen und Scholien** zur Hesiodischen Theogonie mit Prolegomena von J. Flach. *M.* 8.—

Hesychii Milesii onomatologi rell. Ed. I. Flach. Acc. appendix Pseudohesychiana, indd., spec. photolithogr. cod. A. *M.* 9.—

Hipparch, geograph. Fragmente, hrsg. von H. Berger. *M.* 2.40.

Homeri carmina. Rec. A. Ludwich. Pars I. Ilias. 2 voll. Vol. I. *M.* 16.— 18.— Vol. II. *M.* 20.— 23.—. Pars II. Odyssea. 2 voll. *M.* 16.— 20.—

— **Odyssea.** Ed. I. La Roche. 2 partt. *M.* 13.—

— **Ilias.** Ed. I. La Roche. 2 partt. *M.* 22.—

— **Iliadis carmina** seiuncta, discreta, emendata, prolegg. et app. crit. instructa ed. G. Christ. 2 partt. *M.* 16.—

[—] **D. Homer. Hymnen** hrsg. u. erl. v. A. Gemoll. *M.* 6.80.

[—] **D. Homer. Batrachomachia** des Pigres nebst Scholien u. Paraphrase hrsg. u. erl. v. A. Ludwich. *M.* 20.—

Incerti auctoris epitome rerum gestarum Alexandri Magni. Ed. O. Wagner. *M.* 3.—

Inscriptiones Graecae metricae ex scriptoribus praeter Anthologiam collectae. *Ed.* Th. Preger. *M.* 8.—

Inventio sanctae crucis. Ed. A. Holder. *M.* 2.80.

[**Iohannes.**] **Evangelium sec. Iohannem.** Ed. F. Blass. *M.* 5.60.

Iohannes Kamateros, *εἰσαγωγὴ ἀστρονομίας.* Bearb. v. L. Weigl. *M.* 3.—

Iuliani ll. contra Christianos: s. Scriptorum Graecorum e. q. s.

— — deutsch v. J. Neumann. *M.* 1.—

Kosmas und Damian. Texte und Einleitung von L. Deubner. *M.* 8.— 9.—

Kyrillos, d. h. Theodosios: s. Theodosios.

Leges Graecorum sacrae e titulis coll. Edd. J. de Prott et L. Ziehen. 2 fasc. Fasc. I. Fasti sacri. Ed. J. de Prott *M.* 2.80. Fasc. II. 1. Leges Graeciae et insularum. Ed. L. Ziehen. *M.* 12.—

Lesbonactis Sophistae quae supersunt. Ed. Fr. Kiehr. *M.* 2.—

Lexicographi Graeci recogniti et apparatu critico instructi. Etwa 10 Bände. gr. 8. [In Vorbereitung.]
I. Lexika zu den zehn Rednern (G. Wentzel).
II. Phrynichus, Aelius Dionysius, Pausanias und and. Atticisten (L. Cohn).
III. Homerlexika (A. Ludwich).
IV. Stephanus von Byzanz.
V. Cyrill, Bachmannsches Lexikon und Verwandtes, insbesond. Bibelglossare (G. Wentzel.)
VI. Photios.
VII. Suidas (G. Wentzel).
VIII. Hesych.
IX. Pollux. Ed. E. Bethe. Fasc. I. *M.* 14.—
X. Verschiedene Spezialglossare, namentlich botanische, chemische, medizinische u. dgl.
[Näheres s. Teubners Mitteilungen 1897 No. 1 S. 2.]

[**Lucas.**] **Acta apostolorum.** Ed. F. Blaß. *M.* 2.—

[—] **Evangelium sec. Lucam.** Ed. F. Blaß. *M.* 4.—

***Luciani quae feruntur Podagra et Ocypus** ed. J. Zimmermann. *M.* 3.— 4.—

Lykophron's Alexandra. Hrsg., übers. u. erklärt von C. v. Holzinger. *M.* 15.—

[**Lysias.**] **Pseudol. oratio funebris.** Ed M. Erdmann. *M.* —.80.

[**Matthaeus.**] **Evangelium sec. Matthaeum.** Ed. F. Blaß. *M.* 3.60.

Metrodori Epicurei fragmenta coll., script. inc. Epicurei comment. moralem subi. A. Koerte. *M.* 2.40.

Musäos, Hero u. Leander. Eingel. u. übers. v. H. Oelschläger. 16. *M.* 1.—

Nicandrea theriaca et alexipharmaca. Rec. O. Schneider. Acc. scholia. ℳ 9.—
Περὶ παθῶν excerpta ed. R. Schneider. ℳ —.80.
***Papyri, Giessener.** 3 Hefte. 1. Heft von E. Kornemann und O. Eger. Geh. ℳ 7.— 2. Heft von P. M. Meyer. Geh. ℳ 8.—
Papyrus magica mus. Lugd. Bat. a C. Leemans ed. denuo ed. A. Dieterich. ℳ 2.—
Papyrusurkunden: s. Urkunden.
Philodemi Epicurei de ira l. Ed. Th. Gomperz. Lex.-8. ℳ 10.80.
—— περὶ ποιημάτων l. II fragmm. Ed. A. Hausrath. ℳ 2.—
Philumenos s. Corpus medicorum Graecor.
***Phoinix von Kolophon.** Texte und Untersuchungen. Von G. A. Gerhard. ℳ 12.— **15.—**
[**Photios.**] **Reitzenstein, R.,** der Anfang des Lexikons des Photios. ℳ 7.— **9.50.**
Pindari carmina rec. O. Schroeder. (Poet. lyr. Graec. coll. Th. Bergk. Ed. V. I, 1.) ℳ 14.—
—— **Siegeslieder,** erkl. v. Fr. Mezger. ℳ 8.—
—— **carmina** prolegomenis et commentariis instructa ed. W. Christ. ℳ 14.— **16.—**
—— **versezetei kritikai és Magyarázó jegyzetekkel kiadta** Hómann Ottó. I. Kötet. ℳ 4.— [Ohne Fortsetzung.]
Platonis opera omnia. Rec., prolegg. et commentt. instr. G. Stallbaum. 10 voll. (21 sectiones.) (Mit latein. Kommentar.)
Die nicht aufgeführten Schriften sind vergriffen.
Apologia Socratis et Crito. Ed. V cur. M. Wohlrab. ℳ 2.40. — Protagoras. Ed. IV cur. I. S. Kroschel. ℳ 2.40. — Phaedrus. Ed. II. ℳ 2.40. — Menexenus, Lysis, Hippias uterque, Io. Ed. II. ℳ 2.70. — Laches, Charmides, Alcibiades I. II. Ed. II. ℳ 2.70. — *Cratylus. ℳ 2.70. — Meno et Euthyphro itemque incerti scriptoris Theages, Erastae et Hipparchus. Ed. II. cur. A. R. Fritzsche. ℳ 6.— — Theaetetus. Ed. M. Wohlrab. Ed. II. ℳ 3.60. — Sophista. Ed. II cur. O. Apelt. ℳ 5.60. — Politicus et incerti auctoris Minos. ℳ 2.70. — Philebus. ℳ 2.70. — Leges. 3 voll. [je ℳ 3.60.] ℳ 10.80. [Vol. I. Lib. I—IV. Vol. II. Lib. V—VIII. Vol. III. Lib. IX—XII et Epinomis.]
—— **Timaeus** interprete Chalcidio cum eiusdem commentario. Ed. I. Wrobel. ℳ 11.20.
Plutarchi de musica. Ed. R. Volkmann. ℳ 3.60.
—— **de proverbiis Alexandrinorum.** Rec. O. Crusius. Fasc. I. 4. ℳ 2.80.
Plutarchi de proverbiis Alexandrinorum. Fasc. II. Commentarius. 4. ℳ 3.—
Plutarchi Themistokles. Für quellenkritische Übungen comm. u. hrsg. v. A. Bauer. ℳ 2.—
—— τὸ ἐν Δελφοῖς E. Ed. G. N. Bernardakis. ℳ 1.50.
—— **vitae parallelae Agesilai et Pompeii.** Rec. Cl. Lindskog. ℳ 3.60 **4.40.**
Poetae lyrici Graeci. Ed. V. 2 voll.
Vol. I. 1. Pindari carmina. Recens. O. Schröder. ℳ 14.—
— II. Poetae eleg. et iambogr. Rec. O. Crusius. [In Vorb.]
Poetarum scenicorum Graecorum Aeschyli, Sophoclis, Euripidis et Aristophanis fabulae et fragmenta. Rec. Guil. Dindorf. Ed. V. 4. ℳ 20.—
Pollucis onomasticon. Rec. E. Bethe. (Lexicographi Graeci IX.) Fasc. I. ℳ 14.—
Porphyrii quaestt. Homer. ad Iliadem pertin. rell. Ed. H. Schrader. 2 fascc. Lex.-8. ℳ 16.—
—— —— ad Odysseam pertin. rell. Ed. H. Schrader. Lex.-8. ℳ 10.—
Ptolemaei περὶ κριτηρίου καὶ ἡγεμονικοῦ lib. Rec. Fr. Hanow. gr. 4. ℳ 1.—
[**Scylax.**] **Anonymi vulgo Scylacis Caryandensis periplum maris interni** cum appendice. Rec. B. Fabricius. Ed. II. ℳ 1.20.
Scriptorum Graecorum qui christ. impugn. relig. quae supers. Fasc. III: **Iuliani imp. contra Christianos quae supers.** Ed. C. I. Neumann. Insunt **Cyrilli Alex.** fragmm. Syriaca ab E. Nestle edita. ℳ 6.—
Sophoclis tragoediae et fragmm. Rec. G. Dindorf. 4. ℳ 5.—
—— —— Recc. et explann. E. Wunder et N. Wecklein. 2 voll. ℳ 10.80.
Philoctetes. Ed. IV. ℳ 1.50. — Oedipus Rex. Ed. V. ℳ 1.50. — Oedipus Coloneus. Ed. V. ℳ 1.80. — Antigona. Ed. V. ℳ 1.50. — Electra. Ed. IV. ℳ 1.80. — Aiax. Ed. III. ℳ 1.20. — Trachiniae. Ed. III. ℳ 1.50.
—— **König Oidipus.** Griechisch u. deutsch m. Kommentar von F. Ritter. ℳ 5.—
—— **Antigone.** Griech. u. deutsch hrsg. v. A. Böckh. Nebst 2 Abhandl. üb. diese Tragödie. (Mit Porträt Aug. Böckhs.) 2. Aufl. ℳ 4.40.
Staatsverträge des Altertums. Hrsg. v. R. von Scala. I. Teil. ℳ 8.—
Stoicorum veterum fragmenta. Ed. J. v. Arnim. Vol. I. ℳ 8.— Vol. II. ℳ 14.— Vol. III. ℳ 12.— Vol. IV. Indices. [In Vorb.]

Theodoros, der h. Theodosios: s. Theodosios.

[Theodosios.] D. heil. Theodosios. Schriften d. Theodoros u. Kyrillus, hrsg. von H. Usener. M. 4.—

Theophanis chronographia. Rec. C. de Boor. 2 voll. M. 50.—

Theophrasts Charaktere. Hrsg. v. d. Philol. Gesellschaft zu Leipzig. M. 6.—

Thucydidis historiae. Recens. C. Hude. Tom. I: Libri I—IV. M. 10.—
— II: Libri V—VIII. Indices. M. 12.—

—— **de bello Peloponnesiaco ll. VIII.** Explann. E. F. Poppo et I. M. Stahl. 4 voll. [8 sectiones.] M. 22.80.
Lib. 1. Ed. III. M. 4.50. — Lib. 2. Ed. II. M. 3.—. — Lib. 3. Ed. II. M. 2.40. — Lib. 4. Ed. II. M. 2.70. — Lib. 5. Ed. II. M. 2.40. — Lib. 6. Ed. II. M. 2.40. — Lib. 7. Ed. II. M. 2.70. — Lib. 8. Ed. II. M. 2.70.

Tragicorum Graecorum fragmenta. Rec. A. Nauck. Ed. II. M. 26.—

Urkunden, griechische, d. Papyrussammlung zu Leipzig. I. Band. Mit Beiträgen von U. Wilcken herausg. von L. Mitteis. Mit 2 Tafeln in Lichtdruck. 4. M. 28.—

*[——] Chrestomathie griechischer Papyrusurkunden. Von L. Mitteis u. U. Wilcken. [In Vorb.]

Xenokrates. Darstellg. d. Lehre u. Sammlg. d. Fragmente. V. R. Heinze. M. 5.60.

Xenophontis hist. Graeca. Rec. O. Keller. Ed. maior. M. 10.—

Xenophontis opera omnia, recensita et commentariis instructa.
De Cyri Minoris expeditione ll. VII (Anabasis), rec. R. Kühner. 2 partt. Pars I. M. 1.80. [Pars II vergr.]
Oeconomicus, rec. L. Breitenbach. M. 1.50.
Hellenica, rec. L. Breitenbach. 2 partt. M. 6.60.
Pars I. Libri I et II. Ed. II. M. 1.80.
— II. Libri III—VII. M. 4.80.

Zosimi historia nova. Ed. L. Mendelssohn. M. 10.—

b. Lateinische Schriftsteller.

Anecdota Helvetica. Rec. H. Hagen. Lex.-8. M. 19.—

Aurelii imp. epistt.: s. Fronto, ed. Naber.

Averrois paraphrasis in l. poeticae Aristotelis. Ed. F. Heidenhain. Ed. II. M. 1.—

Aviani fabulae. Ed. G. Froehner. gr. 12. M. 1.20.

[Caesar.] Polionis de b. Africo comm.: s. Polio.

Caesii Bassi, Atilii Fortunatiani de metris ll. Rec. H. Keil. gr. 4. M. 1.60.

Catonis praeter libr. de re rust. quae extant. Rec. H. Jordan. M. 5.—

—— **de agri cult. l., Varronis rer. rust. ll. III.** Rec. H. Keil. 3 voll. M. 33.40.
Vol. I. Fasc. I. Cato. M. 2.40.
— I. — II. Varro. M. 6.—
— II. — I. Comm. in Cat. M. 6.—
— II. — II. Comm. in Varr. M. 8.—
— III. — I. Ind. in Cat. M. 3.—
— III. — II. Ind. in Varr. M. 8.—

Catulli l. Recensuit et interpretatus est Aem. Baehrens. 2 voll. M. 16.40.
Vol. I. Ed. II cur. K. P. Schulze. M. 4.—
— II. Commentarius. 2 fascc. M. 12.40.

Ciceronis, M. Tullii, epistularum ll. XVI. Ed. L. Mendelssohn. Acc. tabulae chronolog. ab Aem. Koernero et O. E. Schmidtio confectae. M. 12.—

—— **ad M. Brut. orator.** Rec. F. Heerdegen. M. 3.20.

—— **Paradoxa Stoicor., academic. rel. cum Lucullo, Timaeus.** Ed. O. Plasberg. Fasc. I. M. 8.—

—— **de nat. deor., de divinat., de fato.** Ed. O. Plasberg. Fasc. II. [U. d. Pr.]

[Ciceronis] ad Herennium ll. VI: s. Cornificius und [Herennius].

—— **Q. Tullii, rell.** Rec. Fr. Buecheler. M. 1.60.

Claudiani carmina. Rec. L. Jeep. 2 voll. M. 20.40.

Commentarii notarum Tironianarum. Cum prolegg., adnott. crit. et exeget. notarumque indice alphabet. Ed. Guil. Schmitz. [132 autograph. Tafeln.] Folio. In Mappe M. 40.—

Cornifici rhetoricorum ad C. Herennium ll. VIII. Rec. et interpret. est C. L. Kayser. M. 8.—

Corpus glossarior. Latinor. a G. Loewe incohatum auspiciis Societatis litterarum regiae Saxonicae comp., rec., ed. G. Goetz. 7 voll. Lex.-8.
Vol. I. [In Vorb.]
— II. Glossae Latinograecae et Graecolatinae. Edd. G. Goetz et G. Gundermann. Acc. minora utriusque linguae glossaria. Adiectae sunt 3 tabb. phototyp. M. 20.—
— III. Hermeneumata Pseudodositheana. Ed. G. Goetz. Acc. hermeneumata medicobotanica vetustiora. M. 22.—
— IV. Glossae codicum Vaticani 3321, Sangallensis 912, Leidensis 67 F. Ed. G. Goetz. M. 20.—
— V. Placidi liber glossarum, glossaria reliqua. Ed. G. Goetz. M. 22.—
— VI. Thesaurus glossarum emendatarum. Conf. G. Goetz. 2 fascc. je M. 18.—

Corpus glossarior. Latinor. a G. Loewe incohatum auspiciis Societatis litterarum regiae Saxonicae comp., rec., ed. G. Goetz.
Vol. VII Thesaurus gloss. emendatarum. Conff. G. Goetz et G. Heraeus. 2 fascc. Fasc. I. ℳ 24.— Fasc. II. ℳ 12.—

Didascaliae apostolorum fragmenta Veronensia Latina. Acc. canonum qui dic. apostolorum et Aegyptiorum reliquiae. Prim. ed. E. Hauler. Fasc. I. Praefatio, fragmenta. Mit 2 Tafeln. ℳ 4.—

Ennianae poesis reliquiae. Rec. I. Vahlen. Ed. II. ℳ 16.— 18.—

Exuperantius, Epitome. Hrsg. v. G. Landgraf u. C. Weyman. ℳ —.60.

Fragmentum de iure fisci. Ed. P. Krueger. ℳ 1.60.

Frontonis et M. Aurelii imp. epistulae. Rec. S. A. Naber. ℳ 8.—

—— Ed. H. Hauler. [In Vorb.]

Gedichte, unedierte lateinische, hrsg. von E. Baehrens. ℳ 1.20.

Glossae nominum. Ed. G. Loewe. Acc. eiusdem opuscula glossographica coll. a G. Goetz. ℳ 6.—

Grammatici Latini ex rec. H. Keil. 7 voll. Lex.-8. ℳ 139.20.
Vol. I. Fasc. 1. Charisii ars gramm. ex rec. H. Keil. [Vergr.]
— I. Fasc. 2. Diomedis ars gramm. ex Charisii arte gramm. excerpta ex rec. H. Keil. ℳ 10.—
— II. Fasc. 1 et 2. Prisciani institutiones gramm. ex rec. M. Hertz. Vol. I. [Vergr.]
— III. Fasc. 1. Prisciani institutiones gramm. ex rec. M. Hertz. Vol. II. ℳ 12.—
— III. Fasc. 2. Prisciani de figuris numerorum, de metris Terentii, de praeexercitamentis rhetoricis libri, institutio de nomine et pronomine et verbo, partitiones duodecim versuum Aeneidos principalium, accedit Prisciani qui dic. liber de accentibus ex rec. H. Keil. [Vergr.]
— IV. Fasc. 1. Probi catholica, instituta artium, de nomine excerpta, de ultimis syllabis liber ad Caelestinum ex rec. H. Keil. — Notarum laterculi edente Th. Mommsen. ℳ 11.—
— IV. Fasc. 2. Donati ars grammatica, Marii Servii Honorati commentarius in artem Donati, de finalibus, de centum metris, de metris Horatii, Sergii de littera, de syllaba, de pedibus, de accentibus, de distinctione commentarius, explanationes artis Donati, de idiomatibus ex rec. H. Keil. ℳ 8.—

Grammatici Latini ex rec. H. Keil.
Vol. V. Fasc. 1. Cledonii ars gramm., Pompeii commentum artis Donati, excerpta ex commentariis in Donatum ex rec. H. Keil. ℳ 9.—
— V. Fasc. 2. Consentius, Phocas, Eutyches, Augustinus, Palaemon, Asper, de nomine et pronomine, de dubiis nominibus, Macrobii excerpta ex rec. H. Keil. ℳ 10.—
— VI. Fasc. 1. Marius Victorinus, Maximus Victorinus, Caesius Bassus, Atilius Fortunatianus ex rec. H. Keil. ℳ 9.—
— VI. Fasc. 2. Terentianus Maurus, Marius Plotius Sacerdos, Rufinus, Mallius Theodorus, fragmenta et excerpta metrica ex rec. H. Keil. ℳ 14.—
— VII. Fasc. 1. Scriptores de orthographia Terentius Scaurus, Velius Longus, Caper, Agroecius, Cassiodorius, Martyrius, Beda, Albinus ex rec. H. Keil. ℳ 10.—
— VII. Fasc. 2. Audacis de Scauri et Palladii libris excerpta, Dosithei ars gramm., Arusiani Messii exempla elocutionum, Cornelii Frontonis liber de differentiis, fragmenta gramm., index scriptorum ex rec. H. Keil. ℳ 11.20.
Supplementum continens anecdota Helvetica ex rec. H. Hagen. Lex.-8. ℳ 19.—

[Herennius.] Incerti auctoris **de ratione dicendi ad C. H. ll. IV.** [M. Tulli Ciceronis ad Herennium libri VI.] Rec. F. Marx. ℳ 14.—

Historicorum Romanorum reliquiae. Ed. H. Peter. 2 voll. ℳ 28.—

Horatii opera. Rec O. Keller et A. Holder. 2 voll. gr. 8.
Vol. I. Carmina, epodi, carmen saec. Iterum rec. O. Keller. ℳ 12.—
[Vol. II vergr.]

—— —— —— Editio minor. ℳ 4.—

—— **carmina.** Rec. L. Mueller. 16. ℳ 2.40 **3.60.**

—— **Satiren.** Kritisch hergestellt, metrisch übersetzt u. mit Kommentar versehen von C. Kirchner u. W. S. Teuffel. 2 voll. ℳ 16.40.

—— —— Lat. u. deutsch m. Erläuter. von L. Döderlein. ℳ 7.—

—— —— siehe auch: Satura, v. Blümner.

—— **Episteln.** Lat. u. deutsch m. Erläut. von L. Döderlein. [B. I vergr.] B. II. ℳ 3.—

—— **Briefe,** im Versmaß der Urschrift verdeutscht von A. Bacmeister u. O. Keller. 8. ℳ 2.40 **3.20.**

Institutionum et regularum iuris Romani syntagana. Ed. R. Gneist. Ed. II. M 5.20.

[Iuris consulti.] Kalb, W., Roms Juristen nach ihrer Sprache. M 4.—

Iuvenalis saturae. Erkl. v. A. Weidner. 2. Aufl. M 4.40.

—— —— siehe auch: Satura, v. Blümner.

[Lucanus.] Scholia in L. bellum civile ed. H. Usener. Pars I. M 8.— [Fortsetzung erscheint nicht.]

Lucilii carminum reliquiae. Rec. F. Marx. Vol. I.: Proleg., testim., fasti L., carm. rel., indices, tab. geogr. M 8.— **10.60.**

—— —— Vol. II. (Komment.) M 14.— **17.—**

Nepotis quae supersunt. Ed. C. Halm. M 2.40.

Nonii Marcelli compendiosa doctrina. Emend. et adnot. L. Mueller. 2 partt. M 32.—

Novatiani epist. de cibis Iudaicis. Hrsg. v. G. Landgraf u. C. Weyman. M 1.20.

Optatiani Porfyrii carmina. Rec. L. Mueller. M 3.60.

Orestis tragoedia. Ed. I. Maehly. 16. M 1.20.

Ovidii ex Ponto ll. Ed. O. Korn. M 5.—

—— **Elegien der Liebe.** Deutsch von H. Oelschläger. 2. Aufl. Min.-Ausg. M 2.40 **3.20.**

Persius, siehe: Satura, v. Blümner.

Phaedri fabulae Aesopiae. Ed. L. Müller. M 3.—

Placidi glossae. Rec. et illustr. A. Deuerling. M 2.80.

Plauti comoediae. Recensuit, instrumento critico et prolegomenis auxit F. Ritschelius sociis operae adsumptis G. Loewe, G. Goetz, F. Schoell. 4 tomi. M 92.20.

Tom. I fasc. I. Trinummus. Rec. F. Ritschl. Ed. III cur. F. Schoell. M 5.60.

— I fasc. II. Epidicus. Rec. G. Goetz. Ed. II. M 4.—

— I fasc. III. Curculio. Rec. G. Goetz. M 2.40.

— I fasc. IV. Asinaria. Recc. G. Goetz et G. Loewe. M 3.60.

— I fasc. V. Truculentus. Rec. F. Schoell. M 4.80.

— II fasc. I. Aulularia. Rec. G. Goetz. M 2.40.

— II fasc. II. Amphitruo. Recc. G. Goetz et G. Loewe. M 3.60.

— II fasc. III. Mercator. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. M 3.60.

— II fasc. IV. Stichus. Rec. F. Ritschl. *Ed. II cur.* G. Goetz. M 3.60.

Plauti comoediae.

Tom. II fasc. V. Poenulus. Recc. F. Ritschelii schedis adhibitis G. Goetz et G. Loewe. M 5.—

— III fasc. I. Bacchides. Rec. F Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. M 4.—

— III fasc. II. Captivi. Rec. F. Schoell. M 4.—

— III fasc. III. Rudens. Rec. F Schoell. M 5.60.

— III fasc. IV. Pseudolus. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. M 5.60.

— III fasc. V. Menaechmi. Rec. F Ritschl. Ed. II cur. F. Schoell. M 5.60.

— IV fasc. I. Casina. Rec. F. Schoell. M 5.60.

— IV fasc. II. Miles gloriosus. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. G. Goetz. M 6.—

— IV fasc. III. Persa. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. F. Schoell. M 5.60.

— IV fasc. IV. Mostellaria. Rec. F. Ritschl. Ed. II cur. F. Schoell. M 6.—

— IV fasc. V. Cistellaria. Rec. F. Schoell. Acc. deperditarum fabularum fragmenta a G. Goetz recensita. M 5.60.

—— —— Ex rec. et cum app. crit. F. Ritschl. [Vergriffen außer:]

Tom. I. Pars 3. Bacchides. M 3.—

— III. Pars 1. Persa. M 3.—

— III. Pars 2. Mercator. M 3.—

—— —— Scholarum in usum rec. F. Ritschl. [Vergr. außer:] Bacchides, Stichus, Pseudolus, Persa, Mercator. Einzeln je M —.50.

—— **miles gloriosus.** Ed. O. Ribbeck. M 2.80.

Polemii Silvii laterculus. Ed. Th. Mommsen. Lex.-8. M —.80.

Polionis de bello Africo comm. Edd. E. Wölfflin et A. Miodoński. Adi. est tab. photolithograph. M 6.80.

[Probus.] Die Appendix Probi. Hrsg. v. W. Heraeus. M 1.20.

Psalterium, das tironische, der Wolfenbütteler Bibliothek. Hrsg. v. Kgl. Stenograph. Institut zu Dresden. Mit Einleitung und Übertragung des tiron. Textes von O. Lehmann. M 10.—

Quintiliani institutionis orator. ll. XII. Rec. C. Halm. 2 partes. [Pars I vergr.] Pars II: Libb. VII—XII. M 9.—

Rhetores Latini minores. Ed. C. Halm. Lex.-8. 2 fascc. M 17.—

Saliarium carminum rell. Ed. B. Maurenbrecher. [Vergr.]

Sallusti Crispi quae supersunt. Rec. Rud. Dietsch. 2 voll. [Vol. I vergr.] Vol. II: Historiarum rell. Index. ℳ 7.20.
— **historiarum fragmenta.** Ed. Fr. Kritz. ℳ 9.—
— **historiarum rell.** Ed. B. Maurenbrecher.
Fasc. I. Prolegomena. ℳ 2.—
Fasc. II. Fragmenta argumentis, commentariis, apparatu crit. instructa. Acc. indices. ℳ 8.—
Satura. Ausgew. Satiren d. Horaz, Persius u. Juvenal in freier metr. Übertragung von H. Blümner. ℳ 5.— **5.80.**
Scaenicae Romanorum poesis fragmenta. Rec. O. Ribbeck. 2 voll. Ed. II. ℳ 23.—
Vol. I. Tragicorum fragmenta. ℳ 9.—
— II. Comicorum fragmenta. ℳ 14.—
Servii grammatici qui fer. in Vergilii carmina commentarii. Recc. G. Thilo et H. Hagen. 3 voll.
Vol. I fasc. I. In Aen. I—III comm. Rec. G. Thilo. ℳ 14.—
— I fasc. II. In Aen. IV—V comm. Rec. G. Thilo. ℳ 10.—
— II fasc. I. In Aen. VI—VIII comm. Rec. G. Thilo. ℳ 10.—
— II fasc. II. In Aen. IX—XII comm. Rec. G. Thilo. ℳ 10.—
— III fasc. I. In Buc. et Georg. comm. Rec. G. Thilo. ℳ 10.40.
— III fasc. II. App. Serviana. ℳ 20.—
[— III fasc. III (Indices) in Vorb.]
Staatsverträge des Altertums. Hrsg. v. R. von Scala. I. Teil. ℳ 8.—
Statii silvae. Hrsg. von Fr. Vollmer. ℳ 16.—
— **Thebais et Achilleis** cum scholiis. Rec. O. Müller. Vol. I: Thebaidos ll. I—VI. ℳ 8.— [Fortsetzung erscheint nicht.]
Suetoni Tranquilli opera. Rec. M. Ihm. 3 voll. Vol. I: de vita Caesarum libri VIII. [Mit 3 Tafeln.] ℳ 12.— **15.—**
Symmachi relationes. Rec. Guil. Meyer ℳ 1.60.
Syri sententiae. Rec. Guil. Meyer. ℳ 2.40.
— — Rec. E. Woelfflin. ℳ 3.60.
Taciti de origine et situ Germanorum l. Rec. A. Holder. ℳ 2.—
— **dialogus de oratoribus.** Rec. Aem. Baehrens. ℳ 2.—
***Terentii comoediae.** Hrsg. von M. Warren, E. Hauler und R. Knauer. [In Vorb.]
[**Tiro.**] Comm. not. Tir. ed. Schmitz, siehe: Commentarii.
[—] Das tiron. Psalterium, siehe: Psalterium.
Varronis saturarum Menippearum rell. Rec. A. Riese. ℳ 6.—
— **rerum rusticarum ll. III,** rec. Keil, siehe: Cato.
— **antiquitatum rer. divin. ll. I. XIV. XV. XVI.** Praemissae sunt quaestt. Varr. Ed. R. Agahd. ℳ 9.20.
*— **de lingua latina.** Edd. G. Götz et Fr. Schöll. ℳ 10.— **12.50.**
Vergilii Maronis opera app. crit. in artius contracto iterum rec. O. Ribbeck. IV voll. ℳ 22.40.
Vol. I. Bucolica et Georgica. ℳ 5.—
— II. Aeneidos libri I—VI. ℳ 7.20.
— III. Aeneidos libri VII—XII. ℳ 7.20.
— IV. Appendix Vergiliana. ℳ 3.—
— — Ed. I. [Vergriffen außer:]
Vol. III. Aeneidos lib. VII—XII. ℳ 8.—
— IV. Appendix Vergiliana. ℳ 5.—
*— **Jugendverse und Heimatpoesie Vergils.** Erklärung des Catalepton. Von Theodor Birt. ℳ 3.60 **4.20.**
[—] **Scholia Bernensia ad Vergilii Buc. et Georg.** Ed. H. Hagen. ℳ 6.—
Volusii Maeciani distributio partium. Ed. Th. Mommsen. ℳ —.30.

4. Meisterwerke der Griechen und Römer in kommentierten Ausgaben. [gr. 8.]

Die Ausgaben beabsichtigen, nicht nur den Schülern der oberen Gymnasialklassen, sondern auch angehenden Philologen sowie Freunden des klassischen Altertums, zunächst zu Zwecken privater Lektüre, verläßliche und die neuesten Fortschritte der philologischen Forschung verwertende Texte und Kommentare griechischer und lateinischer, von der Gymnasiallektüre selten oder gar nicht berücksichtigter Meisterwerke darzubieten.

I. **Aischylos' Perser,** von H. Jurenka. 2 Hefte. ℳ 1.40.
II. **Isokrates' Panegyrikos,** von J. Mesk. 2 Hefte. ℳ 1.40.
III. **Auswahl a. d. röm. Lyrikern** (m. griech. Parallel.), von H. Jurenka. 2 Hft. ℳ 1.60.
IV. **Lysias' Reden geg. Eratosthenes und üb. d. Ölbaum,** von E. Sewera. 2 Hefte. ℳ 1.20.
V. **Ausgewählte Briefe Ciceros,** von E. Gschwind. 2 Hefte. ℳ 1.80.
VI. **Amor und Psyche, ein Märchen des Apuleius,** von F. Norden. 2 Hefte. ℳ 1.40.

VII. **Euripides, Iphigenie in Aulis,** von K. Busche. 2 Hefte. ℳ 1.40.

VIII. **Euripides, Kyklops,** v. N. Wecklein. 2 Hefte. ℳ 1.—

IX. **Briefe des jüngeren Plinius,** von R. C. Kukula. 2 Hefte. ℳ 2.20.

X. **Lykurgos' Rede gegen Leokrates** von E. Sofer. 2 Hefte. ℳ 1.80.

XI. **Plutarchs Biographie des Aristeides,** von J. Simon. 2 Hefte. ℳ 1.60.

XII. **Tacitus' Rednerdialog,** v. R. Dienel. 2 Hefte. ℳ 2.—

---

5. B. G. Teubners Schulausgaben griechischer und lateinischer Klassiker mit deutschen erklärenden Anmerkungen. [gr. 8.]

Bekanntlich zeichnen diese Ausgaben sich dadurch aus, daß sie das Bedürfnis der Schule ins Auge fassen, ohne dabei die Ansprüche der Wissenschaft unberücksichtigt zu lassen. Die Sammlung enthält fast alle in Schulen gelesenen Werke der klassischen Schriftsteller.

a. Griechische Schriftsteller.

Aeschylus' Agamemnon. Von R. Enger. 3. Aufl., von Th. Plüß. ℳ 2.25 **2.75.**

— **Perser.** Von W. S. Teuffel. 4. Aufl., von N. Wecklein. ℳ 1.50 **2.—**

— **Prometheus.** Von N. Wecklein. 3. Aufl. ℳ 1.80 **2.25.**

— — Von L. Schmidt. ℳ 1.20.

— **die Sieben geg. Theben.** Von N. Wecklein. ℳ 1.20 **1.50.**

— **die Schutzflehenden.** Von N. Wecklein. ℳ 1.60 **2.—**

— **Orestie.** Von N. Wecklein. ℳ 6.— Daraus einzeln: I. Agamemnon. II. Die Choephoren. III. Die Eumeniden. je ℳ 2.—

Aristophanes' Wolken. Von W. S. Teuffel. 2. Aufl., von O. Kaehler. ℳ 2.70 **3.20.**

Aristoteles, der Staat der Athener. Der historische Hauptteil (Kap. I—XLI). Von K. Hude. ℳ —.60 **—.85.**

Arrians Anabasis. Von K. Abicht. 2 Hefte. I. Heft. L. I—III. M. Karte. ℳ 1.80 **2.25.** II. Heft. L. IV—VII. ℳ 2.25 **2.75.** ℳ 4.05 **5.—**

Demosthenes' ausgewählte Reden. Von C. Rehdantz u. Fr. Blaß. 2 Teile. ℳ 6.60 **8.55.**

I. Teil. A. u. d. T.: IX Philipp. Reden. 2 Hefte. ℳ 4.70 **6.05.**

*Heft I: I—III. Olynthische Reden. IV. Erste Rede geg. Philippos. 9. Aufl., von K. Fuhr. ℳ 1.40 **1.80.**

Demosthenes' ausgewählte Reden.

Heft II. Abt. 1: V. Rede über den Frieden. VI. Zweite Rede gegen Philippos. VII. Hegesippos' Rede über Halonnes. VIII. Rede über die Angelegenheiten im Cherrones. IX. Dritte Rede gegen Philippos. 6. Aufl., von Fr. Blaß. ℳ 1.50 **2.—**

— II. Abt. 2: Indices. 4. Aufl., von Fr. Blaß. ℳ 1.80 **2.25.**

*II. Teil. Die Rede vom Kranze. 2. Aufl. Von K. Fuhr. ℳ 2.40 **2.90.**

Euripides' ausgewählte Tragödien. Von N. Wecklein.

*I. Bdch. Medea. 4. Aufl. ℳ 1.80 **2.25**

II. Bdch. Iphigenia im Taurierland 3. Aufl. ℳ 1.60 **2.10.**

III. Bdch. Die Bacchen. 2. Aufl. ℳ 1.60 **2.10.**

IV. Bdch. Hippolytos. 2. Aufl. ℳ 1.80 **2.25.**

V. Bdch. Phönissen. ℳ 1.80 **2.25.**

VI. Bdch. Electra. ℳ 1.40 **1.80.**

VII. Bdch. Orestes. ℳ 1.60 **2.—**

VIII. Bdch. Helena. ℳ 1.60 **2.—**

Herodotos. Von K. Abicht. 5 Bände ℳ 12.50 **16.—**

Band I. Heft 1. Buch I nebst Einleitung u. Übersicht über den Dialekt. 5. Aufl. ℳ 2.40 **2.90.**

Band I. Heft 2. B. II. 3. A. ℳ 1.50 **2.—**

— II. Heft 1. B. III. 3. A. ℳ 1.50 **2.—**

— II. Heft 2. B. IV. 3. A. ℳ 1.50 **2.—**

— III. B. V u. VI. 4. A. ℳ 2.— **2.50**

— IV. B. VII. M. 2 K. 4. A. ℳ 1.80 **2.30**

— V. Buch VIII u. IX. Mit 2 Karten. 4. Aufl. ℳ 1.80 **2.30.**

Die **fetten** [illegible] **für gebundene** Exemplare.

Homers Ilias, erklärt von J. La Roche. 6 Teile.

Teil I. Ges. 1— 4. 3. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— II. Ges. 5— 8. 3. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— III. Ges. 9—12. 3. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— IV. Ges. 13—16. 3. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— V. Ges. 17—20. 2. Aufl. [Vergr.]
— VI. Ges. 21—24. 2. Aufl. [Vergr.]

—— —— Von K. Fr. Ameis u. C. Hentze. 2 Bände zu je 4 Heften.

Band I. H. 1. Ges. 1— 3. 6. A. ℳ 1.20 **1.70**
— I. H. 2. Ges. 4— 6. 6. A. ℳ 1.40 **1.80**
— I. H. 1/2 zusammen in 1 Band ℳ **3.20**
— I. H. 3. Ges. 7— 9. 5. A. ℳ 1.60 **2.—**
— I. H. 4. Ges. 10—12. 5. A. ℳ 1.20 **1.70**
— I. H. 3/4 zusammen in 1 Band ℳ **3.40**
— II. H. 1. Ges. 13—15. 4. A. ℳ 1.20 **1.70**
— II. H. 2. Ges. 16—18. 4. A. ℳ 1.40 **1.80**
— II. H. 1/2 zusammen in 1 Band ℳ **3.20**
— II. H. 3. Ges. 19—21. 4. A. ℳ 1.20 **1.70**
— II. H. 4. Ges. 22—24. 4. A. ℳ 1.60 **2.20**
— II. H. 3/4 zusammen in 1 Band ℳ **3.50**

—— —— —— Anhang. 8 Hefte.

Heft 1. Ges. 1— 3. 3. Aufl. ℳ 2.10 **2.60**
— 2. Ges. 4— 6. 2. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— 3. Ges. 7— 9. 2. Aufl. ℳ 1.80 **2.30**
— 4. Ges. 10—12. 2. Aufl. ℳ 1.20 **1.70**
— 5. Ges. 13—15. 2. Aufl. ℳ 1.80 **2.30**
— 6. Ges. 16—18. 2. Aufl. ℳ 2.10 **2.60**
— 7. Ges. 19—21. ℳ 1.50 **2.—**
— 8. Ges. 22—24. ℳ 1.80 **2.30**

—— **Odyssee.** Von K. Fr. Ameis und C. Hentze. 2 Bände.

Band I. H. 1. Ges. 1—6. 12. A. ℳ 1.80 **2.30**
— I. H. 2. Ges. 7—12. 11. A. ℳ 1.80 **2.30**
— I. H. 1/2 zusammengeb. ℳ **4.20**
*— II. H. 1. Ges. 13—18. 9. A. v. P. Cauer. ℳ 1.60 **2.—**
— II. H. 2. Ges. 19—24. 9. A. ℳ 1.40 **1.80**
— II. H. 1/2 zusammengeb. ℳ **3.35**

—— —— —— Anhang. 4 Hefte.

Heft 1. Ges. 1— 6. 4. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
— 2. Ges. 7—12. 3. Aufl. ℳ 1.20 **1.70**
— 3. Ges. 13—18. 3. Aufl. ℳ 1.20 **1.70**
— 4. Ges. 19—24. 3. Aufl. ℳ 2.10 **2.60**

Isokrates' ausgewählte Reden. Von O. u. M. Schneider. 2 Bändchen. ℳ 3.— **3.95.**

I. Bändchen. Demonicus, Euagoras, Areopagiticus. 3. Aufl., v. M. Schneider. ℳ 1.20 **1.70.**

II. Bändchen. Panegyricus u. Philippus. 3. Aufl. ℳ 1.80 **2.25.**

Lucians ausgewählte Schriften. Von C. Jacobitz. 3 Bändchen.

I. Bändchen. Traum. Timon. Prometheus. Charon. 4. Aufl., von K. Bürger. ℳ 1.50 **2.—** [2. u. 3. Bdch. vergr.]

Lykurgos' Rede gegen Leokrates. Von C. Rehdantz. ℳ 2.25 **2.75.**

[Lyriker.] Anthologie a. d. griech. Lyr. Von E. Buchholz. 2 Bdchn. ℳ 4.20 **5.20.**

I. Bändchen. Elegiker u. Iambographen. 5. Aufl., von R. Peppmüller. ℳ 2.10 **2.60.**

*II. Bändchen. Die melischen und chorischen Dichter. 5. Aufl., von J. Sitzler. ℳ 2.10 **2.60.**

Lysias' ausgew. Reden. Von H. Frohberger. Kleinere Ausg. 2 Hefte.

I. Heft. Prolegomena. — R. gegen Eratosthenes. — R. geg. Agoratos. — Verteidigung geg. die Anklage wegen Umsturzes der demokratischen Verfassung. — R. f. Mantitheos. — R. geg. Philon. 3. Aufl., v. Th. Thalheim. ℳ 1.80 **2.25.**

II. Heft. Reden gegen Alkibiades. — R. geg. Nikomachos. — R. üb. d. Vermögen d. Aristophanes. — R. üb. d. Ölbaum. — R. geg. die Kornhändler. — R. geg. Theomnestos. — R. f. d. Gebrechlichen. — R. geg. Diogeiton. 2. Auflage, von Th. Thalheim. ℳ 1.80 **2.25.**

—— —— —— Größere Ausgabe. 3 Bände. [Bd. II u. III vergr.]

I. Bd. R. geg. Eratosthenes, Agoratos. Verteidigung geg. die Anklage weg. Umsturzes d. Verfassung. 2. Aufl., von G. Gebauer. ℳ 4.50.

Platons ausgew. Schriften. Von Chr. Cron, J. Deuschle u. a.

I. Teil. Die Verteidigungsrede d. Sokrates. Kriton. Von Chr. Cron. 11. Aufl., von H. Uhle. ℳ 1.— **1.40.**

*II. Teil. Gorgias. Von J. Deuschle. 5. Aufl., von W. Nestle. ℳ 2.10 **2.60.**

III. Teil. 1. Heft. Laches. Von Chr. Cron. 5. Aufl. ℳ —.75 **1.20.**

III. Teil. 2. Heft. Euthyphron. Von M. Wohlrab. 4. Aufl. ℳ —.60 **—.90.**

IV. Teil. Protagoras. Von J. Deuschle u. Chr. Cron. 5. A., v. E. Bochmann. ℳ 1.20 **1.70.**

V. Teil. Symposion. Von A. Hug. 3. Aufl. von H. Schöne. ℳ 2.40 **3.—**

*VI. Teil. Phaedon. Von M. Wohlrab. 4. Aufl. ℳ 1.60 **2.10.**

VII. Teil. Der Staat. I. Buch. Von M. Wohlrab. ℳ —.60 **—.90.**

VIII. Teil. Hippias maior. Ed. W. Zilles. [In Vorb.]

Plutarchs ausgew. Biographien. Von O. Siefert und Fr. Blaß. 6 Bändchen. ℳ 6.90 **9.60.**

I. Bändchen. Philopoemen u. Flamininus. Von O. Siefert. 2. Aufl., von Fr. Blaß. ℳ —.90 **1.30.**

*Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Exemplar*

Plutarchs ausgew. Biographien. Von O. Siefert und Fr. Blaß.
II. Bändchen. Timoleon u. Pyrrhos. Von O. Siefert. 2. Aufl., von Fr. Blaß. *M* 1.50 **2.—**
*III. Bändchen. Themistokles u. Perikles. Von Fr. Blaß. 3. Aufl., v. B. Kaiser. *M* 1.80 **2.25.**
IV. Bändchen. Aristides u. Cato. Von Fr. Blaß. 2. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**
V. u. VI. Bändchen. [Vergr.]

Quellenbuch, histor., zur alten Geschichte. I. Abt. Griechische Geschichte. Von W. Herbst und A. Baumeister. 3. Aufl. 1. Heft. [Vergr.] 2. Heft. *M* 1.80 **2.30.**

Sophokles. Von G. Wolff und L. Bellermann.
I. Teil. Aias. 5. Aufl. *M* 1.50 **2.—**
II. — Elektra. 4. Aufl. *M* 1.50 **2.—**
III. — Antigone. 6. Aufl. *M* 1.50 **2.—**
IV. — König Oidipus. 5. Aufl. *M* 1.60 **2.—**
V. — Oidipus auf Kolonos. [Vergr.]

Supplementum lect. Graecae. Von C. A. J. Hoffmann. *M* 1.50 **2.—**

Testamentum novum Graece. Von Fr. Zelle. 5 Teile.
I. Evangelium d. Matthäus. Von Fr. Zelle 1.80 **2.25.**
IV. Evangelium d. Johannes. Von B. Wohlfahrt. *M* 1.50 **2.—**
V. Apostelgeschichte. Von B. Wohlfahrt. *M* 1.80 **2.25.**
[Teil II u. III in Vorb.]

Thukydides. Von G. Böhme u. S. Widmann. 9 Bändchen. *M* 11.— **15.40.**
1. Bdchn. 1. Bch. 6. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**
2. — 2. — 6. — *M* 1.20 **1.70.**
3. — 3. — 5. — *M* 1.20 **1.70.**
4. — 4. — 5. — *M* 1.20 **1.70.**

Thukydides. Von G. Böhme u. S. Widmann.
5. Bdchn. 5. Bch. 5. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**
6. — 6. — 6. — *M* 1.20 **1.70.**
*7. — 7. — 6. — *M* 1.40 **1.80.**
8. — 8. — 5. — *M* 1.20 **1.70.**
9. Bdchn. Einleitung u. Register. 5. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**

Xenophons Anabasis. Von F. Vollbrecht. Ausgabe m. Kommentar unter d. Text.
I. Bdchn. B. I. II. 10. Aufl. M. 2 Figurentaf. u. 1 Karte. *M* 1.40 **2.—**
II. — B. III. IV. 9. u. 8. Aufl. *M* —.90 **1.20.**
III. — B. V—VII. 8. Aufl. *M* 1.60 **2.—**
—— —— —— B. I—IV. Text u. Kommentar getrennt.
Text. M. e. Übersichtskarte. *M* —.90 **1.20.**
Kommentar. Mit Holzschnitten und Figurentafeln. *M* 1.35 **1.80.**

—— **Kyropädie.** Von L. Breitenbach. 2 Hefte. je *M* 1.50 **2.—**
I. Heft. Buch I—IV. 4. Auflage, von B. Büchsenschütz.
II. — Buch V—VIII. 3. Aufl.

—— **griech. Geschichte.** Von B. Büchsenschütz. 2 Hefte.
*I. Heft. Buch I—IV. 7. Aufl. *M* 2.— **2.40.**
II. — Buch V—VII. 5. Aufl. *M* 1.80 **2.20.**

—— **Memorabilien.** Von Raph. Kühner. 6. Aufl., von Rud. Kühner. *M* 1.60 **2.20.**

—— **Agesilaos.** Von O. Güthling. *M* 1.50 **2.—**

—— **Anabasis u. Hellenika in Ausw.** Mit Einleitung, Karten, Plänen u. Abbild. Text und Kommentar. Von G. Sorof. 2 Bdchn.
I. Bdchn. Anab. Buch 1—4.
Text. *M* 1.20 **1.50.**
Kommentar. *M* 1.20 **1.50.**
II. — Anab. Buch 5—7 u. Hellenika.
Text. *M* 2.— **2.20.**
Kommentar. *M* 1.40 **1.60.**

b. Lateinische Schriftsteller.

Caesaris belli Gallici libri VII und Hirtii liber VIII. Von A. Doberenz. 9. Aufl., von B. Dinter. 3 Hefte. *M* 2.55 **4.—**
I. Heft Buch I—III. M. Einleit. u. Karte v. Gallien. *M* —.90 **1.40.**
II. — Buch IV—VI. *M* —.75 **1.20.**
III. — Buch VII u. VIII u. Anhang. *M* —.90 **1.40.**

—— **commentarii de bello civili.** Von A. Doberenz. 5. Aufl., von B. Dinter. *M* 2.40 **2.90.**

Ciceronis de oratore. Von K. W. Piderit. 6. Aufl., von O. Harnecker. 3 Hefte. *M* 4.80 **6.25.**
I. Heft. Einleit. u. Buch I. *M* 1.80 **2.25.**
II. — Buch II. *M* 1.50 **2.—**
III. — Buch III. M. Indices u. Register z. d. Anmerkungen. *M* 1.50 **2.—**
Aus Heft III besonders abgedruckt: Erklär. Indices u. Register d. Anmerkgn *M* —.45.

—— —— —— 5. Aufl., von Fr. Th. Adler. In 1 Band. *M* 4.50.

Ciceronis Brutus de claris oratoribus. Von K. W. Piderit. 3. Aufl., von W. Friedrich. ℳ 2.25 **2.75.**

—— **orator.** Von K. W. Piderit. 2. Aufl. ℳ 2.— **2.60.**

—— **partitiones oratoriae.** Von K. W. Piderit. ℳ 1.— **1.40.**

—— **Rede f. S. Roscius.** Von Fr. Richter u. A. Fleckeisen. 4. Aufl., von G. Ammon. ℳ 1.— **1.40.**

—— **div. in Caecilium.** Von Fr. Richter. 2. Aufl., von A. Eberhard. ℳ —.45 **—.80.**

—— **Reden gegen Verres. IV. Buch.** Von Fr. Richter u. A. Eberhard. 4. Aufl. von H. Nohl. ℳ 1.50 **2.—**

—— —— V. Buch. Von Fr. Richter. 2. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 1.20 **1.70.**

—— **Rede üb. d. Imperium d. Cn. Pompejus.** Von Fr. Richter. 5. Aufl., von A. Eberhard. ℳ —.75 **1.20.**

—— **Reden g. Catilina.** Von Fr. Richter. 6. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 1.— **1.40.**

—— **Rede f. Murena.** Von H. A. Koch. 2. Aufl., von G. Landgraf. ℳ —.90 **1.30.**

—— **Rede f. Sulla.** Von Fr. Richter. 2. Aufl., von G. Landgraf. ℳ —.75 **1.20.**

—— **Rede f. Sestius.** Von H. A. Koch 2. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 1.— **1.40.**

—— **Rede f. Plancius.** Von E. Köpke. 3. Aufl., von G. Landgraf. ℳ 1.20 **1.70.**

—— **Rede f. Milo.** V. Fr. Richter u. A. Eberhard. 5. Aufl., von H. Nohl. ℳ 1.20 **1.60.**

—— **I. u. II. Philipp. Rede.** Von H. A. Koch. 3. Aufl., v. A. Eberhard. ℳ 1.20 **1.70.**

—— **I., IV. u. XIV. Philipp. Rede.** Von E. R. Gast. ℳ —.60 **—.90.**

—— **Reden f. Marcellus, f. Ligarius u. f. Deiotarus.** Von Fr. Richter. 4. Aufl., von A. Eberhard. ℳ 1.20 **1.70.**

—— **Rede f. Archias.** Von Fr. Richter u. A. Eberhard. 5. Aufl., von H. Nohl. ℳ —.50 **—.80.**

—— **Rede f. Flaccus.** Von A. du Mesnil. ℳ 3.60 **4.10.**

—— **ausgew. Briefe.** Von J. Frey. 6. Aufl. ℳ 2.20 **3.—**

—— **Tusculanae disputationes.** Von O. Heine. 2 Hefte.
I. Heft. Buch I. II. 4. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**
II. — Buch III—V. 4. Aufl. ℳ 1.65 **2.15.**

—— **Cato maior.** Von C. Meißner. 5. Aufl., von Landgraf. ℳ —.60 **1.—**

*—— **somnium Scipionis.** Von C. Meißner. 5. Aufl., von G. Landgraf. ℳ —.50 **—.80.**

Ciceronis Laelius. Von C. Meißner. 2. Aufl. ℳ —.75 **1.20.**

—— **de finibus bon. et mal.** Von H. Holstein. [Vergr.]

—— **de legibus.** Von A. du Mesnil. ℳ 3.90 **4.50.**

—— **de natura deorum.** Von A. Goethe. ℳ 2.40 **2.90.**

[——] **Chrestomathia Ciceroniana.** Ein Lesebuch f. mittlere u. obere Gymnasialklassen. Von C. F. Lüders. 3. Aufl., bearb. v. O. Weißenfels. Mit Titelbild. ℳ **2.80.**

[——] **Briefe Ciceros u. s. Zeitgenossen.** Von O. E. Schmidt. I. Heft. ℳ 1.— **1.40.**

Cornelius Nepos, siehe: Nepos.

Curtius Rufus. Von Th. Vogel und A. Weinhold. 2 Bändchen.
I. Bd. B. III—V. 4. A. ℳ 2.40 **2.80.**
II. — B. VI—X. 3. A. ℳ 2.60 **3.20.**

——: s. a. Orationes sell.

[Elegiker.] Anthologie a. d. El. der Römer. Von C. Jacoby. 2. Aufl. 4 Hft. ℳ 3.50 **5.10.**
1. Heft: Catull. ℳ —.90 **1.30.**
2. Heft: Tibull. ℳ —.60 **1.—**
3. Heft: Properz. ℳ 1.— **1.40.**
4. Heft: Ovid. ℳ 1.— **1.40.**

Horaz, Oden u. Epoden. Von C. W. Nauck. 16. Aufl., v. O. Weißenfels. ℳ 2.25 **2.75.**

[—] Auswahl a. d. griech. Lyrik z. Gebrauch b. d. Erklärg. Horaz. Oden, von Großmann. ℳ —.15.

—— **Satiren und Episteln.** Von G. T. A. Krüger. 2 Abteilungen.
I. Abt. Satiren. 15. Aufl., v. G. Krüger. ℳ 1.80 **2.30.**
II. — Episteln. 15. Aufl., v. G. Krüger. ℳ 2.— **2.50.**

—— **Sermonen.** Von A. Th. Fritzsche. 2 Bände. ℳ 4.40 **5.40.**
I. Bd. Der Sermonen Buch I. ℳ 2.40 **2.90.**
II. — Der Sermonen Buch II. ℳ 2.— **2.50.**

Livii ab urbe condita libri.
Lib. 1. Von M. Müller. 2. Aufl. ℳ 1.50 **2.—**
Lib. 2. Von M. Müller ℳ 1.50 **2.—**
Lib. 3. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 4. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 5. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 6. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 7. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 8. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70.**
Lib. 9. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70**
Lib. 10. Von F. Luterbacher. ℳ 1.20 **1.70**
Lib. 21. Von E. Wölfflin. 5. Aufl. ℳ 1.2[0] **1.70.**
Lib. 22. Von E. Wölfflin. 4. Aufl. ℳ 1.2[0] **1.70.**
Lib. 23. Von F. Luterbacher. 2. Aufl. ℳ 1.20 **1.70.**

Die ***fetten*** *Ziffern* verstehen sich für **gebundene** Exempl[are]

Livii ab urbe condita libri.
Lib. 24. Von H. J. Müller. 2. Aufl. *M* 1.35 **1.80.**
Lib. 25. Von H. J. Müller. *M* 1.20 **1.70.**
Lib. 26. Von F. Friedersdorff. *M* 1.20 **1.70.**
Lib. 27. Von F. Friedersdorff. *M* 1.20 **1.70.**
Lib. 28. Von F. Friedersdorff. *M* 1.20 **1.70.**
Lib. 29. Von F. Luterbacher. *M* 1.20 **1.70.**
Lib. 30. Von F. Luterbacher. *M* 1.20 **1.70.**

Nepos. Von J. Siebelis-Jancovius. 12. Aufl., von O. Stange. Mit 3 Karten. *M* 1.20 **1.70.**
— Von H. Ebeling. *M* —.75.
— Ad historiae fidem rec. et usui scholarum accomm. Ed. E. Ortmann. Editio V. *M* 1.— **1.40.**

Ovidii metamorphoses. Von J. Siebelis u. Fr. Polle. 2 Hefte. Bearb. v. O. Stange. je *M* 1.50 **2.—** Zus. in einem Band *M* **4.—**
*I. Heft. Buch I—IX. 18. Aufl. Mit Karte.
II. — Buch X—XV. 14. Aufl.
— **fastorum libri VI.** Von H. Peter. 2 Abteilungen.
*I. Abt. Text u. Kommentar. 4. Aufl. *M* 2.80 **3.20.**
II. — Krit. u. exeget. Ausführungen. 3. Aufl. *M* —.90 **1.30.**
— **ausgew. Gedichte** m. Erläut. für den Schulgebr. Von H. Günther. *M* 1.50 **2.—**

Phaedri fabulae. Von J. Siebelis und F. A. Eckstein. 6. Aufl., v. Fr. Polle. *M* —.75 **1.20.**

Plautus' ausgewählte Komödien. Von E. J. Brix. 4 Bdchn.
I. Bdchn. Trinummus. 5. Aufl., von M. Niemeyer. *M* 1.60 **2.—**
II. — Captivi. 5. Aufl. *M* 1.— **1.40.**
III. — Menaechmi. 4. Auflage, von M. Niemeyer. *M* 1.— **1.40.**
IV. — Miles gloriosus. 3. Auflage. *M* 1.80 **2.30.**

Plinius' d. J. ausgewählte Briefe. Von A. Kreuser. *M* 1.50 **2.—**

Quellenbuch, histor., zur alten Geschichte. II. Abt. Römische Geschichte. Von A. Weidner. 2. Aufl. 1. Heft *M* 1.80 **2.30.** 2. Heft. *M* 2.40 **3.—** 3. Heft. *M* 2.70 **3.30.**

Quintiliani institut. orat. liber X. Von G. T. A. Krüger. 3. Aufl., von G. Krüger. *M* 1.— **1.40.**

Sallusti Crispi bell. Catil., bell. Iugurth., oratt. et epist. ex historiis excerptae. Von Th. Opitz. 3 Hefte. *M* 2.50 **3.20.**
*I. Heft: **Bellum Catilinae.** 2. Aufl. *M* —.60 **1.—**
*II. — **Bellum Iugurthinum.** 2. Aufl. *M* 1.— **1.40.**
III. — **Reden u. Briefe a. d. Historien.** *M* —.45 **—.80.**

Tacitus' Historien. Von K. Heraeus. 2 Teile. *M* 4.30 **5.40.**
I. Teil. Buch I u. II. 5. Aufl., von W. Heraeus. *M* 2.20 **2.80.**
II. — Buch III—V. 4. Auflage, von W. Heraeus. *M* 2.10 **2.60.**
— **Annalen.** Von A. Draeger. 2 Bände. *M* 5.70 **7.50.**
I. Band. 1. Heft. (Buch 1 u. 2.) 7. Aufl., von W. Heraeus. *M* 1.50 **2.—** 2. Heft. [Buch 3—6.] 6. Aufl., von F. Becher. *M* 1.50 **2.—**
II. — 2 Hefte: Buch XI—XIII. Buch XIV—XVI. 4. Aufl., von F. Becher. je *M* 1.35 **1.75.**
— **Agricola.** Von A. Draeger. 6. Aufl., von W. Heraeus. *M* —.80 **1.20.**
— **dialogus de oratoribus.** Von G. Andresen. 3. Aufl. *M* —.90 **1.30.**
— **Germania.** Von E. Wolff. 2. Aufl. *M* 1.40 **1.80.**

Terentius, ausgewählte Komödien. Von C. Dziatzko.
I. Bändchen. Phormio. 3. Aufl., von E. Hauler. *M* 2.40 **2.90.**
II. — Adelphoe. 2. Aufl., von R. Kauer. *M* 2.40 **2.90.**

Vergils Aeneide. Von K. Kappes. 4 Hefte.
I. Heft. Buch I—III. 6. Aufl., v. M. Fickelscherer. *M* 1.40 **1.90.**
II. — Buch IV, V, VI. 4. Aufl., von E. Wörner. 3 Abt. je *M* —.50 **—.80.**
II. — Buch IV—VI (4. Aufl.) in 1 Band *M* **2.—**
III. — Buch VII—IX. 3. Aufl. *M* 1.20 **1.70.**
IV. — Buch X, XI, XII. 3. Aufl., von M. Fickelscherer. 3 Abt. je *M* —.50 **—.80.**
IV. — Buch X—XII. 3. Aufl. 3 Abt. in 1 Band. *M* **2.—**

---

6. Schultexte der „Bibliotheca Teubneriana". [gr. 8. geb.]

Die Schultexte der „Bibliotheca Teubneriana" bieten in denkbar bester Ausstattung zu wohlfeilem Preise den Zwecken der Schule besonders entsprechende, in keiner Weise aber der Tätigkeit des Lehrers vorgreifende, unverkürzte und zusatzlose Texte. Sie geben daher einen auf kritischer Grundlage ruhenden, aber aller kritischen Zeichen sich enthaltenden, in seiner inneren wie äußeren Gestaltung vielmehr inhaltliche Gesichtspunkte zum Ausdruck bringenden 'lesbaren' Text. Die Schultexte enthalten als Beigaben eine Einleitung, die in abrißartiger Form das Wichtigste über Leben und Werke des Schriftstellers sowie über sachlich im Zusammenhange Wissenswertes bietet; ferner gegebenenfalls eine Inhaltsübersicht oder Zeittafel (jedoch keine Dispositionen) sowie ein Namenverzeichnis, das außer geographischen und Personennamen auch sachlich wichtige Ausdrücke enthält, bzw. kurz erklärt.

Demosthenes' neun Philippische Reden. Von Th. Thalheim. ℳ 1.—
Herodot B. I—IV. Von A. Fritsch. ℳ 2.40.
— **B. V—IX.** Von A. Fritsch. ℳ 2.—
Lysias' ausgew. Reden. Von Th. Thalheim. ℳ 1.—
Thukydides B. I—III. Von S. Widmann. ℳ 1.80.
Einzeln: Buch I, Buch II. je ℳ 1.—
— **B. VI—VIII.** Von S. Widmann. ℳ 1.80.
Xenophons Anabasis. Von W. Gemoll. 3. Aufl. ℳ 1.60.
— — Buch I—IV. 2. Aufl. ℳ 1.10.
— **Memorabilien.** Von W. Gilbert. ℳ 1.10.

Caesar de bello Gallico. Von J. H. Schmalz. ℳ 1.20.
Ciceros Catilinar. Reden. Von C. F. W. Müller. ℳ —.55.
— **Rede üb. d. Oberbefehl des Cn. Pompeius.** Von C. F. W. Müller. ℳ —.55.
Ciceros Rede f. Milo. Von C. F. W. Müller. ℳ —.55.
— **Rede für Archias.** Von C. F. W. Müller. ℳ —.40.
— **Rede für Roscius.** Von G. Landgraf. ℳ —.60.
— **Reden geg. Verres. IV. V.** Von C. F. W. Müller. ℳ 1.—
Horaz. Von G. Krüger. ℳ 1.80.
Livius Buch I u. II (u. Auswahl a. Buch III u. V). Von K. Heraeus. ℳ 2.—
— **Buch XXI—XXIII.** Von M. Müller. ℳ 1.60.
Ovids Metamorphosen in Auswahl. Von O. Stange. ℳ 2.—
Sallusts Catilinar. Verschwörung. Von Th. Opitz. ℳ —.55.
— **Jugurthin. Krieg.** Von Th. Opitz, ℳ —.80.
Beides zusammengeb. ℳ 1.20.
Vergils Äneide. Von O. Güthling. ℳ 2.—

---

7. Verschiedene Ausgaben für den Schulgebrauch.

[Lyrik.] Lyricorum Graecorum carmina quae ad Horatium pertinent, selecta iterum edidit Adolfus Großmann. ℳ —.15.

Opitz, Th., u. A. **Weinhold,** Chrestomathie aus Schriftstellern der sogenannten silbernen Latinität. ℳ 2.80 **3.40.**

Auch in 5 Heften: Heft I. 2. Aufl. ℳ **1.20.** Heft II A 2. Aufl. ℳ —.50, Heft II B 2. Aufl. ℳ —.40, Heft III—V je ℳ —.60 **1.—**

Heft I. Suetonius, Velleius und Florus.
— II A. Tacitus, Iustinus, Curtius, Valerius Maximus.
— II B. Plinius d. J.
III. Heft. Plinius d. Ä. und Vitruvius.
IV. — Seneca und Celsus.
V. — Quintilianus.

Tirocinium poeticum. Erstes Lesebuch aus lateinischen Dichtern. Zusammengestellt und mit kurzen Erläuterungen versehen von Johannes Siebelis. 18. Auflage, von Otto Stange. ℳ **1.20.** Mit Wörterbuch von A. Schaubach. ℳ **1.60.**

Ciceros philosophische Schriften. Auswahl f. d. Schule nebst einer Einleitung in die Schriftstellerei Ciceros und in die alte Philosophie von Professor Dr. O. Weißenfels. Mit Titelbild. ℳ 2.— **2.60.**

Ciceros philosophische Schriften in einzelnen mit Vorbemerkungen usw. versehenen Heften:
1. Heft: Einleitung in die Schriftstellerei Ciceros und die alte Philosophie. Mit Titelbild. kart. ℳ —.90.

Die **fetten** Ziffern verstehen sich für **gebundene** Ex[…]

Ciceros philosophische Schriften.
2. Heft: De officiis libri III. kart. ℳ —.60.
3. Heft: Cato Maior de senectute. kart. ℳ —.30.
4. Heft: Laelius de amicitia. kart. ℳ —.30.
5. Heft: Tusculanarum disputationum libri V. kart. ℳ —.60.
6. Heft: De natura deorum libri III und de finibus bonorum et malorum I, 9—21. kart. ℳ —.30.
7. Heft: De re publica. kart. ℳ —.30.

Ciceros rhetorische Schriften. Auswahl f. d. Schule nebst Einleitung u. Vorbemerkungen von Prof. Dr. O. Weißenfels. ℳ 1.80 2.40.
—— —— in einzelnen mit Vorbemerkungen usw. versehenen Heften:
1. Heft: Einleitung in die rhetorischen Schriften Ciceros nebst einem Abriß der Rhetorik. kart. ℳ 1.—
2. Heft: De oratore und Brutus. Ausgewählt, mit Vorbemerkungen und Analysen. kart. ℳ 1.—
3. Heft: Orator. Vollständiger Text nebst Analyse. kart. ℳ —.60.

8. B. G. Teubners Schülerausgaben griech. u. lat. Schriftsteller.

[gr. 8. geb.]

Jedes Bändchen zerfällt in 3 Hefte:

1. **Text** enthält diesen in übersichtlicher Gliederung, mit Inhaltsangaben über den Hauptabschnitten und am Rande, nebst den Karten und Plänen;
2. **Hilfsheft** enthält die Zusammenstellungen, die die Verwertung der Lektüre unterstützen sollen, nebst den erläuternden Skizzen und Abbildungen;
3. **Kommentar** enthält die fortlaufenden Erläuterungen, die die Vorbereitung erleichtern sollen.

2/3. als **Erklärungen** auch zusammengebunden erhältlich.

Die Sammlung soll wirkliche „Schülerausgaben“ bringen, die den Bedürfnissen der Schule in dieser Richtung in der Einrichtung wie der Ausstattung entgegenkommen wollen, in der Gestaltung des „Textes“, wie der Fassung der „Erklärungen“, die sowohl Anmerkungen als Zusammenfassungen bieten, ferner durch das Verständnis fördernde Beigaben, wie Karten und Pläne, Abbildungen und Skizzen.

Das Charakteristische der Sammlung ist das zielbewußte Streben nach organischem Aufbau der Lektüre durch alle Klassen und nach Hebung und Verwertung der Lektüre nach der inhaltlichen und sprachlichen Seite hin, durch Einheit der Leitung, Einmütigkeit der Herausgeber im ganzen bei aller Selbständigkeit im einzelnen, wie sie deren Namen verbürgen, und ernstes Bemühen, wirklich Gutes zu bieten, seitens des Verlegers.

Ziel und Zweck der Ausgaben sind, sowohl den Fortschritt der Lektüre durch Wegräumung der zeitraubenden und nutzlosen Hindernisse zu erleichtern, als die Erreichung des Endzieles durch Einheitlichkeit der Methode und planmäßige Verwertung der Ergebnisse zu sichern.

a. Griechische Schriftsteller.

Aristoteles (Auswahl), s.: Philosophen.

Demosthenes, ausgew. politische Reden. Von H. Reich.
1. Text. 2. Aufl. ℳ 1.20.
2. Hilfsheft. ℳ 1.—
3. Kommentar. I. II. steif geh. je ℳ —.80. Zus. in 1 Bd. geb. ℳ 1.40.
} 2/3. Erklärungen. ℳ 2.20.

Epiktet, Epikur (Auswahl), siehe: Philosophen.

Herodot in Auswahl. Von K. Abicht.
1. Text. 3. Aufl. M. Karte u. 4 Plänen im Text. ℳ 1.80.

Herodot in Auswahl. Von K. Abicht.
2. Hilfsh. 2. Aufl. Mit Abb. i. Text. ℳ —.80.
3. Komment. 2. Aufl. ℳ 1.80.
} 2/3. Erklärungen. ℳ 2.40.
|| Text B. Mit Einleitung. 3. Aufl. ℳ 2.— Dazu Kommentar. 2. Aufl. ℳ 1.80.

Homer. I: Odyssee. Von O. Henke.
1. Text. 2 Bdchn: B. 1—12. 5. Aufl. B. 13—24. 4. Aufl. Mit 3 Karten. je ℳ 1.60. — B. 1—24 in 1 Band ℳ 3.20.
2. Hilfsheft. 3. Aufl. M. zahlr. Abb. ℳ 2.—
3. Kommentar. 4. Aufl. 2 Hefte. steif geh. je ℳ 1.20. Zus. in 1 Bd. geb. ℳ 2.—
Inhaltsübersicht (nur direkt) ℳ —.05.

Die fe[illegible]stehen sich für **gebundene** Exemplare.

Homer. II: Ilias. Von O. Henke.
1. **Text.** 3. Aufl. 2 Bdchn.: B. 1—13. — B. 14—24. Mit 3 Karten. je ℳ 2.— B. 1—24 in 1 Band ℳ 4.—
2. **Hilfsheft.** 2. Aufl. Mit zahlr. Abb. ℳ 2.—
3. **Kommentar.** 2 Hefte. steif geh.
*1. Heft. 3. Aufl. ℳ 1.60.
*2. Heft. 3. Aufl. ℳ 1.20.
*Zusammen in 1 Bd. 3. Aufl. geb. ℳ **2.40.**

Lucian (Auswahl), siehe: Philosophen.

***Lysias**, Ausgewählte Reden. Von M. Fickelscherer. I. Teil. Text. ℳ —.80.

Marcus Aurelius (Auswahl), siehe: Philosophen.

[**Philosophen.**] Auswahl a. d. griech. Phil.
I. Teil: Auswahl aus Plato. Von O. Weißenfels.
*Ausgabe A. **Text.** 2. Aufl. v. Grünwald. ℳ **1.80. Kommentar.** ℳ **1.60.**
Ausgabe B (ohne Apologie, Kriton und Protagoras). **Text.** ℳ **1.40. Kommentar.** ℳ **1.40.**
II. Teil: Auswahl aus Aristoteles und den nachfolgenden Philosophen (Aristoteles, Epiktet, Marcus Aurelius, Epikur, Theophrast, Plutarch, Lucian). **Text.** ℳ **1.20. Kommentar.** ℳ **1.20.**

Platons Apologie u. Kriton nebst Abschn. a. d. Phaidon u. Symposion. Von F. Rösiger.
*1. **Text.** 2. Aufl. steif geh. ℳ —.80.
2. **Hilfsheft.** ℳ 1.— | 2/3. **Erklärungen.** ℳ **1.60.**
3. **Kommentar.** steif geh. ℳ —.80.

[——] Auswahl, siehe: Philosophen.

Plutarch (Auswahl), siehe: Philosophen.

Sophokles' Tragödien. Von C. Conradt.
1. **Text: I. Antigone.** 2. Auflage. Mit Titelbild. ℳ **—.70. II. König Ödipus.** ℳ **—.80. III. Aias.** ℳ **—.80.** Text I u. II zus.-geb. ℳ **1.10.**
*2. **Hilfsheft.** 2. Aufl. ℳ **—.70.**

Sophokles' Tragödien. Von C. Conradt.
3. **Kommentar: *I. Antigone.** 2. Aufl. ℳ **—.70. *II. König Ödipus.** 2. Aufl. ℳ **—.70. III. Aias.** ℳ **—.80.**
2/3. **Erklärungen** (Hilfsheft u. Kommentar I u. II zus.-geb.). ℳ **1.60.**

Theophrast (Auswahl), s.: Philosophen.

Thukydides i. Ausw. Von E. Lange.
1. **Text.** 2. Aufl. Mit Titelbild u. 3 Karten. ℳ **2.40.**
2. **Hilfsh.** Mit Abb. i. Text. ℳ **—.70.** | 2/3. **Erklärungen.** ℳ **2.—**
3. **Komment.** ℳ **1.60.**
Ausgabe in 2 Teilen:
I. B. I—V. a. Text. ℳ **1.40.** b. Kommentar. ℳ **1.—**
II. B. VI—VIII. a. Text. 2. Aufl. ℳ **1.10.** b. Kommentar. ℳ **1.—**
III. Zeittafel, Namenverz. u. Karten, z. beid. Teil. 2. Aufl. ℳ **—.50.**
|| **Text B.** Mit Einleit. 2. Aufl. ℳ **2.80.** Dazu **Kommentar.** ℳ **1.60.**

Xenophon, Anabasis i. Ausw. Von G. Sorof.
1. **Text.** 6. Aufl. Mit Karte u. Plänen im Text. ℳ **1.80.**
*2. **Hilfsheft.** 3. Aufl. Mit Abbildungen. ℳ **—.80.** | 2/3. **Erklärungen.** 2. Aufl. ℳ **1.80.**
*3. **Komment.** 5. Aufl. ℳ **1.50.**
|| **Text B.** Mit Einleit. 6. Aufl. ℳ **2.—** Dazu **Kommentar.** 5. Aufl. ℳ **1.50.**
Wörterbuch. ℳ **1.20.**

—— **Hellenika in Auswahl.** Von G. Sorof.
1. **Text.** 3. Aufl. Mit Karte u. Plänen im Text. ℳ **1.80.**
2/3. **Kommentar.** Mit Einleitung. 2. Aufl. ℳ **1.—**

—— **Memorabilien in Auswahl.** Von F. Rösiger.
1. **Text.** ℳ **1.—**
3. **Kommentar.** steif geh. ℳ —.80.

b. Lateinische Schriftsteller.

Caesar, Gallischer Krieg. Von F. Fügner.
1. **Text.** 7. Aufl. Mit 3 Karten und 11 Abb. ℳ **1.80.**
2. **Hilfsheft.** 6. Aufl. Mit Abb. im Text. ℳ **1.20.** | 2/3. **Erklärungen.** ℳ **2.40.**
3. **Komment.** 6. Aufl. ℳ **1.60.**
Auch in 2 Heften. 1. Heft (Buch 1—4). 2. Heft (Buch 5—7). je ℳ —.80.
|| **Text B.** M. Einleitg. 7. Aufl. ℳ **2.—** Dazu **Kommentar.** 5. Aufl. ℳ **1.60.**

*—— —— Auswahl von F. Fügner und W. Haynel.
1. **Text (B).** Mit Einleitung u. 3 Karten. ℳ **1.80.**
*2. **Kommentar** von H. Micha. ℳ **1.60.**

Caesar, Bürgerkrieg. Von F. Fügner.
*1. **Text.** 2. Aufl. Mit 8 Abb. u. 2 Karten. ℳ **1.60.**
2. **Hilfsheft:** siehe Gall. Krieg.
3. **Kommentar.** ℳ **1.20.**
*[——] Wörterbuch zu Caesars Komm. über den gall. Krieg u. den Bürgerkrieg. 5. Aufl. ℳ —.60.

Ciceros Catilinar. Reden u. Rede de imperio. Von C. Stegmann.
1. **Text.** 5. Auflage. Mit Titelbild und 1 Karte. ℳ **1.10.**
2. **Hilfsheft.** 3. Aufl. ℳ **1.20.** | 2/3. **Erklärungen.** ℳ **1.80.**
3. **Kommentar.** 5. Aufl. ℳ **—.90.**
|| ***Text B.** M. Einleit. 5. Aufl. ℳ **1.35.** ***Dazu Kommentar.** 4. Aufl. ℳ **—.90.**

Ciceros Rede für S. Roscius und Rede für Archias. Von H. Hänsel.
1. Text. 2. Aufl. ℳ —.80.
*2/3. Kommentar. Mit Einleitung. 2. Aufl. ℳ —.60.
—— **Reden für Q. Ligarius und für den König Deiotarus.** Von O. Stegmann.
1. Text. ℳ —.60.
3. Kommentar. Mit Einleitung. ℳ —.60.
—— **Cato maior de senectute.** Von O. Weißenfels.
*1. Text. 2. Aufl. v. P. Wessner. ℳ —.60.
3. Kommentar. steif geh. ℳ —.50.
—— **Philosoph. Schriften in Auswahl.** Von O. Weißenfels.
1. Text. 2. Aufl. ℳ 1.60.
*2. Hilfsh. 2. Aufl. ℳ —.60. / 3. Komment. 2. Aufl. ℳ 1.— } 2/3. Erklärungen. *2. Aufl. ℳ 1.60.
—— **Verrinen.** Buch IV u. V. Von O. Bardt.
1. Text. ℳ 1.20.
3. Kommentar. ℳ 1.40.
[——] **Ausgew. Briefe aus Ciceronischer Zeit.** Von O. Bardt.
1. Text. 3. Aufl. Mit 1 Karte. ℳ 1.80.
2. Hilfsheft. steif geh. ℳ —.60.
3. Kommentar (verkürzte Ausg.). ℳ 2.40.
Kommentar (erweiterte Ausgabe). Mit Einleitung.
I. Heft: Brief 1—61. ℳ 1.80 2.20.
II. Heft: Brief 62—114. ℳ 1.60 2.—
Horatius, Gedichte. Von G. Schimmelpfeng.
*1. Text. 3. Aufl. Mit Karte u. Plan. ℳ 2.—
3. Kommentar. 2. Aufl. ℳ 1.80.
Livius, Römische Geschichte im Auszuge. Von F. Fügner.
I. Der zweite punische Krieg.
1. Text. 4. Aufl. Mit 4 Karten. ℳ 2.—
*2. Hilfsheft. 2. Aufl. Mit zahlr. Abbild. und Karte. (Zu I u. II). ℳ 2.—
3. Kommentar. 2 Hefte.
I. Heft: Buch 21—22. 3. Aufl. ℳ 1.20.
II. Heft: Buch 23—30. 2. Aufl. ℳ 1.40.
II. Auswahl aus der 1. Dekade.
1. Text. 2. Aufl. ℳ 1.60.
*2. Hilfsheft. 2. Aufl. (zu I u. II). ℳ 2.—
*3. Komment. Buch 1—10. 2. Aufl. ℳ 1.60.
Verkürzte Auswahl aus der 1. u. 3. Dekade.
1. Text. 2. Aufl. ℳ 2.20.
2. Hilfsheft. 2. Aufl. ℳ 2.—
3. Kommentar. I. Heft. Buch 1—10. ℳ 1.40.
II. Heft. Buch 21—30. ℳ 1.60.
*Auswahl von F. Fügner u. J. Teufer. Text, Kommentar. [In Vorb.]

Nepos' Lebensbeschreibungen in Auswahl. Von F. Fügner.
*1. Text. 6. Aufl. M. 3 Karten. ℳ 1.—
2. Hilfsheft. 5. Aufl. Mit Abbild. i. Text. ℳ 1.— / 3. Komment. 4. Aufl. ℳ —.90. } 2/3. Erklärungen. ℳ 1.40.
Wörterbuch. 4. Aufl. steif geh. ℳ —.50.
|| Text B. M. Einleitg. 5. Aufl. ℳ 1.35.
*Dazu Kommentar. 5. Aufl. ℳ 1.40.
Ovids Metamorphosen in Auswahl. Von M. Fickelscherer.
*1. Text. 6. Auflage. ℳ 1.20.
2. Hilfsheft. 3. Aufl. M. Abbild. im Text. ℳ 1.20. / 3. Komment. 5. Aufl. ℳ 1.40. } 2/3. Erklärungen. ℳ 2.20.
Sallusts Catilinar. Verschwörung. Von O. Stegmann.
1. Text. 3. Aufl. Mit Karte. ℳ —.80.
2/3. Erklärungen. 2. Aufl. ℳ —.60.
—— **Jugurthin. Krieg.** Von O. Stegmann.
Text. Mit Karte. ℳ —.80.
Kommentar. ℳ 1.—
Tacitus' Annalen i. Ausw. u. d. Bataveraufstand unt. Civilis. Von O. Stegmann.
1. Text. Mit 4 Karten u. 1 Stammtafel. 2. Aufl. ℳ 2.40.
2. Hilfsheft. ℳ 1.80. / *3. Komment. 2. Aufl. ℳ 1.40. } 2/3. Erklärungen. ℳ 2.80.
Ausgabe in 2 Teilen:
I. Ann. B. 1—6. a) Text. 2. Aufl. ℳ 1.20. b) Kommentar. 2. Aufl. ℳ 1.—
*II. Ann. B. 11—16. Historien B. IV/V. a. Text. 2. Aufl. ℳ 1.—. b. Kommentar. ℳ —.80.
III. Zeittafel, Namenverz. u. Kart., z. beid. Teilen. ℳ —.80.
—— **Agricola.** Von O. Altenburg.
1. Text. ℳ —.60.
2/3. Erklärungen. steif geh. ℳ —.80
—— **Germania.** Von O. Altenburg.
1. Text. 2. Aufl. Mit Karte. ℳ —.60.
2/3. Erklärungen. steif geh. ℳ —.80
Vergils Aeneide i. Ausw. Von M. Fickelscherer.
1. Text mit Einleitung. 4. Aufl. Mit Karte. ℳ 1.40.
3. Kommentar. 3. Aufl. ℳ 1.80.

Die fetten Zi ... ndene Exemplare.

B. Zu den griechischen und lateinischen Schriftstellern.
Auswahl.

1. Zu den griechischen Schriftstellern.

Aeschylus.
Dindorf, Guil., lexicon Aeschyleum. Lex.-8. 1873. ℳ 16.—
Richter, P., zur Dramaturgie des Ä. gr. 8. 1892. ℳ 6.50.
Westphal, R., Proleg. z. Ä.' Tragödien. gr. 8. 1869. ℳ 5.—

Aristarchus.
Ludwich, A., Ar.'s Homer. Textkritik. 2 Teile. gr. 8. 1884/85. ℳ 28.—

Aristophanes.
Müller-Strübing, Ar. u. d. histor. Kritik. gr. 8. 1873. ℳ 16.—
Roemer, A., Studien z. Ar. u. den alten Erklärern dess. I. Teil. gr. 8. 1902. ℳ 8.—
Zacher, K., die Handschriften u. Klassen der Aristophanesscholien. gr. 8. 1889. ℳ 6.—

Aristoteles.
Heitz, E., die verlorenen Schriften des Ar. gr. 8. 1865. ℳ 6.—

Bucolici.
Hiller, E., Beiträge z. Textgesch. d. gr. Bukoliker. gr. 8. 1888. ℳ 3.20.

Demosthenes.
Fox, W., die Kranzrede d. D., m. Rücksicht a. d. Anklage d. Äschines analysiert u. gewürdigt. gr. 8. 1880. ℳ 5.60.
Preuß, S., index Demosthenicus. gr. 8. 1892. ℳ 10.—
Schaefer, A., D. und seine Zeit. 2. Ausg. 3 Bände. gr. 8. 1885—1887. ℳ 30.—

Etymologica.
Reitzenstein, R., Geschichte d. griech. E. gr. 8. 1896. ℳ 18.—

Herondas.
Crusius, O., Unters. z. d. Mimiamben d. H. gr. 8. 1892. ℳ 6.—

Hesiodus.
Dimitrijević, M. R., studia Hesiodea. gr. 8. 1900. ℳ 6.—
Steitz, Aug., die Werke und Tage d. H. nach ihrer Komposition. gr. 8. 1869. ℳ 4.—

Homerus.
Autenrieth, G., Wörterbuch zu den Homer. Gedichten. 11. Aufl., von Kaegi. gr. 8. 1908. ℳ **3.60.**
Finsler, G. Homer. gr. 8. 1908. ℳ 6.— **7.—**
Frohwein, E., verbum Homericum. gr. 8. 1881. ℳ 3.60.
Gehring, A., index Hom. Lex.-8. 1891. ℳ 16.—
Gladstone's, W. E., Homerische Studien, frei bearbeitet von A. Schuster. gr. 8. 1863. ℳ 9.—

Homerus.
Kammer, E., die Einheit der Odyssee. gr. 8. 1873. ℳ 16.—
La Roche, J., die Homerische Textkritik im Altertum. gr. 8. 1866. ℳ 10.—
Lexicon Homericum, ed. H. Ebeling. 2 voll. Lex.-8. 1874/1885. Vol. I. ℳ 42.—, Vol. II. ℳ 18.—
Ludwich, A., die Homervulgata als voralexandrinisch erwiesen. gr. 8. 1898. ℳ 6.—
Noack, F., Homerische Paläste. gr. 8. 1903. ℳ 2.80 **3.80.**
Nutzhorn, F., die Entstehungsw. d. Hom. Gedichte. gr. 8. 1869. ℳ 5.—
Volkmann, R., die Wolfschen Prolegomena. gr. 8. 1874. ℳ 8.—

Isocrates.
Preuß, S., index Isocrateus. gr. 8. 1904. ℳ 8.—

Lucian.
Helm, R., L. und Menipp. gr. 8. 1906. ℳ 10.— **13.—**

Oratores.
Blaß, Fr., die attische Beredsamkeit. 3 Abt. 2. Aufl. gr. 8. I. 1887. ℳ 14.— **16.—** II. 1892. ℳ 14.— **16.—** III 1. 1893. ℳ 16.— **18.—** III 2. 1898. ℳ 12.— ℳ **14.—**

Pindarus.
Rumpel, J., lexicon Pindaricum. gr. 8. 1883. ℳ 12.—

Photios.
Reitzenstein, R., Der Anfang des Lexikons des Photios. Mit 2 Tafeln in Lichtdruck. gr. 8. 1907. ℳ. 7.— **9.50.**

Plato.
Finsler, G., Platon und die aristotelische Poetik. gr. 8. 1900. ℳ 6.—
Immisch, O., philologische Studien zu Pl. I. Heft. Axiochus. gr. 8. 1896. ℳ 3.— II. Heft. De recens. Platon. praesidiis atque rationibus. gr. 8. 1903. ℳ 3.60.
Raeder, H., Pl.'s philosophische Entwickl. gr. 8. 1905. ℳ 8.— **10.—**
Ritter, C., Pl. Gesetze. Darstellung des Inhalts. 8. 1896. ℳ 3.20. Kommentar zum griech. Text. ℳ 10.—
Schmidt, H., kritischer Kommentar zu P. Theätet. gr. 8. 1877. ℳ 4.—
—— exegetischer Komment. z. P. Theätet. gr. 8. 1880. ℳ 3.20.
Wohlrab, M., vier Vorträge über Pl. 8. 1879. ℳ 1.60.

Die ***fetten*** *Ziffern* verstehen sich für **gebundene**

Poetae comici.
Zieliński, Th., Gliederung der altattisch. Komödie. gr. 8. 1885. ℳ 10.—

Sophocles.
Plüß, Th., S.' Elektra. Eine Auslegung. gr. 8. 1891. ℳ 3.—

Theocritus.
Rumpel, J., lexicon Theocriteum. gr. 8. 1879. ℳ 8.—

Thucydides.
Herbst, L., zu Th. Erklärungen und Wiederherstellungen. I. Reihe. Buch I bis IV. gr. 8. 1892. ℳ 2.80. II. Reihe. Buch V—VIII. gr. 8. 1893. ℳ 3.60.
Stahl, I. M., quaestiones grammaticae ad Th. pertinentes. Auctas et correctas iterum edidit St. gr. 8. 1886. ℳ 1.60.

2. Zu den lateinischen Schriftstellern.

Caesar.
Ebeling, H., Schulwörterbuch zu Caesar. 6. Aufl. gr. 8. 1907. ℳ **1.80.**
Menge et Preuß, lexicon Caesarianum. Lex.-8. 1885/90. ℳ 18.—

Cicero.
Schmidt, O. E., der Briefwechsel des C. gr. 8. 1893. ℳ 12.—
Zieliński, Th. Cicero, im Wandel der Jahrhunderte. 8. 2. Aufl. 1907. ℳ 7.— **8.—**

Horatius.
Friedrichs, J.G., Q. Horatius Flaccus. Phil. Unters. gr. 8. 1894. ℳ 6.—
Keller, O., Epilegomena zu H. 3 Teile. gr. 8. (je ℳ 8.—) ℳ 24.— I. Teil. 1879. II. u. III. Teil. 1880.
Müller, L., Q. Horatius Flaccus. 8. 1880. ℳ 2.40.
Plüß, Th., Horazstudien. Alte und neue Aufsätze über Horazische Lyrik. gr. 8. 1882. ℳ 6.—
Stemplinger, Ed., das Fortleben der H.'schen Lyrik seit der Renaissance. gr. 8. 1906. ℳ 8.— **9.—**

Iuris consulti.
Kalb, W., Roms Juristen nach ihrer Sprache. gr. 8. 1890. ℳ 4.—

Lucilius.
Müller, L., Leben u. Werke des C. Lucilius. gr. 8. 1876. ℳ 1.20.

Ovidius.
Siebelis-Polle, Wörterbuch zu O's. Metamorphosen. 5. Aufl. gr. 8. 1893. ℳ 4.40 **4.80.**
Stange, O., kleines Wörterbuch zu O.'s Metamorphosen. gr. 8. 1899. ℳ **2.50.**
Tolkiehn, J., quaest. ad. Heroides O. spect. gr. 8. 1888. ℳ 2.80.

Plautus.
Lexicon Plautinum conscripsit Gonzalez Lodge. gr. 8. Vol. I. Fasc. 1-5 je ℳ 7.20.
Ritschl, Fr., prolegomena de rationibus emendationis Plautinae. gr. 8. 1880. ℳ 4.—
*__Sudhaus__, S. Der Aufbau der Plautinischen Cantica. gr. 8. 1909. ℳ 5.— **6.—**

Tacitus.
Draeger, A., über Syntax und Stil des T. 3. Aufl. gr. 8. 1882. ℳ 2.80.
Gerber et Greef, lexicon Taciteum. Lex.-8. 1877—1903. ℳ 64.—

Vergilius.
*__Birt__, Th., Jugendverse und Heimatpoesie Vergils. ℳ 3.60 **4.20.**
Comparetti, V. im Mittelalter. gr. 8. 1875. ℳ 6.—
Heinze, R., Vergils epische Technik 2. Aufl. gr. 8. 1908 ℳ 12.— **14.—**
Plüß, V. und die epische Kunst. gr. 8. 1884. ℳ 8.—
Skutsch, F., aus V.'s Frühzeit. gr. 8. 1901. ℳ 4.— **4.60.**
—— Gallus u. V. (A. V.'s Frühzeit, II. Teil). gr. 8. 1906. ℳ 5.— **5.60.**
Sonntag, M., V. als bukolischer Dichter. gr. 8. 1891. ℳ 5.—
Weidner, A., Kommentar zu V.'s Aeneis. B. I u. II. gr. 8. 1869. ℳ 8.—

C. Wichtige Handbücher und neuere Erscheinungen aus dem Gebiete der klassischen Philologie.

Die auf einzelne Schriftsteller (oder Literaturgattungen) bezüglichen Schriften s. o. S. 14 ff.

Archiv für Papyrusforschung und verwandte Gebiete, hrsg. von U. Wilcken. Jährlich 4 Hefte. ℳ 24.—

Archiv für Religionswissenschaft. Nach A. Dieterich. Herausg. von Richard Wünsch. Jährl. 4 Hefte. ℳ 18.—

Neue Jahrbücher für das klassische Altertum, Geschichte und deutsche Literatur und für Pädagogik. Hrsg. von J. Ilberg und B. Gerth. Preis für den Jahrgang von 10 Heften ℳ 30.—

Byzantinische Zeitschrift. Begründet von Karl Krumbacher. Unter Mitwirkung vieler Fachgenossen herausgegeben von A. Heisenberg und P. Marc. Preis für den Band von jährlich 4 Heften ℳ 20.—

*—— —— Generalregister zu Band I—XII, 1892—1903. gr. 8. 1909. ℳ 24.—

Die griechische und lateinische Literatur und Sprache. Bearbeitet von U. v. Wilamowitz-Moellendorff, K. Krumbacher, J. Wackernagel, Fr. Leo, E. Norden, Fr. Skutsch. 2. Aufl. (Die Kultur der Gegenwart. Ihre Entwicklung und ihre Ziele. Herausg. von Prof. Paul Hinneberg. Teil I, Abt. 8.) ℳ 10.—, geb. ℳ 12.—

Ausfeld, A., der griechische Alexanderroman. Nach des Verfassers Tode herausgegeben von W. Kroll. ℳ 8.— **10.—**

Bardt, C., zur Technik des Übersetzens lateinischer Prosa. ℳ —.60.

Baumgarten, F., F. Poland und R. Wagner, die hellenische Kultur. 2. Auflage. Mit 7 Tafeln u. 1 Karte in Mehrfarbendruck, 2 Doppeltafeln in Schwarzdruck, 2 Karten und gegen 400 Abbildungen ℳ 10.— **12.—**

Benseler, G. E., und K. Schenkl, griechisch-deutsches und deutsch-griechisches Schulwörterbuch. 2 Teile.
I. Teil. Griechisch-deutsches Schulwörterbuch. 12. Aufl., bearb. von A. Kaegi. ℳ 6.75 8.— *II. Teil. Deutsch-griechisches Schulwörterbuch. 6. Auflage, bearb. von K. Schenkl. ℳ 9.— **10.50.**

Birt, Th., die Buchrolle in der Kunst. Archäol.-antiquar. Untersuchungen zum antiken Buchwesen. Mit 190 Abbildungen. ℳ 12.— **15.—**

Blaß, F., die attische Beredsamkeit. 3 Abt. 2. Aufl. ℳ 56.— **64.—**

Blümner, H., Technologie und Terminologie der Gewerbe und Künste bei Griechen und Römern. 4 Bde. Mit zahlr. Abb. ℳ 50.40.

Böckh, A., und Ludolf Dissen, Briefwechsel siehe Hoffmann, M.

***Bone, Karl,** πείρατα τέχνης. Über Lesen und Erklären von Dichtwerken. geh. ℳ 2.40.

***Brauchitsch, G. v.,** Die Panathenäischen Preisamphoren. Mit 37 Abbildungen und 1 Lichtdrucktafel. ℳ 6.— **7.—**

Brunn, H., kleine Schriften. Herausg. von H. Brunn u. H. Bulle. Mit zahlreichen Abbildungen. 3 Bände. I. Band. ℳ 10.— ℳ **13.—** II. Band. ℳ 20.— **23.—** III. Band. ℳ 14.— **17.—**

Cantor, M., Vorlesungen über Geschichte der Mathematik. I. Band. Von den ältesten Zeiten bis 1200 n. Chr. Mit 114 Fig. und 1 lithogr. Tafel. 3. Aufl. ℳ 24.— **26.—**

Cumont, F., die Mysterien des Mithra. Ein Beitrag z. Religionsgeschichte der römisch. Kaiserzeit. Autor. deutsche Ausgabe von G. Gehrich. Mit 9 Abbild. im Text und auf 2 Tafeln sowie 1 Karte. ℳ 5.— **5.60.**

*—— Die orientalischen Religionen im römischen Heidentum. Autor. deutsche Ausgabe von G. Gehrig. ℳ 5.— **6.—**

Diels, H., Elementum. Eine Vorarbeit zum griech. u. latein. Thesaurus. ℳ 3.—

Dieterich, A., Nekyia. Beitr. zur Erklärung d. neuentdeckten Petrusapokalypse. ℳ 6.—

*—— eine Mithrasliturgie. 2. Aufl. besorgt von R. Wünsch. ℳ 6.— **7.—**

—— Mutter Erde. Ein Versuch über Volksreligion. ℳ 3.20 **3.80.**

***Domaszewski, A v.,** Abhandlungen zur römischen Religion. ℳ 6.— **7.—**

Dziatzko, K., Untersuchungen über ausgewählte Kapitel des antiken Buchwesens. ℳ 6.—

***Eger, O.,** Zum ägyptischen Grundbuchwesen in römischer Zeit. ℳ 7.— **8.—**

***Fimmen, D.,** Zeit und Dauer der kretisch-mykenischen Kultur. Mit 1 synchronistischen Tabelle. ℳ 3.—

Gardthausen, V., Augustus und seine Zeit. 2 Teile.
I. Teil. I. Band. ℳ 10.— II. Band. ℳ 12.— III. Band. ℳ 8.— Zusammengeb. ℳ 32.— II. Teil. (Anmerk.) I. Band. ℳ 6.— II. Band. ℳ 9.— III. Band. ℳ 7.— Zusammengeb. ℳ 24.—

—— Griechische Paläographie. Mit 12 Tafeln und vielen Illustrationen. ℳ 18.40.

Geffcken, J., das griechische Drama. Äschylos, Sophokles, Euripides. Mit einem Plane. ℳ 1.60 **2.20.**

Gelzer, H., ausgewählte kleine Schriften. Mit einem Porträt Gelzers. *M.* 5.— 6.—

***Gercke, A., u. Norden, Ed.,** Einleitung in die Altertumswissenschaft. Unter Mitwirkung von G. Beloch, E. Bethe, E. Bickel, J. L. Heiberg, B. Keil, E. Kornemann, P. Kretschmer, C. F. Lehmann-Haupt, K. J. Neumann, E. Pernice, P. Wendland, S. Wide, Fr. Winter, herausg. von A. Gercke und Ed. Norden. 3 Bände.
I. Band: Methodik. Sprache. Metrik. Griechische Literatur. Römische Literatur. *M.* 13.— 15.—
II. Band: Privataltertümer. Kunst. Religion und Mythologie. Philosophie. Exakte Wissenschaften und Medizin. ca. *M.* 9.—, ca. *M.* 10.50. [U. d. Presse.]
III. Band: Griechische Geschichte. Hellenistisch-römische Geschichte. Geschichte der römischen Kaiserzeit. Griechische Staatsaltertümer. Römische Staatsaltertümer. Epigraphie, Papyrologie, Paläographie. ca. *M.* 8 —, ca. *M.* 9.50. [U. d. Pr.]
Alle 3 Bde. auf einmal bezog *M.* 25.— 30.—

Gilbert, G., Handbuch der griech. Staatsaltertümer. 2 Bände. *M.* 13.60.
I. Band. Der Staat d. Lakedaimonier u. d. Athener. 2. Aufl. *M.* 8.— II. Band. *M.* 5.60.

—— O., Geschichte und Topographie der Stadt Rom im Altertum. 3 Abt. *M.* 24.—
I. Abteil. *M.* 6.— II. Abteil. *M.* 8.— III. Abteil. *M.* 10.—

—— die meteorologischen Theorien des griechischen Altertums. Mit 12 Figuren im Text. *M.* 20.— 22.50.

Grammatik, historische, der lateinischen Sprache. Unter Mitwirkung von H. Blase, A. Dittmar, J. Golling, G. Herbig, C. F. W. Müller, J. H. Schmalz, Fr. Stolz, J. Thüssing und A. Weinold, hrsg. von G. Landgraf. In mehreren Bänden. gr. 8.
I. Band. Von Fr. Stolz. I. Hälfte: Einleitung und Lautlehre. II. Hälfte: Stammbildungslehre. 1894. 1895. je *M.* 7.—
III. Band. Syntax des einfachen Satzes. I. Heft: Einleitung, Literatur, Tempora und Modi, Genera Verbi. 1903. *M.* 8.— [Fortsetzung u. d. Pr.]
Supplement: Müller, C. F. W., Syndax des Nominativs und Akkusativs im Lateinischen. *M.* 6.—

***Gudeman, A.,** Grundriß der Geschichte der klass. Philologie. 2. Aufl. *M.* 4.40 5.—

Hagen, H., gradus ad criticen. Für philologische Seminarien und zum Selbstgebrauch. *M.* 2.80.

***Heinichen, Fr. A.,** lateinisch-deutsches und deutsch-latein. Schulwörterbuch. 2 Teile. I. Teil. Lateinisch-deutsches Schulwörterbuch. 8. Aufl., bearbeitet von W. Reeb. ... lateinisches Schulwörterbuch. 6. Aufl., bearbeitet von C. Wagener. *M.* 5.75 7.—

Helbig, W., Führer durch die öffentlichen Sammlungen der klassischen Altertümer in Rom. 2 Bände. 2. Aufl. geb. *M.* 15.— [Die Bände sind nur zusammen käuflich.]
—— —— auf extradünnes Papier gedruckt u. m. Schreibpapier durchschossen, z. Handgebrauch für Fachgelehrte. geb. *M.* 17.—

Herkenrath, E., der Enoplios. Ein Beitrag zur griechisch. Metrik. *M.* 6.— 8.—

Herzog, E., Geschichte und System der röm. Staatsverfassung. 2 Bände. *M.* 33.—

Hoffmann, M., August Boeckh. Lebensbeschreibung und Auswahl aus seinem wissenschaftlichen Briefwechsel. Ermäß. Preis. *M.* 7.— 9.—
—— Briefwechsel zwischen August Böckh und Ludolf Dissen, Pindar und anderes betreffend. *M.* 5.— 6.—

***Ihm, M.,** Palaeographia Latina. Exempla codicum Latinorum phototypice expressa scholarum maxime in usum ed. M. I. Ser. I. In Mappe *M.* 5.—

***Ilberg, J., u. Wellmann, M.,** Zwei Vorträge zur Geschichte d. antiken Medizin. *M.* 1.40.

Imhoof-Blumer, F., Porträtköpfe v. römisch. Münzen der Republik und der Kaiserzeit. Für den Schulgebrauch herausgeg. [Mit 4 Lichtdrucktafeln. 2. Aufl. kart. *M.* 3.20.
—— Porträtköpfe auf antiken Münzen hellenischer und hellenisierter Völker. Mit Zeittafeln der Dynastien des Altertums nach ihren Münzen. Mit 296 Bildnissen in Lichtdruck. kart. *M.* 10.—
—— und O. Keller, Tier- und Pflanzenbilder auf antiken Münzen u. Gemmen. 26 Lichtdrucktafeln mit 1352 Abbild. u. 178 Seiten erläuterndem Text. geb. *M.* 24.—

Kaerst, J., Geschichte des hellenistischen Zeitalters. In 3 Bänden.
I. Band. Die Grundlegung des Hellenismus. *M.* 12.— 14.—
II. Band. 1. Hälfte. Das Wesen des Hellenismus. *M.* 12.— 14.—
—— die antike Idee der Ökumene in ihrer politisch. u. kulturell. Bedeutung *M.* 1.20.

Keller, O., lateinische Volksetymologie und Verwandtes. *M.* 10.—

Klotz, Reinh., Handbuch der lateinischen Stilistik. Nach des Verf. Tode herausgeg. von Rich. Klotz. *M.* 4.80.
—— Rich., Grundzüge altröm. Metrik. *M.* 12.—

Krumbacher, K., die Photographie i. Dienste der Geisteswissenschaften. Mit 15 Tafeln. *M.* 3.60.
—— Populäre Aufsätze. *M.* 6.— 7.—.

Lehmann, K., die Angriffe der drei Barkiden auf Italien. Drei quellenkritisch-kriegsgeschichtliche Untersuch. Mit 4 Karten, 5 Plänen und 6 Abbild. *M.* 10.— 13.—

Die ... für gebundene Exemplare.

populäre Aufsätze aus dem Alter-
rzugsweise zur Ethik und Reli-
· Griechen. 2. Aufl. ℳ 11.—
ie griechisch-römische Biographie
rer literarischen Form. ℳ 7.—
ausführliches, der griechischen und
n Mythologie. Im Verein mit
elehrten hrsg. von W. H. Roscher.
lreichen Abbildungen. 3 Bände.
(A—H.) ℳ 34.— II. Band. (I—M.)
· III. Band. (N—P.) ℳ 44.—
L. 59.—62. Lieferung. (Q—Seismos)
eferung ℳ 2.— (Fortsetzung
r Presse.) Supplemente:
hmann, epitheta deorum quae
etas Graecos leguntur. ℳ 10.—
ter, epitheta deorum. ℳ 7.—
rger, mythische Kosmographie
chen. ℳ 1.80.

eallexikon des klass. Altertums für
n. 7. verb. Auflage, herausgegeben
er. Mit zahlreichen Abbildungen.
· 16.50.
Lübkers Reallexikon des klass. Alter-
ollständ. Neubearb. [8. Aufl.] Hrsg.
ffcken u. E. Ziebarth. [U. d. Pr.]

A., Aristarchs Homerische Text-
ach den Fragmenten des Didymos
llt und beurteilt. Nebst Beilagen.
ℳ 28.— [I. Teil. ℳ 12.— II. Teil.
]

r, F., Abriß der griechisch. Metrik.
m Französischen übersetzt von
ßler. ℳ 4.40 5.—

die Religionsphilosophie Kaiser
n seinen Reden auf König Helios
Göttermutter. Mit einer Über-
der beiden Reden. ℳ 6.— 7.—

., Grammatik der griechischen
aus der Ptolemäerzeit. Mit Ein-
er gleichzeitigen Ostraka und der
ten verfaßten Inschriften. Laut-
rtlehre. ℳ 14.— 17.—

A. Einführung in die verglei-
Grammatik der indogermanischen
n. ℳ 7.— 8.—.

Geschichte der Autobiographie.
Das Altertum. ℳ 8.— 10.—

., Reichsrecht und Volksrecht in
ichen Provinzen des römischen
ichs. ℳ 14.—
eschichte der Erbpacht im Alter-
? Wph. XX. ℳ 2.—
n griechischen Papyrusurkunden.

A., Feste der Stadt Athen im
, geordnet nach attischem Ka-
Umarbeitung der 1864 erschiene-
rtologie. ℳ 16.—
L. P., griechische Feste von reli-
Bedeutung mit Ausschluß der
n. ℳ 12.— 15.—

Noack, F., Ovalhaus und Palast in Kreta. Ein Beitrag zur Frühgeschichte des Hauses ℳ 2.40 3.20.

***Norden, Ed.**, die antike Kunstprosa vom VI. Jahrhundert v. Chr. bis in die Zeit der Renaissance. 2. Abdruck. 2 Bände. (Einzeln jed. Bd. ℳ 14.— 16.—) ℳ 28.— 32.—

Otto, W., Priester und Tempel im hellenistisch. Ägypten. 2 Bde. je ℳ 14.— 17.—

***Partsch, I.** Griechisches Bürgschaftsrecht. 2 Teile. I. Teil. Das Recht des altgriechischen Gemeindestaats. ℳ 14.— 17.—.

Peter, H., die geschichtliche Literatur über die römische Kaiserzeit bis Theodosius I. und ihre Quellen. 2 Bände. je ℳ 12.—
—— der Brief in der römischen Literatur. Literaturgeschichtliche Untersuchungen u. Zusammenfassungen. ℳ 6.—

***Poland, F.**, Geschichte des griechischen Vereinswesens. *JG* XXXVIII. ℳ 24.—

Reitzenstein, R. Hellenistische Wundererzählungen. ℳ 5.— 7.—.

Ribbeck, O., Friedrich Wilhelm Ritschl. Ein Beitrag zur Geschichte der Philologie. 2 Bände. ℳ 19.20.
—— Reden und Vorträge. ℳ 6.— 8.—

Riese, A., das rheinische Germanien in der antiken Literatur. ℳ 14.—

Roßbach, A., und **R. Westphal**, Theorie der musischen Künste der Hellenen. (Als 3. Auflage der Roßbach-Westphalschen Metrik.) 3 Bände. ℳ 36.—
I. Band. Griechische Rhythmik von Westphal. ℳ 7.20. II. Band. Griechische Harmonik und Melopöie von Westphal. ℳ 6.80. III. Band. I. Abt. Allgemeine Theorie der griechisch. Metrik von Westphal und Gleditsch. ℳ 8.— II. Abt. Griechische Metrik mit besonderer Rücksicht auf die Strophengattungen und die übrigen melischen Metra von Roßbach und Westphal. ℳ 14.—

Schaefer, A., Demosthenes und seine Zeit. 2., rev. Ausgabe. 3 Bände. ℳ 30.—

Schmidt, J. H. H., Synonymik der griechisch. Sprache. 4 Bände. ℳ 54.—
—— Handbuch der lateinischen und griechischen Synonymik. ℳ 12.—

Schmitz, W. Commentarii notarum Tironianarum ed. W. S. Mit 132 Tafeln. In Mappe ℳ 40.—

Schneider, A., das alte Rom, Entwicklung seines Grundrisses und Geschichte seiner Bauten. Auf 12 Karten und 14 Tafeln dargestellt. geb. ℳ 16.—
—— die 12 Pläne auf festem Papier apart. ℳ 6.—

Schroeder, O., Vorarbeiten zur griech. Versgeschichte. ℳ 5.— 6.—

*Schwartz, E., Charakterköpfe aus d. antiken Literatur. 1. Reihe. 1. Hesiod und Pindar, 2. Thukydides und Euripides, 3. Sokrates und Plato, 4. Polybios und Poseidonios, 5. Cicero. 3. Aufl. ℳ 2.20 2.80.

*—— —— 2. Reihe. 1. Diogenes der Hund u. Krates der Kyniker, 2. Epikur, 3. Theokrit, 4. Eratosthenes, 5. Paulus. ℳ 2.20 2.80.

Sittl, K., die Gebärden der Griechen und Römer. Mit zahlreich. Abbild. ℳ 10.—

Sitzler, J., Abriß der griechischen Literaturgeschichte. I. Band: Bis zum Tode Alexanders des Großen. ℳ 4.—

*Stählin, O. Editionstechnik. Ratschläge f. d. Anlage textkritischer Ausgaben. ℳ 1.60

Stemplinger, Ed., das Fortleben der horazischen Lyrik seit der Renaiss. ℳ 8.— 9.—

*Stengel, P., Opferbräuche der Griechen. Mit 6 Abbildungen. ℳ 6.— 7.—

Stoll, H., die Sagen des klassischen Altertums. 6. Aufl. Neu bearb. von H. Lamer. 2 Bände. Mit 79 Abb. geb. je ℳ 3.60, in 1 Band ℳ 6.—

—— die Götter des klassischen Altertums. 8. Aufl. Neu bearb. von H. Lamer. Mit 92 Abbildungen. ℳ 4.50.

Studniczka, F., die Siegesgöttin. Entwurf der Geschichte einer antiken Idealgestalt. Mit 12 Tafeln. ℳ 2.—

Susemihl, F., Geschichte der griechischen Literatur in der Alexandrinerzeit. 2 Bände. I. Bd. ℳ 16.— 18.— II. Bd. ℳ 14.— 16.—

*Süß, W., Ethos, Studien zur älteren griechischen Rhetorik. ℳ 8.— 10.50.

*Teuffel, W. S., Geschichte der römischen Literatur. 6. Aufl., von E. Klostermann, W. Kroll, R. Leonhard, F. Skutsch und P. Wessner. 3 Bände. Bd. II ℳ 6.— 7.— [Band I u. III in Vorbereitung.]

—— Studien und Charakteristiken zur griechischen und römischen Literaturgeschichte. 2. Auflage. Mit einem Lebensabriß des Verfassers. ℳ 12.—

Thesaurus linguae Latinae editus auctoritate et consilio academiarum quinque Germanicarum Berolinensis, Gottingensis, Lipsiensis, Monacensis, Vindobonensis. 1900—1909. Vol. I. ℳ 74.— 82.— Vol. II. ℳ 82.— 90.— Vol. III. fasc. 1. ℳ 7.60. *fasc. 2—5 je ℳ 7.20. *Vol. IV, ℳ 58.— 66.—. *Vol. V fasc. 1 ℳ 7.60.

*Thesaurus linguae Latinae. Supplementum. Nomina propria latina. fasc. 1. ℳ 7.20.

—— —— Index librorum scriptorum inscriptionum ex quibus exempla adferuntur. ℳ 7.20.

Einbanddecke ℳ 5.—

*Thiersch, H., Pharos, Antike, Islam und Occident. Mit 9 Tafeln, 2 Beilagen und 455 Abbildungen. ℳ 48.— 56.—

Troels-Lund, Himmelsbild und Weltanschauung im Wandel der Zeiten. Deutsch von L. Bloch. 2. Auflage. geb. ℳ 5.—

Usener, H., Vorträge u. Aufsätze. ℳ 5.— 6.—

—— der heilige Tychon. (Sonderbare Heilige. Texte u. Untersuchungen I.) ℳ 5.— 6.—

Vahleni, I., opuscula academica. 2 partes. Pars I. Prooemia indicibus lectionum praemissa I—XXXIII ab a. MDCCCLXXV ad. a. MDCCCLXXXXI. ℳ 12.— 14.50. Pars II. Prooemia indicibus lectionum praemissa XXXIV—LXIII ab a. MDCCCLXXXXII ad. a. MDCCCCVI. ℳ 14.— 16.50.

Vaniček, Al., etymologisches Wörterbuch der lateinischen Sprache. 2. Aufl. ℳ 6.—

—— griechisch-lateinisches etymologisches Wörterbuch. 2 Bände. ℳ 24.— [I. Band. ℳ 10.— II. Band. ℳ 14.—]

Verhandlungen der 19.—50. Versammlung deutscher Philologen und Schulmänner. (Einzeln käuflich.)

Volkmann, R., Geschichte und Kritik der Wolfschen Prolegomena zu Homer. ℳ 8.—

—— die Rhetorik der Griechen und Römer in systemat. Übersicht dargestellt. 2., verbesserte Auflage. ℳ 12.—

Wachsmuth, C., die Stadt Athen im Altertum. I. Band. Mit 2 Karten ℳ 20.— II. Band. 1. Abteil. ℳ 12.— [2. Abteil. in Vorber.]

Weber, W. Untersuchungen zur Geschichte des Kaisers Hadrianus. ℳ 8.— 9.—

Weicker, G., der Seelenvogel in der alten Literatur und Kunst. Eine mythologisch-archäologische Untersuchung. Mit 103 Abbildungen im Text. ℳ 28.—

*Weise, O., Charakteristik der lateinischen Sprache. 4. Auflage. ℳ 3.— 3.60

*Willers, H. Geschichte der römischen Kupferprägung vom Bundesgenossenkrieg bis auf Kaiser Claudius. Mit 33 Abbild. im Text u. 18 Lichtdrucktafeln. ℳ 12.— 15.—

Wislicenus, W. F., astronom. Chronologie. Ein Hilfsbuch für Historiker, Archäologen und Astronomen. ℳ 5.—

*Ziebarth, E., Aus dem griechischen Schulwesen. Eudemos von Milet und Verwandtes. ℳ 4.— 5.—

Die fette [illegible] für gebundene Exemplare.

[illegible] J. Holtzmann. [illegible] Auflage. [illegible]

Allgemeine Geschichte der Philosophie. [illegible] W. Windelband. [illegible]

Systematische Philosophie. [illegible]

Die orientalischen Literaturen. [illegible]

Die osteuropäischen Literaturen und die slawischen Sprachen. [illegible]

Die romanischen Literaturen und Sprachen. Mit Einschluß des Keltischen. [illegible]

Staat und Gesellschaft der neueren Zeit [illegible]

Systematische Rechtswissenschaft. [illegible]

DIE KULTUR DER GEGE

In 2., verme

IE GRIECHISCHE UND LATE
LITERATUR UND SPRA

EARBEITET VON U. VON WILAMOWITZ-M
KRUMBACHER. J. WACK

